

K 1862
3

ქართული
ბიბლიოთეკა

ბე

საქართველოს ისტორიის და გეოგრაფიის
სწავლადიერების უწყობა

საქართველოს სიძველენი

ტომი III

თავადავთის სადავო-სამაგისტრო

ტფილისი, 1910.

Издание Грузинскаго Общества Исторіи и Этнографіи

ГРУЗИНСКАЯ ДРЕВНОСТИ

ТОМЪ III

Под редакцією Е. ТАКАЙШВИЛИ

Edition de la Société géorgienne d'histoire et d'ethnographie

LES ANTIQUITÉS GÉORGIENNES

TOME III

Sous la réduction de E. TAKAICHVILI

ТИФЛИС, 1910

ქართული ისტორიის და გეოგრაფიის
სწავლადიერების უწყობა ტფილისი, 1910.

Электро-и лито-издательство
Сабериани, Моск., 2., № 5.

696

Handwritten notes and signatures at the top left.

საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო
საზოგადოების გამოცემა

947/22
323

საქართველოს სიძველენი

ტომი III

9(04)
ს 323

მ. თაყაიშვილის რედაქტორებით

ტფილისი 1910

Vertical handwritten notes on the left margin.

Издание Грузинскаго Общества Исторіи и Этнографіи

ГРУЗИНСКІЯ ДРЕВНОСТИ

ТОМЪ III

Подъ редакціею Е. ТАКАЙШВИЛИ

Edition de la Société géorgienne d'histoire et d'ethnographie

LES ANTIQUITÉS GÉORGIENNES

TOME III

Sous la rédaction de E. Такаїшвилі

TIFLIS 1910

Handwritten mark '46'.

Handwritten mark '1857'.

წინასიტყვაობა

შესამე ტომი „საქართველოს სიბეველებისა“ შეიცავს სულ 587 სიბევე-ბეველს და სხვა-და-სხვა საბუთს. ქრონოლოგიის მიხედვით საბუთები ეკუთვნიან 1408—1836 წლებს. შინაარსით ვი ვხვდებით უკვლავ დარგს საქართველოს ცხოვრებისას. რამდენიმე მაგალითის ჩვენებასაკმაო იქნება, თუ რა და რა სახელ ცნობებს გვაძლევს აქ შემოკრებილნი საბუთები.

სასისხლად სიბეველი ცირდილასძეთა¹⁾ (№ 401) ამართლებს ბატონიშვილი ვახუშტის ცნობას, რომ ბაგრატ V-ის დიდის შემდეგ (+ 1395) ქართლში შეეფობა ჯერ გიორგი VII და შემდეგ კონსტანტინე II. ამ სიბეველში მოხსენიებული შვილები კონსტანტინე II-ისა, ალექსანდრე, ბაგრატ და გიორგი, ცნობილნი არ იყვნენ აქამდე. აგრეთვე არ ვიცნობთ დასაწყისი კონსტანტინე II-ის შეფობისა, რომელიც, როგორც ჩვენს საბუთიდან სჩანს, გამოეფებულა 1405 წელს.

სასისხლად სიბეველი არაღუდისძეთა-გვიტაშვილთა ბაძეობული შეფევი გიორგი IX-ის მიერ 1463 წ. (№ 462) შეიცავს სახელ ცნობებს დედის დინარითზე და მის შესდ გურაულ მამიაზე და ძლიერ სიყურადღებოთა ქართული სამართლის შესასწავლად.

გუჯარი ქსნის ერისთავის ქვენიუნავუდის შაღვასი 1470 წ. იძლევა დაწერილებითი ცნობებს, თუ რა შენობანი აუგია და რა უღვაწია ღარგვისის მონასტრისათვის შაღვა ერისთავს და დაწერილებით

¹⁾ როგორც შეკთომათა სიაში მოვიხსენიეთ სიბეველის მატრონების გვარი ცირდილასძენია და არა ტირდილასძენი. ცირდილასძენი ვხვდებით არის გვარი ოკრიბაში ქუთაისის მაზრაში და ერთ მათ ოჯახში შენახული ეს სიბეველი, ზოლო სიბეველი ძლიერ გაფუჭებულია და ნაწერი გადასულია. სიბეველში იხსენიებიან „კურხები“, ესე იგი კურხებულენი. კურხები სოფელია გელათის ზემოთ ოკრიბის საზოგადოებისა.

კანონტარს, თუ რა სასურველი უნდა მიესჯეთ ამით, ვინც მონასტრის კარ-მიღამოში რაიმე დანაშაულობას ჩადენს. ამ სხვათ ეს გუჯარა წარმოგვიადგინს განცალკევებულს კანონდებლობას.

გუჯარა იტრიაის მონასტრის მეთაქსმეტე სურეუხის დამლევის (№ 155) ვრცელად მოგვითხრობს ამ მონასტრის აშენების ისტორიას დროთაღმდეგ კათალიკოსიას მიერ და გვამდევს ბევრ ცნობებს შესახებ შჰ-თამაზ კეკელიძის მიერ ქართლის აკლემის და შესახებ მეთაქსმეტის ვითარება VI-ს, ლუარსაბ I-ის და სვიმონ I-ისა.

სოფლამონ ლიონიძის სიგელი 1804 წ. (№ 587) დაწვრილებით მოგვითხრობს როსტომ მეფის ურისთავის ამბებთან სოფლამონ I წინააღმდეგ და სოფლამონ ლიონიძის დასასრულებს იმერეთში.

სიგელი როსტომ მეფისა 1638 წ. (№ 555) იხდევს დაწვრილებით ცნობებს, თუ რა ურეგბა მონაღმად, ესე აგი მეფის ბუჭდის შემხსახვს, ბუჭდის დასაშა სიგელზე. ეს სამართი შეტანილია ვახტანგ VI-ის დასტულამადში და წარმოგვიადგინს ერთ წყაროს ვახტანგ VI-ის დასტულამადისას.

სიგელი №№ 160 და 161 დაწვრილებით გვამცნებენ, თუ რა ბაეები არსებობდენ ვახეთის სამეფოში და როგორ ანაწილებდენ ბაეებს მეფისა, მთურავისა და სხვა მთხელეთა შორის.

სიგელი № 530 გვჩვენებს, როგორ იყო განწყობილი სარუსთველი დროშა, რამელი ვახეთის სოფლებს მტხარეკინი უნდა მისულეყენ რუსთავის ეპისკოპოსის დროშაზე, ვინ იყო მუდრომე, როგორ ანაწილებდენ სამთავრს, ტყვეს და სხვა.

რამდენიმე სიგელი მოგვითხრობს თეიმურაზ II-ის და ერეკლე II-ის სმარეთში გამგზავრების ამბავს, მათ თვე-გადასვადს და მონაწილეობას ირაკლი მეორისას ნადირ-შჰის თხდეთის თმებში.

მრავალნი სიგელნი მოგვითხრობენ ატრუავე ერეკლე II-ის თმებს ლეკებთან და სმარელეთთან და გვამდევენ დაწვრილებით ცნობებს ამ თმების შესახებ.

საყურადღებო მშობიერის წიგნები (№№ 518, 519) გვამცნებენ, თუ რას ატანდენ თავანთ ქალებს მშობიერა შეუენა და ურისთავნი მეთვრამეტე საუკუნის დასაწყისში და გვამდევენ თვალ წინ ამ დროის თვახის მოწოდებებს, დიდებულთა სამკურნელს, ჩანა-დასურვას, თ-

რადს და აუკუგულანას. ესევე მხითვის წიგნები გაამტყუნენ დიდ კულ-
ტურულ გაულენას სპარსეთისას საქართველოზე. უმეტესი ხაწილი ამ
მხითვის წიგნებში ჩამოთვლილას წიგნებისა და თარგმანის სპარსულია.

დაიდა ხაწილი ამ ტომში დასტამბული საბუთებისა ეკუთვნის მე-
XVIII სუეუენს. აქ მოთაუგსოულას სიკულები, ბრძანებანი და წერი-
ლები მეფეთა ვახტანგ მე-წმ-ისს, ბაქარ მეფისა, იესე მეფისა, თეო-
ფრასე II-ისს, ერეკლე II-ისს, გიორგი XII-ისს და აღმაჯობა მხერ
საქართველოში დამტარებულას მმარათუელების, ისე-ფაშისა, უსუფ-
ფაშისა და სხვთა.

მისრამ ეკუთვას მეტი ადგილი ამ ტომში უჭირავს წერილებს
მეფეთა, დედოფალთა, ბატონაშვილთა და სხვა წარჩინებულ კვამთა
მეთაურთა სუეუენს დასასრულასა და მეტრანამეტეს დასაწებისა.

ამთში 98 წერილი ეკუთვნის დარეჯან დედოფალს, მეფის ერეკლე
მეთრის მეუღლეს, ესე იგი დედოფალს მიუწერია სხუებისთვის, თუ
მითთვის მიუწერათ სხვა-და-სხვა ზირებს; 78 წერილი ეკუთვნის მი-
ლახვარ-ბაშის თასებს ანუ თხეფა უორღანაშვილს და მის შვილს აღ-
ლას და მათ თვახებს სურათთ, ხოლო უმეტესი ხაწილი, ესე იგი
114 ესკიბან მიშკარბაშის თასებს ბებუთაშვილს, ესე იგი თასებისა-
ში არან მიწერადა ანუ მის მიუწერია სხუებისთვის. ამ თასების
წერილები დროს მიხედვით ეკუთვნიან 1784—1822 წლებს. თასები
ბებუთაშვილს ცოლთა ჭეჭვდა თსეფა უორღანაშვილას ასული მარამი,
უორთ ცნობილია „ჭეჭვის“ სახელით. თასები ბებუთაშვილი მეფე
ერეკლეს კარზე იყო აღზრდილი ბატონაშვილეთის კრათთ. თასები
თვალსაჩინო კაცი იყო და დიდი გაულენა ჭქანდა მეფე ერეკლეს უა-
ხანკელა დროის მეფობაში და ზირველ ხანებში რუსების მიფლობე-
ლობის კავასიაში. მეფენი ერეკლე მეორე, გიორგი მეთრამეტე და
საქართველოს გამკები არა ერთხელ გზავნიდენ მას დაბლობატორის
მინდობილით გახუვის ხათას, ახლდინას ფაშეთის და სხვა მე-
მეტრანებთან. თასები ადვიდა მიხაწილეთასს უკულა სახელმწიფო სა-
ქმეებში და თსეთი გაულენა ჭქანდა, რომ ბატონაშვილები მას მი-
მართავდენ ხშირათ და სითხედენ შუამდგომლობას და დახმარებას მე-
ფის წინაშე თათთან საქმეების შესახებ.

დაიდა დახმარება გაუწია თასებში რუსის მთავრობასაც და ჭადრ

დეთ მიიღო ბოლშევიკების ჩინი, ორდენები და მამულები ბორჩხალოში და ვახეთში.

ამ ტომში დასტამბულია (№ 133) მისი მოხსენება საქართველოს მმართველას მ. დ. ციციანოვისადმი მისი სამსახურის შესახებ ქართველ მეფეების დროს. ჩვენ ხელთ გვაქვს კადევ მის მიერ 1818 წელს რუსულათ შედგენილი წერილი, თუ რა და რა თანამდებობაშია მისი მას და რა და რა სამსახური გაუწევია საქართველოს მეფეთაათვის და რუსების მთავრობასათვის. ამ წერილს ახუ მოხსენებების მიხედვით შედგენილია იმავე 1818 წელს მისი „ბოლშევიკი სპისოვი“, და ეს უკანასკნელიც ჩვენ ეხლა ხელთ გვაქვს. ამაში იგივე ცნობებია, რაც მოხსენებულა იასების წერილში, მხოლოდ აქ უფრო სწორი რუსულით არის იგივე დაწერილი. როგორც სჩანს ამ საბუთებიდან მიჰყარბაში იასები უფროა შვიდი ვასილ ბებუთაშვილისა. ამ ვასილ ბებუთაშვილისათვის თეიმურაზ მეორის დროს იბრემ-მაჰს უბოძებია მიჰყარბაშია, ესე იგი მონადირეთ უზუტესობა ახუ ბაზირთ უზუტესობა (კუკრმეისტრობა) და დაუნბიზავს მისთვის ვამბეირთ ბორჩხალოს შემოსვლიდან ასი თუმანი, ვასილ ბებუთაშვილის სიკვდილის შემდეგ მეფე ერეკლე მეორემ ვასილის უფროს შეიღეს აკტიქას უბოძა მუღიქობა, მამასხლისობა და ხეცვლობა ტფილისისა. მეორე მის შვილს იასხეს— მიჰყარბაშია, ხოლო მესამე შვილი ვასილისა იასები ირავლამ განაწესა სამსახურში თავის შვილთან აულონთან 1777 წელს, შემდეგ 1778 წელს ერეკლემ მას უბოძა მთავრეთ-უზუტესობა, ხოლო როდესაც კადიგვალა მიჰყარბაშია იასე, ერეკლემ მიჰყარბაშია უბოძა იასებს 1784 წელს და იასები მიჰყარბაშის წოდებას ატარებდა საქართველოს რუსეთთან ბერებამდის. 1787 წელს მეფე ერეკლემ უახანის ალქის მმართველათ განაწესა თავის შვილი აულონი და მიჰყარბაში იასები დანიშნა ამ ალქის მოურავად. ამ თანამდებობაში იასები დარჩა 1792 წლამდის. ამავე წელს მას ჩაბარეს სიოულ ბადარის მოურავობაც ბორჩხალოს მხრებში, ხოლო ტფილისის ქალქის ახორების შემდეგ ალა-მაღ-მაღ-ხანის მიერ 1793 წელს მეფე ერეკლემ იასები დანიშნა ქალქის მმართველათ. რუსთა მუღაბუღობის დამყარების შემდეგ 1803 წელს იასებმა დანიშნა უახანის ალქის მმართველათ ახუ მოურავად

და ამ თანამდებობაში დარჩა 1809 წლამდე. შემდეგ სხვა-და-სხვა
 ამებში იღებდა მონაწილეობას, ხოლო 1811 წელს იოსები ხელ-
 მუარედ განაწესეს უახანის ოლქის მურავად და დაითხოვეს ამ თა-
 ნამდებობიდან 1813 წ. ბალო დროს 1818 წ. თავად-სახურობის
 არჩევით იოსები დაინიშნა „ისპანტიტელნი ექსპედიციის“ სეკეტარ-
 კათ. იოსებ ბებუთაშვიდი დიდ მხნეობას იხენდა როგორც არაკვალი
 მუარდის დროის სხვა-და-სხვა ამებში, ისე რუსთა ამებში საქართვე-
 ლოს მოსახდურე ხალხთა წინააღმდეგ. დიდი ღახმარება გაუწია მან
 რუსებს ბატონიშვილის აღექსანდრეს წინააღმდეგ ბრძოლაში და არ-
 ვერ შეიტყო და ჩაშალა მისი შემოსვლა საქართველოში სპარსელების
 წართმ. ასეთივე სამსახური გაუწია მან რუსის მთავრობას კახე-
 თის ამბოხების დაწინაურებაშიც 1812 წელს. აღექსანდრე ბატონი-
 შვილთან ხშირი მეტყობილი მიწერ-მოწერა ჰქონდა იოსებ მიშკარ-
 ბაში და ურჩევდა მას და მის თანამხლებლებს დაბრუნებულავენ სს-
 ქართველოში და შერიგებოდნენ რუსის მთავრობას, მაგრამ ვერა-
 იერს გახდა¹⁾. იოსებ მიშკარბაში გადაიტყვალა რვა აგვისტოს

¹⁾ ერთი ნათესავი იოსებ ბებუთაშვილისა ივანე არსენის ძე ბებუ-
 თაშვილი ძრიელ შეთვისებული იყო აღექსანდრე ბატონიშვილთან. ივან-
 ე შევიდა სამსახურში გრენადერის პოლკში პოდპრაპორშჩიკის ჩინით,
 მაგრამ 1821 წელს მიატოვა პოლკი და გაიქცა ბატონიშვილ აღექსან-
 დრესთან სპარსეთში, რომელიც მას ძრიელ უყვარდა. აღექსანდრე მისი
 ნათესავიც იყო. ცოლი ბატონიშვილის აღექსანდრესი მარიამი იყო ას-
 ლი ერევნის მელიქის საყახის და ამ მარიამის დედა თავუჯ ნათესავი იყო
 ივანე ბებუთაშვილისა. ივანე არსენის ძე ბებუთაშვილი დარჩა სპარსეთ-
 ში აღექსანდრე ბატონიშვილთან 1826 წლამდე. ამ წელს მამა ივანესი
 არსენი გაემგზავრა სპარსეთში დიდის ძღვენით და გამოსთხოვა შაჰის
 თანხმობა და მოიყვანა თავის შვილი სპარსეთიდან. რაკი ივანე გაიქცა
 სპარსეთში, რუსებში ის დაკარგულათ ჩასთვალეს და გამოორიციეს სამსა-
 ხურიდან. როდესაც დაბრუნდა, სამართალში მისცეს სპარსეთში გაქცე-
 ეისათვის, შემდეგ აპატიეს დანაშაული და უბრალე სალდათათ ჩარიც-
 ხეს პოლკში. 1827 წელს მას პრაპორშჩიკობა მისცეს და თენგიზის პოლ-
 კში განაწესეს, შემდეგ აფშერონის პოლკში გადაიყვანეს პორუჩიკის ჩი-
 ნით. მაგრამ 1837 წელს გადაიყვალა.

ეს ცნობები გადმოგვცა ლენერალ-მაიორმა არსენ ივანეს ძე ბებუ-
 თაშვილმა, ამ ივანე არსენის ძის შვილმა, და მანვე გადმოგვცა თავის
 მამის „ფორმულარნი სპისოკი“.

1822 წელს და დასთესაჲყოულთა ავღაბარში ხოჭოვანქის ეკლესიას გადაეხანში¹⁾.

იოსებ მაშკარაშის შვილებს შორის დიდი სხვდა კვათქუბ ღენერალმა ვასილ იოსების ძემ ბებუთაყვამ, რომელაც ცნობილი ვაკ-კასიის მხედარი იყო და მოღვაწე.

იოსებ ბებუთაშვილის წერადს მისი სამხანურის შესახებ ქვე-მოთ ვიქცდაყა და ამ წერადს ვუმატებთ ცნობებს მისი „ფორმულარ-ნი სწავლი“-დან.

ფიქვად თქმულიდან ცხადათ სჩანს, რომ ამ ტომში „საქართვე-ღოს სიმეფქებისა“ შეკრებილია ღვირვისა მასდა არა თუ საქართვე-ღოს ისტორიისათვის, არამედ სწავლითისა და ისმელეთის ისტორი-ისათვისაც და განსაკუთრებით რუსის მიღლაბულობის დამყარების ის-ტორიისათვის კავკასიაში. ამ შემთხვევაში ჩქ შემთავრებილი მასდა სურეხოთ აესებს „აქტებს“, რომელნიც გამოსრა კავკასიის არხე-გროფიულმა კამისიამ. მუცსაც ვიტყვით, თუ არ ეს მასდა, ბევრი რამ გავუგებარი იქნებოდა სხეებუდს აქტებში.

დასასრულად ჩვენ მოვალეა ვაუღოთ ჩვენს თაეს გამაფრეხ-ღოა ჩვენი გუღოთადი მადლობა ღენერალ-მაიორს თ-ს არსენ აუ-ნეს ძეს ბებუთაყს, რომლის განათლებუდას მეტადიხებით შეკრე-ბილ იქმნა უმეტესი ნაწილი წერილებით, რომელნიც დასტამბულნი არიან ამ გამოცემაში და რომელთა ღედნები გადმოეცა ჩვენს სო-ცადებთს. მხეე დავაყვალა და შეგვიდგინა ჩამომავლობითი ცნობილი ბებუთაშვილების გვარისა, რომელიც ქვემოთ მოგვეყვან და რომელიც ჩვენ შევაუსეთ მხელათ გუფრების და ქრონოლოგიურის მხანწყრების მიხედვით.

ე. თაყიშვილი.

¹⁾ ფორმულიარნი სპისოკის ცნობით იოსებ ბებუთაშვილი 1818 წ. იყო 56 წლის კაცი. მასსაღამე უნდა დაბადებულყოფს 1762 წ.

ПРЕДИСЛОВІЕ

Третій томъ «Древностей грузинскихъ» заключаетъ въ себѣ всего 587 разныхъ документовъ. Хронологически эти документы относятся къ 1408—1836 годамъ, а по содержанию касаются всѣхъ сторонъ грузинской жизни. Нѣсколько примѣровъ будетъ достаточно, чтобы показать, какія свѣдѣнія даютъ собранныя въ этомъ томѣ акты.

Сигель, опредѣляющій плѣну крови Пиргиладзевыхъ (№ 401), кромѣ того, что служить важнымъ юридическимъ документомъ, оправдываетъ извѣстіе историка царевича Вахушта, что послѣ царя Баграта V-го Великаго († 1395) въ Грузіи царствовали сначала Георгій VII, а потомъ Константинъ II. Это извѣстіе напрасно было отвергнуто академикомъ Броссе¹⁾. Сыновья Константина II Александръ, Багратъ и Георгій впервые становятся извѣстными изъ этого акта. Мы не знали также начала царствованія Константина II, который, какъ оказывается, сталъ царствовать съ 1405 года.

Важное значеніе имѣетъ также для изученія грузинскаго права сигель, опредѣляющій плѣну крови Орелелидзевыхъ — Квиташвилиевыхъ, данный царемъ Георгіемъ IX въ 1463 г. (№ 462). Этотъ актъ даетъ свѣдѣнія о Дадіани Липаритѣ и его сынѣ Маміи Гуріели, почти неизвѣстныхъ изъ другихъ источниковъ.

¹⁾ Hist. de la Géorgie II, 1, p. 625.

Гуджаръ Ксанскаго Эристава Шалвы Квенипнавели 1470 г. (№ 578) даетъ подробныя свѣдѣнія о Маргвисскомъ монастырѣ и его личномъ строительствѣ въ этомъ монастырѣ и затѣмъ подробно опредѣляетъ, какія наказанія должны бытъ налагаемы на тѣхъ, которые провинятся въ тѣхъ или иныхъ проступкахъ въ предѣлахъ монастыря и его подворья. Въ этомъ смыслѣ гуджаръ представляетъ изъ себя особый законодательный актъ.

Гуджаръ Итрійскаго монастыря, близъ Сурама, конца XVI в. (№ 155), даетъ подробнѣйшую исторію постройки названнаго монастыря католикосомъ Дороеемъ, или Доротеосомъ и сообщаетъ очень много цѣнныхъ свѣдѣній относительно опустошенія Карталинѣи шахомъ Шахъ-Тамазомъ и относительно грузинскихъ царей Георгія VIII-го, Луарсаба I-го и Симона I-го.

Сигель, данный послѣднимъ имеретинскимъ царемъ Соломономъ II въ 1804 г. Соломону Лионидзе (№ 587), сообщаетъ подробныя свѣдѣнія о неоднократныхъ возмущеніяхъ рачинскаго эристава Ростомана противъ имеретинскаго царя Соломона I-го, о поселеніи самого Лионидзе въ Имеретіи и о тѣхъ земляхъ, которыя ему были пожалованы.

Сигель царя Ростомана 1638 г. (№ 565) даетъ цѣныя свѣдѣнія о томъ, какая плата полагалась хранителю царской печати, когда послѣдній прикладывалъ печать къ жалованной грамотѣ царя. Содержаніе этого акта цѣликомъ внесено въ «Дастуламаль» царя Вахтанга VI-го, и такимъ образомъ актъ является однимъ изъ источниковъ названнаго труда Вахтанга.

Два сигеля (№№ 160 и 161) знакомятъ насъ очень подробно, какія пошлины имѣли мѣсто въ Кахетин-

скомъ царствѣ и какъ распредѣлялись эти пошлины между царемъ, моуравомъ и другими должностными лицами.

Одинъ сигель (№ 530) опредѣляетъ порядокъ собиранія войска подъ знаменемъ Руставскаго епископа. Тутъ подробно указывается, жители какихъ селеній и деревень должны были собраться подъ названнымъ знаменемъ, кто былъ знаменосцемъ, какъ дѣлили плѣнныхъ, добычу и т. д.

Нѣсколько сигелей даютъ подробныя свѣдѣнiя о поѣздкахъ царей Теймураза II и Ираклія II-го въ Персію, объ ихъ пребываніи въ Персіи и объ участіи царя Ираклія II-го въ индійскомъ походѣ Надиръ-Шаха.

Не мало сигелей касаются также войнъ царя Ираклія II съ лезгинами и персами и сообщаютъ подробныя свѣдѣнiя объ этихъ войнахъ.

Акты, заключающіе въ себѣ описи приданого (№№ 518, 519), знакомятъ насъ съ тѣмъ, что получали въ приданое дочери царей и эриставовъ въ началѣ XVIII в., какая обстановка, мебель, посуда, туалеты и украшенія существовали въ то время въ Грузіи и подъ чьимъ культурнымъ вліяніемъ Грузія тогда находилась. Большинство вещей и украшеній, указанныхъ въ этихъ описяхъ, персидскаго происхожденія.

Громадное большинство актовъ и документовъ, вошедшихъ въ этотъ томъ, принадлежитъ XVIII вѣку. Здѣсь собраны сигели, приказы и письма царей Вахтанга VI-го, Бакара, Теймураза II, Ираклія II, Георгія XII и правителей, назначенныхъ надъ Грузією турками османами, Исака-Паши, Усупа-Паши и другихъ. Но большіе мѣста удѣлено письмамъ царей, царей, царевичей и царевенъ конца XVIII и начала XIX вѣка. Изъ всѣхъ этихъ документовъ 98 относят-

ся къ царю Даріи, супругѣ царя Ираклія П, т. е. писаны ею разнымъ лицамъ или получены отъ разныхъ лицъ, 78 имѣютъ отношеніе къ Іосифу Корганавили, его сыну Агало и ихъ семейству. Большинство же писемъ, а именно 114 адресованы «мишкарбану» (егермейстеру) Іосифу Бебутову или написаны имъ разнымъ лицамъ. Хронологически письма, касающіяся Іосифа Бебутова, относятся къ 1784—1822 гг. Іосифъ Бебутовъ былъ женатъ на дочери Іосифа Корганова Маріи, больше извѣстной подъ именемъ Калуа, и игралъ большую роль въ концѣ царствованія Ираклія П, во время царствованія Георгія XII и въ первые годы русскаго владычества на Кавказѣ. Цари Иракліи П, Георгій XII и правители Грузіи не разъ посылали его съ дипломатическими цѣлями къ Ганджійскому хану, ахаликскимъ пашамъ и другимъ владѣтелямъ. Онъ принималъ участіе во всѣхъ государственныхъ дѣлахъ и пользовался такимъ вліяніемъ, что царевичи часто обращались къ нему за помощью и ходатайствомъ предъ царемъ въ ихъ личныхъ дѣлахъ. Онъ оказалъ большія услуги и русскому правительству и былъ награжденъ чиномъ полковника, орденами и пожалованіемъ имѣній въ Борчалинскомъ уѣздѣ и въ Кахетіи. Въ этомъ томѣ напечатана его докладная записка главноуправляющему въ Грузіи П. Д. Циціанову о своей службѣ при грузинскихъ царяхъ (№ 133). Кромѣ того у насъ имѣется въ рукахъ составленная имъ въ 1818 г. подробная записка на русскомъ языкѣ, въ которой онъ излагаетъ, какія должности онъ занималъ и какія услуги оказалъ грузинскимъ царямъ и русскому правительству. На основаніи этой записки, какъ видно, составленъ въ томъ же 1818 г. его формулярный списокъ, который тоже имѣется у насъ. Фор-

мулярный списокъ сообщаетъ тѣ же свѣдѣнiя, что и докладная записка, только первый писанъ грамотнѣе, чѣмъ послѣдняя. Изъ этихъ документовъ видно, что Иосифъ Бебутовъ былъ сынъ Василя Бебуташвили¹⁾, которому при грузинскомъ царѣ Теймуразѣ II Шахъ-Ибремъ пожаловалъ званiе мишкарбаша, т. е. егермейстера, и опредѣлилъ ему въ жалованiе изъ доходовъ Борчалинской провинци сто тумановъ (1000 р.). Послѣ смерти Василя грузинскiй царь Ираклiй одного его сына Аветика сдѣлалъ меликъ-мамасахлисомъ и наваломъ города Тифлиса, другого, Иоанна, пожаловалъ въ мишкарбаша, а третьяго, нашего Иосифа, опредѣлилъ на службу къ своему сыну Юлону въ 1777 г. и черезъ годъ пожаловалъ ему званiе молареть-хуцса, или казнохранителя, а по смерти его брата Иоанна въ 1784 г. онъ получилъ званiе мишкарбаша и оставался въ этомъ званiи до присоединенiя Грузiи къ Россiи. Въ 1787 г. былъ назначенъ моуравомъ Казахской провинци, въ каковой должности оставался до 1792-го года. Въ этомъ же году ему поручено было управленiе села Байдаръ въ Борчалинской провинци, а послѣ опустошенiя Тифлиса Ага-Магометъ-Ханомъ онъ назначенъ царемъ Ираклემъ въ 1795 г.

¹⁾ Родоначальникомъ Бебутовыхъ считается Бебутъ-бекъ, который получилъ отъ шаха Аббаса грамоту въ 1621 г. У него были сыновья Хати и Асланъ, иначе Ходжа-Бебутъ или Меликъ-Бебутъ, который вмѣстѣ съ своей женою Лали построилъ Ходживанкскую церковь на Авлабарѣ въ 1655 г. Сынъ Аслана былъ Ашхаръ-бекъ (жена его Марiамъ, дочь Отара-мливана Туманова). У Ашхаръ-бека были сыновья: Бебутъ, Василiй, или Меликъ-Ага (жена его Анна) и Стефанъ. У этого Василя были: Меликъ-Аветикъ, Иоаннъ мишкарбашъ и нашъ Иосифъ мишкарбашъ.

правителемъ города Тифлиса. При русскомъ правительствѣ въ 1806 г. онъ былъ назначенъ моуравомъ или правителемъ Казахской провинціи и оставался въ этой должности до 1809 г. Затѣмъ онъ принималъ участіе въ разныхъ походахъ русскихъ войскъ, а въ 1811 г. снова былъ назначенъ моуравомъ Казахской провинціи; уволенъ отъ этой должности въ 1813 г. Въ 1818 г. по выбору дворянства онъ былъ назначенъ совѣтникомъ Исполнительной Экспедиціи. Іосифъ Бебутовъ не разъ принималъ участіе и выказывалъ много энергіи и распорядительности въ войнахъ Ираклія П, Георгія XII и русскихъ противъ горцевъ, персовъ и другихъ пограничныхъ съ Грузією народовъ. Большую услугу оказаль онъ русскому правительству въ подавленіи востанія въ Кахетіи въ 1812 г. и въ борьбѣ съ царевичемъ Александромъ, который бѣжалъ въ Персію и не разъ приводилъ персовъ и горцевъ противъ русскихъ. Онъ, между прочимъ, во время узналъ и два раза разстроилъ вторженіе царевича съ персіянами въ Грузію. Съ царевичемъ Александромъ онъ находился въ дружеской перепискѣ и не разъ совѣтовалъ ему и его свитѣ вернуться въ Грузію и передаться русскому правительству, но сго письма не имѣли успѣха¹⁾. Умеръ Іосифъ Бебутовъ 8 августа

¹⁾ Одинъ изъ родственниковъ Іосифа Бебутова Иванъ Арсеньевичъ Бебутовъ съ дѣтства находился въ дружескихъ отношеніяхъ съ царевичемъ Александромъ. Онъ въ 1818 г. поступилъ въ Грузинскій гренадерскій полкъ подпоручикомъ, но въ 1821 г. оставилъ полкъ и бѣжалъ къ царевичу Александру, съ которымъ находился въ свойствѣ со стороны матери. (Царевичъ Александръ былъ женатъ на дочери ириванскаго мелика Саака Маріи, а мать ея Такуй (თაკუი) была въ родствѣ съ матерью Ивана Арсеньевича). Иванъ Арсеньевичъ оставался въ

1822 г. и похороненъ въ оградѣ Ходживанкской церкви на Авлабарѣ¹⁾). Изъ его сыновей особенно прославился Василій Осиповичъ Бебутовъ, хорошо извѣстный кавказскій герой и дѣятель²⁾).

Изъ сказаннаго легко замѣтить, что въ этомъ томѣ «Древностей Грузинскихъ» собраны весьма цѣнные матеріалы не только для исторіи Грузіи, но и для исторіи Персіи, Турціи и въ особенности для исторіи утвержденія русскаго владычества на Кавказѣ. Въ послѣднемъ отношеніи собранные тутъ матеріалы служатъ прекраснымъ дополненіемъ «Актовъ», изданныхъ Кавказскою археографическою комиссіею. Скажу больше, безъ этого матеріала многое было бы непонятно въ названныхъ «Актахъ».

Въ заключеніе считасмъ нравственною своею обязанностию выразить свою глубокую благодарность ге-

Персіи съ царевичемъ Александромъ до 1826 г., когда его отецъ Арсеній, уже въ преклонныхъ лѣтахъ, отправился съ подарками въ Персію и черезъ приближенныхъ Шаха получилъ разрѣшеніе взять сына въ Грузію. По удаленіи въ Персію Иванъ Арсеньевичъ былъ объявленъ безъ вѣсти пропавшимъ и исключенъ изъ службъ, а по возвращеніи надъ нимъ наряженъ судъ за самовольный побѣгъ, но потомъ онъ былъ прощенъ и принятъ на военную службу простымъ рядовымъ въ 1826 г., въ 1827 г. произведенъ въ прапорщики въ Телгинскій полкъ, а въ 1836 г. переведенъ въ Апшеронскій полкъ поручикомъ, но въ февралѣ 1838 г. скончался. Сообщеніемъ этихъ свѣдѣній мы обязаны ншѣ здравствующему сыну этого Ивана Бебутова, генералъ-майору Арсенію Ивановичу, который передалъ намъ и формулярный списокъ своего отца.

¹⁾ Въ 1818 году, какъ видно изъ формулярнаго списка, Іосифу было 56 лѣтъ, значить, онъ родился въ 1762 г.

²⁾ Кромѣ Василя у Іосифа Бебутова были сыновья: Григорій, Давидъ, Александръ и Павелъ и двѣ дочери: Софія и Марія.

нераль-майору кн. Арсеніо Ивановичу Бебутову, просвѣщенной заботливостью котораго собрано большинство тѣхъ писемъ царей, царицъ, царевичей, царицъ и другихъ высокопоставленныхъ лицъ грузинскаго царства, которыя теперь напечатаны въ этомъ томѣ и оригиналы которыхъ переданы нашему Обществу. Емуже я обязанъ составленіемъ прилагаемой генеалогической таблицы рода Бебутовыхъ, которая мною дополнена на основаніи имѣющихся у меня грамотъ и хронологическихъ записей.

Е. Такашвили

Прилагаемъ записку Іосифа Бебутова о своей служебной дѣятельности и дополняемъ ее выписками изъ формулярнаго его списка.

Записка Іосифа Васильевича Бебутова о своей служебной дѣятельности, составленная въ 1818 г.

Въ 1777 году вступилъ я въ службу къ покойному царевичу Ивлону Иракліевичу и черезъ годъ былъ пожалованъ въ званіе моларетъ-хупеса (т. е. оберъ-казначей), находился при немъ во всѣхъ походахъ.

Въ 1784 году былъ пожалованъ покойнымъ царемъ Иракліемъ въ званіе мишкарбаша, т. е. своего оберъ-егермейстера, исправляя обѣ сіи должности со всѣмъ усердіемъ и ревностью.

Того же года при пораженіи царемъ Иракліемъ лезгинъ соединенными войсками грузинскими и російскими, бывшими тогда подъ начальствомъ графа Самуилова, на Алазанѣ, гдѣ я поразилъ лично одно-

го лезгина, былъ тяжело раненъ въ правое плечо на вылсть пулею.

Въ 1787 году, съ порученіемъ царемъ Иракліемъ сыну его царевичу Ивлону въ управленіе Казахской дистанціи, возложена была, съ воли самого царя, на меня должность моурава помянутой дистанціи¹⁾; и того же года былъ я отправленъ отъ царя съ казахскою конницею, состоявшею въ собственномъ распоряженіи моемъ, на Эривань и Нахичевань противъ персіянъ, которые были совершенно разбиты, при чемъ мною убита лошадь.

Во время управленія моего Казахскою дистанціею²⁾ былъ я (отправленъ) съ казахскою конницею, подъ предводительствомъ царевича Ивлона, отправленнаго отъ царя Ираклія вмѣстѣ съ російскими войсками, командуемыми полковникомъ Бурнашовымъ, изъ Елисаветполя противъ карабахскаго хана, гдѣ за оказанную мною храбрость и мужество получилъ лично отъ царя признательность, былъ отпущенъ къ исправляемой мною тогда должности казахскаго моурава, исправляя оную должность три года сряду со всѣми усердіемъ и дѣятельностью.

Въ 1789 году былъ посланъ съ казахскою конницею на вспоможеніе елисаветпольскому Джаватьхану противъ карабахскаго хана, каковую порученность я исполнилъ во всей точности.

Въ 1790 году былъ отправленъ отъ царя въ Эривань съ разными войсками, подъ командою моею состоявшими, на вспоможеніе эриванскому Мамадьхану

¹⁾ Формулярный списокъ прибавляетъ: отъ сей должности по прошенію уволенъ въ 1790 г.

²⁾ Форм. спис. прибавляетъ: въ 1788 году.

противъ нахичеванскаго хана, принужденнаго дѣйствіемъ сего похода примириться съ эриванскимъ ханомъ.

Въ 1791 году былъ посланъ отъ царя Ираклія посломъ къ ахалцихскому Исакъ-пашѣ съ важнымъ порученіемъ, которое стараніемъ моимъ было отъ него паша исполнено.

Въ 1792 году былъ отправленъ отъ помянутаго царя съ войсками на вспоможеніе ахалцихскому пашѣ противъ другаго паша, намѣревавшагося получить ахалцихскій пашалыкъ въ свое управленіе, который я съ войсками, мнѣ ввѣренными, соединенно съ тамошнимъ пашею защищаль 5 мѣсяцевъ до рѣшенія самимъ султаномъ турецкимъ судьбы сихъ двухъ противоборствовавшихъ между собою пашей.

Того же года поручено мнѣ въ управленіе, съ воли царя, царевичемъ Ивлономъ Борчалинской дистанціи селеніе Байларъ, а потомъ утверждено было и послѣднимъ царемъ Георгіемъ.

Въ 1795 году въ сраженіи при нашествіи на Тифлисъ персидскаго Ага-Магометъ-Хана поразилъ одного персіянина, и лошадь подо мною была убита.

Того же года, по разореніи города Тифлиса, былъ отправленъ отъ царя въ помянутый городъ съ порученіемъ онаго въ мое управленіе, при чемъ большимъ моимъ стараніемъ жители возвращены на свои жилища и возстановленъ порядокъ и устройство въ столь бѣдственное время, защищая оный отъ всѣхъ покушеній лезгинскихъ войскъ ¹⁾.

¹⁾ Форм. списокъ прибавляетъ: кромѣ сего былъ во всѣхъ походахъ при царѣ Иракліѣ. Нѣсколько разъ посылаемъ его высочествомъ въ сосѣдственныя ханства съ порученіями.

Въ 1796 году былъ посланъ отъ царя Ираклія къ елисаветпольскому Джавать-хану, бывшему тогда со всѣмъ городомъ въ блокадѣ, съ порученіемъ по разнымъ предметамъ, которое мною исполнено, причеиъ стараніемъ моимъ возвращено было плѣнныхъ христіанъ 500 душъ, а магометанъ 200, увлеченныхъ въ плѣнъ персіянами при разореніи города Тифлиса.

Въ 1799 году, по вступленіи послѣдняго грузинскаго царя Георгія на царство грузинское, находясь и причеиъ въ званіи мишкарбаша, былъ отправленъ посломъ къ елисаветпольскому Джавать-хану, который стараніемъ моимъ имѣлъ съѣздъ въ назначенномъ для сего мѣстѣ съ царевичемъ Давидомъ Георгіевичемъ и принялъ на себя платить царю ежегодно дань, которую на первый разъ я доставилъ царю.

Также неоднократно былъ отправляемъ къ помянутому хану отъ царя съ важными порученіями.

По смерти послѣдняго царя Георгія былъ я посланъ командовавшимъ въ Грузіи войскомъ покойнымъ генераль-майоромъ Лазаревымъ къ покойному послѣднему имеретинскому царю Соломону съ важными по службѣ порученіями, куда я, отправясь съ собственными моими людьми, употребилъ всемѣрное стараніе о исполненіи порученій начальства.

Такъ равно былъ я отправленъ отъ бывшаго правителя Грузіи Коваленскаго къ елисаветпольскому Джавать-хану съ порученіемъ, которое стараніемъ моимъ было отъ помянутаго хана исполнено.

Въ 1803 году при взятіи форштита Ганжи, а потомъ крѣпости¹⁾ штурмомъ россійскими войсками, командуемыми покойнымъ генераломъ отъ инфантеріи

¹⁾ Эти четыре слова добавляемъ изъ форм. списка.

княземъ Циціановымъ, находясь съ собственными мѣрами людьми, оказалъ мужество и храбрость, поразивъ двухъ человѣкъ въ сраженіи, и лошадь подо мною была убита, за каковой мой подвигъ высочайше пожалованъ орденомъ св. Анны 3 класса.

Въ 1804 году, января 29-го, въ вознагражденіе за отправляемую при грузинскихъ царяхъ должность высочайше пожалованъ въ надворные совѣтники съ опредѣленіемъ по 250 руб. по смерти пенсіи.

Того же года въ походѣ подъ Эриванью (былъ) при покойномъ генералѣ князѣ Циціановѣ съ начала выступленія до окончанія сей экспедиціи, въ продолженіи которой находился во всѣхъ сраженіяхъ противъ персидскихъ войскъ, бывшихъ прежде подъ предводительствомъ Шахзады-Аббасъ-Мирзы, а потомъ и самого шаха, и въ особенности еще при отрядѣ генералъ-майора Портнягина, посланнаго ночью для нападенія на лагерь самого шаха, гдѣ при жестокомъ сраженіи получилъ контузію въ двухъ мѣстахъ и за отличіе, при семъ случаѣ оказанное, получилъ вмѣстѣ съ прочими высочайшее благоволеніе, такъ равно имѣю похвальный листъ отъ покойнаго генерала князя Циціанова за труды и усердіе, въ сей экспедиціи мною оказанное¹⁾, гдѣ также убита въ сраженіи подо мною лошадь въ виду самого покойнаго генерала Циціанова.

Въ 1805 году былъ при вступленіи въ подданство Всероссійской имперіи ханствъ Карабахскаго и Шакинскаго и въ походѣ на Карабахъ противъ пер-

¹⁾ Форм. списокъ: за отличное усердіе и ревность, оказанные въ Эриванской экспедиціи, по высочайшему повелѣнію объявлено главнокомандовавшимъ княземъ Циціановымъ собственное его императорскаго величества благоволеніе въ 1804 г.

сидскаго шаха, прибывшаго тогда въ сіе владѣніе съ войсками своими.

Въ 1806 году, по извѣстности правительству объ усердіи и преданности въ разныхъ службахъ, неоднократно опытами мною доказанныхъ, былъ я опредѣленъ моуравомъ Казахской дистанціи; должность сію исправляя со всѣмъ усердіемъ и дѣятельностью, я не оставлялъ доставлять начальству нужныхъ свѣдѣній для принятія мѣръ¹⁾, равно и двухъ пойманныхъ мною шпионовъ съ возмутительными письмами отъ эриванскаго Гусейнъ-хана и отъ паревича Александра, увѣдомляющихъ о намѣреніяхъ своихъ сдѣлать нападеніе съ войсками, бывшими подъ предводительствомъ ихъ, на ввѣренную мнѣ дистанцію, отъ чего однако жъ принятыми мною мѣрами осторожности отвращены и принуждены были потомъ обратиться на Шамшадильскую дистанцію, но посланнымъ противъ нихъ отрядомъ войскъ подъ командою генераль-майора Эристова, при которомъ я находился съ конницей ввѣренной мнѣ дистанціи, были они прогнаны и обращены въ бѣгство²⁾.

¹⁾ Форм. списокъ: имѣлъ случай 1-е доставлять начальству важныя свѣдѣнія на счетъ неблагонамѣренныхъ.

²⁾ Въ форм. списокѣ сказано: въ 1807 году, когда бѣглый царевичъ Александръ и Гусейнъ-Кули-Ханъ сардаръ съ значительнымъ корпусомъ персидскихъ войскъ придвинулись къ границѣ Казахской и угрожали разореніемъ оной, тогда князь Бебутовъ, вооруживъ обывателей, занялъ всѣ проходы въ горахъ, отдѣляющихъ единственное владѣніе отъ казахцевъ и коль скоро прибылъ отрядъ войскъ его императорскаго величества въ подкрѣпленіе ему и для устрашенія непріятели, то выше названный Бебутовъ, начальствуя казахскою конницею, присоединился къ отряду и способствовалъ отличною своею храбростію къ раз-

Того же года стараніемъ моимъ возвращены изъ Эривани и Карса бѣжавшіе 15 агаларовъ и до 200 домовъ жителей. За всѣ сіи мои подвиги и усердіе высочайше переименованъ въ армейскіе полковники и имѣются у меня похвальные листы отъ начальства.

Въ 1807 году въ бытность на Арпачаѣ російскихъ войскъ подѣ начальствомъ фельдмаршала графа Гудовича противъ турецкихъ войскъ, предводительствуемыхъ тогда Юсуфъ-пашею, защищаль дистанцію, мнѣ ввѣренную, отъ персидскихъ войскъ, состоявшихъ подѣ начальствомъ эриванскаго сардара Гуссинъ-хана въ близости къ управляемой мною дистанціи, доставлялъ начальству свѣдѣнія о намѣреніяхъ непріятельскихъ и провіантъ для продовольствія войскъ, на Арпачаѣ бывшихъ и имѣвшихъ большую въ томъ нужду. Получилъ я письменно признательность отъ фельдмаршала графа Гудовича какъ за то, такъ и за представленныхъ мною къ нему трехъ шпионовъ турецкихъ, присланныхъ въ ввѣренную мнѣ дистанцію съ возмутительными письмами. Въ томъ же году въ вознагражденіе сихъ отличныхъ моихъ трудовъ и усердій и за хорошее управленіе ввѣренной мнѣ дистанціи высочайше пожалованъ кавалеромъ св. Анны 2-го класса.

Въ 1808 году, имѣя совершенное усердіе и ревность къ пользамъ службы, я не оставилъ употребитъ старанія своего съ позволенія начальства о наклоненіи бѣглыхъ бамбакскихъ жителей до двухъ сотъ семействъ возвратиться изъ Эривани на прежнее свое жилище, куда они уже были возвращены посланною мною для

битію авангардныхъ, переднихъ, персидскихъ войскъ, въ тогдашнее время грузинскому царевичу Александру ввѣренныхъ.

прикрытія ихъ казахскою конницею. Того же года въ походѣ подъ Эриванью подъ начальствомъ графа Гудовича, находясь съ казахскою конницею, исполнялъ всѣ порученія по службѣ и въ особенности командированъ былъ съ конницею къ отряду генераль-майора Портнягина противъ эриванскаго Гусейнъ-хана, котораго разбилъ, и весь лагерь его достался побѣдителямъ; преслѣдуя его за Араксъ два раза, еще затѣмъ переправясь за Араксъ съ моею конницею, исполнялъ всѣ порученія начальства¹⁾.

Въ 1810 году по повелѣнію командовавшаго въ Грузіи генерала отъ кавалеріи графа Гормасова, былъ командированъ къ полковнику (что нынѣ генераль-майоръ) Дренякину во время экспедиціи подъ Ахалцихъ для исправленія дороги, ведущей къ Ахалциху, и для построенія моста черезъ рѣку Куру, а потомъ находился при авангардѣ съ вожатыми до самаго города Ахалциха и во всѣхъ сраженіяхъ, тогда бывшихъ, какъ во время слѣдованія войскъ, такъ и при блокадѣ сего города, за каковое мое усердіе и подвигъ высочайше пожалованъ орденомъ св. Анны 2-го класса, бриліантами украшеннымъ.

Въ 1811 году былъ командированъ отъ командовавшаго въ Грузіи Маркиза Паулуччи съ конницею шамшадильской, казахской и борчалинской, числомъ до 2000 человекъ, къ генераль-майору Лисаневичу, чтобы сдѣлать репрессалію на Эриванское владѣніе.

Того же года, по возвращеніи изъ сего похода, былъ опредѣленъ отъ помянутого главнокомандующаго, по извѣстности ему объ усердіи и ревности моей

¹⁾ Форм. списокъ прибавляетъ: отъ должности моурава уволенъ въ 1809 г.

къ службѣ, моуравомъ Казахской дистанціи, которую должность исправляя со всею дѣятельностью, я не оставлялъ всѣ мѣры старанія сохранить между жителями ввѣренной мнѣ дистанціи тишину и спокойствіе.

Въ 1812 году, во время возникшаго въ Кахетіи перваго бунта, неоднократно были присылземы какъ самому мнѣ, такъ и къ казахскимъ агаларамъ¹⁾ возмутительныя письма и отъ меня представляемы къ начальству, равно какъ и свѣдѣніе обо всемъ происшедшемъ, получаемое мною чрезъ посланныхъ отъ меня какъ въ Кахетію, такъ и въ другія мѣста лазутчиковъ. Также склонялъ 2 жителей ввѣренной мнѣ дистанціи къ отвозу въ Тифлисъ на продажу хлѣба, въ которомъ терифель городъ сей тогда великій недостатокъ. За всѣ сіи труды и усердіе къ службѣ, сопровождаемые всемѣрною дѣятельностью и предосторожностью, при столь смутныхъ обстоятельствахъ мною употребленными, былъ представленъ отъ генерала Маркиза Паулуччи къ награжденію меня каналомъ, называемымъ Гултапа, въ Борчалинской дистанціи въ потомственное владѣніе.

Не менѣе того я старался оказывать усердія свои и ревности къ службѣ и во время втораго бунта въ Кахетіи въ командованіе генерала отъ инфантеріи Ртищева, бывшаго тогда на границѣ при переговорахъ съ персіянами. Въ сіе время бѣглый царевичъ Александръ, пробравшись въ Кахетію, возмутилъ народъ кахетинскій. При семъ случаѣ я употреблялъ всѣ мѣры къ сохраненію между жителями ввѣренной мнѣ дистанціи тишины и совершеннаго спокойствія, доставляя всѣ

¹⁾ Отъ словъ «какъ самому мнѣ», добавляю изъ форм. списка.

свѣдѣнія, получаемыя мною изъ разныхъ мѣстъ чрезъ употребленныхъ мною лазутчиковъ, какъ къ начальству въ Тифлисъ, такъ и командовавшему въ Кахетіи отрядомъ, бывшимъ для усмиренія бунтовавшихъ, отправляя провіантъ въ столь смутныя обстоятельства въ Бамбакъ и Тифлисъ. По возвращеніи генерала Ртищева изъ переговоровъ были мною представлены пойманные мною 10 человѣкъ съ письмами, отправленными отъ вышесказаннаго царевича въ Персію, равно и 8 человѣкъ, слѣдовавшихъ изъ Эривани къ нему, царевичу, съ письмами. Обо всемъ семъ имѣются у меня отъ начальства письменныя признательности и удостовѣреніе, что таковыя труды мои и усердіе на пользу службы будутъ представлены отъ него на высочайшее воззрѣніе ¹⁾.

Въ 1814 году былъ я опредѣленъ отъ г. генерала Ртищева членомъ Комитета о приведеніи въ извѣстность казенныхъ имѣній, завладѣнныхъ другими.

Въ 1818 году поступилъ по выбору дворянства совѣтникомъ въ Исполнительную Экспедицію, гдѣ и продолжаю службу.

¹⁾ Форм. списокъ прибавляетъ: отъ должности маурава уволенъ въ 1813 г. 15 мая.

Préface.

Le troisième volume des «Antiquités géorgiennes» contient 587 documents différents. Au point de vue chronologique, ces documents se rapportent aux années 1408—1836; quant à leur contenu, ils touchent à tous les points la vie géorgienne. Il suffit d'en citer quelques exemples pour montrer quels renseignements nous donnent les actes réunis dans ce volume.

Le sigeli*), déterminant le prix du sang des Tzirghiladzé (n° 401) document judiciaire d'une grande valeur, confirme le renseignement donné par l'historien Vakhoncht, disant qu'en Géorgie après le roi Bagrat V le Grand († 1395) régna d'abord Giorgi VII, ensuite Costantiné II. Cette assertion a été rejetée injustement par l'académicien Brosset**). Les fils de Costantiné II, Alexandré, Bagrat et Giorgi arrivent à notre connaissance grâce à ce document. Nous ne connaissons pas non plus jusqu'ici le commencement du règne de Costantiné II, qui, comme il est maintenant avéré, monta sur le trône en 1405.

Le sigeli, donné par le roi Giorgi IX en 1463 (n° 462) déterminant le prix du sang des Oraléisdzé-Cvitachvili, a aussi une grande importance pour l'étude du droit géorgien. Ce document donne des renseignements sur Dadiani Liparit et sur son fils Mamia Gouriéli, presque inconnus dans les autres sources.

Le goudjari***) d'eristhavi (chef d'une province) de Ksani Chalva Kvénipnaveli daté de 1470 nous donne des renseignements détaillés sur le monastère de Largvis et sur les constructions qu'il y avait faites à ses frais; puis il énumère en détail, quelles punitions devaient être infligées à ceux, qui s'étaient rendus coupables

*) Lettre patente.

**) Histoire de la Géorgie II, 1, p. 625.

***) Acte de donation.

de n'importe quel crime dans l'enceinte du monastère et de son hôtellerie. Dans ce sens le goudjari représente un document législatif particulier.

Le goudjari du monastère d'Itria, qui est près de Souram, daté de la fin du XVI-e siècle (n° 155) donne l'histoire détaillée de la construction de ce monastère par le catholikos Dorothéos, et offre beaucoup de renseignements très précieux sur les ravages de la Kartalinie par le chah Chah-Tamaz et sur les rois géorgiens Giorgi VIII, Louarsab I et Simon I.

Le sigeli, donné par le dernier roi d'Imérétie, Solomon II en 1804, à Solomon Léonidzé, nous livre tous les détails sur les révoltes nombreuses d'éristavi de Ratcha Rostom contre le roi d'Imérétie Solomon I, ainsi que sur l'établissement de Léonidzé lui-même en Imérétie et sur les domaines, qui lui étaient attribués.

Le sigeli du roi Rostom de 1638 (n° 565) donne des renseignements précieux sur la rétribution reçue par le garde du sceau quand il l'apposait à un acte donné par le roi. Le contenu de cet acte se trouve en entier dans le «Dastoulamal» du roi Vakhtang VI; de cette manière ce document est l'une des sources de l'oeuvre citée de Vakhtang.

Deux sigelis (n° n° 160 et 161) nous font connaître en détail quels impôts étaient perçus dans le royaume de Cakhétie et comment ces impôts étaient répartis entre le roi, le moouraw et d'autres fonctionnaires de l'administration.

Un sigeli (n° 530) détermine le mode de convocation des troupes sous la bannière de l'évêque de Roustaw. Nous y voyons en détail de quels villages ou bourgs les habitants devaient se réunir sous cette bannière, quel était le porte-bannière et comment on répartissait le butin, les prisonniers etc...

Plusieurs sigelis donnent des renseignements détaillés sur les voyages des rois Teïmouraz II et Eréclé II en Perse, sur leur séjour dans ce pays, sur la participation du roi Eréclé II à la campagne de Nadir-Chah dans l'Indoustan.

Plusieurs sigelis font mention des guerres entreprises par le roi Eréclé II contre les Lesghiens et les Persans et nous donnent des renseignements copieux sur ces guerres.

Les inventaires dotaux (n° n° 518, 519) nous font connaître ce que recevaient en dot les filles des rois et celles des éristavis au commen-

cement du XVIII-e siècle, quel ameublement, vaisselle, toilettes et ornements existaient en Géorgie à cette époque, et sous quelle influence la Géorgie se trouvait alors. La plupart des objets et des ornements, désignés dans ces inventaires, étaient d'origine persane.

La majeure partie des actes, contenus dans ce volume, appartient au XVIII-e siècle. Ici sont réunis des sigelis, des ordonnances et des lettres des rois Vakhtang VI, Bakar, Teimouraz II, Eréclé II, Giorgi XII et des gouverneurs nommés en Géorgie par les Turcs Osman Isaak-Pacha, Youssouf-Pacha etc. Mais la principale place est réservée aux lettres des rois, des reines, des princes, des princesses de la fin du XVIII-e siècle et du commencement du XIX-e siècle. 98 documents ont rapport à la reine Datedjan, femme du roi Eréclé II, c'est-à-dire, ils sont écrits par elle à diverses personnes et reçus de ces mêmes personnes; 78 documents ont rapport à Ioseph Korghnanachvili, à son fils Aghalo et à leur famille. Mais la plupart des lettres sont adressées au «michcarbakh» (grand-veneur) Ioseph Béboutoff, ou sont écrites par lui à diverses personnes. Au point de vue chronologique, ces lettres se rapportent aux années 1784—1822; Ioseph Béboutoff était marié à la fille de Ioseph Korganoff, Marie, connue plutôt sous le nom de Kaloua; il joua un grand rôle à la fin du règne d'Eréclé II, pendant le règne de Giorgi XII et les premières années de la domination russe au Caucase. Les rois Eréclé II, Giorgi XII et les gouverneurs de la Géorgie l'envoyèrent plusieurs fois en mission diplomatique chez le khan de Gandja, chez les pachas d'Akhaltzikh et chez d'autres seigneurs. Il prit aussi part à toutes les affaires d'Etat et eut une telle influence que les princes royaux s'adressaient souvent à lui comme aide ou solliciteur auprès du roi dans leurs affaires personnelles. Il rendit de grands services au gouvernement russe et reçut le grade de colonel, des décorations et des domaines dans la province de Bortchala et en Cakhétie. Dans ce volume sont imprimés ses mémoires au gouverneur général de la Géorgie P. D. Tzitzianoff sur son service auprès des rois de Géorgie (n° 133). En outre, nous avons entre les mains des mémoires, écrits par lui en russe, où il expose, quel poste il occupait et quels services il rendit aux rois géorgiens et au gouvernement russe.

Grâce à ces documents dans la même année 1818 on composa ses états de service que nous avons entre les mains. Les états de

service comportent les mêmes renseignements que les mémoires, seulement les premiers sont écrits plus correctement que ces derniers. On voit d'après ces documents que Joseph Béboutoff était le fils de Basile Bébouthacvili¹⁾, à qui sous le règne du roi Teimouraz II Chan-Ibrahim conféra le titre de michcarbach c'est-à-dire grand-veneur et lui donna comme émoluments cent tomans (mille roubles) pris sur les revenus de la province de Bortchala. Après la mort de Basile, le roi de Géorgie Eréclé fit l'un de ses fils, Avetik, mamassakhlis et natsval de la ville de Tiflis; l'autre, Jean devint michcarbach, et le troisième, notre Joseph, il le fit, en 1777, entrer au service de son fils Ioulou. Un an après, il lui donna le titre de michcarbach qu'il garda jusqu'à l'annexion de la Géorgie à la Russie. En 1787 il fut nommé moouraw de la province de Cazakh et resta dans ce poste jusqu'en 1792. La même année on le chargea de la direction du village Baidour dans la province de Bortchala. Après la destruction de Tiflis par Agha-Mahomet-Khan il fut nommé en 1795 par le roi Eréclé gouverneur de la ville de Tiflis. Pendant le gouvernement russe en 1806, il fut investi de la charge de moouraw ou gouverneur de la province de Cazakh qu'il conserva jusqu'en 1809. Ensuite il prit part dans les différentes campagnes des armées russes, et en 1811 il fut de nouveau nommé moouraw de la province de Cazakh qu'on lui retira en 1813. En 1818 par élection de la noblesse, il fut désigné comme conseiller auprès de la Commission Exécutive. Joseph Béboutoff prit part plusieurs fois aux guerres d'Eréclé II, de Giorgi XII et des Russes contre les montagnards, les Persans et d'autres tribus à la frontière de la Géorgie et montra, dans ces expéditions beaucoup d'énergie et d'activité. Il rendit un grand service au gouvernement russe pour réprimer la sédition en Cakhétie en 1812 et pour lutter contre le prince royal Alexandre, qui s'était enfui en Perse et avait excité plus d'une fois les Persans et les montagnards contre les Russes.

¹⁾ La souche de la famille Béboutoff est Bébout-Bek, qui reçut son titre de noblesse du chah Chah-Abbas en 1621. Il eut comme fils Khati et Aslan, autrement Khodja-Bébouth ou Melik-Bébouth qui avec sa femme Lali construisit l'église de Khodjévan à Avlabar en 1655. Le fils d'Aslan fut Achkhar-bek (sa femme Mariani, fille d'Otar-mdivan Toumanoff). Les fils d'Achkhar-bek furent Bébouth, Basile ou Melik-Agha (sa femme Anne) et Stéphan. Ce Basile eut comme fils Melik-Avetik, Jean michcarbach et notre Joseph michcarbach.

Entre autres, il apprit à temps et empêcha deux fois l'invasion en Géorgie du prince royal uni aux Persans. Il entretenait une correspondance amicale avec ce prince et lui conseilla plusieurs fois, ainsi qu'à sa suite, de rentrer dans son pays, et de se livrer au gouvernement russe, mais ses lettres n'eurent pas de succès ¹⁾. Joseph Béboutoff mourut le 8 août 1822 et fut enterré dans l'enceinte de l'église de Klodjivan à Avlabar ²⁾. De tous ses fils c'est Basile Ossipovitch Béboutoff, qui devint le célèbre héros du Caucase ³⁾.

On voit par conséquent que dans ce volume des «Antiquités géorgiennes» se trouvent des matériaux très précieux non seulement pour l'histoire de la Géorgie, mais aussi pour l'histoire de la Perse, de la Turquie et surtout pour celle de l'affermissement de la domination russe au Caucase. A ce dernier point de vue, les matériaux recueillis servent de supplément excellent aux «Actes», publiés par la Commission archéographique du Caucase. Je dirai davantage, sans ses matériaux, plusieurs passages en seraient incompréhensibles.

¹⁾ L'un des parents de Joseph Béboutoff Ivan Arséniévitch Béboutoff fut dès l'enfance en relations d'amitié avec le prince royal Alexandre. En 1818, il entra au service du régiment géorgien des grenadiers comme sous-enseigne, mais en 1821 il quitta le régiment pour se sauver chez le prince royal Alexandre avec lequel il était apparenté par sa mère. (Le prince Alexandre avait épousé Marie fille du mélik d'Erivan Saak, et sa mère Takouhi était parente de la mère de Ivan Arséniévitch). Ivan Arséniévitch restait en Perse avec le prince royal jusqu'en 1826, quand son père Arsène, déjà d'un âge avancé, se rendit en Perse avec des présents. Par l'entourage du Chah il obtint la permission de prendre son fils en Géorgie. Après sa fuite en Perse Ivan Arséniévitch avait été déclaré comme complètement disparu et avait été exclu du service; à son retour il fut traduit en justice à cause de sa désertion volontaire; plus tard il fut grâcié et rentra au service militaire comme simple soldat en 1826; en 1827 il fut promu enseigne dans le régiment de Tenguine, en 1836 il fut nommé lieutenant dans le régiment d'Apcheron, mais il mourut au mois de février 1838. Nous devons ces renseignements au fils vivant de ce Jean, le général Arsène Ivanovitch prince Béboutoff, qui nous a remis les états de service de son père Ivan Arséniévitch.

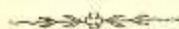
²⁾ En 1818, comme on le voit par ses états de service, Joseph avait 56 ans, or il naquit en 1762.

³⁾ Outre Basile, Joseph Béboutoff eut comme fils: Gregoire, David, Alexandre et Paul, et trois filles: Gaiané, Sophie et Marie.

Pour conclure, nous estimons de notre devoir d'exprimer notre profonde reconnaissance au général Arsène Ivanovitch prince Béboutoff, grâce à l'empressement éclairé duquel la plupart des lettres des rois, des reines, des princes, des princesses et d'autres seigneurs du royaume de Géorgie ont été recueillies et imprimées à présent dans ce volume et dont les originaux ont été remis à notre Société. Je lui dois aussi la table généalogique de la famille Béboutoff, qui a été complétée par moi au moyen des actes et des tableaux chronologiques à ma disposition.

E. Takaïchwili.

საქართველოს სიძველენი

1. სიგელი ნუფის თეიმურაზ I-ისა, ბოძებელი იოთამ ამილახორისადმი, 26x18 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგველო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი და ბოლოს ერთი კუთხე დაზიანებულია.

1636. ქ. სსხელათს სსხაყრას არსებო დუხსნამძის დ'თა-
სა მამისა, დ'თისა ძასა და სულისა წმიდასთა, თავდებობითა, მან-
დობითა და შუამდგომლობითა უოვლად ზემთა-კურთხეულისა დედო-
ფლისა ჩუენ(ა)ისა დ'თისმსაბედისა და მარადისა ჭადწულისა მარამი-
სითა; ძღაურებითა ცხთველს-მუთაყუელსა, მტრთსისა ვგარისა; წმი-
დასა, დადებულისა წახსწარმტუეულისა, წახსმარბედისა აოვანე სა-
თლასმტეულისათა და უოველთა წმადათა დ'თისთა, ზუტასა და ქუ-
ეუენისათა, კორციელთა და უკორციელთა ჩუენ, დ'თაუ კურთხეულ-
სანმან, მუეუენ, მტრანმან თ ქ ა მ უ რ ა ზ და თახს-მტეხედრუმან
ჩუენმან, დედოფალმან, მტრანმან ს ქ ა რ ა შ ა ნ და მემან ჩუენმან,
მტრანმან და ვ ი თ, ესე ვამთა უუენისამდე კასათეუბელო წიგნი
მოგეცათ თქუენ, ა მ ი ღ ა ხ ო რ ს ა, მტრანს ი ო თ ა მ ს და შვიდ-
თ თქუენთა თუ ა რ ქ მ უ ს ს ა და გ ი ვ ს ა, ასრე და ამ ზიკს ზუ-
და, როდესუც კავაუენთ თქუენს განყოფილთ თამზანს მამულსა, ვა-
სმინეთ და ვიგუელსთადგებეთ ა[ვს] თქუენთა და ვიბოძეთ, რს(sic)
თქუენთა კასათეუი თამზა; [მამულ]ის მქონციედი უოფიდიფიან, კელ-
მუელად [და მოუ]დევარად თქუენთაუის ვიბოძებთ. (გ)ქონდეს და
გამგდხიუროს დ'თს ჩუენსა ერთეულად სსმსსუკს ქუეშე, ვანცა და
რამსნცა კაცმან; ანუ კელმწიფეუმან მოვამდვას, რისსესსმცა დ'თა
და ამ ზემთ-წერილთა წმიდათა ზუტისანი და ქუეუენისანი, კორცი-
ელთა და უკორციელთა, ხოლო დამსმტკარებელთა ამისნი დ'თს აკურთ-
ხესს, დაწერას სიგელი ესე ქსს ტუდ. თ ქ ა მ უ რ ა ზ. ს ქ ა რ ა შ ა ნ
(ხართულები).

2. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული იჯუბისშვილის დონდა-
რასათვის, 56,5X29 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მორგვალთ
მხედრულის ბელით. ნიშნებათ იზმარება სამ-სამი წერტილი ვო-
ველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა იქვს.

1651. ქ. ნებიითა და შუწვენიითა დ'თასათა ჩუენ, დ'თაჲ
გუარგუენისსმან, მეფეთა მეფემან, შატრანხან როსტომ და თა-
ნა-შემცხედრემან ჩუენმან. დედოფალთა დედოფალმა, შატრანხან მან-
რასამ, ესე უგუენისმდის ხსიათ და ყაშთა კასთავეგული, სამეუდრთა
და სობოლო, შტოცენ და შეუცვადქიქელი წყალობის წაგნი და სა-
გული შეგიწუდეთ და ციბაძეთა თქუენ, ჩუენსა ერდგულსა და წესი-
საგირ ნამსახურსა ყმასა ეჭუბის შეიღისა, კარისა ჩუენისა მე-
სტუმრეს დონდარს და ძმასა თქუენსა ყურასბს, ძმისწულსა
შენსა შირფასღოს, შვილთა თქუენთა შაჲურდის და გამ-
რის, შვილთა და მამავლთა ყოველთავე სხლასა თქუენისთა მას
ჴმის, ოდეს ბედნიერთა კლდწითეთა შანა-შამათა ჩუენთა შანა თქუენი
და მამა თქუენი ღორიდადმა აუკარა და სომხისა კარდმოცხს და ბე-
დნიერს შანას ჩუენსა, მეფესა, შატრანხან დურასბს და მეფესა,
შატრანხან სვიმონს შანა-შამათა თქუენთავეს წყალობა გქნა და
ეცობიანა სომხისთა აკურა ნსსოფლართა უდრუ და ნსსოფლართა ში-
ხობანი, და შანა-შამათა თქუენთა აუშენა და სამეუდროდ დაგრჩამო-
და, და დეჴუნდლამდის კლდწითეთა აღარა შეეშადა; აგრჴე შელა-
ჴურს ერთა გუნჯა მამის თქუენისგან ნსსიდი; ვადეჴე მამხურის
თავს ნსსიდი შითის მიწება, ესე(ე)ნა უოქლასი კაცისგან შეშა-
ქსარხლელად. კლთა გქონდა ამებობი წაგნიბიდა და სხვა ვადეჴე
ჩუენგან და ბედნიერის ჩუენის ძმის და ძმისწულის ნამოძეთა მამუ-
ღისა საგლეტიცა ფაყრავისა საქშითა დავლად, დამწვარი წიგნიბა-
ცა შიბტახეთ და გავხუხუეთ და წაგნიბისა განხლესა დაგუჴეყენით.
ჩუენ ვისმინეთ აჴა და მოხსენეთ თქუენი, შუგაწადეთ და სიგელ-
თა ამითა გავახლეთ და ციბაძეთა სთიეჴლი უდრო და სთიეჴლი
შიხობანა შითის ნსსოფლარბითა, რისც მქონებელი უთაღლოუგუნ,
და შელაჴურს თქუენი ნსსიდი გუნჯა და მამხურის თავს ნსსიდი
შითის მიწენა, ესები მისას შითათა, ბართა, წყლათა, წასქედითა,

ველით, ვეჩვიათ, სკანდალს და სთაბათ და ვოვლის შიხის სკანდალს სამხედროთა და საქმათ სამკუთხედ და სიბოლოდ აქვენივე და თქვენი შეიღობათა გუბიანობა. გქონდეს და ვინებნიერის და თხუთსი ურდგულობის და სსსსსსსს შიგის. აქვენივე, კარის ხუთის ვეტილ-ვეზანსა, მდივანსა და სხვანსა შიხაქისა, ვინ ვიხილ-ვინ თუხეთ და ახუ ვინ-ვინდა თქვიანდეს, მურმე მძინება და ნიშნა ესე ხუთი თქვენიცა ასრე დამტკიცეთ, რა-რავა ამ ხუთსა ხსენებულს ფარვანშიცა ქვერს, ხურცა რას თქვენ შეუძლიათ და შე(ე)ცადეთ, თუხიერ თანადგომის და შეწყვეთისკენ ვიდე. დაწერა ნიშნა და მძინება ესე ხუთი ქვეს ც და თ. ველით კარის ხუთის მდივან-შვიგნობრისა შ ა რ ტ ი რ ა შ ა ს მ უ ი ღ ა ს ა გ ა ნ დ ი ღ ი ს ი თ ა . რ ა ს ტ ა მ . ღ უ ა რ ს ა ბ (ჩართულები).

3. შაჰიდობის წიგნი ქალაქის მოურავის მანუჩარისა, 29 X 23, მ სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგავალი მხედრულის ხელით. მიწნებათ ნახმარა სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1673, ახურის 1. ქ. ნუბათ დათისათ ესე წიგნი და-დაწერილი და მოკვეთი ხუთი, ს ა რ ტ ა ს მ ე ი დ მ ა ე ღ ა შ ი ა რ ა მ ა და ხუთი მამ შ ე რ მ ა შ ა ს ა მ ა და ხუთი მამსწედმა ს უ რ ა მ ა მ ა თქვენ, ქალაქის მოურავს მ ა ხ უ ჩ ა რ ს და თქვენს შიხის სუთრასს ი მ ა მ უ ე ღ ა ს და შ ა ტ ა ი ე გ ს, ასე და ამ შიხის ზე-და, რაშე მამსხდისასკან ხსენიდი მამუღა გუბიანდა უმეკას სახდების წიგნიან, ას თქვენ მოკვეთი და თქვენ ამ სახდების სახდელად ზეის დერეკანში რომ თქვენი სკანდალი იყო, ას მოკვეთით, და თუ ამ მამუღების მდივე და ან მოდავე გამოჩნდეს, ერთმანერთს მისუნი გვეციო. არის ამისა მოწამე თავად დათის(SIC) და ველით შედექა ეხდა, და შე მამსხდისასხდამისას ვიდეც მამუღად და მოწამეცა ვარ, და ხატულა დათისა და მომსტადით უმეკას და ნარამხსენიდი ბაღდასარ და ავანგუღანთ გასპარ და ვინებნიერი მამუღ, და შე მწერადეს შ ა რ ტ ი რ ა შ ა ს დაწერილი და დაწამეცა ვარ. დაწერა ესე წიგნი ახურის 1, ქვეს ტ ს ა ა . მურმე

საქართველოს საბჭოელები

არის ამ საჯაროების გუგუდი რაი თქვენი ქ(გ)დაბაქის უკან იგუგუდი
და საჯაროების სიგარე რვა ადგი და განი უქუსი ადგი და ხეხუგა-
რა. + + +.

4. სიგელი მდგისა ერეკლე I-ისა ანუ ნაზარალიბანისა, ბოძებუ-
ლი ყორღანაშვილებისადმი, 42,5 X 25 სანტ., დაწერილია ქა-
ლადღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ სახმარია რა-
ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1689. ქ. ხუბთა და შექვენიათა მდ'თისათა ჩვენ, მდ'თავ
ადმეტებულმან, მდ'თავ დამუარებულმან და მდ'თავ მკცნათ გვირგვა-
ნოსანმან ასიან, დაყოთან, სოლოძა(ნ)იან, ავგარტოანმან, შევეთ
შევემან და კელმწიფემან მატრონიან ნაზარადახანს და დედამან
ჩვენმან, დედათავთ დედათავლმან, მატრონიან ქდექემ, ზარდა-
მან და სსურველმან ძემან ჩვენმან, მატრონიან ამამეულამ, კას-
ტანდილემ და ისლამირზამ, ესე ამეერთა უუქისამდე უამა
და ხანთა გასათაყებუდა, მტკიცე და შეუგვალედი წყალობის წაგნი
და ნიშნა შეგაწაქუთ და გობოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა უმა-
თა, ჩვენს სახსო ახსურშეადით ყორღანაშვილებს, ზატაშვილებს,
შერბაშვილებს, ფარსადანიშვილებს, ხაქსაშვილებს, ციარგის და მის
ძმებს, ქანდაშვილებს, გარსევანიშვილებს, მთაშვილებს, წადაშვი-
ლებს, აუანდილიშვილებს, ბერუსა და მის ძმებს, გურგენიშვილებს,
შაფაშვილებს რაინსას და მის ძმებს, მის ფაშას, რდეს მთავთხუდა
კმებით და თველი სიგლებიც ვინახეთ და ადრადგანვე ჩვენი სახსო
ახსურშვილები ყოფილიყვენთა, ახლაც სიგლით ამით დავამტკიცეთ
და სამკვიდროდ და სობოლოდ ჩვენად სახსოდ დავგაქანავხარო.
არც ჩვენს და არც ჩვეთს ცვარის შევემან და შემატრონიემ არაოდეს
არ გაბტესო უუქისამდე დდეს რასაც მამელის მქონებელი ან ეს-
იკოს და ან სხვაგან თუხეთ, არ დავამტროთ, არც სამკვიდროთა და
არც ნაწყადობითა. გჟონდესო და ვიბედხაერთა მ'თხ ჩვენსა ერთ-
გულად სამსახურსა მინს. არაოდეს არ მოგაშადოს არა ჩვენგან და
არა შემდგომთა ჩვენთა შემატრონიეთაგან. აწე გობძახეთ, კარისა ჩვე-
ნისა უუქილ-კმხირნო, ბრძანების და ნიშნა ესე ზვენი თქვენიც ასრე

ვაუთავით და თვინაერ თანა დგომისა და შეწყენისაგან კიდე სუ შე-
უდიდებით. დაიწერა ირძინება ესე ქვეს ო ბ, კვლითა კარისა ზეუ-
ხასა მდივან-მწიგნობარის თუ მ ა ნ ი მ ე დ ი ს გ ა ვ ი ს ი თ ა.

მეფე ხაზარაღობან.

5. არზა ფშვანთ სტეფანისშვილითა და არზაზე მიწერილი ბრძა-
ნება მეფე ირვკლე II-ისა, 23X19,5 სანტ., დაწერილია ქა-
ღალღებზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ხომწებთა ნახმარია ორ-
თბი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1764, ქრისტეშობისთვის 17. ქ. დ'თხ ბუდსაერის კვლ-
მწიგნოს ზარი თქვენს ფეხთა მიწა-მცვერს; მოქადაგე უმეკანო სტე-
ფ ა ნ ა ს მ ე დ ი ს მ ს ე ფ ა ს ცოდეს და შვიდეუბს მისცეს. მერმე
ამს ვესეკნითა ბუდნიერს კვლმწიგნეს, მამის ვადა დარზა, მოვადე-
ბის შაშით აქ ვუდარ დადგა, ათი წელიწადა არის ვარდავარ არეუბა,
სითარ წყადა, ხელი არ მოეშრთა, ცოდ-შვილია აქ მშარი ეხიგე-
ბა, მოვადეუბი ცადაე გვაღობუბი. თქვენგან ამ წყადაბის ვითხაეთ,
რომ მამის სხლ-კარა დარზობდა, ერთის თქმის წყადაბა უუთო,
მოვადეს, კაეიდოს, მოვადეუბს მისცეს, თითონ აქ, ქდაქმი და-
ტეს, ამ ქვეგანბადამ არ დ(ს)იკარტას, მოვადეს, მადეკრათ მოვა-
დებს მკეტეს, ვის როგორ გახუდეს, თქვენის შვილის სდდეკტე-
ლოდ და თქვენდა განმარტვერდად. შვიდეუბი მისარა ესოცეს. ქრის-
ტიშობის ი ბ, ქვეს უ ნ ბ.

თავში აქვს წარწერა:

ქ. ზეუბი იძინება არის. მერმე მარამდინ ამ არზის ბატონის
ქსრა მოუვიდოდეს, მარამდინ უხდა დაადვლით, როცა მოვიდეს, ს-
სლი ქქონდეს, თუ სავა რამ ვაგვოდოს და მისუბა ვაგვუთ, და თუ
ამ დედაკარს საბუთს უხაშთ, რომ ვადის ვარდასხხდა ქქონდეს რა-
მე, ზეუბ მოგვახსენეთ და სამართლით მოვადეუბნიეთ. დაიწერა იან-
ვარს ე ბ, ქვეს უ ნ გ [კვლეუ].

ქ. მასკარ-ბაშო, ამისა აღიღათა^{*)} სწორე მოგვახსენე. ქრისტეს-
შობის ე ე, ქვეს უ ნ ბ [კვლეუ].

*) აღიღათი—ქაეყათი—სიმართლე

საქართველოს საბეჭდო

უცნა გვერდზე სხვა ხელით:

ქ. ღ'თს ბეღნიერის კელმწიფავს ჭარა მომცეს ამ არზის მატონისა რომ მოეხსენება, სწორეთ არის, მოვალე არის ამასი ვადა, მოვალეებზე იტანს, მთმ არა აქვს რა. □.

6. სიგელი მოძებული მეუის ძის გიორგიან მიერ სვიმონ მაყაშვილისადმი, 45X21 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგებულ მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წებტილი.

1768, თებერვლის 7. ქ. წყალბათის ღ'თასითა ხეუბ საქართველოს უფლისწულმან, ბორჩხალოს ბატონმან, ბატონისშვიდამან გიორგიან, ესე წყალბათის წიგნი გიბოძეთ შენ, ჩვესს ერთგულს და თავდადებთ სამსახურს ჩვენი კარის უბიგადან-ბაშს მადეხსედას სეიმიანს და შვიდსა შენსა ადექსახადრეს, ესე რომ კრას შებადეს კაცს დაგვეჩუბათ, ჩვესზე კისმინეთ აჭა და მოხსენება შენი და გიბოძეთ ღირთა არღველა შედიქის სეილე მარქარაშვილა ბუაქა უბათ, სეცა რომ შენ გიხდოდეს, იქ წაყუება და დეუბია, რაკვარადაც ბატონ-უბობის წესი იუთს, ამგვარად ამსახურთ და ჩვენ ამას მადეკარს შედიქს ან კაცს მადეგეში და ან სხვას წყალბათის დამართათ, და ეს ბუაქა გეგანდე და გიბედახურთა ღ'თს ჩვესს ერთგულად სამსახურსა მისა. ანაოდეს მოგეძღლოს არცა ჩვენთან და არცა სხვათა შებატონებას. აწე გაბრძახეთ, კარისა ჩვენისა გამრავება, თქვენცა ესე დეგემტავრეთ და ნუ მოუშლათ თუბიერ თახმადგომისა და შეწვეხისაგან ვიდე. აღიწერა კელთა კარისა ჩვესისა მადეხს-მწიგ-სობარის სეიმიანს მადეუბათის მადეხსედას სეიმიანს. თვეთერვლადან 18, ქუბს უხე. მეფი, იე გიორგი.

7. არზა უმიკანთ ისეუასი და არზაზე მიწერილი ბოძანება ერეკლე II-ისა, 27,5X13,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგებულ მხედრულის ხელით. ნიშნები არზას არა აქვს, ხოლო წარწერაში ნახმარია ორ-ორი წებტილი.

1768, მარტის 7. ქ. ღ'თს ბეღნიერის კელმწიფავს ჭარა მომცეს მადეხსედას სეიმიანს თსეფანს ჯალბას, მეძრე

საქართველოს სამკვლევარი

ჩემი ქმარ-მზღლი მოყვადის კულისკან ასერ(810) ათი წელიწადია, გაქმე-
ულნი არიან, ორი ვაჟი გაუშვეს ჩემს კისერზედ, ჩემიან ჩაქიდას
წუგროთ ეს უმარწვილება დავუხადე, ასერ შვალი წელიწადია მის-მაჰ-
მადა ჩემს სწადში დაეყენეს, მის-მაჰმადამც თავის სიმამრა თავისთან
მოაყვანა, მე ჩემს შვილებთან კზაში გამოავგვარეს მე უახსარ შიხ-
მაჰმადან: შენ დაგაყენეს, სიმამრა რადთ მოუკვას-შეაქია, თორმეტნი
ახაზი იმის სიმამრმა მომცა, ეს სახლას ქირათ აიღეო, თუ დავდგე-
ბი, ვადეუ მოგცემო, ახლა თქვენის ბრძახუთი ვადიან, მე სხვასაც
კვდავეთი ქირას და ას თავის თორმეტს ახაზს მოხვეს, არ ვადას,
ამის სიმამრადი მადირსეთ, მარტას ზ, ქქს უ ს ვ.

თავში წარწერა აქვს:

ქ. ჩვენი ბრძახუბა არის ამ ანზას ზეჯრონთ, თუ აქნებოდეს,
ახლა ზამთარი არის, ამ დროს სად კააკდებ, ცოტა ხანს კადეუ ქი-
რათ დაეყენე, მასმადის სახლას თქვენი იქმადეს, ამას ბძახუბით კი
არ გაბძახუბთ, შუამავლობასავით ეკუთნებთ, რამ ჩვენის კულის-
თუას ასე ქქს, მარტას ი, ქქს უ ს ვ [გრაფი]

8. სიგელი კათალიკოზის ინტანისა, 43,5 X 15,5 სანტ., დაწე-
რილია ქაღალდზე ზუხსა მხედროლისა ხელით. ნიშნებით ნახმა-
რითა თითო წორტილი ყოველი აიტყვის შემდეგ. თავში უზის
დიდი საქათალიკოზო ბეჭედი.

1769, აბრანის 4. ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველოსი მ-
კურთხევედმან, მადალთა შევეთა მარავენდემან, კათალიკოზ-მაცრი-
არქმა, ქემან ქართულთა შევეთა იესუსმან ა ს ო ნ ი, ესე უგუნ-
ხამდე ემთა და დროთა გამოხადევი წყალობისა წავხა და სიკეთე
შეგაწყალო და გაბოძეო თქვენ, სვეტის-ცხადელის შევიდრის და უმ-
სა ჩვენსა ქ ი ბ ე ღ ა ს ი ე ს ე ს და ძმას შენს გ ო გ ი ა ს, შვიდ-
სა თქვენსა ი გ ა ნ კ ე ს და დ ი მ ი ტ რ ი ს და მომავლთა სხლისა
თქვენსა ყოველთავე, ასე რამე მამ თქვენს ზადს აყის დროსკან
და ჟამთა უთარგუნისკან თაყისი ვენაკი სიკეთეშვიდის ქიტესსათვის
მაეუადხა ამ ბრძახითა, რომე, რაცე მოგვედეთ, რადკან უშვიდო
ყარო, რაც სვეტისცხადელის მამული შექმნდეს ხსედათა, ასეუ სვეტის
ცხადელსა და თქვენ დარჩესითა და, რადკან კამეშვიდი ქიტეს

საქართველოს სიმბოლოები

მოკვდა, და უშვიდარა აქმს, რაც ჩვენს ეკლესიას და ჩვენი მამულია ეჭირა, ისევე ჩვენსავე ეკლი იუმიანეთ და რადგან თქვენ ჩვენი და სვეტის-ცხოვლის ემხა აუყაით, მამის თქვენის განკადგა და ვენჯი ნახევარი თქვენ გამოძეთ და წყალობა გიყუაით და სხე-ჯარა აუარაძე მამსხხლას და ვ ვ ვ ა თ ს. აწე გქონდესთ და განდებ-ურას დ'თნ სვეტის-ცხოვლის სამსხურს და ჩვენსა დიდთა ურავუ-ღობას მინა, არ მოკვდათ არა ჩვენს და არც სხვათა მკურნა-სუათან, არცა დიდთა და არცა მცარეთაგან. აწე თქვენსა შემდგო-მად ჩვენსა, უთვლად სხატრულთა ვათადიეოზ მკურანქთ, თქვენსა ასევე დამტკიცეთ, რათა თქვენსა ცაკებულთა მტარეა ვთს. არიან ამისა მარამენი და ნების დამრთველნი ერთობინა მცხეთელნი. და აწერს რუსეთადმ უმთქრევათგან ჩვენით წელაწადს მკექსესს, კუ-ღათა კარას ჩვენისა მრთლმამ-მდავან-ქადე მ ა დ ა ლ ა ძ ა ს ი ა კ ა დ ა ზ ა ს ა თ ა, თუეს აზრადს დ, ქრისტეს აქათ ხლდა, ქქს უნ ზ. კ ა თ ა ლ ა კ ა ზ ა (პართლეთ).

აზიანე სხვა ხელით:

ქ. მე ხადსუტესა ვითრეა ამ ცარიკების მარამე ვარ □.

9. არხა უმეკანთ: მსეფისი და არხ:ზე მიწაწერი პრძინება მეფის მის ლეონისა, 26,5 X 21,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მარგველით მხედრულთ: ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წყარული.

1772, თებერვლის 23. ქ. დ'თნ ჰედნიერის ეკლმწიფის ჭირი და სეციყურა მათ იფხო მარა თქვენს ემს მსეფის მისცეს. მოვასხენთო ჩვენს მარქადესს, რამ მამუელი ურავთ ვადახანი და გუყუათობისგან ამ თარქლამდინ დეარგული ვარ. დ'თისგან მოტე-შული ჩემტნათ სეციყურა თრა მადლა, თქვენი ემსა, მქონიან, რომ ამთაგ არ დავარგონ. ახლა მახდა, რომ ქალაქს წავადე. მცგრამ შეუვაქრება კადეე გუყუათობისგან. ვუკლდრები თქვენს დიდობას წი-ხამე, რამ ჰექამს წყალობა მიბოძოთ, რომ ქალაქს ჩვენსჯად ეს-მართლთა არვიან მაიდოს. რაც რომ ჩვენსჯად წყალობას მადეგით, თქვენს ეკლმწიფის სდდგეტელთი აეს.

თავში წარწერა აქვს:

ქ. მეფის ძე დ ე თ ნ ტობსუბოთ, უთცა ვის ჩვენის სიტყვის

საქართველოს სამკვლელო

მომხილნი იყვნეთ, მერე ამ ო ს კ ე ა ს თავისვე სამკვლევროს მამულ-
სუ მოსკლად უნდა, ამის არაგან რა შესტადღის უსამართლად და ჭაბრი
არაგან უფით, უკვლახა სამართლიანთა მოქმედით, აღიწერა იგუპერვლის
გვ. ქვს უა □ ბეჭდს აწერია: ამრჩობლთა მედეთა ძება, ლეონ სა-
ხელად მძღაი.

10. გაზიონება ქალაქის მოურავის დავით ციცივილისა, დამტკი-
ცებული მეფე ჟრეკლეს მიერ, 25,5 X 20,5 სანტ., დაწერილია
ქალაქდზე ნუხა მხედროლის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-
თრი შერთლი.

1773, თებერვლის 16. ქ. ბუდნიურის კვლმწიფისათვის
უძეკნით ო ს კ ე ა ს არსა მკრთმუქის: მამის ზემის ვადი ბუერი
დარხთა, მოვალეები დიად მწუხებდნით, ილაფა არა მსკესო და ამ
მაზუზით შეადგინა უბნდარს გამქმცესო და არ მოდიხსო, ბუდნი-
ურს კვლმწიფეს ზეგ ქალაქის მოურავს დავათისთვის და შედიქ-მა-
მსხლდისი აუკრიაქსათვის იქმა კითხუხსო, რომ ამითა მოვალე(ქ)ითა
კრთად შეგვარით და ამით რაც უბოვნიან მოვალეებმა, თუმსათათ
გაიქონ და თუ ვერა იმოვნიან რა, სხელი გაუქიდათ და რაც თუმა-
სათაც ურვასო, ისე გაუქიოთ. ზეგნტ გამოქიასიკუ და მოვალეებიც
კვადიქს, სხლის მერე ვერა უბოვეთ რა, ეს სხელი დავაქსებინეთა,
დაიქსდა ოცდა ერთი თუმსათ, ამისი თურთმუქთა თუმიხსა გარათდ
თუ და თორმუქთა თუმნიც კადვე ვადა აუდლებით, რომ ამისა
მოვალეები, ვინც ჰუზურში იუვნიქ, თუმიხსუ ოცდა ათი შუერთი კრ-
კათ და გაიქვეს. სხელი ამ მაზუზით ვერ გაყასიკადინეთ, რომ რა-
დგან მოვალის შიმიოთ უბნდარს თავიანთის სინს ჩუკდით, სხელიც
რამ არა ჰქონიხოვდათ ქალაქს, რიდას იქედით მოვადიდნიქ? კვებობ
ამს იქით კვადნიქ და თუიანთა სხელიც დიხისნი და ჩხელიც რომ
თორმუქთა თუმიხსა ვადი აადქს, რომ მოვალეს მისცეს. ისიც გარ-
დინდის და არც კვლმწიფის ის...ლი დავკარვას და არც მოვალესის
მუზობეთა, ამზუთ ამის უქანდელი ვადი, რაც ჰუზურში მოვალესითა
იუვნიქ, თუმიხსუ ოცდა ათი შუერთი მიკეთა, და თუ ვინსუ იყოს, რომ
ჰუზურში არ უთიადიეთის და ან ამ სხელი არ დავკარებუდეთის, კვ-
დანი ასე უნდა დასკურდნიქ, რომ თუმიხსუ ოცდა ათი შუერთი გამო-

ართავს და სხვა რიგად ამ ოსტევისთან და ამის შედეგითან მოვადგეს კელი არა აქვთ რა. დაიწერა ესე წიგნი თებერვლის ივ, ქსნ უნ ია. □ ბეკედს აწერია: მონა სიძე სიმაღლისა მოტრავი მყო ტფილისისა, რადით (ხუტურათ).

აშიებზე სხვა-და სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ შეუე უ რ ე კ დ ე ამ ქალაქის მოურავისა და მედიქის გარიგებულს სიმატადს ვამტკიცებთ, თანთოვის ივ; ქსნ უ ა გ □

ქ. ჩვენ ბატონისშვილი გ ი თ რ ვ ი ამ ქალაქის მოურავისა და მედიქისკან გასამართლებულს განხივებს ვამტკიცებთ, იხვრის კვ. ქსნ უ ა დ მეფის ძე გიორგი.

ქ. ჩვენ ბატონისშვილია, ბატონი დ კ თ ს ამ ქალაქის მოურავისა და მედიქისკან გასამართლებულს განხივებს ვამტკიცებთ, მარტის ა, ქსნ უ ა გ. □. ბეკედს აწერია: მონობლითა მეფეთა ძესა, ლეონ სახელად მძესა.

11. არჩა ქალაქის მოურავის რადით ციციშვილისა და არჩაზე მინაწერი ბძანება ერეკლე II-ისა, 29,5 X 14,8 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნაშნები არა აქვს.

1780, დეკემბრის 15. ქ. ღთს შედნიეროს კელმწიფის ტირა შოსტეს შთა მანას ქალაქის მოურავს და ყ ი თ ს. მერმე ამის მოვახსენებთ ჩვენს კელმწიფეს. ჩვენს ადვალემა რამ დეკისეგან დაიცავდა, მოგვხსენებთ: აქა-იქ სიფულებშია შივადნენ გლეხთ-კაცნი და ორა ვომდა კაცი; ორა ხეცესი რადით ნაქოჩედთან შივადნენ და მამა ჩემსაც ნაქოჩედს შივადნა, ამ ავს დროში თქვენთან იყვნენ, არსად დაცკარგებნა. დღეს აქამდის განდჯენ ნაქოჩედთან. ღთს მოწყვლებით და თქვენის დოვლათით დეკისეგან შივიდნა; არის ჩემი ვშები ვსისოვე, ერთი ვა შამიჭა და ერთა ვა აღარ შომცა. წველობას ვითხოვ, ოქმი შებოძოს, ან ჩემი ემა მომცეს და ან ამ არჩაზე შოაწეროს და მოამხსენოს, რაც შივადნა ქანდეს დიქროა წინაშენ. დეკემბერს ი ე, ქსნს უ ა ს.

თავში აქვს წარწერა:

ქ. უ დ სიმეცხედელს ნაქოჩედს და ყ ი თ ს ასე უამსეთ; შერე ქალაქის მოურავს და ყ ი თ ს, რაცთარც ამ ახრათ მოუხსენებია, ან

თავისი კაცი დასწებ და ან თუ მისეზია რამ გაქვს და სიბოთიანი
სიტყვა, ამ არხაზე მოაწერე. დეკემბრის ივ, ქვის უ 2 წ. ერეკლე.

12. დამოწმება ციციველის სასიხლო სიგლისა, 87 X 24,5
სანტ., დაწერილია ქალაღზე ზუსტა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებათ: ნაამბრია თითო წერტილი.

1783, გიორგიმასიოვან 25. ქ. დ ა ვ ა თ სარდარ მოუ
რავა მოგახსენებთ, მხო ბატონო ციციველი დ მ ა (ა) ტ ა ჯ ! შერამე
ხვენი თჯახ რამ აკლეს და ბუბიანემა და(ა)ტყვევეს, მამის სის-
ხლის წიგნი ქონდა ბუბიანემა, დიდი ციცა რომ მ ა (ა) ხვეს მოე-
კლა და ხვენი ემა და მამულა ბუნის წყდს ზეათა რომ სისხლში
მიეცა ხვენი განხეთქიანსათვან, ის სისხლად განახენა გამოიტასე-
დეკემბ სურამს და შენ გუიდეხ და დეკესხა და გქონდა მენს
ოჯახში, მის უკან მამის ხემისათვან გაჩვენებან და მამაქემს ეთქვა
შენთვან: გქონდეს მენს თჯახშია, სუ დაჯარვამ, ის წიგნი რა უკავ?
დ'თს გაფიტებ, მენს სელის და შევის ირავლის მხეს, დაწერე ამ
წიგნშია დეთის წინაშე, რავორც იტადე. შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ბატონო სარდარ მოურათ დ ა ვ ა თ ! მ ა ტ ა ც ი ც ა მ ე ლ ი
მოგახსენებთ: ამ წიგნის საქმე გუთხნათ, რადგან მკითხეთ და
დ'თი მოფიტეთ და შევის ე რ ე კ დ ე ს მხე, სწორეს მოგახსენებ და
სწორეს ვიტყვა: სურამს გახლდა იმის ხემს მხეუდიანთან თქვე-
ნი თჯახი რომ დეკემბს აკლათ და გამოვიდნენ, ის სისხლის წიგნი
ბუბიან თქვენს ჰქონდა, სურამს დეკემბ დაჰქონდა და მე ვაყოდე და
დავიხსენ დეკემბს, მქონდა ხემს თჯახში, მამ თქვენსე ვახევე და
მთახნა მამ თქვენმა, რომ ეგ წიგნი შეინახე, ხემიე გამოსაყენე-
ბედა და შერიცათ, კირილე მოვარ-უმასკობისა ქარელში მოვიდა და
ქარელში იყო. დაბარე ჩემოვარდა რეისის დ'თების სისაყდასყედ.
ქ დ ა მ ა ს მ ე ლ ი ე ბ ი ამბობდეს: ბატონის ხვენიცაგან არ მოგვექმათ,
ხვენს კაცობით გვიმოვნიან სჯაღდათათ, ამ სისხლის განახენში
ქწერა: მესამედა სისაყდათ დთაებისა, რავორც მამულა მოგვექმათ,
ისე დთაების სისაყდათ მოგვექმათ სჯაღარში. ამ სიტყვაზედ კირი-
ლე მოვარ-უმასკობისმა გამომატანინ ის წიგნი. გახსნე იქ იყო

ხემა მისიშედეგი, როგორ სწვრივ ეხვითათა. ვაჭკონი კედა წავხსნა და
დახია კირიდე მთავარ ეძახივობისმა. დად მქწუნი და დიდდ შუეს-
წუხი, მკვამ რადა ესდა მქეს ეძახივობისითიყოს. რაც ბეჭდები
მკადრთეო, სულ ამისეუდა იყო, და ას წავხსნა აქრას ვარეთი თუ-
დასტრედა. ამ ხისხდას კახხესმა ახე ექწრა; რომ ატყხს ზეით
ხეხნა ეს და მისეუდა, რეისის დონისის შესიმუდს ხსხედაოს და
ეძახს და მამულის გარდა და არადეოს მუქს კადმქე ეს გარდა, ხე-
ნის განხეთქიანითი დადის ციცი ხსხედა მთეგომ. შე აღექისის
მეს დაკათს ნაკატა ციცი მქედა მათხრა და დავსქწრე.
კათრეობის კე, ქწხს უოა

ქ. მქ ციციშედეგი მადეც დმქრთის ვეიფეჟ და მეიფეს არაკ-
დაის, რაც ამის ზეით სწვრთა, შე დავსქწრესე აღექისის შეიღის და-
კათსა. ამის დამსქრე და მტოდნე ვარ შე ნაკატა. ბეჭედა ანა
მქისდა და ეს ხემა ხედა არის. ნაკატა (ხართულად).

13. სიგელი მეფის ირაკლი II-ის თავის სიძის სარჯალ ქალაქის
მკურნავის დავითისადმი, 15 X 26 სანტი., დამწერილია ქალაქდზე
ნუსხა მხედრელის ხელით, ნიშნებად ხაზმართა თითო წერტილი.

1784, თებერვლის 25. ქ. ხეხია მისხება არის ხეხია სა-
ლუქ ციცი მქედა და, სარდად ქალაქის მთავრობა დაკათს მტრე
როგორდაც ბატონის მამის ხეხის მეფის არაკდაის დროს და
მეფის ვახტანგის დროს და სხატრედის ბატონის მამის ხე-
ნის დროს ქალაქის მკურნავები უთეიღის და ქალაქში უმთავრესხათა,
აქეხთივისეც იმეჟ წესათ გვიბოთყიას მთეყნათ, ამ კჷთამ და ამ
რავით იმთეყნეუთ. ავკახსა და სთორს წესთერის და კახონიერს სეჟ-
მეზეჟ ხერევის შეუხხევაჟ სეჟმართეს სომართადის და ქალაქის მა-
ყდას და ბეჟათად კარვის ხე დავიდაქობ, აღაქკრა იტეჟელის კქ-
ქწხს უოა. □ მეჟედს ირველიჟ აწეობა: „მე თეხთ-ვანხბანილოთა მიერ
ავლუაი ვადიდე“, ხოლო მეჟედის შუაში მტეტრად აწეობა: „ერველე“.
ახთიხე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ხეხს საქართველოსა და ვახეთის დედოფელთა-დედოფელის,
ბატონის დავითის ასედა მატონისა დარეჟან ამ მისხესს ვანტე-
ცობ. მარტის ა, ქწხს უოა დედოფელი დარეჟან.

საქართველოს სამკვლელო

ქ. ზუბინ უფლის საქართველოს ბატონობა შეეხება მეფის ძე ანტონა, მის უმადლესობის ზეგნის მძის ბრძანებას ამის გამტკიცებთ. ფებერვარს კო, წყდსა ზღნდ. კათალიკოსი (ხათოულად).

ქ ზუბ საქართველოს უფლის წყდა ბატონისშვილი კო-ო-რ-გ-ა, მძისის სიმაღლის ბატონის ბძხუბის ამის აღმასრულებელია ვართ. ფებერვარს კო, ქვსს უო ბ □.

მეორე ვერძზე ხედა ხელით:

[ქ. ზუბ ისტონისშვილი იუღონ ბატონის მძის ზეგნის მძისის უმადლესობის შეეხება ბძხუბის აღმასრულებელია ვართ. მარტის ბ. ქვსს უო გ □.

ქ. ზუბ ბატონისშვილი ვასტანგ მძისის უმადლესობის ბატონის შეეხება მძისის ზეგნის ბძხუბის აღმასრულებელია ვართ. მარტის ბ, ქვსს უო ბ □.

14. წერილი: ირაკლი II-ის ქალაქის მოურავის დავით ციცი-
ულისადმი, 32x15 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა
შეუღრულის ხელით. ნიშნები: არა აქვს, კიდევბი დაზიანებული
აქვს.

1791, აგვისტოს 4. ქ. ზუბინ მკვირად ბრწყინვალეს თა-
ვდს, ზუბინს სიძეს, ბატონს ქალაქის მოურავს დავითს მრავალი
შავიანხე მოახსენას. მერვე საქმესენო საქმეებო გვაქვს და ვინც თავა-
ღებო გვეუწხას დიდი კაცია, ეკლასი დაბორკუთლია არაის, რომ ზუბინ-
თან უნდა ჩამოვიდნენ და შენგ ამის გწერთ, რომ ფერისცვალებას
შესამუს დღეს აქ, ზუბინთან უნდა გამოხეხადეთ. მ(ა)დბით რომ შენა
ჩამოხეხვლელთა არ იქნება და ამ ვადანე უნდა ჩამოხვიდე. მანდ რომ
ისხულებო გამოეგზავნეთ, ამისო ვარიგების ბანა უნდა მისცე ერთ-
ერთა მძ მანდ უნდა დაჯდო, რომ ევ საქმე ვარიგის და ევ ს-
ქონელი მოაკრიფოს და შენ კი უნდა წამოხვიდე. ზუბინს შვიდის
იუღონისათვის ავ მოგვიწერა, რომ ისიც ამ ვადანეც წა-
მოვა სხვა დიდი კაცისგ ზუბინთან შეიურებთან და შენგ აქ უნდა იყო,
რომ უმისთან არ იქნება. აგვისტოს 4. ქვსს უო თ. მსოქეპო საქმე
არა არის რა, დაად, ვარცა შადიდი საქმეებო გვაქვს | სიძე |.

საქართველოს საძეგლები

15. კლენის ნასყიდობის წიგნი ნიკოლოზ რატიშვილისა, 24,7 X 21,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მარტაშვილის მხედრულის ხელით. ხიზნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1711, აგვისტოს 2. ქ. სენაოს და შეწყვენიას დ'თასიოკსე უკუნისამდე ვაშთა და დროთა გასათავებელი მტკარე და მიხეზ-შემოუდებელი წიგნი და სიგელი მოკართვით ხეუბ, ციციშვილი-ქან ფარსადახის ძემ 'ხ ა ზ ა მ, თქუეს, ბატონს რ ა ტ ი შ ვ ი ლ ს ნ ი კ ა ლ ო ზ ს, ასე და ამა ზირსა ზედა, რომე ჩვენი შემკვადრე უმა დახდაისმულია, ფარსაშვილი ბერა მოკართვით და ავადეკით ფანა სრული, რითაც ჩვენი გული შეგვკურდუოდით. არა კაცი და არა ჩვენი მონათესავე და სხვადს კაცი ამისი მცილე და წამომდევნიელი ვერავინ გეგოსთ, და თუ ვინმე წამოგეგოსთ, ზირის და დასუხას გამტემა ჩვენ ვიუყნეთ. კაბხდესთ და გაბუდნიეროს დ'თს საქართველოს გამტეგელის ბატონისმულიას ვახტანგის დღეთ სიგრძის და სამსახურს მინა. არიან ამისი მოწამენა და შუა დახსდერნი მანგდუდ კანისკაძოსი ბატონი ნიკალოზ, არქიმანდრიტა ამაშიმე ბატონი ხიკალოზ, ჩვენი აზნაურმულია, კლამაშვილი ბერუკა, და მე, კათალიკოზის მდივანს მადლამქს სიღამინის დამაწერია და მოწამეგნა ვარ ამისა, თვეს აგვისტოსს ი. ქქს ტ უ თ □.

16. პირობის წიგნი ციციშვილების მიერ ნიკემელი მეფე თეიმურაზ მეორისადმი, 31 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ხიზნებათ ნახმარია ოთხი წერტილი. მარჯვენი მარე დახიანებული აქვს.

1760, თებერვლის 14. ქ. ესე წიგნი მოკართვით ჩვენ ციციშვილია, სარდალმა ალექსანდრემ და ჩემს ბიძაშვილმა გოგიამ, შაატამ, გლახამ და ნიკოლოზ ჩვენს კუმწიფეს, შეფეს თეიმურაზს, ასე რომე ჩვენი აზნაურმულია დახდაისმულია ბერას დეკოსიან დარევედა და თქვენ დახსენით ამ თემნით. შერმე თუ ჩვენ შეძელით დახსნა და თქვენი თეთრა სით თემნა

საქართველოს სამეფოები

მოგართოთ, ჩვენი აზნაურშვილი ასევე ჩვენ გუბიანთა, თუ ვერ შეუძლიათ დაწესება, და თქვენ დაგვიხსნათ და დროს გამოარჩევინათ მოგახმართოს. არის ამისი მოწამე სეფრაჯი ზურაბ და სეფრაჯი დათა და მე იოსებ მღუდღეს დაშაწერათ და მოწამევა ვარ ამისი. დაწერათ ესე წაგზა თებერვალი ა დ ვასუდს, ქს უ მ მ □ □ □ □ +.

17. დამოწმება იმისი, თუ რომელი და რამდენი მოხელენი ყოფილან ქალაქშია 66 X 24,5 სანტ., დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედროლის ხელით. ნიშნებით სხვა-და-სხვა წარწერებში შემტეს ნაწილათ თითო წერტილია ნახმარო.

1754, მარტის 1. ქ. დ ა ვ ა თ სარდალი ქალაქის მოურავი მოგახსენებ, რომელიც ქალაქის სომელია ჩვენი ბიძაშვილი და ქედხუდანი. გაიგებთ დამადავებებს დროს წმინდს ემილიანს და თქვენი ხელს, რომელიც სწორე და ჭეშმარიტი იყოდეთ და გენახათ და გაგვეხათ, ის სწორე და ჭეშმარიტი ამ წაგსხუდ მოაწერეთ: ამ ქალაქში შევიდნ მოურავის მცრა მოურავი და მკლავის, მამისხდლის და ხეცადის მტეი უოფიდა ვინმე თუ არა იატახის მეფის ი რ ა კ დ ა ს დროს, მეფის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს დროს და სხვა ტრეღის მეფის თ ე ი მ შ უ რ ა ზ ი ს დროს? ამ შეიგებს გარდა ამ ქალაქში სხვათ მახელება ამ შეიგების გამში უოდათ ვასმე, თუ არავის არ უოდა? სწორე და ჭეშმარიტი მოაწერეთ დროს წინამე. აღიწერა მარტის 3, ქს უ მ მ **მსუნი**.

ამის შემდეგ არის სომხური წარწერა სომხურივე ბეჭდით.
Ասյի աշ. ես Մ. Եւանի Մ. Կահուի Տ. Բ. Նիկողայոս աշուպէս իմ տեսի Վ. Խ. անդ պարնի ժամանակին ա. մայրով, մկլք, ա. տանուսր, ա. նայվայ հոտ Թ. Լ. մութղ պարնի ժամանակին □. ბეჭდს აწერია: **ԳԻ ՄԻ ՄԱՀՏԱԻ ՏԲ. ՆԻԿՈՂՈՍ Ի Ճ Դ Թ** (1750).

შემდეგ სხვა-და-სხვა ხელით აწერია:
დრო წინამე მე მოდინის მატეისი ტერ-ანრამ ასე მინახვს, რომე ქალაქში რომელიც ხედე ბრძანებულა, მისი ბიძაშვილი ერთი მოურავი უოფიდა, ერთი მკლავ-მამისხდლისი და ხეცადი, ხევე ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს და ხევე თ ე ი მ შ უ რ ა ზ ი ს დროს □.

ქ. დ'თის წინაშე მე მღვინის ტერ-ისაიამ ასე ვიცა, რომ მკველა-ხსნ რომ მოურავი(sic) იყო, იმისი ბძნებია; ჩვენ სამლო-
კაცება ერთი მატაქას სამართალი უყვეთ უერთსეულა ავეტაქ ვან-
თაშატის დრასა და მას უკან წასუდაიენენ მოქადაქება სხვა სამარ-
თალი ვქნათ და მკველა-ხსნ ამ მოქადაქებს დაჭირა და დარამა
წარათა. მე ასე ვიცა, ქადაქში ერთი მოურავი უთავიდა და შედაქ
მამსახლდისა და ხაჯვალა. დ'თის წინაშე მე ასე გამოცახია და ასე
ვიცა სომხური.

ამის შემდეგ არის სომხური წარწერა სომხურივე ბეჭდით.

*ხა ქანუჩი ა'რ მდ'ანაჲ. რაჟაჟი რ'რ მ'დათარა აკაჟსა
ხმ თხუჩი ქასიქანაჲ აქ'რნი ძამანთაქინ. ა. ძაქრაქ. მქქე, თ.
თარნიოატერ, ა. ხაყელა; ჴამ მქძიოერაჲ აქ'რნი ძამანთაქინ
ქე ჴოჟსა; □ ბეჭედს აწერია: **ქ'რ ი'რ ს'რ მ'ხ მსაჩიქ'...***

შემდეგ სხვადასხვა ხელით აწერია:

ქ. ასე მანხავს ჩემს დრას, რომ ქადაქში ერთი მოურავი
უთავიდა, ერთი მელაქი, ერთი მამსახლდისა და ერთი ხაჯვალა. სო-
რამხას წმინა(sic) კვლევის მგირე მონა ტერავოთ მოგახსენებს, დ'თის
წინაშე ასე მანხავს და კიდევ ასე შემატევათ სომხური.

ქ. დ'თის წინაშე მე ჯავრახის დეკანოზი ტერ-აჭანამ ასე
მანხავს და ასე გამოცახია, რომელიც კვლმწიფი ბძახებულა ერთი
მოურავი და ერთი მელაქი-მამსახლდისა და ხაჯვალა უთავიდა სომხური.

ამაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. წმინდა ემსაძანის ვეჭილი და ვანქას ყველა წმინდა ხაყარას
უღარსა მოსამსახურე დეკანოზი ტერავოზი მე ეს შემატევათ და მო-
ნახავს, რომე ქადაქში ერთი მოურავი და ერთი მელაქი და მამსა-
ხლდისა და ხაჯვალა უთავიდა. მე ასე ვიცა დ'თის წინაშე სომხური.

ქ. დ'თის წინაშე მე დეკანოზი ტერ-ავბრაჟამ ასე მანხავს
და გამოცახია, რომ რაც ხემწიფეა უთავიდას საქართველოში, ერთი
მოურავი და მელაქი-მამსახლდისა და ხაჯვალა უთავიდა. თსი კვე-
წათეგსაც მე დავსწარ, რამ ასე იყო სომხური.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით:

ქ. ჩუქნავის რომ კაკათხავსა ეს ამბავი, ხვეს ქადაქში შეა-
იფი ერთს კატია ივადით მოგახსენეთ, ქეთხულა თუ მღაბლად გატნა,

საქართველოს სამეფო

ჩვენ მსახურნიც ვართ და მამა-მამასაცხანც გაცხადებთ ვართ, რომ ქადაქმა ერთი მოურავა ეოფიდა, ერთი შკლიქი ეოფიდა, ერთი მამასხდისი ეოფიდა და ერთი ჩხვადი ეოფიდა. სხვისა არვისა ეოფიდას არც მოურავა, არც შკლიქ-მამასხდისი და არც ჩხვადი ეოფიდას და ნებს მის ღმადღისს აღსრულდეს.

ბოლოს უზის ორმოცი სხვა-და-სხვა ბეჭედი, ქართული და სომხური.

თავში წარწერა ერეკლე II-ისა:

ქ. ჩვენა ბძინება არის: რადგანც ამდენი სამეფოელი და სურთ ვანთა მოწმობენ, რომ ქადაქმა ძველათგან ერთის მოურავის შკლი არა ეოფიდა, ჩვენ ამდენს კაცის მოწმობის ძალით, ჩვენს მოურავს ვარდაისად სხვას, ვისაც ქადაქმა მოურავები ჰყავს, ისინი მოურავადამ დაგვიუქნებია. ჩვენს სხვისს ემისაც და ქადაქმა ვისაც ემ ჰყავს, იმათი მოურავი სარდალ-ქადაქმის მოურავი ჩვენა სიძე და ვაჟი არის, და თუ ამბუდ ჭეშმარიტა სიტყვა ჰქონდეს, რომ ამდენს მოწამეს ჰიარს დაუყოფდეს, ის წარმოადგეს.

18. მორიგების წერილი დავით სარდლის ციციშვილისა და შალიკაშვილებისა, 31,5x18 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრობის ხელით. ნიშნებით ნახმარია შვიდგზით.

1789, მაისის 30. ქ. ესე წიგნი მოგართვით ჩვენს შადრვას შვიდმა: ნაზირმა იოანემ და ძმამ ჩემმა ნიკოლოზს და შვიდმა ჩემმა იოსებ და ვიარგომ და ძმისწუდმა ჩემმა დიმიტრიმ თქვენ, ბატონს ფანასკერტელს ციციშვილს, სარდალ ქადაქმის მოურავს დავითს, ძმის თქვენს მამიამს ვიარგოს და კოსტანტინეს, შვილთა თქვენთა აღექსნდრეს, ევსტათის, ჩიკადაოსს და იოანეს. ასე, რომე სურას აზნაურშვილი ქროიკელის-შვილი და გლეხი მამუკასშვილი და კაკაბასშვილი და ერთი ამოყარდნილას გლეხის მამულა თქვენს ოჯახს ჰსჭკრად და დღესაც თქვენ გეტყვით თვითნათს მამუდით და კადეც გეტყვით. მისს სიბაღდეს ჩვენს კლდეშვილს შევეს ერეკლესთან სხიყარი მოგვიხდ. ჩვენ შეთქმების წიგნი გამოვიჩინეთ, რომ ეს მამუკასშვილი

და კაკობასშიაღი ამ წიგნებში ჩვენს უმათ ეწერნენ და თქვენც ერთი მზითვის წიგნი გამოახიხეთ, რომელიც ეს ორმოცის წლას იყო, ხობ თქვენსა [და შინა თქვენსაც კვლამი ქსკროდა და თქვენც დღეს კვლამი გვჭირათ და ვიდრე გიჭირავს... გან და ჩვენგან მუდამ ... და სიმბუღვარე იყო ... უმას და მამულზედ, რადგან თქვენი ახლო ხაყსება გახლოთ ამ...ის ას...დათ. ეს ახნურშიაღი ქართველასშიაღი აუთანდიდ და სოლომონ და გლეხი მამუკასშიაღი და კაკობასშიაღი თქვენზე დაჭირეთ უმათ, როგორც გვჭირათ და ამათი საქონი მამულა და ამოვარდნილის ერთის გლეხის მამულა ჩვენ გვაბოძეთ და დავაყვებეთ. კაცთან ჩვენ კვლი აღარ გვაქვს და მამულთან თქვენ კვლი აღარ გვაქვს. ამ გზით გავრავლით ხათესობით და სიყვარულით. თუ წიგნი გამოახიდეს ან აქეთ და ან იქით, ამ წიგნში გააბათილოს. მისის ლ, ქვენს უ ო მ. შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ და საქარაას სერაში შვიდი კომლი კაცი გვჭირა: მათიშიაღი, თუჭიშიაღი, მამუკასშიაღი და კაკობასშიაღი და სამი კომლი ამოწვევტილა კაცნი, ჩვენ და თქვენ და საქარაამ დიდი დავა და ღანარაკი კარდვიხადეთ შეუის ო რ ა კ დ ა ს წინა და მსაჯულთ წინაში. მენ მრავალი მემკვიდრე, მუყეების წყალობის წიგნება წარმოაყენეთ, რომ ამ გლეხს და მამულს სამკვიდროთ თქვენ გიწერდნენ და გაძლევენ სისულღობადაც. ეს ღანარაკი და დავაც კარდვიხადეთ, ჩვენს კვლამწიფეს თავი აღარ ვაწეინეთ, ასეც ვამჯობინეთ დღეს და დღის იქით მე მამულთან კვლი აღარ მქვს, მენ კაცებთან. ამ შვიდს კომლის კაცში ჩემ საკუთრათ მუჭირა მამუკასშიაღი, კაკობასშიაღი: ... ამოწვევტილა ... გლეხის მამული ღმნ მენ მოგახმაროს, მისი მოდავე არეის იყოს. მე გეშმარიტად კვლი ამადია და საქარაას გ ო ც ი შ ვ ი დ ა ს სამართალმა იღის და შენა.

19. ნახილბობის წიგნი, 38 X 32,5 სანტ., მრგვალის მხედრულის ხელით ქაღალდზე დაწერილი. ნიშნებით ნახმარია ზოგან მძიმე და ზოგან წერტილი. მარჯვენა მხარე ჩამოხეული აქვს.

1778, აქტომბრის 24. ქ. ნებითა და შეწვენითა უდ ლიერისა დუხნამოსს ღოთის, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა.

საქართველოს საბჭოელებს

ესე ამიერ უკუნიასმდე ჭაშთა და ხანთა გასათავებელი ხასიადობის წიგნი და სიკვდილი მოკართვას თქვენ მათის უმადლესობის საბჭეს, იატონის სარდარ მოკრავს ფანასკუნტელს(SIC) ციციძეს და ავითს და ძეთა თქვენთა შირმძობისა და სასურველსა ალექსანდრეს და ესტეტეს და უოყუდთავე მომავლთა სახლბისა თქვენისათა ჩვენ, სამცხეთის აზნაურნიშვილძის ულითხიშვილძის იოსებ და ძმამან ჩემამან ითანემ და აბათარმან, ასე რამე მისმა უწმიდესობამ ჩვენმა კელშითემ კათოლიკოსმა თქვენის სასახლის გვერდით სასახლე [კვიციანი], მავრას ის სასახლე სვეტიც-ცხვინისა კი არ იყო. ჩვენ იმაზე ამაგი და ჭინახ[ული] დასდევით და სახლება გავაკეთეთ. რადგან ეს ჩვენის ბატონის წყალობა [სახლზე] თქვენის სასახლის მხლობდად იყო, თქვენი უფრო მართებელი და მინ... იყო, რომ ტკბობდათ. ამისვე თქვენც იხებეთ და ვერც ჩვენ ამაზე [უდ ურნ?] გუქმნიით და მოგვიდეთ ჩვენის ბატონის ხანაძობი ხასახლე თც.... თუმიხად. აყიდევით ფასი სრული, რათაც ჩვენი გული შეგვერდებოდათ, არა დანხობილა რა. დ'თა როგორც სიქის მთხასიუდეს მოკმარებოდეს თავისი ხასი[და, ისე] თქვენ მოკ(ა)კმაროს გამარჯვებისა, შშვდობისა და დეკტრქელობაში. არავის მცოდლე და მოლანარავე არა გევის. თუ ვინმე მცოდლე და მოლანარავე განხნდეს, ზასუხის მიმცეში ჩვენ ვიუხებთ. არიან ამისი თან დამსწრე და მოწამები შირველ დ'ა, და კაცთავან სარდარი გიდეონის ძელი მიომ, სახლთ უხუტესი მელადაძელი ამილბარ □, გუდეონისძელი ხასიარი გიორგი და იოსებ □, იოქაულთ-ხუტესი გარაუნბიე ლუარსაბ, და მე მისის უწმიდესობის მონას ხუტეს მონასხანის გაშადაულს ულითხიშვილების სიტყვით დამაწერია და მოწამეცა ვარ. აღიწერა იკდომერის (SIC) კდ, წელსა ჩ დ ო ს, ქქს უ ა ვ.

სხვა ხელით: მე იოსების ულითხისშვილს ამ სიგლის უასრული მაქვს. ეს ჩემი ხელია და ბუტედა □. მე ხინას ულითხისშვილს (SIC) ამ სიგლის უასრული მაქვს. ბუტედა არ მქონდა, ეს ჩემი კვლავა +.

განის აწიხებ: ქ. ჩვენ ამილახვარ მდივანბეგი აესე ამ სიგლის მოწამე ვარ. იკდომერის კზ, ქქს უ ა ვ □.

ქ. მე შდევანბეგია ცაცამყადა თეიმურაზ ამ სიგელის მოწამე
ვარ შინა ღთისა შდევანბეგი თეიმურაზ.

ქ. ჩუქს უფლისა საქართველოსა ზატრარხი მეფის ქე ან-
ტონა ვამტყაიკებ სიგელს ამს. თვდომურის(მც) კზ, წელს ჩლონ.
ქ ა თ ა დ ი კ ა ზ ი (ჩართულად).

20. თავდახსნილობის სიგელი, 53,5 X 38 სანტიმეტრი, მრგვალის
შეღებულის ზეით ქალღღებ დაწერილი. ნიშნებად ჩანბარია
აქა-იქ თითო წერტილი.

1782, იანვრის 8. ქ. სახელითა უფლად ძდვირისა ღთა-
სთა, ესე წიგნა გიბთქეთ ჩვენ, ზურაბას მედიდმან სეფრაჯმა
ზურაბ, შეს, რამაზას შვილს გურგენას და შეილთა შინთა,
ასე რომე ზნაშქენი ჩემს აზნაურსშვილს უფლაშვილთან მისუფლით და
იმის მამულში მდგარიეთ. არც ემბთადა, არც ხარჯი და შალი დაუ-
და, მტრამ იმის კელათ მდგარიეთ. და როგორც მისულის კაცის
წესა არის, შობას და აღდგომას ძღვენი შეართმევ. რა რამ ჩვენა
ქვეყანა დავცალეთ, მს აქეთ ქალაქში იდგე და კადეე იმ რიგით
ემსხურეთადი უფლასშვილს რვეზას. მსკვან(მც) დასტვევდა. შენი
თავა ტვეობიდაძმ შეხვე დაკეს, არც არა ჩემს, არც არა უფლის-
შვილს შენხედ არა დავვიხარჯეს რა. უფლაშვილი რვეზა მოკვდა და
უშვილათ ამოვარდა. მოხველ და მე შემქმვეწქ და განთავისუფლებას
წიგნი მთხავე. რადგან კელმწიფის იძხებთც ასე არის, რომ ტვე-
ობიდაძმ მთხელი ვატი თავისუფალა შეიქნება, ამის მიზეზით მეც ეს
წიგნი მოგეც. რომ არეს ვაცს შენთან კელი არავისა აქეს. და უუ-
ღაშვილიც ამოვარდა, არც ამს ქთხდა სინტონით შენთან კელი.
ეს წიგნი მომიტა და გამოთავისუფლებითარ. არც მე და არც ჩემს
ხათესავს, არც უფლასშვილის ხათესავს კელი არავისა აქეს. ღთს
შშვიდობის მოგეცეს. რომელმანც ხათესავმან ამისად შლად კელ-
ულის, იგიმც შეიძლება თავის სხისაცან. ხადლო დამპტიკეცეული ამისა
ღთს აუერთხოს. არის ამისი მოწამე თავად ღთა, კაცთავან იარ-
ღაშვილია კშიკადაბაში იარაღი □, ჩვენი კარის მღვდელი დავით
(ზელ-ჩართული), ჩვენი აზნაურსშვილი უსუფაშვილი გოგია+, გიორ-

საქართველოს სამეფოები

განსჯადი დადგა ქიტესა+. მე სიბნის მღვდელს ითვანეს დამი-
წროს ზურაბ სუფრავის სიტყვით და მოწამეც ვარ. აღიწერს ასე-
ვარს წ, ქეს ურ.

განის არშოებხედ სხვა-და-სხვა ბელოთ მინაწერი, მეორე გვერდზე:

ქ. მე უსუფაძეილმა(სიე) გაოგამა(სიე) ბატონის ხეშის ბაძ-
ნებათა ამისი მოწმე ვარ. ბეჭედი არა მქონდა, ეს ხეში ხელაა +.

ქ. მე ქიტეს დაღუ-ყოფილი ვასანი ამ ახ(ა)ტობის განთავა-
სუფდებისა წყალიანის წიგნის დამწერი და მოწამე ვარ. ბატონის ხე-
შის გამხდლის ბძახებით ამისი მოწამე ვარ. ბეჭედი არა მქონდა, ეს
ხეში ხელაა +.

პირველს გვერდზე:

ქ. მე თრბეღიანი სარდალ სახლოუხეცესი დაეით ამისი მოწა-
მე ვარ □.

ბეჭედი აწერია: „ეინ დავითს ტომობს სქესობით, სპასპეტ მყო სალო-
ბუ ეესობით. დავით“.

ქ. მე ამალახვარ მდივანბეი ასე ამ სიგლის მოწამე ვარ □.

ქ. მე მდივანბეი ითვანე თრბეღიანი ამ წიგნის მოწამე ვარ □.

ქ. მე მდივანბეი ქახსასრა მოწმე ვარ □.

ქ. ჩვენ თრბეღიანი ეშიკადადამა დეშეტრე ამ წიგნის მოწამე
ვართ □.

ქ. მე თრბეღიანი დიანიეი მზე-ჭანეე ზურაბის შკეითხვით
გეჭედე □.

ქ. მე სიკოლოზ ქავთარასშვილა ზურაბ სუფრავის სიტყვით
მოწამე ვარ ამისი □.

ქ. მე ცაცაშვილი თეიმურაზ მდივანბეი ამ ახატობის მოწამე
ვარ ზურაბის სიტყვით □.

ქ. მე ითანე დოდუხვასშვილი მოღარეთ ხეცესი ამისი მოწა-
მე ვარ □.

ქ. მე ითსეფ მუშრობი ამ სუფრავის ზურაბის სიტყვით, ამ
თავ განსთავისუფლობის(სიე) სიგლის მოწამე ვარ □.

ქ. მე დაეით მესხელასშვილა ზურაბ სუფრავის სიტყვით მო-
წამე ვარ ამისი სიგლის □.

ქ. მე ციციანოვილი ჩაზა უზბაში ზურაბ სეფერაძის სიტყვით მოწამე უარ ამ სიკვლისა □.

ქ. მე უორდანაშავალი მუძრიაბა დავით ზურაბიშვილი სეფერაძე ზურაბის სიტყვით ამ განთავისუფლობის(სი) სიკვლის მოწამე უარ □.

ბეჭედს აწერია: „მონა ღთისა და მკუთისა ყორდანაშვილი დავით“.

ქ. მე შანშახის იარაღის მყადმან გიორგიმს ზურაბ სეფერაძის სიტყვით ამ განთავისუფლობის(სი) სიკვლის მოწამე უარ.

ქ. მე ზურაბ სეფერაძეს ამ ჩემის ემის აზნაურშვილის ემისათვის აზნატი მაქნია და ეს სიკვლი ჩემი და ჩემი ვარუდათ. ანავის საქმე არა აქვს ამასთანა. მორდარი ზურაბ.

თავში აწერია:

ქ. ჩვენ, მეთუ სრულად საქართველადსა შეარე ი რ ა კ დ ი, ამ თავ-დახსნადობის სიკვლს ვამტკიცებთ. მასის კკ. ქვს უო □.

ქ. ჩვენ, სრულად საქართველადს დედათვლი, დადახის ასული დ ა რ ე ჯ ა ნ ამ თავ-დახსნადობის სიკვლს ვამტკიცებთ. თუბერდის კნ, ქვს უო ა. დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩვენ, საქართველადს უფლადს წუდა, ბატონიშვილი გ ი ო რ გ ი ამ თავ-დახსნადობის წავსს ვამტკიცებთ. მასის კდ. ქვს უო ა. მელის იე გიორგი.

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი ა უ ჯ ო ნ ამ თავ-დახსნადობის წავსს ვამტკიცებთ. მასის კვ. ქვს უო ა □.

21. ბატონიშვილის გიორგის წიგნი ბატონიშვილს იულონთან მიწერილი, 37 X 14 სანტ., დაწერილია ქალიღებზე ნუსხა მხედრელის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1785, მარტის 24. ქ. მისს უგახადებუქვსობასს მისს, ბატონს ბატონიშვილს მათი მამა, ბატონისშვილი გ ი ო რ გ ი მრავალს მოკითხვას და ამოდ ბძხეობის სიამეს მოავხსენებ. მერე მენ რამ უარის წამოსვლისა მოგეწერა, ის უარი ხუთის დღის უწინ მოსული იყო და სლადის ბირდაშირ კადმა დაეკრათ და სლადისს საქონელს უფრა და ზოგი თვითღათსიტ წაუღათ და უერ რიცხეი გი არ ვიცით, რაერთა საქონელი დაეკარგა; სთ არ მოგესლდა ვერ.

საქართველოს საბჭოელთა

სხვას აქურს ამბავს იკითხამ, მშვიდობა არს. მისის უმადლესობის ბატონის ამბავს იკითხამ, და გოგია ციციშვილი და მამად-კმინ-ბეგ მოყვლენ და მისის უმადლესობას წიგნს მოგიტანენ და აქურს ამბავს იმით სცნობ. სხვას შენის მშვიდობის ამბავს და მანდაურს ამბავს ხუ დაგვაკლებ. და ამ აღაქაშის ორა კამბლი ვაგი უავს მანდა და ამის გაცემას გარიგებამხედ ბუკითა იძინდებოდე, რომ გაურიგოთ და უბოძო. შარტას კად, ქეს უო გ. ჯიორგი.

22. წერილი მიშვარბაშ იოსებთან, მისი სიმამრის, შილახვარ-ბაშის ოსტეისაგან, 38,5 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ეოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უწერია: „იოსებს“.

178წ, ივლისის 11. ქ. მის ბრწყინვალეებ(ა)ს თავადს მიშვარ-ბაშს *), მათის სიკეთის და ზატოასისებთ ბძნების მოწადე მათა სიმამრა შილახვარ-ბაში ოსტეისა მრავალს მათს შესაყურს სიუყარულთ მოკითხვას და, თუ დრო მადარსებდეს, მშვიდობით ხახვის წადაღს მოვასხეებ და თქვენს მშვიდობით ეთებნს დონს ვუთხოვ, რომ ეს ეოველ მშვიდობიანთ სუევედეთ. შუამდგომად თუ ხეენს ამბავს მოახსენებთ, დონს შეწვებით ამ ჟამად ბატონ-ემიანთ მშვიდობ(ა)ანთ ვიშეაყებთ, სეკარეკოს ქურუხუდის სახლში ბძნდება ბატონი. შერე ეს ხსელ-ქადაქელი ონხა გახლეკათ მანდა და მისის უმადლესობის შეყის წიგნიცა აქეს ბატონიშვილს იუღონთ ანა და დედათელისაგა. ეს წიგნები ორთუ თქვენ მადრთვით და ბატონიშვილს იუღონს მოახსენეთ და გაამიხუკათ, რომ ეს ერთი ერთეული მოსმისხურე ვაგი ახლავს და რაკორც მისის უმადლესობის წიგნი ვქონდეს ბატონიშვილთან, ამის საქმეხედ ბუკითა იძინდებოდეს და თქვენ გეჭაროსთ ამხედა და ბატონიშვილთან სმაროდიანის საქმით მოესმარებოდეთ, რომ რაც თავისის დახსნილის ტევეების სხსნა არის, ის თუთა არ დაეკარგოს და რაკორც ბატონს უბძნებთ, ყველას მიავტეხინოს, რომ ეს ერთი მოსმისხურე

*) აქ ორა სიტყვის ადგილია დატოებული.

კატა არის, თქვენზე მოსამსხურე იქნება. ამის საქმეებსად ოცობა-
შეიღობა ბევრითი ბრძნებობათ. შე დიდად მადლობელი გახდებით.
შეათარვის ია, ქვს უო დ იოსებ.

განის აწიხებ:

ქ ჩემს სასურველს ქვს და თქვენს ხსენობას დამაწიხარს
ვაყოლებ.

23. წერილი მეფის ირაკლი II-ისა მიშკარბაშ იოსებისადმი, 23
X12 სანტ., დაწერილია ქალაქსა ნუსხა მხედრულის ხელით.
წიშნები არა აქვს.

1787, აქტობრის 8. ქ ჩვენ მაგიერად ჩვენსა იმედით
მისაჩვენებს მისკარბაშს იოსებს მაკათხვა უამბეთ. შერე ქახოს-
რო მურვანიშვილი მოვიდა და რაც მანდაურა ამბავი იყო, უკვლავ
გვამბო. ომარ-ხან სულთანში ჩამოვიდა დად მცირას წარათ, ისე
ცოტა წარა ქვაყს, რომ საქმელი არ არის. ჩვენთან ცდილობს და
კატს გვიგზავნას, რომ თქვენი შვილი ვარ და შემირაკეთო, თუმცა
კვ ხელსა ხათრავამი უნდა გახადო, რომ ამ ხრიდამ საფიქრებელი
არა აქვსთ რა და ჩვენი შვილი გიორგი დადის წარით და სათუ-
ხნით მკ მხარეს გამოვა, მაგრამ რადგან საფრთხილედ ვიდევ ვარ-
გათ. შეს მაგ ხელს უნებე, რომ აქსიფარას მხრისაკენ, სამაგრას
აღატს დადგენ და ეარულებოდ კარგი იქალაქეთ. ქახოსრო მურვან-
ნიშვილსაც ხვად ზეით გამოგზავნათ და ჩვენს სიტყვას უკვლავს
ამის წარათ გაცოდინებთ. დგინობისთვის ვ. ქვს უო ე. სამხებთს
ზეით გავზავნას უნადე ქრელო!

24. გიორგი პატონიშვილის წიხნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწე-
რილი, 20X15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაქსა
დაწერილი, წიშნები არა აქვს.

1787, აპრილის 10. ქ. მის ბრწყინვალესას პატონს ში-
კარბაშს იოსებს მრავალი მაკათხვა მოხსენდეს. შერე შეს ჩვე-
ნის ჟოგის ცხენი ანდა მის(ი) შვილი რომ გვყავდა წითელი ცხენი,

საქართველოს სიძველენა

კვ. საქართველო შექმნიდა და ჩვენ ჯარისათვის ცხენი არა გვეყავს და ჯარისათვის გვიწინდა და კვ. ცხენი ჩვენ უნდა დავვიტოვოთ და მხედ ჩვენს შვილს და ვ. ი. ს. უნდა მისცეს. და ღმერთის მოწყობებით ჩვენ რომ მხედ ჩამოვადლო, ცხენი იქნება მკაცრი თუ სხვა რამ, მკენს გულის დაად კარგათ მოვიმადრიყლებთ და, თუ ჩვენი სიყვარული გაქვს, ამის მიზეზს და უარს ხერხს იტყვი და კიდევ უნდა მოგვცე კვ. ცხენი. ანრიდს ი, ქვს უ. ე. ე. და თუ კვ. ცხენი არ მოგვეცე, ჯარით თავით წავიხიდა და უფრო წამხდარა შეიქმნება და მკაცრს მკ(ი)ერს მკენს გულის კარგათ მოვიმადრიყლებთ [ვიორგო].

25. მუცის ვრცელ მუხრის წიგნი იოსებ მიშკარბაშას და ქაიხოსრო მურვანის შეილთან მიწერილი, 29×12 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაქზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, სექტემბრის 23. ქ. ჩვენ მკაცრად ჩვენთან იმედით მისხენვას მ. ი. შ. კ. ა. ბ. ს. ი. ა. ე. ბ. ს. და ქ. ა. ხ. ა. ს. რ. ო. მ. უ. რ. ვ. ა. ნ. ს. მ. ვ. ი. ა. დ. ს. მრავალი მოკაითხვა უამბეთ. მერე ჩვენ ჯარით ყარახოფს ვადგევართ. ქისიუის მოყრავა ჩვენთან მოვიდა, ამარხანის ჩამოსვლის ამბავი ჯერ მართალი არა არის რა. ჩვენ სომხთს რიგად ვატი გვეყვანდა ამარხანის ამის შესტყობიდა. ამის ჩამოსვლას თუ ასლი ქქისიდა, ჩვენის გავზახვიდის კატეიადამ ერთი ცარის მოვიდა და ამის მოგვიტანდა. იქვე მხდაურს საქმეებს მხედ და იუჯითად თუაით და თუ მხდაიუკს ერთი ჯარის ამბავი იყოს რამე, მადე გვატახობეთ. ცხენისთვის კვ. ქვს უ. ე. ე. □.

მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. თათრებისა და სომხების დგომასა, როგორც მინა არასი დედოუდი, ამას ხუ მიმდით, ასე უნდა დაიყნოთ □.

26. მუცის ვრცელ II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 20,5×11 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაქზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 6. ქ. ჩვენ მკაცრად ჩვენს დავით

იმედით მისჩვენებს მისკარბაშის ოცნიერ მოკითხვა გუწყოს, შერევა ხასხი ვინცა ვინ აქ იქნენ, ასე ბინა დაზღვეს, რაც თათარი არა, ყარსუსთან დადგებიან და სომხები მანდ ზეთი, სანა დგახან, მანდაგ უნდა იდგენ. ეს ასე უნდა ვაარივთო და ასე დაიქნათ. ამას წინათ ასი სანაღნე ზურის მიცემა მამშადლოელთი რომ მოგვყრეთ, ის ვერ არ მისცემიათ. ეგ ასი სანაღნე ასე უნდა გაურიცოს: ორმოცდა ათი სანაღნე სომხებს მიაგემანე და ორმოცდა ათი სანაღნე, რამუელსაც თათრების მამშადლოდან ზურა მოეცანოს, ამთავან გაურავე და მოეც. მას გაურავებულს ნუ დააგდებ. აღიწერა ოკლომბრას ვ. ქუს უოკ. ეს საქმე შენ და ქაიხოსრო მურყანისუილმა უნდა ვაარივთო ურავლე.

27. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 30×10 სანტიმეტრი, ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღნუ დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, აქტომბრის 6. ქ. ბატონის შიეღის იუღანისა ეს უოველ სიკეთათ სხსოვართ და არაოდეკ არ დასვაიყართ მიშკარბაშა ოცნიერ მოკითხვა გუწყოს. შერე ქაიხოსრო მურყანისუილმა შენი წიგნი მოგუცტანა და რაც მოგვყრათ, ვსცნით და ან რაც ზებარი ამთავი იუღა, ისიც ვვაძობი და უბადეკს ველმწიფე მამა სეკისაც მათსსენა და, რამუელიც შენსადი იქნება, ვადით იმას ბინების და მოგვყრთ და ზეენ ამას გვყრთ, რომ მანდ სიეთილით, მოიქცე და რასაც საქმეზედა ხარ მანდ, იმ საქმეზედა ბეჯათი იუღა და ზეენ ვიციით, რომ სიღნადობა რომ იქნება, სომხის სიღნადობა ცალკე იქნება და თათრის სიღნადობა ცალკე იქნება, და შენ უნდა სომხებში დადგე და ქაიხოსრო თათრებში უნდა დადგეს და რაც მანდაურა ამთავი იუღის, ნუ დაგვაკლებ. ოკლომბრას ვ. ქუს უოკ.

ქ. ადამიღნის ცხენი რომ არის მანდ, თუ ზეენა სიუვარუდა ცაქეს და ზეენა ერთეული ხარ, ეგ ცხენი მიუიდე აღმარდახის საქონლიდამ იუღის თუ სევაგნადამ, სიადამაც იუღის, მიუიდე და ცამოვ-ზაენე □.

28. მეღის ურეველ II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი, 30,5×11,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღნუ დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

საქართველოს სამეფო

1787, ოქტომბრის 7. ქ. ჩვენ შავთაგან ჩვენგან იმედით მისჩვენეს მიძვარბაშს ი. ა. ს. ე. ბ. ს. მრავალი მოკითხვა უამბეთ, შერე შენი წიგნი მოგვივიდა და რაც მოგვწერა, უკვლა უსტანით. ქაინასრო შერყვანიშვილი გამოგვიგზავნა შენთვის, წიგნი მოგვაცურათ და სიტყვა შემოგვიბოლოდა, სიტა ან თათრებს დგამა მოგვწეროს და ან სამსებას, ისე უკვლა თავთავის დგომს დაეყენეთ. ახულებგ რომ დახარაკობს, და მოქმედებს, რაგონდ შენ მოგიწერათ, ზურს რასაც გადუწერ, თუ თავთავის ვიძლადში ჩაგვრანს, ამთა სიტყვა მართლდა იქნება, თუ არა, და მას უკან როგორ დ'ის ხება იყოს, ისე მოხდეს. შენ სიტა სიტყვან, მაგათს სიტყვად უთვლის შენის შეძლებით შეუვათი და ბეჯითი იყავ. სხვას მანდაურ ამბავს რე დაგვადებ. დვინისისთვის ზ, ქსე უ. ა. ე.

ქ. რაგონდ გვეუთქვას, შენცა და ქაინასრო მურგანისშვილიც არსნე ბეჯითნი იყავთ და ერთად ამოქმედეთ ერკლე.

29. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან მიწერილი, 20,5×15,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ბელით ქალაღზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 13. ქ. ბატონისშვილის ვ. ი. ა. რ. გ. ბ. ს. ე. ბ. ს. მრავალი მოკითხვა მოგხსენებთ. შერე სვად რომ ამ თვის იდ არას და ხუთძაბათი, დ'თით ქალაქიდან უარებით და თათრებით გამოვადგებით, მანდ უახსინაგან უნდა ჩამოვადგეთ. მანდაურა ამბავი რაც იყოს, უკვლა გარჩევით მოგვწერეთ და გვაცოდანეთ. მანდადამ წამომსვლელი კაცი ვახსენებ შენთ-გვეუტყობ. ოქტომბერს ივ, ქსე უ. ა. ე. და კადვე კაცობა ცაგზავსეთ და ქვედამ სწორე ამბავი შეიტყვეთ და ისიც მოგვაცურეთ. გადმთარე კაცი გავზავნეთ წარისიკენ და იქიდანაც ამბავი შეიტყვეთ და ისიც გვაცოდანეთ გიორგი.

30. იოანე მუხრანის ბატონის წიგნი იოსებ მიშვარბაშსა და მურგანისშვილთან მიწერილი, 22×12 სანტ., ნუსხა მხედრულის

ხელით ქალაღზედ დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 14. ქ. მას ბრწყინვალეებს მორშკარბასს(ცხ) და შურეჯანიშვილს მუხრანის ბატონი ათასე მრავალს შოკათხვას შოგახსენებ. წიგნი მოგეწერათ. მომივიდა, აქაურს ამბავს იკითხავთ, ისევ ამბავია: ამბარხს ურდოზე დგას. ოთხი დღე არის ერთი ასი კაცი მოემატა ამს. მეტი უკან აღარავის მოსვლია, არა ათასი კაცი არა ჭეკოს. ავზადამ მათხრა: მხნდ ქესამხმა თურმე ხარ, უარახსე წინაზედაც მოგწერე, სუ დადგეი მხნდა. ბატონსაც ასე მოგწერა. თუ ეგები აქვართ და წაიუყარა კარგი, თუ არა სომხები წასხა ბორხლადამა. თუ არც ასინი ავიარხენ, მენ მაკათში სუ დაემწევედვი. ამის მეტს ყურას მოგახსენებ. ახლა შენ იგი, ხეკნ ვარს იკითხე. ვახუთადამ დიად კარგი ვარი შოვიდა, მარა რა ივიდა, ხეკნ აჭ ვართ, ის აქ არის, აღმასხნც დღაც აქ მომასიდება ვართ, ღვინობისთვის ა დ. ქეს უაუ ხელთუღესო ორთე.

31. ივლიონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და ჯიბოსრო მურვანისშვილთან მიწერილი, 21,5×15 სანტიმეტრი, ნუსხა მხედრულია ხელით ქალაღზედ დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1787, ოქტომბრის 14. ქ. ბატონისშვილის იუღონის გამყაყუა სიკუთათა სხსოვარხა და არაადეს არ დხხვიწერხა მიშკარბამო ათასე და შურეჯანიშვილთ ქათასირა! ხეკნ მაერ მრავალი მოკათხეა გეწეკათა. მეტე თქვენი წიგნი მოგვივიდა და რაც მოგეწერათ ვსცხათ და თქვენი არხაც ბატონს შავართვით და იმის მსიქეს ბატონის თქმითა სცხათ და გცხდებით, რომ სომხები ბორხლადამს წასხათ. ამზედ დიდათ უნდა ეცადეთ. ამს წინააღ მოგწერე მხსურას ცხენის სეიდვა, რომ მეტად უცხენთა ვარ, მამა ხემა სუ მომივიდა, ხემა ცხენი ზარადიც მომივიდა, მარამ კოჭლობს; თუ ხემა სიუვარული გაქსთ, როკორც იუას, ეგ ცხენი შეიდეათ და გამოგზავსეთ, მარტო ბეკური ღურვა ცხენის

საქართველოს სამკვლევანა

ამბრას ვარ და სამ იცით დიად ძხელია უცხეხობა და რაც მოგვე-
წეროს, იმასვე ბეჯითა იყავით და საუთხოვლიათ მოიქცეთ. ოკდომ-
ბრის ი დ, ქსს უ ა ე □ ბეჭედს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლი-
საგან, იულონ ირაკლისაგან.“

32. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და ქაიხოს-
რო მურვანიშვილთან მიწერილი, 15,5×9 სანტ., ნუსხა მხედ-
რულის ხელით დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია ანა-იქ თითო
წერტილი.

1787, ოქტომბრის 16. ქ. ზეგნ მაცყარად ჩვენსა ამკათა
მისაჩქნელს მისკარბაშს ი ა ს ე ბ ს და შუ რ ვ ა ნ ა შ ე ი ჯ ს ქაიხოს-
სროს მოვითხვა უამეთ; შერე გუშანას წინ ყარაულმა ომარხანის
გამოსვლას ამბავი რომ მოგვაცანა, ზეგნ მოგწერეთ, მაცრამ გამოს-
ვლა ტუუილი იყო. ზეგნ ჭარათ აქ თითყარაღაჯის მხელიდად,
წმინდის სტეფანეს სოლოს ვდგავართ. თუ გამოვიდა ღთით ან აქვ
შეგვადებით და ან საითაც წავა, თან გამოვევებით. თქვენ ყარაულს
და თადარიგს ნუ მოემდებით და, რაც მხდაურა ამბავი იყოს, უგულა
გაცხადისეთ. აღიწერა ოკდომბერს ი ვ, ქსს უ ა ე. როგორც ამას
წინათ მოგვაწერია, თუ ის შეკისრულებათ, ხამ კარგი, თუ არ შე-
კისრულებათ ის, ისე შეკისრუეთ, როგორც მამის მოგვეწეროს.
ორჯელ და სამკერ აღბათ | კრკელა |.

33. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშკარბაშსა და იესე
უზნაშთან, 25×15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით ქალაღ-
ხედ დაწერილი. ნიშნები არა აქვს.

1787, ოქტომბრის 25. ქ. ბატონო მისკარბაშო ი ა ს ე ბ
და უზნაშო ი ე ს ე რ ვანცა ვინ მხნდ იმყოფებით! შერე თქვენა
ამბავი მოგვითხვა და დიად გვიამს, ვსწუნდით, რომ აქამდის თქვე-
ნი ამბავი ვერა შეიტყუეთ რა და იმედ(ი) გვაქვს ღთის მოწყალებით
დღეს უღაზხი მახვიდოდით უღით და თუ ვერ არ მოსულხართ და
აღბათ რომ მახვილთ და მხნდ რომ მახვიდეთ, თქვენი მხნდ მოსუ-

დას ამიავი მადე შეკვარტეობისყო. და მის უკან, როგორც ჩვენი წი-
გნი მოგვივადესო, ისე მოაქვედით და ჩვენი ხელა დ'თას მოწყადესით
ქესმისას ასევედათ წავადთ, ავერით დ'თას შეწყენით და წამოვას-
ხამთ, თკლამბრას კე: ქეს უთე გიორგი |.

34. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიქარაბაშის მიწე-
ბილი, 27 X 15 სანტ., ნუსხა მხედრულია ხელით ქალაღზე
დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1787, თქტომისრას 22. ქ. მისს ბრწყინვალებას ბატონს
მისკარაბაშის იოსების მრავალი მოკაისხეა მოხსენებენ. შერე დღეს
უარდახაშვილი დავით მოვიდა და შქია წიგნი მოკვიტანს და რაც
მოკვეწრა, უკელა ვსცხნით და შქია მოვიდაბით მოარჩენც დიდი
გვიამა, და მანდო გუშის დამ ჩვენი ჯარა გამოვისტუმრეთ და იმ
ჯარის უფროსებისა და ჯარისსაყვის მოკვიწრა, რომ მანდ, შეთან
მოკლეს და როგორც შეს კტევა, ისე მოაქვედათ, რომ შეს სიტ-
უკას ვერ გადავლეს და მკ სომსქის აქრას კვადე და თუ ჯარა
დატონდებთ, კიდევ კაის ჯარს მოკაშველებთ, და სხვას ჩვენს სიტ-
უკას უკელას უარდახაშვილი დავით გაამბრის. თკლამბრას კე: ქეს
უთე | გიორგი |.

ქ. მისკარაბაშის რომელიც მკვერა ქესხედა სომსქია კეცა აყას
და მს რომლისაზე იმედი არა ტქონდეს, იმ სომსქიას ჩვენ მკვერ
გამოუგნად(ე); რომ აქ, ჩვენთან მოვადნეს, სქემე გვაქეს და ისევე
მადე გამოვისტუმრებთ და შელიქ ქაზუმც აქ ჩვენთან მოვადეს, სქემე
გვაქეს, და მკვისაზე მადე გამოვისტუმრებთ და შელიქ-სეც და სხვა
ქევხებიც; რომელიც დავით უარდახაშვილმე გათხრას, ისინიც გამო-
ტხვანე აქ ჩვენთან. ეკენი რომ აქეთ გამოისტუმრო და გამოიგალო,
კარგა შეს შესს სქემეს შეუდევ, როგორც ამჯობინო, კარგა გამოხვე
და ისე მოიქვე | გიორგი |.

35. წერილი მიქარაბაშ იოსებისადმი მიი სიდერის შუშანაა-
გან, 22 X 13 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულია
ხელით, ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი კოველი სიტყვის
შემდეგ.

1787, დეინობისთვის 24. შინკარბაშა ი ა ს ე უ!

ქ. მუდამ ჟამ, უოვალ სის ჩემის გონებდამ მოუ-
შარკებულა და მოსჯიანრა ჩემი სიემის ზვილა და სე-
ვარკლი სიძე ბატონა. შერე თქვენს მშვიდობის უყვალს ვაიხვია
და ჩემს დამტარეიდას შენებურს თვალემს და ღამაზ წვერს და-
კივანს, მითრეთ; თუ ჩვენის ცოდვილა და შწარეთ შეადებზე შე-
წყენიული და დეადვილი ცულის ანავს მოახინებთ, რადვიც
მხადურა შეთის ანავი ვაიმინეთ, ისრე ვისც თქვენა ავი და თრ-
კული აუის, ამის მოუკლას ვული, რთარც ჩვენ (მ)წარეთ შეწყენბა
და ძნელა დამე გავათენეთ, მანამ თქვენი წიგნა მოგვივიდალად. შერე
ისე შენამც კაისარო მუდამ შენს სიემეზე, რთარც ჩვენ შემოგვი-
და სიხარული, მაგრამ მანამ შენს შენებურს თავს ვახავდეთ, მუდამ
ჩვენთვის იგი წახარება არის. ამის გვეიდრები, ჩემი საქათ სთუ-
ლის სვექსრა, შენს თავს გავუერთხილად; შენს ცოდეს-შვილს სე
დადოსენ; ეს უნდა შენი გულიც შემაწმებოდეს, რამ რაიც თქვენ
მავიკარს სდამე ბძინდებოდეთ. ჩვენა გული და გონება მუდამ შეწე-
ხებული და ფიქრანა ეაქსებათ. რაღა ბევრი თავი გწეახო, ჩემი
მარჯვენა თვალის სინათლევე; თუ ასრე არ შეწყენებულეიყვი, ვერც
გვიკადხინადებოდა და ჩემს იარაის გავლდობა. შეწყენბამ კამბე-
ყანა. თქვენა უდარსა სიდედრა შეშნა მოკახსიებებთ, თქვენს ანავს
სე დეკავლები ბატონა. დეინობისთვის 24, ქს უ 0 2.

36. წერილი გიორგი ბატონიშვილის: შინკარბაშა იოსებთან;
14x17 სანტი, დაწერილია ქალაქზე ხელსა შედრულის ხე-
ლით; ხაზები არა აქვს.

1787, თქტომირას 30. ქ. ბატონა შინკარბაშა ი ა ს ე უ!

შერე კვ ულა აურე, დანათავისთან ჩამოიყვანე და დააყენე; ვერც-
ვან წინ დავბვლივ და ვერც ვან უკის მოგეწევი. სე გემინახს, ჩვენ
ქ. ვდეკარი ჟრითა, და გემს ქალაქის მოურავა და ამლახვარი
მოვიდხვს ჩვენის ხეთის ცხენიანს კაცთა და დღეს კადვე ქაზი-
ყის მოურავა არის არა ათაის კაცთა მოასედედა და ხურაფრის
ფიქრი გეცხს, ავარე და ჩამოდიო და დანათავისთან დადექათ, რთ-
არც მოგვიწერა. თვდომირას 30, ქს უ 0 2. და თუ უარა გთ-

ზრას ვინმემ, ახლავ შიგნითობინე და თავის თავს თამაშს ის ნა-
 ხამს მასეგან გიორგი.

37. ქაიხოსრო მთრავანის შვილის წიგნი ითვებ მიშვარბაშთან მი-
 წერილი, 21 X 16,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოღწურ-
 ვა ქალაქზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია თითო სიტყვის
 შემდეგ ერთი წერტილი.

1787, დეკემბრის 10. იასკის!

ქ. ამას ბატონს მიშვარბაშს ქაიხოსრო მთრავან-
 ის შვილი მათი: კათა ზატოისანი თავის საყადრის მი-
 კათხვას მოვასხეხებ. მერე წიგნი მოგეწერა, მოამივიდა და
 ამბავი გეკითხათ. ამან-ხანის ანბავი ეს არის, რა სამჯერ დაემარ-
 ცხებოთ. ახლა ფათალი-ხანის ჯარა ამას წინ უფრო ცოტა იყო.
 ესდა აღიკომის უდი და იგივე ჯარით მოშველებთან და ძალიან ჯარი
 ჰყავს. იბრემ-ხან ტყუარის ბირს ალვადუს არის და იქიდან სურსათს
 უგზავნის, ესდა ამან-ხანი სრხთვის შვილს ეხვეწება, რომ ამ ადამს
 შენ ჩამაგდე; ესდა მოამიშველეთ. მაგრამ ისე არ მოდის, ისინი
 ფათალი-ხანს დაუბრავს, მკობის, რა იმასეკნ წაყადეს. ამან-
 ხანი შამხიას ერთ ადამსუ დგას. ვერც აქით მოსუდა და ვერც იქით
 წასუდა, ასე მაკთალიან (sic), მაგრამ იქმის კაცა მოუყავდა ამარ-ხანსა, რა
 დაბრუნდით, თორემ თუ შენ შენს მოყვარეს მოუხმარებო, მეც იმს
 მოუხმარებო. ესდა იქმის ჯარა რა მოუყავ, მამის დიდი თმი შექ-
 ნებოთ. ამან-ხანს იბრემ-ხანთან კაცა გამოგეწავს, ჯარა ეთხოვს,
 ერთი ზარბაზანი და სხვა ათასი კაცა უზახისა და სომხეთი კაც-
 ზანა. ახლა რა ამ შელაქების ადაცს კაცა დაუსომს, ისინიც უოფი-
 ლანა და დიდ მრავალი დაეხორცათ და შელაქივ მოუყავათ. მაგრამ
 ფათალი-ხან ჯარისთვის დეკსუ ათი თემანი უთქმის, აქედამ ჯარი
 ემარება და აქ მავა. თუ იბრემ-ხანის ანბავს იკითხვ, სულათ ხან
 მოვიდა კარადღზე და ამ მხარის რაც კაცი იყო, სულ დაბრუნდენ
 ჯართათ. თუ ხევი კლებას ანბავს იკითხვ, სულ უყვას მოვიდათ.
 მაგრამ თავლამ მათსწით და ვლან დაბრავს, აქ ხათირ-ჯამი იყავ;
 როგორც შენ აქ ხარ, ისე ისინი აქ არიან. ქარ-ადიანს რა გე-
 მანა, ბატონს მოვასხეხე, თქმს ავართმევე და გამოგეწავნა. სხვა ამის

საქართველოს საძველესი

ეროვნული მუზეუმი
ბიზლინთაძე

ესე

შეტა აწივია არა ვიცოდი, რო შიძესესა. დეკემბერს ი, ქს
ქ 0 3.

38. წერალი ციორგი ბატონიშვილისა მიწარბაშ იოსებთან;
21,5×11,5 სანტ.; დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულით;
ნიშნები არა აქვს.

1787, დეკემბრის 13. ქ. შის ბრწყინვალეებას ბატონს
მიწარბაშს იოსებს შრავალი მოკითხვა მოხსენჯეს. მერე ფანა-
კადამ მოამჯღენი და აქ მოხსენობედნი ითხი კაცი რომ დაგეჭირა და
თარაღები წაგერთმევეს, ეს სიმი კაცი ვი ჩვენ აუშვით და თუ ჩვენ
სიუვარული გაქვს, რაც ამითი თარაღები აუოს, უკლებლივ და ხლავ
მოკვ, რომ სიაც მანდ გამოკვიტახარ და ის სადაღული კაცი ვი
აქავ ჟინჯადშა არის. იმისი შენ იცა და ამით ვა თივისა თარაღები
უკლებრივ მოკვ და ურთი კაცი რომ გაგეჭვიათ ფანაკელი და იმის
თათი თქვენ დაგანძაოთ, ის თათივც ახლავ მოკვათ. დეკემბრის
ი ვ, ქს ქ 0 3. ეს სიმი მამშადიღელნი არაან და ვარჯა ხანია აქ
არაან და ის, რომელიც ყახხის სადაღული არის და ის აქავ ჟინ-
ჯადშა არის და იმის შენ იცა და ამით, თიკეთი თარაღები მოკვ.
ციორგი.

39. წერალი იულონ ბატონიშვილისა მიწარბაშ იოსებთან;
16×10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედ-
რულით; ნიშნები არ უნის.

1787, დეკემბრის 16. ქ. ბატონაშვილის იულონის
კეთილად სხსეუბელი მიწარბაშს იოსებს. მერე მანდ რომ ტუ-
საღები თიუნეს დაჭირა და ბატონს აუშვა, ეცადე, რომ ავა-
ხეიან-
ლას სიძევ აშკებისა. ქრისტესწამის ი ვ, ქს ქ 0 3.

ქ. თავღებათი თუ ბატონის ნება აუოს, დაად შემამეჩვეწა ეს
შეიანდა □. მეტეს აწერია: ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან იულონ
თავლისაგან.

40. წერილი იოანე მუხრანბატონისა მიწკარბაშ იოსებთან; 15×10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღღზე ნუზხა მხედრულის ხელით; ნიშნები არ უზის.

1787, დეკემბრის 19. ქ. მას ბატონს მიშკარბაშს მუხრანის ბატონი სვლთრუგუხა ი ა ვ ა ნ ე შრავადს შავთხუას მოგახსენებ და შენს შშვიდობის ამბავს ვაუთხუე. შერე ბატონის ბატონისშვილი ა უ ლ თ ხ დამარა და წამობძინდეს; შენც ბატონისშვილს ახედ და წამოდა. იკდჩერ დეკუა არის აქ უთაგნა შართებუდი და რაკიანა არის, მანდ სუ დანდგები, წამოდა ქრისტაშობის თა, ქვს უ თ ე აღთხუტესი იოსე.

41. წერილი მეფის ირაკლი II-ისა მიწკარბაშ იოსებთან; 25×11,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღღზე ნუზხა მხედრულის ხელით; ნიშნები არ უზის.

1788, ანგრის 31. ქ. ხუენ შავთრად შისკარბაშს ი თ ს ე ბ ს ასე უნხუთ; შერმე სვლვათ-ხანის ეშვიკათ-ბაში ადგემურ გამოვასტუმრეთ, ვახსთა თერთა რომ ვიხთეთ, იმის ასადგეთა მხდ მოვა. ერთი შენი კაცად გ(ა)ტახე და სეკითა შეიქენ, რომ დროხედ კარიგდეს, არ დაიკვიანს. ანგრის დ ა, ქვს უ თ ვ □.

42. წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიწკარბაშ იოსებთან; 22×16,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღღზე ნუზხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არ უზის.

1788, ანგრის 31. ქ. ბატონისშვილას ა უ ლ თ ხ ი ს კეთილად სხსენებუდოს მიშკარბაშს ი ა ს ე ბ. შერმე შენ უნდა წახვიდე ვახანის სამხეობა, კარვა უთხდა კაცხა უნდა შემოიყარო კარვის ტხეხითა და ანდალითა და ხვად ადრე ხეხიან უნდა მოხვიდე. ამისა დაკვიანებს არ იქნება, დადათ ბეკითად უნდა მოიქცე და რაგორც შენის ერთგულობისკახ ვაცთადეთ, ისე უეღებრივ უნდა შემოიყარო ვარა, არახისი დავდეს არ იქნება და მუღადმა უნდა დაკეხედე ტხეხიანის და ქვეითის კაცით. ანგრის დ ა, ქვს უ თ ვ.

საქართველოს სამკვლევარი

ქ. ქუდზე კაგა არ უხდა დააკლ(თ) და დიდაზუდ ადრე მუ-
დადში უხდა დაკვზუდე ღთათ □. ბეზუდს აწერიო: ტომსქესით არ
ნაკლისაგან, იჟლონ ირაკლისაგან.

43. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგისა მისი ძმის იჟლონისადმი
არხის შესახებ, 28,5×16 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღ-
ზე ნუსხა მედრულის ხელით, ნიშნები არა აკვ.

1788, აბრიალის 13. იუდაოს.

ქ. მას უგანათლესუდეებს(სი) ბატონისშვიდს ბატონს
მათ(ა) მამ ბატონისშვიდი ვახტანგ სამსახურის წადიღს მთ-
ვანსქებ და მათს შმუადლით ბძხეიან ღთსა ვითხვ. შერე
ქესამხელი სდმე ქალაღის არხისათვის თქვეთთვის თავი შწე-
ხით და აქ შირზა მისიქამ დიდის ვედრებით დამკვდრა თქვეთს
შემადლობას. წყადობის ვითხვ, რომ შკათ ერთი სხვა გზა მის-
ცეთ, რომ შირზა გურგინის აბდეის ეგ არხა არ წაერთვას, მთ-
ტანსქებ, რომ ამით და შკელის სანტორებელი ეგ არხა არის.
ამ არხის მიზნად ბატონმა მამ თქვეთზე წიგნი გიბთძა და ხვერც
წყადობაში ჩაკვდებთ, რომ ეგ არხა ამით არ მოქშადოს. აბრიალის
ი გ: ქს უ თ ვ: თუ რომ თქვეთა სწეებია იუოს, როგორც თქვეთა
ნება არის, ასე გარიგეთ □.

44. წერილი შირზა მისილისა მიშკარბაშ იოსებთან არხის შესა-
ხებ, 22×12 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მე-
დრულის ხელით, ნიშნებიდ ნახშირია თითო წერტილი უოველი
სიტყვის შემდეგ.

1788, აბრიალის 13. იოსებს.

ქ. მას ბრწყინვალეს ბატონს მინაშკარბაშს(სი) მათის
სამსახურის მოწადე შირზა მათად მრავალს მოკითხვას მთ-
ვანსქებ. შერე შენთვის რამდენჯერ შემომიფიცხია, რომ მე
შენის ერდგულობის მტელი ვარ და ახლაც ამის მოკახსე-
ნებ. რომელიც მე შენის თჯახისათვის მინდოდეს, ღთს მე მომცეს,
და რომელიც მე შენის თჯახისათვის მოინდომო, ღთს შენ მოგ-
ცეს, ახლა ბატონმა თქმა მოაწერა ჩვენის არხის მიზნით და შე-

ნის შვედლანდობისკან მოველი, რომ შენგ შეშეწით რასმე და არი-
ზედ კელი აღონ, და ახლან შენ სარ ჩემი იმედი და შეხი ძმა არის.
შე თქვენგან კედის ამდები არა ვარ, და ნუთა შეხია. აზრიდის ი გ, ქქს
ე რ ვ □.

45. წერილი ირაკლი მეფისა თავის შვილთან ივლიანთან სურ-
სათის შესახებ, 34,5 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია: თითო წერტილი.

1788, აზრიდის 20. ქ. ჩეხია დასი წყადობზე შვადლო,
ბატანსა ი უ დ ა ნ, მრავალი შაკითხვა მოცხსენდეს. შერე ომან
დაშქარნივისისათვის რომ ერთა მატარა წიგნა მოგვეწვას, ის წიგნა
ჩვენ ვნახეთ. არწმუნე, რომ დიდად ვწყებართ და მატარის სურსათის
თადარიკა ვართ და ვარაგებთ და ზოგაერთა სურსათის თადარიკი
მანდ კვლიბიამც კვიჩხა და ომან დაშქარნივისისათვის გამოგვიტა-
ნებია თქმუბი. ვარებს ავალა მეგეით და სურსათი ადებინეთ და
ჩვენგ აქედამ სურსათს მადე გამოგვზახნით. თქვენს და მანდაურს
ამბავს ნუ დაგვკვებთ. თქვენც მზე ადგილიდამ რომ ავიარნეთ და
სხვაგნით გადინავდეთ სადმე, ასი სჯამს. დაგათ სარდაღიც მანდ
თქვენთან იქნება და სადაც ამჯობინათ, იქ დადეთ. აზრიდის კ,
ქქს უ რ ვ.

ქ. დეუს ათამ-დას: კაცი მოვადა აქ ჩვენთან და რაც ქქსამ-
ნედამ კანმა ამბავი მოგვიტახა, ამხანგ იმგვარად თქვა. და ხმან კი-
დეუს ეს შუტი თქვა, რომ ასე თქვა: ზვიბაზე მოვადლო, და ესეც
კვითხრა თქვენმა შვადლო იუღონ გამოგვზახნო, და შართადი არ ვი-
ციო. შენგ ხომ კაცები კვავს გავზახნული და გოდავ-ვასუმც ხამ
წასული არის და აღიათ რომ მადე შეიტყობი, და რაც ამბავი მოგი-
ვადქს, მადე კვაცოდინე ვერადე.

46. წერილი დარეჯან დედოფლისა ქუმბეზის შესახებ მიმკარბამ
იოსებთან; 20 X 15,2 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხე-
დრულია ხელით; ნიშნები არა აქვს.

1788, აზრიდის 21. ქ. დედოფლის დ ა რ ე ჯ ა ნ ი ს უ მ

საქართველოს სამკვლევრო

უთველ საკუთარ სხსოვარო მიშკარბაშო ი ო ს ე ბ, ჩვენ მიერ მო-
ვათხუ გუწყოს. მერე მინდ შეღაქებთან სანა ქუმბა, რამ არას
გრდანქლნა, ამს წინათ შეღაქებსაც ჩვენ წიგნი მოგწერეთ და ებ
ქუმბეია ჩვენის ქუმბებისთვის ვჭოსოეთ და ასე გვექმს, რამ ვუმბობ
შენ გითქომს, რამ ჩუ მასწავლოთ. ხუმბობა არ არის, რამ წამს ეს
ჩვენა წიგნი მოგვივადქს, სხქარდას ებ სანა ქუმბი შეღაქებს გამო-
სტუმბობისე, რამ ჩვენს ქუმბებთან მავადქს. რამ ქუმბია არ წახ-
დქს. თუ ებ ქუმბები ახლავ არ გამოისტუმბო და წახდა რამე, იტო-
დე შენგან გვეწყოს. ანრიდის ე ბ, ქმს უ ო ვ.

ქ. ჩვენ ქაროდისა და ებეთის დედოფალი ვაუწებო დ'თის
მწყადქობათ, და ჩვენს ქუმბებში ქუმბები თუწებ და ჩვენ ვერ ვი-
მოწინათ, ეს რავარა სქამე? სხვა რამელიც ქუმბები გვეყოს ვიფან-
ლოდამ და ეახვიდამ მოვავახინეთ. თუ იქიდი ეი შევქვლით ქუმ-
ბების მოვახა, ჩვენის ქუმბებიდამ უფრო არ უნდა გამოისტუმბოთ?
ახლავ უნდა ებ ქუმბები გამოისტუმბო და თუ არ გამოისტუმბო, იტო-
დე შენგან დიდად გვეწყოს, ჩვენ სდ წავიუწებო მაც ქუმბებს?
მართლად, თდიში გვიანდა გავგ'ხინათ დედოფალი დარეჯანი.

47. წერილი დარეჯან დედოფლისა მიშკარბაშ იოსებთან ქუმბე-
ბის შესახებ, 21,8×16 სანტ., დამწერილია ნუსხა მხედრელის
ხელით, ნომრები არ უნის.

1788, ანრიდის 24. ქ. დედოფლის დარეჯანის ეს
უთველ საკუთარ სხსოვარო მიშკარბაშო ი ო ს ე ბ, ჩვენ მიერ მო-
ვადი მოვათხუ გუწყოს. მერე შენი წიგნი მოგვივად და მოგწერ-
არ: ვახც თქუმბისან დარეჯანდოვარ, მე და იმას სანარდალი უნდა
გვიყოთ. ჩვენ ამს წინათ შეღაქ ქაზუმს და შეღაქბეგს აქმა
მოგწერეთ და ებ ქუმბები ვჭოსოეთ და შეღაქებს ჩვენის კავისო-
ვის ასე ვაქვით: მანამ ას თუდონას აქმს არ მოგვიტახინათ და ან
მიშკარბაშის წიგნისო, ჩვენ ამ ქუმბებს ვერ დავახებოთ, და ეს რამ
გვექმს, ის წიგნი იმართამ მოგწერეთ. ჩვენ მაც ეყარის დამარაკე-
ბისა არ ვივით რა, ვერ თუ არ ვატისტუმბოთ ებ ქუმბები, ნუდარ
დავკვინებ: ახლავ გამოისტუმბო ებ ქუმბები, რამ ჩვენს ქუმბებთან

მავადნებ და მის უკან დროით როდესაც მისიველი შენს დამბეზღე-
ბელს და შენ სამართალი მოგეცემით. აწილის კდ. ქსს უ ო ვ.

ქ. ხუენ ხომ სიდელოფლო ემთ არ ვეცადებთ, მუფის ემა
არის და რა განყოფილება აქვს ხუენს და შეთვის ემას? რა აქვს
ხუენს სამსახურზედ გახარჯენ, მუქთათ ხომ არ ცარილებთან. თავი-
ანთი სამუშაო და კვლევის უკლებლად მიეცემით მუშის. ვინც მოა-
ხარჯებს კვლევისათ, უკვლავი მოუხმარებთან კვლევისათ. ამ სიტყვებს
მართლ შენ არა გწერთ. შედეგებს და ქვეყნისზე ვატირებთან, რომ
ამათაც ასე იცოდნენ დედოფელი დოღენ.

48. წერილი ბატონიშვილის იულიანის მიმართაშ იოსებთან,
20×14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის
ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1788, მაისის 30. ქ. ბატონიშვილს კეთილად სახსენ-
ებლო მიმართაშ ი ო ს ე ბ ს! მერმე შენი წიგნი მამიყადა, რაც მა-
გაწერს ვსცხნით, კრძანა-თღვას სეფეიმხის მოსვლა მოგაწერა თც
და ათას კომლით. დიდათ კვამს სიდელოფლო თთხი კაცა რომ მო-
სულან და ხეითის წიგნი მოუწერა. ას წიგნიც ათარგმანზე და გა-
მოგზავნე და მაგათ. რომ მოგაწერათ, თქვენი ხსენს სერთო, მეც მა-
გათი ხსენს მეტად მინდა. კარგი აქნეთ, თუ წამოვლენ და მხევენ
ტულ-მ(ა)კმადს მეტყვარის რომ მოგაწერა, ამას გზა მივეცი და გა-
მოვისტუმრეთ, დამდერგობდი თქვენი წიგნი არ შებობთ, ამით თრა
წიგნი მამიწერათ. მანდურს ამიავს ნუ დაგვაკელი. აქურს ამიავს
იკითხამ, დროის მოწყვლითა გერ ხსენს მშვიდობა არის. მაისს და,
ქსს უ ო ვ □ ბეჭედს აწერია: ტომსტესით არ ნაკლისავან იულიან
ირაკლისავან.

49. წერილი ერეკლე მეფისა მიმართაშ იოსებთან და ქიხოსრო
მურვანიშვილის თმარ-ხენის ლაშქრობის შესახებ. 21,5×10,3
სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებზე აქა-იქ ნახმარია წერტილი.

1788, თბილისის 11. ქ. ხუენ მავიერად ხუენს იმედით
მოსახეებს მისკარბაშ ი ო ს ე ბ ს და მ უ რ ვ ა ნ ი მ ვ ი დ ს ქ ა ო

საქართველოს სამკვლევანო

ხ ა ს რ ა ს მ აკათხეა უამბოთ. მკრე ამბარხან აქაე ურდოს თვამსუ
 დვას. სასამდან კაცო თუ უეოდება. ჩვენს ქარება შუემსავთვარეთ.
 ხვალ ქუნხათუე ვამბართოთ ჩასვლას. ვერ ერთმანერთში დაზარავთა
 გვქვეს, მკრამ მანდაც საფოხილით დგომს გმარაქსთ, ამათ მან-
 დეო ერთა ეშმაკობას არა იხმარონ რა. ასე გავიგანეთ: აბრეამხანს
 აღიხადა ამარხანთს გამაკე ხანონს და მანდეთ დავეიარს დაქმარაქონს.
 მამას ჩვენის მზეკს და დედის ჩვენის მზეკს, აქიდამ გამომსვლე-
 ლებისგან ასე გვექსმას ფაფით. რამ სასაო კაცო ვერც კა მქაგსთ.
 თქვენს თადარავთა იკავით. თათრეთა რაცვარც გვათქვამს, ერთს
 აღავს დავეჩეთ და სამხებას მანდ გვათქვამს და ან ქაიხოსროს-
 თვას დაგვიბარებთ. ბორხნდოსეკს და იმ მხარეს გარდიუკანეთ. კა
 ვარაუდებო გამთარხეთ და მტკვერს გამოდმა დავეჩეთ, კას სეკ-
 რუდოს დაქმნდით. თუ მანდეთ წამოსვლას განუდვენ, უბრადით
 არა წახდებნით რა. დთათ ჩვენს ამათ უკან მოვევებთ. ამსუ
 დაჯერებულნა იყავით: რაცვარც მოვეაწერათ, არც იმაზე მკეტი ვარა
 მქავს და... [თამათ]კვას აა ცასუდს. ქქს უ ა გ □.

50. ვერილი იოანე მუხრან ბატონისა მიშვარბაშ იოსებთან,
 83×18 ანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა ნახდრულის ხე-
 ლით: ნიშნებად იშვითად ნახმარია თითო წერტილი,

1788, სექტემბრის 9. იოსებს.

ქ. მას ბრწყინვალეობას მიშვარბაშს მუხრანის ბატონა
 სალთხუცესი ალანე მრეუდის მოკათხეას მოკახსენებ და
 თქვენს მშვიდობით ბძახების ამბავს ვიკითხეთ. წავნა მაკე-
 წერთ, ვოველი ვსცხანით. რამეღაც აჩრა იყო, იმ გზით გა-
 მთარეუმთა ეს მასეღა კაცი. აქაც ვარვთ ვდაზარავა. ამის საქმეს
 რამ ვსედეკ, ასე ამბობს: მე ჩემის ცოცხლის თავით ხელის ამღებო
 არა ვართ. თითონაც დავთხავა, აქედამ წავნა მოართო ბატონს. შენ
 ამის მოკახსენებ, რაცვარც აქმდის მოიქვეც, რამ თუ ბატონი არას
 გაბიხებდა, არაშო კრეოდა. შენ კადევ ისე დაიჭირე საქმე, ამის
 მასეღამდინ ხურას იმეტიხარებ. ეს რამ მოიძინდებო, თავის საქმეს
 თითონ ხახვს, დთათ უუელა ვარვთ მავა. თქვენს ამბავს და მან-
 დურს სუ დაგვავლებთ. აფრასიან მომკათხე. სეკედინებრს თ, ქქს
 უ ა გ □.

საქართველოს საბეჭდო

51. წერილი იულონ ბატონიშვილისა მიშქარბაშ იოსებთან, 21x15,8 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ზეგით; ნიშნებად ნახანია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1788, სექტემბრის 9. ქ. ბატონიშვილის იულონის კეთილ-სახსოვრო მისკარბაშ იოსებს! მერე შენა წიგნი მოგვიწავიდა, რაც მოგვიწერია, ეველა შეგვიტყვე: ბატონისთვისაც არაა ვალა ახლებია და ბატონის დედოფლისთვისაც, და აღბათ რომ დედოფლის წიგნს ნახე, აუ მოინდომე, და რაგარე მოგვიწერია ეველან იქიდან შეტყუო. როგორც შენ მოგვიწერა, ეველა ასე მოგვიწერეთ და შეტყუა. შენც ბევრთა იყუ და ქახასრო მურვანიშვილსაც ნუ მოაშორებ და ეკერ იყუთი გახდე. ქახასრო კადეც მოგვიწავიდა, ეს ფაშა საარაფაშა გავუახდია და ასე გამოგვიტყუორება. თქვენს და მანდაურს ამაყს ნუ დავუკლებთ. ამ აის დღეზე ღთის ჩვენც მანდა ვართ. ეხვესისთვის თ, ქენ უფე □. ბეჭდს აწერია: ტომსკესით არ ნაკლისაგან. იულონ ირაკლისაგან.

52. წერილი იულონ ბატონიშვილისა მიშქარბაშ იოსებისადმი, 26,5x14,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ნიშნებად იშვილათ იხმარება თითო წერტილი.

1788, სექტემბრის 13. ქ. ბატონიშვილის იულონის კეთილ-სახსოვრო მისკარბაშ იოსებს, ჩვენგან მოგვითხე გეწეროს. შენა წიგნი მოგვიწავიდა და რაც მოგვიწერა, ეველა ვსტახით. ყასხუდთათვის რომ ბატონს შეგვადი უბოძებია ჩვენ მავიურ, ებ დიად დავიბადდე მავთი საქმეზე დაად იყუთად მოაქეც და რაც მავთი გსარბეგუელი საქმე გამოქობადეს, ბატონს დედოფლს მოახსენებდე. დედოფალი ბატონს მოახსენებს და ეველა კარგათ ვარიგებთ. მურმანიშვილს(სი) ქახასროს ნუ მოაშორებ, შენ და მავთი სიტყვა ერთი იუოს. ჩვენც ღთის მოწყალებით ამ ცოტას ხანში სამოვადთ, სამოუსჯელი არ დავდგით. უარლახსივლი დავათ მოვიდა და რაც დავუბარებთ, ეველა გვანბთ. შენ ამაზე სათრას(სი) ვაშა იყუ, რომ

საქართველოს სამეფო

ჩვენს მატარებელს კვდას აღება არ იქნება, არა ჩვენს სივრცელის თაობით. შესს და მანდაურს ანბავს სუ დაგვადებ. ეხვენისთვის ი გ, ქს უ ა ვ □ ბეჭედს აწერია: ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან.

53. წერილი ბატონიშვილის გიორგისა მიშვარბაშ იოსებისადმი, 27×16 სანტ., დაწერილია ნუსხა მხედრულით, ნაშნები არა აქვს.

1788, ღვინობისთვის 18. ქ. ბატონისშვილის გიორგის საკეთილ სახსოვარო ბატონა მიშვარბაშ იოსებ და მურვანას-მკვიდრ ქათხის ოსოვ! შერე თუ ჩვენს ამბავს აკათხამო. დღეს რამ სამშაობა ეშიე-და-ბაშის ედში და ბადარს ამბში გაქსებით დროის მოწყვლებათ. უთაოდ მანდაური ამიგა ეყვლა სწვარიად(სი) გვარადიანეთ(სი). როგორც თქვენ მანდაურს ამბავს და საქმეებს დაგვანახებთ, დროით ჩვენც იმ რაგად საქმეს დავბჭვროთ. ეს ჩვენა წიგნის წახუბი დუცალი რვეახსაც შეატყობინეთ და მანდაურს ამბავს მდე და სხქარად შეგვატყობინეთ. ღვინობისთვის ი ს, ქს უ ა ვ. შამშდინდოს ამბავიც შეგვატყობინეთ. ათამ-ალ და ისანი სდა დგანან, სდა არა დგანან, რას იქმინეთ, ეყვლა მოგაწერეთ გიორგი.

54. სარდალ სალთხუცუკის მუზრანის ბატონის იოანეს წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან მიწერილი, 25,5×15,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ზელით ქალაღღზე დაწერილია, ნაშნებად ნამართა აქა-იქ თითო წერტილი.

1784, ეხვენისთვის 9. იოსებ!

ქ. მას ბრწყინვალეობას მიშვარბაშს სარდალ სალთხუცესი მუზრანის ბატონი იოანე მრავალს მოკათხავს და ადრე ხილვის წადილს მოგახსენებ. მთა, თუ ჩვენს ამბავს მოახსენებ, გზუბის გადამვიდე რა სხაყარა მოგახსენათ, იმის გაჭირებას აფრასობას მწესარება გვადღვინებეს. სხვეი ჩვენს ამბავს მოახსენებ: სხვაკაცად ისტიღათში გახლავართ, უმი სორცი და ღვინო დიდ ბუერი ცვაქს.

შითს აღატს ვართ და დიდ კარგი მოსავალი სცადნია, ასეთა იფუტყვიან, რომ ქართლში უმეტესი არ გვიხსნავს. აგრისიონმა მოგახსენათ: დარჩას მათსივე თქვენ მხდ იბტალოში იახნდნით, მკრამ ჩვენა ბედი კალოში არავის უხვევიათ. სხვევ ვითხოეთ თქვენის მთიისკან, არ დაგვივიწყეთ. თუ ვინმე წამოვიდეს, თქვენი მშვიდობის ამავი გვიბძახათ. ეხენისთავის თ, ქსს უ ო ბ □.

აწიებზე აწერია:

ქ. სოფლიან დარჩას ქმურის სეფარულით მამიკაიხუ.

ქ. მორვა აგრისიონმა თქვენს და მკათავ მოგათხვავ მოგახსენათ.

ქ. მდივანი სულხან შრავლის მოგათხვავს და სამსხურის ჩატვრის მოგახსენებ.

ქ. იოსებ ბარათაშვილი მამიკაიხუ, კახიდა ჩვენა დავარგვა და აღასრულეთით.

55. ყაზახის აღალარების არხა მეფე ღრებლე II-სთან, 41×16.5 სანტ., ნუსხა მწებრულის ხელთ მოღურჯო ქალიდზე დაწერილი, წიშნები არა აქვს.

1787, აბრილის 10. ქ. დონ ბუდნიერის გელმწიფის ჭირი მოჰსრეს ვეჭილს ამაღლას და ერთობით უზახის აღალარებს. მერმე ამს მოგახსენებთ მათს უმადესობას: წუხელის ქაღისდავ და დიდობ-ადლი კახელით. რაც ჩვენი ქვეულის სამუბანარა და ჩვენი ვედრება იყო, მოგახსენეთ. თქვენ რომ ყაზახში ჩამობნდით, მამდ შრაფაშვილები დანამულის ბატონები იყვნენ და კადენ გაიქნენ და ზოგიერთი კაცნიც გაქვეუნენ. იფინ-აღ და თავის შვილი თქვენს სეფარველს არ მოშორდნენ და არ გაიქნენ, თუმცა დანამულის ბატონები გახლდნენ. ამათის მიზეზით სიღლი წახდა და სიღაც სდება. მოგახსენებთ, რომ სიღლი წახსდენი არ არის ჩვენი მოსხუნება ეს არის და ამ სამუბანარას უსუღამთ, რადგან იფინ-აღ და ამის შვილი არ გაიქნენ, იფინ-აღს კიბნოს, წავიდეს სიღლი და სიღლის მოურარს. გაქვეუნდნენ მოიყვანოს და ისინიც დაამშვიდოს და თუ ამისს არ იხებთ, შვილი ხამ აქ გახლამთ. ჩვენი კელ-

მწიფე, რადგან შირსა-ადისა და ასლანის გასწორამხარეთ და ამათ
 შოგუას არ ვიხილებათ, ამისთვის რომ დანამუდის ბატონისა
 არაჲ და თქვენს მრავალჯერ შეუწყებინართ, ამისთვის თქვენის
 რისთვის დირსია არაჲ. რადგან თქვენი შვიდი თქვენი ხაბაი არაჲ,
 ამ ქვეყნის სამფლობელოს არაჲ, რომ ეს საქმე თქვენს შვილზედ
 მარჯობა, და თუ თქვენმა შვილმა შენსიათა ხახოს, ამ ქვეყნის სამ-
 ფლობისრად ეს არაჲ, რომ ასინი მოიყვანოს. ჩვენ ამ ქვეყნისთვის
 ამ სამფლობელოს ვუკვამთ და რომელიც თქვენი უმადლესობა გამო-
 ვანიჭეს და შენსიათა ხახოს, ის ჩვენთვისაც სამფლობელოს იქნება და
 თქვენის ქვეყნისაც, და ბძიება თქვენი აღსრულდეს. მამად ასახისა
 რომ გუბნიებიანთ, რომ ჩვენ მოგვასხუეთ და რომელსაც ჩვენ შე-
 ნსისაჲ ვსახათ, ამას ამ რაგათ გზას მოუტეოთ. ღთს თქვენი კელ-
 მწიფობა უშეტესად აღამადლოს. მამა ამისა ერთი სხელთაჲნი ვაგი
 არა ვახლდა რა. მაგრამ თქვენი მოწყობა რომ შიადგა, ელას ბატ-
 რონიც შეიქნა და ჩვენშიაც ზირეული ვაგი ვახლდა და თქვენიც სამ-
 სხური ვახლდა. ის თქვენის ჭირის სხაცვლა შეიქნა და ამის შვი-
 ლები ღარჩნენ. ამით კმაყოფილის შიჩუებით ავი საქმები დიჭირეს,
 ღთსაჲ და თქვენის რისთვისაც წახდნენ და რომელსაც დანამუდია
 ქანდა, კიდევ ვარდახდა. ახლა ეს მამად-ასან აქ ველ გადაგდებული
 ვახლამთ და რამდენამე თგი თგდა-ხუთი სული შესახავიც აქ ქა-
 ლაქში ჰევის, რადგან ეს თვსიც თქვენი გაკეთებული არის და მა-
 მა ამასსხედაც მწყალობელი ბახდებოდით, ჩვენს წყალობას ვით-
 ხვით, რომ თვის შემთხვევით და ამას ერთი სარხას გზა მისცით,
 და ახლა ნება ვაქვსთ. აზრლის ი, ქვს უ მ კ.

ქვემოთ ათი თათრული ბეჭედი უხს.

56. მეღის ერეკლე II-ის წიგნი იტლომ ბატონიშვილთან მიწე-
 რილი, 32x13 ანტ., ნუსხა მეფიტრულის ხელით ქალაღღზე
 დაწერილი, ნიშნებად აქა-იქ თითო წურტილია ნახმარი.

1787, აგვისტოს 14. ქ. ჩვენსა ღთსის წყალობათ სია-
 მდამე შვიდი ბატონია ა უ ღ თ ხ ს მრავალი მოკითხვა მოგვსხესის.
 შერე დღეს რომ მახათი იყო, ჩვენ აქ, ბატონად ხედის მადგადით.

ხვალ აქედამ ავიერებით, წამოვად. ზუგ უთუოდ დ'თით მანდ მო-
ვადო. მატრამ სკვლაჳი არა გვეყს და კარტა ჯარი გვხვდაჳს. გვტო-
ნას, თქვენ სკვლაჳის თადარიჳი გექნებათ და თუ არა გქონდეს ამზუგ
ბუკითად თაჳს უნდა შეადკათ, სკვლაჳის თადარიჳი გვინახათ. ზუგ
რამ არმანათას, სკვლაჳი არც ჩუენის ქარხნისათეინა გვეყს და არც
ჯარისათეინს. ამას სუღარ დაგვიანეს. აღიწერა აგვაიტას იღ, ქს
უ ა ე | კოვლე.

57. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მოშკარბაშას და იქუე
უზბაშთან მიწერილი, 17×13,5 სანტ., ხუხუა მხედრულის ხე-
ლით ქაღალდზე დაწერილი, ნიშნებად ნახმარია აქა-იგ თითო
წერტილი.

1787, თქტომბრის 25. ქ. ბატონო მისკარბაშო ი ა ს ე ბ
და უზბაშო ი ე ს ე ქ' შერე დამხას არა საათი ვიდევ არის, რამ
დ'თის მოწყადებით უარსქესამსში წავედათ, რამ დ'თას შეწყენათ
იმთ ავერით და წამოვიყენათ და თქვენც მაც კელს გავქენათ და
ბარჩალოში გადავუხუთ, სუღარ დაგვიანებით. თადომბრის ეგ, ქს
უ ა ე. ვინც ავი ამბავი და მწორი(810) მოგიტახესთ, სურავის სიტყვას
სუ დაჯერებთ, ავად მოგზერათ და ენა მოსტყერით სწორეთ. და
სუღარ დაგვიანესთ. დღეს რამ სამისათი არის, ბარჩალოში უნდა
გადახვიდეთ | კოვლე.

58. შვიის ეროკლე მეთრის წიგნი იულონ ბატონიშვილთან მი-
წერილი, 39,5×16 სანტ., ხუხუა მხედრულის ხელით ქაღალ-
დზე დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1788, აბრელის 25. ქ. ჩუენთ დ'თის წყადობავ შვიდო
ბატონო ი უ ღ ა ნ! ჩუენ მაკრ მრავალი მოკათხუა მოგეხსენოს.
შერეუ წიგნები მოგეწერა, მოგევიდა. რაც ანებთა მოგეწერა ახად-
ცხური, თუ ქვემოურთა, უველ ვცაჩით. კადემ რამ კაცნი გაციგ-
ზაუნას, კარგად გექნას და ეს ანბავი იმთავისაც რომ გიტოდიხებთ,
კარგად გექნას. ჩემთეისაც მოგეწერა, რომ წაგნი შამეწერა და ეს

ანბანი შევადანებინა. აქ ერეგნელი კაცი არაყის იყო, რომ ცაგვე-
ზავნა, წიგნი შევადანებინა, მანდ შენთან გამოგვეგზავნა, შენც წიგნი
მისწერე და კაცი გავზავნე და კადემ აცოდინე. ურაც ეს, მდინებში
ასი კაცა რომ ამას წიხათ გავეზავნეთ, ასიბი წამოსულან და მდ-
ნები უკაცოთ დაუვადიათ. ახლა შევადანებინა ასე უხმაში გამოგვე-
გზავნათ. ასი კაცი ახლა სხვა უნდა გავუთავოთ იცის დღის ნუწლით,
ორი უხმაშიც უთავე და ამ ასეს მაიბარე, წყლის გაკეთნათ. კაცა
გავუძღვაროს და გაისტუმრას. ამისა და გუაჩიება-არ იქნება, საქართ-
ვართვე და გაისტუმრე. აზრადს კნ: ქნს უოგ.

ქ. არი რიგი წიგნები რომ მოგეწერა, ეს იმასი ზნეუბები
არის. კვ ელვით გამოიყვანე, თავ-თავის ალაგს დაეყნე, სოფელის
წახდენენ. კვ ელვით ხრამის თავისუკენ და ღურჩუკისუკენ ამოსწივე,
ბუნდისუკენ და იმ მხრისუკენ უარაუღებია დაეყნე. უყარულთდ ხე გა-
უშეპო. ესე მინდა მანდა თქვენთან ჭარში უთავნა, რომ შშიერს კარ-
გის უღაყის ქონა და ქ.მ და მწუწრადის კარგის დვისის სმა, მკ-
რამ სქემე არ მაშეკებს. დავით სარდალია მანდ, გზებია კარგად იცის
და საღაც სჯობდეს, უარაუღებია გამოთარხივით და დაეყნეთ ბეჭი-
თად ერვალე.

59. მეფის ერეკლე II-ის წიგნი ივლიონ ბატონიშვილთან მიწე-
რილი, 34×15 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოღებულა
ქალაქდზე დაწერილი, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1788, აზრადის 30. ქ. სენო მრავლად დ'თის წყალო
ბოი სეგულეუდა; ყოველს ფმს დაუვიწროთ სეკანეუდა შეიდა,
ბატონო იუ და ნი მრავალი მოკითხვა და კარგად უთავნის სიამე
მოგსსესდეს. შერე დაად მადრთელნი ვართ, რომ ამბავებს არ ცუდე-
ლებ და კადეუ რენ ამბავი შეიტეო, უნდა გავცოდინო. ამას გარდა,
მდინსი ასი კაცი(ს) გავზავნა მოგწერეთ და ახლაც ამას გწერთ,
რომ ან არა უწინაში და ან ორი მკეპარი კაცი უთავ(ნი) და ასი
კაცა გავზავნო. იცის დღის სურსათიც უნდა გაატანო. ნუღარ და-
უკვანებ, მადე გავზავნე. ცხრამეტ ხაფარ ხსენარი ფეჭილი გუმიხ
გამოგზავნეთ, ასი მოგივიდადათ და დ'თით სვლაც მხდაეს სურ-

სთოს ვიდრე გამოგივხავხათ, და სკვლავისა რომ მოგეწერა, აქედამ გა-
რატებს არ იქნება, ამისთვის რომ თუთრა იხილება არის და ამისი
არხები და მოხსენება; და ვიდრე შეუე არის მოხსენაველი და უცხი
ჯარები, ამთვის შურა და დენისა უნდა კარიტდეს. სხვა სტუმრის
ხარუებაც იქვრი არის აქა და სკვლავით ასეუ მხედვად ხელა გი-
მარათა. და ედებისა მოგეწერე, ან სთამხა და ან თათარა ვის გამო-
კადნენ და ვინ არა. და რომელნიც გამოვიდნენ, თავ თავის ადვას
დადენენ თუ არა? სხვას აქეთის მხრის ამბავს აკითხამ, რუსეთიდან
ამბავა არა არის რა. და შეფის მისაცემებდათ ჩემი შვილის მუდა
დაუთა გაყისტუმრეთ. სხვად დ'თით უნდა წავადეს და დარისაცდენი
გავატანეთ, მუხანხის ბატონი და ვიდრე სხვასა. და თუამის ამბავი ასე
შეუიტყვეთ, რომ ხერთვისის მოსუდიეთის და ახადქაქის მოსვდა
კოქვას, და ჩვენს სძიეს მოურავს დავითს შერიგებას და ჩვენს კრ-
თიასს ედამარაკება. ტყვიდს ამბავს, თუ მართალი არის თუამის
დაძრავი, ვინ იცის, ასე ვი დაძრავთის. სხვა ამბავი არა იქო რა,
რომ მოგეწერა, აზრიდის დ, ქვს უოვ. მუნ ხამ იფი, რომ ჩემი
კვლის გამმართავი ვე მადნება არის და ბერძნების სარწოც ვე არის
და, დ'თის მადდს, ბეჯითა იქვი მკ მადნების საქმესე და ეტ კტნი
გავხავსე [ქო.დ.ლ.]

60. იულთ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან მიწერი-
ლი, 20,5x14,5 სანტ., ნუსხა შედრულის ბელით კალაღახე
დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1788, მაისის 26. ქ. ბატონიშვილის ი უ ღ თ ს ი ს კეთი-
ლად სახსენებელი მიშვარბაშა ი თ ს ე ბ! მერმე შენი წიგნი მოგვი-
ვდა; რაც მოგეწერა, გისცანთ; ათამ-და, ხადალ-და და აბდულა
სუჯათანი რომ გაუცხავხათ შათს უმადდესობას, ბატონს მამს ჩვენს
ჯართ, მგათს ამბავს და გეგმოურს ამბავს ხუ დაცვაკაქო. უჩახელთ ამ-
ბავიც წვრილად გავცოდინე. აქურს ამბავს იკითხამ, დ'თის მაწყვადებით,
ყოველგან მშვიდობაა ჯერ ხანად. უჩახსნი დავითხოვეთ, მოგდენ მხად.
ამხე თვად-ურთი გეჭიროს. რაიც ამბავს გაავთნებდუ, გავცოდი-
ნებდუ. მაისის 26, ქვს უოვ.

საქართველოს სამკვლევარ

ქ. სტეფანე მღვდ(ღ)ის შვიდს უთხარ: ერთი კარგი ქოთახანს შადის ჩოხა შეშაქერვინის და სსჩქაროდ გამამიგზავნოს. ბკქელს აწუროია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

აშიაზე აწერია:

ქ. შირზა მასეიდა სოფარუდათ მომივათხე, შესმის, ეგ რაც ხეშმე ირჯება, ღთის მსწყლდებით შეც კარდვინდი მავიურს. სსჩქაროდ წამოვიდნენ ეახსეკება და წავცხა ვეღარ მივსწერე. ხე და-მემდურეთა.

61. წვრილი ბატონიშვილის ვახტანგისა მიშკარბაშ იოსებთან, 20X24 სანტ., დიწვრილია ლიბებ ქაღალდზე ნუსხა მხედროულით; ნიშნებად იშვიითათ იხმარება ათათ წერტილი.

1788, ნოემბრის 17. ქ. ბატონიშვილის ვახტანგის ფამილია მატეო-სიკეთით სსსოვარო მიშკარბაშ იოსების მრავალი შავითხე გეუწყოს. შერე ჩვენს ამბავს აკათხამ, ღთათ აქ წავამხედ მშვიდობით ვიშეთებთ და ამ არ დღეზედ ღთათ მამქორს ფიორქით მისვლას და იქ მოკვდით ფთადიხანის და მჭმად ასანხანის კელს და იმას ვართ გამოსვლას და შეხ, რომელსაც საქმეზედა ხარ წასუდი, მაგზედ იუჯითი უნდა იყო, რომ ეგ დროიან გარეგა და გამიგზავნო. შეღავრის მამსხლადისი ალასა გამოგვიგზავნის და შეხს იუჯითობას როგორც ევდრეობდეს, ასე განსაწყუესტრსითათ არის ვარი და თვლი სურსათისეკე უჭინაშისა. რასაც კაირჯები და დროიან გამიგზავნის, ის სჯაბს, ამის გარდა ხომ იღო, რამ ჩვენი მარხვა არის და ხსის ეკლექსური გამიგზავნისი და, მადმადისინ განჯურს ღვიხოს დავუვუდეთ, აგრევე ღვიხითაც რომ იყოს თქვითხა, კარგი იქნება. გიორგობის აზ, ქის უოვ □.

ქ და თრითათ სნაღსი კარგი ბრანჯიდ გარიკი და გამიგზავნისი, და ვადითაშვილისთეკას წავცხა მიგვაწერა, ერთ სიათ სოკო რამ დავიბრებთ, იმსზედაც შეხ უნდა მისიადამს გქნა, თე ჩვენი სოფარუდა გაქვს, და ასე გამიგზავნისი |**ს.ს.ს.ს.ს.**

62. წვრილი იოანე მუხრან ბატონისა მიშკარბაშ იოსებისადმი;

41,5 X 11,6 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულით;
ნიშნები არა აქვს.

1788. ნოემბრის 19. ქ. მის ბრწინვალებას მასკარბაშს მუხრანის ბატონი ათასე მრავალს მოკითხვას მოვანსებენ. მერე რა აქედამ წასუღხარ, თქვენი ამბავი კვლავს შევიტყუებით რა. აჭურის ამბავს იუთისაყი, დ'თათა მშვიდობის მკეცი სხვა ამბავი არა არის რა და თქვენი ვინცავენ არაბს, ვუკლანი მშვიდობით ბაძნდებიან. თქვენ რომ წახვედით, ამის მეორეს დღეს თქვენი მძა წუღი დარჩია წავიდა და შთა მშვიდობით ვადიარა. ახლდგინადამ მარხე მისეიდა, იოსებ და თოკ მოვიდნენ, შერიკების დაიდ შტეკევი შარბობის ამბავი მოიტანეს. ამისა ამბავი ბატონმაგ გაბძნა და მასედასმაც მოგწერა. ჩვენ წვრიდათ ამიღომ აღარ მოგწერეთ. თქვენს წასუღას უკან ვახსელათ კაცნი მოვიდნენ, მარზაღას მსახური ვაი უმა რომ იყო, ამის წინათაც აქ იყო, ისი, ასლანის და კადევ ბაბ აღას კაცი ამხარდდა, ესენი შვიდა-რვა კაცნი იყენენ. ამითა მოსვლას უფროსი ურთა მძვედებთან იყო. ასლანს მომკვდარა იფან აღას მძა და ამის გუდასთოვანსაც იყო, რომ ამის სხელში ამბავი მოიტანეს. კადევ ესეცა, რომ როგორც გავიგანია ამოგან დაზარავი: ვარის მისედა, აურა და იმითა წამოსვლა. ესენიც ილაზარაკეს, ასე რომ თუ აქედამ ვარი მოვა, ესენიც აყერებიან და წამოვლენ. თუ არა და თავანთ თავით წამოსვლას, არ შეუძლიანთ. ამას ვარდა, თუ ახლი ამბავი არა შეგეტყოსთ რა ბატონისშვილის, დღეს რომ კვირა არის, ამ თვის ით, იქიდან წიგნება მოერთავ ბატონს, ვუშინ რომ შინათი იყო, თანხადამ აყრიდა ბატონისშვილი და მკამშედ ჩაბძნებულა. ბატონის სკამუხედ ხომ ჩვენი მახსენებს აღარ ვინდა, ვიცო, რომ ბეჯითა იჭეპითთ აივახსიშეგდა. მხადური აასნები, ვინც ვინდოდესთ, მოგვივითხეთ. ვახუშტელა და ლევნიკა გებრადებოდეს. თუ თქვენი მასვლას მოგვიანდებოდეს, თქვენი მშვიდობის ამბავს მოგვწერდეთ. აივახსეგის აქეთ წამოსვლას გავიგანეთ, წამოვა თუ არა, ესეც მოგვწერეთ. გოგონისთთვის ით, ქენს უაკ სლოტეცენი იოსენი.

24X18,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია წერტილი.

1788, ნოემბრის 24. ქ. ბატონისშვიდას აუღონი სკოლისსახსოვარო მისვარა: შა ი ა ს ე ბ ს ჩუენჯის მრავალი მოკითხვა გვეუწყოს, ახლა ამდენა ხანა წასუფხარ და შენა წიგნი არ მოგვსვლია. ეს რისგან არის? სანამ მხიდ აუა, წიგნს მოგვეწერდე ხოლმე და შენს ანბავს შეგვარტოობინებდე. ბატონის თქმა მოგვიკა შენი არზის მსუხა და რაგორც ეწეროს, იეჯითი აუაჲ, მანის ბრძახების აღსრულებას ეცადე. აქც რომ გათხარათ, ვაჭათაშვიდას ალაღუეს ბართა აქეს თახის ქებისა და ამ თახს ქენაში არი მახათის ქება უნდა ახეიდუაჩი და თრა ამზე მომცრო. ამ ქებების საქმესუ ბეჯითი აუაჲ, თუ ჩუენი სიყვარული გაქვენ. სსკას მანდაურს შენს ანბავს სუ დაგვაკლებ. ეს ურმანა-აღდას მს ეცადე, რომ მადე გამოთსტუმრო და ხანსც ეკეთს ახუქებისო რამე ამასთვის. სოკემბრის კდ, ქენს უ ე ვ □. ბეჰდს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

64. წერილი სახლთხუცის თეიმურაზისა(?) მიშკარბაშ იოსებიხანში, 21,8X13,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულით; ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1788, ნოემბრის 25. თასუბ

ქ. მათ ბატონო მიშკარბაშ! მრავალი ჩსვის ნატრა მამიხსენებია.

ქ. თქენი წიგნი მამიუადა, ბატონსც შენი არზა მიერთვა, რაც მსუხა იუა, მოგწერა. ეცადე. რომ, რაგორც ებრძახებინას, ისე გაარიცა. ირავყუელისა მადლი გაბისხა.

ქ. აქურს ამბავს მოახსენებ: ჭარა შამქარსუდ დგას. რაც მოხედება, ისიც მოგხსენებ. კახეთადამ დიდა ჭარა მოკიდა. დ თითი აქური საქმე ვარგად მოხედება.

ქ. შენმა სიმამრმა მადახვარაშმა მოკითხვის მადლი და თვითონც მოკითხვა მოგახსენა.

ქ. დარბია, მენ რამ წახველ, მესამეს დღეს წავიდა. დ'ათი მთახვერ შშვიდობით კარდავიდა, მაზდოვიდამ წახველი იქნება.

ქ. ამს წინათ დაყოთის კელით წიგნი მოგწერე, როგორც მამეწეროს, თუ ისე არა ჰქენი, არ იქნება. ეცადე, რამ მესხვე მხედრობაში კარიკეობით და დავითს მიაბარო, რამ უხანსოვით არას გადადგომელი. თსიუთსაც თცა თუმანი უხდა მადეკმისა; ჰდათათ რამ ეს ხვენი საქმე გარეკებელ არ დავრჩეს, რამ სქმე წავციხდებო. ეცადე, რამ შენი საქმეება მადე კარიკა და არ დააკვირსო. მენს სიკეთის ამავს ხე დავაკლებო. ვიარკობის კე, ქეს უაყ □.

65. მეტეხში მხანლობელთ არზა შეფე ერეკლე მეორესთან და მუფის განახენი, 22×16 სანტ., ნუსხა მხედროლის ხელით მოღურჯო ქაღალდზე დაწერილი, ნიშნები არა აქვს.

1789, აბრილის 21. ქ. დ'თს უაველად მოწყადის კელმწიფის ჰარი მისცეს მათ მინათ ერთობრავ ქურთათ და თხერთ მეტეხში მისხლობელთ. მეტეხთ ამს მოგახსენებთ ხვენი კელმწიფის: მოგესხებთა ჩქენი ცხოვრება, რამ თუ არ დიდი დაქირება, თორემ აქ მართებელი კაცი ვინ დადგება და ახ ვინა დგას, თითო საქათმესა გავს ქობენში ვერავართ, დლიურათ ვრჩებით, მწარეთ უდაჯობნი და გლახები. ახდა თქმი გიბძნება, რამ მეტეხის ციხის კარს ზეით კედედათ გადაქრეულა, მეტეხელემა უხდა ავანთ. ხეში კელმწიფე, იმას თრმოც-სამოცი თუმანი ურ აკეს და ჩქენს სულ დავიუდინეთ, თრმოც თუმანს არავინ მოგუცემს, წყალში თუ ხვეგუთითოთ(სიცი), თორემ ამინა შეიდებთ ვის გუაქეს. დ'თი გავამარჯუებს და გაცობხლებს, ამის(სიცი) უსამართლეს ხე გუიზამთ, ჩქენს ცხოვრება მათხსუნე და ისე გუიბძნე, დ'თა შეიდებს ციციცხლებით. აბრილის კე, ქეს უაყ.

ხემოდან სხეა ხელით აწერილი:

ქ. შელაქო ავეტაქ! მენ უხდა გახვიდე მეტეხში, კალატობებით უხდა გასხე, ამ დაქრეულს ბერჯის რაც ხარჯა მოუნდება, სწორე უხდა შეატეო და მოგახსენო. მათის თ, ქეს უაყ. მენ არა ცნა-

საქართველოს სიმეგობრა

ლიან, მიშვარბაში იასკე წავიდეს; კალატოხები წასისსი, სწორე შე-
იტყოს და მაკვასხსხოს აღბათ ურაკლე.

66. წერილი ბატონიშვილის დავითისა მიშვარბაში იოსებ-
თან, 31X10,8 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებთა ნახმარია თითო წერტილი.

1789, მაისის 25. მის ბრწეხივადესას ბატონს შ ე ღ ი-
ქ ი შ ე ა ღ ს მიშვარბაში ი ა ს კ ე ს, ჩემს სარწმუნოს მეკობარს.
თქვენა წიგნა მომხედა, გმადლობ ჩემს დაუცდელთობისათვის. და-
რჩას მოიტანს გმადლობ, მკრამ მანდა მახათა იყოს. შენის მეგობ-
რობისაგან ამას მოვეუღო, რომ ქედა არა მატკეს, ერთი კადმუხის
ბახთხა შიბანე. ჩემს ამავს შიბისესებ, მშვადლობთი განდევარ. შე-
დამ ჭარს მოველი და ჩვენ აადარავი დას ავი გვაქმეს. როგორც
ქართუეფელა იგი. გუშინ სურამიდან კაცა მოვიდა, იმან თქვა ტყის
იარაბეზედ დეკას ბედადენი ყოფილიუენს. იმთ უთქვამსთ: ფაისს
უთიემ უფიხილარქეს შირით აჭარიდამ და დაჯანიდამ ჭარა დაეპარეი-
ხას და დეკას ჭარსაც დადსთურმე აუღეს(sic) ეს სიადემდო იყოს.
ვეჭობ ამარხსისთ, ასე თქვეს ამ კაცთ. ვითხოვ არ დამივიწყო. მა-
ისის კე, ქეს უოზ, დაკით (ჩართულად).

67. წერილი იოანე მუხრანბატონისა მიშვარბაში იოსებთან,
22,5X12,2 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მაისის 28. იასკეს
ქ. მის ბრწეხივადესას ბატონს მიშვარბაში, მუხრანის
ბატონი სადითხუენსი იოანე მრავლას მოკითხვას მოვასხსხენი.
და იქნებოდა აქამდინ ერთი თქვენი მშვადობას ამავა გვი-
ძანა. ამასე მქმდურა, კვატი ცატინათ, ფეთხანში შემოგფი-
ცავ; რომ არ გამეცეს. მარზა აურასიობის ამავა თუ შეგეტ-
უას რამე და კადმუეღების, გვიბძანე. ახუღ ჩამოსედა, ან ჭარი ჩა-
მოგვევა რამე, ან ერთი აადარავი არის რამე, მომწერე. ნახა-
აღას

წამოსვლა უნდა, კეკელიანი ან წამსვლელი მოხდეს, ან ბატონის მო-
მიკითხვის, ამისიგ მომწერე რამე. ბატონის ზეთი წამოსასხება ჩხს
თუ არა? შედეგ მიტყუე, რომ არა ემიტყუება რა? სემ მკვირ მო-
კითხვა მოასხე. ჩემო ბატონო, რა ამის ქაღალმა უფარ იტას
თქვენი საქმე და სოფლებში სუამთ. შთიბთავის(სი) კლ, ქს უ ო ზ.

ქ. ამის მასხის თუ მომწერდე, გვახა ამილახვარი გამომიგ-
ყანას, ხვად ამითი შევთვაკ წამომსვლელი □.

68. შვიდი ერეკლე II-ის წიგნი იულონ ბატონიშვილთან მიწე-
ბილი, 29×12,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მკათათვის ნ. ქ. ჩვენო დ'თის წყალობე, შვიდი
ბატონი ი უ ღ ო ნ! შერე შენ ღიღობედ უნდა ახვიდე და იქ დას-
დგე, რომელიც ჩვენ აქ კაცი გვიხდა, იმას აქ ზეგ დავუტყურო და
ეამხსინე მიხსენებთ და სხვათა სულ შენ უნდა გაიხსენებ უკავებდად,
რომელიც დაგვადგებათ, ვინაც ჩვენი ეამხი არ ქნება, ხვად ეი არა,
ზეგ კაცია უნდა გამოუსიოთ და როგორც ან თქვენ გისიდადეს და
ან მხედ მოთვის წარის კაცთა, ამ დაკლებულს კაცს ასე გარდახდე-
ვინეთ. აიკელით, მიხსენებთ და მიხსენებთ, და ასე უკავებთ უკავებ-
დად უნდა გამოვიდნენ. კათათვის ვ: ქს უ ო ზ. ვინც დაგვადგეთ,
თავადიშვილს თანა სუამთი უნდა წართათ, ახსიურმელს თსუთმეტი
მიღანთუნი და კაცებს კაცს ერთი თუმათი. ასე უნდა გარდახდევი-
ნით; რომელიც რომ წარმა ჩამოსუფნი არიან, თუ ჩვენ არ დავი-
ტყუროთ ჩვენთვის და ქვეყნის სხმარათ, ამისთანა კაცი რათ უნდა
დადგებენ აქა და მხედ თქვენთან არ აქვებ. ჩვენი ეამხი რომელიც
არა ქანდეს, ღარბით გვადგე.

69. წიგნი იულონ ბატონიშვილისა მიმკარბაშ იოსებთან,
33,5×15 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, სექტემბრის 29. ქ. ბატონიშვილის ი უ ღ ო ნ ი ს

სიკეთის სახსოვრო მისკარბაში ი ა ს ე ი! შერე შენა წიგნა მოგვი-
 ვიდა და რაც მოგვწერა, ვეკლა შევიტყუეთ. ახლა, რაც შენ წასულ-
 ხარ მანდური ამბავი არ შეგვარტყვია რა. ახლა მანდური ამბავი
 წერდავთ შეგვარტყობსე. ვახვიძე, ერეკლასი, ყანაბაძის და სხვა
 რაღა ვათავა (სი). მანდურის ამისი შეტყობაც მოგვწერე. მანდეთ შეთეთის
 ვახსილთა ამბავიც, და თუ წიგნს ამისე იკითხვ, დ'თის მოწვედე-
 ბით მშვიდობით ვართ. ბატონიც სურამს იძახდები. ამ თარაღში ამ
 საბრადო ვაღახელი სომხების წახდენს ხამ შენც ვაჯვანებდა და შე
 რაღა უნდა მომეწერა. ეკეთ სხვა შავისთან ამბავი არა აყო რა, რა
 მომეწერა. როგორც შენ მოგვწერა, იმისთანა თქმა მომიწერია მანდ
 შეთეთ ვახსილთათვის და შეს უხეხე. შეხის მშვიდობის ამბავს ნუ
 დამავლე, მომწერდე ხოლმე. სეკდემბრის ვა, ქვს უ ა ზ □.
 ბეჭედს აწერია; ტომ-სეესით არ ნაკლისავან, იულომ ირავლისავან“.

70. იოანე მუხრან ბატონის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწე-
 რილი, 32,3X15 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედ-
 რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, ნოემბრის 4. იოსებს!

ქ. მისს ბრწყინვალეობს მისკარბაშს მათის სიკეთით იძახების
 წადეობი მესრახიარა ი ა ს ე ი სიყვარულით აღსავსეს მოკითხვას
 და ვარკად ყოფის წადილს მოვახსენებთ. შერე თქვენი წიგნი მომი-
 ვიდა. რაც მოგვწერა, ვიუწეეთ. რომელაც მისისხსენებელი აყო,
 თათოკულად ამისს სიძადეს მოვახსენე ის ხიტეკობა, რომელაც
 შენ მოგვწერა. ქაღალდისაგ ჭქონდა დაბრებელი, ბატონის მოახსენა
 და იმისი ხასუხები ბატონს ხანს მოწერა. თქიდან შეიტყობთ და
 შეახა თქვენც თქმა ვითომთნ ბატონსა. აქაურს ამბავს იკითხვ,
 აქავ, ამისს ჭაღაში ვდგვართ და დავით ნამეფარს *) მთავრით, და
 დ'თით ერის კვირასე ხეხნდ დავბრუნდებით. მანდურსა და თქვეს
 ამბავს ნუ დავგვავლე. ნოემბერს დ. ქვს უ ა ზ □.

*) დავით ნამეფარი—იმერეთის მეფე, სოლომონისაგან გადაკუნ-
 ბული.

71. წიგნი ბატონიშვილის იულიანისა მიწკარბაშ იოსებთან, 43×16,8 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმრთელზე ნუსხა მხედრელის ზელით. ნიშნები აღმარება ითით წერტილი.

1789, დვინობასავის 10. ქ. ბატონიშვილის იულიანის გამ უწყედ ბატონიშვილით სხსივარა მაჭკარბაშო იოსებ, ჩვენ მიერ მრავალი მოკითხვა გუქუთ. შერე შეხი არა-სამი რავი წიგნება მარგვედა, რაც მოგვეწერა, ვსტანით და ერთის წიგნის მარსუხი კადეც მოგვეწერეთ. აქამდისინ კადეც მოგვიფიდადა და ახლა რომ სდაჭლოდენი გამოიქცნენ, მიხვ განუამი აღიყა. მარგვედაც ჩვენს მამს ჯავახისს შედი კარი თადხიასთავის წაერთმევა და შეიდი კარიც ასმეილასთავის წაერთმევა და ამს ტარდა კადეც რამდენამე კარი ეწახედათეგან გამოტანებულა ქუდაით. რომ ის ეწახედათეც აქ მარსეღდენი არას, რომდთაც ის კარები გამოტანებთათ. ის კარებიც სეფ მთლად წაერთმევა. ამ საქმეზედ ჯავახისისსთავის ჩვენს წავხი მოგვეწერათ და შეხის ურდგულობისსტანაც ამს მოვედით, რამ ჩვენ მავთურად ხსის მთახსუხო და დიდად ბუჯითად ვარსრუა და, რაც მარგ ამითიყის ან მითი სკეითარა კარები წაერთმეას და ან იქილამ გამოტანებულა კარები წაერთმეათ, თუ ჩვენს ხართი აქეს უკლებრად უბოძოს და გამოისტუმროს. აღბათ ამხედა დიდად გუფს-მოდგენებით ვარსრუე და კედე, რომ ეგ საქონელი ამთ უბოძოს, და სხვას მარგურს და შეხას ამბავს რე დაგვეკეცო. მარამ თუ ერთი კარგი ხამდვრე და ერთი კარგი სეფინდასე არ გეამოვებე, არას გზით არ იქებო, ასე ვგონებთ, ჯავახისამ არც კი იცოდეს ამთის საქონლის წართმევა. კარის კაცების საქმე იყოს ვარსამე, თარემ ხსია რომ ისებებდა ჩვენს უბან საქონლის წართმევის. დვინობასავის ი, ქვეს უოზ □. ბებულს აწერთა: „ტომ-ტმენით არ ნაკლისიგან, იულიან ირაკლისიგან“.

ამოხე აწერთა:

ქ. ბრწყინვადეს ანვადს სარდლის ქეს სეფლოზს ჩვენ მავთურ მოკითხვა მთახსუხე.

72. მეფე ერეკლე II-ის წიგნი იოსებ მიწკარბაშთან მიწერილი,

საქართველოს სამეკლენა

33x18,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით მოღებულ ქაღალდზე დაწერილი. ნიშნებად ნახშირია აქა-იქ თითო წერტილი.

1789, გიორგიობისთვის 1. ქ. ჩვენს მატყვრად ჩვენს დაუფიქვად სახსოვარს მიმკარბაშს იოსებს ასე უამსეთა. შენუ შენ გაგისტუმრეთი კადმა მამად ასან ხანთან და ფათადისხანს შვიდს: აქმა-ხანთან. წიგნიან მთავრა, უნდა მოხვიდე და მოგონე რომ მამადისხანს და ჩვენი ერთობის რიგი არის, ასე უნდა მოვიითხო და ჩვენი ერთობა და მამადისხანს გამოუცხადო. და მატყა ჩვენთვის მოეწერათ, რომ ჩვენ ვართ გამოგვეზავნა განჯაში დასადგომათა, თქვენ ხამ საქარდები ხართ და ვარაღა გვაქონ და მატყა ვარდა, რადესაც სთხოვთ, უზახიდასაც შიდას და ჩვენი შვილიც გამოგვეცხავნია იუღის უზახში, რომ ისიც თავისის ვართ თქვენი ზურგა და ამუღა იუსი. მაც ხანებს შენ უნდა მოახსენო ასე რიგათ, რომ ხათრავამი ვახადო ჩვენი ერთობისა, რომ ჩვენ მადამდისინ ფიცი გვაქვს: მტკიცეთ ვართ მამადისხანსა და ერთობსა და არც უვართა ვართ განჯაში და არც ჩვენი ერთობა და მამადისხანს მოაშლებთ. ამასუდ ხათრავამი იუგნებ და სხვა რაც ედგის რიგი არის, ისე მოიქეც და შენც მადე გამობრუნდი და მახადური ამბავი უნდა განჩევთ მოგეწერე. გიორგიობის ა. ქს. უ. ო. ლოკალი.

73. წერილი ბატონიშვილის დავითისა მიმკარბაშ იოსებთან, 27x12 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათათ ნახშირია თითო წერტილი. წინა პირზე ეწერია: მის ბრწყინვალეებას მელიქიშვილს მიმკარბაშს იოსებს მიუვიდეს.

1789, დეკემბრის 14. აოსებს.

ქ. მათს ბრწყინვალეებას ბატონს მიმკარბაშს ბატონიშვილი და ვათ მრავალს მათს შესთევრს მოვიითხვას მოვასხებებ. შენუ შენგან კვ ამუღა რადის შექანდა, რომ აგრე დამიუაწყებდა და ერთხელ შენი ამბავა არა მომწერე რა. დანხის მშვიდობით მოსულა მამადისხანს, რომ მშვიდობათ მოვიდა, ასე

რომ დაძვირწეკ, ამის ვარამად ერთი კარგი ქობახის შალი უნდა გამოვიგზავნო. სხვებზე ვითხოვ, რომ დაუვიწყებელი ვიყოთ და მანდაურს ამბავს გვაცადინებდე ხოლმე. დეკემბრის იღ, ქვს უ ო ყ □.

74. წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიშვარბაშ იოსებთან, 21,5×10,2 სანტ., დაწერილია ლიბებ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1790, აგვისტოს 7. ქ. ბატონისშვილის იულონის საკუთარი სისხლავარი მისვარბაშ იოსებს შერამე შენ რომ წივი მთავრად, მოგვავიდა და რაც მოგვწერა, ეველა ვსტახთა, და შენ რომ აუწვი გამოგვწავნა, კარეს დროს მოგვავიდა და დავამადლე, დმერთამ ჩვენს საკუთართთ ვარდაგვხდევინათ. ამის ვარდა, ვიდეკ შენს შვიდობის ანავს და მხდაურს ანავს სუ დავაკვლე, ზემოურს და ქვემოურს ანავს ეველას წვლიდად გვაცადინებდე ხოლმე. ჩვენ ვვაიმეთ და შენ არა დავაკვლებ რა. აგვისტოს 7, ქვს უ ო ყ □. ბეჭდს აწერია: „ტომ-სტესთ არ ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

75. წერილი მელიხ ირაკლი II-ისა მიშვარბაშ იოსებთან, 29,5×11,5 სანტ., დაწერილია ლიბებ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1790, ეკებნისთვის 3. ქ. მიშვარბაშ იოსებს შენ ხომ იცა, ერეკანი რა არის ჩვენის ქვეყნისათვის. იქიამ სარგებელი შენც გაქვს და სხვასაც და ჩვენის მოქალაქეებისათვის ხო როგორი სისარგებლო არის ეს ქვეყანა, ვსუც კარვად იცი. ამის სურვ ათავადებ და სურვ დასზარებ, გასარვუ და ევ ვარა ეველა შვაკუდასუ და ურჩიე, რომ წავადიხს. მუხრანის ბატონი რომ წინა წინ არის წასხვადელი, იმის უნდა ვაქვებენ. მავათა იქ წასვლა უსარგებლო არ იქნება. მედიქს რომ მუშა გამოგვწავნა, მოვადნეს აქა, შვადლემალი ჩიჩქეს, მავრამ შვი შავრის მადემა მე არ შემქილო, დავითხოე და წამოვიდნენ. არც ანთავადისათვის მითხოვნა მუშა, ჩემის სარგებლად

უნდა მისცემოდა სამუშაო, მაგრამ ძერა იყო და ასევე დავითხოვთ. ქვეყნისთვის გ, ქს უ თ ლ.

ქ. წან წამსვლელად კაცისთვის თათრებში სურსათი მათხოებისა, რომ სუთი-ქვესა დღის ზურს მისცემენ, ვინც ქადაქადამ კაცი წავა. სხსნადლად მისცემენ. მამაწერია, რომ უნდა მისცენ [არაკლი].

76. იოანე მუხრანის ბატონის წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან მიწერილი, 23,5 X 11 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1790, ნაკშირის 8. იოსების.

ქ. მასს ბრწყინვალესს ბატონს მიშვარბაშს მუხრანის ბატონი ა თ ა ნ ე მზავლს მოკითხვას მოგახსენებ. მერე დაად მივეთოს შენის ძმობისთვის, რა თვალს მოგაძარებ ხოლმე, ასე დამოვიწყებ. ერთსევე შენი ამბავი და მხნადეური არა მომწერე რა. ასე გავივინე; აუხე სარდალმეადს ატანესა მეუ ქადს. მაგათი ამბავი და თქვენი მსივდიობისა მომწერეთ. მარტა აფრასიობ მამოკითხე. კრეკანადან რაფრათ მოვიდა, არ ვიცი. მე ასე გამაბეს აქ; არ ვიცი რა ვქნა. თრ-სამ დეკვი ერთი თქმა მომივა, მხნდ იყოს, არ ვიცი რა არის. ნაკშირის 8, ქს უ თ ლ. მეორე გვარდზე ბეჭდს აწერია: „სალთ-ხუცესი იოანე“. შემდეგ იმავე ხელით:

ქ. მკანას, აფრასიობ ძლდინ მიწერება აქ კათლისთვის. მე კი არა მოკითხეს.

ამთხე აწერია:

ქ. ბატონს სოღამან მსაჯულს მოკითხვას მოგახსენებ. შენ არა შევანდე, ამისთხე კას სომხურს არ გამომარჩევენთქა.

77. იულიან ბატონიშვილის წიგნი იოსებ მიშვარბაშთან მიწერილი, 43,5 X 12,5 სანტ., დაწერილია მოლღურჯო ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1791, იანვრის 4. ქ. ბატონისშვილადს ა უ დ თ ა ნ ა ს კე-

თავ-სახსოვრო მისკარბაში ითხოვს: მერე მრავალ (და) მოკითხვას გეპყრის. შენა წაგნი მამივიდე და რაც მოგეწერა, ევედა შევიტყუებო; მარტყევა რომ ადვა შენს წაგნში, ასეც წაგვათხუ. ზაგამს იქით აღარა ვადით რა შენა ამბავი, როგორ მოხდა შენა საქმე და როგორ არა? ესეც ვარკვით მამხადარა, რომ სუღანის მსველიდ მხდელა წაგეფხანათ, აღათი როგორც სუღანა, ასე მამხადარა საქმე. ხეშოქას რადეცემა მოგეწერა. ზოგაერთი, მაგრამ შენის ზარ-მავე-რომლობისა ვა არა ვადი რა. სულ ტყუალთა შენა ღამარავი, აქაურის ამბავს, აღათი თუ არის რამე, შელაქა მოგეწერს წაგნს და აქი-დამ შეიტყობ ევედას. რაც მარტყევაში მოგეწერა, შენც ხათრავაში იქვ ღათის მოწვალეითა და სხვადა იმაზელა. მერე იმ ცხენის მო-ზარვის ამბავი შეტად მუქარეობ, რომ შეგატყვა, როგორ ეადიდა და როგორ არა. იქიხთა შენა აზრი და ხემა დავძაწმის კრამისხერას, ახ შე როგორც ვეფქრობ. შენ სცვა, როგორც ბეჭითი აქიხთი ე-ვედას ხემ სამეთიანისა სქმეზედ. ხეშავს მოწერ არც ვა გეჭარეობ. ამზედ ხორთყაში ვარ. მხდაურს ამბავს და შენს მშვიდობისს ხე დეგვაკლებ, მოგეწერდე ხილმე. შენ იცვა, როგორც ეოველის საქმეზე რავახათა და მართებულათ მოაქტევი. აღიწერა იანერის და ქვის უათ. ბეჭელს აწერია: „ტომ-სქესით არ ხაკლისხვან, იულონ: ირავლი-საგან“.

78. წერილი მეფის ირაკლი II-ისა ხერთვისის ალა იბრეიმ-ბეგთან და მიწკარბაშ იოსებთან, 40,5 X 16,6 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელათ. ნიშნებად იშვილათ წერტილ-მძიმვა წახმარი.

1792, მარტის 2, ქ. შათს მცლიასხეკის მატონს ხერთვისის აღს ითხოვს: მერე მრავალ (და) მოკითხვას გეპყრის და რაც მოგეწერა, ევედა შევიტყუებო; მარტყევა რომ ადვა შენს წაგნში, ასეც წაგვათხუ. ზაგამს იქით აღარა ვადით რა შენა ამბავი, როგორ მოხდა შენა საქმე და როგორ არა? ესეც ვარკვით მამხადარა, რომ სუღანის მსველიდ მხდელა წაგეფხანათ, აღათი როგორც სუღანა, ასე მამხადარა საქმე. ხეშოქას რადეცემა მოგეწერა. ზოგაერთი, მაგრამ შენის ზარ-მავე-რომლობისა ვა არა ვადი რა. სულ ტყუალთა შენა ღამარავი, აქაურის ამბავს, აღათი თუ არის რამე, შელაქა მოგეწერს წაგნს და აქი-დამ შეიტყობ ევედას. რაც მარტყევაში მოგეწერა, შენც ხათრავაში იქვ ღათის მოწვალეითა და სხვადა იმაზელა. მერე იმ ცხენის მო-ზარვის ამბავი შეტად მუქარეობ, რომ შეგატყვა, როგორ ეადიდა და როგორ არა. იქიხთა შენა აზრი და ხემა დავძაწმის კრამისხერას, ახ შე როგორც ვეფქრობ. შენ სცვა, როგორც ბეჭითი აქიხთი ე-ვედას ხემ სამეთიანისა სქმეზედ. ხეშავს მოწერ არც ვა გეჭარეობ. ამზედ ხორთყაში ვარ. მხდაურს ამბავს და შენს მშვიდობისს ხე დეგვაკლებ, მოგეწერდე ხილმე. შენ იცვა, როგორც ეოველის საქმეზე რავახათა და მართებულათ მოაქტევი. აღიწერა იანერის და ქვის უათ. ბეჭელს აწერია: „ტომ-სქესით არ ხაკლისხვან, იულონ: ირავლი-საგან“.

საქართველოს სამკვლენი

ვევით, რომ ახლაც ზეჟინის შიმშილის სიანდლის და ახლაც სულთ-
ნის სრქანდობით ახლუბიან. ზეჟინის ძმის, ბუღნიერის ვეზირის და ზეჟინის
ძიქის დავით სარდალ-ქალაქის მოურავის დღეს-შვალ ვისტუმრებთ,
რომ ქართველან ჟართ სურამის და იმ ახლო ადგილებში დადგეს,
რომ თუ დსქარდეს ზეჟინს ძმის, როგორც იმისი სუბ იულის, ისე
ახლდეს. ევეთის თქვენ როგორმე სინჯედეთ, მატრას სანწმუნო
ისინდებოდეთ, როგორც თავისი ერთგულნი ემხი, ისე ერთგულად
მისურებენ ზეჟინს ქვეყნის კაცნი ზეჟინს ძმის. ამჟე სანწმუნო უნდა
ბძანდებოდეს. ეს, რომელიც კილა ჟარი გამთავისტუმრეთ, როგორც
მკათი სენს არის, ბატონის ზეჟინს ძმის ისე ერთგულად მისურებენ.
და თუ ქართლის და ან ამურეთის ჟარს ითხოვს და ახეობს, რო-
გორც მკათი სენს იქნება, ისე ახლდებან და, როგორც ერთგულნი
ემხი, ისე მისურებენ. ამსეუდ დიდად სანწმუნო ბძანდებოდეს. მარ-
ტის ბ, ქმს უ 2.

ქ. ზეჟინის შვილის შიუთის სოლომონისკახანე ისე ვეგონა,
რომ ზეჟინს ძმის ბუღნიერის ვეზირისათვის თავისი თავიც არ
დაზოგოს, თორემ არამე თუ თავისი ჟარი. აგრეთვე ზეჟინს ბძანდუ-
ბოდეთ ზეჟინის თავით, ზეჟინს შვილებით და ზეჟინის დარბაისლებით
და ყოველის ზეჟინს კაცით. მარტის ბ, ქმს უ 3 [ურგალი].

79. ქაიხოსრო აბაშიძის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან მიწერილი,
33 X 13,5 სანტ., ნუსხა მხედრულის ხელით გადაღდნე დაწე-
რილი. ხიზნებად ნახმარია თითო წერტილი თითო სიტყვის
შემდეგ, წიგნი დასველებულია და ძელი საკითხავია.

1712, მარტის 14. ქ. მის ბრწყინვალეებს ზემსა საყუ-
თარს ძმის ბატონის ბეჭუთოეს მიმკარბაშს მთიი სმსაჟერის ტრფი-
ლა აბაშიძე ქაიხოსროვ მრავალს მოკითხვას მოგასსენებთ. შერმე
თქვენი წიგნი შებიან, შენმა მისემ, თქვენი წიგნი ზემდამო თქვენი
სახვას მგზავსა იყო. რასკვირედა: ჟარ თქვენი მშვიდობის აძი-
სთავი და მსუქან ჭირი რომ აღარ ყოფიდა იმისათვის, თქვენი
კოთალი შეაფი გავისარებდი. სხვა, რაც გეძმასა წერიდით, თუ
თქვენი კაცის ზირით, ყოველივე შებასა, თქვენი მსწერილი წიგ-

ნი საადრედათ ჩემს კელმწიფეს დედოფალს მივართვი. დიდათ მად-
 ლოსკლი შექცა შენი, და თქმიც გიბოძა. მაგრამ მე კიდევ ამას
 მოგახსენებ, რომ როგორც შენი ხელმწიფე დედოფალი გაუქვარდა
 და ან ბატონიშვილი იულონ, და ამით კარდა შენი თავი, ისე უხდა
 ერთგულად ეცადო და გაანარჯლო შენებურათ. ერთი ამისათვის რამ,
 რომელიც სუგუნო მამის სსსამთავის არის, ამის ცულისათვის, მუ-
 რე შენის მამისა და შენის ძმების ერთგულად ჩემს ხელმწიფეობა-
 ხდა და ქვეყანაშიაც გამოცხადებულა არის, ასეა უფრო სრულად
 დამტკიცდა და დამტკიცდებო. ჩემგან მოხსენება არ გინდა, რასაც
 ვალს დახდებ შენს კელმწიფეს და ბატონიშვილს იულონს, ის შე-
 ნის ოჯახისათვის სუგუნო განბოძა, ვისთვისაც თსლბისს სწევ, არც
 ის დარჩება შენი უმსახურა. ჩემთვის ხეშრობა გუბანსებინა და ან-
 შობაბა გუგუდრებისათ. შენის კელმწიფის შსემ, დიდ დიდთან
 მტკუნია და კიდევ მოგვრადება, მაგრამ, რა ვქნა, არ გამამაძე
 ბატონმა, ამის ცულისათვის ჩემი ცოდვა შეკითხა და
 ბორბა შევიქცე, თორემ კრეკანხედ დიდათ მიხდომებელი
 ვიყავ წამოსვლასათვის და თუ მოვსუფიფიყე, მეც ვუცდებოდა,
 რომ გამახერებოდი და ვისთვისაც უალს ზდებ, ასეც შემ-
 სხერებინა. მანც სსსამდის ცოცხალი არის, როგორც იულონ
 არის შენი, ისე ის, მე კიდევ ამის თავს განწყებ(ნიც) და მოგახსენ-
 ებ, როგორც შენის კელმწიფე დედოფლასათვის გარჯება და ამის
 ხაშობის შეიღებოსათვის, ამ გვრათ ცლახა და გარჯას ხე დააკლებ
 და თუ ან ერთს (შხარეს დატკლდეს, ის მე გადაძახდებინე, მაყ-
 ლე ვიყო შენი. სხვა, ეს გუბანათ ჩემთვის, რომ თუ შენგან სი-
 ვარულს ვახავ, მეც გადახდას ვუცდებოდა. მე სულად, რომ ვერ
 იცხა ჩემი ცუდი ვინც დარეკან დედოფალს ერთგულა იქება და
 ამის ხაშობას შეიღებოს, ეს რომ იცო, დემონს ერწმუნე, ჩემი სი-
 ცოცხლე ას იქება, და შეს ხამ თავდადებულა ხარ და მათის ცუ-
 ლისათვის სსსინდის ახიხე. და მე უმბაე არ ვიქნება, რომ შენი
 ერთგული არ ვიყო და კანთაში ქუდმოხდილი. მე ამას გუგუდრე-
 ბა, რომ შენ, როგორც შენის კელმწიფის დედოფლისგან ბახსეა
 და დანარებულა გაქვს, ამას კნადე, და ამისთან ხეხ თარხიე არ
 შეურცხევა, და სიუდილიბდის მე შენი მანა ვარ. ამისგან საქმეში

სკვარხას(სი) დიდი კავთხილვით მართებს. და შენც ხომ კარგათ
აბო ამის გუხების ამბავი. ამისთან ერთგულობას სუეუხით დაუკარ-
კავთ. ხეში მისხუენი: ეს არის. ფაშის ძმა ქაბარამ მობძახუელა.
ამისთან და აანსუთან *) საქმას: სიმკვიდრეს კრადო, რომ სსპარ-
კველი აღარ შეირეეს. ამისაც [მოკ]ახსენებ, თუ ქვეყნა უნდა ან ვე-
სირაა და ან [ამის?] ძმის ქაას და ან ხეში კელმწიფე ხევე უნდა
ხამტკივით, დეკ[ათვლის] დარეჯანის სიყვარულით და ამისაც სიტ-
უვას დაუკრებთ აქნებ. რადგან იმათაც(?) ვაღსა ზდებ, ესენი მ-
კათაც გამოუგხ[დე; თორემ] ხომ შენც მოგესხენიბ, უამითო ვეველ
ტუვლით. მარტის 14, ქვს უ 3.

ქ. ეს წიგნი რომ წაიკითხო, მაშინვე დასიე.

ქ. სულელმა აღაღა უორდანაშვილმა მრავალი სიყვარულით
სამსახური და თაყის სასიამოვნოს ხელს კოტნა მოგახსენა.

ქ. სეფურაშმა ქახოსრამ მდაბლის სიყვარულით მოკითხვა
მოგახსენათ. ათსებ, ხსნიქრის ეღმა თუ მოსილეთის მსიღ, მისც
სამსახურის წადილით მოსუფის სიხარულის(სი) მოუღობავ.

80. შერილი მეუის ერეკლე II-ისა მიშკარბაშთან, 30,5 X 12,2
სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებად ნახპარია თითო წერტილი.

1792, მარტის 14. ქ. ზენ მკიერად ზენგან მტოეცემით
ზხსოვარს მანკარბაშს ი ა თ ე ბ ს მოკითხვა ეწყოთ. შერე შენი წიგნი
მოკვივიდა და რაც მოგწერთ, ეველ შევტყუეთ. აჭარის ამბავც შეი-
ტყუეთ. სულელმა ფაშაშვილს კაცი რომ გამოეცხავია და კარაკება
მოუხდამქია, ამისც შევტყუეთ. აზრემის ფაშის გამოცვლელა ვცნით
და მდიუნ აუენდას რომ უარახელი ტყვე ჰეუგს; ამის იარობაზე
რაც დაზარავი და დავ კარდაცხდომდა; ესეგია ეველ წერილად ე-
წიეთ. მდით ხომ არ აქნება და თუ დაკავსსეუისებეს, ზენ დ-
დად დაემადლებთ. ზენს ძმის-ისაც ფაშასაც მოახსენე ზენ მკიერ-

*) ა ი ა ა ი დ თ ე ლ ა თ — თვალნი საბელმწიფოსანი, დიდებულნი,
გუზირნი, დიდნი გეამნი.

რად, რომ თუ მკვლელობის უწყისი უნდა იქნება, მაშინ სადღეგრძელო იქნება. ლეკებმა რომ მოგვეჩვენა, თორმეტა ღვეჯი არის, როცა წამოვიდა, თან წამოვიყვანო, დაღვარევი იქნება, ხორციელი გარდა და წამოვიყვანე. აქედან ვართ ამხედრები იკავებოდა, თითონა და ღვეჯი თანსამდინ კაცი წამოვიდა მოხატულ და ფანებზე გარდა და ასინა წამოვიდა, თქვენა და მხინჯური ამხედრები სხვანაირად გვამოვიდა. მარტის იგი, ქვეს ეპ.

ქართული მონათხრობით, ხეცის ასე უნდა იქნება, რომ ქვეს ხეცის მძის ბუნების უწყისი ასე-ფანის ვარი ღვეჯი დაღვარდეს. ასეთი ნაშენია და ასეთი ამხედრები მონათხრობით. ქართული წყლისა და ვინა ვინა, რომ ხეცის ამ სხეულზე ამხედრებს წყლისა და გვესტრემოთი ბუნების წამოვიდა და ხეცის მძის ასე-ფანისა თვისად ფანებდა და წყლისაგან უნდა იქნება. ამ სხეულზე ხეცის ღვეჯი მონათხრობით ვარი და ვინა იქნება ხეცის ქვესანად გარდა იქნება. როცა ღვეჯი, რომ ხეცის ამ ქვესანად წყლის მოხატდეს. დაღვარევი იქნება, ხეცისაგან ვარი აქნება და მხინჯურისაგან [გარდა].

81. შიგნი ბატონიშვილის იუდიანთა ხერთვისის აღა იბრეიმ ბეგთან, და მოგვარება იოსებთან, 33 X 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქართულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა ბირზე უწერია: „ქ. დიმიტრი ხერთვისის აღას იბრეიმ-ბეგს და მოგვარება იოსებს მიერთოს“.

1792, მარტის 16. ქ. მათს ზეციოსხეობის თავის ქვესანად და ხადავ საკვარულით სხისაგან მოვიდეს მოგახსენებით ბატონს ხერთვისის აღას და მოგვარების იოსებს საკვარულით მოვიდეს მოგახსენებით საქართველოს მეფეს ქ. ა. უ. ღ. ბ. ნ. მეფე თქვენა შიგნი მოგვარება და რაც მოგვეჩვენა, უნდა შევთქვეით და დას დიდად გამოსაბრუნა თქვენს წაგნს. მეფე დიმიტრის კარგად ქართვისს და ხეცის კაცი მოვიდა რომ გვიგანეთ, ამს ვიდრე უფრო მკვლევარად მოვიდეს, რომ ბატონის ასე-ფანის და ხეცის სხის ქვესანად გუდასთვის, რომ ვახცა ვინ ხეცის მკრები არის, არც ამით ვინა ხადავ ქვესანად რომ გუდას, ამ ამხედრებდა

საქართველოს სამკვლევარი

ამათ თავეთა ისთადი დაკარგეს და დაწინააღმდეგებდა. ახლა ამის უკლი თქვენი შვედობისთვისაა, რომ რადგან ქაიბუგის უცხოა ვარ, ამდენი უნდა ქაიბუგის, რომ შვედობის კამპანია, მამროთ და მამუკანობისათ შვედს, ადრის რაცორც ხევისკან შეიძლება მისის და სი-
ევანგელი, ემდობით, რომ ხევის თავი არ შეეძლება, თქვენის მშვიდობის ამბავს და მხედურს მოგვეწოდეთ და შეგვეტყვიანებდეთ ხოლმე, დიდის ტყავისა, მარტის ან, ქს. უ. □. ზეზელს აწერ-
და: „ტომ-სქესთ არ ნაკლინავან, იულონ ირავლინავან“.

82. წერილი სარდალ-ქალაქის მოურავის დავითისა მიშქარბაშ
იოსებთან, 32,5 X 11,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე გენსა
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1792, აპრილის 27. იოსებ.

ქ. მთა ბრწყინებულს იტანს მისკანობის მრავალს მავთისა
მოგახსენებთ სარდალ ქალაქის მოურავი და ვ. ა. თ. შენძე წაგნი ვით
და ვეხარის და დევის ამბავი ემბნა, ანაუწყებდა მეს თრმობი კაცი
ამოვიდა აქ და აქ არ მოეშვიათ და მხედ ვავთიზღადათ, ხე მო-
უშევით. ვა არ უნდა ემბნა, ითხის-ხეთახი კანისათვის უნდა ემბნა
და ვეღვიან და ავთ მომურათღებ. აქედამ ხეც შეგურათით ვარის
და ხეც ვეღვიან და ავთ მოგვეწოდებდით. ახლა ხეც მავთრად
იტანს ბედიურს ვეხარის მადლობა მოახსენე. რა წამს თქვენი წა-
გნი მამავდა, მამინვე იტანს ვეგახენე და შეც წაგნი ვახელ და
რაც მოეწერათ, უკლა მოგახსენეთ. თუ შე ხეცს ქეიფზედ ვეღვი-
ანეთუ, იათონ შე წამავდადი და შე მოგახსენებდი მავთ და შე
ვანდათუდა, მავთი შე არ შეიძლება. ვარს შეგურათ და თუ ხეც-
ნის ქეიფისკენ წამავდადენ, ხეც მოგახსენით და მხედეთ ბედიურის
ვეხარის უმბნის, რომ მავთს ქეიფისი არ მავთის და ავთ მოე-
წერის. ეს მახსენე ბედიურს ვეხარის, რომ მავთრათ ვარს რომ
მოვიდეს, ვარს ემბნის და ავთ მოეწერის. თვარემ ეს რა ქება
არის, რომ არ მავთის და ვერა არ მიცენ. თვარემ წაგნი ვერ ვახელ,
ბადამი შეც მოახსენე. აპრილის 27. ქს. უ. □. **შეღვიან.**

83. დარეჯან დედოფლის წერილი იოსებ მიშკარბაშთან, 33 X 14,1 სანტ., დაწერილია კადალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია აჭა-იქ თითო წერტილი.

1792, აბრეჯის 29. ქ. დედოფლის დ ა რ ე ჯ ა ნ ა ს ი მ - ტ ი ვ - ს ი ა ვ ი თ ა ს ხ ს ხ ს ა ვ ა რ ა მ ე ლ ი ქ ი მ ე გ ი დ ა ი ო ს ე ბ მიშკარბაშო, ჩვენ შიგნით მრავალი მოკითხვა გვქმნის. მერე შენა წიგნი მომივიდა ზორველით შენის კაცის კვლით. რაც მოგეწერა, იმას ზსუხი მაშინვე მოგეწერეთ და ჩვენს შვილს შეევეს სოფამონთანაც მაშინვე კაცი გაგზავნეთ და როგორც შენ მოგეწერა, იმისთანა წიგნი მივსწერეთ. რისაც შემდეგელი არის, იმას ცდამოცე შესუფა და ვგონებ, რომ აქამდის კიდევ გამოგზავნიდა, რაც შეუძლებოდა. შენც ხომ კარგათ იცი, როგორი შეფთობა ჩვეულებრივ აქვს და ან როგორ აწუხებენ ეპილანსი. ვერ მაცდები სიმტკიცე არ მოუდა, რომ იმაზე მეტა შეიძლება. რამდენი მწუხარება გამოიარა, ხომ კარგად იცი: ერთი წელიწადი არის, რომ შეფთობის სახელი ვჭეხავ, თორემ არავინ ასევეს. თუ დ'ან შვიდობის მისცა და ფევი გამოგზავნა, რისაც შემდეგელი იქნება, იქნებინა ვეზირსაც კმსახურება და ვინც იმაზე არაფერით, არც იმას შეიძლება თავს. კიდევ შეიძლება შენა წიგნი მომივიდა. ასე მოგეწერა, რომ შენა წიგნების ზსუხი ჩემს ან მოგსწავლავს. ჩემს კვლამოვეს ვეფიცამ, მაშინვე მოგეწერე და რომელმაც შენს კაცმა შენა წიგნები მომიტანა, იმას კვლით გამოგზავნეთ. და ეს როგორ დამხდარა, რომ ჩუმა წიგნი ან მოგსწავლა? შიშითიხე, ვინაიც კვლით წიგნი გამოგეგზავნა, იმას ვკითხე. მაგას რატომ ვაქმნადი, რომ უნახუბით გავიშვებდი? შენ იცი, როგორ შენა ერთგულთობისკან მოყვალადეთ, კიდევ ჩვენის შვილის-შვილის შეფის სოფამონის საქმეს ხე დაივიწყებ. როგორც აქამდის ვარჯილხარ, კიდევ ასე უნდა ეცდო ფაშასთან, ქაასთან და სელაიმ-აღაც კარგათ მაგრათ დაიჭარე კვლამა. ხსნებებისთვისაც (სი) ახლაც მომიწერა ჩვენის შვილი-შვილის შეფის სოფამონის შებრადეთ. ახლა შენ იცი, როგორც ჩვენი სიყვარული და ერთგულება შენს გულში იყო, ასე ბეჭათად ეცადე*). აბრეჯის კთ, ქვს უმ დადოფალი დარეჯან.

*) ამას შემდეგ ათი სიტყვა ავტორის მიერ წაშლილია.

84. შიშნი მეფის ირაკლი II-სა მიშქარბაშ იოსებთან, 33 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ზელოთ ნიშნებად იწვიითად ნახმარია თითო წვრილი.

1792, აგვისტოს 24. ქ. ჩვენ მაცუქრად მის ბრწყინვალეს მისქარბაშს იოსებს შიშნი მხედრულის ზელოთ ნიშნებად და რაც მისქარბაშს დაწერილია და ჩვენს ცუდად დაწერა, რომ აგრე იქნებოდა, და რომელიც მისა-შვიდობის, ერთგულების და სიყვარულის რიგა არის, ჩვენი ცუდა ჩვენს შვიდის აღიარა მოხდა-ვაიგაჲ ვაჟად-ხანზედ ისე ირჯება, და შიშნი ერის ბეჭის სწავნიანად არ გვერეკით, მაგრამ შიშნი ჩვენი სიტყვა არ სჯერა, არა; დროს არც მათგან თქვალთა გველებია და არც სოფლის გამოცხადება, მაგრამ რომელიც შიშნი სხარეგვარი ჩვენი სიტყვა არის, იმს კა არ გვერეკის, ჩვენ ამის იფიცი დავამტკიცებთ, რომ მათგ ჩვენ ახლა წიგნს ვწერთ და სიტყვას უთვლით, შიშნი სამართლიანო ეს იქნას, რაზედღე შიშნი გავრჯებთ. ჩვენ რომ გვეცნოს, რომ შიშნი არ უკომდეგ, შიშნი სწავნიან სქემის არსებით არ გვერეკით და არც ჩვენს იფიცს გვერეკის. და სხვა რაც ამხავა მისქარბაშს და წიშნი და არ ქვემოთა, და არ აღა-მამად-ხანის ელხის ამხავი, ისიც ვსცნათ, და თუ აღა-მამად-ხანის ელხის ჩვენი ხანა მოხდომის, რომ გამოგვიაროს და ვინისის, კარგი იქნება, და მამად ემინიგ რომ ქადაგის წასვლას ამბობს. ეს არ ვიცით, რომელს ვხანზედ წავა. აგვისტოს 24, ქს 23.

ქ. ჩვენ გვეცნოს მამად ემინიგისა, აქეთგან გამოგვივლიდა, მაგრამ არა ხანის შიშნი აქით გამოვლა. თუ ახლდების ამხავს ივანეხეთ, იქნებთ თანაც ცდილობს და შიშითა არიან და ჯერ სწორე ამხავა არა არის რა. რაც ამხავა დავაბარე ვაჟად-ხანის, ვადეკ ვადაბარე; და კვადე, რომ ახლა უფრო ნამეტნავად სვამის. თუ იქნას, იქნას, თუ არა და წამოდა, თუ არ იქნას და წამოდა. აღიარება არ უჭირბინება(სი), და ჩვენს აქვს ქრეკლე.

85. წერილი მეფის ძის ვიორგისა მიშქარბაშ იოსებთან, 23,5 X 16 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქლზე ნუსხა მხედ-

რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე უწერია: „ქ. შათს ბრწყინვალეობას ბატონს ნიშკარბაშს იოსუბს მიერთოს“.

1795, აბრილის 9. ქ. შათს ბრწყინვალეობას ბატონს ნიშკარბაშს იოსუბს მიერთოს ქე ვაიარჯი მარჯალს მავთისხვას მოვას-სუნეთ. შერე თქვენა წაინი მოგვივიდა და რომელიც შესს ურდგუ-ღობასა და სიუყარუღს უკადრებოდა, ამისთანა წაინი იყო. ამას კარ-და ვეგდებით, რომ რომელიც ჩეკეგან შეიღეს ჩეკინი თავი არ შე-კამელოთ. ამას კარდა შეს იგი, რასაც სიუყარუღსა და ურდგუღო-ბას უფრო მაუმეტებთ. ჩეკეგან მოწერა არ კამარებათ და სიქეკის სიუყათის ამნავს ხე დაგვიკვდებთ. აბრილის თ, ქვს უ² გ.

მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „ვიორგი“.

- 86.** ბიძნება მეფის ერეკლე II-ისა იოსებ ნიშკარბაშისადმი, 21,5 X 17,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრუ-ლის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1796, თებერვლის 18. ქ. ჩეკინი ბიძნება არის, მიშკარბაშ-ში იოსუბს! შერე სარაიადარი სტეფანე, სარაიადარი თარსადანს და თრო მოქალაქე და კალატოხება უნდა შენთან წაიუვასო და მისუადეთ, ქალაქის გაღავანს შემოუაროთ, სიცა კვდლები დაქტეულები არან; ის უნდა კალატოხებას სოხომას აარაკებთი გაზომინო. სიცა რა-კორც არის დაქტეუდი და სი როკორც უნდა აშენება, ის უნდა რა-მით სწორეთ შეიტყათ და დასწერათ და მას უკან, რაკორც ჩეკ-გან ბიძნება მიგეცით, ასე უნდა გაკეთდეს. თებერვლის აბ, ქვს უ² დ [თრქალე].

- 87.** ბიძნება მეფის ერეკლე II-ისა იოსებ ნიშკარბაშისადმი, 21 X 15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1796, თვლისის 16. ქ. ჩეკინი ბიძნება არის, მიშკარბაშ-ში იოსუბს! ამ ხუთს დღეს რუის უარს რაც კრუბათ ქერი და თვც-

ვა მოუხდეს. ახდრია გაბაშვილსა და ქრისტესიანს გამართვი და მი-
 ეც და ხუთს დღეს უკან თქვადეს უნდა გამოისტუმროთ იაყუთას სრუ-
 ღას დაკითხით და ბარათითა, რომი ოკდომბრადსი მოკადებულა დღე-
 უხდლამდის სრულა ანგარიში უნდა მოგვექც. ამათა გამოთვლებად-
 ის არას სჯიმთ არ იქნება და არ იქნება, უნდა გამოგზავნო და გა-
 მოგზავნო. ივლისის ივ, ქვს უნდა. მისტოთვი-მარსხარაში წამოკა-
 და ამას უნდა გამოატანო. თუ ამას ვერ გამოგვექცენ, ოთხსა და ან
 ხუთს დღესედ უნდა გამოისტუმროთ ქრისტესი.

88. ბძანება მეფის ერეკლე II-ისა იოსებ მიშკარბაშვილსი,
 23,2 X 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედ-
 რულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია წერტილი, ორი წერტილი
 და წერტილ-მძიმე.

1796, ივლისის 26. ქ. ხეჩია იხსენს არის, მიშკარბაშ-
 ვილის ქვეშ მერე ერთა ამხანაგად მეს უნდა გვეხადეს ნახდობა-ბაშის
 საბა ვეხარიშვილა გათრეა და რაც მარაღზედ ახლა ერმეტი წა-
 ვადეს, თქვეს უნდა უთათ. რაცაზად დაწობით და სიუთხა-
 ღათ უნდა წაიუკანოთ და, რადესაც დ'ისი მოწყალებით დაბრუნდენ,
 აქედამაც სიუთხილით და ერთმანერთას მოუთარეებდად უნდა წამო-
 აუკანოთ. რადესაც უარსს მოუხდომეითა წასვდა მარაღის მისტა-
 ხად, უარსს წაიადნენ. ივლისის კვ, ქვს უნდა. უარს გარდა სხვაგან
 წასვდა არ იქნება, სწორედ უარსს უნდა წაიადნენ ქრისტესი.

89. წერილი სელიმ-ალა კოტეიაშისა იოსებ მიშკარბაშვილს,
 30 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხე-
 ლით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. დუთით
 მისკარბაშს იოსება მიერთოს“.

1796, აგვისტოს 26. იოსებს.

ქ. მათს ბრწყინვალეობას წეხდა მრავლად სეფერელის და მწყე-
 ღათუდის მასს ბატონს მარიშქანს(ჯი) შათა ხალეისა და სომხურას დი-
 ღათ დუთის ვედრება მოქვეს, შათა მამა ე ა ი ა ს ა სელიმ-ადს მრავლად

საქართველოს სამკვლევრო

მოკითხვას და ზიანს კაცნას მოგახსენებთ. მერმე წიგნი გებოდათ, მოძივიდა, ოთხს დაუფურქე, ასე მასმა თქვენი წიგნის ხაღვა, რამ თქვენ გხლებოდათ და თქვენ გეხსეთ. რაც მოგეწერათ, რაც შენი წიგნი არა ვინაჲ, მსამდაი შენი არა გამოგონათა მკაცრე გულ-დაფურქუბდა ვარ, შენ მეთვის კრეკლე(ს) ხაწყენ საქმეს არა აქ. დგითთ ამ ცოტა ხანმა ან აქ შევყურებთ და ან მანდა და მამან ვაღაზარაკით. ასეა ამ მძობის გებეწება, რამ ვინც წამოვიდეს, თქვენა ანაჲ მომწერეთ ხა(ღ)მე, დიღს მიუყარულაბაში ხაგადგემ, რომელადგა შეგვექდას. სამხსურს გვიძიხუნდეთ და თქვენს და მანდაურს ანაჲსაც გვიძიხუნდეთ ხა(ღ)მე. აქაურს ამაჲს თუ მოახსენებთ, აზრუმათ ფაშა მოვიდა დიღის ჟარიით და ჟურ ფაშა არ დაესვამს და არც ფარგისა გავმდია და ამ თვის იცდა შეიღის ზებით მოვალ და მამან მოგახსენებთ ვეკლას. მართა ფაშა გარ-ტუსლათ ვაჲსა, ქეძა კა ვაქტა და ჟარი გავსეჲს მასეყენათ. ჟურ არ ვაგა, ვის მოვლამს და ვის დაიქურს და ვის წახდეს. სხვა რაც გვიძიხათ, დაგვრეკებთე, შენმა გულმა აგას, რამ მეთვის კრეკლე(ს) კრდგულა ვარ და თვის დავადებ. რასაც ვეგდებთ, ვეკლას შეიტყობთ. აგვისტოს კვ: ქს: უ: მ: დ: □.

ამოებზე აწერია:

აქ. ფადაშაჲ თღისამ გენა დურღარ არგომა ხათაბა ვარ მეს-ლაბან იბრათაღ. მათორულა კარგა ავა და ამანთის მოგწერე; შე და შენ რაც ვიცით, ხომ ვერ მოგწერდა. ემაწკადობას ხადარობას და ხადისობას მოიგონე.

ქ. სლათხუცესმა ააძიძემ ვითარემ მრავალი მოკითხვა და კარგად იძინების წად(ილი) მოგახსენათ და თქვენსა და ამას შეა ემაწკადობის რაც ანაჲ ვადაღა; და რამ შეგვეწერება, მამან მოგვაცანებ.

90. წერილი იოანე მეზრან ბატონისა იოსებ მიშკარბაშთან, 32,5 X 9 სანტ., დაწერილია ლაბვრ ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ბელით. ნიშნები არა აქვს.

1796, უსკუჩისიციის 7. იოსების.

ქ. მას ირწყინაგადუბას ბატონს მიშკარბაშს მეხრასის ბატონს.

საქართველოს სიძველენა

ა ა ს ე მრავალს მოკითხვას მოვახსენებ. გამაკვირდა, რომ მოგონებოდა და წიგნა მოგეწყენა, მადლობულა გახლავარ. სიღამისას უწინაჲ გავიგონე, შენის წიგნით უფრო სწორე შევეტყუე. დიად დიადო მოკითხვას მოგვარა მოგონებს, თუ მართლად, რა სჯიდა, თავის თავს რატომ უყუა? განსჯიანის ეს ამბავი გავიგონე და რატომ უთქვამდა ან ახალი ამბავი რა მოვა, მაძინე. დიად დიადო ვსწუხარ, ვიფი ბატონა ბილამდი შეიძენებოდა შენი, რატომ არ მომწერე, წამომსვლედა ხარ. მანდ ახლადი ბატონს? ესენი მომწერე. ჩემი ხსენება არას რამე ან ავით, ან ვარკათ? რაც გაგებინოს, უკვდა მტრადიე. აქერს ამბავს ივითხვ, მშვიდობა არას. შარით-ფაშისს ხან ამბობენ თავი მოგჭრათ, სან ასე ამბობენ, ასეუ დატყარიდა ჭეო, იქნება მანდ ბატონს სწორე მოგხსენებოდაეს. სეკემბერს 8, ქვს უ 3 დ.

მეორე პირზე ბეჭედს აწერია: „სალომტიესი იოანე“.

აწიებზე იმავე ხელით აწერია:

ქ. ბატონს მუღაქს დანხას მოვათხვა კიძის, მადლობას მოვახსენებ; ძმურის სიყვარულით მოვაკითხვ. არ ვატი, მაინდამ რადის წამოვა. სომ გაამარკვეო და კარგა, რადა განდაო? ხელარ აწუხებო ბატონს, გამოიყვადეო.

ქ. ვაი იძისი ბრადი, ვისზე შენ და ებ გადგვიდებოთ. მტრის წესს ვი ივით, სეტავ შეგობარსაც ავრე არკებდეო!

ქ. აადემურ ემოკადას მოკითხვას მოვახსენებ.

91. წერილი მგუა ასულის ანასტასიასი მიწვარბაშის ცოლთან ქალუხთან, 32X11 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მსედრულის ხელით. ნიშნები აა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მის ბრწყინვალეობას მისკარბაშია ჯალაბს ქალუხს მიერთებს“.

1797, აბრადი. ქ. ჩემგან დურის სიყვარულით მარად სიკითხებოდა, ჩემი უსიყვარდეოა დაო და შეგობარო, თქვესას მშვიდობის და კეთილდის ცხოვრების მოსურნე მუყის ასული ანასტასია მრავალს სიყვარულით მოკითხვას და უმდაბლესად ხამსხურის წადილს მოვახსენებ. თქვენი წიგნა მომავადა, რომელიც თქვეს მარე ჩემდამა იფრადას სიყვარულით ადვსიდა თუა, მაგრამ მართას ჩემთან

საქართველოს სამკვლევია

ყოფის მადლობა არ გეჭირებოდათ. თქვენას მამას შეიღებავს ჩვენ-
ებს დიხს მართებულად სიყვარულად და მხედობლობა. რადგანაც მთავ-
ლებია ვართ, მაგრამ ამხედ კა არას ცერვადავართ და არცა რა
ჩვენებს სწავლა ეჭირებოდა. მუხის კომპაგის მხედ. ამას ჩემსმარ-
ტებით მთავსსებეთ. არ შეკონს, რამ ამასთანას ადამახობის და
ხედობობის აქებოდა, რადგანაც დედა აღარა ქეუხდა, ამიტომ მთავ-
ვართ, თორემ დედა რომ ქეადოდა, რასიყვარუებდა, რომ კარგით
გახდდა და თავის მოვალეობას აღასრულებდა. ხელსხობა გამოგვ-
ხვებით, მრავალს მადლობას მთავსსებეთ. მე რა მამსხურთ თქვენ-
თვის? დ'თხ მუც თქვენის გულის მკურთა სმსხურთ და ხამდახე(არ)
შემახლებობთ. ყათხოვ თქვენის სიყვარულისკან დეუვაწუებულა ვივი
და თუ ჩემსკან სმსხურთ გებობათ რამე, მიბსხუებეთ, დიდს სთ-
მობით მიმაყვლეულ ვაქმებთა. ამრადის, ქვს უ ჰ ე.

ამიანზე აწერთ:

ქ. მათის უმაღლესიანთ ბატონბ დედოფელბს მოკაობისკან მრ-
ვლი მადლობა განძხით და სიყვარულად მოგაკაობით, აგრეთვე ჩემს
დამ თეკლამ.

ქ. თქვენი და მათ სიყვარულით მომაკაობით, კერეთვე თქვენი
შვილები: ეკატა მდიუნის ყაღაბა თუ მხედ ბუას, სიყვარულით
მომაკაობით.

92. წერილი მეფის ირაკლი II-ის ასულის ეთოეანია მიწკარბა-
შის ცოლთან ქალღმსთან, 15,5 X 11,2 სანტ., დაწერილია ქა-
ლბდზე წუხსა მხედრულბს ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა
გვერდზე აწერთ: „ქ. დ'თით მიწკარბაშის ჯალბბ ქალღმა მი-
ერთვას“.

1797, მაისის 20. ქალღმს.

ქ. მის ბრწყინებულბს მიწკარბაშის ყაღაბას ჩემს სიყვარულბს
დას მუვის ასულა ქ ე თ ა ვ ა ნ მრავალს მოკაობისკან მოგახსსებეთ. ამას
წინთ თქვენი წიგნი მომაკადა და ბატონბისკან სობობება ბრეგებთ
გამოგვხვებით და უკლებლათ მიამივიდა. ამ წიგნბს მსიუბი ვერ მო-
კარბით, დადით ვწყებთ და მრც ხეუბთ. ამ უმახედ ამგვარი მარკ-

საქართველოს სამკვლევანო

ზება მქანდა, რომ ზსეუხი ვერ მოვართვი და რადგანც მამინ ვერ მოგწერე, მას უკან სირცხვილით ვეღარ გამოგვლამარაკეთ. ამისათხა გული მკეცს, რომ თე დავრჩა ასე აღამიანთახა, მას უკან ვეღარ გავბუდევ ცაღამიანთაგებს. ახლაც თქვენა წიგნა მომივიდა ვადეც და ამან გამბებდეახა. მე დიად მსურს, რომ წიგნს მოვარამევედე და თქვენს ამიანე შევიტუობდე ხოლმე და თქვენგანაც დაუგვიწიებელი ჭიოთ. ვიოთ; ჩვენს ამიანე მთახსენებთ. დ'თას მოწველებით ევეღახი მშვიდობით გახლავართ, შავრამ ამდენს ხანს ბატონების მომარებუღახა, რა მშვიდაობა შექნება. დიდათ მწუხარებამა ვარ იმითის ასე დამარე-ბისათვის. თქვენმა მწეუმ, უფროსი ურთა სულ შეუდღოთაცა ვარ(შიც) თქვენს მშვიდობის ამბავს მიმსხვებდეთ ხოლმე მური გეოხოვნით და მომართმეუთ, დიად ბეგრი ხარჯა მომივიდა წელს და აღარც მქანდა, თორემ ასე ცატას ვი არ მოვართმევედა. მათის კ: ქვს უმეკს ბარათი ვარდეთს ცავზავნეთ მამასხლდისთან და იქიდან მათა-ნინეთ: □.

ამიებზე აწერია:

ემწვილეუმა მოვითხვის მადღაობა მოგახსენეს.
ჩვენმა კერძობამ მოვითხვას მადღაობა მოგახსენეს.

93. მძანება მეფის ერეკლე II-სა იოსებ მიშვარბაშისადმი, 16,7 X 14,8 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია წერტილი, ორი წერტილი, მძიმე და წერტილ-მძიმე

1797, თბილისი 12. ქ. ჩვენა ბძხება არის, ა ა ს კ ბ მოშვარბაშა! მერე რაც ქაღაქისა და ქისიუს განჯელებან საქანელი არის ის სულ აქ, თბაღისში უნდა ბარანთათა შეკურა, ჩვენის კაცებისა რომ განჯას აეთრა არის და ვერ არ მისცემითათ, იმისი სია დაწერილი უნდა გავცავნას განჯას და რადეხაც ჩვენს კაცთა თავიანთ ჭავი(შიც) შეკეუმათ, მამან მურახსისა იქსეიან განჯეღებთ თავის საქანდითათ, მთახათვის იბ, ქვს უმეკ, ადბათ [წერილი].

94. წერილი მეფის ირაკლი II-ის რძალის სალომესი, მეფის ძის ივლინის ცოლისა, მიშვარბაშის ცოლთან, 33 X 29,4 სანტ.,

დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნომერი არა აქვს.

1797, აგვისტოს 18. ქაღასი.

ქ. ჩემს დას მზავსად სუფარედს და სარტყილადის მისკარბა-
შის სხლდასი შეუფას სხლადი სსაღო მქ ჩემს სუფარედის ღირს ვა-
ნაოცებ, შაის აღრე ხილვას ვისურვებ, თქვენა წიგნა მომიავიდა. თქვე-
ნის ნახვის მსტყვისდ მახარა. მოგეწერა, რამ აღარ განსოფარო, აგრე
რთვით დამწებ ცილი? მე ასე მგონია, საათაც არ გავიდე, რომ
თქვენს ვასილბა არ ვიყო. დღათაც ვწუხებარ შენს აგრე მარტოვა-
იანსა. მგონია მიშვარბამძე დავიციანხის, ახლა ეს ვაინა ამოვი რომ
არის, მეც დღათი მანდაღა ახლა მანდ წამოსვლა, მაგრამ ბატონის-
შვილბა არ თქნა. დღათა ვწუხარ უთქვენთანს და აქ ასე მარტოიანს.
ცხერი რომ გეოხიუნა, თუნდა შენ არ გეოხიუნა, შანც გამთავი-
წახილი. აქაღდის ამიტე) ვერ გამთავიწახე, რომ წეწი მარტო
ყო და არსილამ მოიუხიეს, ახლა დაბს გამთავიწახე, ერთი ხან-
ვარ კელსსოცა მიმთხეი მანდა, სხეასოცა(ს) მინდა შესაგვარავა.
თუნდა იათის ფსილაც თელს, თდინდ გარცთი შეგეწოდეს, მისი ფა-
ლა გურგასის გამთართვი და მე აქ მივეცემ მაცას, რთვორც აუადათ.
შაოშის*) ქაირწიდა გაგუანე, ახლა იქნება, თუ შემოდგამს'ხეც?
საბა ცხვარა გამამთავიუნა. აგვისტოს ინ, ქსს უ მ ქ □.

აშინაშე აწერია:

ქ. ჩემს ვერძინამ შრავალი თქვენა შესაღებრა მავთისეა მო-
გახსენესო.

წინა ღირის აშინებზე აწერია:

ქ. ღელა ჩემს მთავითხეის მადლობს და მთავითხე მთავსენით.

ქ. ამის წინათ წიგნა მომიავიდა ბატონისშვილადის ახასტანას.
შენთან მთავითხე მოეწერა.

ქ. ვმწავილემბს სიუვარულით მთავითხესო.

ქ. შენს დას შაის სიუვარულით მთავითხესე და დ'ამს მშვა-
ღობით მორჩენილი მახევენს.

*) შიოშ—თუმანიშვილი.

საქართველოს სიმკვლევა

95. წებოლი სარდალ-საღმთხევის ითანე რბილიანისა იოსებ მიშვარბაშთან, 32×10,4 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1797, აგვისტოს 27. იოსებს.

ქ. მის მიწიწიხვალეებს ბატონს მისკარბაშს **ე რ ს ე ლ ი ა ს ი** სარდალ საღმთხევის ითანე შრავალ მოკათხვას მოკვასხეებს, იქვე-
ნა წიგნი მოძვიდა, ამარხნის მასკდა მოკვწერა; შენ ხუ მოძვი-
დები; თუ რაც ბატონს უბიხები, ეს სოფლები სულ შემოვიდნენ
ხუმ, და ღთის მოწვალეებით არც გვეშინან და კარეაღ შევეთთ და
კადეც დავამარტებთ, და ამსუდ უნდა თავი მოიკლა, ერთ-ერთი ბა-
ტონისშვიდი უნდა გამოისტუმრო, რომ ეგ სოფლები ანკარას(შიც),
თორემ თუ ეგ სოფლები არ აყარა და არ ჩამოვიდნენ, დიად ძნე-
დაი ჩვენი საქმე. ამსუდ შევითა უნდა აყოთ, რომ ან იარხაოხ და
ან რომელიც ერთ-ერთი ბატონისშვიდი თუ არ წამოვიდა, ისეღათ
აურებიან. ცავიგინე, რომ ტახანისხუდ ჩამოსკვას აბირბის, თუ ს-
კარეა და ეგ სოფლები არ მოგვეხმარენ, ხუმ იგი, რომ ჩვენი
საქმე დახ მხელია, ჩვენც ცდას არ ვაკლებთ, შემავრება ძნელია,
ხუმ იგი აქურა ხმადი, რასც ხმდას ბატონი არაან სულ ვაკე-
რუღნი და დარეკებუღნი? კრადე, რომ ბატონადამ ეგებანი ან ბატ-
ონისშვიდის და ან ასეთი ასაკლები გამოავხვანხანო, რომ ეგ სოფლე-
ნი ანკარას(შიც), სთარხნის და სავაუბიანის წიგნი მისწერა ბატონის-
შვიდამ. ხელთმისს შეითარს იმთი აურასაც იმედა აქვს. და ღთის
სება აყოს, მხდაურს ანბაეს სუ დავაკლებთ, მოცვწერეთ ხელამე,
მრიაობის ვხ, ქვს უ მ კ □.

96. წებოლი იფლონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშვარბაშთან, 22,5×9,6 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუახა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1797, ენკენისთვის 21. ქ. მისკარბაშთა **ი ა ს ე ბ ი** შერე
გუშის რომ მხნედამ წამოსულას ვაბირებდით, მაშინ კაცა გამო-
გიგხვანე, დავიბარე; შენ ვი ვეღარ მოკვისწარ; წამოვედით და კარე-

სათვის დაგეგმვის: რაც სქმე გაქვს, წიგნით მატონიზაცია. ახლა ამას გწერთ, უცხო და სსსრკებში სქმე მქონდა, სულ, სპმპბით-საც მანდ უნდა მოიცავდეს. დოთი ჩვენც გამოვალთ და რაც სქმე მქვს, ვეველს შეიტყობ, და სსსრკებში, შენთვისაც სპმპბით-საც სქმე მქვს შენთან. რაც უნდა გავიგებდეს, სპმპბითის მანდ მამაცადე. სექციებისას კა, ქნს უპე. თუ ჩემს სექციურად გაქვს და მე რე მოგივებდეს, ხვალ რომ სპმპბითის, მინდაც მომიცადე □. ბჭულს აწერია: „ტომ-სქმით არ ნაკლიანან, იულონ არაკლიანან“.

97. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშკარბაშთან, 43 X 16,5 სანტი, დაწერილია ლუბკ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნაშრომი ხოვან თითო და ხოვან ორი წერტილი.

1798, ახურის 30. ქ. უსზომის წინა ცხსხედელის დ'ის რასხვისგან მწეხრების მოქცევის დახატულია და მწესობის გასწორებული შევის ძე ა უ დ ა ს მთქვერ, მიშკარბაშო ი ა ს ე ბ მქრმე შენ დაად გარგად იგი, რომ ამისთანს ჩვენს სსსრ-ტვხის დეკემბო წიგნის მისაწერად არავისთვის შევლავებ, მაგრამ ასეთი კმე-ბია და ასეთი ამბობა მამძესმა, რომ მოუწერდომს არ იქნებოდა. ბატონს ჩვენს ძმის წიგნი ვერ ვახედა და შენ უნდა მოასხეხა, რომელია წიგნი დეკემბისთვის ებოძებინა, რაც იმაში ქწერა, ვეველს შევატყვევით და რაც უთრომისთვის დაეპარებინა, ასიც გვიამბო. მე როგორც თანამდებობა მქონდა, ასე სხვათაგან მანდა წავსუდიფუვ მოვლავს. მაგრამ ასეთი კმეები და ასეთი ამბობა მამძესმა აქილამ, რომ სხამდის ჩვენი ძმა თუკავს არ მობსხედება, აქ ჩემი მისვლა არ ვარგა. ვინც დ'ის მტკარია არაის და ჩვეთის თუკავის მუხსხათია და საქართველას ამბოთებულებია, ისინი შენთან კმეებულებს და ცდილობენ, რომ სხვანაც გაამხსნაგონ და ათხვამონ და რომელია ჩვენგან მშვიდობის და სექციურადის ზარბთებია დაიდაც, ის მოვეცამდომს, ჩემგან არას გზით ეს არ იქნება. ეს წიგნი თითონ ჩვენს ძმის მართავი, ეს სქმეებია დიდად თვის შესადები არას და ეს წიგნიც ერთის

ვინმე მოეწერა. ამისა პირად გადამაწერას და გამოძიებულა. ეს წიგნად დიდ განსახილველად წაიხსნა არის. ამ საქმესად ჩვენმა მამამ თავს უნდა მოიდგას და, რასაც დღეს მხედრად წამოძიებდეს, უნდა რომ მეც სწორეთი შამატეობინოს, რომ ერთად მაკადეთ და საქმე ასე დაეკარგოს; და სხვადასხვა კვ არ მოიხილვება, მისხმდის არც მე მავალ. თქვენი და მხედრული ამბავი და ჩემის მისი აღგებნადრესა და უკანადაც (210). უკვლად წვრილად მამწერე. ერთად ესე: ამდენმა ხეობის შამატეობინომ დიდ გეგმა შამოუყანა, ასე რომ ვინც აქ, გორის ციხეში, უფროსი არის, ამის ჩვენს წინააღმდეგობით დიდ შეგობობა, სიარული და დამარცხება აქვს და ვეღარ უნდევ და სხვა კაცნი შეუკარებ ციხეში. სხვის ჩვენს სიტუაციას რეკონს-ნახორა მოახსენებს ჩვენს ძმას. მადე გამაანტეობინებე, არ დავციანთ. იხვრის და, ქვს უმე. ამ საქმის უფროს წვრილად შეტეობისათვის ერთი კაცო ჩვენ ძმას დამა(ს)ხისთანაც გავუხახვით და რაც ამბავი მამავა; ამისაც სსქართო შეტეობინებთა და თქვენც, რაც ამბავი იტადეთ, უკვლად წვრილად სსქართად მამწერეთ. ერთი ამკვარა წაიხსნა ედაზარისთვისაც შავკეწერა და ოროვ ერთად უნდა მახსენებთ ჩვენს ძმას □. ბეჭედს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისავან, იოლონ ირაკლისავან“.

98. წიგნი დარეჯან დედოფლისა იოანე მუხრან-ბატონთან, 24,4 X 10,7 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუხა მხედრულის ბელოთ. ნიშნებად ნახმარია აქ-იქ თითო წერტილი.

1798, თებერვლის 6. იოანე.

ქ მუხრანის ბატონისა სლობოდასა, ჩემის შვილის გიორგის შექმნებლობა შესმის, დავს უწევს. მუხედრისა წათელის ქარა გამოახილვა, ასე გავაკახე. თარეხი შეახილვას. დვინისა და მლაშის ურადის, როდესაც უკეთ შექმნას და წამოხვდა მოახდომას, ცხენზედ ხე შეკედეს, აწევს ცხენზედ ჯაღმა, ცხატრეკანდით წამოვადეს. თუნდა უკეთარ იყოს, წათელა ქარა მადე შექმნეს. უცახტრეკანდით ხე წამოვა. ვა ჩემს სიტეხეფის და სულის დგმისა, რომ მე ვადევ სიტეხეფე შექმნ და ხმის ამოდება შემოძლიან. დემრთის ვსახვამ ამ დროის რისხვას უკან ჩემი სულის დგმა აღარ იხებოს. თებერვლის 6, ქვს უმე.

ქ. მე მგონია, რომ რამდენიმე დღე ეადევნებოდა მხედ მოგვიანდებით და ხეცები შეიღო ალექსანდრე აქ ჩვენთან გამოცხადებით, ადარ დაგვიანდით. ახლავ, რასაც წამს ეს წაიკნა მოგვიანდეს. მამანვე გამოცხადებით. მე ვიტყვი, რომ ახლავ ჩემთან მოსვლას უარს ადარ ატყვის, ეამო აქვს ჩვენთან მოსვლის დედოფალი დარეჯან.

99. წერილი მეფის ძის იულიანისა იოსებ მიშკარბაშთან, 24,4 X 10,4 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ხელსა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია ანაოიკ თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მიშკარბაშს იოსებამ მიუვიდეს“.

1798, მაისის 8. ქ. მეფის ძის საქართველოს შემოვიდრის ა უ ლ ო ს ი ს ე მ ე უ ვ ე ე ლ მ ა ტ ი ე - ს ი ვ ე ე თ ი თ ს ა მ ს თ ვ ა რ თ მ ი შ კ ა რ ბ ა შ ა მ ო ა ო ს ე კ ს. ხეცს მკაურად მრავალი მოავითხეა გაქმნეს! შერძე თუ ჩვენს ამბავს ივანთავ, ამ თვის ვ ხეითამათის საღამოზე აქ, გარს მოყვდით მშეიდრით. მხედვამ წამოსულს განსვენის მოყვარე გოგია გზაზე ავტვდა, ხეცს ვერა ვახეთ და ვერტარა ამბავი მხედრევეთ. თუ ვიყვარვარო, მკაცრა მოტანილი ამბავა, რომელავ ჩვენთან გამოსცხადებულა იესი, ეველა წვრილად, განსვენით მოგვარე და სსჩართო მკვარტუფიანე. მეს რომ სსქმე იტი, იმ სსქმეზე ამ ოს-სამს დღეზე ჩვენს ამბავს ატვის მევეს ვაცს ვახლეით და მესტ ნუჯთია თუე იმ სსქმეზე. ჩვენს მანათანარს ვაცს ვახლეით და ეოველს ამბავს იმისკან სცხობა. მაისის 8, ქსს უ ე ზ □. ზებუნს აწერია: „ტომ-სქესით არ ნაკლისავა, იულიან ირაკლისავან“.

თავზე აწერია:

ქ. გოგია მოღარის ცოლი ჰეჯა-ადას შეიღეს აბდურაქმან-ადას დაუხსნია. ოცდა-ექვსა მისალოუხი დარწმობდა, რომ ახლავ აქ ვახვას მე მითხრა, რომ უნდა მე უთხრა.

100. წერილი მეფის ძის იულიანისა იოსებ მიშკარბაშთან, 33 X 10,3 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ხელსა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. იოსებ მიშკარბაშს მიუვიდეს“.

1798, მაისის 13. ქ. შუგის ძის საქართველოს შემოვიღ-
 რის, ბატონის შვილის ა უ ლ ა ნ ა ს, ვამ უთხველ მატყ-სიკეთით სხ-
 სავარა მამკარბამი ა თ ს ე ბ! ჩვენ მავაუჩად მრავალი მთკათხვ
 კევექოს. მერმე შენა ორი-სამი რიგობა წიგნი მოკვევიდა და რაც
 მოკვეწრა. ვსტანით. ბატონის ჩვენის ძმის წიგნი გვეთოს, რომ-
 ლითაც უნათს გვამის საქმე ებძიებინა, ის გვამი ჯერ ისევე აქ არის
 და წასვლის წინა არ სით უხანს და ჩვენც დადიო გამგერგული
 ვართ, რომ ქართლს გარეთ სხვაგან არსად გავითო. ამას წინათაც
 მოკვერეთ ჩვენის კაცის ვამაკზავს ბატონის ჩვენს ძმასთან, რომ
 იმ საქმეზედ, რაც ჩვენი ჯერი და სიტყვა არის, ყველას იმ კაცის
 წინათ მოგახსენებთ. შავრამ ის კაცი, რომელიც მხედ გამოსვლავ-
 ხათ გვინდოდა, აქ არ იყო და ამდენს ხანს ამიტომ დავივიანა. ას-
 ლა დახარებული გვეყოს, ჩამოვ და მამხვე გამოვიხტუმრეთ. იმ
 საქმეზედ, რაც ჩვენი სიტყვა და ჯერაა, ყველას იმის დავიარებით
 ბატონის ჩვენის ძმის მოსახსენებლად და შენც იმასეგან შეიტყობ.
 მკისიმ მზემ, სარწმუნო იყო, ის სწორეთ ასეა. მაისის ი გ, ქვს
 უ ნ ვ. ამას წინათაც მოკვერეთ, რომ ვარსუვანის მოუფრისეგან მო-
 ტახალი რუსული ამოვი მოკვეწრა და რატორ ვერა შეიტყვევი რა,
 რომ არ მოკვეწრე? რაც ამბავი იქოს რუსულია, ყველა წკრიადად
 მოკვეწრე და ჩუქარ დავვაგვიანებ □. შეგედა აწერია: „ტომ-სტესით
 არ წავლახვან, იღლოს ირაკლიხავან“.

101. წერილი მეფე ირაკლი II-ის ძმის სალომესი, იფლომის
 მფლომისა, მიშვარბაშის ცოლთან ქალღმისთან, 33,5 X 10,7
 სანტი. დაწერილია ცილაღღზე ნუსხა მხედროლის ხელით. ხიზ-
 ნები არა აქვს.

1798, მაიათავის 31. ქალუას.

ქ. ჩემის დას მოგავსად სეუარელა და სავუდებელა, შეუის
 სხდი ს ა დ ა მ ე ჩემს სსიათოეხის წარს მოკვეწევი და შეხს მწვი-
 დობათ შეერას ღ თ ის ვისოე. მერმე შენა წიგნი მამოვიდა, შენი
 მშვიდობა მტნობა. დად დადღ სსიათოეხა ჩემს გვედს შენი მწვი-
 დობის ცნობა(მ). აქყურა ჩვენი ამბავი გვეათხანს, ღ თ ის მოკვედ-
 ე-

ბიძი მშვიდობითა ვართ. მე ვი არ შეგონა შენი ზრე დაძორება, მე დაად დადად ვწყუხარ შენს დაძორებას და შენი ვი არ ვაღია. მიპკანბაძისა რამ შატყურა, ამის შეგონი არ ვამიგონია. ბატონისშვილმაც დიდად აგვარვა, ამის შეგონი არ შემიტყუაო. ვის შოუტანია ეგ კარგი ძღვენი, თითის თუ იცის რამე, თარემ ჩვენ არა ვაღია რა. წიგნის წასუხი არსენხათვის მიხდა გამამეტანების, მაგრამ დაიდ გვიან მომტეს შენი წიგნი. ნათლია მხდ მოგვიდა, ჩვენს შავურათი ხლდა ეგ იქნის, ვიდევ შენის მშვიდობის აწივის სუ დაეგადეთ. შეათათვის და, ქვს უ მ ვ □.

აშიახე აწერია:

ქ. ემწვილებმა მოკითხვის მადლი შემოგთავაღეს, ამითაც სიყვარულით მოგაკითხეს.

ქ. დედა ჩემს მოკითხვის მადლი მოგახსენათ და ამხნე თქვენი მშვიდობა იკითხა.

ქ. რამდ მოკითხვის მადლი მოგახსენათ და ამხნე სამსახურა მოგახსენათ.

ქ. თვამაძისმ მადლი მოგახსენათ: შეიდათა კარგი იყავთ.

102. წერილი მეფის გიორგი XII-ისა დავით ბატონიშვილთან, 12,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1798, თქტომბრის 15. ქ. ჩვენი დ'ის წყალობაც შეადო, ბატონო დავითი მრავლა მოკითხვა და უხუცესად ბიძების წაღლა მოგახსენდეს. შერე დღეს რომ ამ თვისა იუ, მარსუგა დღე არის, შენი წიგნი მოგვიყვდა და მოეწერა, რომ ვითამ უსუფდა ჩვენიან წამოსეღაეოს და ჩვენიან ჯავათხის მამშადილის მიტემა შოუძლას. დედაშენი სუ წამოწყდეს და დედაშენი სუ წამოწყდეს და შენც სუ მამოგდეს და შენი ბებიი სუ მამოგდეს, უგვლას კრითის გუბიგათ, რომ არას დროს ჩვეუგან შავისა მოშლა არ იქნება და არც გამორთმევა მამშადილისა და თუ ჩვენსუდ ჯავათხის არას იმტყუხებს, არას დროს ჩვენ შავის არ მოუძლით და არც ჩვენ შავის გამორთმევის მოკითხდემით არას დროს. შეს ასე დაჯერებულა თვავ

საქართველოს სამკვლევან

ამაჲედ, როგორც ჩვენ შეხსნის შეიდათაზედ დაჯერებულნი ვართ და შეხ ჩვენს მამობაზედ დაჯერებული ხარ, მაგას მოყმელადობაზედაც ისე დაჯერებული იყო და უოფლისფრით ხათრიაჲში გახადე ჳავასის, რომ მაგასი მამდას ჩვენგან არ იქნება. შამშადიფის ტადი თახი და ხუთა წილიც თახ გაუყეს, ამაჲედ დაჯერებული იყო, შეხ ჩუ მომთვედრია, უველა სწორე და ჳეშნარიტი მოწყრას არას ეს ჩვენგან და შეხნ სარწმუნო იყო და გეგნ სარწმუნო გახადე. და ამ წიგნს რომ ვწერთ, ჳერ არც უსულ-დას მისულა ჩვენთან და არც არავის სხვას ამ საქმეზედ და იუ ვიხმე მავა და ვერც არავის ზასუხს რასმე ცაოტახს. და ჳერ არც ნაკოდორზა მისულა და ამასნე კარგათ გავისტუმრებთ. და კურიაფს და ავალიშვილს გავიასნე თავით, ხვად რომ შახათას, გავისტუმრებთ, თორემ კვირას კა უთუთი გავისტუმრებთ. და შემდგომად შეხს ამავსა და წიგნს ჩუ დაგვაუდებთ. სადომირის იუ, ქვს უ ბ ვ. და როგორც შეხ ვინდა, ამ მხარეს უველა ისე ჰოუსწერეთ და უველა ისე კარგის და რავიასის ზასუხით ვასტუმრებთ და ჳავასის უოფლისფრით ხათრიაჲში გახადე, რომ არას გხათ მაგას მამობაზედ ჩვენგან კვლის იღება არ იქნება. ამაჲედ უოფლისფრით დაჯერებული იყოს. და როგორც ანო, ჩვენმაც და გახვამაც მრავალი ავი კავი არას და აჲს უხას მხანდაჲთა და უხდათ, რომ ჩვენსა და მაგასიში არიფს საქმე და დავკამარონ ისეჲ ერთმანეთის, მაგრამ არ იქნებო, სარწმუნო იყავით და მაგათს კაცსაც ხვად-სეჲ კამოვისტუმრებთ | გიორგი .

103. წერტილი მეფის გიორგი XII-სა იოსებ მიშკარბაშთან. 21 X 14,8 სანტ., დაწერილია მოლოტოვო ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1798, დეკემბრის 12. ქ. ჩვენ შავთურ-დ მიშკარბაშს იოსებს მრავალი მთავითხვა ეუწეოს. მერე წავსა მოგვეწერა დეკემბის დარაკებისა შამშადიფში, როგორც შეხის სამსახურისაკახ ვაქადით, ისე დავთრებებინებთ, ახლაც ეს თგდა შეიდა ლევი ახლადელნი და აქორულნი გამთავებხავინა, დედადა. . . გამთავებმდევრებია და ასეხაც უხდა დარაკებანი და შეახხვინო. ასე უხდა ცარიფო. დე-

გამხერ იბ, ქსე უმკ, ესენი იქნენ ჯამა არას, სხვანი არ გუ-
გონისთ, გამოქვეყნის ავი კაცნი არას, მკრამ მახე იყავდურა
მიაგდებინე, რამ აღარ გამოიქნენ. | გიორგი

104. წერილი მეფის სძალის სალომეს მიშკარბაშის ცოლთან ქა-
ლუხთან, 88,8X11 სანტ., დაწერილია ლიბრ ქალაღღზე
ნუსხა მხედრულია ხელით, ნიშნები არა აქვს. წინა პორზე უწე-
რია: „ქ. ღთით მიშკარბაშის იოსების სახლობს ქალუას მი-
უვიდეს მუხრანს, ბელოთით“.

1799, ანუარი 27. ქალუაჲ!

ქ. ხემის დის შსგზავსად სეჟანუდას მადახურის ასუდა! სა-
ქართველოს შეიქის სიხდი ს ა ჯ ა მ ე ხემის სასიამოვნეს ზირს ეკო-
ტეს და შენს მშვიდაბათ შეურას დ'ის ვითრეთ. მერე შენი წაგნი
მამი(ვი)და, მოგვლაცხა და ჩვენი ამბავი გეკითხნა, დ'ის შენა
სიცოცხლე ხუ მომკლავს და შეიღებო გაეცოცხდოს. მკრამ შენგან
ეს კი არ შეგახა, რომ ასე გვიან მომკლავებოდა. დაღ მიკვირდა
შენგან, რომ ამდენს ხანს წაგნი არ მომწერე და შენა ამბავი არ
მცოდინე. მე კი ყოველ ჟამ მახსოვხარ, შენა კი არ ვიცი. ამ ზე-
თხელს შენ რომ წაგნი მოგეწერა, ამისა ზსიხე მოგეწერე, არ ვიცი
მოგიყვია, თუ არა. მუხრანიდამ მგზავრს რაგარ ყარ დახედებო,
რომ წაგნი გამოაცხიათ. მიშკარბაშის მოხვედა მამიდაცემს, მად-
დაბა დ'ის, შავისა მისხვდა ძღავს გედიანსა. სხუას მანდურს იქნენ
ამბავს ხუ დამკლავებო. ან რას იქო, ან ქადაქისაკენ ხომ არ მიხე(ა)დათ,
თუ მხდა სდგეით? ან ქადაქში ჭირს ხომ არ ამბობენ? ესენი ყუ-
და წერილთ მამწერე. იატონისშვილის ქეაყენის ორსულათა გუ-
გონე; მართლა ორსულათ ბძხლებო თუ არა? ანუარი 28, ქსე უმკ.

ქ. თაღის ჩამურის და თაღის ღვიბუბის მხნეშენა გეკითხის ამო-
ხა და ზატარ-ზატარა ხატეკი გამომიგზავნა □. ბეჭედს ხუტურათ
აწერია: „მეფის სძალი სალომე“.

აწიებუ აწერია:

ქ. ეშაწვიდემს მიკითხვას მოდღობს მოკახსენესთ და ამთაც
თქვენი მშვიდობა იკითხეს.

საქართველოს სამკვლევარ

ქ. დედა ჩემს მოკითხვას მადლობა მოგახსენითა და თავის სსსს-
ამოწმის ზარს გავცა. ჩემს დამ ასევე თავის სსსსამოწმის ზარს
გავცა.

ქ. ჩემს კრძობამ მოკითხვის მადლა მოგახსენეს და ამოაგ
აქვინა მშვიდობა აკითხეს.

105. წერილი იულონ ბატონიწვილისა იხებე მიშკარბაშთან, 33,8
X 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
ხელით, ნიშნებად ნახშირია აქა-იქ თითო წერტილი.

1799, მარტის 29. ქ. ბატონისშვილის იულონას
დედა-თავად მტყუთი სსსსავრო მიშკარბაშო იოსებს ჩვენ შერ
მოკითხვა გვეწვას. შერ რამდენიმე ხნა შენა წიგნი არ მოგვსკვლია,
მათომ რა მიზეზია? ამ ბაიდრედეუს ვის აშწერადებ, რომ ეროსედ
იქ არ გაავლი და აქერობაზედ თავად-იურა არ გაწირამს? თუ ჩვენ
გვაშწერადებ, რათ გვაშწერადებ? ახლა შენ ბაიდარში უნდა წახვიდე
და არხი აშუშავებინო. ჩვენც ჩვენის შავის ბატონის მეფიხითვის წიგ-
ნი მოგვიწერია და შავ არხის სამუშაოთ გატყენად ხადს ზევით მე-
შა ვახთავთ, ღთით ამედიცა გვაქვს, რომ გვაბოძის და ჩვენის
ძმას ადექსინდრესთავისაგ წიგნი მოგვიწერია, რომ შუღავრიდამ მე-
შას მოგახსნაის. ახლა, როგორათაგ შენის ერთგულბამისგან ვი-
ცოდეთ, ისე ბეჭითათ უნდა მოიქცე და ეგ არხა გამატანისო. ჩვენც
აქ ცოტა რამ სამუშაო საქმეა გვაქვს და ამას რამ მოგწყინო,
ღთის მოწყვადებით, ჩვენც მანთა წამოვადთ. სხუას, მანდაურსა და
შენს ამავს სუ დავაკვლებთ, გვაჯოდინებდე ხოდმე. მარტის კთ,
ქს უ 3 8.

ქ. შენ ჩვენს ჩამოსუდას სუ მოიდდი, რაც შეგეძლოს, არხა
აშუშავებინე, და შერე დროსედა □ - ბეჭედს აწერია: „ტომ-სქესით არ
ნაკლისაგან, იულონ ირაკლისაგან“.

106. წერილი მეფის რძლის სალომესი მიშკარბაშის ცალთან ქა-
ლუხასთან, 33,5 X 11 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

საქართველოს სამეფო

1799, თბილისი 17. ქალაქი.

ქ. ჩემს დიდად სიყვარულად და სიტრფიადოდ მი ად ა ხ ვ რ ა ს ასულო! შეუთხ სიხლი ს ა დ ა მ ე ჩემს სსსიამოვნის ზარს ვაკოცუნ. შენ მშვიდობას ვიკითხამ. მერ(ე) შენა წაგნი მძიჟიდა და შენი ანსავი მაცნობა. ჩვენი ანბავი გეკითხა, დ'თითა მშვიდობით ვართ. რადაც ბოდიშები მოგეხნდა ჩემთანა, ჩემთან რათ გეძარება შეგასიანენი? მე მშვიდობისა და სიყვარულის მეტი არა მინდა რა. ვარგაი იგი შენვე. მე მაგვარებოდ არ დაგემდებრება. გურგენამ ასრე მთახრა: გათენებდინ ამსითან ვიფ(ე)ქი; თუ წაგნის გამტრეჩქია უხლოდა, რატომ არ გამოძრეხათ. როგორც შენა სიყვარულისაგან ვიცოდ(ე), იმგვარს წაგნს მოძქვრდე ხადამე. თბილისი აზ, ქვს უ ზ ზ მშუთის სიხლი სალომე.

აწიხზე აწერია:

ქ. ჩემს კრძობამს მოკითხვის მადლობა მოგახსენეს და ამთავ სიყვარულით მოგვიკითხეს.

107. წერილი მეფის ბაგრატის სალომესი მიშვარბაშის ცოლთან ქალღუასთან, 23,3X11,5 სანტ., დიწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ბელოთ. ნიშნები არა აქვს.

1799, შკაბათის 22. ქალაქი.

ქ. ჩემს დიდად სიტრფიადოდ სიყვარულის მისკარნაშის სხლბას შენა უსაკუთრესა მეფის სიხლი ს ა დ ა მ ე სიყვარულით მოკითხავამ და ჩემს სსსიამოვნის ზარს ვაკოცებ. შენა წაგნი მოძივიდა და შენა ანბავი მაცნობა. ჩვენი ანბავი გეკითხა და დ'ვითა მშვიდობით ვართ, დმერთსა ვთხოვ. რომ კიდევ სიხარულით ერთთ შევერდიდებოდეთ. ანა გამოგეგზავნა და მოძივიდა, დმერთმა შენა თავი გამოხაროს. ბოდიში მოგეხადნა, და ჩემთან შენ ბოდიში რათ გმართებს? მე რას გარგებ, რომ ჩემთან ბოდიშს ახლი? ვინც წამოვადეს, შენა ანბავი კიდევ მაცნობინე შკაბათის კბ, ქვს უ ზ ზ □.

აწიხზე აწერია:

ქ. უმაწვიდებამს მოკითხვის მადლი მოგწერეს და ამთავ შენა მშვიდობის კითხეს. დედა ჩემისათვის რომ მოკითხვა მოგეწერა, აქ არ არის, გარის არის.

ქ. ჩემმა კერძოაბამ შოკოთხვის მადლი მაგახსენეს და ამითავე მრავალი შოკოთხვა მაგახსენეს.

108. წერილი მეფის ასულის ქეთევანის მიშკარბაშის ცოლთან, მშ X მ, ნანტი, დაწერილია ქალაღზე ხუხუა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ იხმარება თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. ღთით მისკარბაშის ჯალაბს ქალუას მიერთვას“.

1800, თებერვლის 2. ქაღკას.

ქ. მის ბრწყინვალეობას ჩემს სიყვარულს დას შეივის ასუდი ქეთევან მრავალს [შოკოთხ]ვას მაგახსენებ და თქვენს მშვიდობას ამბავს შეკოთხავ. დიდად ვწესვარ, რამ ამღებია ხნას წიგნია არ მამართმევა, მაგრამ ერთხელ და ერთხელ რამდისმე მიხეხით ვერ მოგწერე. ამგვარა გუდა მაქვს, რამ ასე ერთხელ და ერთხელ უგარავათ რამ დაერსენი, ვუღარ გაგებდავ. მაგრამ არც თქვენს შოკოდოდა ასე დაიწვებას, რამ ერთხელ თქვენს ანაყს არ შემატყუბიანსით. ჩვენს ამავს მოახსენებთ, დთის ამღებია თავისი მოწყალება მაგახსენს, რამღებია მოწყურება ემაწვადების ავტომყოფობაზე მე გამოყარე. და ხნად დთის მოწყალებითა ვეღლანი მშვიდობითა ვართ. სარტი თუ რამ გვაქვს. ვეღლას სოფელის ხსენება დაგვარა და შეგამოხახხუელი ვარ. ხამ მოგახსენება, იქიდამ ვერას მოყინდობ და ამისთავის გთხოვე. სოღამის ქარწიდს ანორებს და თქვენი ჩამოსვლები და ველ-სამამი მათხოვეთ სოღამობის ცადასთავის. თქვენის შემწივის მხემ, დთის მოწყალებით ერთს ვერანხედ უფროა შადე, შეგინა, რამ მოგართვა. თებერვალს ი, ქვს 17 3 17 □.

ამიებზე აწერია:

ქ. თქვენს რძლების და თქვენს მუღს ედაისბედს სიყვარულით აღვსიდას შოკოთხვას მაგახსენებ.

ქ. ზატარა გრივოდ მომიკითხე, მაგან როგორდა დაგვივიწყა.

109. წერილი მეფის გიორგი XII-ისა იოსებ მიშკარბაშთან, 18, მ

X16 ხანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1800, აგვისტოს 26. ქ. ზუგდიდში მიწაყარაძის ბაი-რის მოურავს შუკიაშვილს იასკის ასე უწერს: შერე შენს სამოურავო ბაიბრელო რუსების მოსახიფადი შერი შესწერდათ კოდი ორას-ორმასი, ამაში უნდა აუთს ფქვილი, კოდი ახ სამოცი და კრუწით უნდა აუთს დამაწელი სიბრძელი, კოდი ოცდა-თორმეტი, და ქერი კოდი ორმოდარეა. ეს ახლავ საქართო უნდა განაკვირთ, მოატახინო და ამბარშა მიაბარებინო. რუსების ამბარდანს უნდა მიაბარონ, ეაზი აიდას, ოცა სტიდინას დიკრთი უნდა მიაბარონ და ვაბს ასე რუსების ამბარდანი და ზეზგან დიუგებუდი კაცი მისცემს და, რადგან ვანი გადმოვა, მამან ბართი მოატახინ და რაცორც კუასეა მამან, იმ ფასს მისცემს უკლებ მთა. ამ რეა დეკუდ უნდა მიაბარებინო, თუ ამ რეა დეკუდ არ მიაბარებინო, რუსეთი შერე გამოვარდმეკენ. აგვისტოს 26. ქს უმს [მეფე გიორგი].

110. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ მიწკარბაშთან, 31,5 X12,6 ხანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია მძიმეები. წინა პირზე აწერია: აქ მიწკარბაშს იოსებს მიუვილეს, განჯას“.

1800, დეკემბრის 2. ქ. დედოფლის დარეჯანის მატე-სიკოთი სხსივარო მიწკარბაშა იოსებ! ზუგდიდში შერე შერე უფლის იმპერატორის კარა ფეოლორანის წიგნი მოუვიდა ზემს შიდას კახტახს. ასე მოეწერა: თუ კელაშთის ერთგულობა ვინდათ, ეცადებით, რომ თქვენა იმ დეკუსხდრე მთაყვანისითი შერე და დეა თქვენსიკო. ზუგდიდში აქამდინდ ვედადვართ და ახლავ კადეკ ვედეით, რადგან იმის მადლ მსულელობის მოეწერია. მგრამ, რადგან ამ ვამად შერე მხდ, განჯას, იმყოფები, დაიდ დედად შიდადუქნიჭების შიწერთა და კაცის ტარებით, რომ ასე რიგად ეცადო და შიგუდათი, რომ დიკერას და წამოვიდეს. ვიცი, დეკუსხდრესი კაცის ტარებას და იმის გამოდამარეკების შარს

დაბერ, მაგრამ დაად შენი უზახხო საქმე იქნება. მე დამოჯერე, მაგათა შენ არა გაძახეს რა, არცვისა სწვერა არის, თუარ ესე, რომ ვინც იმის მოყვანას ენდებს, დადებუდას რუსეთის კვლმწიფის სმსახური იქნება. ამასე რადასი გეხვეწო. შენის კვლმწიფის ჭირხაზუფს და შწყადობდობას თუ არასი მაიჯახებ. ქრისტანთობისათვის მანც ენადე და ამ საქმეს შეუდექ. ჭეშმარიტად მოყადე ხარ, რადგან მანც ამოთიფი, რომ ამას უარი არ გეთხრა და თუ შენ ამ საქმეს თავს არადებ, ქრისტეს წიხაშე მოვალეც დარჩები და დადებუდას იმპერატორას, რუსეთის კვლმწიფის სინოზების უარის შეთიფელც იქნები და შენ იცო. დეკემბრის ი, ქსს უ 2 წ დედოფალი დარეჯან.

111. წერილი მეფის გიორგი XII-ისა მიშკარბაშ იოსებთან, 34 X 17,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ბელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია ღითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „მის ბრწყინვალუბას მიშკარბაშ იოსებს მივრობს“.

1800, დეკემბრის 4. ქ. ხუენ მაგაერად მისი ბრწყინვალუბას მიშკარბაშს ათსებს მრავლა მოკათხვა ეწეოს. შერე შენი წიგნი მოგვივიდა და რაც მოგეწერათ, ყველა შევითყვეათ. აღიჯობ ხუენს მას ჯავახის ზოგეერთი სხიერის მაგარი და სხვა სატყუბო დაებარების მარზა-შეფასათვა(ს), და გვიამბო აქამების საქმეზედ შემოთიფადობისა. თითონ შენვე აქ იქვე და კარგად იცი, რომ ამ ვამად თათუდა აქამო სტყუფან-წმინდას კარსუფან კისკადანამთან თუ, და თსუფ აქამს თავს ცხენს წახდი ჭერა და იწყ, და მატრას ხომ თვადეგო სტყუად, და თსიც სხელადამ არ გამადიოდა, და რომელც ამ ვამბო აქამო თუ, ის ხომ არ დავითმურთ და ვახელით. შეორეც ის შემოთიფადა, რომ მითამ ხუენ მარჯნას ხანუბო მაგაზედ მოგმწეოს. ესეც შენ კარგათ იცი, რომ იმთ მოგეწერათ ხუენთვას ბირველათ, და ხუენ არას დრას კე არ ტყუამტებო. მამამადიფასათვის რომ შემოთიფადა, ხუენ მამანც სწორეს გუფით მოუცდით. მაგრამ დრამა და ვამბო ასე მოთიფანა საქმე, რომ ამ ადგადადამ იმთი დაკარგვა არ გუინდა და ახლაც ხუენს

ნება ასე არის, რომ ისინი თავეთას ადგილად არ ჰიყარნენ. ჩვენც ამ საქმასათვის შირხა-შეფისათვის დაგვიბარებთ, რომ მამშადილი ზოგიერთნი ვაღნი არიან, რომ იმათ საქმე მოხერხდეს, და როგორც ჩვენს ძმას ხსენ უნდადეს, იმათა ცხატ კარხვეთ კავრდაიხოს, რომ ამ რიგათ დაეჭირათ იმათი საქმე. სხვას შანდაურს და შესს ამბავს სუ დაგვაკლებ. ჩვენი სატყვე ეყება შირხა-შეფისათვის დაგვიბარებთ, და ჩვენს ძმას ხსენ შიასსეხებს. დეკემბრის დ, ქსენ უ მ ს. წვე გიორგი.

112. თამაზ ორბელიანის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 35,6 X 10,8 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუსხა მწედრულის ზელით. ნიშნებად იშვიათად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. შათ ბრწყინვალეებას მიშკარბაშს იოსებს მიერთოს“.

1801, ენკენისთვის 23. ახსებს.

ქ. შათს ბრწყინვალეებას ჩემს შვედობედს ძმას, ბატონს მისკარბაშს რ ბ ე დ ა ა ხ ი ე შ ა ვ ა დ - ბ ა შ ი თ ა მ ა ზ შ მ ა თ შ ე ს ი ა ე რ ს ძმურას სიუყარუდათ შოკეითხამ და შდაბდათ სამსახურას წადიას შოკახსენებ. შურმეთ თქუნსხვას ამას არ შოკელადა, რომ აქსობამდისინ უნასუხათ გამიშვებდა და ახლას ჩემის დის დედათედისათვისაც წაგნი მახსდებთ და თქვებიც ის არის, რომ ამ წაგნით შოკახსენებთ, რომელიც ახრება თქუნსთვის მამიხსენებთ. თქვენის შოკადის მობისაცას ეყდა, რომ ჩემი და დედათელიც ისე შიქაწათ და თქვენც ამ ჩემს საქმეზედ ბეჯათთა ბასდებთადეთ და შისი შასუხა სანქარათ ჩემის კაცის ზელით შობითთ, რომ თქვენის შასუხას მურეუბელი ვასდავარ. ენკენისთვის 36, ქსენ უ მ თ □.

113. იმერეთის მეფის სოლომონ II-ის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 34 X 11,2 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქაღალდზე ნუსხა მწედრულის ზელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. შის ბრწყინვალეებას მიშკარბაშს იოსებს“.

1801, იქტამბრის 11. ბრწყინვალეთ ათვალა მაშკარბა-

შოთა რუსთაველის ზეპირსიტყვიერებით მოკითხვის შემდგომად ესრეთ მოგვსახდეს: მაგათი მადალ-მსვლელობა სეფინის-ხეყს რომ მობრძანდა, რამდენსამე ჩემის თავადის ფინეზისშვილის სოფელეკიხედ კედი ამართეს, ახლა აქაღიშვილი ბეჭის გამოგზავნე და ფინეზისშვილი როსტომეც თან უამოვტანე თავის სანუთებით მაგათი მადალ მსვლელობასთან. ვითხოვ შენგან, ვითარცა შეიძლოს, ამ სოფელის საქმეზედ სწორეს სმარადით შეეწიოს. რომელიც ან შეეყო წიგნები და ან სანუთები არის, ესენი გზავნიხდებენ. სხვას ჩვენ სატყვეს და ამბავ უაგვედსავე ავადიშვილი ბეჭის მოგახსენებს. შენს მშვიდობის ზამთარს ნუ დაგვაკლებ. თვდომირას აა, ქს უნთ □. ბეჭებს ხეცურათ აწერიო: „მეფე იმერთა სოლომონ“.

114. დარეჯან დედოფლის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 20,5 × 12 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედროფლის ხელით. ნიშნებად მძიმეები იხმარება. წინა პირზე აწერია: „ქ. მიშკარბაშს იოსებს მიუვიდე“.

1801, დეკემბრის 8. ქ. დედოფალი დარეჯან ზეპირით მოკითხავს, მიშკარბაშო ათასებს მერე ეს წიგნი რომ მოგვიადეს, მანდ ნულარ მოიგდა, ახლავ აქ წამოდი, საშურა საქმე გვაქვს აღნათ, აღნათ რომ აღარ დაიგვანო და ახლავ წამოსეადე. დეკემბერს 8, ქს უნთ. მარტო ჩემა საქმე ნუ გგონია, სხვა საქმეებზე არის. წამოსედელო არ დადგე, ახლავ წამოდი □.

115. იულან ბატონიშვილის წერილი იოსებ მიშკარბაშისადმი, 31,4 × 11 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედროფლის ხელით. ნიშნებად იშვიათად ნახმარია თითო წერტილი.

1801, დეკემბრის 9. ბრწყინვალეო თავადო, მიშკარბაშო ათასებს წიგნი მოგეწერა, მომივიდა, რაც მწუხარებაა მოგეწერა კაცის გაგზავნელობასეუდ, თუხდა შენც არა რეუდეკავა იმ საქმეში. რასაკვირველია შესწუხდებოდა და შენ რომ კრეე: ხომ უფრო დიდათ გეწუხებოდა. ახლა იფიქრე: ან შე როგორც შეწუხდებოდა და

კუნძდი ამის შეგვიანებაზე. ესენი რომელსაჲ მიზნებს ამოცნენ კაცის შეუენებისს, ანდა, როგორც იყო, მოვანკრებით დ'თის მოწყალებით ამ ჰაზრათ და იმკვარის წერილებით, რომელად შენ იცა, კავისტუმრეთ წავარაძე სწახისა დ'თით ამ თვის არსს. თუ კი ერთა სარგებელია აქნეს რამე და დ'ნ იხება, დაზარკეთანაც არას ამაზედ წერილა და, რადეც შეიძლებადეს, შენც ეპისარკე. დინიარკედ მისწერას, რომ აღარ დააკვირის და შადე კავისტუმრის წავარაძე. ხომ იცით ეს საქმე მისის დადებულებას დიდათ შესამატი არას და სსმკობინობა და ამის ერთგულება აქნება. დეკემბრის თ, ქვს უ ზ თ იულონ !.

116. იულონ ბატონიშვილის წერილი იოსებ მიშკარბაშიხანში, 31,5 X 10,4 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იშვიათად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მის ბრწინებულებას მიშკარბაშს იოსებს“.

1801, დეკემბრის 18. იოსებს.

ქ. მის ბრწინებულებას და ხვეს დიდად სიყვარულს სატოსს მისკარბაშს საქართველოს მეფის მე თუ დ ა ნ დიდის სიყვარულით მოგიკითხამ. მერმე ეს ხვენი საზარი რეკავ გამოგზავნეთ და არანაღ დაზარავსაც წაგნა მოესწერეთ, შენც კარგად იცი და ამისი საქმე აქ კასინჯელად გაქვს, რაც რამ თავის სტახორეუელი ჰქანდა, მანდ დარჩა და აივღეს, თუ ემართა ვისამე რამე, და იმაში წაიღეს, რა სიტყუა ექნება. თუ არადა დაზარაეთან უნდა შეწია, დანაშული არავიზედ არა აქვს. უსრადით აივღეს. ამას გარდა ცხენი მოიკვდა და თუ ჩემი სიყვარული გაქვს, სიცა იუთს, ერთი იახა უნდა უმოყვდა და მისცე. ამს სუ აქ, რომ ცხენი არ უმოყვდა და არ მისცე. ქრისტისმობის იმ, ქვს უ ზ თ იულონ !.

117. წერილი მედის რძლის სალომესი იოანე მიშკარბაშიხანში, 22,9 X 9,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის

ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ბატონის მიშვარბაშს იოსებს მიერთოს“.

1801, დეკემბრის 21 ქ. მის ბრწყინვალეს ბატონს მაშვარბაშს საქართველოს მეფის სიძლე სიძლეთე თქვენს მშვიდობას ვაჯიხანბო. მერმე აქაც დაშობდა და დადათაც გვეჭირება, ათადრბა რაც ზემა თათრეთა იყვინებ, ამთა რაც დეიულებს აძე(ვ)თ, ეველას თავის შეძლებით: ყნდა თუთარა გამთართო და გამთამგზავნო. ასე რაგათ დატომადლებო, რამ შქნი სვეუთარა გამთამგზავნო. შენც კარგათ აცა, რომ დადა(ა)დ გვეჭირება, რაგათაც თქვენგან ვაგოდე. ასე სხქართთ გამთამგზავნეთ. დეკემბრის ქა, ქვს უ შთ. □.

118. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშვარბაშისადმი, 10,2X10,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად რწვითად იამარება თითო წერტილი.

1801, დეკემბრის 21. ქ. მაშვარბაშო ათსეპ: სიგა თუთს, ერთი კარგა ედასქრის სინხის ზირა თაქისის მიდათ ყნდა მისიქნა და რამდენიმე ლატრა ბრახეი და სხქართთ გამთამგზავნო, და თუ ზემა სივეაოუღა გაქვს, ხედარ დაგვანებ, სინხის ზირა დადად გვეჭირება, სხქართთ გამთამგზავნე. დეკემბრის ქა, ქვს უ შთ. | იულონ |.

ქ. შქარი ადარ გვაქვს, ათვთ იქნეთა და ერთი მასრადის მქარი გამთამგზავნე. იულონ |.

119. წერილი იულონ ბატონიშვილისა იოსებ მიშვარბაშისადმი, 31,3X10 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. უკანა პირზე აწერია: „ქ. მის ბრწყინვალესას მიშვარბაშს იოსებს“.

1802, იანვრის 27. ბრწყინვალეთა თაგად მისვარბაშო ათსეპს სტავისგემით მოკითხვის შემდგომად ესრეთ გვეწვით: ეს ზემა მდუღელი თათრე, შენც აცა, ერთი წელაწადა არის აქ ზემ-

თან არის. თავის ხაზინა არ უნახვს, ახლა დამკითხავ თავის ხიზ-
ნის სხახავათ. მეც დავაიხარებ და გამოვცხადებ. ცხენი არა ქვეყნდა,
საქართველოს ცხენით წამოვიდა. ერთა ცხენი მეს უნდა უმთავნა და
მასვე, კვეთის ან ხეშის ჯიშისა თვის რამე ცხენი დარჩენილია და ან
სხვაგანადამ, საიღამაც თვის, ერთა ცხენი რომ არ უმთავნა არ იქნე-
ოს. სანამ მხედ დავუკვანდეც, თუჯა-უფრო გემკარავს და დად-მარხვას
რომ დადგეს, ასევე ხეშის უნდა წამოვადეს. მეც დიდთა ბეჯითა
თუე, რომ მარხვამი წამოიხსნედა და დავუხეი და გამოვცხადებ, ამის
მეტა მღუდელი არაყინა შევს ესა და სომ აცა, რომ მარხვამი ამა-
სა ხეშის უთავნა დადათ სეჭირთა იქნება. ქადაქმა ნუ დაუეებო და
ხურც დაგვიასკო დიდხის, მღუე გასტყუმრე შინა, მარხვას რომ დადა-
გვს, ასევე სხქართთა უნდა წამოვადეს აქ, ხეშის. ამის დავუკვანებ-
დომისა და მარხვამი ასევე წამოიხსნედა, როგორც შენგან ვიცოდე
და ვიყვარდე, ასევე ვიცადე და გამოვცხადებ. შენს მშვიდობის ზამთარს
ნუ დამაქლებ. ახერის გზ, ქვეს ექ **იულო**.

120. წერილი მეფის ძეს იულოზისა მიშკარბაშ იოსებთან,
23,5 X 11 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ხუხის მხედრულის
ხელით. მიწებები არა აქვს. წინა გვერდზე აწერია: „წ. იოსებ
მიშკარბაშს მიუვიდეს“.

1802, თებერვლის 24. ბრწყინვალეთ თავდა, მიშკარ-
ბაშო ი ა ს ე ბ, საქართველოს მეფის ძე ა ე ლ ი ს დიდას სიყვარუ-
ლით მოგივითხმით! მეტვე ხვეხს ამბავს თუ აკათისამ, დთან მარ-
ქალებით შივიდაბითის ვართ. მხედ რომ ხეშა სთოა და იარისა რომ
არის გირათთ, თუ ხეშა მშობისა და მეკობრობის სიყვარული გაქვს.
სათა გამოართოე, იარისა მისდევ გართათს ქქინდეს, თუ არ მოცდეს.
სხვს გართათ შენ უმთავნე და გამოართოე. რომ არ დარჩის, არ აქნება.
მაგისი ვაჭარა აქ არის მზათ, უხურმია, იარათაშვიდის რეჯის გამო-
ატანე, გაყვადით და რაც ხვეხა ვადათ, სრუდუქითა მატრონის გამო-
უგზავნით. ამის ვარდა რაც ვადევ დავკითხუბინის, ხუხის მხედ არის,
რაც ქვერთს, ეველა გართოე; თუ ხეშა სიყვარული გაქვს, და რეჯის
გამოატანე, არა დარჩეს რა. ახლა გამოვცხადებთ ხეშა მშობისა და მე-

კაბრისა, როგორც ამ საქმეს ხსნოდეს მისცემ და სსსკროთ კარიჯებ და გამოგზავნა. ეც სათა და სხუც, რაც დაგვიტარებინოს, რეკეს გამოატანე. ფეიერუდას კა: ქს უ ე.

ქ. რეკეს სუღარ დაუბებ, მალე გამოატარე: იასუელად დამუყენებიხარ იულონ.

121. წერილი მეფის ძის დავითისა თამაზ სულთანთან და დემურ-ჩოახანის აღმარებთან, 18,2x16,5 სანტ., დაწერილია ღურჯ ქალღღებზე ნუსხა მხედრულით ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1802, მარტის 12. ქ. ბატონო უსივადანოძა, თამაზ სულთანის და დემურჩოახანის აღმარება! მერე მისკარბაში იოსებ ხეუბი შეგობრია და ერთგულია, ამხელად ეს ცხვრის ტმზ-ღუდას ანარქის და ვადი მაქს, როგორც მე: ასე ჩემს უბთ, რომ ამს უყვანხი შევეწახნეო. ვისაც ჩუმა სიუვარუდა აქვს, სამ ამს ცხვარს შეაწვეს და, რომელიც არ შეაწვეს, მაშინ დავიხანე, რომ არ შეაწვარებოვარ. მარტის იმ: ქს უ ე

შ.უ.ი.ი.

122. წერილი მეფის ძის ივლიანისა მიშკარბაში იოსებთან, 31,6x11,5 სანტ., დაწერილია ქალღღებზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს, წინა პირზე აწერია: ქ. მიშკარბაშს იოსებს მიუვიდეს*.

1802, მკვათოვის 17. ქ. მის ბრწყინაფადებს მიშკარბაშს იოსებს სსსკროთის შეუთის მე იულის დიდის სიუვარულით მოგვიტარებინა; მერმე კარგა ხანა მენი ამავე აღარა ვიცი, რა მაზუზა? მე ვი დანაშაუდი არა მაქვს რა და შენი ვი არ ვიცი. თუ წეუნის გრადეგა, ასეოს რას მომწერ, რომ სსწყენი იუოს უისიმე. ამს გარდა, წინაშედაც მოგწერე, მსნდ რომ ჩუმა სათო და ფარჩა არის, ისანი დავიბარე და არ გამოგემზავნა. ოცი თუისნი არის, თუ ამს აქ: რომ მეც ორსაც გამომიგზავნა და ვარაის შენ უშოენი, დილ დიდთ დატომადღებ: თუ არადა უარჩა მანდა ჭქინდესთ და სათო გამოაროვი, თუ ჩუმა სიუვარულია გაქვს, და გამოაგზავნე. მეცინი

აღავი აქ არას, იმის სუ მიზამ, რომ ეკ სათო საჩქართო არ გამო-
შეგზავნა, თუ ჩემი შეგობრობა და სიყვარული გაქმს, სუ დაგვიანებ,
კადეკ ფირანის ხელთ რამ არი სათო გამოგიგზავნე, აქამდის ას-
ნაგ გაკეთებუდი აქნება, ისიც გამოართვი და გამოგიგზავნე. სიყვას,
შენის მშვიდობის ამიავს სუ დამავლებ, მტრადიხებდე ხადიმე. შეათა-
თვის იზ, ქქს უჭა.

ქ. ამას წინათ რაც კადეკ შენგას დავობარე, თუ ამისაც გამო-
მიგზავნა, დიად სიყვარულს და შეგობრობასა მივიგადებ და მიგიერთი
ქმბა დ'თნ შეც შემსადლებინოს, გაის ბოხობს და ქომს ხამ წან არა
უდგა რა იულონ.

- 123.** წერილი სელიმ-ბაღ ხემშიის ძისა მიშვარბაშ ბოსტთან, 88
X 28,5 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1802, ივლისის 21. აოსებს.

ქ. მათს მადლად შრწინვალებას და მატაოსებებს ჩვენს კუ-
თოდ შეგობრონ მიშვარბაშს(ნიც), მათი სიკუთხის და კარგათ ბძხეისის
მღომე დიდებული ხემშითვის კათუკობაში ხემშის ძე სე დ ი მ ა დ ა
მათი სახატეორაისის საფერასკადრის მოვათხეეს მოგახსენებთ. შე-
რემო აქ: ახადღებეს, რაც ღვეა იუა, ურისთვის შვადი მახელი და
სემი ერთეული ოსმან-აღა გავატანე ღვებისა, რომ თავთან სამშვი-
დობოში ჭარში გაიუვანონ უზახროთა. შემრეთ, ისინი რომ ფარადამ
მთბრუნდებიან, ჯერ აქ რაც ღვეის მიუვლეი მიუავს, იმას მას
უმადღეს სარასკანს ცაცავანს(ნიც) ვახლეუთა, რომა ისინიაც თავისო ადგ-
ში უზახროთ გავზავნათ. შემრეთ ამის უწინაც მოგახსენებთ, მე მო-
ვედა, რომა ჩვენს და თქვენ შუა შვიდასა სამუდამათ დამტკიცებუ-
ლი იუას აღაწერა ივლისის 21, ქქს უჭა. მტრე პირზე თათრული
ბეჭედი ახის.

- 124.** წერილი სელიმ-ბეგ ხემშიას ძისა მიშვარბაშთან, 88 X 28,8
სანტ., დაწერილია ქალაღლზე მორგვალო მხედრულის ხელით.
ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი.

1803, მარტის 1. იოსებ-ბეგს.

ქ. მათს მადლად პრეყანუადქობას და მტრობნუნისა, ჩუენს კუ-
თიღ მუტობარსა მუმიკარასის მათი ხაჯეთის და კარგათ ბანხების და-
დათ მონატრუ, დიდუღუღისასი ჩემწადის ყაფუჯა-ბაში ჰემშას ძე
ს ქ დ ა მ ი მ ბ ე გ ი მათი სანტაურთბის საეკრ-სუადრას მოკითხვას,
ამთ ბანხების წიამთხეს მოგახსენებო. მუძრეთ ამგანუადის სარქა-
სხაჯან თქუენი წაგზა მოგუერთთა; რაც კამისთა, ყუადა მოგვახსენა.
მუძრეთ მათს პრეყანუადქობას სარასურათუაჩ; წიგნა და კაცი უნდა
კეფახლუანს, მაგრამ ძამუად მუადი (sic) სარქასთა რომ მოთადა და თქუენი
წაგზას მადლადხა ეყოფით, იმბატამ კერ უჩქელი. მუძრეთს ამ მამუ-
ამუადმა თქუენი წიგნი მათიტხა, ამისთუან დავამადეთ. რადისც
მათი პრეყანუადუბის წიგნი მოგუიგა, კარსაც და წიგნსაც ვაძღებთ.
ჩუენს მკათთან ბეერთი საქმე გუაქუს, სხუას ჩუენს ამბავს ეს ძამუა-
მუადი სარქასთა მოგახსენებსთ, ადიწკრა მარტის ზარგუდსა, ქქს უქა.
მუთრე პირზე თათრული ბეკელი ახის.

აწითაზე აწერია:

ჩუენს სეყარედის კარსუახ (sic) კმაკ-ადან მრავადს მოკითხვას მო-
ვახსენებო.

125. ბატონიშვილი დავითის წერტილი ნიშნარბაშ იოსებთან, 38,6
X 23,6 სანტ., დანერბულია ქაღალდზე მუხნა მხედრელის ხე-
ლათ. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია:
„მის ბრწყინვალეებას შინა-ბაშს იოსებს, კნათს ჰეძუთოვს ტუი-
ლოისს.“

1803, მარტის 19. ჩუმა სეყარედო და ს(ა)ყუთარო მწუ-
ლამულო მონკარასში იოსებ! გითხოვ გახსოვდე და დროსუეაც გახ-
სოვდე. კუახანს შექმსეკე და მქართუა წიგნი მოსწეროს ჩუენას შეწუ-
ნისა, დევს რომ ამ თვის ით წავედით ჰეცურესს. მე ვაწო,
იწვა ჩუენის სხლდისთუასი, მაგრამ დრომ იგის ყუადა. გითხოვ, დრო-
სუად გახსოვდე. შენა და ვ ა ი თ (ხარულად).

კრთა მუადო მათსუ, თუ გამოგზავნა გიად, ვუცდები კარგათ

კავშირდების, მისთვის და შედისთვის შეკვლის, მარტა ით, ქმს
უქმ.

აწილზე აწერია:

შედიქა, მამადღაცეს კედშითვის წყლის, სურდ მოკვლევით
გბ რედიერება, კახოვ გახლოვდე ვეცდები ჩემი ცანება ვახეხი.
დროზედ გახლოვდე, კახოვს საძოვნო იყოს.

126. წერილი სულეიმ-ალა კიფიახისა მიშკარბაშ იოსებთან, 44X
28, მ სანტ., დაწერილია ქალაქზე მუსა მხედრულთან ხელით.
ნიშნებდ ნაშპარია თითო წერტილი.

1803, აპრილის 20, თბილისში.

ქ. მათს მდღეად ბრწყინვადებისა და ზეტოსისების ჩემს ქმ
თად შეკობარს, მის ბატონს მიმართდს, მათი საკეთისა და კარ-
კათის მისების დადით მისატრე, სრულად ჩიდიდარისა და ახალ-
ციხის სარდარი უ ი თ ი ა ხ ი სულეიმ-ალა მათი საბატონობის სოფერ-
საკადრის მოკითხვისა, ამთ ბძხების საძოვნესს მოკახსენებთ, მათ
მშვიდობას ვახოვთ. მეშინე, ამს უწინარეს ჩემი კაცის სულითა
წიგნი ვახედიოთ. ამ ამერეთადამ მისული დეკის გამოთხათ. მავი-
არა წიგნი მოკვითავ. დიდ კარვა, ამ დეკის საქმის რეგეს რამ
უშერებოდათ, მათს ზეტოსების ვამისეის და ვარუტა-მამის ხამ-
მის ძეს სულიმ-ბეკს ერთი კავა და წაგა მოგვად, ერთი უცხ-
ფამადამ, რომელს ქვეან რევა-ფამ, დიდებდმს სულეიმ-ალას
ახალციხე შე მამკათ, მს უკან თქვენი კეთილი შეკობრბის და
სოფერუდისათვის, რაც დევი იყო ამ ახალ ციხეში, თუ ცხენისინა,
თუ ქვეითი, დღეს რამა აძრადის თვა იყოს, თმთვით დღეს, ახალ-
ციხიდან ვეუდიოთ. ეს საქმე; დეკის თან წაყვან, თქვენი ქვეან
სოფერუდისათვის და თქვენი შეკობრბისათვისა ჭნა, რომ ამთ თქვენ
სამხსებებდმა რავერა დამონ და ბოლოს თქვენი სწეწა არ იყოს,
რამდენამე ვარსიდან მხედვთ, თქვენ სამხსებებდმა, დეკა წამოსულა,
ესაც შემოგვესმს, ჩემი კეთილი შეკობრბისა და შეკობდობს სამე-
დამით განუკრედი იყოს და დამტკიცებულა და დემთით მოწყადე
არის, მათს რედიერათი ბძხების ამისეს და წიგნსა მადამდე კეთი-

საქართველოს სიმკვლეზა

ბსუბდეო. სხვას, ჩვეს ზეზარს-საცუვასა და აქურს ამავს ეს
თქუენა ამუცაბული სარქის მოვასსენკასა. აღაწერა ეს წაგზა აზრო-
დას კ ვასუდას, ქვს უ ე ზ. შორე პირზე თათრული ბეჭედი ახს.

127. წერილი აელმ-ილა ყოფახიბა მიშვარბაშ იოსებთან, 46,5 X
32,5 სანტ., დაწერილი ქაღალდზე ნუხსა მხედრულის ხელით.
ნაწებათ ნახმართა ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

1803, აგვისოს 4. იოსებს.

ქ. შასი მადლად ბრწყინვალეობას და მატობისთვის, ძმის, იო-
ტონის მიშვარბაშის, შათა სიკეთას და ვარჯიშ ბძახუას დიდათ შო-
ნატრე, სრულად ჩადიდობის და ახალციხის სარდარა უ ი თ ი ა ხ ა
სუღამ-და შათა სისატაურობის საგურ-სუგადრასი მოკითხვას, ამას
ბძახუბის საშთავხუე მოვასსენკეთ, შასი ბეზახუროთ ბძახუბს დ'ას
კახაყო. შემტრეთ შათა მტერი სიუგარუდას წაგზა მოგუვიდა. რაც
გუბძხათ, სრულბობათ ვასძახეთ. გუბძხათ: მას უმადლეს სარასკარ-
თანს ბარი წამახლო მეცა და შეხვარ. ამ დეკემბის გამოათათათ, და-
დას თვითათ ვევიცამ, რომ არც მას უმადლეს სარასკარსთარს ტუთ-
ლი მამესსენკია(თ)ს (მის)თავის, არც თქუენთავის, მამის, ხამშამუადის
დროს, რაც წაგზა მოვწერეთ, ან რაც მოვასსენკეთ, არცერთა, არც
ბძისა ხამსხუეა, არც ჩუმა მოხსენებულა ტუედა არ თუო. საქმეც
ასრე დავიჭირეთ. შავრამა რახსეც ეს თამა ვამხსნა, იატონს ხამ-
შამუადის სუღამ-ბეკს დიდათ ეწეთის: რატომ თვითის მე ან მძივი-
ლო. აჯე და თავის ხახუმა წამხნა. ჩუენა რაც რჩევა თუო და ან
რაც თქუენთავს შაგუეწერა, შაგუეა შთამდა. ხელს ეს რავა-თვამ
რომ მობძხა, ამასთან რჩევა ვუქნათ, ბრე სეთი-ეჭუთა დეკა და-
ვარხობბე, ზოგითთებთ თაუბი დეკტრუეხეთ, ზოგა დეკადეთ,
ბრე თახა-ბეთთეც ტუეო გუეკვს. ამხდზე უნდა ბეგვა ეს დეკბა:
მე მოვარხნე, ხამა-თახა ჩუენა სოგდას კარბი ვაქს დეკბს. ამას
ხამოგდას ვუდილოთ. ამას რომ ხამოგადლოთ, შემტრე ამ დეკბსაც
დახსოვთ. სხვა დეკბსუდა ვარა ვაგზახუნდა ეუეას, რომს ჩუენა
სამხენუელიც ვავარახ. ასე თვოდე ამ დეკბსს საქმესუდა. მუ ბა-
ტონა სარასკარს სიუგარუდასთავის დეც და დამე უდლოთ და არც

ფაშის ვსენებს. დროის წყდობითა, ეს ფაშა რასაც ვუყენებო, მუდამს მოჰქრის და უოკუას სთავთა სიქმეს ჩემს დაუკითხვით არა შერებს. თქვენ ამხუე დადათ ხორაფამა ბძისდუთადეთ, რომ არას გზათ არც მას უმადლეს სარსკარს ტუვიდო მოვასხესო და არც თქვენს. ვაგა, ვაისუთა, ხარამხასკუც დედას ვარა ვამოყადნენ, ჩვენი შეჯღა დადათა ვართა დაეკა. იარე თანმოყდათა ცელხდა დაჭირეს. მრავალიც დხითეს. სხვაც ჩვენს ზეპარ-სიტუვას ეს ჩვენა ერთგულა ესტემა მოვასხესობს. მათს ბუღიყრათ ბძისგბის ამბავს და წაცხს მდამდევ ვეამხსუნდეთ. დააჭურა თხისის დ, ვასუდის, ქვის უყა. ზატარა ისმს და ისმის ეს ვამბავსაჲნი ამ ჩემს. ესეუბს სუდათა, ვა ისმს თეოს, რომ ვარცა მოჰქვადოს.

თათრული ბეჭედი ახის.

- 128.** წერილი ხელმოადა ყიფიანისა მიშვარბაშს იოსებთან, 1803, 28, მ სანტა, დაწერილია ქალაქსუ ნუხა მუდრთლეს ბუღით. ხიზნებელ ნაბზარა ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

1803, ივლისის 21. აოსებს.

ქ. მათს მადლად მრწყინვადობას და ზატარასხესობას მისს, ისტანის მიკარანსს აოსებს შათის სიკეთის და ვარცა ბძისგბის დიდათ მომეტრე, სრულად ჩიდაბრას და მხადეახის სარდარა უაფაანო სუდამ-და, შათი სობტაფორობას სიყურ-სავადრის მოკითხვას მოგახსენებო. მეშქეთ, დღეს რომ სიმშფავათა, თხისის ვ, რაც ჩვეს სობსხეუელმა დეკა თეო, შაქლა ვამოვასტუმრეთ თავიანი ქვეუხისვას. მის უმადლესა ხემწიფის ყოეუვა-ბში ხამშაშვიდა, სუდამ-ბუგას ერთი დიდა ვაგა, თავისა სიყურელი და ერთგულა ისმან-და, თქვენგნათ ერასთვას შუადა მახედა, ესენი ვამოვატანეთ ჭარმდია, რომს დეკამ უჩინათი ხამააროს. რაც დეკა სდამო ანაფხის და ეს ჩვენი ვატანებულა ვაგება შამტენდებან, დეკამის მიკვადებს, ვაორცა ანამიქს, ამ თიფასს, თქვენს ვახეუფესი და ეს დეკამებ უჩინათი ვასტუმრეთ თავიანი დეკა და მოგახსენებო, ფაშა არას, მჯრამ ევად მოგახსენდეთათ. თქვენი სიყურედის და მშვიდობის გუდასთეახს მრავალი ვართა აჭარბამ ვად-

მოკლად, ეს საქმეები ასე დაწყო, თვარემს თუ ეს არ გადასთვლიყო, ანას კაც(ს) არ შეეძლო ამითი გავრა. სხვას ზვეს სატყუას ეს ჩვე-
ნა ოსმის-ადა მოგახსენებთ. მათს მშვიდობას მად-მადლე გვიბძნეს-
დეთ. ადაწერს იფლისის კა, ქვს უჭა. აშთაზე აწერია:

გაორკა აბაშასემ მოკითხვა მოგახსენათ. სხვას აჭყურს ამისგ
ადის კაცი ამადა მოგახსენებს. მეორე პირზე თათრული ბეჭედი აჩის.

129. წერილი საბით-ფანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 38 X 24 სანტ.,
დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მედრულის ხელით. ნიშნები
არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ღთით ეს წიგნი წავიდეს
მიშკარბაშს აოსებს მიერთვას“. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წე-
რილი უნდა ეკუთვნოდეს 1796 წ. წინააღმდეგ ენებოლი ვალე-
რიან ხუბოვი ამ წელს ამოზდა კავკასიაში.

1796, შირაშობისთვიან 4. ჩვეს მძს მიშკარბაშს მოსესს!
ქ. მათა სიკეთის და კარგათ უთინის დადათ და უჩინათ მო-
სტრუ და მინდამუ, თქვენი ძის საბით-ფანს მოგახსენ(ე)ვ მრავადს
მოკითხავს. მერმეთ, ვაცით თქვენი მოწულე გუდას ამიავა, რომ
სვენს ამავს ივითხით, ღთით მშვიდობათ კახლივართ(სი). ახლა,
ჩემო ძმა, ერთი ეს წიგნი შენოვან მახლეითა და ეს მთორე წიგნი
'ხეთა ვახარადისთვიან მიამწერთა და შენ ატი, როგორც კი-ნათათ
მართამუც და უუდას კარქა გასინჯამ, და რასაც იძინეს, უუდა ამის
ბადადს ამავსაც და თქვენი მშვიდობის ამავსაც ერთი ივეთი ადრე
გუცთადისუც. და ახლა რაღა გეხეგნო, ეს საქმე ჩემი არ არის, შე-
ნას. ჩემი ყოყლივერა საქმე შენა, სიკეთუც და სიკუც. ადიწერს
მართანს 4. აქმადადის სატყუასის ვუდას ადა მოგახსენებს.

130. წერილი სელიმ-აღა ყიუიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 45 X
15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მედრულის ხელით.
ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მათს ბრწინეაღე-
ბას ძისა მიშკარბაშის აოსებს უახლოს სიმუბლით“.

1803, აგვისტოს 26. მოსესს მიშკარბაშს, ჩვეს მძს და
უმწერგელეს შეგობარს.

ქ. მათი მზად წოდებული ჩ(ი)დღ(ი)რის, ხალციხის და ბუღაჩის დიდი ხელმწიფის საღახორა უ ი თ ა ნ ი ს ე დ ა მ ა დ ა სიყვარულით მდებლად მოკითხვას, ბუღაჩურად ბძხების წახარულს მოგახსენებთ და მათს კეთილად ბძხების დმურას ვსთხოვთ. მუკმეთ ამს მოგახსენებთ მათს სიძლეს, რამ მგონია, თქვენს ქვეუბნებზე და სიბძხებულზე არიერთი დაკვეთვებისას ერთკულობის და სიძის მუტო. რამც კიბხა მათს ბრწინებულენს, საქართველოს უბარატეს მოავარს მმართებულს, უფაღს თავადს ციცინახვს სინასკარს, კოველიკე შევასრულეთ, ჩვენგან რამც შეიძლება ერთკულობით: თუ ლეკების გამოგზავნა, გამოურა, თუ ტუვეთის დახსნა და გამოგზავნა, უფაღს მათი უმადლესობის ბძხება, სმისხური ადგვისრულებობა სრულიად და ამდღივ გვაქეს, რამ ჩვენზე და ჩვენს ქვეუბნებზედ მუკობრობით კეთილათ შემიძნე, მწვადობედა ბძხებობდეთ, და რისკან არის, ვერ შევბიტვთ, რამ მართებულს ხალციხის სხვანსა წამოვიდათ და თქვენი სიბძხებოდადმ თქვენი უმხი სულთები მართებულს მოგვლოდეს და ჩვენი სოფლები დაკურათ, ხარა, ძროხა, ცხვარა, ცხენი, ესეები კვეთ სმისა მუტო წამოაყვანეს. წამოვადეს კადვე ბადრელები ქურთები; თქვენი უმხი, ზოგი ქურდობით, ზოგი ამკართ, ზოგი გადმობირეთ, ხალციხის თუ ჟავახეთის სოფლები გაახრეს, წამოაყვანეს კარა, ძროხა, ცხვარა და აღმანხის სულთებ, რამ დავით მამაცაშვილს მიხსენდა და ხანა და თქვენც მოგახსენებთ, რამ რაერთი მოვადეს აქ, ჩემთან მოხიურები. ვადვე თქნაქიდამ, მახანდას სოფლიდამ, წამოაყვანეს თრძოცდა-თაი სარა, ძროხა, კანბები; ათივ ცხენი. ამთა წამომევახი არის თქვენი უმხი, სარაშვილი უფაღ, თქვადის არის დახილბებუდი, ეს თორმეტო ცხენსხით მოხტომდა, მოურტაცა, წამოაყვანა. ამთურთაი გაახრეს, კადივს ჩვენი სოფლები, ეს თქვენგან არის, არ მოკუდათ ამს თქვენის მკობრობისკან, და თავის-თავათ არ შეუძლიათ ეს მტურობა მათ. და გვედრებით, რამ ეს სმქეთი ვარცა ბუკათათ გამოცხადებით შეატყობინათ მათს უმადლესობის, უფაღს თავადს ციცინახვს და მისთვისაც წავნა გვახსლებთ. და თუ ივადრებს ამთურს სმქეს, ნება თავისა, მაგრამ ვიცით, არ ახებებს და ვუვედრებით მათს ბრწინებულენს და წვადობს ვახოვთ, რამ ესენი უფაღს მო-

საქართველოს სამეფო

კითხას უკდისათ და გამოგვიგზავნას და ეოველინც დაითხოას 'თავას სამსხუებელში, რამ ამგური საქმეით და მტერობას არ იქმნას ერთმანხერთში, რადგან მგვობანხა ვიმყოფებთ ურთი-ერთისა, ამას-თჳს, მოგვხსენეს, გულ-დამწვარი კაცი ბევრია, ჩვენი ქვეყნიდანაც რამ რამე მოხდეს თქვეს სამსხუებელში, ჩვენც უურს აღარ უკდესთ-სხვას ჩვენს სიტყვას ეს თქვენი ენაზი დავით მსმტაცქიელი მოგას-სენებთ, წგლის 1803, აგვისტოს 26 □ (თათრულად).

აშიაზე აწერია:

ვაგით ვაამებთ, ჩამშასძეს სამი თუღით ახადვანის თჳშობა მოგვიდა უმადლესა სემდწაიფადამ და ჩვენ სდასირობას.

- 131.** წერილი სელიმ-ალა ყოფიანისა მიშვარბაშ იოსებთან, 44 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ ბატონს მინიშვარს იოსებს მიერთვას სიმუბლით“. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1803 წ.

1803, სექტემბრის 10. დასუე!

ქ. მის თქვენი სელიმ-ალა ე ი თ ა ნ ა დედის სიყვარულით მრავალს მშვიდობანხს მოუთხვას და აღრე ხადვის წადილს მადიდ-ღებით ძმს მარაშქარ(ს). შერეთ თუ ჩვენი ამავა იბხთა, დ'თას მო-წვადესით, მშვიდობით გახლავარათ, თქვენი წიგნი მოგვივიდა, რაც კეთხნათ, ვისმანეთ. ახლას ეს ხადილია გამოგვიგზავნას და ევადე, მადე დაბორუნით და თქვენი ამავაც ყველას კადე გვიბძნეთ. და თქვენ როცა წამოიხსნდეთ, ფაშასთჳს ერთი კარგი ჩერქეზის შავი ხაზს უმთვეთ; რამ ძდუენს ამქია, აცადე. დაწერა სექტემბრის(ვინ) ა. შერეთ პირზე თათრული ბეჭდლი ახის აშიაზე აწერია:

ქ. ფაშას დედა თუ ივითხთ, მისიბნდა.

- 132.** შავი იოსებ მიშვარბაშის წერილისა ჯავახთანთან, დაწერი-ლია ნახევარ თაბახ ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხე-ლით. ნიშნები არა აქვს.

1803, დეკემბრის 14. ვაჯახანს.

ქ. მათს სამადლეს ადიაჯ ბეკლარ-ბეჯს მათი სამსხუერას მო-

წადე მართლმადიდებელი ხელს კაცებს მოვხსენებ. მე მარტონ რომ
თქვენ გახლდა, მაშინვე მოვხსენებ, ახლაც კაცებს თქვენი მერ-
მარტონი მაგონებ, თუკაც მაშინ დაბრუნებ; მე მაშინვე, მაგრამ ახლაც
ას დღე აღარ არის, რადგან შენ ჩემი მწუფადობელი ბიძგობელი, მე
ვალე შენს, რომ რაც ვიცოდე, მოგახსენებ. ამისთვის მე ჩემს თავ-
ზედ ხელი ვიდე და ამ წიგნის სიხარულით მარტონს ვაძღვებ. ღმრს
ერწმუნებ, ჩემს რჯულის ვიციც, რომ ესენი შენგან ხელის ამკობი
არ არიან და არც მოგეძებებიან, შენი თავიც შეიბრუნებ; შენი ცოდ-
შვილიც და ეს სიბრალე მტკენი ხელი, რომ სულ მოწყდებიან. ამ-
ისი ბრწინებულებაც კიანთა დიან უცხო და მტროსანი კაცა ბიძგობა,
თავის სიტყვასუ და ბიძგობასუ დიან მტოცნა, რასაც ვეცნის, აც-
ადე, რომ ამისგან ტყუილი არ იქნება. სიკვდილს არჩევს, თავის
სიტყვას კი არ გასტყვის. მე ამ ზავბუდსავე ვიციც, რომ შენს
რომ მოვიდოდნენ, თუ შენ შენის ხელთ მოხვედრად, შენ შეს
აღაგს და ხიბობს არ მოგიშლიან, და ახლაც თუ დამაჯერებ და
ხვადვე შენს შვილს ხელით და ან ერთის შენის მოწყობარის კ-
ცის ხელით ციხის გასადგომს გამოუგზავნი, ციხეს დახუბებ და ხარის
რასმე დიდებ, თქვენ ისევ თქვენს მღვდამარტონში იქნით, თქვენი
ხიბობს და მისხუბლობს არ მოგეძებება; თუ არა, ღმრს ერწმუნებ,
თუ ეს არა იქნება, სწორეთ შენის ცოდშვილს დამხობიც შენ ხარ
და მეც ხელის ამწყვეტიც. ესენი ასე მომზადებულნი არიან, თუ
ამდამ და ხვადე რომ სიმშობათა *), შენ საქმე, რაცორც მო-
ხიხსენებთ, ისე არა იქნება, მას უკან შეს თავა ვედარს უძველი.
ესენი სწორეთ არიან ახორბენ, ხო მოგესხენიან, რომ ირამთა ალა-
რების გაავითხვენ. მე რადგან თანამდებობას მქონდა თქვენითვის სწო-
რე მოხსენიებისა, ეს არის, რომ მოგახსენებ, ეს ჩემი მოხსენებაც
თქვენთან საიდუმლო აქვს, თქვენს რჯულს ვიციც; თუ ამით ეს
შემატებ, აცადე, რომ მაშინვე დამარტონ და ჩემი ცოდშვილიც
გაუბედურდება. ღმრს გუდასათვის, რომ ეს რაც მომიხსენიან,
შენთან საიდუმლოთ აქვს. ხერც ბიბლიისს შემოუთვლია, ამის გა-
ცობასუ მოვადე, ამისთვის რომ ეს ისეთი კეთილი გულის კაცია,

*) ამ სიტყვის მკვირ დედანზე სტრიქონს შემთხვევით ასე სწორად
საზნაშაიკათი(?)

რომ მენ თუ მენს საქმეს ამხუე მოაუდუე, უკუდა მენი საქმე კარ-
გათ გარადუება. დმუათს ერწმუნე, მე ჩუმი ვლა გადუახადუ, რად-
განტ ჩუმი მწყალოთიელი ბახნეკითადით და ახლა სენო თქუენია. დემქ-
ბრის აღ, ქქუ უეა.

133 - შავი მახინეუბრის მაწკობაჲმ ოსუბისა მადლე დინიტრის ძის
ცოცხანთისადმი, შნა X 11, მ ანტ., დაწერილია ქალაღბე
ნუხა-მხედრულის ხელით. ნიშნები აბა აქუა. მოასუება მირ-
თმეღლი უნდა იყოს თებერვალში 1803 წლისა.

1803. შის ბრწინვალებას საქართველას უპირველესს მძრ-
თებელს და სხუათ ორდენის კავალერს, თაუადს შ ა ვ ა ჯ ე დ ი მ ი ო
რ ა ს ქ ე ს ც ა ც ი ა ხ ა უ ს.

თაუადის ა თ ს ე ა ი ე ბ შ თ ო ვ ა ს ა გ ა ნ მ ო ხ ს ე ნ ე ბ ა.

რადესაც ერახის კელმწიფემ იბრეუმ-მხუბ, დროს მუეე ირავ-
დის მამის, მუეე თკომერახის მუეუბასას, უბას მამას ჩემს მა-
კარასძიას; ესე იგა თბერ-თეუბესტერობს, წყალობის წაგხათ და ახ
თუძახეც ტახუქეს ფამკირად ბირნადეს მუძისადედად, შამბ მსარ-
გებლობულა წყალობითა ამით განაგრძელებდა შესადეუბას თუკან
ერთეულებითას სამსხურს და შ დ მამის ჩემს მიგვალების უბას
წერადით ნეტარად სახსოვარძს მუეუბ ერეკლე ძმას ჩემს აუტო-
ქას მუდაქობა, მამსახლისით და ხეგადობა, და მუორეს ძმას ჩემ-
ს თახეს მაშკარაძიას. კარხ ძმ ესე ჩუმი თახე არა იღებდა
ერახის კელმწიფისეგან ჩუმი დახაბხუდა, განწესეუფსა ჟამბერის
და მთ წად საგუეობიდა აქ-თე ჩუენს მესამხლერეთ მუელობეკით
კარზე დქნახად და საქმეთა მორას ქნეკათ, ესრეთეე სსუეუელას
მუეოსეგან შესამბის სამოერათ და მატევისეგმით, და შ დ ძმისა
ამის ჩემის ვიეუე წინაშე მუეუის მუეე ნმარებულ სახათა მით, ვათარტა
ძაცა ჩუმი, რ ლის ძლიათა ვუხოერებდა სკადრად მუეუას და წო-
დუისა ჩემისა კადრეულებადე განხეუებუელისა მუეუე კითარკისა;
და დეს ხუეუბიად ემად ქმნილი და დოფერებუელაც მუეხდას კო-
ს ცოერების ჩემისას ბრწინვალებისას თქუენის ჩემდამო კუთად-
მხრეუელობას, რეკარადეს ხათხ თხუთ უ დ უმადრეს მისარათე-
უელად მათის იმპერატორების დიდებულების, ქ დ უსოწაღუნისა

ჩუქისა კვდმწიფისადაჲ. თუჲცა შეუვის ძის იუღონისკაცს შქონდა ბა-
იდრას მათრასობა მოცემული და მქვესცა, ვარსა შეუეუ ციორვამ
დრას თჳსას შეუფობისსა განმიახლა წერადით სკველა ესე და
კუმსხურებოდა წოდებისა ამს მან უკანასკნელს დღემდე მისას ცხოვ-
რებისა, შინაგებობული სამაურთოთა მით და დღესცა ვარ, წერა-
ლისა ძლიათ მახისა, მოურთუად მოადა, რ ღვისთჳსცა არჩისა ამს-
თანა შოგარომეუ წერილისცა ხსენიულისა შეუვისსა, და მან თქვეს-
ცაი განხილვისა მახისა, რაცცა შეუძნების, ვარ მომდღაღნელი აღმს-
სრულიყოფად თქვენ მაურისა სობისნიულისა.

134. წერილი სელიმ-აღა კიდიანისა მიშკარბაშ იოსებთან, 32×22,7
სანტი, დაწერილია ქალაქდუ შორგველო მგდრულის ზელით.
ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. დ. თით ეს წიგნი
წავიდეს ქალაქს ბატონს მიშკარბაშს ასეცხს მიერთვას“. თა-
რილი არა აქვს, მაგრამ წერილი 1803 წელს უნდა ეკუთვნოდეს.

1803. ჩემს ძმას მიშკარბაშს, ბაშს ბატონს დიხებს!

ქ. თქვენის საკეთის და კარგათ ვოფნის დიდით და უწით-
ლით მონატარე და მონდომე, თქვენა ძმა სე დ ი მ ა დ ა ს მოგახ-
სენეუ შრავადს მოკითხვასა და თქვენს მშვიდობას დმურთას ვთხოვო.
შერმოთ, ვიდრე თქვენა მოწყალეუ გუდას ამბავი, რომ ჩუენს ამბავს
ბძახეთ, დ. თით და თქვენა დოვლათით, მშვიდობით გახდივარა
ახლა შენა სიუვარუდისკაცს ამას მოუქვდადა, რომ აქ მშინდესოდა,
რომ ჩემს ამბავს არ დაკავდეოთ და აგრე მადე დამოკაწეუ. ახლა
შენს ამბავს და უბრწყვილიანს ამბავს სე დაკავდეოთ და კიდეუ ჩუე-
ნი არჩია მხდეთ წამოვიდა, რომ ვარს უნდა წასუღაიყო, ახლა შე-
მოცეუ, რომ ან ვარს წავადა, ან მოვიდა, მცოდინე. და კიდეუ თუ
წასუღაიყოს და მასუღაიყოს მადრას(ვიც) ცამოკ'ხავსეო, და კიდეუ
ჩუენს ამბავს თამაშს ეძეუ-ადისი მოგახსენებს, დმურთამ შესა თავი
სე მოამოსადოს, მორე პირზე თათრული ბეჭედი ახს. ამითე აწერია:

ბატონს ბაბა ჩემს შედიქს დარჩათ შრავადს სიუვარუდით მო-
ვიკითხით.

საქართველოს სიმეფლენა

135. პირი განცხადებისა ჯავახიანის შესახებ მეფის გიორგი XII-ისა მიზარბაშ იოსებისადმი, 42 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უხის, მაგრამ განცხადება უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1800 წ.

1798—1800. ქ. ჩვენს შვილს ჯავახიანის ჩვენგან დამტკიცებული მშვიდობისა და ერთობის იანა ეს არის: რადგან მამშადილი შავგვარეთ და იტონ-უმისზე შევარიკეთ და დავხიეთ და სომხებიც, რომელნიც ჩვენგან შოვენიანდარან და განჯაში ჩვენის ნებით ამჟამად ბოდენ, და კადეც შავბარეთ, სომართლით ჩვენს შვილს ჯავახიანის სომხეთის სქემე არა აქვს, მაგრამ მამშადილის სომართლ და ერთობისათვის, უარბაღში რაც ელა არის უზახიზ, იმხუდრე კელი აკვილია, აბრეიმანს ჭეუნდეს, და შელიქებიც სომხებით ჩვენს შვილს ჯავახიანის ჭეუნდეს და შერიკდენ და ერთმხერთში მტერობა დაიქნან.

ქ. რადესიც ჩვენის შვილს ჯავახიანის დასტურით იბრეიმანს შევარიკით და ერთმხერთში იფიცი მონდა, იმის აქეთ რაც ჯავახიანის უარბაღადამ ელი წამთეყვანის და სოვა რაც წამთელას, სომხებს გარდა, ასეუ აბრეიმანს მოურუნის და აგრევე, რაც განჯადამ აბრეიმანს ჩვენს შერიკებს უკან წადეს, ჯავახიანს მიუბრუნის, და თუ განჯადამ კატეკულიყის ვინმე და იბრეიმანის მისხუდიყის, და ან აბრეიმანს გამოქრეადეს ვინმე და ჯავახიანის მისხუდიყის, სომხებს გარდა, ერთმხერთის მისიენ, ასე გარიკდენ და ერთმხერთთის და ხუდარ მტერობენ. შემდგომად ასე გარიკების, შერე რომელიც ერთი შორეულე იუსმართლიყებს და შირველად მტერობის მახეზის მისეკის. ბრალი იმისა და იფიცის გამოტეხიც ის აქნება.

ქ. ჩვენს შვილს ჯავახიანის ამხუდ თავს არ ვაწყენდათ, მაგრამ, რადგან თითონვე უტკიცესას სათარიკამთისათვის შოენდომობა და სომართლიც გვეთხა, ესე რომ, რადგან მამშადილი და სომხება ჩვენის შვილი ჯავახიანის აქნება და უზახიცი შავათის მახეზით გვეკარკება, ამდენი მანდავი რომ გვეკადება, ჯავახიანმა წელიწადში ათისა თუმხა მოგვეც, რომ ჩვენს მამშვიდობის და

ერთობაში წინააღმდეგობს სიტყვის ადგილი აღარ ჰქონდეს. ეს საქმე წაყარსნამ: ბევრჯერ დაგვანატოვა და ახლაც მარაყენი ამ აზრით თუა მისუფი, თარემ კვების ზეჲს არც კი ვიფიქრებდით, ამისთვის რამ ამისი თაყაჲ ზეჲს ამისგან არა გვქონია და არცა გვაქვს. მისკარბაშა! ესეება ასე მოახსენე.

136. წეროლი ხელმ-აღა ყოფიანისა იანებ მიშკარბაშისადმი, 30X21 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის. მაგრამ წეროლი დაახლოებით 1803 წ. უნდა ეკუთვნოდეს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მიშკარბაშს ათლებს მიერთვას სიმდაბლით“.

1803, თხუთისი 11. მასეს!

ქ. მთა სიკეთის ამოდ ყოფნის მოწადე, ბედნიერი ვეზირის ერთგული სარდარი, ე ა ი ა ს ნ ა ს ე ლ ი მ ა დ ა, მრავალს მოკაითხვას, ამოდ ყოფნის სახარულს მოგახსენებთ ზეჲს კეთილ მკვთარს მიშკარბაშის ძმის. აწე თქვენს ბედნიერათ ბძნებას დამრთხვას გისილოთ. მერმეთი წიგნი ებოძა მესრან-ბატონს მარზა-აფრამის ხელით და ბედნიერი ვეზირისათვის და თქვენს კუბოთი წიგნი ჩემთვის და რაც გუბნათ. ვისმანეთ და ბედნიერმა ვეზირმოდ მოართვა წიგნი და მსხეი ებძხა. ყოველს აუწყებს იქილას და ბედნიერმა ვეზირმოდ ასე ბძხა და ზეჲს ასე იუჯითად მოგახსენებთ, რამ ეს ყანსელი თათარი ახლავს აქ ბედნიერს ვეზირს და ტყუილს, ედის რამ გუბნათ, ახლავ ზამთრით, ცოდვა არის, ეს ედხა არ ატირდეს. რას დროსაც თოვლი ადგომ და გაზაფხულდება, თქვენი კაცება კუბოთი და ჩემის ხელით ჩავბარეთ ყველას და გახლებთ. და სხვას ზეჲს სიტყვას ეს თქვენი კაცი მოგახსენებთ და თქვენს მშვიდობის ამბავს სუ დაგვაცლებთ და სარგებ(ს) და ყოველს ერთათ გაახლებთ. შენ ჩემი თავდება თუჯა, ახლავ გამოგზავნიდა, მაგრამ სხვათერ გაბძინ-ჯეჯეჩ ყანსლება და თოვლი რამ ადგომ, შე გაახლებთ. ყოველს სარწმუნო თუჯა. უნვარას(მოდ) ათ. თქვენ კეთილდუქეთ მესრან-ბატონის სახეგესთან □ (თათრულათ). ამოზე აწერია:

ქ. ბედნიერი ვეზირის დედამ მრავალი მოკაითხვა მოგახსენათ, და ცოცხლად თუჯათ, თქვენი სიტყვსე ყველასე ეფრო მაძებათ.

137. პირი სინანულის წიგნითა გოდერძისა მედის ერეკლეს წინააღმდეგ შეთქმულობაში მონაწილეობის მიღების გამო, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აწვია, თარიღი არ უზის, მაგრამ წიგნი დაახლოებით უნდა ეკუთვნოდეს 1784—1795 წლებს.

1784—1795. უმაღლესსა და უმოწველესს ბეჭდურს კვლამ-

წიფეს ამას მთავსებებს გადაცობი:

ქ. ჩემო მარჯადეო, ვითარცა ემსახურე მთავრებს ადამის ცთუნება და გველში შევიდნენ და ისრე აცთუნეს, ასრე მაკ თქვენსა ვაი უმამ შიგო. ვერც მე შეგატყვევა, თუ მკამა ან სულისა და შ'დთისა სიუყვარული არ იყო. გველად ჩემი მამადაშვილი ბაქარა გააკეთა, ჩარჩას შვილი, და კმტკად თათთან ამოქმედს. მე მომიუყენა ბაქარა, რომ დიდა შეკამბარა თუა მკისი, ეველამ უწყით ესა, და ჩემივე მამადაშვილი იყო; და შეკონა, კეთილსა (სი) რასმე ჩემთაყისა-მოთქი. თითხი თუ ხუთა დღე ან ჩემთან აღაზარავა და შემამთიფა თქვენსა მზე სიდაამონისა, რასაც მე გუეხებოი, ეს ეველას სწორე არისო. მკრამ მე მტრობაში ჩამომართმევენო. შეს თუ ბატონს ამას მთახსებებს, ნახე რა დიდა კროგულობა აქნება ამძია, და ხომ ხუდავ, არც ამა გიორგი ბატონისშვილის სარადალო არისო. და ბატონი ხომ ჩემს კვლთ არისო, ამისა მე ვარც; რაკი შეს მთახსებებს, მე ხომ არას დამიმადვასო. ასრე ეს კაცი და ემძავა შემიამდგა და თქვენსა სიამდლისათვის მამახსებების და სისიკვდილოთ მამცა და ამდენი სუდიც სისიკვდილოთ მამაგემისა. და მამინ ჯერ თქვენს უმაღლესობასთან აბრე არ წახდებოდა. ხსნი რომ განიფიდა და დაზარავი შეიქნა, ბატონი და მდივან-ბევა სიდაამხ ვეღარ იწყობიანო, მამინ და მოქალაქეთ დავაც შეიქნა, შემოვიკარ თაყისი და მრავალი ვიტორე, ასრე დამტყვევანა თაყისა ამხა-მოთქი. მერე ბაქარასიც შევიტყე, რომ ერთა დურჯია აბრეშუმის სიდაარა მკეცა; ვერცა შწყისარებამ მამიტაცა, ავდექი და ეს ვაფიქრე; ამ კარმან ხომ ასრე სიკვდილში მამცა, რა უნდა ვქნა-მოთქი? დ'თს ეს მკონა; დაემეცობინდი მაკ კაცსა და მინდოდა მკისაგანაც ჩემს თაყის წამლა მკმთიხა და მდღე-ვანდღამდის მკისი შეგოსარი ვაყავ და ამ თელავში ახლას თრჭირაც (სი)

მოიხრა: ბატონს ის ამბავი გაუხსნე, ადის ეხსიამებო, და მოქალაქეთ სხედეს კვ შავსიკიდა. და რაც მოგახსენეთ წერილით, სულ შავისი გაკეთებული იყო და გახეშირებული. მე ამისთვის არ გამოვცხადე აქამდის, რომ უმადდესს შეეუეს, კვლამწითეს ცულ-მოდგისით გამოვცხადებინა, ტყუილად მამხსენებინა, იყო მართლად; და რომ ჩემის თავისთვის ასრე შეწამლა. ვიცოდა, რომ ამ საქმეს ბატონისმედიანს მოწმობის ეჭირებოდა, და რადგან ამის იმხნა, ეს ხელა გამოვცხადე. და ამის გარდა თქვენს მედიანს ვაიხრავს რომ შეუდგა და აირთუებდა და შავი გარდათა წავხნისა, მამა შენს ასრე მასწერე. მე გამტანეთა, ის მოატანეთ და უფლებსავე შავის ანაგვს აქადამ სცნობთ და გამოცხადების უფლად. ზარველიავე თქმისა მოიხრა: ბატონს მოახსენე, ამის სე გამტანეთა, და არ გატყუის ბატონი; და მერე მე ვიცით. თუ თქვენს შავსს შეუდგა ასე, ხომ ის წიგნი გაარჩევს. მე რასკურველით შემამადგეობდა და არ იცოდებდა ჩემს განთუვებებს. ამის სამართაფს ვითხოვე, ის ჩემი შამადამედიანს ასე გატორიუვებინა და დაეკურებინა, რომ ჩემი სისხლი და ხორცი ატობინა. მე ვითხოვე უმადდესთაგანც და უწმინდესთაგანც სამედველათაგანც და სურათაგანც და მოსამართლეთაგანც, რომ ზარველი დიდი მამა ჩემი დ'თის კვლით შექმნიდა ადვინა უშმაკმა და მეც მედვინა მკან. ვითხოვე მოტყუების და სამართაფს. მათა გ ა დ ე რ ძ ი.

138. პირი მოხსენებინა გოლერძისაგან ირაკლის წინააღმდეგ შეთქმულობის შესახებ, დაწერილია ხაზვეარ თაბაზ ქალაქდსე ნუსხა მსკერულის ხელით, ნიშნები არა აქვს, თარიღი არ უნის, მაგრამ მოხსენება უნდა ეკუთვნოდეს 1784—1795 წლებს.

1784 - 1795. მოხსენება გ ა დ ე რ ძ ი ს გ ა ნ და ზარის დადგომის ამისს შიქმელთანა.

მათი უგანათლებლებსობა შეეუეს ძე გ ი თ რ გ ი რომ ბატონის ახმეტადამ ქადაქს ვაისტუმარ და ჩამიხნდა, იმ ვამეშიში მისკარბაში ითსებ და ბასტამასშეიდა სტ(ე)ფანე გამოვიდნენ ქადაქადამ თაყისის ამხანაგუბით(გვ) ჭკუდაბარბა. მამის ბატონისშეიდა გ ი თ რ გ ი კოჭლი ტერტერას სხელში ადგა. მოვიდნენ ეს თრხა, ჯერ ბატონისშეიდას

გაორჯობისთან არ შესულიყვნენ და დასხდნენ მისკარბაში და სტუფანუკ, ზავორცვა მათთან რომ კარავი უღვა, იმას აქედამ და იასტამისშვილმა სთქვა: ამისთანა დ'თას რისხვა იქნება, რომ ჩვენ დაგვემართოს, და სრუ დავადლებითა? შეივს ერეკლეს თუ ჩვენი შველა სდომოდა და ეს მოხდამყინას, კარგაი მოგვივლიდათ, მაგრამ ნახე ჩვენს უკუნურობას და უბედურობას, რომ ჩვენს თავს ჩვენ არა მოუხრეთ და იმას არ მავციით! მამის მიშვარსამის უახრავ: დ'თანი ტუკვალა არის კტეო. კიდევ სთქვა სტუფანუმ: შეიუ თეიმურაზში კახ-ბატონობა თუკისავე სიცოცხლეში შეიუ ერეკლეს მისცათ, მაგრამ ამის ასეთი მი-სჯეხი მისცა თავის მამას, რომ რუსეთს გაისტუმრა და იქ მოვლიათ. ამ სიხარბით ქება ეს სთქმე, რომ ქართლას და კახეთის შეიუობა თრავ თათის უხდლათ. თუ მაგაზედ ეს სიხარბე იმხარა, რასკვარველია; ჩვენ თითხმეტ-ათის თემისს და თურამეტ-ათისს თემისს არჩეულა ჩვენს თავისთ. ჭაღბათ მაგას ჩვენი თავი არ უხდლდა, სწორე ეს არისო. ამას გარდა ადგენეს ეს ორხი და მოვიდნენ გიორგი ბატონისშვილის კარზედ და თავეთის ამხანაგბობით შევიდნენ ბატონი-შვილთან და დასხდნენ. ხახი გამოვიდა და იასტამისშვილმა სთქვა: გვიბატონიეთ ამ დადუბილათა, დამცე მამა შენმა არ მაგვიარა და ასე დაგვადუნა, შენ მაინც მაგვიარეთ. თუ მამა შენს ჩვენი თავი სდომოდა, კარგაი მოგვივლიდა და არ დაგვადუმებდათ. თუხდა თავი გამაგდკისათ, ამას მოგახსენებთ: სეტავი ან უახსიას ამხანაგათ დადევ ჩვენა თავი, ან მამშდინის ამხანაგათ, ან სომხის ამხანაგათ, ან ქართველის ამხანაგათ, ან აღი-სულთახის ამხანაგათ მაინც ჩავედგებით, რომ ამათ აურას და სიმაგრეს უბახებდა, ჩვენ ვი ასე დაგვადუნათ. კურთხეულმა ზანთ თქვენმა რომ მამა თქვენი კახეთის შეიუედ უა, შენზედ ბატონა იყოთ. შერმე ხომ მამა თქვენმა ზანთ თქვენი რუსეთს გაისტუმრა და რაც რამ მიხეხი იყო... მამის მისკარბაშია შეხლზედ კვლა წაჭკრა და არ ვიცი; რათა, და ავალიც უუა. კიდევ სთქვა: ის იქ მიატედათ და ქართლას შეიუობაც მამს შენს დარჩათ. მამა შენმა არ გვიბატონას, შენ გვიბატონიეთ. ამახედ ბატონისშვილმა არა უბახან რა ზასუხი, მხოლოდ ამის შეტო: როგორა დაზარაკი არის და ან როგორ იქნება კვართ? ადგენეს და გამოვიდნენ გარეთ და იასტამის-შვილმა უთხრა მისკარბაშია: ამამიაც სეარა არ არის, ამას ასე და

აჭამეთ! ჩვენ ჩვენი ბანა და ცხა დაუჭიროთ, როგორც მოგვეფლეთ იოდეცო.

ამის ასლზე იატონის თავის კედით კელ-ჩართულა: ერეკლე-კიდეკ ცოდერისმ ამა ასლზედ მოაწერა: ჩაზარ-ბეგის შვილი გავიაც სწორეთ მახსომა და სხვანი გარსხეთ არ მახსომა.

139. პირი წერილისა აღა-მამადხანის შესახებ, 24,3 X 127 სანტ., წერილი უნდა იყოს მიწერილი მიშვარზან იოსების მიერ იულონ ბატონიშვილისადმი, დაახლოებით 1794—1795 წლებში, ესე იგი ტფილისის აზრებამდე აღა-მამად ხანის მიერ.

1794—1795. ქ. თუ აღა-მამად-ხანის ამასვე იკითხვე, ზარგულათ წავიდა; თურქმანი დაარბია, აქილამ გამობრუნდა, შერე ხორასნის ჩასიბა ხლებოდეს და მშთამდის მიუყვანათ, რამ ამ ჩასიბდამ ერთი მამამ-ხან უთიფიდა, რამ ხადარძს ჯიდაცა ამ მამამ-ხანს ჭკახია და აღა-მამად-ხანისათვის მიურომევა, და მშთეფთ ხადარძს შვილი-შვილები დაუქურათ და აღა-მამად-ხანისათვის მიუციათ, აღა-მამად-ხანს ხორასნის ექვსი ხანისათვის შხვედგება გამოურთმევა და ჩახეგუნელის ზიჯიუყარ ხანისათვის გამოუტანებია თქრანს და; რაც ჩახეგუნელს ჯარი ჭვიდა, ამასვე ჩახოს დაუთხოვია, და თვითონ მამას სდღატავათ წახელა, და რომეღაც ხორასნადამ ხადარძს დაუთრით ჯარი გამოუყვანა, ის დაუთარი მოუთხოვია, რამ ჯარი ამ დაუთრით უნდა გამოუყვანოს ხორასნადამ. ამ ურჯულას გუგუბში ეს არას, და თუ ერთი დიხე გატო, რამე აუიქრეთ, ჭვა-ჯაფარაც ამ რამდენსამე დღეზე წასვლას ამარკის აღა-მამად-ხანის. თუ ერთი სწარე ამიყა ირით რამე, შეგეტყობინეთ, ჩვენის შიგლისა. აღა-მამად-ხანის საქმე ასეა სწორეთ, რამ წარუდს თქრანს უნდა დადგეს. აქამდის წიგნსა გუწერდით, ახლა იმასაც აღარა გუწერთ, ამას იტყვით ახლა თქვენ, რამ ჯარს რატომ არა გუთხოვთ. ამა ჩვენ როგორ უნდა ჯარი გუთხოვთ, ერთი ხანა და ჩვენთა სომეხნი, სხვანი სულ ამ ურჯულასაკენ არიან. და ჯარი ეილამ უნდა ითხოვს? თუ ჯარი გუგო, თუგონი გააკეთა ჯართ და

ხოი, და თუ არა არის, ჩვენ რა ვქნათ, ამისთანაებით საქმე არ გარტყდება და აქვე იტყვი.

140. პირი წერილია ჯავახიანის და იბრეიმ-ხანების შესახებ, 15,5 X 15,6 სანტი., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა იყოს მიწერილი იოანე ნინოშვილის მიერ იულონ ბატონიშვილისადმი, დაახლოებით 1796—1798 წლებში.

1796—1798. ქ. იბრეიმ-ხანმა ან უსეინ-ყელი ჩვენ მოგვწერს და მკვამლე-ქმინიკ თვითან ჭეჭანდეს, ჩვენ ჩვენი ტუვე ვასთყოთ და თვითან თვისი უღა გამოართვას. თუ ეს არ იხებოს იბრეიმ-ხანმა, ორივე მხვევალი თვითან ჭეჭანდეს, ჩვენი ტუვეკუი და ჩვენი საქრელი ეხლავ გამოგვართვას; მოქვედეს და თვითან როგორც უნდადეს, ისე თვისი უღა გამოართვას. ამას რომ არ აქვს, რა თვითან აქვს? თუხდა იმას ჭეჭანდეს მხვევალი, თუხდა ჩვენ; ახლა რომ ჯავახიანის სიტყვით ბატონს აქვადმ აურას მთახსებებს, ეს მოტუეუბა არის; ზედ რომ ვაგდავარო და ყურა გამოგვართმეუბა რა, შორს რომ დაუდგებით, რას მუკვებუება?

ქ. ჩემი კვამწიფევი, თუ ეს ასე არ იხებოს, რაც დეკებს ჯავახიანს დაგზარება, ამას ჩვენ დავმირდეთ, ხათარჯანი გავხდეთ, განჯას შემოვადეთ. ეს რომ ასე მოხედეს, რომელიც კვამწიფვის სუბა არის, უთველავე ასე შესრულდება. თუ ესეც არ მოხედეს, ბატონი უზილყიას დადეს, ჯახიანს და მამხადილს ჯარი დავთაროთ, გითარვი ბატონიშვილი აქ. განჯას იმხდებოდეს, ზუბოყსაც კაცო ტუც ზახითი, შემწეობა ვახთყოთ. დთისკახ იმედი შექვს, რადგან ჩემის კვამწიფვის და თბილის მახეხით იმისმა იბერტარობემ ეს მოწყადებს მოადო, რის ალა-მკვამლე-ხანის დასამხობლით ჯარი გამოეხას, რასაყურველას, რომ ზუბოყა ახლა აქ ჯარს მოგვამელებს და ახდეს ქრისტიანს ტუვეს გამოიხსნის, ეს რომ ახლა ბატონის ჩემის სიტყვით ასე მოხედეს, რაც ადარბეჯანის ხანები არიან, ეველანი ბატონის ჩვენს დაუწეებს ჯანბრავს და, რაც მთხედება, ეველა ბატონს ჩვენით იხებებს. თუ ახლა ზუბოყის მუეტ-

უბრძოლველად დაბრუნდა კვლამწიფე, სამყოფისხარა არის და ნება სამადღოსა აღსრულებს.

141. წერილი გენათელი ევთიმეი დედოფალ დარეჯანისადმი, დაწერილია მთელ თაბახ ქალაქზე ლამაზის ნუხა მნებრულის ხელით, ნიშნებად ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილები. ქრონოლოგიი არ უზის, მაგრამ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1801 წელს.

1798—1801, ივნისის 11.

მას უგანათლებულობას ს'დ ქართლის, ვახუთის და სხვათა დედუფელს ბატონს დადანის ასულს შარკჯანს, ჩვენს უდ უმაწუფელს კვლამწიფეს.

ძალადგული მარად თქვენის სამადღოს, გენათელ მოტროპალიტა ევთიმი უმადღესად ქვეს მკურ ღოგვს კურსიკვს და მონებრ სამსახურას სურვილს მოგახსენებ და გუდათა და ხედათა და მდუღარათა ცრუმდათა ტახტის თქვენის იტაკს დავალტობ და სლმობიერსა და ს'ხარსა კისსა მისთა წინაშე თქვენსა კახეცხადებ. ჩამე, სად მაკეკარა დიდის უფლისა კვლავითა? ჩამე, ვის მაკეტაცა კრებუდათ კვლავითათა შემოსელი, მზრდელი, მსწავლელი და მოწიფელი? ვამა, ვამე სად დაქება სიბრძნე და შეცხიერება მისა, რომლითაც აქამდე უნა ქვეყნის იცვებოდა? სად დასრუდა კვლავითის ებნ-ქხარი? სად დახდა უნუგებოთა ნუგეშა, თბოლთა მამა, უსსოთა სსსა, მწუხარეთა შემწე და ჭარვეულთა კვლის ამხერბა? ამისთვის ნერხდი მადლის გარეისა და აღტყინებუდათა განებითა იქსის დმურისა ვეკადრება უფელს ღოგვს შა, უკეთუ ჩვენ მისითა მიტიფებითა დავგლახავდათ, მას მაშინც მასცეს სუფევა დაუდგენელი, რა განუძხადა რს მთყვარეთა თვისთა, და შენ მაკეტეს ნება მოთმინებდა, რა შენითა სიგოცხდათა ჩვენ, რომელსაც თქვენ ირთა მკურ მივარველობა და მოწიფელთა გვაქვს, შენათა შრომელ მდგომარეობითა ნუგეშ გვცეს. უმაწუფელს კვლამწიფეო, ეს კმა ჩემთვის მკხარს ტყხ იყო, რომ ჩემს სიგლახაკეს შეხუდა ვნება, რომელსაც ჩვენის უბედურთის მხედვამ ამავეი მოვიდა, თორემ კვებ

ვასილ სწავლა და კიდევ ცდილობდნენ ჩემს უკლესობას ჩემს გამგებებს. მაგრამ მისი უმადულობის და თქვენი მადლიერებით ვერ ქმნიეს, თორემ დადის ხნით მესმოდნა ბატონს თქვენს შევადან, რომ ჩემს შარს აკეთებდნენ და მსმენდნენ, მაგრამ იცოდნათ, რომ მისი უმადულობის და თქვენი იმედი მქონდა და გავგონათ თქვენა ჩემზედ მოწყალება და აღიქმა, და აქამამდე ვერ აკადნიერეს ახალთა თან-განმზრახთა ჩუმა გამოხედება; და ახლა კი ექვსი შარსი და ასევე შენმა სამსობდომ, რომელსაც ნადავს გავტორვეთა შეუწყნარებოთ, თუმცე შეწყნარებას არ შეპირდებოდნენ, დიდთა შემაწყნარეს, და აქ განხლავარ თორვე ბიძა-მისწულ ჭეოანდებოთნ. შენ შიეს ვიფიქრებ; თუ თქვენ სდამე ვხედავდეთ, თორემ ამისათა ნაცუთა და ნეგეში არსად მამდის და არც შენსის. ახლა აქ განხლავარ თქვენის მისწულის დღიანის ბრძახებით და შეწყნარებით. ეგ კი არ შეპირდებოდნა შეწყნარებას. დმურთის გეფიქრება და ორანსვე მეფის სთვლავის შიეს, მაგრამ რაც თქვენს სამსობდომს კაცთ-მოყვარებას თვასება სუფულად განდით დადებულა, თუმცე ამისათა დანაშაული ვიფიქრებ; მაგრამ მამხინც ის სუფულა ვერ ვაჯდო და შემაწყნარა, ჭირშიდ რომ მხანა. ჩვენთ უმოწყალებსო კელმწიფეთ, იქმნება განსოვდენ და თუ არა და შე მოგაკონებ; თქვენის ცმუდის წიგნებო მაქვს, რომ შენ მეფის სოფომონისგან დადის შეწყნარების და სიყვარულის მეტი არათუელა ზიანი მოგეცემათ და ჩვენ გვახსოვთ, თუ რამ ზიანი გქონდეს, და ამის მოგაკონებ, რომ ადგელი ვუქონდა ამ სიტუაციის თქვენთა მახსენების და მოგახსენებთ: ეგებ ეგ ბრძახი და კიდევ ვინმე მოგახსენათ. მე მეფის სოფომონის თქვენის შევადის ორგულება შექსრულ ვიყო, სოფიარა არა მაჭირს რა, უზრუნველს მდგომარეობაშიდ განხლავარ, და რომ მაჭირდეს, მამხინც არ უნდა ვიფიქრო სიფრთით. მართებულა არის, ბერის არა და ერის კაცისაც ცრულ არ უნდა იფიქროს, ჭეშმარიტობის ვიფიქრებ, თუ ამის გაძლიერებას მუდამდ მდგელი არ ვუთმავდეთ და არც უმსახურო დარჩენივარ. ქვეუნამ იფის, თუ ბრველიადგანვე ამისა განსიფიერება რაცხარ მინდობდა, ახ სისულაერთთ და ახ სხინორციელთ, მაგრამ რთვორდაც მოხდა, ახლა კი ვარემე ვაცხვადეს, ვინც მეფის სოფომონის ხმსხურთა განხლავთ, და თქვენა ბრძახების მორჩილი და ამისი ერთგულ-

სა და ასე განსაზღვრათ და ამასთვის გაკადრებ და მოგახსენებ, რომ ამ თქვენს შვილს მეფე სოფომონს არ უჯობს, არც სხველაერთად და არც სხვანდელად. ამის მეტა ზეკრატობა მეთვის შემქვიდრე და ტომი არავინ შინს და ამის დღის და მოკლეის შემძინას, თორემ მე ერთა გლახკა ბერა განსაზღვრ, სიღრე ვიქმსება, შენი წყალობა ზურა არ დამკვდებთ და მეტა რა უხდა მანდოდეს, მაგრამ რა ვქნა, ამასთნ ზურით და ამასთნ მარწყალებით, მეფის სოფომონსისა და მონის თუხანისკან კამაზინდელი განსაზღვრ და და არა ბოტანს, ამასთვის რომ არ ვაზრუნთ. თუმც დევნადა ვარ, მაგრამ ეს ჩემი დევე მისი ბრადია არ არის: უმწვიფია არის. და ახლამ უმწვიფეებსა შემოატანეს ამ ვყარი მარქმედება და მე მამხინე მისთვის ვიდოდევ, რომ დამხადე იტვამ: დამერთამს განსაღვირთს და მის მსახურებაშიდ და აღამადლოს. მე სულ რომ ამ დევნაშიდ ვიყო, მამხინე მისი სიფიცხლე და განსაღვირება და მის მსახურებასა და და მის მარჯურებაშიდ მისცეს, ბევრი მოსხსენება ასეა თქვენთან სამართალი არ არის, ამასთვის რომ ჩვენს უბედურათთა თქვენა ტონება შეწყებებულა იქმნება, მაგრამ შენი აზრებულა სხიული არის, შენი შიფლი არის, და ეს სამეფოც შენი მომზინადია და ხამედვე არის და იღვიწკ, ხე დაკვდებ და რიჯახს სიქმეხედ შემოთუყანეთ საქმე, რომ დამერთთან და სამართალთან სჯობდე, თორემ მე კი სხადრა ვარ შენი და ამ შენი შეადანს მლოდვეული ვარ უღარსითა ბავითა. ასეა მისი უმადლეობა ჩემს გაროგებს: ბრძანებს და იქმნება ამ ცოტა ხანშიდ მოხდეს, მაგრამ მე კიდევ ამხედ თავს ვაწყენ, რომ თუ ვანმე უბრადით დავსვიღვარათ და შენი ხამედვე ვართ; ეველახედ მოვარჯება მოადათ, და თუ დანამეღია ვიყოთ და ჩვენსან ხანით რამ ცდამაღებს ჩვენს კემწავიფხედ, დამერთა ვაცამარჯვენს და მრავალს წუღის სიფიცხლეს მოვცემს, წურამბა მეტს ჩვენსედ ხურას შემქვამას სუ მაიღებ და შესე შეიღეს კი კატრანხე, მარწყალო კემწვიფეთ ჩემო. აუჩინის ია, □. ბეჭედს აწერია: „გენათელი მიტრამპოლიტი 'I' (X) 'B' 'O'“.

142. წერილი ბარბარე კნობრინდისა დედოფალთან მოწერილი, დაწერილია მთელ თავახზე ნუსხა მხედრულის ხელით და ანათლის ნიშნებით.

1801, ივნისის 11.

უკანთაღმყოფესო დედაოფალო, მოწყალეო კვამწაიფე! ღირსდ
უბტავცემულესო უმაღლესობას აქქნისას წერაღო, რამდისაგა
მაქუნდა ბატავი შიდებად, შექრავს მე, რათა განგაცხნდაო თქუნნდა-
მა, მოწყალეო კვამწაიფე, უოვლად უმაღლესო მადლობა, ეოვეენა
წერაღის მის ადმოთქმხა არახს ჩემთავის თრად დადნა. ავინა
დაბტავცემეს უმაღლესობის თქუნნისას სოუარულას და მწყალადობო-
სა დეოულესისა, ვითარცა მისს მსწდელობისა სექქარღას ჩემას
შეუღლასადმა, ეგრეთცა ჩემდამო. უკანთაღმყოფესო დედაოფალო!
ეოვღისაგე მის მე ჩემდა ბედნაურებსდ მიმოთუღველია შიგნადნე ვაქმ-
ნეობა, რათა სწორ-ზომიერად უმაღლესის თქუნნისას გუამისადმა ვე-
გოსადე ტეშმარცათა მღალ-ბატავცემათა და უგუღასმთადგინესათა
ერთეულესობას. მოწყალეო კვამწაიფე! თქუნნის უმაღლესობას ედ
უმარხიღესო სამსახურის მოწყადე ბ ა მ ს ა რ ე კ ს თ რ ა ნ დ ა ს ა,
ავინის თ რაცსეს, ჩეა წელს, დეორღეუსეგა.

მეორე გვერდზე აწერია:

ბეორღესა და თრად საამურა ჩემთავის უმაღლესობის თქუნნი-
სა ძღუნნა შივადე, რომდისათვს ეოვლად უმაღლესს მადლობას
განგაცხნებ თქვენ წინამე და უღადეს ჩემდა კამეოთავურებსდ მაქუნდე-
ბა მე, ნამხად სოუარულას და სსოენის თქუნნისას.

143. წერილი სელიმ-ალა ყიფიანისა მიშვარბაშ იოსებთან, 34 X
15, ნ სანტ., დაწერილია ლუარჯ ქალღლზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო წერტილი, თარიღი არ უზის,
მაგრამ წერილი 1803 წელს უნდა გაუთვნიოდეს. წინა ბირზე
აწერია: „ქ. შათს ბრწყინვალეობას ბატონს მიშვარბაშს იოსებს
მიერთოს უმოწყალესი ღით“.

1803, ქრისტეშობისთავის 25. იოსებ!

ქ. შათს ბრწყინვალეობას ძმას, ბატონს მიშვარბაშო, ბაძ თქვე-
ნა სარდალა ყიფიან(ა) სელამ-აღა მრავალს შაკითხვას და სამსახურის
წადიურს მოგახსენებო. ვაცით თქვენის მოწყალეობისა, ჩემს ამავს
ბეებით. ღათათ და თქვენის ღოცვით, მშვიდობით ქაღაზე ვახუ-

ღათ. თქვენს ამას გვეუბრებით, რომ თქვენი მშვიდობის ამბავი გეობძნათ. ფაშას ამბავს თუ იხებეთ, მშვიდობით რაჭას გახლავს. ახლაც ფაშას კლასი მოდის და თქვენ იგით, როგორც ვასტუმრებით. ახარხაღს მოახსენებ; ერთი კაცი ვაატანას. ახახს ხელით წიგნი გახელით და მინ არ ბძინებუდივით, შევატყვიით, ბევრი ბრინჯი მოგსლით და ჩემი რამაზხაჩ ეს (ა)რის. თქვენ იგით, როგორ არ დაგვივიწყებთ და თითო თქვენს ბარათს გვაბოძებთ. დ. თის მადლით, კარგა დრო მოგვივს და თქვენც მხნდეთ კვადეთ. ქრისტე-შობისთვის იცვდა-ხუთას კ(ე). აშიახე აწერია:

ქ. კულსადამ და მუსტაფადამ მრავალი სამსახური მოგახსენეს, თქვენს შეიღუისთვა მრავალი მოგახსენა მაახსენეს.

144. წერილი მამისთვალ ყიფიანისა მიშკარბაშს იოსებთან, 32 X 20 სანტ., დაწერილია ქალღღუე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის, მაგრამ დაახლოებით წერილი 1803—1805 წ. უნდა ეკუთვნოდეს.

1803—1805. თსისეს.

ქ. ყიფიანის პეტროსენის მიწეზო და სიკეთის დასაბამო და ჩვენთვის (და)და იძულო და სიქადულო ბატონს(SIC) მიშკარბაშ...*) ზემთა უმადლესობისა თქვენისა ფრიად მხიარულ შეაფულო და სამსახურის წადიერი, თუ ვდიხსვარ, ბიძა-თქვენა უ ი თ ი ა ნ ა მ ა მ ი ს თ ვ ა და ჩვენს მიწყადე ხელსა და თავს კოტნას მოგახსენებთ და თქვენს მშვიდობას, კეთილად მდგომარეობას ჩემს ღუთის-მშობელს წყალობით ვვეუბრებით. შერმეთ გვაბძახე თქვენა მშვიდობის ამბავი, თუ დამერთა მწყალობდეს და უჭირველად ბძინდებოდეთ ბატონო. შერმეთ ჩვენ ვერ გავბედუდით მახსენებას, მაგრამ თქვენსეუ გეობძნებით, ამისი საქმე ვეკლას მაცადიხეთ, თქვენ რომ მამციდდით, მასეუან რაჭას გახელით, მაგრამ არაფე(რი) საქმე გამეკვდა, შირებით გი მხირდებთან, მაგრამ ვურაფერს შირს ვატყაოფ. ელისბარ კარგათ მომჩინებთ არის, მაგრამ რა ვიგე, ჩემი სიღარიბისთვის თქვენ რათ

*) წერტილები თეოდ დედნისა აქა და ქვემოთაღ.

გაწეუბებ? მაგრამ თქვენც იცით, რომ თქვენს შუტა მოამბე და ხუ-
გემის მომბეში ჩვენთვის არაფერ არის ამ საქმეზე. როსტომს კარ-
გათ შემაყუდრათ, გვევდრები. ვიცო, რომ მაგას აქ ჩამოსვლამდის
არაფერა გარიგდება. მაგის მოამბე ვარ. ვინც რომ თქვენი შეგო-
ბარა გვევლებოდა, თათო ბარათი უვლას უნდოთ, გვევდრება,
ბატონო... რა სამსახურს თავს გაწევენ, მაგრამ თქვენს წყალობით
უნდა ვსდეთ, რომ არ გამოწერე: ისეთ უწესულათ გვევდრება:
ერთი სვანთ გვებოძე, ბატონო. მეორე გვევდრე აწერია:

ქ. თქვენი შიწა და ფეხთა-მტკერი, გუფათ ერთგული და სმ-
სახურ ყურ შემდებეული, თუ ვლანსვარ, ბივლას თქვენი, მაგვარო-
ბის ქალი მარიამ, მღაბდის სმსახურის ხატრას და ბედიერთი სმ-
ხეპის დმერთს ვსთხოვე, ერთი წამოსხუტავე*) გვებოძე, რომ არ გავგე-
წერე ისეთ, თვარამ ხუ გამოწერება და ის უმჯობესა წყალობა აქნებ.
ბიბ თქვენს არ შეუტყვია, თარემ გამოწერებოდა.

145. პირი წერილისა დენჯრალ-მაიორის ნესვეტავეისა აღექანდრე
ბატონიწვილისაღბი. დაწერილია ნახევარ თაბაშიან ლიბერ ქა-
ლადღზე ნუხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1806, ენკენისთვის 19. თქვენი უგანაღებუღესობავ!

წერილი თქვენის უგანაღებუღესობისა წარმომაგზავნა მე ყა-
სახის მოურავთ, თავადმხნ ბეუთოვმან, რომელიცა მე მაშინვე წა-
რეგზავნე უბარატეს მმართველს. უფაღს ღერანღლ ანშეთს და ვა-
ვალერს გრათე გუღაფიანს და დავარწმუნებ თქვენს უგანაღებუღესო-
ბას, რომელ გრათე მიაღებს მოხაწიღებობას თქვენს მდგომარეობას
შინს და მოახმარებს თვისის ჭრწმუნუღადობას, რამელ გავარიცხს
კვლმწითე ამქვარატარასვან უმაკვლათებრ მაწკაღებობისმებრ მისის
ამქვარატარებობის დიდებუღებისა სკუთარი თქვენს უგანაღებუ-
ღესობას ხედა მღად ერთ-მოავრული მოხეღა, ამსთახვე ვღად
ფრანც გაახროთ თქვენ, რამელ უკეთე თქვენს მოახწრაფებთ გარდ-
მოსვლას ჩვენს მხარეზედ, მაშინ ამსთახნ თქვენი ჭრწმუნღობა რუ-

*) ეს სიტყვა წაშლილია დედანში.

სეთას მთავრობისადმი, უთუთი იქმნება თქვენი სისწრაფედ, რომელსაცა შინა დაგარწმუნებ თქვენ, სახელითა უზარატეს მმართველისა მართლისა და ზირ-უთხებულისა ჩვენისა ზარველისა მთავრისა გრაფისა ივანე ვასილის ძისა გუდოვიჩისა, რომელიცა დირს ქმნიდა არის უმადლესის ჰრწმუნებლადისა და შოდის ტბილისად და რომელსაც დღითი-დღე მოკლავს უფალი დეხურად-ლეიტენანტი, უკუნ ტბილისს მასუდი, გამტკებელი აქ უთუთათა მხედრობათა და კავადერი ბარან რაზინი, რომელსაც მთავრობის ქვეშე მერ ვაიყოფები. შისის იმპერატორებთანა დიდებულებისა უდ უმარჯვალესისა კვდმწიფისა ჩემისა სამხედრო დეხურად-მაიორა, სარაიოვის მუშაკტრისა შოდვას შეფი და სხვათა ორდენთა კავადერი ნ ე ს ვ კ ო ა კ ვ ა. ტბილისს სკტმბრის(სი) ათ დღესა, ჩე ვ წელსა.

146. წერილი დავით ბატონიშვილისა მიშკარბაშ იოსებთან, დაწერილია ორათ ვაკეცილს ნახევარ თაბაბ ქალაქდზე ვაკრული მხედროლის ხელით. ნიშნებად წერტილები და წერტილ-ნიშნებია ნახმარი.

1808, აქტომბრის 9.

ჩემო საყვარელია მეკობრო, უფალი მიშკარბაშა ი ა ს ე ბ ს თქვენი წიგნი მამივიდა თქვენის შეილის ადს კვლით, და სეუორათ ამ შახეზით წიგნი ვერ მოვართვა, რომ ვიცი მთახედ იქნებოდით, ადსი მოტკწერ და დედა დაგეფიციისათ, თუალ-ყური დაიჭირეთ; დმერთს ვევიცავ და ამ დედის ჩემის სუფსა, თუ ადა მინდამებს და შაკადრეს, თითქმის შენასის არ დაუკვლებ. ზირველით რომ შაკვიდა, მინდოდა, მე თქვენთაის მეკობრობა შეხეხებინა. დეხურად კვლისკროთან მიმეუფან, ზევიის კორმესში განმეწესებინა ზეთა, შაკრამ ტერანეჭქლადშივიდა და ზარგარ არეთისამ არ იხეია, ჩემს მადვით კორმესში ათხეიანეს და იქ განწესდა. და რაც სწავლა, აქც ისწავლის. ათუერ შეპითავდა: თუ თეთრა უჭირდეს, შეამამითავადს ხადმე, ავთ შეიქნეს, შემსტეობინოს, დახტური მუყეს კვდმწიფისეგან შახეზიდი, ზირველი კქიმა, სტატევის სოკეტნივი და კავადერი მიდურა, ყანგ თურმე რასმე ამბისს, ტუეთან. დუთის მოწვადებთ ეს

დოკლადი, ეს წყალობა, ეს ზატოვი მამის არ უნახეს და მამას; ეს ვარი და ეს სხელი, მამჩემს ფარდავი არ გვო, და რეასის თუმნისა მარტო შებელი ერთიანთ ვივიდე შე. რა ვქნა, კამიაციებთ, ცმისერებ. არა და სეოა გაქვსო. ვითხოვ, ვახსოვდე. მასწერე შენს შვილს, რაც განდოდეს. თქვენ ამ სეობას გაძლევ; სხელი, კარა სულ ამისი იყოს. უკაიხევათ, რაც უნდა, დანარჯოს. მაშკარაშო! ჭურ ახორების კშმაკისთვით; არ შეუცხებიათ, რა ვიცი, რა იქნეს; მხოლოდ ვითხოვ, ვახსოვდე. სიურშიოკან მკვამბარა შენა დავით (ჩართულად), თქტანბერა 9, 1808 სმ. (=სანქტ-პეტრობურგი).

ჩემს სოიელებში თურაჯი, გნოლი და შავი ხახობი და კერდელი ბევრია. თუ მაშოვი თრ მწკვარს და თრ მუქბარს, შე ვი წამოვაფეხინებ. ყარაჩხისხეგან აქ უფრო ბევრი თურაჯია, აქ რაიფივის უძახან. შვიდასო ხახობი, ექვსასი გნოლი და რეასი თურაჯი ხარჯს გარდა აქვს ჩემს უმებს. ხემრობა არ ექვსასის, ერშეითი მამივა ხელში; მაგრამ ქორას მატკევის გემო არა აქვს.

147. წერილი ბატონიშვილის იოანესი მიწკარბაშისადმი, დაწერილია ნაბევარ თაბაბ ქალაქზე გაკრული მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია წერტილები, მიიმეები და წერტილ-მიიმეები.

1808; დეკემბრის 2.

ბარყინაფლეო კიასია, მისკარაშო ი თ ს ე ი; მაწკადეო კელმ-წაივე!

თქვენი არა წიგნი მივიდე; ერთი თქვენის შვილის კელით და მეორე სხვა. დაიდ მიაშ თქვენი მშვილობა, და თქვენის შვილის რეკომსადგია მოგეწერა და სარწმუნო აუვ; რამ რათდენ ჩემსას შეიძლება; უოვლითურთ ვეცდება ამის სამოფეხებს და მისხარან, დაიდ კარგი შვილი გყოლია, და კარგა ზატოისხად თქვენი და სწავლობს. შეც დავარიცე, რამ კარგა ბევათ იყოს სწავლახედ, და ვვინებ, მადეც შეისრულენს და ამისთან ვითხოვ ჩემთან მოსულა, როცა მოთვლიდეს, და თუ რომ საქართვება ქტობდეს, კავიციხადებდეს, სარწმუნო აუვ, რომ ჩვენის შეძლებთსამეორ არ დავადებთ; და ვადიგა გაქვს; თქვენის ოჯახის სმსახური შედე თეიმურაზსუდ სხსროვარა. სხეო

ვათხოვ თქვენს მშვიდობას მოგვწერდეთ. თქვენის ბრწყინვალეობის
საკუთარ შეტობარამ და მისამსახურე მეუფის ძე ი ო ა ხ ე. დეკემბრის
ბ, წელს ჩ ე ლ, ჰეტერბურდით. აზიანე აწერია:

ბატონს მიდახვარს თქვენს სამამის მრავალს მოკაითხვას მო-
კახსენებ და მკათი მშვიდობას ვისურვებ, შედეგ დაწინას თავს
დაუგრავე, არსენაც მომიკითხე.

148. წერილი ბატონიშვილის ალექსანდრესი მიმკარბამ იოსები-
სადმი, დაწერილია ირათ გაკვირვებს ნახევარ თაბახის ფურცელ-
ზე გაკრული მხედრულის ხელით, ნიშნებად წერტილებია ნახ-
მარი, წინა პირზე აწერია: „მის ბრწყინვალეობას ეახახის მოუ-
რავს მინიშკარ-ბაშს ბებუთოვს იოსებ-ბეგს ყაზახში“.

1811, დეკემბრის 21.

ბრწყინვალეო თავადა, მოწყალეუ კელმწიფეო ჩემო!

მთავი რა წერალი თქვენის ბრწყინვალეობის, რომელთაც რომ შე-
შესწრდის გულით მოგესამამრებინათ, ვიცი, რომ ამისთანს განსაც-
დელისთვის მტერთაც დამათი შეუვათ, არამც თუ თქვენ, რომელ შატარა
ჩვენს ოჯახში ჩვენთან ძმსავათ თან შესახადი ხარ, რომელიც რომ სხ-
ნატრელთ ჩვენს შშიბელთაც ჩვენში და თქვენში განჩევა არ იყო,
ამისთანს უბედურების შემთხვევისათვის, რასაკვირველია, რომ აღმუ-
დით, მკრამ ამის შეთრემს განსაცდელს სხნატრელის დედის ჩე-
ნის დარეჯან დედოფლის მიცვალებას და მოკლეს დამავაწყა: უცხო და
საკვირველის ზრდილის დეონის ასე უწყალოდ საკვდილს მხარი
შობილო, და ასე ახადად სემის უვაილის დროს უხუცემო სო-
ფელმა დრო არ სცა და სამუხთლის განსაცდელით მამტაცა ჩემი
ნუგეში, ჩემი დიდება და კვარკვიანი და ჩემი მარჯვენე მხარი და
ასე დამკლო ხათესა მოუხსენებელად, რომელსაც შეესტრფოდი მამდ
და შვილად, და უოგალოვე შატკონი და ნუგეში ის შეუა. აწ სხ-
მაგალოთოდ გამოამეტა ჩემთან ცოდვამან და უბედურებამან. ჩემი
უკავილი დეონმა დაწნო და ჩემი სიხარული უბედურების კადმით
მან ასატა. ქეშმარიტად მტერთაც ვარ შესწული და მოყვანეთაცან-
ცა უიძისოდ, და რასაკვირველია არას, რომ ჩვენს ძმს, იულონთან

ძმასრავით თანა შესდილა აუჯ და იმახი შვილას ამ გვარი განსაღდე-
ლი შეგაწუნებდათ. აქუს სსხელი უფლას კურთხულ უკუნისამდე!
გმადლობ დადდ, ესრეთ ჩემთან ღმობისათვის, და ვითხაე თქვენს
ვაითარებს წერილათ არ დაგკალებდეთ ხოლმე, რომელსაც რომ დიდად
სსსამობიად მივიღებ, ჩუა წელს, დეკემბერს ვა დღეს, ვრქვნიათ.
თქვენას ბრწვინვაღების მარადას კეთილ მოწადე საქართველოს მე-
ფის ძე ალექსანდრე.

149. შავი წერილია იოსებ მიშვარბაშისა მეფის ძის ალექსანდრე-
სადმი, დაწერილია ღურჯ თაბახიან კაღალღუ გავრული ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უნახ, მაგ-
რამ წერილი უნდა გავთუნოდეს 1814 წელს.

1814. უგახადეკრულის მეფის ძე, მოწოდებუ კელმწიფე! მდაბ-
ლათ სსსსხერას სტრას მოგახსენებ, ამს წინათ რომ ერეკასს ბასნდებო-
დით, მშისაც წიგნი გაახელ და უთველი საქმე მოგახსენე, რომ დო-
ღის კელმწიფის წინადადებობა თქვენთვის სსმდობინარო არ არას-
მეთქი და არა დამაჯრეთ რა, ასღას ჩამ ხსეთ, რომ ჩემი მოხსე-
ნება უმჯობესია თუა? ამისთვის რომ თქვენ კურა გაარბეთ რა,
შუქდებულა თუა, და რამდენი თაყადამეღა, აზნაურნი და გლეხნი
თქვენის მაზრით გაუბედურდენ, რომ შოგნი საბირს დაგკარგეს,
ხოგნი თქვენთან არიან და მკათა ცოდშვალი საბირს არიან გა-
ყავნილ; მამულა და უმა ჩარმორთმეულ, ასე ამ უბედურობაში ჩა-
ყინდენ. ამისა რდა გაუგებლო, ეს თქვენ უკეთ მოგახსენებ. ასღა
ამისა მღაღ-ღამტრულებო ერასას კელმწიფესაც შეურბდა, რომ
თაღმა, ღარბანდა, იაქე, მშისია. ხუნი, უარ-ბდა. განჯა, გავ-
ჩამდის და შირაგამდის იმა ხელი მოუწერეს, რომ ამათ დარჩათ.
ავრთვე თსმღათ შერბდენ. ბოხუმბრტე ასე განადეს, რომ საქ-
სონღამაგ გაავდეს, სულ უთღახა უუკეს. კვისრა ჩემი კელმწიფე-
ბრუისას კაროღა, შკეთის კაროღა, მშახა და აჩეღდა, ესენი გავრ-
თებულნი არიან და ბსენუმბრტეს ვბსიან. შერწმენე, რომ აჩისამ-
ღის იმისა საქმეც გაღწეველთ აქეთა. ასეთი გამრუგება მოუგადა
ჩვენს ხელმწიფეს, რომ თღდა-ხვადმეტა ათასი კაცა ცოცხალი დაუ-
ჭარეს, თღდა-არა იარახლი მოკვდა და არი თერთამაღლი- იფაქრე.

საღვთო რაქთი დახორციელდა. საქსიანს ჯარი, რომელიც ამჟამად
 ეგვიპტის ბონებორტისთან, ახალიც ზღვებშით გამოვიდნენ და ჩვენს
 ხელმწიფეს ახლეს. ამისთანა დადის კვლამწიფისა თქვენგან ამის
 კვლამის ხელის მოშორებას თქვენთვის სამჯობისარს ვერ ვხედავ.
 ახლა შევამოკლებ. ამის აღმოცენებებს, ჩვენი დროებნატარი თუ
 დროე ფილიპინის ასე შევანარკებთ და ღანძრავში გამოვიდა და
 მისთან: ნეტარ ახლა არ იქნება, რომ იატონიშვილი აქვსხსნდრე მო-
 ვადესა და თუ თავის დროზე არ მოვიდა, იქნება კვლამწიფემ ბძ-
 ნება გამოსცეს, რომ აღარას დროს აღარ შიადონ ბატონიშვილით.
 ეს რომ გავაკონე, სწორეს მოგახსენებ, ძლახის შეგწახდით, ბირგუ-
 ლათ თქვენთვის და მის უკან ამდენის თავადიშვილებსათვის, რომ
 ასე გაუბედურებელი დარჩებიან სარგებთ. მერმე მე მოვახსენებ: არ
 შეიძლება, რომ მე წაგნი მივხწკო? ასე მიბძნა, რომ მთავარ-მარ-
 თებელს დაგვიბითები და, თუ იხება, მისწერეთ. მთავარ-მართებელსაც
 მოახსენა და ენებებიან ამისთვის, რომ მთავარ-მართებელი ნიკოლაი
 ფედ(ო)რინი რტისჩევა არის, დაახ კარგი კაცია და არავის ვაუბრუ-
 რებს არ უხდა. ახლა მეც თქვენის ბუდნიერებისთვის ასე ვამჯობინებ,
 რომ ეს წაგნი გახელ. ხუ დაჭკარკავ თქვენს ბედნიერებს, ვაშა ეს
 არის. მართლა აქნობამდის თქვენს მამულისთვის არჯობითა, მგ-
 რამ დიდი ხელმწიფეა, რადგან წინააღმდეგობით რამდენი წელიწადია
 რომ ცოდვილობთ და არა ვახდა რა. ახლა უავლად მოწუადეს ჩვენს
 ხელმწიფეს სამი თვე (ე)მსახურე, ხსიე, როგორ გაბუდნიერდები.
 თუ დამოჯერებ ამ რჩევას, ერთი წაგნი ამის მადლს აღმოცენებუ-
 მის, მთავარ-მართებელს ნიკოლაი ფედორინს რტისჩევეს მოსწერეთ,
 ასე რომ მართლა აქნობამდის ჩემის მამულისთვის ვაწინააღმდეგე,
 მაგრამ ახლა, რადგან ჩვენი კვლამწიფე სფრან(ს)კეთში ბონებორტის
 ებძვის, მე მსურს, რომ თქვენ გამოსტუმროთ უავლად მოწუადეს
 კვლამწიფესთან ამისთვის, რომ რაც ამის წინათ ვაწინააღმდეგე, ახლა
 მსურს, რომ სისხლის დაღვრით ვაწმინდო. მერაერე ეს, რომ ვინ-
 ცა ვან ჩემთან თავადიშვილებსა არიან, ამთავრე მოუტოვეთ და თავახთ
 მდგომარეობაში დაუყენეთ. ზერეთვე ვინც თქვენის მარეხით სიბინს
 დაჭკარკეს მამკაცია, თუ დედა-კაცი, ამთავრე ენატარს და თავ-თავის
 აღავას მოვადნის, თავინთი მამული ებობოს. ესენი ყველა მოხდება

საქართველოს სამეფოს

და თქვენს, თხოვნით უვედას ებრაელებს და თქვენს ბედნიერებაში შე-
 ზედით, დიდი კულმწიფე არის, რაცა მისხურებს, უვედას ამედა უნდა
 გქონდესთ. ერთა წაზნაღ ამის აღმტებულებას ჩვენს ლებერნატორს
 თეოდორ ფელდბანს სეიმონოვას მასწერეთ, ამ საქმეში მოყარ-
 მანთეულის შეგუწიოს. ღთს ერწმუნე, თუ ამის დამოკერებ, ასე
 გაბედნაუნდეთ, რომ თითქმის თქვენს თვანში არც ვი ყოფიდავოს,
 ამისთვის რამ დრო და ჟამი ეს არის. მე ამის თქვენს ერთგულ-
 ბით და სიყვარულით მოგახსენებ მართლს. სხვათ სხვარავთა ვაზ-
 ხურეს, მაგრამ მე ეს უმეტესი სამისიური შეგონია, რამედ' ან მო-
 გახსენებ და ხება თქვენს. ხვამბ, რომ აღარ დაგვკანთოთ, თავისთ
 სწავისთვის იქნება სხვა დაგვკანადამ კარხიან რამე, ხერავის დაუ-
 კერებ, რომ თქვენი ბედნიერების ჟამი ეს არის და ვისცა ვან თქვე-
 ნის მიხეზათ დაუბედურდნენ, ამითაც განთავისუფლდეთ და იმით
 მადლიერ უვეთ და თქვენს ყოფიანსურათი გაბედნიერდებით. ვისაც
 ენდათადეთ ამ საქმეზე, თრა ვანი გამოგზავნე. სხვან უვედას ამ
 წიგნის მამრამევი მირზა შეგმადარა მოგახსენებს.

150. შავი წერილისა იხსებ ნიშანობაშია ალექსანდრე ბატონი-
 შვილის მხლებელ თავადთან. დაწერილია შინა წერილის ქალა-
 დის მეორე გვერდზე ვაკრულის ნუსხა მხედრულის ხელით და
 დაწერილი უნდა იქონ იმავე 1814 წელს.

1814. ბრწყინვალეო თავადო (თ'ა), მარჯაღვე ხელმწიფე! მრ-
 ვადს მოკითხვას მოგახსენებ და თქვენს მშვიდობით იძახვას ვისურვეთ.
 ღთს ერწმუნე, რომ თქვენს უბედურებისთვის დიდათ ვწუხვარ, მაგრამ რა
 გაქწობა, მოსადაო რომ მისახელედა იქნება, იმან აღარა გაქწო-
 ბა რა. ვაცნობა ეს არის, რომ ეცნობ რომ საქმე წახდინოს, ასევე
 კავკეთას. ასეა მე ბრძანაშვადს წიგნი მოფართვა, რან მიხეზათ-
 თაც მოხვდა ჩემვან წიგნის შაწერა, ასიერ მომწერათ ღთს ერწ-
 მუნე, რომ მე სხვარავთა არა ვწერ, მე ერთგულდებათა ვწერ, რა-
 გორც აქა ვხედავ. თორმეტი წელაწადა, რომ თათრებისან ცადავო-
 დობის და არა ვახდა რა და მავან მიხეზათ რამდენი თავადიშვიდი
 გაუბედურდა, რომ წიგნი სიბიარს არიან დაკარგული და წიგნი სხვა-

გან, რომ იმათი სხელ-კარი გაახრდა და ცოდმედილი ვისიც აქ არი-
ან, მოწყვალეობით სცხავრესენ. ერთი თვითან შენ, ერთი ეს, რომ
ჩემი კელმწიფვის შეილდა და მოვალეობა მაქვს, რომ რომელიც კუ-
თადაა, ის მოვასხენს. აგრევე თქვენ, ერთათ დაკწდილყართ და
თვითან თქვენ იცით, რომ თქვენი უბედურება არ მინდა და ახლაც
დადათ ვწუნვარ, დამიჯერე და მერწმუნე, რომ ბატონიშვილისათვის
მომისხენებია, ჭეშმარიტია; დ'ის ვრწმუნე, რაცორც მომისხენებია,
ისე რომ წაგნი მოსწეროს და მობძინდეს უსუდასურათ ბედნიური
იქნება. მთავარ-მართებელი ისე კედება მავის გაბედნიერებას, რა-
კორც თავის შვილისათვის და თქვენც და ვანცაუბ მანდ ახლავხართ,
ბედნიური იქნებათ. თქვენი უმა და მამული მოკერეკით და დინსუ-
ული ჯამტირები ბატონიშვილის წუდალობათ. ხომ აცა, დიდი ხელმწი-
ფე არის, როცა ხელმწიფეს ხხავს, იქნება, რომ რაც თვითან ახრი
აქვს, ისიც აღუსრუდას, ჩემი ვალი იყო, რომ მომესხენებინა და
ნება თავისი არის. ბარამ ბარათოვაც მომიკათხე და ეს ჩემი წაგნი
წაიკათხეა, ემენ ჭევიანი კაცია, კარგათ იფიქრეთ, ჯამს ნუ დაჭკარ-
კავთ. სხვა ვინცა უბ მანდ ჩემი ხცხობი თავადიშვილები იუენენ,
ეკენიც მომიკათხე და მაკათაც ასე იცოდნენ. სხვას ჩემს სიტუვას
კადევ ეს მარზა მუკმხდარი მოვასხენებს.

151. წერილი მეფის ძის იოანესი მიშკარბაშ იოსებთან, 11,4 X 9,5
სანტ., დაწერილია ქაღალდზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ნე-
ლით. ნიშნებით ნახმარია წერტილები.

1816, ივლისის 1.

ბრწეიხვალეო კნიანო მისკარბაშო იოანესი, მოწყვალეო კელმ-
წიფე!

ვისილ, სკუერელი ძე შენი და მეტობარი ჩემი, გაახლემით,
მეც უმეოხებ, ჭსწყადაბდეო. ამასთან თომც კებრადებოდეთ. თქუენს
მშვიდაობას და სმსახურს მიბძინებდეთ. სკუთარი მასმსახურე მუ-
ფის ძე იოანესი. ივლისის 1, წელს 1816, მეტერბერლით.

152. წერილი მეფის ასულის მარიამისა მიშკარბაშის ცოლის ქა-
ლუასადმი, 12 X 9,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხე-

დრულის ხელით. ნიშნებათ წვრტილებია ნახშირი. წერილი უხდა ვკუთხვოდეს დაახლოებით 1816—1822 წლებს. ეს მარიაში უხდა იგოს მეფის გრეკულ მეორეს ასული, დავით ციციშვილის მეუღლე.

1816—1822. ბრწყინვალე კნიხის მოურავის ვაჟებს და უსყვარდეს დას ბატონს ქალეს, მოწყალე ხელმწიფის!

ვიტი, მწკალიძე ბძახები და ამისთვის გავადიერე მოხსენება. ვითხოვ: ცოტა ბრინჯა მბობოთა თავისას ერბოთა. ეტების მეტ მაგიერა სამხსური შევიძლო. შეფას ასული მ ა რ ი ა შ.

153. წერილი მეფის ასულის მარიაშისა მიშკარბაშ იოსებთან, 10,5 X 54 ხაზტ., დაწერილია ქალაღზე ნუხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი უხდა ვკუთხვოდეს 1816—1822 წლებს.

1816—1822. ქ. თქვენს ბრწყინვალესს ორი საქრებოდა. გამდობო მრავლად. დ'ს მრავლეს ამ ბრწყინვალეს დღესასწაულს დაგასწრასო გარგის ქრძითა და მკიდებით და ზემა თავიგ გამხსნუროსთ. შეფას ასული მ ა რ ი ა შ.

154. წერილი მეფის ვიარგის ასულის სოფიოსი, ლუარსაბ თარხნიშვილის მეუღლისა, დაწერილია ორად გაკეცილს ნახევარ თაბანს ქალაღზე გაკრული მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1822, ივებერვლის წ.

ბრწყინვალეუ თავადო და კავალეა, მოწყალეუ ხელმწიფეუ ოას ს კ ბ ე უ თ ო ვ!

თუმცა დავბრკოლდებო ამ წერილის მართმევეს, ამისთვის რამე თქვენს ბრწყინვალესს ვერ ვახსელ და თქვენის მწუხებისთვის ზემა გუდას ტავილი ვერ გამოავახადე. დ'ოს ერწმე ნეთ, როგორც მამის ზემისთვის და აგრეთვე ზემის ძემის მწუხარებისთვის შევსწუხდები, აგრეთვე თქვენის მატონისთვის მწუხარებისთვის ვსწუხდი და მიზეზი ზემა აუთ, ზემის დის ახს მიგვალეების კაცთნეთა და მისთვის ვერ ვახსელ. დ'ოს ესთხავ თქვენს

შეადგინა და თქვენს უსუვერენეტოს შვიდის შვიტარების მოთმუნას და შენდგომ ეს მასსსსსსს, რამე სემს მის ბატონისმეფის თემურანს თქვენს შვიდის ვასილას დიდი შადრეულობა მოქცრა, რამე მე შადრეობის აღრიცხვეც არ შემოდის, რაც რამ სემს ითანე-სუდ კასილი გარვილა. დან შვიდობა თქვენც გითმის და თქვენს შვიდის ვასილას. ამასთანვე მომირამევიას სემს მის ბატონის-შვიდის წაგნი და სემს წაგნი, რამ გამოვეცხავსათ, სემს ბატონო, თქვენს ბრწყინვალეობის შვიდობის მასსსსსს შევეუ გითარგის ასუდი სოფიო, წყდის სემს, თემურელის ვ, ტიფლისით.

155. გუჯარი იტრიის ეკლესია, ბოძებული დოროთეოს კათალიკოსის მიერ, 135 X 23,6 სანტ., დაწერილია რბილ ეტრატზედ, რომელიც შესდგება ოთხი ერთმანეთზე მიკერებულის ნაჭერისაგან. პირველი ნაჭერი ეფრო სქელი და მაგარი ეტრატია, მაგრამ დაუწერელი. ეს ნაწილი დასაბატავად დაუტოვე ბიათ, მაგრამ დაბატული არ არის. ბოლო ეტრატს მიკერებულო აქვს ქილადლზე ფერადებით დაბატული მღვთის მშობელი ქითურის. მარჯვნივ მღვთის მშობლისა მოციქულია გამოსაბული, ევონებ ანდრია, და მთელი სურათი ანდრია მღვთის მშობლის მიერ საქადაგით გაგზავნას უნდა ნიშნავდეს. ტექსტის ნიშნებად ნახატია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი გოველი სიტყვის შემდეგ, თარიღი არა აქვს, მაგრამ გუჯარი იხსენიებს მეფის სვიმონ I-ის დაბრუნებას ტყვეობიდან და ეტეს გარეშე სვიმონ I-ის დროს ეკლესიის, ესე იგი 1578—1600 წლებს. ეს საფურადღეზო გუჯარი გამოგვიხატება იტრიის მღვდელმა მანა ისიდორე კვიციანიძემ. დედანი უკან დაუბრუნეთ. ეს შეადგენს ხევიძების ეკლესიას. გუჯარში მოთხოვნილია მთელი ისტორია იტრიის ეკლესია სურამის მახლობლად და იხსენიება ქართლის ცხოვრებაში არა ცნობილი კათალიკოსი დოროთეოს *).

*) დოროთეოსი იხსენიება კიდევ მეორე იტრიის სიგელში, რომელიც ბოძებულია სვიმონ პირველის შვილის გიორგის მიერ (ქრთადანია, ქრთანიები, II, 422). დოროთეოსს ეკლესია ეკლესიათაში აუშენებია.

1578—1600. ქ. სსხკუაათ დ'თათათ, საბუძოვანდ ცხობადანს, ურათსიბების, ურათუფდუბანის და ურათ დ'თებანის, დ'თახე მ'მალ, დ'თახე სსხის და დ'თახე სუფასის წილადანთ; თხათ და მქვეყნათ უფდოდ წმადის უბრწყელის, უბრწყელ კურთხეულის დედოფლის ხუჭის, დ'თახე მსახურის და მხრადის ქადაგელის მართმადათ; ძვარუბით ცხობულს მყოფელის და მყოფისს კურთხათ, ძელის ცხობილათ, რამელის ზედ ცხობილთუდ აქმის კურთხათ ქედ'თ ხუჭი კხინათის ხუჭის; თან-მოქმედეთ-მდგომარეობათ უფრულათ მცველ-მმართველთ ცხობილთ ხუჭისათ; წმან უფათთ აღმსარებლებათ დ'თახე მსახურისათ, დედის მოყვანთ ზეჯის უფრულათთ, ცხობილთ უფრულათთ ზეჯის ძლათ; თხათ და მქვეყნათ უფრულათ დედის ხმითთ უხუხუხისათ, უფრულთ ქადაგის, წინ-მსრულის, წინსწარ-მცველის და ხობის-მცველის თახისათ და თან-მყოფის მახის, ძედ ქობისათ წადებელის თახე დ'თახე მყოფელის, სუფრულის მოწავის და ქადაგისათ; თხათ; მქვეყნათ და თახმთ-მყოფით მცურე რატარის, სსხუფდელის კადრთ-მწერობელის, მუღე სმ ცადმდე აქვეყნელის და არ თქმულთ სიტყვათ მმსხუხელის, თხათთ მოციქულთ და საბუძოდა-თუფათ ქეს მოწავითთთ, რამელთ მოადურეთთ მამადურისს უფრულთ კადრთ სთუფათ სხა; თან-მოქმედათ-მდგომარეობათ წით მოწავით გ'ავთ, დამატრთ, აუკდორე, მკურთხით, მრავლად-და მსტრულთმთხისათ და წმადათ ქადაგელთ მოწავით; თუჯად, გეტარის, ართის, მარის, სარის და უფრულთ მომადეთ მითთ, რამელთ დავადხეს ქრისტეს-თუხ და სისხლთ დამიხუთთ გურუთისის აქმისს და წმადთ მამათ განმარტულთ, მუღე მხითთ, მსტრულთ, მრტოდ მყოფთ ივთისისათ, ქრისტეს ხობის მყოფელთ, და რამელთ დავადხეს დამრათ სთისათ ცხობილთ, რამელთ სუფრულთ სთისათ უფრულთ უფრულთ ხუხის თხათ ქრისტეს და უფრულთ სთისათ უფრულთ ართის, უთა დ'თახე წით ზეჯის და ქვეყნისათ; თხათ მქვეყნათ და მუღე-დედობით სუფრულთ ცხობელის და კურთხის სუფრულის, მართისათ დ'თ მყოფელისათ, ხუჭ ქეს დ'თახე მურ ურთხულთ ქრთ-დის კათალიკოს მრტარქმან დ'თ რე თუჯად ვაუღელ და ვაუღელ-მდგომარე და დავადხეს მყოფთ მყოფეს გ'ავთ, მოხუთობ და მოხუთად სურათს

ზიკს საბჭოელი ხიტრად დიდის ფსიოთ, აზსუბნი იქ მისხლადიქნი,
 მარტუკლასქიდნი, დეკნახნი, ერთი კუმდა ზამთარადქ, ერთი კუმ-
 დი კახსქ, ერთი სკვლეხა ძაირადქ, ერთი სკვლეხა ქინთარქ-
 ული, გლეხნი დავასხლე ზედა. ძველათკან ქ'დ წმიდის კვლეხსა იყო
 დაქვედა, დაქვედითუდა. ვიმუშაქ და ავიდე სოფუძვედითორ, სს-
 ლა საფუძველი ტაქსიხარქ, ალუშქსქ მოხასტერა ესე კარგი სხედს
 ზედა სიხასისა, დიდი და ბატასისი, რომელსა აყდესი ე'თ ქრის-
 ტიანთისი სედენ. საფუძველი რამ ჩაქსქ, მოკდა მამადან შო-
 სხედქ მამამაზ-ვეხი გულასქრომით მკსიხარქ, ანასქუეცა და
 ათკრა ქართლის ქვედნი, ეს კვლეხი შეუბოძს: ბატონის ლუარს-
 თისა. განტოდელა გულასქრომ: და მკსიხარგის მისა იც წელ ს-
 ქართველსზედა. ეწამა დ'თას მოქუარე შეუე ზეხი, ბატონი დუ-
 არსად და დანთხა მისი ბატონისა სისხლი ქ'ქსითორა. სქეს დროს
 ვამუხუთ მანასტერა ესე დიდი: ჭარათა და რუდუხითათ, რომე მო-
 გუარქეთოდეს თარქში აჯარათათ და ატქ(ე)რადეს წკარტებს ცალატა-
 სქესა და ტქმიე სკვდინდითორადი უვლანი. შემდგომად ჩამას ამის
 იზრათსა დ'თას და აჯდა შეუედ ბატონი სქემის და დავა აჯე და
 სელი დ'თასთვის და საქრისტიანისთვის და დატქ(ე)და: დეო ცხრე
 წელაწადი ტქვამის: მათეხებს მამამაზს წასსქ და სხა დ'თას
 მისი გულას სიმართლე და ქრისტიანობა და მხნა დიდად ბატონ-სგა.
 გარდაქედეს: ემხი რადენადქ და წარქედს და მოკდა*) მამამ-
 მისს კვქს. მოხდა მოწოდებამს დ'თასამს და მოკდა შეუეთ-მე-
 თე ბატონი სქემითონ ტქვობადამს. ცატოდენი სთესქ მხნე გა-
 უხინს მონასტერსა, მრავალ-მე არათ წელნი ცხორებთს მისისნი.
 მოვიდეს ვიდეე ურუმბა და რაც ძელა ჭქონდა: განწირუდის დაქ-
 ქრათ წინა აღუდა. ჩემი კვლეხი დამაწქქს და სოფელი ამიორქს.
 კადე ვერ უვუდებუელს ვუე ჩემი, ჩემი ხამრთი, მადეკეე კვლე და
 აღვასრულე კვლეხა: შენობითა, დავასქენე ხტა ე'დ წმიდის სთ-
 ნისა დ'თას მამოელი, შქკულია ავალოთა და მარგალიტითა და ხ-
 წადითა სსწავლთ-მოქქედა: კიდეე სხე დიდი ხტა, დახტული
 მაცხოვრისა, კრათთა: კიდეე სხეა ხტა ე'დ წმიდანს სწილათა სე-

*) ეს თარი ხიტევა განაზღვრებულია დედანში და გამოდის „მოკვიდა(?)“.

საქართველოს სამეფო

სე; კადევე სხვა ხატა ვაბრძმის ხაწილიანი, სავსე; წყრილი ხატები კადევე ხუთ-კუთხედიანი; კადევე ძელი ცხარეზისა, წინსიძლიადა, იყვალთა შექობილი; ბარძი-ფეშხუმა და კამარ ვეცხვისა; ზურქალები თანი-სამა კედი თქრომკედით შვეკრული; წიგნები, რაც ერთს მანასტერს მთუნდების, უყალა კარგი და ზატოსანა; კადევე შვესწარე ზინდისი, გაორგანს შეფისკანს მასეიდულა ძვირთესად, ისქობიქ^{**}), ჯამისადე და ხინხლადე მანათ მიწა-წყლითა, წინქედილითა და სმართლიაზისა მზღვრითა; კადევე ხურამს შემსწარეს მსაც ვითარკანს შეფისკანს მასეიდული ძვირთესად ჯინჭრანძე^{***}), მხანძე და ცხელელაშვილი^{****}) მათით მამულათა, მიწა-წყლითა და სმართლიაზისა მზღვრითა; კადევე ჯინჭრანძე და წურული ზურაი, ზოგი ამხებული იყო და ზოგი შე ავაძენე; კადევე სამა ხადბუნხა მიწანსი მსაიურს, ვასამიღვრული არის ხატბუშმა; კადევე ხანგადა მარქები შუა-გუდას ერთი ხადბუნხა, ეს უყალა გიგა შეფისკანს მასეიდული და მქროთამბუელი არის, სუფენომცა არს კსეხება და კურთხევა მანა. აწ ამას შიგან ვარდაქედეს ჟამი რადენხამე, ისკობი გამაყვყვალა სურამს, მავიდა შეფით-შეფის ბატონის სეიმონის ბირმში იქ, დთისკანს შეფურბული და სწლათ-სვანდობამდი ზნე სრული. მათგა დავუნევე მამულსა, რათამცა შვესწარეს ხიტრას მანასტრასა და სიონის დთის მშობლიათვის. ისინა აჯა და მოკსეხება ხემა, ვამოილო მისის ქროტიკ-მოყვარის გუდისკანს და შესწირა მისად სადღეგრძელათად და სსუდელირად ზე-სურამს ბურთაშვილნი, ორნი ვანუოტხა, მათის შვილებითა და მომავლითა; კურთისსს ტუქაძე რანტუკანი. მისის შვილებითა და მომავლითა, კადევე კურთისსს ბაწუნწყალა-იყალი დათავია სზუკურდასეუდას მამულითა, კადევე ზე-ურამს გვექესშვილი ითვანე მისის შვილებითა და მომავლითა, კადევე შიმნაშვილი იყეიტა მისი დვინასეუდას მამულითა და მისის შვილებითა და მომავლითა, მინდარს სეიმონს და მისნი შვილნი და მომავლნი ბუადაურის მამულითა მთლად; კადევე მინდარს მარტუკელაშვილი ზარასში, მისის

***) ამ აიტყვის შემდეგ ჩამატებულია სხვა მელნით: „მხარებელი ისანა და მისი შვილებითა და შიო და მისი შვილი გიორგი“.

****) ამ სიტყვის შემდეგ სხვა მელნით ჩამატებულია: „დათვია“.

*****) აქაც ჩამატებულია სხვა მელნით: „დათვია“.

დათხან და მბორთხინის, მეს-დატეხბლობა, დილისკარესი, ხისისა და კა-
აიფას ოსხამტა არს მუქედრობა მისი, ვრულ-წყეულ და მუხუნებუდამც
აქსების ოთხმეტო შოტა(ქ)ეული მადლითა, ვრულ-წყეულმც ოქსების
ოთხო ზატრანსქო მადლითა, მესხდარვის, დესდუმხის, მუქესა ქვეშე
ოქსის ნაწილი მისი, ვრულმც არის მუქდა, ვრულთვას, ჩემომტ
ცხადუათვის, ავი ვხვიავთვის დავს მას სამხედას ქრისტეს შუა
რულ მისიდას, დავს მას დავს ვხვიავთვის, ამისი დომიტკა
რეპელა დ' ოს ავტრანსებს და წ' დამხ დისისმისებდამს, მძღელისა და
მტრეკელი ვრულ-წყეულ და მუხუნებულ ოქსის ამ სოფელს, მას სოფ-
კუნეს, ქრისტეს მუქეთს უტეულთა ბინითა და ქ' დ' წმიდას დ' ოსის
მმსადან ბინითა ვრულ-წყეულ და მუხუნებულ ბერის, + გ. ს. თ. ა.
დ. ი. კ. ა. ზ. ი. (ხართული).

156. გუჯარი როსტომ მეფისა, ბოძებული იტრიის ვკლესისად-
მი, დაწერილია წინა გუჯარის მეორე გვერდზე მრგვალი მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1645. ქ. სსხელით, სსხერის, არსება დესსამის და
დახრულეპელისა, ურბამბას, უხდავის, უსპადროისა, ვა. შინ დამ
დატეკულსად ამბროუბამ და უვს წყევის და მუხუნებუისა ნახრულ-
დად შემეკლეებელი. ტომობით ასული, ადამისი, დ' დ' ოსისი,
რამელა ვხისითვის ხუჩისა, წყადობით ადამიკ მდებრუთისა ცხ-
ეულს-მოთველისა ზეკოსითისა, ვვარბისა, რამელსა მადე ვანბერ
უხრწკელი მკლავისი არისი, წმიდათა უკარბითა ზეკისა მდოს ასეუ-
ლისა და მთავარასკესითა მამკელ და ვანბრეხისათა, ვამბდას
წინასწარმეტყველისა, წინა-მბრეხისა და ხთლხს-მტეძლისა იფხუ-
ლისა და ხთლხუ ქალწულ მახარებელისათა წმიდათა მძღელთ-მს-
ღვარათა, მონაქეთა, მონაქელთა და უოველითა წმიდათა დ' ოსის-
მდებრითა მანდობითა და შუ-მდკომელობითა ჩუჩისა და ოსის-
გვარისსანს მუქეა-მუქეუმს, ზატრანსებს რ. ო. ს. ტ. ო. მ. და ოსის-მეტ-
ხეკუმს ხუჩისს, დ' დ' ოსისათა-დ' დ' ოსისათა, ზატრანსისს მ. ა. ო. ს. მ.
ასუდამს დ' დ' ოსისს და სსხეულდამს მემს-ხუჩისს ზატრანსისს და
ვ. ა. რ. ს. მ., ვაგეულისა და ვაგეულის-დ' დ' ოსისათა, ვვარბითა და მოვსისსხეთა,
შინ, სსხეულსა და ოვალთ-მუქდგამს, ატრანსს ხთლხს დ' ოსის მძღ-

ბუღს და მას შინა დამყარებულს ხატს შიძინებდას, მრავალ ხა-
 წიდას და სსწაუღათ-მოქმედს და ელვა-კრთამით ცანწყინებულებს,
 შემოვწირეთ მტარუ და უნდა ესე შესწარავი სურამს ზეთი ხუმი-
 თუკობიბა, ასრუ და ამ ბარს ზედა, რომე ძველთთუკანვე მუთუ ციორ-
 ცისაგან არი კუამლი შემოწირული აუთ და ახლა ამ ხუმიუკლეთი
 ხუმი შემოვწირეთ სულა უკლებლად: შიათის, ბარის, წყლის, წი-
 ქვადათის, ტუათის, მინდურათის, სძებრათის და უძირათის, შესუვლიათ
 და გამოსუვლიათ, ბაუხისის სკადამხუმიდის, იუბის სიმძღვრამდი,
 ქვეუკუ-სუდრამდი, შიათის და ბარის სხადართ, წყლის სხადართ, ასე
 რომე, რაც ამ სიმძღვრებში სკადამხუ კუვი ჩამოღის, ასიუ ასე რი-
 ვად შემოვწირავს, რომე ვერც ხუმიანს შებადურის ახადართს, არ-
 მანუ სხვამ კაცმან, თქვენად უკითხვად ვერც ვის დავისაჴს, ვინც
 ამ სიმძღვრეში ხადართი მოკლას, მას სუთუღლისე თქვენ მაგართუემ-
 დენ, არც ციხისათეს და არც სხვას კაცს კულა არა ქონდეს და
 რაც ამ ამურეთასეუ შიათს აქით და შიათს აქით სკადამხუ კუვბი
 იუბის, აუთის თქვენ სძებრათ, უკლებს თქვენ ახადირუდეთ, რომე
 ვერავინ დავამდლოს, ესეთი უთუვლათუ ამ წყითი გუითობით და სი-
 ლათის ამით დავუბიტუბიბათ და შიათგუწირავს უთუვლის კაცის ურ-
 ლებლად და შიათისარჩუვლად და კიდევ ასრუ გუითარჩუბათართ,
 რარეგაც სხვა შენი ძველთუკან შემოწირული მამული არის, მას მ-
 ტი არცარა თქვენ გუითთუკუბადეს რა, დღეთს ზუენთა წარსამართებ-
 ლად და შეფიბის ხუმიანს დასმტკარებულად, ასე ვინც და რამისც
 ჯამის მინთუესკუემს კაცმან, დიდმან და ასე მცირესმან მუთუემს, ასე
 დედათუვლამან, ასე უთუღლის-წუღმის, კუზარმან, ასე კარის-კაცმან, თუ
 კაცთაგანმან მომდლოს, იგამცა კაცი არს, რომელმან მაცხაყარს ჯვარ-
 ცმულის კუკრდს ლახარა ქვარ, თუ დედაკაცმან მომდლოს, იგამცა
 დედაკაცი არს, რომელმან ასეხე ნითღლის-მცემულს თაუა მოქუუეთ.
 და კულად მსვე სიტუვს უაწიბ, ვითარმუდ, რამელმანცა რუულ-
 მან კაცმან ესე ხუმიანს სსოუბით და სიმართლით მქწირული მამუ-
 ლი იტრავს სითისა დ'თის მმობელს გამოსწიროს და მოუშდოს,
 იგამცა შეამდესმან რუულის ქრისტუანობისაგან, რისხუესმცა დუხსრუ-
 ლებული დ'თი მამ მუ და სულა წმიდა და უთუვლესი წმიდანი დ'თი-
 სისა, ზენისა და ქვეუხისისა, კორციელისა და უკორცილისა და ესე

შემოწერილია ყოველნივე. შემტყუების კეთილი გეგმისა, მათიველია იუდასია, მუხის-ტეხი დათვარეხი, დანოქის დათხი და პირიანთი, სურათმტა სინახულითა სუ არს ესა სუდაის მისისა, სუდა აურუს-ღამს წასუდათა, სუდა ვლახეთი მიტეპთა, სუდა ლიფეეთა და მარ-სეთა, ხუდად სხედადმტა აგი განიკითხ მას მეორედ მოსულას, მარ-ცხენითა მათ, რხუელთსმტა აქმხიის ხაწადი და სამკუადრებუდა მისა, მას სუდამტა დაქორულები წევე აგი შესადარგის ფსადმუ-სისა, რომელ არს: ღთოა ქეოსა სუის სუ დადუმებ, ვადრე რათა აესსს მდევართგის სული ხეში. უკეთუ თათართგისმხ ვახმე მომ-ღას, იგამტა შეიშლების მოკამდაის და უსეების რეულისაგან, მკამ-მადისას და მუსეუვისამტა დამტევე აქნების, მასმტა რახსავს მერ-თუხადი და ყოველნივე მათი იუდასიანთა. ხადთა გამთავებთა და დამ-მტეებებებთა ამისთა, ღთნ დადგას ორსევე ცხორებეს მისთა კი-დე, დაწერა ხაშხი და ბრახეს ესე ქვს ტ დ გ; კვდათა ვარის სუესისა მდევან-შეიგნობრის თუმხაშვადის ბირთვდახათა, რ ო ს ტ ო მ, მ ა ნ ა ა მ, დ უ ა რ ხ ა მ (ხართვლები).

157. გუჯარი დედოფლის ანასი მეფის ერეკლე I-ის მეუღლისა, მოძებული იტრიის ეკლესიისადმი დაწერილია წინა გუჯარის შემდეგ იმავე გვერდზე მრავალი მხედრულის ბელოთ, რომებდად ნახ-პარია ობ-ობი წერტილი კოველი სიტყვის შემდეგ.

1700, აზრიდან 12.

ქ. ხუეს მღთივ შემო აღმართებულმხ და მღთივ სუცით დამ-კარებულმხ დედოფადო-დედოფადმხ, მატრინმხ ს ს ა მ, ამ კელმწი-ფეთაგან შეწირულთა არტა ხუეს მოკეიშდათ და კვდად დავემტეი-რებთ და ლუბრუმისეკენ ხატევეში თარს ეკდს შუა ხადთუხა შემო-წირულია კქთხეთა იტრისა მღთის მისიუესს, ზოგი, რომელია ისრევე შეწირული იყო და ზოგი გამომკობიდაყოთ, აწე ვეკუეს-მო-ღვიბეთ, მოკითხული ყქქხათ: თარმეტის დღის მანა ამ ხადთუხს მოსტრად და ხუეს ისრევე მოკართვით და შემატწირეთ მენ, სმა-სელას და თვად-შეუდგამს ხუესს სისიუესს და შესაკედრებულს, და-ცვა-ფარვათ მენთ მოხდაბიდას იტრის მღთის მშობიუესს, შეაწი-

რე მუნ, დედამ მდ' თის უცვლის ჩვენის აქისა ქრისტესა, მდინე ესე
შენაწინა' დედოფლობის ჩვენის წასამართლად და ძეთა და ასუღათა
ჩვენის აღსზრდელად და სდღეგრძელად; ლეონტიმისავე ნეტებეშა თის
ველ შუა თორმეტა დღის ხედობუნა რომ, ამავე ხადათუნს აკრავს.
ქვს ტახტ, აზრადისა, დაწერა კვლითა კარისა ჩვენის, თრბელ-
მუღის მახსოვსავე ძედ წადეკუღის მუგზდისისა □ □ ბეველს იწე-
რთა: დედოფალი ანა.

გუჯარს ამტკიცებს დედოფალი ელენე, თესე მეფის მეუღლე:
ქ. მუქის დედოფალი, დედოფალმის მტრბმის კვებემ ქს, ბე-
ტახისი დედის ჩვენისაგან შეწინაღობა, თორმეტის დღის მანა ჩვენს
ასრე შემოგწინაო და დავამტკიცეთ, ქს უ ა დ. მარტობისთვისაგან □.

158. შეწინაღობის წიგნი იტრიის ეკლესიისადმი ელისაბედ ჩევი-
ძის მეუღლისა, დაწერილია იმავე გუჯარს ბარველ ბაშინს
ხუხა მხედროლის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1777. ივლისის 22.

ქ. ხუთას და შეწინაღობა დ' თისისა და მუახეობის ყოველად
წ' დას დ' თის მშობიანთა და ე ლთა წ' თა, მახათა, ესე მუმი-
წინაღობის წიგნი და სდღედა გაადრეთ და მოგართეთ და შემაგ-
წინათ თქვენ, იტრიის მობიუის უაყლად წ' ის დ' თის მშობიან
ეკლესიის, ჩვენ, ათავკ მღაიქიშვილის ასუღამ და დ ა ვ ა თ ჩ ს ე თ-
ძ ა ს მუქ(ღ)ემს ე ღ ა ს ა ბ ე დ, ჩემას სუღისა და კარავის სო-
ხად და სმუერსად და შედთა ჩემას სდღეგრძელმას, ერთი
გამდა ვწა, ჩემი მზათვის ხსილი ვრე უღებგლასკალი მატა
თავის შედით და სხსეუღათა თვამირთ; შეწინაღობა მუნ, ყავლად
წმადამ დედოფლისა, და მეთს მექმენ წინაშე მათს მუხასა, და-
წერა ივლისის 22, ქ ქს აქეთ ჩ დ თ ვ *), ქქს თ უ 2 ე

159. მამულია წაღობის წიგნი იტრიის ეკლესიისადმი ელენე
ძის მეუღლისა, დაწერილია ნახვარ თაბატ ქადაგებზე ხუხა მხედ-
როლის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

*) დედოფალი ეკლესიის სუგზისა ქს უ ა დ.

საქართველოს სიგელემა

1836, ნოემბრის 15.

ჩუღუჩის წყლის ნოემბრის აუგა დღეს, წმინდა დედოფალი, ატონის მონასტრის სიონის მღვთის მშობლის მონაქველსა და უნაწო დედას, სიტყვის მღვთის ქრისტეს მძობელი, მე მონაქველს შენს თვადმს დიმიტრი დევიანს ანაქიაქს მქმს და დედამს ჩემს ანასტასიას და დამს ჩემს ევდემიას, შემოგვარეთ წმინდა მართა ჩვენის სსკიდა ჩვედისაგან, მქმს გუგარს მქარული მძობელი დედას, მქმს შემოგვარეთ ჩემი ევთხილი მქმს მძობელი სსკიდას; ჩემის განსეუბნებად და მძობელთა ჩემთა სქელის ჩვენის სსკიდას. მი(ა)ღუქვალა წმინდა დედოფალი და განსეუბნებ სხი სსკიდას ჩემისაგან და მათსეუბ თუდა დეკან ანაქიაქს და დედა ჩემი თანათის და ესე ჩემი სსკიდა ჩემი მქმს დედას მძობელი და განსეუბნება თუდა ანაქარ ევდემიას მქმის და ანაქარ მქმის სსკიდას და ანაქარ მქმის და (მქმის) მქმის ჩემი. ხელს გუგარ თუდა დიმიტრი დევიანს ანაქიაქს. ხელს გუგარ მე ანაქარს ან(ა)სტასიას ან(ა)მძობელს.

160. კახეთის ბაგების გარბევა და მათი განწილება ბატონისა, მთავრისა და სხვა მოხელეთა შორის, დამტკიცებული შეფის ირაკლი მთავრის მიერ, 201 X 16,5 სანტ., დამუშავდა გრძელ გრაფილ ქაღალდზე ლამაზს შრეული ხედავლის ხელით. კოვლ პარაგრაფის დასასრულს ორი წერტილი და ხაზი უნის. შიბ ტექსტი ნაშენი არ ახარება, ეს გარბევა შირია ნამდვილისა და მიტომ შეფის ბეჭედი არ უნის, მაგრამ შირია ევთხის მთავრებზე სავსენის მთავრე ნაბეჭდოს, დაახლოებრით 1750—1760 წლებს. ამ წლებს უკუთვხია თვით გარბევა.

1750—1760. ქ. ხეც მთავრის კაკეთისაგან ირაკლიმ, მქმს დიმიტრი დევიანს, საქართველოს, მქმის თვამუშაისაგან, ესე განახება გავრბევათ, ადეს უკუდისაგან, რან ქვედათვან დევიანის ან წიგნება თუდა განათისა, ევდემიას განსეუბნებათ, რან ჩემი სსკიდა, სსკიდას სსკიდასაგან სსკიდას თუდა ანაქარსა, ესე განახებათ და განსეუბნებათ, რან რან მათისა მასსეუბნებათ თუდა, მთავრე

ლით, და ზოგა, როგორც ქველთაგან უთავად იყო, აგრევე კავ-
რობით.

1. ქ. ქისიუის გამოსვლისა სობატანისა, თუ სამოურავისა
და ან სხვა მთხელისა ძველადგანც ასე განწყისებული უთავად და
ახლა ხეყნც ასე გვიმისხუთა და გაგვიახლებთ, რომ საქონწაღო და
სადაღბო ეყვლას მქედებით შეეწერება.

ა ძ ე ს ე თ დ ი ს ზ უ რ ი.

2. ქ. მოყდისეს კაცს სობატანისა ეყვლას მქედებით შეეწერება.

3. ქ. აძეს მოყდისეს სობატანისა ორს წელაწაღმა ერთხელ
ორს წლის ძრახს.

ბ ა შ ა.

4. ქ. ქისიუმა რაც ბაგი ავა, ორი წელი ბატანისსა და მეს-
მედი მოურავისსა, აჯანადარბ უნდა აიღოს და მოურავს თავისი წა-
ლი არ დახელის.

5. ქ. ცაღმის ბაგი რაც გამოავა, ან ჭარისა, ან ქისიდისა, ან
შარჯხისა, ხუდ ბატანისა არის, მოურავს კელი არა აქვს, გამსუდე-
ლი თუ გამოამსუდელი.

ქ უ რ დ ი ს ა.

6. ქ. ხაჭურდალი ასე არის: შვიდი გამოავა, ორი ბატანისსა
არის, ხუთი დარჩება, ერთი კვიის-თავის არის, ოთხი დარჩება, ამ
ოთხისაგან არა წელი ბატანისსა არის და მესამედი მოურავისა. რაც
ქურდა აქნება, კაცის თავს მარხალი ავა. აქედამ ორი წელი ბატ-
ნის ხაჯვლის არის და მესამედი მოურავის ხაჯვლისა.

თ ა ვ ი ს გ ა ს ა მ ტ ე ხ დ ო.

7. ქ. თავის გასამტეხლო ერთი კარი მოურავისა არის. მდი-
ვით რომ ან ღაფა გაუტეჯეს, ან ცხვირში ხისხლი წავარდეს, და
რამა სუ წაერთმევა. ხსენში რამ მუშეუღმა ათვი გაუტეხოს, გასამ-
ტეხლო არ გამოერთმევა. მუშეუღს რომ გაუტეჯეს, ვინც მუშეუღს
გაუტეხოს, გასამტეხლო ამას გამოერთმევა. მუშეუღს ცარეთიჯ. ეყდს
ხუთ კელის გათხაჯვას გარეთიჯ, რითაც გაუტეხოს, გასამტეხლო
გამოერთმევა და მარხალიც გამოერთმევა, რომ ბატანის ხაჯვალბა
და მოურავის ხაჯვალბა შუა გაიღონ.

99. ბ. ბ. რომ თანე გუგუტხას ვინმე, ან გუგუტხას, იმას სმარ-
თაღი ბატონისა არის, თუ ვუგუტხა გამთავა რამე, თრა წილია ბატონისა არის და მესამედა მთურავისა. თუ ბატონმა ამ კაცს სხვა რა-
გათ კარდახდევისა, აღარც არა ბატონს ვუგუტხა და აღარც მთურავს.

თუ ვუგუტხა გუგუტხას ვინმე და ან გუგუტხას, იმას სმარ-
თაღი ბატონისა უყავს, ბატონის სქემე არა აქვს, არც მთურავს.

თორმეტს წელიწადს ზევით ვინც გუგუტხას, თავის განსმეტს-
ლო გამთურავს. თორმეტის წელისა რომ ვერ იყავს, ან გამთურა-
მეც, სიღვითა გუგუტხას და ვუგუტხას.

8. ქ. ბატონი თუ ქაზთუმა ან იმხდეობადეს და ან მთურავა
ან იყავს და მდეგურმა კაცი დააკლდეს, იმას ხარბევი სთავადმა გა-
იყავს, თუ ან ბატონი იმხდეობადეს და ან მთურავა იყავს, ამ მდეგ-
ურის ხარბევი ერთა წილი ბატონისა არის, ერთა წილი მთურავისა
და ერთა სთავადისა.

9. ქ. ბატონმა რომ დაშვარს დაეხხოს, კაცი დააკლდეს, იმას
ხარბევი თრა წილი ბატონისა არის და მესამედა მთურავისა.

10. ქ. ბატონმა თუ ჯარა ვაგზავს, ამხედ უყავიქვა ბო-
ღებს, თრა წილი ბატონისა არის და მესამედა მთურავისა, და ან თუ
ბატონმა გალაშქროს და ან მთურავა ვაგზავს, იმასიც ასე გუგუ-
ტხას.

11. ქ. ცხენისა ვაზისა თუ სქემედა მთავრისა, ბატონისა
სა და მთურავის ხაგვადმა თრის თანე ხილთ სმარტახად და რაც
ბატონისათვის შემთავადეს, იქადამ ამ ხაგვადმა თრის თანე ხილთ,
თრა წილი ბატონის ხაგვადს და მესამედა მთურავის ხაგვადს. რაც
სმარტახთ დაჩხეს, თრა წილი ბატონისა არის და ერთა წილი მთ-
ურავისა.

12. ქ. მუგურეზე ბატონისა უხდა იყავს.

13. ხარბევი ან ჯარისა რაც გამთავა, თრა წილი ბატონისა
არის და მესამედა მთურავისა.

14. ქ. კაცი რომ ამოსწადეს, არც ვაგი დაჩხეს, არც ქალი
და არც ქვრივა, იმას თუ რამ სქემედა დაჩხება, ხსენებია მუგურე-
სა და ხსენებია ბატონისა.

15. ქ. თუ ქვრივი დაჩხეს, თრა წილი მუგურეს, ერთა წილი

ქვრახეს და ერთი წილი ბატონის. ქვრახეს თუ ამ მამულზედ ქმნა მუართის, არც მამული გამოურავს და არც სხვათაგან საქონლის შეამსჯა.

16. ქ. თუ ქალი დაბრუნს, მამულიც, იძისაც და საქონელიც, თუ სხვანს არ გათხოვდა, და თუ სხვანს გათხოვდა, საქონელი ამისა და მამული ბატონისა არის.

17. ქ. ვფი რამ იყოს, არა მოეშლება და.

18. ქ. რაც ბუთაღმისა საქონელი გამოავს, ერთი წილი ბატონისა არის და მესამედი მთურავისა.

19. ქ. იცო ბატონისა არის, მხოვხელს ხუთის თავი მიუცეს.

20. ქ. ქვეითმა უხახმა თუ საქონელი მათთანა, აქედამ არც რა ბატონის ურგება და არც რა მთურავს, არც რა სხვის მახვედებს.

21. ქ. მთურავის უღუფა მოვადნეს აქეს და მურავს მუფუფუფისა არის.

22. ქ. მორვედ რომ ვუძლია ააწერეს, მათხა აბაზა ვუა, მარხილი ბატონისა არის, ხსენებ მურა მთურავისა არის. მურა ვახვ ბატონი წყლითის უხამს. ამისა და მთურ ხსენება სდობხუვისა და მდოუხისა არის.

23. ქ. ბაზარები აქეს, რამდენიც ბატონის ემრახება, და მოვადნეს აქეს ერთი ქათამი სხ ერთი მურა.

24. ქ. თუ მჭიდვით ხნ თვალა გამოსახარის, ხნ კბილი ხვადებინას, ხნ ქვეით სხვანთვად დაძობის, ხნ შემთვედეს, იმის სდობრავდი ბატონმა უყოს.

25. ქ. თავის უბეს, ხნ თავის ხსენადს თავი გაუტყაოს, გასდტუნდო არ გამოკრთმევა და თუ მოყამავარეს გაუტყოს, ამხვედ გამოკრთოს.

26. ქ. მესამეს წელიწადს რომ ააწერეს, მარხელ უხვდოთხა ვუა, მარხილი ბატონისა, მთა მურადამ ხსენებ, მურა მთურავისა, ხსენებ-მურა ბატონის კაცისა, ერთი მურა სდობხუვისა და მდოუხისა არის.

27. ქ. სდობხუვისა რომ წყლითისა ხივედს დაუბეჭდავს, სხ ბეჭდავი უნდა მიეცეს ისე მდოუხის და ისე მარადდის შეძლებით.

როცა ნაცვლით ქაზიუმი იუოს, მოურავმა უნდა აჭამოს ერთს თა-
თასს და ერთს მსახურს. ქუთასი დროთა ცხენს ქუთაც უჭმობს, რო-
ცა მოურავი არ იუოს, არაფერა. თითონ უნდა ჭამოს.

28. ქ. მუღლუფე კარა თითო ქუჩისს და სათაო ასახ-თავს
უნდა მიეცეს სოფლიადამ. მუღლუფე მოურავის უნდა იუოს, ბატონის
ხე არის.

29. ქ. ნახრა ვაჭრისა ნაცვლის მართუბუჯა დაყუადვიან, იმან
გაუჭრას.

გ ა ხ ა მ ე რ ე ლ ო .

30. ქ. კაცი რომ გააურება, ურთო კარი მოურავის არის, თუ
კარი ჭეკს, თუ არა უკს, ათხი მარხილა არის.

31 ქ. ერთას წლის მოზუკრა ასი-თავის არის, თუ იფავი
არა აჭეს, ექვსი აბაზი არის.

32. ქ. ურთო ცხვარი ქუჩისა არის, თუ ცხვარი არა უკს,
სამი აბაზი არის. სხვას მოხელეს ეკლი არა აჭეს.

33. ქ. კიზიუს(სი) შესამურელთა და სუჭრითა არ აძეს.

34. ქ. დიდს მანჯახიზე სამი სცილი აბრეშუმა მოურავის
არის ქალაქური სცილი; რომელიც ცილა-ცამეტა მანხდათხი არის,
ბატონს სუჭე არა აჭეს.

35. ქ. მუღლუფე რომ ვადის ზურს იღვის, სამი ლიტრაც კო-
დის ზურს გარდა ათუის ურამდრედ, მოყალსუხედ ორი ლიტრა მუ-
ვადების არის და ერთი ლიტრა სეფრავის არის; სხვათ ეკლი
არა აჭეს.

36. ქ. მუღლუფე კარა თუ გახატება, ბატონისკან უნდა, მო-
ურავი ვერ გახატებს.

37. ქ. სავა სხვას სხვისის სოფელში ქაზიუურა დორა შუვა,
ბატონის სპადახე აძეს.

38. ქ. კუმას სულ ბოლოს მუღლუფელი გლახა კაცი უნდა
ახლდეს.

39. ქ. სხდა-ურუეკსმა და მდოვანმა, რადეან ეს დრო არის,
სამ-სამი მსახური ახდათ, სამი სხდა-ურუეკსმა და სამი მდოვანმა.
ახტა კაცნი რომელსაც სოფელში სხდა-ურუეკსმა ახდათ, იმ

საბჭოელოში მდივანი ნუ იხსლება და რომელსაც საბჭოელოში მდივანმა იხსლას, სხვა-გუსურებს ნუ იხსლებს.

40. ქ. ნაცვალმა და ასის თავმა ერთ-ერთი მსახური იხსლან, ახალი კაცი თან წინა მხარში და ერთი უკანა მხარში, რომელსაც საბჭოელოში ნაცვალმა იხსლას, იქიდან ასის-თავი ნუ იხსლებს, და რამელსაც საბჭოელოში ასის თავმა იხსლას, იქიდან ნაცვალი ნუ იხსლებს.

41. ქ. თვი მსახური მოურავმა იხსლან ახალ-კაცნი*).

161. ნუნა კახეთის ბეებისა და მათი განაწილება, გამოწერილი წინათ მოყვანილს ნუნის მგავსიდან 1802 წელს რევაზ ანდრონიკაშვილის მიერ, 84 X 18 სანტ., დაწერილია გრაგნილ ქალაქზე გაკრული მხედრულის ხელით, ნუნებთ იმხარება თითო წურტილი. ტყუობა, ქიზიყის მოურავის რევაზ ანდრონიკაშვილისაგან რუსის მთავრობას მოუთხოვია ცნობები, თუ რას იღებდა მოურავი და მას ქვემო-მოყვანილი ცნობები წარუდგენია.

1802. ქსე უფ. ქიზიყიდან რაც განწყება არის სარდალის მოურავის, ამას ქვემოთ სხვადასან თითოეულად დაგვიწერათ.

ქ. ქიზიყის მისამართდებამ თავის სარგებლათი.

1. ქ. ქიზიყიდან რაც ახლა აქ, აქედამ ერთი წელი იატონის არის და შესამედი მოურავის არის.

2. ქ. ნაჭერდლის ასე არის: შეიდადამ ერთი ბატონისა არის, დარჩენს ხეით, აქედამ ერთი ხეის თავის არის, დარჩენს თითო; აქედამ არა წელი ბატონის არის და შესამედი მოურავის არის.

3. ქ. თავის გასამტყუდა ერთი ხარი მოურავის არის.

4. ქ. ვინც მდევარში კაცი და(ა)კვდეს ქიზიყში, იმ კაცს ვარინად ხარი გამოურამევა. რაც დადგენს, აქედამ ერთი წელი იატონისა არის; ერთი მოურავისა და ერთი საიფასა.

5. ქ. იატონმა რომ დაშქარს დეუძისის და კაცი დავლეს, იმ კაცს ბატონი ვარინძს გამოარომეც, რაც ეხიება, აქედამ ერთი წელი ბატონისა არის და შესამედი მოურავის არის.

*) ციფრები პარაგრაფებს ხეენ დაუსვით როგორც აქა, ისე ამას ქვემოთ მოყვანილს მოურავის სარგაში.

6. ქ. ბატონი რომ ჯარშია ბძხლებადეს და იქ სმშავარი მთხდეს, იმ საშთორილამ ხუთხედ ერთი ფანჯაქად გამოერთიშვეს. აქედამ ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მთურავისა, იუ სარდალა მთურავი თითონ გაცხაუნა, აგრევე რაც ჯარა იმთუნის და ფანჯაქა აიღუნს, ორი წილი ბატონისა არის, შესამედა მთურავისა.

7. ქ. ქიზიუმს რომ დავლა მთატახოს, ფანჯაქი გამოერთიშვეს, იმ ფანჯაქილამ ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მთურავისა.

8. ქ. ქიზიუში რაც დამხმარეებს კაცს ბატონისაგან ჯარისა გამოერთიშვეს, ხს მთურავისაგან, იმ ჯარისილამ ორი წილი ბატონისა არის, შესამედი მთურავისა არის.

9. ქ. ქიზიუში რომ კაცი ამისწყედეს, რომ არა დარჩეს რა, მამულის გარდა რაც ნივთი დარჩეს, სამად გაეთიფა: ერთი წილი შვედრის სამარხად მიეცემა, ერთი წილი ბატონის (ს)რქარში მთავ და ერთი წილი მთურავს მიეცემა.

10. ქ. ქიზიუში ვისაც კოდას შური გამოერთიშვეს და უღახი აიქეს, იმის მთურავს უღუფანც აიქეს; რომ მთურავი გამოართმევის.

11. ქ. კახეთა რომ ააწერეს ბატონის ბძხებით, რაც მთურავი(ს) სისარდლოდამ სისწერფა ადგება, აქილამ ხაზში ხსეკარ-მთურა მთურავისა არის, ხამ-მთურ ხსეკარი მდაეხისა და ვინც ბატონის ბძხებით მდაეხითან იქუნა, იმთა არის.

12. ქ. ქიზიუში რომ კაცი გაიურეს, ერთი ხარი მთურავისა არის, იუ კარი უფს, კარი უნდა გამოართოს, იუ არა, ოთხი მონალოთხი უნდა გამოართოს.

13. ქ. ქიზიუში მსხუახუხედ სამი სტილია ქალაქის (ს)ტილით, რომელიც სამი სტილია იქუნა, თანმოგდა-ცხრამეტი მისხალი ხარეში მთურავისა არის.

14. ქ. ქიზიუში სიბადახე რაც ავა, სიბატონო არის.

15. ქ. სიღანდაში(sic) კამალხუ(sic) ექვსი შური ს(ა)მთურათ არის.

ამ ზემო-ხაწერის ქიზიუის მთურავის შემოსავლა წელიწადში ქიზიუილამ დიდებოდა ჯამად სამსნი თუშანი. ხს მტკა მუშოვადოდა, მატრამ ამხედ ნაკლები ვი არ იუთ შემოსავალი. თაფადი ან დ რ თ ნ ა გ თ ვ ი რ ე ვ ა ზ.

162. სიგელი მეფის სვიმონ I-ისა, ბოძებული ფრიდონ სააკაძის შვილებისადმი, 26,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ბეღით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. პირველი სტრიქონი წითელია მუღნით არის დაწერილი.

1580, თბილისი 30.

ქ. ჩუენ დოაუ(sic) გუარგუინასხმან შეფეთ-შეფუძან ს ვ ა მ ე ა ნ ქსე წყაღობის წიგნი და ხაშნი შეგაწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენსა ერთგულთა ენათა ს ა ა კ ა ძ ე ს ა ფრიდონის შვილთა და თუკანეს მას ეძმსა, ოდეს წყაღობა გიუფით და გიბოძეთ თქუენი კერძი სამართლიანი სიიფელი სამღერეთა, ხაღმუხი და ააღია მათათა სამართლიანითა სამღურითა, შთით პარამდი უკლეძაჲდ თქუენთვის გუიბოძება. გქოსდეს და გიბუღნიერას ღთმის ჩუენსა ერთგულად სმსახურსა შიგან. აწე გიბძანეთ ხრამის მოურაქსო და მკლექსო, ვახინდა ვის იუენეთ, მერძე მათა სამართლიანი მამული უკლეზაჲდ ფრიდონის შვილთა და იოფანესთვის გუიბოძება; თქუენსა და ახუბეთ და ხუ უღადებთ. დაიწერა ხაშნი და სიხუება ესე ქუს სის^{*)}, თბილისე ოცდაათის, ელეთა კარას ჩუენის შუაგნობრის აღთახუელისძის საეროზისითა. ს ვ ა მ ე ა ნ (ჩართულათ).

მეორე გვერდზე თათრული წარწერა აქვს თათრულივე ბეჭდით.

163. სიგელი სვიმონ I-ის მეუღლისა ნუსტან-დარუჯან დედოფლისა, ბოძებული სააკაძეებისადმი, 20,4 X 15,8 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ბეღით. ნიშნებათ ორ-ორი წერტილი.

1593, შუათავის 24. ქ. ნუბათა და შუწყნათა დითისათა ჩუენ დელოფელთა დელოფელმან, მატრონმან ნ ე ს ტ ა ს ნ დ ა რ ე ჟ ა ნ ქსე წყაღობის წიგნი და ხაშნი შეგაწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენს ს ა ა კ ა ძ ე ს, ხაშის შვილთა. ხაღის უხუცეს უ უ რ ა ა ბ ს და შენის ძმის შ ი ა შ ს მას ეძმსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და ჩსოიფარს

*) დედანში სწერათ: სქს. აქ იქ არას ნახმარია ა-ეს მხვიერ.

საქართველოს საბეჭდო

სოჯარს ჩადის ცხესე გუთაგეხო; ვისმხეთ აჯა და მახსენება თქუე-
ნი და ვაბთეთ ხოჯარა ჩადის ცხესე; მისის მართლანს სამართლ-
ანას სამსურათა, შიათა, ბართა, წელათა, წისქვილათა, სანა-ს-
აბრათა, შესეფათა და ვამოსეფათა, ტქინდეს და ვაბედიურთს
დ'თმხ, ჩუქსა ერთეულად სამსურსა შიჯა. აწე ვაბძნებთ, კარის
ჩუქსისა მასქმენა და მოკლეჩა; ვანგანდა ვინ თუუხეთ და ასე ვინ-
გინდა ვინ აქეპთადეთ; შერძე თქუეჩსა ასრე ვაუთავეთ, რა რაგადღა
ამა ჩუქსისა ნაწყალთვეს წიგნშიჯა ქვერთს. სურდარს თქუეს შე-
ქლით და შექვილებით თუბინაურ თახა-დგამის და შეწყვისსჯან კი-
დე. დაწურს ნიშნა და მისნება ესე ქესს სწა, მკათათვეს კად. ნ ე ს-
ტ ა ნ - დ ა რ ე ჯ ა ნ (ჩართულათ).

164. სიგელი მეფის სვიმონ II-ისა; ბოძებული თამარ ხაკაძისადმი,
31.2X15.6 სანტ., დაწერილია ქალაქში მრგვლი მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებათ ნახართა სამ-სამი წარტილი ლოცლი
სიტყვის შემდეგ, თავში ერთი სტრიქონი აკლია, ბოლოში
ხუდს აწერს სვიმონი და მისი შეუღლე ჯან-მანუმ-ბეგუბ.

1629, თებერვლის 3.

[ჩუქს დ'თავ გუთრგუთინოსხმხს შეიქეთ შეფემს] ს უ ი მ ო ნ, ესე
წყალთისა წიგნა ვაბთეთ თქუეს, ს ა ა გ ა ძ ე ს თ ა შ ა ზ ს, მის
უძსა თადეს მოგუადეგათ კარის და თქუესასე მასშვიდს თ თ ა რ ა ს
მამუდს დაგუთგენათ, ჩუქს ვისმხეთ აჯა და მახსენება თქუენი,
შეგნიქვადეთ და ვაბთეთ, რაც სანართათქვადამა თქუეს მასშვიდს
თიარს მამულს ქქინებთადეს: შიათა, ბართა, წელათა, წისქვილათა,
ველათა, ვენაკათა, ხსეკადათა და უხეკადათა, შქინათა, ოკრითა და
ყოვლის მისის სამართლიანის საქმითა და სმძღურითა, თქუეხოვას
სამქვიდრთად და სმამულად ვაბთებთ. ტქინდეს და ვაბედიურთს
დ'თმხ ჩუქსისა ერთეულად სამსურსა შიჯან. აწე უხეშოთისთა მო-
გახსენეთ და შექუედესთა ვაბძნებთ, კარისა ჩუქსისა ვექად-ვეწარნო
და სხეგნა მასქმენო, სანართათქვიდოს სარდარა, თქუეჩსა ასრე ვაუ-
თავეთ (sic), რა რაგადღა ამა ჩუქსისა ნაწყალთვეს დარქანსა ქვერთს, და
სურდეს ნუ შექვილათ და შექვილებით, თახადგამის და შეწყვის-

საგის კადე. დაიწერა იძინება და ნაშნა ესე ქვის ტიხ, თებერვადს
კ: კვლითა კარისა ჩუქისა მდივან-მწიგნობრისა: აჭრესმედიის შერ-
მანხანსათა. ს უ ი მ ა ნ, ბ ე კ ე უ მ (ჩართულდები).

შეორე გვერდზე აწერია:

ქ. ესე იწახება ასრე უხდა გათავდეს. □ (თათრული).

165. სიგელი სვიმონ II-ისა, 39×18 სანტ., დაწერილია ქაღალ-
დზე მრვეალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი
სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი. სიგელი დაზიანებულია.

1626, ქრისტობობისთვის 15.

ჩებათა და შეწყვეხათა დიახათ ჩუენ [შევეთ შეკუემს სვიამეის]
ესე წყდობისა წიგნა და ნაშნა შეკაწყდეთ და გაბობით თქუენ
ერთგულს და თავდადებით სამსახურისა უმასა, საკადეს ჩუენსმედიის
თუესა და შედიათ და მომავლათ სახდისა თქუენასათა ყოველითა
მას ჟამსა, რადეს მოკუედექით კარსა და სობართაოქედითიკა მა-
ქელს გუთავებით. უსმინეთ აჯ და მოხსენებთ თქუენსა, გაბობით
ამყარდნაღის ედამდათის სამკუადროს სთფელა ბოცის(?) ჟურია, რა-
საც მამუღის მქონებელი ყოფილიყოს, შთათ ვადრე მარამდისინ,
მართლის სობართობისის სამსკურითა და სქითა, წყლითა და წის-
ქუღლითა, [ველი]თა და ვეხანთა და სხხანითა და სთაბით. ყოყ-
დითორთა შეხთუის სამკუადროდ და სამამუღოდ გუბობობითა, ეთვ-
ღის კადის უციდეკიღად, და გიბედნიეროს დმერობის ჩუენს ურდგუ-
ღად სამსახურსა შიკან. გიბობხეთო, კარისა ჩუქისა ვაქიდ-ვახანხ
და სხეხთა მოსქმეხთ, შერმე რა რიგადგ ამ ჩუენს ნაწყადობეს
ფარავანსიგ(გინ) ეწერას, თქუენს ასრე გაუთავდეთ და ხე მოკუღლით
და შეკვიდებით, თუხიერ თასადგომისა და შეწყვეხისეგან კადე. და-
წერა სიგელი ესე კვლითა კარისა ჩუქისა მწიგნობრისა უორღისა-
შვიდის ბატონათ, ქვის ტიხ, ქრისტობობისა თუეს ა.ე. ს უ ი მ ა ნ
(ჩართულათ). შეორე გვერდზე სპარსული წარწერა აქვს და შემდეგ
სწერია:

ქ. ეს ასრე უხდა გათავდეს. თათრული.

166. სოფელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ფარსადან ბარათა-
შვილისადმი, 54,5 X 18 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ლამაზია
მრგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტი-
ლი ყოველი სიტყვის შემდეგ, თავში სწარსული წარწერა აქვს
სწარსულისავე ზეგელით.

1643, თებერვლის 22.

ქ. ნუბთა და შუკუკითა დ'თისთა ხუტ მუყუთ-მუყუტის,
კელმუაფუტის, ჰატონის როსტომ და თან-მეტყუდრემს ჩუენმან,
დელოთუფა-დელოთუფამს. ჰატონის მრამდ ესე უკუნისმდა ყმის
და ხნის განათაგებელი. წყალობის წიგნი და ნამხნი შკვიწყადელი
და გიბითი თქუენ, ჩუენთა ურდგულთა და წესისებრივ მრავალ ფე-
რად თავდადებით ნამსხურთა უმთა, ი : რ : ა : თ : ა : შ : გ : ი : ღ : ს : ფ : ა :
დ : ა : ნ : ს : და მძის თქუენსა გიარგის, და მომავალთა სხლთა თქუ-
ნისთა უოველთავე მას ყმის, აღეს მოგუდიდგით კარსა და მამუღას
წყალობს გუთუგნით, ჩუენგა ვისმხეთ აჯა და მახსენებთ თქუენი; მო-
კათხელი ექნით, და ეხატეს ხედიშვადი და ფარუაშვიდი მათს
მამუღათა და ხსელიათთა თავად თქუენი სმუვიდრა ყმის უოფელი-
თუენს, და შერე სხლთს უხუცის ჩხეიდის ბეჟასშვადი ოტო
კელთ დავრხიშვად და კელ-შერელი ჩუენს წინაშე მოიუყნეთ,
და ამისად სჯილათად ვიბითი ეხატეს ხედიშვადი და ფარუაშვი-
დი, მათს სმარადიანის მამუღათა, დღეს რისე მქონებელი თუენს,
ყოველთურა შუენთა და ოკრითა, სკმრითა და უკმრითა, სძებრითა
და უქებრითა, მათთ ბარამდა უოჯასი კაცისკან უდიდურად თქუენ-
თის და თქუენთა შუადითათის გუბითიან სმუვიდრად და სწო-
ლოდ. გქონდეს და ვიბუდნიეროს დ'თს ჩუენს ურდგულად სმს-
ხურსა შინა, და არადეს არ მოგეშვლოს, არა ჩუენგან და არა შუმ-
დგომად სხუთა შუატონითაგან. აწე ვიბითით, კარას ჩუენის
კეჟალ-კეზინით და სხუთა მოსქმებით, ვიბც ვიბ იუყეთ და სხუ
დღეს წადს იქნებოდეთ, თქუენგა ასრე დამიტკიცეთ და ხურადეს
სე მოუშვით და შკვიდებით თუენიერ შუკუკის და თანა დგომის-
გან კადე-დაწერა ბინება და ნამხნი ესე ქვის ოღა, თებერვლის
გ'ი, კელთთა კარის ჩუენის მდივან-მწაცხაბრის თემხნიშვადის იარ-

აუქციონით. □ ბეჭედს აწერია: „კენის ფეთვთა მტყურობა ბოსტომ მკ-
ფა ვამტკიცებ“.

167. სიგელი მეფისა გიორგი XI-ისა, ბრძებული ყორღანაშვილი-
სადმი, 42×24 სანტი., დაწერილია ქაღალდზე მარჯვალო
მხედრულის ბედიით. ნიშნებათ ნახშირისა ხაზ-ხაზი წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1684, მარტის 17.

ნებათა და შიშვნითა და თისითა, ჩუენ დათუ აღმართუენქმან,
დათუ დამყარებქმან, დათუ გუარგუთხისხანსა მეციუ-მეციუმან, კედ-
მწიუენქმან, ზაღრანმან გათრგომ, ზარმშომან და სსურეკელმან
ქმან ჩუენმან, ზაღრანმან ბაგრატი, ესე ამიერ კამთა და ხსნთა სსმ-
კუადროთ და სსამთადათ გასათაეებელი, მტკიც(ე) და შიშვნებელი
წიგნა და ნაშნა შიგაწიდე და შიგამთუ თქუენ, ჩუენს სსხსითა
აზნუურიშვიდეეს: ყოთდახაშვიდას, ანადასიშვიდეეს და და-
ვითასიშვიდეეს და შიდეგაშვიდეეს და ქიშრამაშვიდეეს. მამვალთა სსხ-
დასა თქუენისთა ყოველთაეუ მას ვამს, თდეს შიგაედექით კარს
ჩუენი სსხსთა აზნუურიშვიდისა და სსამდახის ცხურისა და და-
რანს და შირას-თაყის, სსმუენითა ბაღენის ამოკუთის წყალბანს და-
ვთაეენათ. ჩუენც ვისმანეთ აფა და შიხსენებთ თქუენთ ასე ვითარ-
სნით და ვანთავისუფლეთ, რომე სსხენოდ აროდეს სსამდახე არ
გეთხაეუთადეს, არა ცხურისა, და არა ღირისთა, არა შირას-თაყი¹⁾, არა
ჩუენცან და არა ჩამომავალთა ჩუენთა სსთესვითა მეციუთა და შიშვნო-
ნითავან. ესე ასე ვაგათავდეს და აროდეს არ შიგეშდას. ქანდეს
და ვისუფლებთ დამართან ჩუენს კრდეულად სსმსხურს შიგან.
აწე ვისმანებ, კარისა ჩუენის ექვილს და ვუხროთ და სსხვან მისიქ-
მნთა, ვან-ვანდა-ვის თუენეთ და ასე დავის წადმს აქნებოდეთ, თქუენც
ასე ვაგათავებთ სსმანებთა და სსმანა ჩუენა ესე, რა რაგადაც ამს ჩუენს
სსამთქეს ფარვანსა შიგან ექვრას, სურუნს შევიდექით, თუენიერ კრ-
თა დათის მტკა. დააწერა ბანკის ჩუენა ესე კელთა ვანთათ(გიც) ჩუენის

¹⁾ ამას შემდეგ ექვსი სიტყვა წაშლილია დედანში.

მდივან-მწიგნობროს თუმხანსეილის სეფხანისათ. არც ჩუენის მონათესაისკან შამლია კეთხოვეოდეს. ქსი ტ ო ბ, მარტის ი ზ, ამ წესათ გავითარხნებოხრო, რომ არც თქუენას უმის და არც სხვა გამომდების კაცის ცხვარი ან იმასიხოთ, თუ შეკატყოთ, სიათრხნეგ გავიტეხოთ. გ ი ბ რ გ ა (ჩართულად).

168. სიგელი როსტომ მეფისა, ზომებულა ზაალ თახისეილისადმი: 24x16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე შორგვილია შედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია აამ-სამი წერტილი გოველ სიტყვის შემდეგ.

1650. ქ. ნებითა და შეწყუენათა დათისათა ჩუენ შეკეთ-მუვეუმან, კვამწიეუმან, ზატრანხმან შ ო ა ს ტ ო მ და თანა-მეცხედრემან ჩუენ-მან, დედოფანთ-დედოფანმან, ზატრანხმან შ ა რ ი ა მ, ზარმისამან და სასურველმან ქემან ჩუენმან, ზატრანხმან დუაჩხამ. ესე ხათილად გასათაეებელა წეადობისა წაცხა და ხაშხი შეგაწეადყო და გაბაძეთ თქუენ, ჩუენათა კრდგულთა და ხამხაქურთა უმათ თ ა ზ ა მ გ ა დ ს ზ ა დ ს, ზატას, ვაეს, ბუენს, ედიხანას, ლუეხს და მოძვალად სხლათ თქუენისათა ყოველთაეე მას ვამსა, თდეს სარჯათი ციცაშედა ზანენს ცუდ-უბრალად თქუენს მათს შემთავედა, მოგუადკით ვარსა და თქუენი სამართდე გავახსახეასყო, მოკათხული გიევათ და არას დროს და უმს არა ციციშვიდა არა გვილეზოდ და თქუენა მკვადრა და მოედევანა მამული თუ, ამ წესითა და საქმით ასრ დაგომევიდრეთ, რომე ვერ ციციშვიდა და ვერც ედიოხითე გვამ-ვანისეილი შემთავედას. ვახე ამ თქუენს მკვიდრს მამულს მოგუ-დეუებ, ჩუენად შეყოდეზად მოგუეითხვთ, აწე გაბძენით, ვარის ჩუენ-ხას ვეკიდ-ვეხანისა და სხვახა მოსაქეხო, თქუენგა ასრე დავუტ-კაცეთ და სეროდეს ჩუ მოემლით და შეგადებით. დაწყენ ბახებ ესე ქსი ტ დ ს. შ ო ა ს ტ ო მ, მ ა რ ი ა მ, დ უ ა რ ს ი ბ, კ ა თ ა დ ა კ ო ზ ი (ჩართულები).

169. სიგელი მეფის ნახარალობისა, ზომებულა ზაატა დავლენო-შვილებისადმი, 49,5x20 სანტ., დაწერილია ქალაღზე შორ-

გვა ლო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახპარია ორ-ორი წერ-
 ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1656, გიორგობისთავის 15.

ქ. ნებითა და შეწყებისა დაისთავა, ჩვენ დივიზიუზ-
 მს, დივიზიუზ-მეფემს ოქსიან, დევიდიან, სოლომონან, ბატონ-
 ტოფანს, მუჟუა-მეფემს და თვით ვეპყვემს, ნატონანს ხაზან-
 დონან, თახა-მეგობრადრემს, დედათვალ-დედათვალის, ნატონანს
 ხანამა, ხანამანს და სხურველამა ქმან ჩვენს. ნატონანს ამამ-ყუ-
 ლიმ, ნატონანს კასტანტიელემს და გიორგიამ, ესე ამართო უნუ-
 ნის(ა)მდი კას(ა)თავებელი, მტკარე და სოლომონი წყალობის წიგნი და
 სიგელი შეგიწყალებთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენს ქმან ავაგს და
 მგადს ნატონან, მანს შენს რათისსა, შვილსა შენს შილს(სი), სივ-
 თა შვილთა და მამავლთა სხლის თქვენისს, ასე რომე, თვინუ-
 ლამუდის შვილს მამული ბოქოელი-უხუცეს ნეტარს(სი) მაგარი და
 ნეტარ შერთულსაც იტყვდა. მხეველი თქვენ და კაცისხედა და
 ჩვენ იფრი დაგუეთ და დაგუიანს(სი) და ვითარ წახთან თქვანი ყო-
 თილიყო და ხლად თიგათი გამოი(ა)ხეთ და წყალობის წიგნი და-
 ვიანქით, ჩვენს ვისმინეთ ავა და მოსვენება თქვანი და შეიწყა-
 ლეთ და გიბოძეთ შერთულს, რაც რომ ამან წახთა ქონებდათ თა-
 ხან მამულითა, დედალითა სხნ(ა)ვით, სთავითა, წყალობით, წი-
 ჳილითა, შთით, ბრით(სი), სიძებრითა და უძებრითა, უთვლივე ს-
 მართლიანის სქითა, დეს რისაც მამულას მქონებელი ეკენს, ქონ-
 ღესა და გაბუნებრთს დემრთმან ჩვენს კრდევლად სამსახურსა
 შინს, არადეს არ მოგუქდათ არა ჩვენს და არა სხვთა შემდეგთ(სი)
 და შეპტონიანთს, აწე ვისმინეთ, ვრის ჩვენს ექვად-კვინანთ
 და სხვან მამულითა, რთორაც ამ ჩვენს ნაწვლადვეს წიგნი ამ
 რათს, თქვენს ასე ვაუთავთ და ნურავს შეგიღებთ თვისიერ კადე
 შეწყებისა და შეამდგამლობითა, დაიწერა ბინებთა და სიძინა ესე
 გიორგობისთავის იუ, ქვს ტვდ, კარის ჩვენს მდივნ-მწიგნობრის
 ენკაღიანთაშვილის იარემუხითა: *მეფე ნახარალიან, სპარსელი.*

170. წყალობის წიგნი ანუა ცოციშვილის ქალითა, მოძებული
 ლომი გვარამაძისადმი, 28×14,2 სანტ., დაწერილია კალღზე

საქართველოს სამეფო

მრავალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნაშნარია ორ-ორი წერ-
ტილი უფელი სიტყვის შემდეგ.

1701. ქ. სეპთას და შუქუნას დ'თისათ, ესე ამირ
უკუნისამდე უძათა და ხსნათ გასათაგებელი, მტარიე და უგვალბული
სამეფარო და სობლოთა წყალსათა წიგნი და სიგელი დავაწერეთ
და გათოქეთ ჩვენ, სარდლის ქალი, მატრინამ ან უკანა იფანს-
კერტელმან ც ი ც ი ს შ ე ა ლ მ ა ნ, ძემან ჩემმან ზაზამ და მსურხარ,
თქვენ, ჩვენს ერთგულსა და თანამეფიდრათ სამსახურს ჩვენს აზნ-
ურშეულს გ ჳ ა რ ა მ ა ძ ე ს დ ა მ ს რ ა, ძმან შენს ზაადს და პესეს,
შვადის მცხ, სეხნასა, რევაზს და ხაყოლაზს; მისა-წუღას შენს
თარამს და მომავლათა სხლის თქვენისათ უაგუდთავე მას ჟამს,
თდეს მატეიდგეთ კარს და წყალბას დავკავებთ, ვითაც რამე
ერთგულად მოსამსხრენი აყუთ, ჩვენც მანდა სამეფოთ გაყუთ
წყალბას და გათოქეთ კახი ბურჯაშეადეთის მამული, თან მანას
გარდა, ერთა თვალბირთ მან და ერთა ზვრის ბოლოს მან ს-
ხსოდ დავგაწირავს, მას და გართად ვეაბოძებთ მისის სისხლითა,
სასოფლითა, ყენავით, მისის შესუღათა და გამოსუღითა, სობო-
ტითა, მათა, ბართა, სწისქვილითა, სძებრითა და უძებრითა,
რაც რამე მათს მამუღანსა და ვარგული რამ გამოიგო, ისიც წყა-
ლბასად გაქნია. ტქონდეს და გაბედნაერთს დ'თმან ჩვენს ერთგუ-
ლად სამსახურსა შიგან, არაოდეს არ მოგეშადოს არა ჩვენგან და არა
ჩვენთა მომავლათა და სხლას ვაცთავს. სოღო დამამტკაცებელნი
ამასნი, დ'თმან ვურთბიეს. არან ამასნი მოწამენი*), დამხდურნი:
ასლასმუღადი, ჩვენს კმე-აღანაში იქუეა, ხაურტაშუღადი მახრობუღადი,
სარამანაშუღადი სხუღადი, ბერთე დათენა, ფოცხვერაშუღადეუბა ძუღადი და
ნახუღადი, შე უღდასმურღადისშუღადის, პესეს შუღადს, სიკოლაზ(ს) დამაწუ-
რთი და მოწამეტა ვარ. დააწერს სიგელი ესე ქმსა ტ ჳ ი ა ნ უ კ ა
მ ა ნ ე ს რ (ხართლად).

171. სიგელი იმამ-ყული-ჩანისა, ანუ დავით III-ისა, 64x54,2
სანტ., დაწერილია მშენიერს ქალღღებ მრავალი მხედრულის

*) აქ ხევა მელნით ჩამატებულია: „ავთანდილას შვილი არსინა“.

ნელით. თავში ოქროს შეთავური მხატვრობა (ხასტაცეა) აქვს, რომელზედაც აწერია; „შა შულოთნ უსეინის“. ბილოს ოქროს დასაბოლოებელი მხატვრობა არის და ზედ ორი მეტედი უნის, ერთი ქართული იმამ-ყული-ხანისა და მეორე სპარსული, ცარ-შემა მთელს ტექსტს წითელის მღვზია ხაზები უვლის. იმ-ხვებით ნაშთარია ორ-ორი წვრტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1702, აგვისოს 15. შა სეღოთხ უსეინის.

ქ. ხუთის და შუქუხისა შ'დისათა, ჩუქ მღ'თაე სამტკუელ-მან, მღ'თაე დამყარებულმან და მღ'თაე წყნთა გუარგუისთა მისსი აუ-სიან, დავითან, სოლომონიან მხარტოთისსი, დიდი კელმწიფის შედურად გახდადამს და მისეხნე გუამწიფებულმან, მუკუი-მუკუის და თვით კელმწიფის, მატრისმან ა შ ა მ-უ უ ლ-ი-ხ-ი-ნ და დედამს ჩუქსან დედოფელის, მატრისმან ა ს ა მ და სსურეულმან ქსანს ჩუქსანს, მატრისმან შ ა მ ა დ-უ უ ლ-ა-მ და მატრისმან ო გ-ი-მ უ რ ა წ, ესე სამკრათ უყუხანსმდე გამათა და ხანთა განთავებულად, მტკარე და უცვლებელი წყალობის წიგითა და სიკელი შეგონებელი და ვითოსო ოქუენ, ჩუქსან ერდგულს და წესისურ მრავალ-გვარად თაუ-დადებით დიდად სამსხურს უმან უ ო დ ა ლ ა მ ვ ა ლ ს გ ა რ ს-უ-ვ ა ნ ს და შედის მესი ოთრამს და დემურეს და ქახისორას, შეიღ-თა და მომავლათა სხლათა ოქუეხანთა მის ვანსა, თადეს უღნიებრმ კელმწიფემ ჩუქსან სამკვადროს ვახეთი ჩუქსან უკითოს, მასუელათ ვანსა დროახის ჩუქსანს და ოქუეხანს ერდგულად და იურის სამსხურის სამკუქოდ ოქუეხანს სამკვადროს სკელის ხსევერს ვახეთის მდაუნობს გვ(ა)უყუებით, ვანს ოხუთ აჯ და მისეხება ოქუეხან და ძედა წიგ-ნიებრ გაგისახუეთ, ბატონის მამის ჩუქსანგან ესე შეუტყუეთ და ვახთ დროახსედავანეს ესე მოგვეხუხე, რომ ბატონის მამის ჩუქსან-სგან, მუკუის თემურ-ჩაისგან, მხეკისას და თემუთის მოურათის სხედად სიბა სეხის ოთრამს ხსევერი ვახეთის მდაუნობს მისცემო-და და სიბა მესი ოთრამ მამის ჩუქსანს ერდგულმანს და სამსხურსე თმში მამკვადრო-ყო და გამთა ვითარებათ ეუფის ბატონებანსგან ჩუქსანს ერდგულმანს და იურის სამსხურისათვის წავრთქოდით, და რადგან მამის ჩუქსანგან სამკვადროს სკელის სხედად მოგვემო-

დათ და ისტახის ბეის ჩეჩნისა და ბატახის შამის ჩეჩნის სიფიგრებოც ქახდათ, ვერეთ არა დავაწყდობით და ვაბოძეთ თქვენა სამეფადროს სკელო ნახეკარი კახეთის მღაჟისობა მისის სამარაღლახის სარგათა და რუსუძათ, უაჟღას კაცის მთუღვერთა და უგადეჟილად ქანდეს და ციორხაერის დონ ჩეჩნის ურდუელად სამისიურის შანს, არადეს არა მაცეჟმდლის არა ჩეჩნის და არაჟა შუძღვამთა ჩეჩნის სხვათა შუგითა და მკანტრახეუაცან. აჟე ვაბძხებთ, კარის ჩეჩნის უქაღდეჟხანისა და სხვისა მამაქმეხთ. ვახტანდ ვახ თეჟნეთ და ანუ დეჟის წადმა აქსიკობდათ, ეს ჩეჩნა ბახნება და ნაშინი თქვენს ანუ ტყუთვეთა და სუ მთუქდათ. რაკვარადდა ამ ჩეჩნის ნაბოძებს ფარვანსა შავს ეწეროს, დააწერა ბახნეთ და ნაშინა ეს ჩეჩნა, თუნისის თხუთმეტსა, ქვს: **ტ ჟ ბ**; კვდათა ვარანს ჩეჩნის მდიუან-მწავხამბრის ხაზირის თუმ(ა)ჩახსიფიდას შიამისათა მდიუ იმე ვ-ღი-ღან საარხული.

172. სიგელი მღვისა ვანტანე VI-ისა, ბოქმული იხლო ვაბაშვილისადმი, 52,5 X 24,8 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ბრველო მხედრულის ხელით. ხიზნებათ იშმაჩება ათათ და ირ-ირი წერტილი.

170 ს., თებერვლას 15.

ქ. სიბათ და შუქუხათა დ'თისათა და წყაღობითა დადის კვადშითვისათა, ჩეჩნ ჩორველოთახეჟე ზევეთ შუგედ ვახეუთხაღლის და აწ სსსუფეჟელსა ცათსა სულ-ბრწეჟახვადად მხათაბუღის შუგის, ბატრახის მანხაჟისის ძისა, შუგედ შუგის და ს'თუღათად ერახის სხაღვარისა. უჩღვარისა და ქანმისის ბეჟღვარ-ბეჟასა, ვარამქისა და ქაბადლათის მქარავისა, ბორველ გიორგია წოდეჟუღისა და აწ ბატრახის შუარე მანხაჟის-სახ კობიღლის მბეჟერად შუთოგისა და ქმან ერახის მდიან-ბეჟის მს-ეჟელი-ხახისმბხ, საქართველოს ვახიშახის, ბატრახის მდიან ბატრახის უ ა ს ტ ა ნ გ, ესე ამაგრათ უგეხისმდინ ვამთა და სხათა ვასთაბეჟელა; მტკიცე და უგვად-ბეჟელი, სამეკადროდ და სობიღოდ კამოსიდეჟა მამუღის სითარხის წიგისა და ნაშინი, შუგეჟიღელეთ და ვაბოძეთ თქვენ, ჩეჩნს ურთველათ და წესისებრეჟე მრავალ-თერად ურთველად და თავდაღებათ ნამისიურის ემთა, ჩეჩნს

ახსენებდალი ვაჟა-ფშაველას ანდრე, ძმის ძეს: და ვერცხ-
ტოს, იეფანს, აწიწყელს შენსა ზახას, შვიდსა მესსა მანუას,
კობრას, მას ჟამსა, ოდეს თქვენას კერძის ემას სათარხნეს გვი-
აგებთ, ვისძიეთ აქა და მისხუენთა თქვენა და შეგაქვალეთ და გი-
ოდეთ თქვენას კერძის ემას სათარხნე, ასრე რომ არაფერი სხვეუ-
სა სათარხნო და ვამხსლებთ არ ეთხვიოდესთ: არ ვოდან შური
და სჯომდეთ იხე: არა ხაზრის თაგა, არა გუგასის და დროის მის-
დახე, არა ზირის თაგა, მიძღაგი და სსიყვასათა, არა მუშათა, ბეკა-
რა, არცა მკა-ლეწვა და სხვა, რაც არაფერი სძუძთა, ერთას დაშქარ-
ნადრობას და სათარხნს სურას შეტი არა ვახვიოდეს თა.
გქონდესთ ზეესთ ერთგულად-სამსახურსა მთხა და არაოდეს არ მთე-
მალესთ. აწე ციბძებო: კარას ზეესთ ვამდ-ვე-სიარსთ, იძხებო ზე-
სთ თქვენცა ასრე დაუბრკიეთ და სე მათედეთ. დასწრას მისხეის და
მისხა ესე კვლით: კარას ზეესთ მდევან-შეკრბობის თქმანიშვიდის
გავისათა, ქვსა ტყდა: თეფრუდას აუ. ვერვეუ მესსა განკოთავის
ამწყვეტადის ხელთა თხილთაგანთა ერთა ვამდა მათაშვიდი მამის-
ამედა რომ გრგობდა, ისინც მესსა კერძის თხილთაგანთა და მისხ-
ტორთის გვითარხნებთა ვაიტანე, დეორე გვერდზე არის ერთი შექელი,
ერთი ქართული და ერთი სარხელი, ამითხე აწერით:

ქ. ზეესთ ასე დაგვიმტეავენთა და წყალობა გვაქვთა [იქვე].

173. მძახება მეფის ვახტანგ VI-ისა; 19x14 სანტ., დაწერილია
ქალღმრე მეხთა მხედროლის ხელით. მიწვებათ ნახარია ორ-
თი წერტილი კოცელი სიტყვის შემდეგ. თავში ერთი კუთხე
აკლია, თარღი არა აქვს.

1704—1712. ქ. ზეესთ მისხეის არას, მერმე ვაჟურთაჲ
ზე*) . . . [გ]ოგაჲ, ვერ გაშეულდეს ამ გოგოთაზედა. ხელ-ახლა
გაეყაჲ, რომელთც სხუან მამულზე სკივროსთ მისხეითადეს, ამის
სეუფროსთ მათე, ვასაც აქმენათა, იმ(ა)ს ქარხასყდა მათე. სხუა
როგორც სხუა მამულა გ(ა)კოფითადეს, იმერ ისე გაეყაჲ, ზეესთის ხელთ
მხადებო. ვაიტანე . . .

*) აქ სიგელს კუთხე მონღული აქვს.

საქართველოს სამკვლევარი ცენტრი

174. სიგელი ვახტანგ VI-ისა, ბოძებული იხლო ვაძაშვილისადმი, 53 X 22 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მარაგალის მხედრულის პელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1712, აპრილის 28.

ქ. სებას და სევენიონი მდ. თისისა, ჩვენი მდ. თაუ აღმს. ტყუელ-მა, მდ. თაუ დამკარებელმა, მდ. თაუ ტხებით გარეცხვისსამა აქსიან, დავაიან, სილომონიან, ზარატონიანსმხ სჯარათუელას მტკიცედ მყარობედმა, შეუეუ ზეკრთისს ვახტანგ ესე ამიერ კახთა და ხანთა განსაჯებელი, წაუხა და სიგელი დავიწერეთ და გაბოძეთ თქვენს, ჩვენს ერთგულს და მრავალ კეროდ ხმსახურს უმთაო გასაშეცდის ინდოხა, შეიღეს შენს ზამუხას და ვიარების, სხვათა მთა მყადოს სხლას შენისათა ასრე და ამ ზარის ზედა, რამე მთავარ დეპთი ვარს და შენის წილას და შენის სხლას კაცებისკან მისე-ვიდელი ზადის დავკუჯენა, და ვახსინეთ იუა და მახსენებთ თქვენა და შეკარებეთ და გაბოძეთ შენი წილი და შენის სხლას კაცების მოსიძიდელი ზადისა ათავისს სამართლიანის ძამდრითა, წყლითა, ტყითა და ველითა, შესეჯითა და კახთსეჯითა, ყოვლას იყრას სჯამათ თქვენთვან და შვილას თქვენათვით გვიბოძეთა ზადის წილის სითარხითა. ათი წელიაჲდი რამ გამოიფიქეს, მსხუენს რიგარდ წაუკვლნა გამოიდებდეს, იმ წესით გაამსხურებდეთ. ჭახდეთ და გიბედნიეროს დ. თან ჩვენს ერთგულისს და ხმსახურს მთა. აწე გაბძენით, კარის ჩვენის ვეჭელ-ვეზარხა და მდაფხხო, და სხვანა მასთქენა ხუენო, თქვენთა ასრე დავუბტუცეთ. რა რიგადამ ჩვენსა ნათქვამს იფარესს მავანს უწეროს, თქვენთა მახმდგომობისკან კადე. ხურათი შეეკრებეთ. დაწერა ქს. ე. აპრილის 28, ველითა ვარსა ჩვენისა მდაფხ-მწიველთარის კვახიხადის ვიარებისათა. ვახტანგ (პართუელი).

175. სიგელი იესე მყვისა, ბოძებული ვაჩა დავლენიშვილისადმი, 33 X 24,2 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის

ხელით, ჩიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1715, თებერვლის 8.

ქ. ხუბათა და შუქურისათ(სი) მდითისათ, ესე ამოერთიჯნ უკუნისამდე უძმთა და სხნთა განათავებულა, მტკაწე და უცვადებულა მამულის წაგნი და სკაული შევაწვდეთ და გაბადეთ ჩვენ, მათავ ჩუქათა უხვად წყლათა მთაჰქურდამა იქიან, დავითან, სოფომსიანს, ზაგრატოანს, მკეკელ-მკეკელმა, თვით ჩემწაფემა, ჰატრანსმა ი კ ს ე მ თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა წესისებრ თავდადებით მრავალ-გარათ სამსხურსა ფ ა ნ გ ე ლ ა მ გ ი ლ ს ზ ა ტ ა ს, შეიღას ჰენსა ვაცას და სარძამს, შეიღას და მამვალთა სხელთა თქვეწისათა მკემსა, თდეს მთავადგეთი კარის ღარან'ხას ჩვენისათა და მამულის წყლათამს დავკუაუქით. ჩვეჩვა ვისძახეთ ავა და მახსენებთ თქვენი, მკვაწვდეთ და გაბადეთ ქრცხანვალს დათვისწყალი იურბე ჰატა და სულამე თხუე, ესება დავს რასე მქონებულხა თქენი: მთათა, ბორთათ, უკლათა, ვესხათა, წყლათა, წისქვილითა, სთათათა და უათათათა, სხხვითა და სსხაღლათათა, კქაიხდეს და ცაბუნებურთს დ'ან ჩვენსა ერთგულთა სამსხურსა მისა, ესე ჩვენგან ნაწყლადოუე მამულა აზოდეს მოკეშადის. არცა ჩვენგან, არცა შექმდეთმა სხვათა მუპატრანეთაგანს. აწე გაბინებით, კარის ჩვენსა ექვად-გე'ხარხა და ქრცხანვალის მოურთა: ბახენა და სომხნი ეს ჩვენი თქვენცა სსრე დაემტკიცეთ, რა რიცვათგ ამ ჩვენგან ნაწყლადობეს სიკელმა ეწერას, ხუგის მღვდ ხელაყოფით თვითურ თახდკამასიკან კადე დასწკარ ხომხა და ბახენა ესე ჩემწაფეთა თებერვლის მ(—¹⁷), ქს უ გ კ ელითა კარის ჩვენსა მდივან-შეკუჩხობის მხმთან მატარო'ხის შეიღას, მდოხმსუღას იუკათბეკისათა, ა დ ა ე უ ლ ა ხ ა ს (არათულათ-აშობე აწერთა:

ქ. სიკელი ჩვენა ასე დავკამტკიცებთა. ქს უტ, თებერვლის ია

□. ბეძელს აწერთა: „საქართველოს განგებული მატარან'შვილი სვიმონ“.

176. სიგელი ზუსტადან დედოფლისა, მეფის ეპიტანგ VI-ის მეუღლისა, მოქმებული ბაბუტა, ივანე და ნიკოლოზ საკაძებინადმი,

64X21,3 სანტ., დაწერილია ქალაქზე თავში მგურლის და შემდეგ ნუსხა მანდრულის ხელით. ნიშნებად წაბმარია თითო და ორ-ორი წერტილი.

1117, კოტორბისგან 20.

ქ. სებათ და შუჭეხათ მდ.ათისათ და წყდობათს მადლის კელმწიფისათ ესე ამიერეთ ეგუნიანმდე ჟამთ და კნათ განათაგნული წყდობათს და მამულის წიგნა და სიკელი შუგნიყდეთი და კობათი ჩუგნ, დაათესან სმარათად ცნობიანმს და საფარველის მასთ შუგნ შუგრდამადმს, ჩერქეზის ბატონის ასულმს, დედოფლო-დედათვადმს, შატრანმა რუსუდანი, თქუენ, ჩუგნათ დიდთ კრდუელთ და წესისებრ მრავალ-გვარად სამსხურს ანხ(ა)ურმუელს სავაკაკეს ბახუტას, აყანეს და სიკოლოზს, შვილთა და მამულის სხლათ თქუეხათს მას ჟამს; თდეს რაჭის კრდვარდთ, თრივ ძინა თან-გარდმოგუეეთ, რამუელთ ჩუგნს დასვლითს და ბატონათს უგობდა. ამის მდელი და მამულის თუეთ. დამის რამ კელი მოგვაბათთ, ჩუგნსუ ტახტს და სმარათისუდ კარდმოგუეთ. თქუეხის მრავალ-სმსხურთათს სხლდელს წყდობას დაგვაუგნთ, ჩუგნთ ვისძინეთ აჟა და მოხსეგბა თქუეხი და შოგინათი ამიერდხლელის სავანისმუელის სეხნოს მამული და გლეხნა, მსხლათიგლი ჩიკუას: თუბათსმული ნსუიდა; გუანსმსმუელთ აგნუ და თამაზს, სეხიტასმუელთ აბრამ, სასარეთის ვაკელი და რესიფანსმული სეხნა, ეს გლეხნა დდეს; რასნუ მამულის შუგნებუელთ თუგნ: მამათ, წყდობათ, სხლ-კართათ, შურ-მართათ, კელა-სმდლათ, უკდობათ, ვუხნათ, შოთათ, ბრათ, წყდობათ, წასქვლიათ, სსიგლათთ, ჩასიკდობათ და უსიკდობათ, უოვლის მისის სმარათობათს სმდლართათ, შუსუელათ და ვასუელათ თქუეხათის და შვილთ თქუეხათის კობათი; სიკელათ ამთ დაუკომტუეუგბათ. ქონდეს და კობდხურთს დონ ჩუგნს კრდუელად სამსხურს შოგან, ანადეს არ შოგმდელთ ესელეს წყდობათ ჩუგნა, არა ჩუგნის და არა შუგდომად სსიგათს შუგტრათიეთ დედოფლოთუგან. აწე კობათი, კარათ ჩუგნათ ვუკელ-გუზარნთ, ბძხეთ და ხიმნა ზუგნა თქუეხთ ასრე დამტკიცეთ და სურეთ შლად ხელ-გუეთ, რა გვართთ ჩუგნს სმობათს

ფარავნის შინა ეჭვით, შეწვეხისკენ კიდევ. დაწყება იძიება და ნა-
მსია ხელათა კარის ჩუქჩის მდივან-მწიგნობრის მსხმან მარტირა-
ზისშვილის, მდივანის შვილად ვარახისათა, ქს უე, გათრეობის კ:
რ უ ს უ დ ა ნ (ხართულად). აწიანუ აწერია:

ქ. ხევს საქართველოს ტახტის და სამტრიახის მტკიცედ
მწყობრად მუყურს მ ა ნ ა ვ ა ' ნ ს კ ს იძიება ამავე ფარავნით დაგვა-
მტკიცების შედეგ ბიძარ.

177. სიგელი, ბაძებული მამუკა და სხვა თრბელიანთა მიერ ფარ-
სიდან მაქავარიანთადმი, 38 X 24,5 სანტ., დაწერილია ქალა-
ღზე ნრგვალთა მხედრულთა ხელით, ნიშნებათ ნაბძარია თრ-თრია
წერტილი ეთველი სიტყვის შემდეგ.

1718, აგვისოს 15.

ხებათა და შეწვეხათა მდ'თისათა, შამის და ძისათა და სელა-
ის წმიდისათა, მუახუნათა ცხოველ-მყოფელთა ვარახისათა და ეთ-
დად წმიდისა დ'თის მშობელის და მარადის ქალწულთა მარამისათა,
ანგლოზთა და მთავარ-ანგლოზთა, ძალთა მთავრობათა, უფლებათა
და ეთველთა ზეგის წესთა მთავრობათა, წმიდის წინასწარმტკიცე-
ლას, წინამძინედის და ხათლის-მცემლის ათხეხათა, თავთა მა-
ციქელთა ზეტრესითა და ზვედესითა, ესე უგენისამდე რაშთა, ხსით
გასათავებელი სამკვიდრთდ და სთადრად გამოსადეგა წყალობის წიგ-
ნი შეგისწავდეთ და ციბთქეთ ჩვენს სთორეგლისწვილთა ბატონის მ ა -
მ უ კ ა მ, სარდალმან ბატონის ღერასან, მდივანბეგმან, ბატონმან
ერსტამ, ზურან, ქახისლომ, კაილახ, მ'სუ-ჭებუკ, თათრმა, ზურან,
მანჩარ, რეკაზ, დემეტრემ, ქახასლომ, დანხემ, ელისარ, სხვა-
თა შვილთა, ძმთა და მომავლთა სხელთა ჩუქჩისათა, შენ, ჩუქჩის
ერთველს და თავდადებით ნამსახურს უმან, მ ა ჯ ა ვ ა რ ი ა ნ ს ი ვ ა რ -
ს ა დ ა ნ ს, შვილთა შენს ბუკახს; რისასის და სეიბანს, სხვათა შვილ-
თა და მომავლთა სხელთა შენისათა, ისე რომე ძველთაგანზე ჩუქჩის
მამა-ბიბთავს ჩაბოძებო უქიხდა. ახლად მოკლევეთ კარს დაწმინდის
ჩუქჩისათა და წიგნის გახლეგის ვაზუგხათ, ვისძიხეთ აჟ და მთხ-
სენებს შენი და ციბთქეთ სთიველი გუდდიგადანი მკუუ და რაც ჩუქჩი

მამ-ბაძათაგან ნაბოძეთი გქონია და დავს გაქვს, მასს სამართლიანს სქმომ, შესხვლიათ და ცასხვლიათ, შიათა და ბართა, ტყათა, სიმძღვრათა, მიწათა, სახსავათა და უხსავათა, ვუღათა, მისდვრათა, საწისქვიღათა, უწისათა, სახლათა და კართა და ას დავს რისც მქონებულად ხარ, ესეები ჩვენც ასე გვიბოძეთა. გქონდეს და გაბედნიეროს და ჩვენს სამსახურსა და ერთგულობაში. არაოდეს არ მოკვდოდეს არც ჩვენც და არ შეადოს ჩვენიოვან. დასწერა წიგნი ესე კარისა ჩვენიის მდივან-მწიგნობრის ლევანის კედლათ, თვეს თვდისს თუ ქვს უც □. გვქედს აწერიო: „მონა ღთისა სარდალი მამუკა“. აშინაზე აწერიო:

[ჩვენ] ლუარსაბ სარდალმა ეს წიგნი ჩვენც ასე დაგამტკიცეთ და მოგვცეს და გაბედხიაროს და ქამან ლუარსაბ.

178. ხიველი მაქარ ნეფისა, ბოთბოლი ვიეი ცალქალამინობისადმი, 20x24,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1722, თებერვლის 1.

ქ. ნებათა და შეწყენათა მდთისათა ჩვენ მდათე წყადათა მონაქველამს, ძემს შეუვითამს, ბატონმა პაქარ, ესე [ამაქ]რათ უყუნისამდე ვამთა და ხსნათ ცასთავებულე წყადობის წიგნი და საგული შეგაწყადეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა ემათ, წესისა-გერ ნამსახურსა ახსნურშვიდის ცა და ქაღალდამანთქეს გოგს; შეტრეს, ერასტის, შვალთა და მამაყადთა თქვენთა მას ვამს, დავს დიდსა და ამადდებუდს რუსეთის შემწიუგს დაგებარებინეთ. ერთი ძის თან გუთხვდათ, რამუდოც შეგეძლათ, მართებულათ გემსახურეთ, მოგვადექით კარსა წყადობისა ჩვენიათა და თქვენის მრავალნამსახურობას სამუქეთათ თქვენიასე ემების ნაბატკეს სითანხეს დაგვაყენათ, ჩვენცე ვისმინეთ მოხსენება თქვენი და თქვენი წილი საბატკეი ასე გითარხხეთ, რომ არაფერი საჩვენო გამოსავლები და სათხოვარი არა ეთხოვეთოდით რა; არა საბადასხო, არა შირის თაგი, არა კადის შერი, არა მუშა, არა ქეშვი, არა საბტვე. გქონდეს და

ვახუშტისა და სხვა წიგნების კომპლექსი სწავლას მისცა. ესე ასე
 გაგვიჩვენებს და არ მარტოა არა წიგნების და არა სწავლის უფლის
 წყალობა. აქვე გვიჩვენებს, კარავს წიგნისა ვეფხვეფხვარსა და კამრი-
 კებს, ბძხვისა და სომხისა წიგნისა თქვენსა ასე დაუმტკიცეთ, შეწყვიტა-
 სვანს კადე. დაიწერა ხელისა კარისა წიგნისა მღაფხ-მწიგნობრის
 შესახებ მარტოაზარსა მღაფხის გარდასათა. იგივერუდისა,
 ქსე უ ი გ მუჟე ბიძარ, აზიანე აწერია:

ქ. წიგნ ბატონისშვილის გიორგის ასე დავემტკიცეთ.

179. სიგელი მამბად-გაშისა ანუ კონსტანტინესა, ბაქმულთა შიდა
 ჯანდიერის შვილისადმი, 42,4 X 27,3 სანტ., დაწერილია ქა-
 ლაღზე ნუსხა მხედრულის ბელით. ბიშნებათ ნახარია თრ-თრის
 წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1728, მარტის 25.

ქ. სენათ და შეწყვიტათ მათასათა წიგნ დათუ აღმტკიცელ-
 მს და დათუ დასურებულმს და დათუ წიგნით ცვარეულისსმს,
 თქანს, დავითას, სოფამოსას შესურთავისს და შეუეთ-შეუეთმს
 და თვით კეშიკეშმ, მტრთმს მამბად-გაშმ და თან-მეტიკედრემს
 წიგნმს, დედათუდათ-დედათუდათმს, მტრთმს ფერეკანს-სეკეშ და
 სსურეულმს მსამს წიგნმს, ბატონისშვილმს, მტრთმს თეამე-
 რაზ და სეურეულმს მძის-წულმს წიგნმს ბატონისშვილმს მტ-
 რთმს მამბად-შირზამ, აღი-შირზამ, ერეკლეშ და დავით, ესე ამა-
 კრით უკებისმდეს, ვამთა და ხანთა გასათუებულა სმუეიდრად და
 სითდათა გამოსადეგი, მტკიცე და მოუშდელი, მისიკ-დადეგელი
 წყალობის წიგნა და სიგელა შეუაწუდეთ და გაბთუთ თქვენ, წიგნს
 კრდგულს და მრავალ-თერად თუ-დადებით დადათ ნამსხურს ვ ა ს
 დ ა ე რ ა ს ი ე დ ს ზ ა დ ს, სეფი-ხანულს, ბიძისშვილს თქვენსა და-
 ვარს, რეკანს, გარსეკანს, ფარსეკანს და სოფარს და ყოველსეუ მო-
 მავდათა სხლდათ თქვენისათ, ასე და ამ ზარის ზედს, რომე ერ-
 წის სმთაგრის მარგათა ძეგლადგან თქვენი სმუეიდრთ იეს და
 სულ-ბრწყინვადის ბატონის მამის წიგნისაგანე წყალობა დაგმართუ-
 სოდათ, აქვე მოხუჯდით კარის დარბაზის წიგნისს და გვასხდა წიგ-

დობას დაგვეყუენით. ვისმანე მახსენებ თქვენი და ვადამეთ ერწოს
სამთავროს მთურათს ეოვლას კაცის უდიდებულად; რომ არას დროს
ეს ხეხია წყალობა არ მაგკმდლოს. ასე რომე; ამისა წიგნა ცოტას
სახს ცუქისმუადს იქვანს მოვედით და თუ ას წიგნა გამთახინო, ამ
ხეხიას ბძისკამ და წიგნის კამტყუენოს. და ქობდეს და ვადუდხიეროს
დ'ის ზეის ურდგველათსა და სმსსხურსა შიგან, არ მაგკმდლოს ხეხი-
კან და არა ხეხის სხდოს: ექმწიფეთავს. დაიქვრა ბძისკას და ხა-
მისა ესე მარტის ექ: ქს უავ; ელათა მდღესის ზურაბისათა, კარის
ხეხის ექვიდ-ექვიბონო და სხვანო მისექმეხია, თქვეხდა ასე დაუმტ-
კატეთ და სუ მთემდით, რა რაკადეც ფარმისს ამს მაკას ექვრას □ □
შემდებს აწერია: „მეფე კოსტანტინე, დედოფალი ფერიჯაჰან“.

ანიანე აწერია:

ქ. რადგან ხეხია და დედოფალი, ბატონა ედენე შუა ჩამოვი-
და: კადეც კედახდა ვითსეთ ერწოს სამთავროს მთურათს თქვენ,
ხადასა და ხეხიას დის სხდობუდის საყენ-ჩიხელასითვის წყალობა
კვაქხას, რა რაკათეც ბირველ თქვენ ამ სოფლას მთურათს ცქერა-
დათ, იმვე წესით. ასედაც ამ რაკათ ევითსეთა ეოვლას კაცის
უდიდებულთ. კქობდესთ და ვადუდხიეროსთ დ'მხ ხეხის სმსსხურსა
და ურდგველათსა. დაიქვრა ბძისკას და ხამისა ესე ქს უავ: უხკახა-
თვის კა □ □ □ ბეკდერს აწერია: „მეფე კოსტანტინე, დედოფალი
ფერიჯაჰან, ელენე“.

180. სიკელი თეიმურაზ II-ისა, ზოდებული ბეჰან ნაცვლიშვილი-
სადმი, 33,5 X 23 სანტი., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედ-
რულით ხელთ. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი.

1738, ეხეხისთვის 9.

ქ. სუითა და შეწეხითა დ'თისათა, ზეის იესიან, დავითიან,
სოლომონიან, მხვარტოვანის, კახიისი თელამითა შერობელმან, მუ-
ყუთა მუყუდ და ვით. ექმწიფემან, ზატონისმან თ ე ა მ უ რ ა ზ და მკო-
რბედრემან ხეხისმან, საქართველას მუყის ვახტანგის ასუდმან, დედო-
ფალი-დედოფალისმან ზატონისმან თ ა მ ა რ და სსურეკელმან მუყის ხე-
მან ზატონისმან ერუვედმ, ძმის-წყედმან ხემან საზარადო-მარხან, მემან

ჩვენს იასნუმ, ძმის-წყდმან ასან-მარსამ. ესე ამითით უკუნისამდებ
 უმთა და ხანთა განთავკებელი, მტკიცე და იოლო მოუღებდა, მიზენ,
 დრო შემოუკლებელი წყდლისა წაგნა და სამსა ესე მტკიცე შკე-
 წყდლი და ვაბითეთ შენ, ჩვენს ერდგულს და წესისებრ მრავალ-
 გვარად თაუდადებით დიდათ ხამსხურს, ჩვენს სსსეფლისა წმინდის-
 გიორგის უმთა და ჩვენს ერდგულს ბეჭანსა ცეცელი მვიდს.
 ზღას, ძმის შენს თადას, შვალს შენს ბეჭენს, სახსარს და მერაბს
 და უაველის მამუელისა სსხლისა შენისსა, ასე და ამ ზორს წყდან,
 რომე დიდათ ხამსხურ და ერდგულ ჩვენს სსსეფლისა თაუ და
 ჩვენი ხამსხურა, და ახლა კადემე წინა მიხდორში დეკის თბი გარ-
 დავიკადეთ, დაიდ კარგა და სსხეფაყხად იუვებით, გავკემარჯვა და
 შენც კაცი და სსხელი დეკრბ(გინ), მრავალჯერ ამგვარა სსსეფლისა საქმე
 გეჭმს და ახლაც ამ სამხახურებას ხსოფეფად ვაბითით სსვიდლოთ
 კარგელის და თბიდაისა მოურათა, უაველს კაცის უგადებელად,
 რავგორავ წესი და რავა თესი, თავე წესით დავკემტკაცებთ და
 წყდლას გვაქნა შენთის და შვიდათ თქვეხთათვის, არ მოგეშლოს
 ჩვენგან და არა შემდგომთა შეიეთ და შენტრახეთაცხ, აწე ვაბის-
 ხებთ, კარის ჩვენისა კეხარ-გექილნთ, ამთ ალავერდელი, თქვენც ასე
 დეკტეტიკეთ და სე მოუშლით, რა რავადც თარმხსა ამს შიჯან
 ეჭვრთს. დაწკრა ისსევის და ნამსა ესე ენკენათვის თ, კვლით:
 მღვანის მურსბისათა, ქვს უკე თეორაზ.

181. ათგული დედოფლის ანაბანუშისა, ბოძებულნი კაცთა თაღებნი-
 შვილისადმი. 61,1X28 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მარ-
 გვალა მხედრულის ხელით. ხიზნებთ ნახვარია თათო წერტი-
 ლი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1750, ნაკმარის 28.

ქ. სეითო და თანა ჯერხახეთათა ყოველთა მეთეთა მამეთი-
 ბელას და თანათა, მიხდორით და შეთხებით მარამ მდიოს მმანე-
 დისით, თანა-შეწყენათა უდვევდაისა და ცხოველს-მეთიველას ჟა-
 რისითა, ჩვენ ცვა-ფარვათა მათისათა სურვილით მსსსამს, ქართლი-
 სა დეკათიფდმან, დეკათიფდლომან ბატონმან ანახანუმ, ესე ამი-

ერთგან უკუნიხამდე, ოდესობისა ჟამთა ცსსთავეგელა, სხობადად მტკიცე და შეკვრადეგელი მამულის და მიწა-აღაგის წყადაბის წაგ-
 ნა და ფარმხა შეკაწყაღეთ და გიბობეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგუდათ
 და წესისებრ თავდადებით მრავალ-გვარად ნამსახურს ფაღვენი-
 შუაღსკარის, შეაღსა შენს ოფანეს და გაბრგის, შეაღსთ
 და მომავლათ სხლას თქვენიხათ, მას ჟამს, ოდეს მოგვიდგეთ
 კარს წყადაბისა ჩვენისას და მამულის წყადაბის დაკვათებით. ვის-
 მინეთ ზუა და მოხსენებთ თქვენი, შეკაწყაღეთ და გიბობეთ ქრცხინ-
 ვადს შენი მამულა, რაც მამს შენს ქონადეს: თაიყუაშვილება, სულ-
 ძე, დათვიაშვილი და ბერასე მატა და ზღუდრის სათფელი თავისის
 წყლითა და წისქვილითა თქვენთვის ეგიბობეთა. ექონდესთ და გა-
 სეგნიეროს დონ ერთგულობასა და სამსახურსა მინა, არადეს არ
 მოგუშაღას არ ჩვენგან და არცა შემდგომთა სხვათა შეპატრანეთა
 დედათფაღათას. აწე გიბინებთ კარის ჩვენის ვეჭელ-გეზინხა და
 ქრცხინყადის მოურავთა, ბახუბა და სიბხა ესე, ჩვენგან ბობებელი
 წყადაბის წაგნი თქვენცა ასრე დაუტკიცეთ: რაგვართაც ამ ჩვენ-
 ცას ხობობეს ფარმხისა შიგან ეწერთს. ხურვიან მდად ხედს ყოფთ
 თყანიერ თანა დგომისგან ვადე. დაიწერს ბახუბა და ნამხა ხედათა
 კარის ჩვენის მდაფინ-წაგხობობას მსმის მარტაროზიან მდაფინში-
 ლის ზაღისათა. ხოებრს ენ გახედს, ქქს უღს ანახანუმ.

182. ბახუბა მეფისა თეიმურაზ II-ისა, 18,8×13,5 სანტი., დაწე-
 რილია ქაღალდზე ხუსხა მხედრულის ხელით. მიხნებთ ნახმა-
 რია თითო წერტილი.

1750. გიორგი ბინთვის 29.

ქ. ჩენი ბახუბა არას: ვისც ამ კარის ფაღვენი-
 დის მამულა გეჭირანთ, ან ქრცხინყადის, ან ზღუდრის და ან ხაღ-
 სთფელს. ეწინდელი ბატონისის სიგალებიც ექონდა, ამისთვისი წყადაბას
 გეჭიხა. დედათფაღათ უბობს ამს თყასი მამულა უნდა დახებდეს.
 თორემ დიდად ეგეწინებთ. დაიწერს გიორგი ბინთვის კა, ქქს უღს □.

ბეჭდეს აწერია: „უღლისა მიერ მეფედ ცხებელი თეიმურაზის დამ-
 ტკიცებულა“.

183. სიველი შედის თეიმურაზ II-ისა, ზომეტული სურტი პაპია-შვილითადმი, 53 X 33 სანტი, დაწერილია ვახუშტის ქალაქში მარგალიტის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ: იშვილითად ნახვართა თითო წერტილი.

1756, ფეხურვლის 7.

ქ. წყაღობის ავთისთა¹⁾; ჩვენ ავთავ აღმტეულებს და ავთავ დამტეულებს. ავთავ ცხეთა ცუარტეხისხისმს, აქლან, დეკთათან, სიღამთხანს, მსურატეხისმს, ქართლსა და ეახს-ბარ-ხელის თვლითა-მხურთელ-მქისებულებს, შეკუთ-შეკუტს, კლმწათუ-მს, მატრანმს (ი ე ი მ უ რ ა ზ²⁾) და თან-მეტრეხედრემს ჩვენის, დეკთავლი-დეკთავლებს. მატრანმს ან ა ხ ა ნ ე მ³⁾), შირქშია და სსურველებს მის მემს ჩვენს არასე საქართველოს ყოფის-წყაღობს მატრანსშვილებს ვახტანგ და გიორგი⁴⁾), ესე წყაღობის წიგნი გიბითო შენ, ჩვენს ერთგულს და წესისებრ მრავალ-გეორგ თავ-და-დებით სმსსურს ემას ჩვენს მ ა მ ა შ ვ ა დ ს ი ე რ გ ა მ ქ ე ხ ა ს, მამს შენს დამიტრანს, შედეს შენს დავითს, ყურანს, მამს-წყაღს შენს იასეს და თახებს და თანს და ვაველითავე შამავლით სხელის შეხისთა, ასე და ამ შირს ყვეა, რომე კლმწათვის ბძხეთი სმს-სადარი და ჩვენ დამქრად მარში შეკუდი და აქ დავკამტრხდა და მხასადარი მოკლე და დიდა სქემ კავკაზანდა. შენ ერთგულად და თავადრით მოგადეკა. კაჭარებში შეკურჩა, გამაკვაყურეთ. ერთ-გულად თუქნით, ახდა ამ სმსსურის სხეუტად. უკრანს წყაღობის კამართლეთადით, ეს წყაღობა ვივავით, რომე შენს საქანდის შე-დეულა გიბითო, ყოფის კაცის უცადებულად. საქორდდის აგრევე გიბითო კარმავადის ბურა და ხსივადის საქანა მამული, თავისის მიწა-წყაღით, რისე მქისებულა ყოფადიყის, სხელ-კარით. ქვერ-მანითა, წყაღობა, წისქვილითა, ყოფის მისის სმართლანის სმ-ძღვრითა, კვირთებთ ამ შირით, რომე ხსივდა დეკში შირს, თე

1) ეს არი სიტყვა წითელი მელნით არის დაწერილი.

2) სხელი წითლის მელნით არის დაწერილი.

3) ეს სიტყვავე წითელი მელნით სწერია.

4) არი უკანასკნელი სიტყვა წითელი მელნით სწერია.

რომე ის მოკვდეს, მანც ეს მძუღაა შენ არ გამოგვრთავს, ამიტომ რომ შენ ასე ხამხაზური აქვ და ის ჩვენი შტეა და მდეკეპეღა არას. ვიბედნაერონ დ'თხ ჩვენსა ერთეგულბობას და სმსახურს შიყენ. არ მოკეშადოს ჩვენგან და არცა შემდგომთა შემატროსთავას, ეს მძუღა და წყადობა კახეთის ბატონობაში გაბოძეთ და წიგნი ღატ კარგვად და ახლა მოკვახსენე და ამჟ ხორხედ ეს წყადობა და წიგნი გაგახდეთ. აწე გიბძახეთ, კარას ჩვენის ვიქალ-გეწინჩა და ქაზაყანს მოურთა და ჩვენადო, თქვენც ასე დაუმტავრეთ ეს ჩვენი წყადობა და ხე მოუშდეთ. დაიწერა ბისნება და ნიშანი ესე ფეპერუდისი წი, კელათა ჭვარას-სუედრის დეკანოზის იახესითა, ქ'ეს აქეთ ზღ'ნე(818), ქარაუღას ქვხა უშ'დ. ბოლოზე ოთხი ბეპედი ახის მხედრულ-ხუტურის წარწერით. პირველს აწერია: „უფლისა მიერ შეფედ ცხებული თეიმურაზის დამტკიცებული“; მეორეზე: „ვინც შვა პირველი სიბრძნე ფლობითა, მან შვა წილი დედოფლობითა. **წყადობა**, შენა-ნუხე: „ქ. დავითიანი ტომობით ვაბტანგ ვარ უფლის წულდობით“. მეორეზე: „მეფის ძე გიორგი“. ამიაზე აწერია:

ქ. წყადობათა დავითისთა, ჩვენ ცხებუღასი შეფის თეიმურაზის ძე, შეფე კახეთისა ერკელე, ვამტავრეთ სიკელსა ამს, როგორათავე ბატონის მამას ჩვენს ნაძახება არის ერკელე.

184. არხა ლომი გვარამაძისა და არხაზე მიწერილი ბძახება ერკელე II-ისა, 42x16,6 სანტი, დაწერილია ქალღღებუ ნუსხა მხედრულის ზელით, ნიშნებათ ნახმარია არ-თარი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1766, დვინობისთვის 10.

ქ. ქადახორასძეღა ედას რომ კდაკეობად კვარამაძე ლომს, ამთა სამართაღა ბუღიურ შეფეს ჩვენ მდაფახნეკისთავის და მდაფხეძასთავის ებძისა. ჩვენ ამთა სამართაღა ასე ვავძახევთ: ედას ამის კუბნეობად: ჩემა ნასკადა ემა ხართ, ლომი ამ სიკელს ოთხს წედაწადს უწის გახვიდულა ვიფიად და არც ედას ჩასკადობის წიგნში ეწერა, არც ლომს და არც ამისა მამა, რადგან არც ერთი ჩასკადობის წიგნში არა სწერათ და ამ სიკელს უწიხც გახვიდული ვიფიდა.

ამათს ვდასს საქმე არა აქვს რა. მამულისა ასე ვაბარა, რომ კალა-
ტოზისმედიონა ასე იმარქა, რომ ვლახის ამ მამულებზედ ფასი სრული
არ ჰქონდა. თუ ამასზედ ვლახის სიტყვა რამ ჰქონდეს, რომ ფასი
სრული არ ამიდაო, თუ ასე თქვას, როცა მოვიდეს სამართალში
ვლახარაკის. სიტყვა მრავლის მარჯობა მუხტანბარა უნდა ვის. ეს ჩვეულის
ამიტომ არ მოიშვენიოდა, ამიტომ რამ ვლახტოზისმედიონა მარტო ზე-
პირად არ მოწმობდა. მამულის ამ დომის და ასის ამასთან საქმე
არა აქვს რა. ამ დომის ზომის კაცი რომ ეყვს, ამასზედ დომის ნე-
ტარ-ხსენებულის ბატონის თქმა ჰქონდა, რომ ამ დომის დარბობა,
ამასთან საქმე არავის აქვს. ასე ვადასწავს. ადასწერა დეახობასიყვის
ა, ქვს უ ნ დ. ბოლოზე ხელი ბეჭდი ახის მხედრულ-ხელეწილ-თათრულის
წარწერებით. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბატონი მეფე ირაკლი ამ მდივან-ბეგთაგან გასქეხის
სამართალს ვამტკიცებთ. დეახობისთვის აა, ქვს უ ნ დ ირაკლი |
აზიზე აწერია:

ქ. ჩვენი ბატონი არის: ეს დომი ვეარამაძე ჩვენი ემს არის,
ამასთან სხვას ვეა არავის აქვს. ადასწერა იყვისის თი, ქვს უ ნ კ.
რადგან ბადურამედიონის ემს არის, ამის ემს და მამული ჩვენი არის
ირაკლი .

185. არსა ქაიხოსრო საკაიხოსა და არსაზე მიწერილი ბძანება
მეფისა ირაკლი II-ისა, 24,5X15 სანტი, დამწერილი ვლახ-
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაშნობია. თრ-თრ-
წერტილი.

1771, მარტი 13.

ქ. დონ ვოვლად მოწყდის კვდამწიფის ქარი მონეტეს მათს
მიწას ს ა ა კ ა მ ე ს ქ ა ა ხ ა ს რ ო ს, ამას მოვახსენებთ: დღეს თქვე-
ნი წყალბა დაგვემართა, კადის-თავი შეხდეს; თქვენის წყალბის
მთამედენა ვართ, რომ დავსდგეთ. აქამდის ამს ვხადვლამდით, ს-
დაც ჩემი ემს თუა, სი უნდა დამეუენებან: ასეა ვევედრებთ თქვენს
მოწყდებანს, სიდაც ჩემი ემს თუის, ერთი თქმი და ასული მადო-
ბით, ამიყარის და მომეკეს, რომ სიდას-თავს დავსდგე და დავსახ-
და. თქვენულის კ დ: ქვს უ ნ თ.

საქართველოს სამეუღლე

სქ

- ქ. ბაღდაშის არის არა ვამბო ზეკასე თარღანე და
- ქ. მისი სხდის-გაგი, შორეაშვილის ცდახის კვლი არან.
- ქ. ერთი დამის-უხის არის, ერთიოვის მამუღლია, ბერუა.
- ქ. ახლ-უბანს არის მიდრეჯანაშვილისა ვამბო ერთი, გუგია და თენე.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი მიხეობა არის, ასოყლა დაზარე; ეს კაცია აყვარე და მთანარე; ვადის-თავს უხდა დასხდასი. თუ სატყვე ჰქანდესო რამე; მოგვასენიან, თუ ანა, თავისი ემა ვუგვამ მთხეუბ; მაგრამ ეს ვი არ იქნება, მივადეს ვადრდოს, გამთართოს რამე და ას გლეხება ასევე გაუბოს. იცოდე, ასოყლა, შენე და ქახოსრო საკამესი დადდ ავად მოგუბრობია, თუ ამ საქმს იმყოფ იღეს, რომ გამთართო რამე და გაუბო. თუ აუა ვისდა, აქვარე, თუ ანა, გამთართომეყვად ვი არ მოგუგვად ეს საქმა, მარტოს ი გ; ქქს უნო. ასოყლა და მარხაღა გამთართვა მაცთი მატროს, ვისიე ემა არან, გლეხს სუ გამთართმევე არაღე .

186. არხა ქაიხოსრო საკამისა და არხაზე მიწერილი ბძანება მე-ღისა ირაკლი II-ისა, 25,5x15,4 სანტ., დაწერილია ქალღმრ. ბუნება მხედრული ხელათ. ნიშნებათ ხანძარია. ორ-ორი წერტილი.

1771, მისის 3.

ქ. დ'ონ ვაგდად მამუღლის კვდმწივის ჭარა მასეეს მთის მაწეს სსაკასე ქახოსროს, მისი მაგისენება; ბაღდაშვილიანთაის ჩემს ემს საშინაშვილის მამუღა მოყვადნა ჩემის მადეათ, არც ჩემა ბეჭედა უხან; ვადის-თავს რაა აუადა ჩემს შეუტყობროთ, შე ატენს ვახადი, არც წიეხა მხეხან. არც ამას შეუბნება, რაც მოუენა, ერთის საქმის წყადობა მუეათ; თუ მართლა ეყადოს, თავისა გამართოს, ჩემა მამუღი დამხებდეს, ჩემს ემს მუ მამუღს არ გაგასყადეინებდი, რათ აუადა უჩემოთ? ადიკრა მისის გ; ქქს უნო.

თავში სხვა ხელათ აწერია:

ქ. ბატონო მიღაზგარო! ამ არხას მატროსი თუ მხდ შეარი-

გვით, ას ხრის, და თუ ვერ შეარიგათ, ჩვენს სამართალში გამოს-
ტყუბრეთ თანავე. აფხაზის წ, ქვს უნთ არველუ.

187. წერილი დავით სარდლისა ორბელიანისა მამასახლისს აღიანი-
თან, 14×10,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ხანძარია თითო წერტილი.

1778, მარტის 4.

ქ. სარდალ-სახლად-უხუცეას საყვით სსსსიყარა მამასახლისა
აღიანი, მერმე ელიარაშვილია შაშა შავიდა ჩეკხთან და თავა
გაყწენს. მერმე ელისონდ ამის კაცა იყოს, თუ ჩვენს საყვარულა
გაქვს, თუაღ-ყურა დააჭარე შაკახე, ნურაყის გაგლეჯსებუ და ნურ-
სე შეაწეხებიანო. მარტის 4, ქვს უნთ □. ბეჭედს აწერია: ვინ და-
ვიოს ტომობს სვესობით, სპასხეტ მყო სადღესუცობით. დ ა ე ი თ.

188. ცომბის წიგნი არუთინა ამირხანაშვილისა, მიცემული შაშა
ელიარაშვილისადმი, 21,5×16,5 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ხანძარია ორ-ორი
წერტილი.

1778, აბრიდის 8.

ქ. ესე წიგნი მოგვცა მე მარქარელა ამირჯანაჩხი ამირხანას-
შვილი არუთინამ თქვეს, ჩემ ბატონს ელიარაშვილს შაშას
ესე რამე, მე ამ თაყბაღამდის ობოლი ვიყავ და დავარცულა, აჭ-იქ
დავადოდი, ასღა ჩემი იაგუ რამი ყაიან. მოგვცა, თქვენ ჩემი ბატო-
ნი ეპაიყენე, სარდალთან სამართალში ვაღაზარაგეთ, შენა ესე ვიყავ
და შენ დაგრხი სამართლის ძალით. არის ამისა მოწამე ტერგრაქერას-
შვილი დავითი □ და აქმარაშვილი ბეჟან † და მე. მირამსახანი
თსეიყესშვილი ნუთხდაღამ დავწერე სემო არუთინის სატყვეთ. მო-
წამეცა ვარ ამისი □. დააწერა ქალაქს აბრიდის 6 გასედს, ქვს
უნთ †.

ქ. მე ხუთხდიდ შედიქისშვილი ამ წიგნის მოწამე ვარ □.

ქ. ჩვენს სარდალსშვილი ნუთხდაღამ ამ წიგნის მოწამე ვარ □.

საქართველოს სიმკვლემა

ქ. შუ მასე არგუთასშიადა ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. შუ ასეუთაშიადა ამისი მოწამე ვარ □.

ამათე აწერია:

ქ. ზეზ თრედიანმა სარდად სხდომურეკესმა დავით ეს თრნიე ზეკნთის ვადაზარაკით, რომ ამის ემა თუა და სხდომადითაც ამასეუ დარსა და თათახელ აღიარა: ამის ემა ვარა, და ეს გავი ამასეუ დარსა. ანდაის ც, ქის უმგ. **826**.

ქ. შუ იაგუდაშიადა სხად ამისი მოწამე ვარ. **826**.

189. აიგული კათალიკოსის ანტონ I იხა, ზოძებული ნიკოლაოზ თუბარეღოსადმი, 77x26,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღე მრგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებათ მძიმეებია ნახმაზი.

1780, მასისი 16.

ქ. წყალობით დანათა იესაის, დავითაის, სოლომონისა და ვარტოვანისა, ძემა ქართველთა შუგის იესესმა ეთადა საქართველთა კათალიკოს-პატრიარქისა, პატრიარქს **ქ. ნ. ც. ა. ნ. ა.** ესე წყალობის წიგნი და სიკვდილი დავითურეთი და გაბრძოლი თქვეს, ზეგნას კვერცხის მხნურმედიდეს თუხარელს **ნ. ი. გ. ა. ზ. ა. ს.** შეადათ მუნთა გიორგის, მღუდელს თახეს, სეაძმის, დავითის, შეადათ და მომავლეთ სხდომის მუნისთა, ასე და ამ ბარსა ზედა, რომელ შეტეხის ამოწყვეტილის მძიმესშიადას მიქელას საქონის მამულის წყალობას დატეხეს. ის მძიმეა გაბრძოლმეიდეს შეტრეს ზეგნას წყალობად ბოძებული ქიანდა. ამისი სხაველად შეტეხას შეადათ და შეტეხესთა უთაქეთ შეტრეს და თქვეს ის მძიმეა მძიმესშიადას საქონი, რომდაისე შეტეხესთა უთაქეთის: შაწას, წყადას, თაგისას წადას წასქედას, ვედას, ვენახას, სავადის, სხნავის და უხნავის უთაქეთე კელმუჟადა თქვეთაის კეითაქეთა და წყალობა გავიხარ. არა მსაკეხდოს ზეგნის და არც ზეგნთა შეტეხეთა პატრიარქთაგან, ზგრეთე თქვეთე უთაქეთ სხატრეთ კათალიკოს-პატრიარქისა, თქვეთე ასევე დაუშტეინეთ, რათა თქვეთე გავიუღე დონ შტეინე ქეთს. არათ ამისთა მოწამეა და სეით-დაძრეთეღნი ერთობით ზეგნთა მიქელენთ. ადიწერა ინდაქეთისთა პატრიარქობისა ზეგნისთა

ჩქ სველი სექტის-ცხოვლის დეკანოზის ძის მიხედისათ, თუქონ
ძისის თუ და ამის ვანდა, თუ ვისი ამისა მამულა მათრავით უკა-
რას და თქვენ შესწავლათ, ისე თქვენთვის წყალობა გუქნას თუა-
ნის შესხვლითა და ვახვლითა, სასურათა და უქობათა და უსულის
თავისის სამართლიანის სამ(ქ)დურათა. წელს ვახორგელებითაგან სიტ-
ყვის დ'ნის ჩად. და სხვა სიკული თუ რამ გამოჩნდეს, სიკულით
ამით გ'ბეჭდებოდა. **გ ა თ ა დ ა ვ რ უ ა ა ს ტ ო ხ ო.** (ხართულათ).

აწიებზე აწერია:

ქ. ჩვენ ქართლის და ვახუანის და სრულიად საქართველოსა ვა-
თაღიკობ-მატრანისი და ლაგურდედ მირანდილსთა, მუგის არაქლას
ქუ ანტონი; წყალობის სიკულს ამის ვამტკიცეთ. თუხისის ვა, ქქს
უ მ. **გ ა თ ა დ ა ვ რ უ ა ა ს ტ ო ხ ო.** (ხართულათ).

ქ. ჩვენ ცხეთლის მუგის ბეიბურასის ქუ არაქლა მუარე, მუ-
გე საქართველოსი, ამ ჩვენის ძის, მათის უქმინდესობის ბამტყელს
სიკულს ვამტკიცეთ ძისის ვა, ქქს უამ, თუაღა.

ქ. ჩვენ ყოვლისა ზემოის საქართველოს ველოვად-დელო-
ვადი, დადახის ასული, მატრანის დარეგან, მათის უქმინდესობის
ბამტყელს სიკულს ამის ვამტკიცეთ. მათის ვა, ქქს უამ | დორჯან |.

ქ. ჩვენ საქართველოსი უფლის-წყელა, მატრანისმავლა ვაარგი,
ამ მატრანის ძის უქმინდესობის ბისის ჩვენის ნამძების წყალობის
თან-მოწამეხი ვართ. თუკენიერს გ, ქქს უამ | თუა თუ გორგი |.

ქ. ჩვენ, მუგის ქუ დეონ, ამ მატრანის ბისის ჩვენისაგან ნამძ-
ების სიკულით თან-მოწამე ვართ. დვინობითავის ვა, ქქს უამ | ლეონ |.

ქ. ჩვენს ბეიბურას ქუ სრია-დავაიხა მატრანის ძისის ბაქმადე-
ნობის ბისის ჩვენის ნამძის სიკულს ვამტკიცეთ. **თუკადმურას (მც)**
12, წელს 1778. მუგის ქუ ან ტ ო ხ ო (ხართულათ).

190. სველი ვათალიკონის ანტონი მისა, ბოთბულბ თაბიშვი-
ლებინადი, 77 X 26, 5 სანტ., დაწერილია სველ ქალღმრე ლა-
მანი მხიდრულის ხელით. ნიშნებათ ხახმარია მძიმეობი თაუმი
უხის დიდო საქათალიკონის ბეჭედი და ტექსტის წინ დახატუ-
ლია მეთაური ასო ექ.

1780, ივნისის 7.

ქ. წყალობათა დ'თასთა იესაჲს, დავითაჲს, სოლომონთაჲს, მანკრატკაჲსმანს, ძუმან ქართველთა შუჲყას ა ე ს ე ს მ ა ნ, ეოვლანს საქართველოს კათალიკოზ-მატრიარქსის, ზატარანმანს **ქ ს ტ ო ნ ა**, ეს უკუჩისამდე ქართა და დროთა განმოსდგეა შტკარე და ურეკადებელა წყალობის წიგნი და სიკელი დავაწერეთ და კაბთძეთ თქვენ. ჩვენის ეკკლეზიას სხნაურ-შვილო, **თ ა შ ო ს შ ვ ო დ ე ბ ს**, შგალობდას ზსზასშვილის თეოდოსის, იორანისშვილს სვიმონს და მასეს, მასეს შვილთა შატას და ზურანბს, შვილთა და მოძველთა სხნაის თქვენისათა, ასე და ამი ზიონსა შედა, რამელ რადგან მისმა სიამდდეშ, ჩვენის ძმამაც, ანკია სკამანის სამცხეთოში შემოუგნა და სიკელის ბოძება, ჩვენცა სება დაკრთიკათ და კაბთძეთ ჩვენის სიოელის დარბაზის მოურაობა, რამ რადგან ას სიოელი კერანა არას, უნდა კაისრუკეთ და ააშქნათ და რამელად მართებულად, ასე გვამსხერათ და ამისის სამოურაოსი რამელად სარკო არას, ერთით(მს) წილი თედოსესა და მასესა იქნება და ერთა წილი სიკეთად სვიმონისა აქნება: გქობდესთ და კაბედნიეროსთ დ'თან ჩვენის ეკკლეზიას და ჩვენსა ერთეულად სამსხერის შანს, არა მოგეშლოს ჩვენგან და არცა ჩვენთა შემდგომთა ზატარანხთაგან. ვგრეთვე თქვენცა, ეოვლად სხატრელსო კათალიკოზ-მატრიარქსო, თქვენცა ასევე დავშტკარეთ, რათა თქვენცა გავგებულა დ'თან შტკარე ჰყას. ართან ამისთა შაწამენი და თანკამნა ერთობათა ჩვენნი მოხელენი, ადიწერა ახილეკრათსს ზატარანხობის ჩუხისსს **ქს**, კელით სეკტარეზოელის დეკანაზის ისი მლედლის შიხიდასათა, თთუქსს იუხისს **ზ**: წელსა **ჩ დ მ**. **კ ა თ ა დ ო კ ო ზ ო ა ს ტ ო ნ ა** (ხართულათ). საკათალიკოსო ზეგელს აწერია ბერძნულათ და ქართულათ: "რომელი ვანკსნათ გუშყანასა, კნხილ იყოს იგი ეათა შინა".

191. სიკელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული მანუჩარ ყორღანაშვილისადმი, 77,5 X 50,5 სანტ., დაწერაოლია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით; ბიშნები არა აქვს.

1782, მასის 6.

ქ. წყალობათა დ'თასთა ჩვენ იესაჲს, დავითაჲს, სოლომო-

ნის, მხკრატოვანის, საქართველოს მეფე ცხეიელის თეიმურაზის
 ძემს, მეფემს ქართველიაძის და მეფემს კახთაძის, ვასუასა, ერეკ-
 ნის, უჩახის, მამადილის და ბონხელის, ივლით-მწერანულ-
 მქიანებელმს, მეორემს არაკლი და თან-მეძმედრემს ჩვენმს
 ბრთის დადახის ასეღმს, დედუღამს და რეკანს, შარშიმის
 და სსურველმს ძემს ჩვენმს, საქართველოს უფლისწულმს, ბრ-
 თისის გათრემს, ბრთისმს აუღამს, ბრთისმს ვახტანგ, ბრ-
 თისმს შინის, აღუქსინდრემ და თარხაგა; ძის ძეთა ჩვენთა დეით,
 თაყნემ, ბერატ და თეიმურაზ ესე წყალობის წაცხა და თარხა
 შევიწყაღეთ და ვაძმით მენ, ჩვენს დადათ ერთგულს და წესისებრ
 ხმსახურს უთრდას სსურველს მან უჩახს, მეფის ძენს არა-
 ქელს და სხლის მენის მამაღამს, ასე რომელ მენ თმთ ვითრე-
 ბით რუსეთს წასუღოეუ და იქ დგომს შოგამდომობის და იქ ვადრე
 დასახლეობოეუ. სიდა ჩვენთა მხველ და ჩვენის ერთგულობის
 და სოვარულისთეთს მენს სამკვიდრო ქვეყანს მენის ცოლ-შვილთ
 მასულს დეკათქა და ჩვენს ეს წყალობა ვაქმენით: მან მენს მღუ-
 ტას შვიდს თამაზს თეთის ქალი, დედა მენი, რომ მამის მენისთვის
 მიეთხოვინა, ვაჟა-შვიდი არა ჰყოლოდა და თეთის ემი და მამული
 უკლებლად დედას მენისთვის მზითვით ვამოტყობინა და მენ რომ
 რუსეთს წასუღოეუ, მან მენის მღუტასშვილის თამაზს ემა და
 მამული ვამტრანობით უთრდასშვილებს დაქართთ, რადგან მენს
 სამკვიდროს ქვეყნის მასულს და დადგომს შინადამე, ჩვენს მანს
 მენის მღუტასშვილის თამაზს ხაქთა ემა და მამული, ეთველავ
 ამისა წილობა, უკლებლად, უთრდასშვილებს რამ უჭირათ, ამით ხ-
 მთვართეთ და რადგან დედას მენის ხამთოვა იყო, მენ ვაძმით
 და სოვლით ამით ვავახლეუ და დავამტკიცეთ და ვაძმით ამ გზით,
 რომ სდაც მან მენის, მღუტასშვილს თამაზს, ემა ჰყოლოდა და მამუ-
 ლი ჰქონებოდა, სამკვიდრო ხსოვი, თუ ესეიდა და სხ თუ მთავრო-
 ნებისეანს ხსწყალობევა ჰქონოდაც, თვისის სმართლად სმძღვრათ:
 შათი, ბრთი, სხხავთი, უხხავთი, ვუნხთი და სხხხლით, ქვეურ-
 მანთი და წასქვლით მენთის და სხხლას მენის მამაღამისთ-
 ვის ვაძმითთა უფლის კაცის უფაღამად, და ეს წყალობე ვაქ-
 ვით, რომ დაგადგინეთ აზნურშვილობის ბრთის და წესს ზედას,

საქართველოს სიმღერები

რომ როგორცაც ახსნა უმადისაგან სმსსურის ვაღი იყოს. შენც
 ამ სხათ და ამ გზათ უნდა იყო ჩვენი ერთგულს სმსსურმა, მა-
 ჰის შენის შდეტსმედილის თამაზის საქინის ემის და მამულის თა-
 თობზე ყორანახსმედილის თუ რამ წიგნითა ჰქონდეს, სავდითა ამით
 ამითა წიგნითა დეგვიტენებია და გავიბათავლებია, მტკიცე ზირა და
 წაგნი ეს არის. ვქონდეს და გიბუნდებრას წყალობა ესე ჩვენიცან
 იმსქეული, არ მოგეშდოს არცა ჩვენის და არცა შეშდგომია მკმ-
 ტრანსუთავის, დ'ან ჩვენს ერთგულს სმსსურს მის მოვასმარის.
 აწე ვიბძებეთ, კარის ჩვენის მახელეთ, ვქილ-ვიზირის, წყალობა
 ესე ჩვენცან ბოძეული, თქვენც ასე გაუთავეთ. ნურაფის შლად კელ-
 ჰებთი, თუნებრ თანს შეწეხისაგ(ნ) კადე. დიწერა წაგნი ეს წყა-
 ლობისა, კარის ჩვენსა შდიან-მწიგნობრის თუმსისმედილის მდი-
 ნის გარჯისმის მის, მდიან-დაშქანთისის მსურინის ხელათა, თქე-
 ს მისის ვ. ქსე უ თ. ამ სავდის შევე ვრეველ ვამტკიცებ. ერ კ ბ-
 ლ ქ (ხართულით) ერველი. ამითა აწერია:

ქ. ამ ზნის შენის, შდეტსმედილის თამაზის, მამულის სიგრეთი
 სხეადობის წაგნი ყორანახსმედილის ავთანდილის, თარსადანს და გა-
 თარკის რომ ჰქონით, ის წაგხათა ამით გავიბათავლებია, ამ მა-
 მულის ხელა არაყის აქვს; დ'ან ჩვენს ერთგულთა:მა მოვასმარ-
 ის ერველი. მეორე-გვერდზე ახის ბეჭედი ციცაშეილის დავით მო-
 ურავისა.

192. არხა მამა ელითარეილისა და არხაზე მოწერილი მძანება
 დარეჯან დედოფლისა, 25,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
 დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია: ორ-ორი
 წერტილი.

1785, მკათაიის 4.

ქ. დ'თმის ბეჯიყრა კელმწიეთის, დედათუფის ჯირა ე დ ი
 ა რ ა მ ვ ა ლ ი მანს მასტეს; მერმე ამის მოვასხეებთ ჩვენს მოწ-
 ვადეს; რომე ამ დავსაც არხა მოვასთყათ ქემა-საკენსახის ბა-
 რომახელ, ასე გვიბძებთ; წაგნითა გაქხთ, რომ შენი იყოსო? ჩე-
 მთ მოწყადე; სიმხეთა მრავალ კაცს წაგხეთი არა აქვით, ზოგი
 22

სამსადაოსებზე წამბდარს და ზოგი დეკლარაციას და წიგნები დაკარგულა. მე ჩემ მოსწრებაში ამ ვენახიდან დაკვირვრას, ამხსნე მავახსენებთ: ის მამული სახსის არ ვითვია, დარბახის მამული ვითვია, დარბახელებისგან ხსივია, ჩემი მამულები კახლავით და სხვა მამულები. ერთა აქმის წყლისად ვითვით, თუ სართლი და მამულები ვერ მოვსხხ, ჩემი სხილე *) ხლავარ, ტოვადს რავთორ მავახსენებთ? ჩემი მამულიც თქვენა და ზემო თავიცა. დ'თი მუცე კრკლეს მარტახლეს, სამართალი ვვადარს. [და]წიგნა

ახლავ აწერია:

ქ. დეკლარაცი დარუჯან გაიხსენებთ: ვახვ ვინ ამ მამულის მამობა ივლავი, ან კახახლო, ან ვავტოხლო, ანაი ხსივადრბ, წვრილით დ'თს წინაშე მავახსენებთ. მკათავის დ, ქქს უ ა გ. დეკლარაცი დარუჯ .

.. მამულებ ვარ, ვლარამვიდის იხეს ბოღხის ჭული დარბახის მამულია თუმხინვიდლის ემისგან ქქახდა ვენახი რომ ჩემს მოსწრებაში იხეს კქორა და ვენახთ მუშაობდა, მკათავის ს, ქქს უ ა გ. +.

ქ. დ'თის წინაშე მე ვავთა მოღარე მხმინიშვილი ამ ზემოთა ხაწერო, მამულისვიდის ხაწერის მამულებ ვარ, რომ ეს მუცელადვიდის ვაჟივია, მკათადხისის მამული არ არის, და დარბახის არის, თუმხინხო ემისგან ხსივია არის. +.

ქ. დ'თის წინაშე მე იავლადვიდია წად ამის მამულებ ვარ, რომ ბოღხის ჭული დარბახის მამული ერთი ვენახი ქახდა და იხეს ვლარამვიდის, თუმხინხო ემისგან ქახდა ხსივია; ამითა ვიცა, რომ ამ ვენახს ბევრდაი მეც მავქს ხსივიათ. მკათავის ს, ქქს უ ა გ. □.

ქ. დ'თს წინაშეს, მე მხმინიშვილი სიმის ამის მამულებ ვარ: ვლარამვიდის იხეს ბოღხის ჭული დარბახის მამულში თუმხინვიდის ემისგან ვენახი ქქახდა, რომ ჩემს მოსწრებაში იხეს კქორა ვენახთ, მუშაობდა, კათავის თ, ქქს უ ა გ. +.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. რადვანც ეს მამულები ამ ვვარად მამობებენ, ეს მამული

*) აქ არხას ბოლო მოხეული ვნდა ქქონდეს.

ქლიორანსმედიის ნახევარი ყოფილა და ნახევარობის წიგნი დატყუარკვიან, ზეჟნ ისეჟ ქლიორანსმედიის ზაჟ, ყაფიანისოჟკის გყაბთაქებია თაჟას ნახევარი მამუღლი. მეღაჟ მინეღლი მტკასთან შჟნ სჟგჟმჟ სურა გჟჟჟს რა, ამ მინას დაანეჟჟ, თაჟას მამუღლის დაჯაჟ ამან უნდა აიღოს. მჟათათჟის ი ბ, ქჟს უ ა გ. ჯღლოღლი დარეჯან.

193. წერტილი ერეკლე II-ისა მდივანბეგი ნიკოლოზისადმი, 20×16 სანტ., დაწერილია ქალღალღჟ სურსა მხედრუღლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1785, აგვისტოს ს.

ქ ბრწყინეღღჟჟ თაჟადს ბატონს მდივან-ბეგს ნ ი გ ა დ ა თ ა ზ მინაჟადი მთაჟათსაჟა მთაჟისუნის. მერე ათი დღე ჟჟ: გორს ვაჟაჟაით, ნადაჟ მთაგუღლოღლი, არ ხამახეგელ და არა გუნახე. ეს დიად გჟგჟი-კჟაინდა მუხგას. აქამღინ ამან გჟჟუინებთაღი: სახეღო არა მჟჟჟსო, რომ თჟჟჟს კარზე გჟჟღლოთ. არი და სამო სახეღო მთაგართაით და მამუღლები მთაგუღლი, ზეჟნი მთაჟელე ხარ, ამღღა ხანა წამოსეგელ და ზეჟნს კარზე ადარ გაარე. ახდა სურამის მთაგრაჟის გჟჟს-მის, რომ სურამის ციხეჟში ადარ უჟჟეჟ და დავითხოვნიან; შჟნ მტე ციხეჟში სუღობით სჟჟჟე არა გჟჟჟს რა. მტე ციხიღამ უნდა გამოხეღა-ღე. მამუღლები გჟჟჟს და თჟჟჟს მამუღღმა, სღჯე განღღღჟს, მინის-ღი და დაღღე. მინასამის და უზნაჟჟიანისოჟისსჟ მთაგრაჟკრია, ეს ასე უნდა აღსრუღღჟ: თჟჟჟნი მანღ დგომს ადარ აქნებო. აგვისტოს ჟე ქჟს უ ა გ. თე გჟჟრინებო ზეჟნთ(ნ) ყაჟუნა, ქაღაქს ხამოღლი და ზეჟნთან იჟ გასიღელ შჟნის სახეღოთაი და შჟნის მამუღლით. ერეკლე.

194. წერტილი ერეკლე II-ისა საღთბუღესის გიორგი აბაშიძისადმი, 21,5×11,7 სანტ., დაწერილია ქალღალღჟ სურსა მხედრუღლის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ თითო წერტილია ნახმარია.

1792, იანვრის 4.

ქ. ზეჟნ მთაგურად შისს ბრწყინეღღჟჟებს, ჯ ბ ა შ ი ბ ე ს ლღობუ-ღესს გ ა თ რ გ ი ს მთაჟათსაჟა გეჟჟანს. მერე კარგა ხანა, რომ შჟნ

ადარ გვანახეასრ და სრეისგან ასე შეკატკევათ: დავით უიფიანის-
თვის სსხელა ხმამკერამიქეისის. ამისი დამხაშობის ჩვეს კა არა ვა-
ცით რა და თუ დანაშაული არა ქქონდეს რა, ჩვეს რამ ვიკადროთ
შენთან დანახაშუებლის კაცის შუამხვლობა, არა იქნება რა, და ჩვეს
შუამხვდობით უიფიანს დავითს თავისი სსხელა ასევე მადევი, თუ
დანაშაული არა ქქონდეს რა. იახურის დ, ქქს უ მ. ურავლი .

195. არხა კაცია ფავლენიშვილისა და არხაზე მიწერილი ბძანება
ერეკლე II-ისა, 33 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ოთხი წერტილი ვა-
ველი სიტყვის შემდეგ.

1793, თებერვლის 6.

ქ. დ'ს იუღნიერის კელაშთის ჩარი ფაღვქნაშვილს
კაცის მოძქეს. ამას მოყახსესით: აწრადმი თქვენს შვიდს თუ-
ღონს ვეახელი, ამ ჟამით თუღონ ბატონიშვილი საქმეში გახლდათ
და რომელიც საქმე მოძხან, მონამომასთუემდის ამ სამსახურში გახლ-
და. მერე მონამომას თუღმა თქვენი რახხვა მადედა ერასთიანსაშუდ
და ბატონიშვილად ქართლს მობინდა და რაც სამსახური თქვენს
ბძახით მოძხან, სულ აღმოსრულებია. მერე თქვენი უმადლეკობაც
გორს მოძხანდა და დავით შვიდს კაცია მადედა და მუხრან ბატონ-
ნიშვილთან წიგნი მოქქონდა, ას კაცად დავიჭარე, კელ-სქერული მად-
გართავით და იმსთან მაწერილი წიგნიც მადგართავით და თქვენგანც
წუღობის იმედი შეპისხა და ამ სამსახურის მადეურად თქვენს ბძახე-
ბით ტუვიავს ერთი კომედა გლეხი და ერთი სკომელი მამული სა-
ტონიშვილმ: თუღონს მობინდა. ამ ზაფხულს ტუვიავა რომ ქახის-
რო ლეყანაშვილისთვის გეობიეიხით, ჩემ მტრებს შემოკეპულე-
ბანე, რომ ფადეკეხაშვილმ: ორა კომედა კაცა და ერთი სკომელი
მამული წართავი. მე, რამელიც ზემათ მოძხინებია, ამ სკომით
სქერის და თუ ტუვიადს მადგახსებებ; ბატონისშვილს თუღონს უბძა-
ნეთ და იმსგან მობინებეთ. აწ კადრებ ეს არის: იმ ყმანს და მად-
მულახედ კელა აგვიმართეს და ორმოც კაცა ლეყანასც სხვანს გუიხი-
კენ, ათი კაცა ლეყანა ოსისა კედედა, ას წავგართვენს და ამ ოღდა-

ათას ვაკეხსოვებს ეკლასიკურს, დათი გავამარჯვებს, გავიხსნა გვადანსით და მტრის ქნათ ხუ შკვითეზადი, ხემა პდამწითვეფეფებერუდას ყ, ქქს უ მ ს.

თავში სხვა ხელი აწერია:

ქ. ხეუნი იძახებს არის: ტუვიაფს მამსახდია ჩაქლდე გავიფ და ქარელის გლახე, მერე ამარხით ფეკლებანძეიდა კაცია რომ სე ჩივის, ხეუნი რამ ქახოსრო ანამიქს ტუვიაფი ვათხოვეთ, რაცე ამის იქმი დაუქრეთ და მივევით, რაც იმ ფინდ ხეუნი სახსო გლეხი-კაცი ტუვიაფში იყო, ის ვათხოვეთ. ამ წიგნის მიცემის უწინ ტუვიაფში ხეუნი მიგვიცია ვათხოვისმე მამუდი, თუ ხეუნი შეიდას იუღანსა, იძახისა ქახოსრო ანამიქს და ამისს სახდისას საქმე არა აქვს რა. ამასზედ თქვენ სდამე აწუხეთ, ხან რას დამარჯობით და ხან რას, რაც გამოგვრთობით, ისიც უგნვე მივეთა და კელი ვიღვეთ, უბრადით სურავის აწუხეთ, თორემ ხეუნი საქეხა აქნება. დათუ ვისმე ან ხეუნი არ მისცემოდეს და ან ხეუნი შეიდას იუღანისკანა და თავის თავად, ან იმარჯვდეს და ან იმდარობით ეტადებოდეს, ის ხეუნი მოგვასიხეთ და ვითაც მოვეუბრობით და ისე გამოვართმევთ. ფეებერუდას იე, ქქს უ მ ს. რომელიც წიგნი ქახოსრო ანამიქს მე მივეცე, ის წიგნი მე ჩამოიტახეთ და თუ იმაში დაქვლებია რამე, ხეუნი სხვაინდამ შეესრულებთ და გაცემულს მამუდეს ეს დაეხებით. თუ ებ წიგნი ვერ გამოგვხვით, შირი მანც გამოგვხვით შავის, რომ შეეიტყეთ, რაცად მიგვიცია ვხვალა

196. განჩინება შანში მღვანეარის და შირი განჯოფის დავითი-შვილის ზაღის დავის გამო, 62,5 X 38 სანტი, დაწერილია ქალღმრთე სუბა მფედროლის ხელით, ნიშნებით ნახშირი წერტილები და მძიმები.

1797, თათოვის ნ.

ქ. მღვანეარა მსსმე უხიდა იავის განჯოფის დავათამუდის ზაღის: ფეას ამარჯობის რამხისკან მამუღრა ვიეადე, ისეუ ამ ჩემის იამიქელის ზაღის რხეთ და მოწმობით. სამაცის წადის სარბას ადგადსი ცაიე ფეშენე. შეხობა ჩამოვადე და ახლა შეღვე-

ის და ჩემს ხასხედს მიმუღებდა მოაყვას და თავისი ვაცხა დასახლდა და თავისკან დამოწმებულს ჩემს ხასხედისადმი მიმუღეს მართმეული. ამას ხასხედისად ჩვენ, იტონიშვილი იუდაი, თუგან შაკედიო მისის უმადლეხობის, იტონის მისის სეგნის, შუგის თაკვის ბძი-ბით. ზაად დაეთიშვილა და ამარუაბი რამინგ მოაყვასხეო და მოახვარა მისე და ესეხა სამართალში ერთად ვადამარკეთ. რამინ-შს სამართალში თქვა: მისე მოახვარი ვადამარკეთ მოახხედე არა-სო, თითის ამ ზაადმა არ აცასო, რომ შაკე დასწრებული არისო ამ საქმეშია და ხასხედისად წიგნშიც მოწმად კვ ზაად სწერათ. ზაად მიუგებდა: რაც შენ მიმუღი მოახვარის მისეხისთვის მოგაიფ-ნათ, მე იმის არ გუგებთ: ეს ვამუგე საიფადის ხასხედისადმი ვა-დგასო, რომ ჩემი სწავლი არისო, და ქრთვიშვილის მიმუღი შენ რომ რამინისკან გუგებათ. ამ ქრთვიშვილის ხასხედე ჩემს ვაცს შაკედიათ, რომ ის მოცდილთის წაგინა მტეხი და ხასხედის მარის აქათ, დახვდეთის მინისკან, შენ რომ შაკედიანის და ქრთ-ვიშვილის მიწის ეხათ, ისე ჩემის ვაცის, რამაშაკედიანის არისო, რომ ეს მიწა ჩემის მიფეთ მიხედისად ზაადისათვის მიუგებთ და მიწათ ამ რამინის ვაცის სწერათ. ამბეზე ბეგრა ადამარკეს. ციხის უთხრა მისე მოახვარმა: ეს სწორეთ ჩემის ხასხედის ქრთ-ვიშვილის ხასხედეზე დავდეთ. ზაად უგებდა: ქრთვიშვილის ხასხედე ჩემი მოცდილი არისო და თუ ხასხედისად დგასო მანგ კადე ჩემი სწავლი არისო. მოახვარი მისე მიუგებდა: თუ შენა აეთ, როდესაც სკორე დავდეთ და ვამუგის სამარკედი ვავსკერო ამ ციხის, მამან რატომ შენის ზართი არ მათხრო, რომ კვ მი-მუღი ჩემი არისო, ხე ვუგებთ? და ან მოცდიელი არ მომიცხავებთ? ზაადმა მიუგო: შენ რომ სამარკედი ვავსკერო, მამან მე ვუგ ვი-ვა, თქვერ დავსწარა და როდესაც მოვინი და მოგედთ, სამარ-კედი მიწის ზეთ ამოცედილებინათ, ვითხრო, მკრამ კელი არ ადეთ. ამისა მიწამე მოვთხოვეთ ზაადის და უგრვინ ამოგნა. მის უგან მანემ თქვა: ბატონმა რომ მათხრა, იმისი იასულთ ავთო ფადავსხედილი იყოთ, იმისა ვითხროთ. ზურამ ფადავსხედი-შვილიც ბეგრულ დავსწარა აქათ და ზურამ ვადამუგედითათ. ამთ ვითხეთ დიდას ფინათ, ავთო ფადავსხედილი ამს იმოწმა: მე

რომ ქვე მავტარისზე სოფლებსა, კაშის სიმბოლოები არა მირა
 ამოგახილი აუთა, მიდახვარი მანშეც იქ აუთ და წაადიგათ. მე
 წაადისაგან არ გამოგონიათ, რომ ეს კაშისა: მაკ კაშის ჩემს მა-
 მულში სდგამს და დაეძღვას, და სდავითაშვილი კაცნიც დად
 ბუჯითად მუშაობდნენო. და ეს კი არ ვიცით, მიდახვარი მანშე ფასს
 აძლედა, თუ არაო. მას უკან მე რომ ქვე მავტარისზე, მის წაუღლო.
 თრს კუთრის უკან მანშე მდინას ჩემთან ამოვიდა და წაად დაფა-
 თაშვილთან ხუდას წამოგახნო. მაუღლოთ, წაად აუთ აუთ, ის ვინაუ-
 თა მას უკან მანშემ აკურა სთხავა ახანას თავის სსსხლიდავთ.
 წაადმა დასტური დასცაო და ასე უთხრა: ნეტამც იქ გავკადეს
 რამეთუ, თორემ არც აკურს დაუზოგაო და არც ჩემს თავსო და არც
 უბსო. კადეუ წურან ფადავანდიშვილმა იმარწმა: იმ კაშის, მანშე
 რომ აკეთებდაო, მამის ქართლმა ღუკის თარეში ხშირად აუთ ხადა-
 მეთ და მთრავთ იქ ვიდექითო. წაად დავითაშვილი რამდენსემე
 დღეს უკან იქ მოკიდაო, მანშე და წაად ერთად აუფენხო. მე უთხარ
 მანშესო: ფეცმა სხვათაც ბუჯის უძეს წაადო და ან ამ წაადის
 წილში თუას კი კაშვი და ან დაფა დავიწყას ვინმეთ, რას გუჯით?
 ამ სიტუვაზე მანშე მიდახვარმა დაატანა: სხე, როგორ ჩხუბს გვატ-
 დებსო. მას უკან წაად დაუთაშვილმა: თქვენ ხუ სწუხართ, ჩვენა
 საქმე კარაგბული გვაქვსო, მანშეს მავთი ფაქრა არა აქვსო. მამის
 წაადისაგან დაფა არ გამოგონია. წურანს ავადიშვილმა ასე იმარწმა:
 სურამს მაუღლოდი და მანშემ ჩამამხდათ, წაად დავითაშვილიც იქ
 აუთ და ედისწარიცა. სდადლოთ ვუღვანა ერთად ვაყავით და დანარა-
 კი და დაფა სხვა არა გამოგონია რა. მანშე მიდახვარმა აკურა სთხა-
 ვა წაადს და წაადმა ასე უთხრა: ნეტამც შენ გავკითო რამეთუ, თა-
 რემ აკურს ვინ დავიჭერსო. ამ სმანს თავადიშვილის მოწმობით გ-
 მამხდა, რომ იმ წიხის შენება არც დაუძღვას წაადს და არც უთქვამს,
 ჩემი მამული არისო. ეს ცანე დარჩა სამართლით მანშე მიდახვარსა,
 რომ ამ წიხის საქმეზე წაად მანშეს ვუღარას მიუდავება. ქვრავი-
 შვილის სსსხლის გაცვლადავთა რომ ამბობდა, ის წიხი მაუთხო-
 ვით წაადს. წაადმა ერთი წიხი მოიტანა, რამდენსაც ქვრავიშვი-
 ლი აძლეის წაადის კაცს: ჩემი სსსხლე გავიცვალეთ და ამით ს-
 მავთურთ სმამ და თახი წაადმ შეტა მაგეტო, და თრა ძროხაც

სამთად ვამბობთ: მაგრამ ამ გაცვლილობის წაგებაში მისად (სტრუქტურის-სისეკური წამლადი იყო, რომ არ წავიციებთ და არც ამისი მხსივარა ვანი არის, რომ ესხოს ის სსხხლას ადგილი წაადის კაცს სტრუქტურს და არც სამეცნიერო ახევის წაადამ. ამისი ასე განსხვავება: რადგან არც შეხსივრე არის, რომ ის სსხხლას ადგილი წაადის კაცს სტრუქტურს და ამ გაცვლილობის წიგნშივე სტრუქტურის-სხევისი წამლივი არის, და არც სამეცნიერო უხსს და ამ გვარად წამლივი წიგნს არც სამართალი შეიწინაურებს და ამ ქვერთივილის მძიუდვი, წაადის რხვივი და მარმობით მხსმეს უგადნია. ის ქვერთივილის სსხხლავს მხსმეს დარხს, რომ წაადის ამისი საქმე არც აქვს რა. წაადამ თავიხი მძიუდვი თითის იმთისის. ცხის წიკით. დასავლეთის მხრისკენ, წაად რომ მარმსე დარხს, ამისი ერთი წიკითა მთიკანს წაადამ თავისის კაცისკან დაწერილი, რომელშივე სწორად: მოგვიდე შე დავითაშვილის კაცმა, რამხამევილის, შენ, წაად მხევიდასეს ხეში მძიუდვი, ადმთსავლეთ შერისკენ მარმარაინის მადგამდის, სამხრეთისკენ მარმადის, დასავლეთის შერისკენ მხხიშვილის მადგამდის და ჩრდილოეთის შერისკენ იმთისის მადგამდის. და ამში რამხის კაცშივე მარმით სწორად, მაგრამ სამართადში ვი ვერც ერთი ვერ მთიკანს და ასე ამბობდა: ეს მარმ ხეში: კაცს ხეში მძიუდვი მხევიდასესიკის მძიუდვი: რომ შევიტყვა, თითონ ისევე უხსვე მთებრუნებასე და ხეში მძიუდვი შევე ვამთავროთ. რამის და მხში მთებრუნებასე: ამ მარმში არც სულ შენს კაცებს საქმე არც აქვს რა; სხევისი ადმთსავლეთის შერისკენ მარმარაინის არის, რომელშივე უხსვე ამ მადესხის მხშისთავს მძიუდვი და ამის ქახნად, და ამისე შენ რომ დამარჯი დასწვე, მხში მადესხის კახივლა და შეტრე ვადამევილი ისხევიდა მთიკანს და კელი ავამართა და მთარათ. შეტრე ვადამევილი ვკითხეთ და ასე იმთემ: მხშის ხეშივე აქში ავლით, მთიუდ და კელი ავამართეთ. წაად და კელიმარ თარხე აქ იუხსინა, სავს ეს მხში ამბობს, მარმარაინის აქამდის არის, სწორეთ აქამდის ავამართეთ კელი; არც წაადს და არც კელიმარს; არც ერთს ეს არ ამოუდართი. და ამისე ზურან ვადამევილივე ემარმით: აქამდის ამართა კელი, ამისი წაადს ასე მთიკან: ეს წიგნა, რომელივე ხეში კაცს წაად მხევიდასესიკის

მიტოვებ, აქ არა მქონდათ, მის უკან, რადეხეც ვაძიებ, მდებარე-ბუკუ-
თის ჩვეულებას და ამ წიგნის ძალით ეს განახლება მომტეხს. მოვედი, ამ-
და მოვედი და ჩემი მამული მუცე დაეჭირეთ. მასზე მოუტეხდა:
მაგ შენს წიგნში, აღმოსავლეთის მკვლევარს, სხვაგან შენ ახლოს მს-
ვარობის მათხა ეს არაღია, ამ მათხას და ამ ქვემოთის მათხის შუა
რამ ეს დიდი ხსოვდით წარს მკვლევარს, რადეხეც სამხრეთის მკვლევარს,
რადეხეც მათხა არა სწორია? მკვლევარს მათხის ზედათ და მათხის ქვედათ,
სხვაგანაზე ბუნებრივად აღიარებდა კვლავ ახალია, აქამდის მათხის მს-
ვარობის არაღია, და ამ წიგნის კვლავ მს-ვარობის წიგნის ძალითაც უფრო
ახალია, და ამას ქვემოთის მათხისაც. რამის ასე მოუტეხდა: არც
ეს არაღია მათხის უმის წამახმარებელია, ჩემის უმის ქვრივობის
არაღია, რამედიც მათხის მათხის ამ მათხის მათხის მათხის,
რამ ასე ცოტა: რამის იფრე მათხის მათხის მათხის: სხვაგან არა
აქვია და ახლა ამ მათხის შუა არაღია. ამასზე ბუნებრივად და ქვე-
დათ და არც ერთის მკვლევარს თხოვა მათხის არა ჩხედა, რამ თხოვა
კვლევარს. სხვაგან წიგნის ხარისხ არაღია და აქ მათხის მათხის არ-
ვის მათხის (მს), რამ თხოვის მათხის მათხის თხოვის რამე: რამედიც
რამედიც არაღია, და ახლა ჩემს ეს წამახმარებელი განხილეთ ამ მათხის;
რადეხეც ას მათხის დღეს წიგნის უკანა, თხოვის თხოვის კვლავ, ერთი
კვლევარს თხოვის თხოვის კვლევარს მათხის, ეს თხოვის მათხის
ასე, რამ თხოვის მათხის კვლევარს მათხის თხოვის და კვლევარს მათხის
კვლევარს და სხვაგანაც კვლევარს, ამ მათხის მათხის და ასე
თხოვის: მათხის მათხის და განხილეთ თხოვის და თხოვის, რამ ეს მათხის
მათხის ჩემის წიგნის დღეს მათხის უმის წამახმარებელი არაღია და
ამასზე არც მათხის მათხის და არც მათხის მათხის არც ერთის მათხის არა
აქვია. თუ ასე თხოვის, დარჩენა წიგნის და თუ ვერ თხოვის და დარ-
ჩენა მათხის მათხის. ამ მათხის მათხის ასე განხილეთ. სხვაგანაც
კვლევარს მათხის წიგნის მათხის მათხის, რამ მათხის მათხის
სხვაგანაც აქვია და არც ვის სხვაგანაც კვლევარს წიგნის და განხილეთ
სხვაგანაც მათხის კვლევარს აქვია და ჩემისა. ამასზე დიდი დღეს
ქვედათ, ამასზე იფრე რამის მათხის და კვლევარს, რამის მათხის

ორი თავისი ვაგა მისკურთხა და ასე შეაფიცავს, რამ ამისმს მადღის და გასმსხვავებულად და მის, რამ ეს სუფთა ბატონის ხეობის აზნაურნიველები მსკვრთხებისა და სუფთადობებისა არის და მხსნებებს რაც კარგი სისაფლავი არა ჰქონდათ, ამის შერეო სქემე ამ სუფთა არა აქეთა რა. თუ ასე აფიცეს, და მხსნა სუფთა სუფთად მსხმეს, რადგან მსკვრთხებისა და სუფთადობების მსმელი მსხმეს აქეს სსხვად რამხისაგან, და თუ ვერ აფიცეს და რაგონად დაეთაშვილა ზად ამბობდა, ასე სსხვადთან დაადგებ. ეს ამისი სდრო, რაც ხუთობს აღმართებს, ასე გადაწყვეტეთ. ამისი სდრო ხუთობს გიორგის ეს რაგონად გადაწყვეტეთ, ასე გაართავ, თანათვის ვ, ქს უნდა. შემდეგ აწერია: „ქ. ღმრის მშობლის აღმართნი იფლონ დავითიანი“.

ამ განახნის მრავალი პირები ამტკიცებენ სხვა და სხვა ხელით: ქ. ამ განახნის ვიდრე დაზნავა ჰქონდათ ზად დავითიანიშვილს და მსხმეს შვილებს და მისი უმადღესობას, ბატონის დედათავადს, ხუთ მათის შვილის ვახტანგისთვის ებძნა. მისამართლები კვეთთ იხუფლო და ამითა სქემე კარდასწყვეტეთ. ხუთ იხსენისაგან, ვახუთის მისამართლები თან დავისწართ და ვადაზნავეთ ესენი. ზად დავითიანიშვილს ასეთი სდროთა დაწერილი არა ჰქონდა რა, რამ ეს ხუთის მისი განახნა დაეუბნათ. ხუთ სუფთა ვახუთის ეს განახნა; მის რამ ამისი მისამართი და დასრულდება არა თუ რა, და ასე ეს განახნა დაეუბნათ. დახს, კარგათ გამოუბნათ და კარგათ გაურავებთ. ამის ზად დავითიანიშვილს სიტყვა აღარა აქეს რა, ტყუისი. დავითიანიშვილს ვა, ქს უნდა. აქ შვილი ბუცი ახს მხედრობა ხუთობის წარწერებით. პირველს აწერია: „ბრძოლვარ დავითის მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ შენის ძობით“; მეორეს: „მონა ღმრისა ღმრისა შვილი მღვანეტი ხუთიანი“; მესამეს ხუთობათ: ითონ; მეოთხეს სხვათა შორის შუაში ხუთობათ: „ბებანი“; მეხუთეს: „მონა ღმრისა მღვანეტი ღმრისა“.

ქ. მის უგანთადებულესობის ხუთის კვამლათის მუფის ძის თუღმისაგან რა კვარადრ ამ განახნათ ვაგისა, ამისი სდროთა გიორგის, ამის ბრძანებისაგან მიუკად იქნას ამ მამულში და რა კვარადრ ეს განახნა აღსადგება, ასე კვამლათ და მანკა ხუთობათ აქ. მსმელ თავის შვილებით აქ თუ რა ზად დავითიანიშვილი

ვა არ იყო და იმისა შეიღო რესტორმ იყო. ამით კავიანვე ქართველ-
შვიდის სისხლე გაყარავეთ და მოვებო ასე ჩაესხთა კავიანვე-
და მამსხვდასი ბერის სატყუათ და კვერხისმეიდას ვაფარის სატ-
ყუათ. ამ განხიხეთით იბნებო ასე აღმისრულებო. მოთბოთვის იღ,
ქმს უბეე [ჯორჯი].

ქ. მე ვაორგი აბაძიუ ამის ვწერ ამ განხიხებლ ძლით: ფეცს
მიველ. რადან ზად დავითისმეიდა იქ არ იყო, რომელოვ იფიცი
ქევათ, ხატავ ჩამოესევეთ, მკრამ არ დავიფიცი იმისმ კეცე(მ)ი,
ზედავ იქ იყო, რომ ასე მახდა, არ დავიფიცი ამისმ კეცე(მ)ი,
დეკემბრის 8. ქმს უბეე.

ქ. დეკემბრის იქ იყო [ჯორჯი].

ქ. მე ვაორგი აბაძიუ ხალოხუცესი ამ განხიხების ძლით, ახ-
სეული ვიყავ, მიველა იფიცი, ვაუეზავზე ზად დავითისმეიდას კეცი და
ის ვა არ ჩამოვად, ამისა შეიღო რესტორმ ვა იქ იყო. მოვახვარ-
ის მსმეი ხატავ ჩამოესევეთისა და დეკემბრის ჩამოესევეთისა, რა-
მედასვ კეცე(მ)ი იფიცი ქევათ. ამით არ დავიფიცი, ლ'თის ვიფიცი და
ხემს ვედაფიცი, რომ ასე იყო. დეკემბრის 8, ქმს უბეე. ეს წამ-
დავლა რომ არის, მე წავიდავ [ჯორჯი].

ქ. ბატონისმეიდა იასეი ამ განხიხებლ ვამტკიცებთ, ვაორგობის
თვის ე. ქმს უბეე [იანი].

ქ. ზეეს ბატონისმეიდა იასეი ამ განხიხებლ ვამტკიცებთ,
ოქტომბრის 21, წედას 1797 [ბორჯი].

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეეს, მეიფი ქართლდასი, კახეთის და სხვათ, მეორე ირავლა
ვამტკიცებთ განხიხებლ ამს. იფიცი ე. ქმს უბეე [ვრჯეა].

ქ. ხეეს, საქართველოს დედათადა, დავანის ასედა დარეკან,
ვამტკიცებთ განხიხებლ ამს. დეკემბრისთვის ე. ქმს უბეე. ბედას აწე-
რია: „დვადთალი დარეკან“. ამიხე აწერია:

ქ. წს ვაყდასი საქართველოდას ზეტრირი, მეიფის ირავლას
ქე ანტონი, განხიხებლ ამს ვამტკიცებ. თქმისთვის ე. ქმს უბეე.
ვ ა ბ დ ი გ რ ა ხ ი ა ნ ტ რ ი ნ ი (ქართულდათ).

ქ. ზეეს სრულდავ საქართველოს უფდას წედას, მეიფის ქე ვა-

ორგი, ამ წევნი ძმის, თედოსის განხილულის სამართლის ვამტკიცებთ.
ფინისის კე, ქმს უბე გოლოგი .

ქ. წვენ ბატონისმივლი ვახტანგ ვამტკიცებთ განხილვისს ამს.
დვინისისთვის კე, ქმს უბე ვახტანგ .

ქ. წვენ სრულიად საქართველოს მეუის ქე აღუქმანდრე, ვამტ-
კიცებთ განხილვისს ამს. ფინისის კე, ქმს უბე □. ბეგულს აწერია:
„დავითის რტოსა, ხახელ მძევა აღუქმანდრე, მეუის თვისა“.

ქ. წვენ სრულიად საქართველოს მეუის ქე ფარსავას, ვამტ-
კიცებთ განხილვისს ამს. თედოსისთვის უ: ქმს უბე □.

197. განხილება დავითიშვილის ხაღისა და შანშე რამაზისშვილის
დავის ვამო, 54X17,3 სანტ., დაწერილია ქართულზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და შერტი-
ლები.

1798, სექტემბრის 18.

ქ. შათის მეუთის უმადლესობის ბრძანებით, წვენ მდივან-ბე-
გემს, მოყისმინეთ სხავარა და ვეოთისს უვადის ზეაღისა
და რამაზისს უვადის შანშე მდივანისა, წავდ ამბობდა:
მსმეს წემთან წილი არა აქვს, წემი ხახლის კევი არ არისო. მე
გარდავსუფვარ ქართველ ბატონთან და წემთვის მამული უნდა
მას უკან კეკი გარდმოსუღან და წემს მამულში მგათოყის წილი
არავის დაუდვიათ. მსმეს ღარუღის მეუის ერეკლეს წიგნი მო-
ტახა; რამელიც რამაზამდივანს უწერს დავითიშვილეთის სხლის-
კეყისას, რამ რამაზიშვილამ ვდინბარამ უყენის რეკამი მოიტანა.
ვდინბარიშვილამ ვდინბარა და თავისის სამეფოდრას მამულის წილი
ვატახათ. მერმე ეს განათოყიაც ვავარსებ და ის დავითიშვილ-
ებამ კამოტანალი მამული ვაიყვით. დევანს ამ რეკამის ვამოტა-
ხანში უყენის ვარსხედ თეთრი დავახრვათ; ამის მამუქეთოდ და სწორ-
სხულთად; დევანს მივერათ რეკამე დავითს თავის მამულითათ, ამ-
ნას ქვართამვილი ბურუკა; დინბარამვილი ვითრგი, დინბარამვილი
ვითრგი და ვავთლამვილასი ვაღისის სხანკელთად მსხანამვილი ვურ-
ტეხათ, წვენ ეს წიგნი რამ ვემისთეთი, ექვამ დავისხეთ, რამ რა-

საქართველოს სიმღველა

მზამთეალება დავითაშვილების სწორეთ. სხვადასხვაგვარი ვთვლიან. რომელად ან ზადას და ან მისივე სხატრელას მეფის ირვლი მე-
 არის წაგნება აქვით, თუმცა ჩვენ მღვიანბეგებს ამთა ელას მე-
 სესა ან შვევიანთან, მაგრამ ას წაგნება აბუღებულ მექსელ ტან-
 ვენიან და მისთავის ჩვენ ასე ტახტსაკეთ: რადგან თვლა-დაშწკარი
 დავით გარდასტვას და მისივეს შოგნის ჰარველად მისეხა ას სექ-
 ნიდა, მისთავის სხვა წადა სხვადათაშვილას მანუდას, თვლა-დამ-
 წყარის შვილებს ზადას; ამის შვილების და უდასირთშვილებს უნდა
 ტქანდესთ და შეიასტვა ამ სხვადათაშვილას მისივესა რამზამთე-
 ლის მღვიანბან მისეს, მისი შეადს რამკეთამს და სოლომონს და-
 სესიონს. ხათ ემთავდას ამთ მისეს და ამამთე გარდა, სხვადათაშ-
 ვილას მისივეს შეათხედზედ ზადას და სხვათ ვედა უქმარიეთ
 და მისეს მღვიანბანს, ამის მისეს რისციონს და სოლომონს მთავა-
 რეთ. აწერა სეკდემბრის ას, ქვს უ 3 ვ. ზოლოზე სამი მექედი აზის,
 ზირულს აწერია: „მღვიანბეგი დავით“, შერობს: „მღვიანბევი იოანე“,
 მესამეს: „დავითბეგები... დავით“.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლის, ვახუთას და სხვათა მეფე გარდა-
 ვა ამ სამართლს ვამტკიცებთ. სეკდემბრის ას, ქვს უ 3 ვ □.
 მექედა აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და ვახუთას და სხვათა გო-
 თობა“.

ქ. ჩვენ ქართლისა და ვახუთას და სხვათა დედმეფედაი(ნი) მ-
 რამ ამ ვახუთის(ნი) ვამტკიცებთ. სეკდემბრის ას, ქვს უ 3 ვ.
დავითელი იერიძე.

ამთაზე აწერია:

ქ. ჩვენ საქართველას უფლის წულა და შემეგადრე დავით
 ვამტკიცებთ. დეკემბრის ა, ქვს უ 3 ვ. **შ.ს.ი.ი.**

ქ. ჩვენ სრულ საქართველას მეფის ძე იოანე ვამტკიცებთ ვახ-
 სინებას მასს. იანბრის კდ, ქვს უ 3 ვ. **ი.ი.ი.ი.**

ქ. ჩვენ მეფის ძე ბავრატ, ამ განახენს ვამტკიცებთ. სეკდემ-
 ბრის კვ, ქვს უ 3 ვ. **ბ.ვ.ბ. 1798**.

ქ. ჩვენ მეფის ძე თეიმურაზ, განახენს მისა ვამტკიცებთ.
 სეკდემბრის კვ, ქვს უ 3 ვ. თ.ე.ა.შ.ე.რ.ა.ზ. (ხართლელი).

ქ. ჩუჩის შვიცი ძე მინაფე განისვენს ამის გამტკიცებით. სკა
დემბრის კვ. ქვს უმე.

- 198.** ბანედა მეფის ვიზიტე XII-ისა მამუკა ნოდარბევისწვილის
შესანიშნო, 48X16 სანტ., დაწერილია მოღურგო ქაღალდზე
ნუსხა მხედრულით ხელით. ნიშნებად იხვიანად წერტილები
იხმარება.

1799, აკდომბრის 19.

ქ. ჩუჩი მახუის არის: შერე ეს ხადირბეგას შვილი მამუკა
სამუკოთა თავადისშვილი არის, ამისთან და ამის უმისთან საქმე არა-
ვისა აქვს, არც ჩუჩის ძმების და არც ჩუჩის შვილების, ყველამ ასე
უხდა იტადნენ. უჩუჩით ვერც არას შეაწერეს და ვერც არას სთხო-
ეს, რაც სთხოვარი აქვიათ, ჩუჩის სახელადობზე შეაწერთ და გამა-
ვართმევე; უჩუჩითა ამისთან და ამის უმისთან საქმე არავის აქვს და
ვერც არას შეაწერთ და ვერც არას გამართმევეთ, ყველამ ასე იტა-
დეთ, რომ ეს სამუკოთა თავადი არის. ჩუჩის შერთ ამისთან საქმე არა-
ვისა აქვს, აკდომბრისთ, ქვს უმე. არც ვის ამისთან სსამართ-
ლთ საქმე აქვს ვისმე, თუ ვისმე სადაც აქვს, ჩუჩის მოუკესხვისთ
და სამართაღსაც ჩუჩის შვიცემთ. აგრევე სურამის მთხელეებზეც ასე
უხდა იტადნენ, რომ ამის უმისთან შეაწერთა და გამართმევეთ
საქმე არავის აქვს. მოახლეებზეც ასე იტადნენ და სურამელთაც
შეუა ვიორგი.

- 199.** თხოვნი ჯანდიერებისა და თხოვნიზე მიწერილი ბანედა
ვიორგი XII-ისა, 32,5X16 სანტ., დაწერილია მოღურგო
ქაღალდზე ნუსხა მხედრულით ხელით. ნიშნებად ნახმარია თითო
წერტილი.

1800, ანდიასი 21.

ქ. მათის უმადეგობის, იედისკრის კვამწითის წინამე მო-
სახსენებელია, მათის მთის ერთობადიე ქან დ ი ე რ ა ს ი თ: დღეს
აქამდის არავინ ეკვდავითა, დღეს კადავინი შეურადის ჩუჩისზე, აღარც

მხდარში ცაყვარეს, აღარც უკეში, ჩვენს სამკვადრო მამულში, მაგ თაფლის და იარაღთ დგახს და ხეჩ და კადუც კეჭმეჭრების და ცაფიციქდისი არი ხ. თუ იმათი კაცა მოუდეს, მოუვლიათ. თუ სიდავო აქვს, თქვენთვის უნდა მოუხსენებინათ; თუ არა და, არა კაცა არ წამხდარს; რომ ჩვენ ესეა ვახდებენ, ამათს წაბრადამ ცამოკვებისით ამდგენა ქრისტიანება, მხნამდა თქვენს წინაშე ვიდაზმარეკუდეთ, რომ ესეა შუათის დავუქსნენ. ცხებამც კი ჩეკვახერგეს, რომ ჩვენს კაცს ვერ ვაუკლიათ. მოუთხოვე დგახს, ჩვენ უხსნა უსარხით ვივარგებთ. ამრადის კა, ქვს უ მ ს.

თავში სხვა ხელით აწერია:

უკანთადუბუღესა შუალო, ბატონო ბატონო! სერე ამ არხით თავდათ და გლეხთ ასე რომ მოუხსენებდათ შენ ვადადა უნდა უკა, რომ შუათით არა მოუვიდესთ რა. ის მამული თართავა ხხს მადამდას ჩვენს კახეთში მოვიდოდეთ და რადესაც ჩვენ მოვადით მხდა, ჩვენ მოვარგებთ. ამრადის კა, ქვს უ მ ს. მეფე გიორგი.

200. სიგელი მეფის გიორგი XII-ისა, ბოძებული თეოდორე კოტტიწვილისადმი, 67 X 34,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მოროვალთ მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1800, მაისის 15.

ქ. წყლობითა დ'თისთა ჩვენს იქნან, დავითანს, სილაძისასხს მ ა გ რ ა ტ ა ვ ა ნ მ ა ნ, მეგვიძის სრულიად ქართლის; კახეთისა და სხვათისან, მხურობელ-მქიხიუკლამან კ ა თ რ ვ ა მ და ასხა-მეძმესკადრემან ჩვენს, ბატონის ციციანშვილის ასუკლამან, დედათუკლამან მ ა რ ი ა მ და სხვურეკლამან იქმან ჩვენს, სრულიად საქართველას უფლის წუკლამ; მემკვიდრემან დავით, იოანე, ბატონო; თეიმურაზ, მისიად, კიორაი, ილიამ, თქრამიარამ და არავეამ და მის ძემან ჩვენს გრიგოლ, ესე წყლობითს წაგხა მეგვიწვილეთ და გიორგიეთ შენ, კ ა ტ ე ტ ა მ ვ ი დ ს თ უ ა დ ა რ ე ს, სიდათა შუთა მღუდელს გიორგის და დავითს და შვილთა და მომავლათ სხვდას თქვენისთა, ასე რამე მორველად სხატრედის ბატონის მამის ჩვენს, მეფის თეიმურაზისაგან, წყალო-

ბე გჭირდათ ხსოიძებო მამულა კეკის ქვეს; სდეკხაზო მამულა
თავის სამართლანის სქიძით, რისცე მქონეკედა უთვიდა: მათით,
ბართით, მინდვრითა, ტყითა, სხხვითა, უხხვითა და უთვეკეკეკე
სამართლანის სამხლერით, კუთის ხეც სდეკხაზო მამულა თქვენი-
თვის ებოძებინა და კურთხეულადი ბატონის მძის ხეცხას მუყის ანა-
კლასკანხე დამტკიცებულ იყო, მტრადრეკავის და არხიმინდრეკო-
ვანხე დამტკიცდელ იყო, რამ ეს მამულა თქვენითვის ებოძებინა და
როდესცე მოვიდა უსეულადი აღ-მამდ-ხან და ქადაკი წასდინა და
დაწია, ის წყადობის წიქის აქ დაკკარვლადი და დარისდ გამთხეხა-
დაიყო და ამის მახეხით მისეულადი კარის დარისხის ხეყინასის და
კელ-ახვას წყადობის დატკიცებით, ვასმინეთ აჯ და მახეხეკის თქვე-
ნი და ებოძეკო კეკის-ქვეს სდეკხაზო მამულა, მათით, ბართით,
მინდვრითა, ტყითა, სხხვითა, უხხვითა და ახე რისცე მქონეკედა
უთვიდაიყო იმითა, წყადობის სივლათა ამითა კეკევაახლეითა და ეკ-
ბოძებინა უთვეკეკის კანისკან უხვალეობდა. ოთხ ხეყინს ერთეულადი
და სამსხეკმა მოკეხმაროს, არ მოკემადას ხეყინის და არცე სხვ-
თა შედგამითა მუყითა და მქონტრანეკავის. აქე ვადახეკო, კარის
ხეყინის ეკელ-უეკხარხა და სხვხა ირახეკის ხეყინის გამრეკეკო,
წყადობა და ხისხა ესე, თქვეს ახე დაუმტკიცეკო და ხურავის კელ-
ქეკითა მადდ ამის, თვიხეკე შემწეკობის და თახხმობის კედ-
დაწეკე წყადობა და სივლელი ესე კელათა კარის ხეყინის მდვიხის
არტეკისათა, თეკის მასის, რიხესკათე, ქქის უ ჰ ს, ბოლოხე სივლ-
ათხი ზეკედი უხის მხედრულ-ხეკეკის წარწერებით, პირველხე აწერია:
„მევე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სვათა გიორგი“, მეორეხე:
„ადედავლი მართამი“, მესამეხე: „დავილ“, მეოთხეხე: „იოანე“.

აზიანე აწერია:

ქ. ხეკე ქეკითხეკის არხიმინდრეკი, თარხინისკელი ასტეკისი. მა-
სის სიმაღლის მუყის კარავის წყადობის სივლელს გამტკიცებ. თა-
რითვის ბ. ქქის უ ჰ ს | ატონი |.

- 201.** სივლელი კათალიკონის ანტონი II ისა, ზოძებულს სვიმონ
თაზიშვილისადმი, 63 X 25 სანტ., დაწერილია ქალღღუღ ნუსხა
მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნაამართა თითო წერტილი.

საქართველოს სამკვლევანო

1803, აგლისის II. ქ. წყალბითოს დ'ანსთა ჩუკი ქართლისა და კახეთისა და ყაფლასა საქართველოსა კათალიკოს-პატრიარქისს, ქუმიანსახტრეგლის შუიის არავლა მუარისმძნ, ახ ტ ო ნ ა მ, ესე წყალბითს წიგნა და სიგელი შეგაწყალეთ, და გაბოძეთ შენ, ჩუკის ახნა-ურსშიდის, თ ა ზ ა ს შ ვ ი ღ ს ს ი ვ ო მ ო ნ ს, შვიდეს შენსა გიორგის, შვილთა და მომავლთა სხელისა თქუენისთა, სიუ რამე მოხვედით და მამულის წყალბითს დაგვეკუჩითა, ჩუკიცა ვისმინეთ ავა და მოხსენებთ თქუენი და გაბოძეთ სომხთს ჩუკის სხსლადი დანაზის რთა კომლი კუა ამირზაშვილი გრიგოლა, ზადია და ამისა მძება, კანამუკამალი ხუჩუა, ასუფა და მისა მძება. ეს ორი კვამლი კაცი ააგისის მამულათა, რისც შქონებელნი არიან, თქუენითის გვაბოძეთ ააგისის შითა და ბარათა, წყლთა და წისქვილითა, ვუხსათა და სხხეათა, არ შატეშადესთ არა ჩუკიანი და არცა სხვათა მეტრ-რანეთაგან. ხელს დამამტკიცებელნი ამისნი, დ'ანსა ვურთხოს. არა-ან ამისნი თანსმინი ერთობით ჩუკისი მთველენი. აღაწერა ბისხუბა ესე კვლათა შადლასის შდივან-მარდად ასეებისათა, თუეს იუდი-სის თა, წელსა ჩუკი (sic), ქს უჟა. კათალიკოს ახ ტ ო ნ ა მ (ჩართულათ).

202. სიგელი კახთა შუიისა ალექსანდრე II-ისა, ჰოსეზელს რთხამ ჯანდიერი შვილისადმი, 38 X 28 სანტ., დაწერილია ცალღლზე მრგვალი მხედრულის ხელთ. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში ცოტა აკლია.

1584, აკტომბის 16.

ქ. ხეთათა დ'ანსთა ჩუკის დ'თავ გუარგუთინსმძნ შუიეთ შუიკმან, კუამწიყუძნ, პატრონისს [ა ღ ე ქ ს ა ნ დ ე და თანა | შუკსე-დრემს სუენმს, დედათუდით დედათუდამს, პატრონისს თ ო ნ ა თ ო ნ და სეურელთა ძეთა სუენთა პატრონისს კრკელე, პატრონისს დავით, პატრონისს გიორგი და პატრონისს კოსტანტინე, ესე უკუისამდას ჟამთა განათავებელი, უძრეული, შტოივე წიგნა და სიგელი გაბოძეთ თქუენ, ჩუკისა კრდგულთა და ათე-გწარეთა სამსახერთა ვ ა ნ დ ა ე რ ა შ ვ ი ღ ს რ ო ს ა ზ ს და თქუენთა შვილთა ააგისეს, გურგენს,

ბეჭდის და შამპულას თქუენას ყოველთაჲჲ მას ჟამს, რადგინა შამპულას კარს ზედან დარბაზის ჩუენისათა და სამამულეს საქმეს გუგუენით. ვისმინეთ აჲა და მოხსენება თქუენა, ყოველყო და ვიცულისმოდგინეთ გერეთ, არა დაიწყუდობეთ, ვითარცა ურდგულად ნამსასურსა თქუენს ვუძართლუბადით და გინამეთ ფიფუნეთით კაცაკუამლი თურთმეტა, ბარუნათთ კუამლი კაცი თცდა ცხრა და ნახუიდი კაცი კუამლი ერთი. ესე კელმუგუადად სამკუიდროად და სამამულედ თქუენთუის გუბობუბათ შათარს სსმარობდახათ სსსხლიათ, ქეკუამბრნითა, წყალ-წისქუელათა, ვუნაეთათ, სკასუათ და უნაუათ, სათობითა და უთითათ, ტუითა და მიხდურათ, სხადირთათ და უნადირთათ, სკუმრითა და უკუმრითა, ყოველთურთ უნაკულად სამკუიდროად თქუენთუის უმად გუბობუბათ, ყოველთს კაცისკან დაუელუბდად და მოუსარხელად, ასრე რამუ კურცა თქუენებზ გუარის კაცებზ და ვურცა სხუა გუარებზ კაცებზ თქუენათს კელი ვურაუბ დაიდვას და ამზ ჩუენებზ ნამობებს წყალაბას ვურაუბ მოკესარხლათ, სამადიყუად და სამკუიდროად თქუენთუის დაგვამტკიცებება და თუ ვინმე თქუენათს კელი დაიდვას და ამზ ჩუენებზ ნამობებს წყალაბას მოკესარხლათ, მისა სარხელი წივბითა ამით კაკუიფუებება და არაუბ გუბობხუენის შშლედ და მატკეკელ ბრძხეუელისა ამის ჩუენისა და მტკიცე ესე არს და არაზ დროს და ჟამს, ესე ჩუენებზ ნამობებო უმზ და სმარობდახა შათი მამელი. არადეს არა მოკუმდალთ არა ჩუენებზ და არა ჩუენს შემდკამად სხუათ მუბატრასითა და კელმწიუეთათგან და არცა ზემო და არცა ქვემო ამ თქუენს მამულას ბეგარა და მუკასობის სამბებელთ არა თხოკუიოდეს. აჲე კამხდეს და გინებდაურთოს დ'თმან ჩუენს ურდგულად სამხსურთს შიგან, ბრძხება ესე ნამზად გუბობუბათ. დაიწერა წივბა და მტკიცე სიგელი ესე ინდოკტიონის მუფობას ჩუენისსა წელს მკათეს, თუეს თკდომურს თქუენსმეტოს, ქქს ს. თ. პოლას ხელის მოწერა არის ჩართულათ: «კელმწიულ აღექსანდრე ვამტკიცებ ნებითა დთისათა, ამინ, გიორგი, ერეკლე, დავით».

203. სიგელი კათალიკოზის დომენტი II-სა, ბოძებული მცხეთისმეილის ზიარადისადმი, 35,5 X 19,5 სანტ., დაწერილია ქა-

დალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია სამ-
სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ, თავში ცოტა აკლია,
სიგელი დაზიანებულია.

1610. ... ბტონმან ღო მ ე ს ტ ი კ ს უ ე უ ე ს ს ა მ დ ი ს ე მ -
თ ა ც ა ს ა თ ა გ ე უ ლ ა წყაღობის წაგნი და სიგელი ტობოთ თქუენ,
მცხეთის შაღღს ზ[ა]რადს და თქუენს შაღღთა ცაორგის, რამზს,
გურგენს და ყაღღს და მომადათა სხლას თქუენისათა, ადგს ძმის-
წულსა ვაგუენს და მამული შგამტარდა, და მოგედეგად კარს
ღარაზისა ზეგნისსა და მამულსა გუაჯეით, რათაშგა მამულისა
ბოძეთათა შგუეწადეხით, და ვისძისეთ აჯ და მოხსენებს თქუენ
და შგეწადეთ და მოვბოძეთ ბაწმენს ცხუირმრუდი ცაორგი
ძისათა შგაღათა და შგაღას შგაღათა, ზეურაშვილი ნადირა შათის
მამუღათა, ჯაყრისა ბასღა და მასა შგაღა ქემა, მის ძმა და მათი
შგაღა ეურა, მასი(ში) ძმა და მათი შგაღა შათათა მამუღათა,
წყაღათა, წისქვიღათა და მამუღათა ყაღღათურთა უსკლეღად, (ქ)ქა-
ღეს და ციბეჯიურის ღმომან სეღრბის და ზეესს ეროგულად
სამსხურსა ქეეშე. ვსიგა და რამსიგა ღამის მონათესავეთ, ახუ დიდ-
მა და ახუ მტიარებ, ზეესა და სეღრბის წყაღობა შაგეშაღას,
რასხეშგა ღმერთა და მამ სე და სულა წმად, სეცტი ცხოველი
ღმოე აღმართებულა, კარათა სეუფათა და მარბი ღო მეთიველი,
და ეოვეღა წმადხა ზეესას და ქეეენისანა, და ზეესსმგა კანას
ქეეშე არის, და დამტეგეებელნი ამისნა ღმომან აგერთხეს. და-
წერა მტიარე ესე სიგელი ქმს სქჲ (=სეს); კვღათა სეიმერნელა-
სა ქავთარისათა. კ ა თ ა ღ ა კ ო წ ა (ხართულათ). შემდეგ უზის დიდი
საკათალიკოსი ბეჭედი, რომელზედაც ჯუარია გამოსახული და ირგვლივ
აწერია ზეტურათ: „რომელი განცხნათ ქუცყანასა ხედა, კნილია ცათა
შინა“.

204. სიგელი მეღისა თეიმურაზ I-ისა ბოძებულნი ჯანდიერიშვი-
ლებისადმი, 38 X 25 სანტ., დაწერილია ქაღალღზე მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ. წმინდანების სახელები და სათაური
წითლფერით სწერია. სიგელი ძრიელ დაზიანებულია.

1637. სსხედათა არსება დარბაღოელთა, დაქსნამოსს და დაქსრუდუიელთა და თათის მამის და თახსწარის და თახა-გამტკუელის დითის დასთა და ცხოველს-მყოფელთა და უთველთა წამოთველთა სსხედათა და თათის სუდათა წილადთა, რამდელთა ავა არსა ერთი რა აქეს, ერთადერთს განხედავდებთ თვითქვას მთხა გვამთასა, თუნბორ მთხეხას, და მთხეხას-განთა უმთბოელთა ვარკუთა, და-მთბოელთა და ვამთბოელთა, მუთხეხათა, მუწველთა და მუწველთა და მუწ მდგომლობითა უთველად ზემთა ვერთხედათა დედოფელთა ჩუქხის და თათის მმთბოელთა და მართის ქადათა(სიც) მართობითა; მუწველთა და მუამდგომლობითა ზატობისხათა და ცხარკელს-მყოფელთა გვართისათა, რამდელთა ზუდა განხედათა უნრჩხელთა მუდაქთა მთხი ჩუქხის ქახხისთვის, მუთხეხათა და მუწველთა უთველთა სამთათა დედელთას; ურხეშთისათა წინასწარმტკუელთა, წინამართვადისათა თაფანე ხათვალს მტკუელთათა, და წმადის მთარქუელთა და მთარქუელთათა თაფანე და თათს მტკუელთა, მთხი უთველთათა, და სხვათა უთველთათა უთველად მუბუელთა დიდთა ქადათა; სთოველთა მთამხდარქუელთა წმადთა მთარქუელთათა, მტკრუ სსხედავდელთა დითისა ვლოტო-მუწრთბოელთა და მუდაქ სს მტკრუ დარქუელთათა და სხვათა ხუტრუთა(სიც) მთარქუელთათა, თხათა, მუწველთა და მუამდგომლობითა(სიც) ერთამხდ უთველთა წმადელთა და თათისათა, წინასწარმტკუელთა, წმადელთა მდდელთა-მთარქუელთა, მთარქუელთა და სუტარათა მთათა, მამხდ-მთარქუელთა და უთველთა დითისათა და მართელთათა, თხათა და წუდაობითა და უთველთა ჩუქხისათა ხათვისგონთა სარქუელთა სუტარათა-ცხარკელთა, გვართისათა სუთველთა და მართისათა და თყოფელთათა და უთველთა წმადელთა და თათისათა, ზუქხათა და მუამდგომლობითათა, ჩუქხ და თათუ სუარკუელთათა მთხი მუამდგომლობითა, ზატობისმთხი და სუტარათს მთხი ჩუქხისმთხი და თახა-მუტხედავდელთა ჩუქხისმთხი, დედოფელთა-დედოფელთათა, მატრთამთხი სუტარათს მთხი, მართობისმთხი და სუტარათსმთხი მთხი ჩუქხისმთხი, ზატრთამთხი და თათა, თათა წმადელთა თაფანეთათა, მადგომლობითა და მუამდგომლობითათა(სიც) ესე რამთა ურჩხისმთხი ცხარკელთა სოჯელთა გობობითა თაფანე მამის მამამდის ერთადერთად სსმთხეხურხედ მთარქუელთათა, ერთადერთად ხმთხეხურთათა და თათ-დადგომუელთა ზატრთამთხი და მართობისმთხი(სიც) თხარკელთათა, თხხხელთა, გავსა და რათობისმთხი და თათა მართობისმთხი, რამდელთა მთარქუელთათა მთხი თაფანეთათა და უთველთა განხედათა მთარქუელთათა

და იესეს სხლას ესეგესობა მამას თქუეხისთვის მიეცა და ზეენ
 იმერის ვაჟუეხით ვგარახნაკან ლტოლვილხა და ვითარ შეგვანდა
 ერთგულად ბატონ-ქმისას, ამ გვარად გვესაქის და ჩამოგვყავს,
 ცაგვადტონა და ერთი დღეს ქართლი და კახეთი დაგვეტრინა და
 მორთობიარე მრავალი მოგვართვა, ან აბრეშუმა და ან თეთრა და ან
 კეცხლას იარაღი, ასეარამი არ იქნებოდა. და ამ სამსხურის სანუქიოდ
 და სხლას-ესეგეს სხარადოდ დანუეს ვარსევანის საქვევავი ხელახი უბო-
 ძეთი და ვითარ მისი თქუეხისა ჩუქ'სუად დადი სამსხურა ქა და ზეენს სამს-
 ხურს წინ მოგვდა და ვგრეუეუ ამს უვან არცა არა თქუეს სტუე(კ)თ
 ზეენსუდა. ბეგის სამსხურისა და დარბაზის მეტი ჩუეხისა, აქ
 რავგარადან ამს მავევათ, ამ გვარად თქუეხთვის გვიბოძება დანუეს
 ვარსევანის საქვევავი ხელახი, მისის წუდიოთ, წამქედალიათ, სკ-
 ხავათ, უკსავათ, უქლიათ, ვახავათ, ტუითა, მესავლიათ, ვასავლიათ,
 შოითა, ბართა, ვოედის მისის სამართლავახათა მზადურითა და უფ-
 ლის უკანავან კელ-მეუელად თქუეხისვის გვიბოძეთა; არა მოგვემა-
 ლოს არა ჩუეხვან და არცა სხეთა მეტართხეთავან. ამის ვათა-
 ვუბის თავადიოდ დ'თა და ვოეუდი მისინა წმიდანა მომიტემა. ქონ-
 დეს და ვიბუდნაეროს დ'თს ჩუესს ერთგულად სამსხურს ქვეშე
 დაიქურა წიგნი და სიგელი აქე ქს () აკე და თუ მამა თქუესს
 ჩუეხვან ეს მამული ვიბუდნადეს, არ მოგვემლოთ. თ ე ა მ უ რ ა ზ,
 ს უ ა რ ა მ ა ნ (ხართულედი). ამას ზღედეუ სხვა ხელით და მელნით
 სწერთა; ამ ქართულს უვან მოვითხურა ვქეხათ, მამა თქუესსუც ვქანუ-
 ბოდა და ჩუეხუ უეოდ და ვოეუმლოდ გვიბოძეთ და დავამგვიდრეთ.
 თქუეხის სავილობიედი არც ჩუენ და არცა ვის სხეთს ვაცს არა აქუეს
 რა. ვქონდეს და ვიბუდნაეროს დ'თს ჩუესს ერთგულად სამსხურს
 მავან. თ ე ა მ უ რ ა ზ, ს უ ა რ ა მ ა ნ, დ ა ყ ი თ (ხართულედი).

205. სიგელი ერეკლე I-ისა ანუ ნახარაღიხანისა, ბოძებული გი-
 ორგიშვილის პეტრიასადმი, რომლიდგანაც წარმოსდგებიან პეტ-
 რიაშვილები, 46X41 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა
 მხედრულს ხელით, ნიშნებით ნახარაღი სამ-სამი წერტილი კო-
 ველი სიტყვის შემდეგ. სიგელი დახიანებულა, მელანი ძრიელ
 მტრალია და ზოგ ადგილას ტექტი აღდგენილია შავის მელნით.
 ხორც-მეტი ასოები სიტყვებში ხშირია.

1701, ივლისის 1.

ქ. სახელათა სწიპრასა დრესანდისა, დახსრულებულასა, მღ-
 განიხომელასა, მღაარან(ანი) მოველებულასა, უნივერსისა, ესნეულისა,
 უსაზღვრასა, გარუ-შამოუწრელისა, მუწქდამელასა, გამოთქვეულისა,
 უნივერსისა, თუთი მუთონისა და უაქვედის მამოლოვისა, უაქველია დამა-
 არსიებელისა დ'თახს მამას, ძიხს და წმინდის სუფისს, თავადებობით
 და შეახებობით უმარისა და შექებულისა დელოფელისა ხუეისა, დ'თახს
 მამოთაღისა და მარადისა ქაღ(უ)ელისა ძირაძისათა, ზეცილისათა და
 ცხოველისა ჯვარისათა, რამელსა ხუედს განამურსს ქრისტეებს და დ'თახს
 ხუესმის მკლავსა თვისსა ცხოვრებისა ხუესისათვის, მახათა თავ-
 მდუნობით და შეამდგომლობითა წმინდას ხუევის ძავითა ანგელოსითა
 და მოავარ-ახველასა მამკლ-განარელებისა და წინასწარმეტყველი-
 სს, წინამარეულის სთელის-მეტყველის ათეხებისა და ათეხე ქაღ(უ)ელ
 მახარობელისა, წმინდას თათისათვის თავის მახარობელათა, ათორმეტისათ
 მარეულებათა, წინასწარმეტყველებათა, დ'თ მამდვარისა, დ'თ წმინდას, ქაღ-
 წელებათა, მამათა, მამ-მოთავარისა, მესეტყვისა, მუედახსოველებათა, უაქველია
 სთიხ-ყოველია მღთისათა; თავადებობითა, მთხრობითა, შეუამდგო-
 მობითა, ესე ამოერთი ურეხისამდე უმით და ხსითა განათავებულთა,
 მტეიფე და შეუდგელებ(ე)ლი მამულისა, სკელოების წყალობის სთიფე-
 რა სთკელი განთავით ხუეს, დეობავ დამტეულებს და დობავ დამუარე-
 ბელებს და დობავ ხუეით დამდღებულებს თესის, დეკითის, სთღო-
 მახანს, ზეგრატისმის, მუეფეთ მუეფებს და კმწაიფებს, ზეტონისმის
 ს ა ს რ ა დ ი ხ ა ნ და თათა მემტეხდრემის ხუესმის, დელოფელთ დე-
 დოფელმის, ზეტონისმის ა ს ა მ და შედითა ხუესით, სისურებელმის ზეტ-
 რონისმის იმის-უელი და ზეტონისმის კასტანდელემ და თემურაზისმის,
 თქუეს, ხუესით დიდით ურდველად, მთავად ივრად სამსახურთა-უქობით,
 გ ა თ რ გ ა მ უ ი ლ ს მ ე ტ რ ი ა ს და შედითა შენითა გიორგისა,
 ავთახიდისა, მახუელის, მამავლათა სთხელის შეხისათა, ასრე რომ მო-
 ხუედით კარსა დარბახის ხუესისსა და მამულისა და სკელოსა წყალო-
 ბის გეგეგებით, რამისღა ურდველია სამსახურობითა თქუესისათვის
 წკლათა მოველათა, ვასმანეთ აფა და მოსხენება თქუესით, ვაკუდეთ,
 უაქველისმოდგებეთ სამსახურითა და გარდა ხუესის მარაბელებად სამ-
 სასურებისათვის სთგან ხუესის სთფარბა გაწერათ და ესა და სკელო

ვედახდა ამით დავიმტკიცეთ, გაგახსლეთ, შეგიწყალეთ და გაბოძეთ
 უმს და მამულა ჩვენი სხსსია: ქორეთი, ხანჯისევი, ზეშა სოდაშენი
 თაგისის მქანსებელთა სკულად, სმოურაოდ, ხანჯისევის და თუქთას
 მოურაობა, მადრახის მოურაობა, აქს მსხლთბეღა გლეხი უმად, ღრა-
 ასქალი, მზურისმუადები, მარკიშველას ბუთადმანა და მხიანშედი,
 ესება გვიბოძება, ვადემა ჩვენ სხსსია თახთავლა ხსოთელარი, გა-
 უხინეთ მს სმდვარა: აღმასვადლით ფირჩხანს აქეთ რომ კვეა ჩამოუ-
 ვრდები, ასე მავლით სოდამტკემელის ვორას წინ ტბა არიხ, ასე
 ზვლით; ჩსვლეითი უგან ბსტრახანის ხაზურამდინ, ასე ვავალით ქო-
 რეთის ვედამდინ; ხორთავ, გურგალ-ჭადა სოთხთავლით დარჩებ,
 ასე ვორ-გორ ვავლით, უგან წახრახანს ვედამდინ, შენა უმს ასე ვეო-
 თარხნებია, რომე არ ჩვენი გამოსვლება არ უახსუთადეს რა, არც მ-
 მსავადეს ჩვენი თსოყლა შესს უახაში, არც კვეთისავა, მამ შესს რომ
 ბტრახი დედათავდა მადარა, მამინ ვამავორად წელიწადში გუჩინა
 თუშინი თარმეტრა, ჩვენც ამისთავის, მამ შესა თუქთას მუბლახე
 აქო, ჩვენ მთურავად მავქენით, არც მუბლახთა ვამოკვართმვეთ
 თახსს სკომლიას, თარსას სან[ლახის] ჩვენს ვარხედ მსცემდეთ.
 ვადემა წყალთა გითბე ეხისლას თასადრობა, ვახეთის მურეობა
 ამსლად შესს ვამავორს ვარდა... გქახდექ და გბებდხარას ღონ
 ჩვენს სმმსხურსა და ერთგულთაში, აროდეს არ მოკვედათს არც
 ჩვენგან, არც სხვათა მუბტრახეთავან. ამ გბებდხეთ, ვარის ჩვენის
 ვექიდ-ვეჩინოს, ბახემა და ხიმინი ეს ჩვენი ასე დემეტკიცეთ, რა
 რთავად ამ ჩვენს ხამბებეს ფარმხსა მინა უწეროს, და ეახეც ადამის
 მახათსვექმან, უბეთუ მუბემან შლად კელეთს, ან არ დემეტკიცათ,
 მსმტე წარედეთის ნაჭაოტი სკროდესა(ღი), ზედატეხი, ავდაახენა, დეო-
 კელითახენა, მქსიმინენა, ახახან; ვაბავსია, უბეთუ დედათავდამს
 შლად კელეთს ანუ უმარჩხას, მსმტე მახინქეთის მქარეთს თქხანე-
 ღისა, ვედექსიათა, ვართდისა, რომელმან ხოთელსმცემელის თავი მო-
 კვეთა, უფლის წელმან, ანუ თავდგანმან(ღი) შლად კელეთს, ან დუ-
 მარჩხანს, მსმტე იბივეთს მური ვვარის-მცემელთა, მსმტე მთვექთის
 მარცხენათა ავჩავას ნაწლას, მსმტე ესმინებთს ვამ ავა: წარუვდ ჩემ-
 გან წვეულები ცეცხლს მს სოვეუჩეს, რომელი გამხადებულ არს

ეშპეასთვიან და ანგულაზთა მისთათვიან*. მამც*) მათუკა კვარტვი-
ნი სტეფანეს მათლექქდას, მასმცა მ(ა)ეგვქმის ნაწილა; რამქლი ატ-
უდა: „სახსლა მაგათია ჩემსქელა“, მისთუდასამც ახ(ა)ღვანს აუღასის.
უკეთუ ეფისკანბასმან კელკას შად, ახ დუჟმარცხის, მასამც ესმა-
ნებოს: „წარვედ ჩემკან წეუქლა“, და მასამც მიუდუბანს სსხველა, კორ-
ცთა განუება დუისკორცის, სეღით წარწემქელა მასუკი მკოდხეხი, მისი
ნათესავა მათის ცოდვეთი მოესრას, თუკი მასი ბარეიდისაგან, თვადი
მასი ცრქელადეს, მათი დოცევა ბარეტაათამც შეუარცხუბის. უკეთუ
მკედარო, ახუ რამხნცა ადამახმან, ახუ გავხმან, ახუ ახხეკრმან
მარცხი ეხა ჩამახს, აკამც უნაწილა იქმნებთან ზეგის მკედარათაგან.
ნემცა უხვეუკას მას სსმუებულა სსმითხას, სელასმც მასის წა-
რატატეკენ შუხა ახდთი, მას ზუდამც ახარქის სსმთველა სტახა,
ხოლა დამბტკეატეკულები დ'ამან აკურთხოს, მამშლელა დ'ამან მს-
შადეს თუკის ცხაურებთან. თუ ვახმე აბთია წახადმდგომი სთეიგარა
გამ(ა)ჩინოს, ამ სთეიგარამან კამტკეუხვოს და გამხმეადოს ჩვენგან.
ან ჩვენას ნათესაყისგან შუხა ნათესავი ან მოკედეს, არც განხბარ-
დეს; არც ტუქე წაერთოს. ვან აცან, სთეთი იატახი დუჯუდე კახეთ-
სა, რამქ მუ თათარი ვარ, ეს სთეიგარი ვატეხოს, ან შწამსო, ასემც
შაიშლეკა მამადის სთეიგარქელა, ექნას თუახზუდა, თუგის კეღით დო-
რამც დუჯელავს, თუგისა კახრახქელამც დუჯელა, მისი დოცევა ცოდ-
ვათ შენარცხოს, სემცა უხარან თუგის სსატახნაშო, მტურამც წა(ა)რთ-
მუკს თუგის სსატახნოს. უცხო თესლიამც მ(ა)ეკვლანებან მათ სსატო-
ნოს, უდრამდარც მოკედებან. მასი სუღია ნემცა გამთუა ჯაჯარქეთი-
საგან, შვილი მისი თუეს თბადი, ცოლი მისი ქვრივი, შერეულა
აგვადებთეა შვილი მისი და თთხოუდე, განუარდედ აგი ნატამადი-
საგან შათის, ადხიდესქი მასესსდეკან უაკვლავუ, რაც უდავას(ჯი) მას;
ადიქრედ უცხოთა სსმრთაშო მასი, ან ებოებან მას შემქუ-შემქერე-დ-
აწურა იბხეს და სსმანა ესე ქეს ტ ჰო, თუკი თუღასისა ა, კელი
თა კარასა ჩვენის მდიუან-შწიგნობრის თუჯელქიშვილის სუგისათა.
ბოლთუ სსმი ბეჭედი ახა, პირველს აწერთა: „შეფე ნაზარალიხან“, მე-
ორეს: „დედოფალი ახა“, მესამეს: „მონა დ'თისა ბატონიშვილი თუი-
მურაზ“. აშთაზე აწერთა:

*) უნდა იყოს: მასამე.

ქ ჩვენ შევეთ შევემან და ავთა კედმწივემან, ზტროსმან
ამამ-ეულა-ხსნ რაკორაღან ამ ფარმანსა შიკან მსწერათ და ჩვენც
ასე დაგვიმტკივნობა შევე იმან-ეული-ხან.

206. სიველი კახთა ჰედისა დავით III-ისა ანუ იმამ-ეული-ხანისა,
ბოძებული ავთაზილ ჯახლიერი შვილისა ღამი, 55,5 X 28 სანტ.,
დაწერილია თხელ ქალაღზე მრგვალი მხედრულს ხელით.
წიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი უთველი სიტყვის შემ-
დეგ- სიველი ეტა დაზიანებულია.

1710, მთისს 12.

ქ. სებითა და შეწყვიტათ დთისით ეს ამოერთა უკუნისამდე
კამათ და ხანთა ცასთავებულა წყაღამის წავსი და სამანა შეგაწ-
ე(ა)ღეთ და გითბეთ ჩვენ: დთიე ზეგით დამტკბულათ, დთიე ზე-
გით დამტრეკულათ და დთიე ზეგით ვეირეგინისხანთა, იესან, და-
ვითან, სიღლიმონან მ(ა)ხერტათათა, შევეთ შევეთა, კედმწივეთა
მემან და თვით შევემან, კედმწივემ(ა)ნ დადის და მადღის ბედნი-
ერან არანის კედმწივეის შეიღურად აღზრდილმან, მათგანვე ვამა-
ტანებულმან, მ(ა)ტროსმან ი მ ა მ-ე უ ღ ი-ხ ა ნ და დედამან ჩვენსა
დედოფალთ დედოფალმან, ზტროსმან ა ნ ა მ, სისურველმან მამან
ჩვენსა, ზტროსმან მემ(ა)დ-ეულამ და ზტროსმან თეიმურაზ, მემან
ჩვენსა შირმშომან და სისურველმან ზტროსმან მ(ა)ქმ(ა)დ-მორზამ, თქვენ
ჩვენსა უმან, კრთველს და წესისებრ მთავადოფურად ხმსხურსა
ფ ა ნ დ ი ე რ ი მ ე ი ღ ს ა ვ თ ა ნ დ ი ღ ს, დავითს რასტომს, ვახ-
ტანგს, ბრანს, კდამურს და ზადს და უთველთავე მომავლათა სხ-
ლისს შესისათა, ასე და ამ ნარსა შედ(ა)ნ, ვითიე თქვენ და თქვენა
სხელის-კაცი ზად კურადეყენით და სამან მის წადი მამულა ამან
კეოლოდა და სიველი ვითითიე ამისთვის მად(ა)თ, მოკათხულა ვემ-
ნათ, უმამართლათ კქნ(ა)თ, მოკვიდექით ვარს დარბზახე ჩვენისსა
და ამან გაკვირბით, რ(ა)თამცე თქვენა სემკედრო სიველი ვითითის მო-
ურათბა თქვენთის: კეობამენ(ა)ნ(ა); ვისმინეთ ავა და მოხსენებ
თქვენ(ა) და გითბეთ ვითითი სმორთად, რა რაკადან მთურათბის
რაკა და წესი თეოს, ისტახიშვილის კათალიკოზის, ზტროსის და-

შენიშნავს ხეის დროებით, უსაფრთხო კაცის უდიდებობად, ქონდეს და გა-
ბუნდებულს დ'თნ სვესს ერთუკულობასა და ხამსახერს შინა, ანადებს
არ მოგუშდობს არს ჩვენებს და არცა კათალიკოსობისაგან, შემდგომითა
სხვათა შემტრანსკაცის, გიბიხებით, კარისა ხეხისა ვეკიდ-ვეზირხი,
ბძახებს და სამხისა ესე ხეხისა თქვენდა ასე დაუმტკიცებეთ და ხე მოუშდობთ,
სვენიანურ იანა დეკამის და შემწეობითაგან კადე. დაიწკრა კარისა ხეხისა-
სა შდაფს-მწიგნობრის გარჯანძის(კოს). მასის იბ, ქქს ტქქ (—ტქქ).
ბოლომ სამი ბეჭედი ხის, პირველს აწერია: „მტკიცედ ვზი დავით,
ძირად მიღეს დავით, ვარ კულმწიფისა ვახლილი ბანდით, იმამ-ყული-
ხან“, მეორეს: „დედოფალი ანა“, მესამეს: „მონა უთისა მატონიშვილი
თეიმურაზ“.

207. ხიველი კათალიკოსის დომენტო III-ისა, ბოძებული ხელია
მანდატისხანში, 58 X 29,8 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე
ლამაში მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია არ-
თრი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის საკათა-
ლიკოსო ბეჭედი, რომელზედაც სვეტი-ცხოველია გამონატული
და ვეკმით აწერია ბეჭურათ: „კათალიკოს-მატრიარქი დომენტო,
ქქს აქით ჩლე“.

1725, თებერვალი 21.

წყადობითა დ'თისათა ჩვენ, ქრისტეს დ'თისა ბიერ კურთხე-
ულმახ და ყოყდაის საქართველოსა მკურთხეულმახ, დიდის მამა-
მთავართ-მთავარმახ, შეყუთა მარაყისდემან, კათალიკოს-მატრიარქისს,
მატრანსხს დ ო მ ე ხ ტ ი მ, ესე უგუხისამდე ჟმით და ხხათა ვასა-
თავებელი, მტკიცედ და უგვალებელი წყადობის წიგნი და სიკვდი
შკრიწებელი და გაბითეთ თქვენ, მ ა ლ ა ლ ა ი ე ს ე ტ ა ს ს ა, სავამ-
სა, ზახასა, ავთხდიდეს, გიორგისა და ივრახისა, შეადათ და მო-
მკადათა სხლათა თქვენისა უგველთავე ასე და ამა ბანსა ზედა,
რომე თქვენი სიმკუდროსა სიკვდი ამებდა, ცოტას ხხს ცეგაწეურით
და კამოტართით, მერმე შამოცეხეურით და ისევე დაგვაჯეთ, ვის-
მინუთ ავა და მთხხეობა თქვენი და გაბითეთ ამხედის მარჯობის,
სამკვიდროდ ყოყდაის კაცის მათეკვარ-მოყისარხლადო. გქონდეს და

გაუქნებურთს დ'ონს სყდრისა სვეხისა ერთეულაბისა და სვეხს სამ-
სახურსა შინა, არაოდეს არ მათეკმდლოს არა სვეხეზან და არცა შემ-
დგომად სხვითა კათადეკაზისა და შეპატრონებოუეს. ვინც ეს სვეხეზან
კარაკეთს და წყალობის მოკომდლის და ახ შეგველებად კელ-ფოს, მისმცა
რისხეპს მამა, ძე და სულა წმიდა და ეოველისა მახინა წმიდასია ზე-
ტაქრისი და ქვეუხეპრისი, ატამცა განივითხვის ცოდვითა სვეხისა მტე-
კონად დღესა მას დიდსა განვათხვისასა, სოღოთ დამამოტეკივებელი
ამისი, დ'ონს ბეურათოს, არიან ამასინი მაწამებია და შუა დამხდურნი
სვეხა სხლათ-უც(უ)ტესი მდადაძე ამიღონარ, მისი ძმა მდავანია სო-
ღოთის, გედუეხიშვილი სრდალი გბრძელ, მტეხეთის დეკანაზი და-
სიელ, განდელაე ჰეოტე, შეუხიბეთა უხეტესი ჭანძეული ქანსასრო,
მადარეო-უხეტესი გედოსიშვილი მატა, თაზიშვილი სეურავია მატა,
დაქიძე ნაშუხა და სულ ერთაბიღონი მტეხიუღისა. ქს აქეთ ჩ ე კ (სიე)
ანდეკთასისა პატრონობისა სვეხისასა კე, თვეს თეპედვადეს ე, ქს
უ ი ე, დასქერა სხხეზა ესე კვდათა განდელაეკისმვიღის ითახესითა:
ქ: *). ქ ა თ ა დ ი კ ა 'ს-მ-ა-ტ-რ-ა-ა-რ-ქ-ა-დ-ა-მ-ქ-ს-ი-ი (ხართულათ).

208. სოფელი ერეკლე II-ისა, ზომებულთ სერგია პოპიაშვილისადმი,
55x25,8 სანტ., დაწერილია კარგ ქალღულზე მოხვეალი მხედ-
რულის პელით. ნიშნებათ სხანარია ორ-ორი წერტილი ეოველი
სიტყვის შუდღე.

1748, აბრადის 7.

ქ. ხეითთა და შექუეხითთა დ'თასითა აესიან, დავითან, სოღო-
მანახან მასურ(კომანს(სიე), კახეთის, არავეთის ზურაბულ-მქოსებელმან,
შეფის თეამურაზის ძემსი, სრულად ქანა(ლე)ის გამგუბ(კე)დამს, შე-
თუთი შეუექმან და თეთა ხემაწაუქმან, პატრონმისი შეუეუე ერ ე ე ლ ე მ
და თინა შემტეხედრემსი სვეხმის, დედათეადით-დედათეადმან, პატრონმის
ს ს ა მ, ზომშომან და სსერეულმან ძემან სვექმან, პატრონისმვიდმან,

* ეს ასო ასე უბის დედანში. თარიღში ქრისტეს აქეთ შევდომია,
უნდა იქოს: ს ლ ე ე. ინდიკტიონიკ არ უღობის დომეტრი III-ის კათა-
ლიკოსად დაჯდომია, რომელიც მოხდა 1705 წელს.

კახთ არაკვასი უფლის წულახს, ზეტონხმს ვახტანგ და სუფარულმან
 ხეხმხს ბაიას ძემან, ზეტონხმს ასან-მირზამ, ესე უამთა და ხათთა
 განათაგებელი სამკვიდროთ და ხანთლოდ გამოსადეგია, მტვიცუ და
 უცვალებელი წიგნი და სიკელი შეკრწელებით და გიბოძეთო შენ, ხეხს
 ერთუკულს და შრავაღვეთ დეკოთ-თსმლოთ ამებშია ხეხს წინ გარჯილის
 და შენს წესობაზე დიდათ გამოხეხილს უმსარ ხეხს, მირზანის ქვე-
 ხას, ზე მ ბ ა ს მ ე ა დ ს ს ე რ ტ ა ს, მისს შეხს, დედეღს, წმინდას
 სმლოთის ვაცს დეძეტრეს, შეიღის შეხს დავითს, ასეს, ზურაბს და
 იასესს, შეიღთა და შობაგელს სხელითა თქვეხისისათ, ასე და ამ
 შარს ზედან: მთხვედით კარს და რაზანს ხეხისას და ცლოჯინის
 ქვეხობას და მარზანში ამოწვევტილის ბურუკს ხეხისს მამულს გვა-
 აკებით, ვისმინეთ აჟა და მთხვენება თქვეხი და გიბოძეთო, რადგან
 მარზანზედ დ(ა)კელათ ცდათხინს ქვეხობა, რადგორადღე მარზანის ქვე-
 ხობა გჭირს, წყადათა ბატონის მამის ხეხისაცან და ხეურტან, ესენ
 ამ რაკით გვაწყადასებთა, რადგორც ძველადგან ქვეხობის რაკი ვახე-
 ხელია უთფაღეთის, ეს ერთა სკომლოთს სჯილადლოდ ბურუკს, ზე-
 რ(ბ)ის შეიღის, ამოწვევტილია მამულა გუხით, სხელით, ქვეურ-მარ-
 ნით, წყადათ, წინქვილით, სხხხე-საუესით, გვაბოძეთთა ვაჟელის კ-
 დის მოკლეკარ-უედიღვად. თუ შენ ხეხსზედ არა ტყვე რა, ეს ხე-
 ხი წყალობეთი არ მოაგეშლოთ ხეხვან და არც სხეთა შემდგომთა
 შეიუეთა და შეზეტონხეთაცან. აჟე გიბოძეთო, კარას ხეხსას ვეჟად-
 ვეხონთა და უთყვანთ მთხვეფხა, ვახაგის შორეუთა, ხედედათ,
 ასისთათ, ქვეხებთ, თქვეხნ ესე დამტვიცვით და ხე მოკლეით, რა-
 დგორადღე ამ ხეხს სანთქეთს თარკანს შიგან ეწეროს. ქანდეხით და
 გიბედნათარას დანს ხეხს ურთველობას და სანსხურს შიგან, დავ-
 წურა ბძახება და სანსხი ესე ახლაკეთობს შეუფობის ხეხისასს წელ-
 სს შეთახეს, თვეს ამრღელის ზ, კელათა კარას ხეხისს ქვეიუღის-
 მის მდავინს თათრისასთა, ქეს უ დ უ. ზოლოზე თრი ბეჭელი ახის.
 პირველს აწერია: „ქნარს შიციმს დავით, მიკრობს ძედ, კახეთის მეფელ
 ცაბთულს, ერეკლეს“, მეორეს: „ბრტოდ-შვილმან დავითის, ნერგმან ზორბ-
 მან, იესეს ძირბან, ასან-მირზამ“.

ამოახე აწერია:

ქ. ხეხს საქართველას უფლის წყადა, შეთვის ძე გიბორგი, ამ

მისი სიძღვრის, იატონის მამის ზეგნის ბძინების თანა-მოწამე ვართ. მარტას კბ, ქქს უა. ე | ჟეოს ძე ჯიორჯი .

209. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული ზღვდღოს იესე მაჭავარი-
ნისადმი, 1744 წელს ხატ., დაწერილია კარგ ქალაქში მხივლ
ლამახის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირთა თი-
თა წერტილი.

1744, ივნისის 8.

ქ. ყვადღიას ღთისთა ზეგნ აუთან, დავითან, სიღომთხე-
რის, იატონისძის, ძემის ჩხებულთა მეთეს თეიმურაზისძის, ო რ ა გ
და მეთარბან, შუგუმან ქართლისა და ვახუთისა და ბოსხდა-ეზა-
ხის(გინ) მჭროთელ-მოსხეგელის და თანა-მეცხედრუმის ზეგნის, დაღ-
მისი ასეღმის, დედუღელის და რ ე ვ ა ს, ძემის ზეგნის იატონის-
მეღელის გითრვა, ლეკის, თეღის, ვატასტ და თეიმურაზ, ესე ყვა-
ღიას წაგზა მეგაწეღეთ და გითთეთ შენ, ზეგნს კრთეგელს და
თავ-დაღებთ სამსხერის მღვდელს ა ე ს ე ს, მეღელს მენს ლეკის,
სიქარაღის, დამატრის და მთავაღთა მენთა, ასე რამე ზაზის ზეგნს,
შეგნს ერეკლეს, მამს შენი მაჭავარიანთა, იმერელ მეთეს აზნაურთა-
ღთა, ყვლად ზეგნთაღთა და მან უკან კრთხეგელს ბეათ ზეგნს, ანთ
დედუღელს, მღვდელად გავზრდუთებთინთა და მსხერებთა სხატრელს
მეთეს, ზატრანის მამ ზეგნს, კრთეგელთა და კეთაღად და, ვითაც
მამ შენთა, შენც აწევე კრთეგელთა სამსხერთი ზეგნთა და გავმს-
ხერე მთისთ თე ბანთა: თეიმოს, თემეს, ქართლისა და ვახუთა,
ბრთაღთა თე მსეღთისთა მეთემურთაღად გავზღდა, მართ ქათეს
რამ დაღისტუელთა და სრულად ქარკანი შატავაღეს და მღვდითა
ღთისთთა ვიღეთ და ვარდუ ერთაღამდე სრვით მავეგეთა და კვა-
ღად ზღაზხისა და იერის მესხურთა მაკახლოღით რა ახლოთ, ვკო-
სეღით კრთხეგროთა ადრეგეს, ართი დავიხედა დიდად ღრმს და
კეღისა და ცხენისკან მსულად ვახსეღელთა, მოხვედ შენ, მღვდელთ
მაჭავარიანთ თეზე, დაიხახე კახიკრად: „მეთეუთა ღთავ განთღაერე-
თუღისთ, რასათვის არა უტევეთი მეღართა ტერვიღთა: სრვად ქარს-

ტეს მტერთა ზედისა?*) და რა განაცხადი ხიდრძე და განსისყველად ძნელია გზა რუისა მის დიდისა, წარხვედ იუბიელად და შიდაჲ ბარი და იწვევ იუბიელად ივეთა მიწისა ხიდრძედ და განსისყვეს გზა იგი შიდაჲ, გაჟედ ჯამქართა, ვეწიხით და შიდასრქითა ურანგებია ლეკია მსხვილითა და უმრავლესისა დახსიქსენ ედითა დ'თისათა კლდეთა მისა და წყლითა, და ამხ ბინადითა მისა მქედ აბოქუ*) და შიდაჲ რად. და კვლად ახათ-ხინას: დიდის თმის შინა თან ივეხლდა და მქედ იუბე და გაჟურელად ჩვესკას, ვძლიეთ ძლითა ჯერანითა და მუნტა კარვად გაისარქე. აგრევე მუდანი-გვარის დადასტრის ვარის და შვედხვედ რომ გაგვემარჯე, კარვად იუბე, აგრევე იტოცეს, როდესცა მის ჩვენი ამერთ შეიბე სიჯლითინ და ჩვენ რომ ვაწვეთთ ცუდადართა და შეწვეთათა წმადისა შიწამისა გათარვისათა ვაღეთ და აძღვეწვეტეთ: მუნ აქედ თან ივეხლდი და მქედ იუბე, სამთველადის მსხურეობითაც ვემსხურებდი და ათრდასი შიქარეობითაც, ამხ იუბითა მსხურეობითა შეხითათა ჩვენიც უმეტეს მსხურეობისა მქინის მატეგეცით და იურადისა ერთგულეობისა შეხისითა, სხატლელია მატრონა მამ ჩვენი და ჩვენ ვართ მუთაობაში, ქადაქს ვართ აღსარეობის მქინის ვიტოვდი, ამით სიმუქეთა შეხის მსხურეობის წყაღობის გაქმნითა ამაწვეტრადის აყადის სუამანის-მედიის ხეიანსა მამელია შიათა, ბარათა, წყლითა, გლეხებითა, სიბადისათა, სიღამათითა და უოვლით მისის შემოსევათა, რისც მქინებელი სემოსნიშვილია ეთიელეთის, უთყუაივე შეხთვას და შედითა შეხითავის გვიბოძებია. ცქინდეს ჩვესს ერთგულად სმსხურისა შიგან, არ შიგეშლით წყაღობა ესე არა ჩვენგან და არა შემდგომთა ჩვენიან მუფეთავს. განძისეთ, ვარისა ჩვენიან ვედილ-ვეწარნა, იბჩება ჩვენი თქვენიც არე დაუმეტეტეთ, რა გვარადაც წიგნისა ამის შიგან გვიბინებთ. დიწერა ედითა ვარისა ჩვენიან მდივან მწიგნაბრის თქეს***) იესუსათა, ქადაქს: ტუფასს, თვეს იუნისსა მ, ქქეს აქეთ ზღა და ქართულს ქარანსიქისს უნს, ბოლოზე თთბი ბეჭედი აბის მარველს აწერთა: მე ფხვთ განბანსილთა მიერ ევლესია ვადრდე, ეოკლეუ. გეორგეს: „ვინ არს მიზეზი არსთა მყოფისა, მან მცა წიალი დედუფლო-

*) უნდა იყოს: იუბე.

**) აქ უნდა გამოწვებული იყოს სიტყვა: ძის.

ბისა. და ბ ე ჯ ა ნ ო. შესამუს: „გვიორგი ბატონის შვილი“. შეთხზეს: „მჩიობლთა შეფისა ძესა, ღღინ სახელად მესესა“.

210. წერილი ერეკლე II-ისა იესე მანაბლისადმი, 32,5×16,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ხიშნებათ ნახზარია ორ-ოთი და თითო წერტილი.

1769, აგდისის 31,

ქ. ზვენ შაკიერად ზვენსა დიდსა იშედსა; დიდად იშედად მასს-
 ნეკელს-მასსედავს და არაოდეს დასავაწერს მ ა ხ ა ბ ე დ ს ი ე ს ე ს ა
 მრავალი მოკითხვა მთასსეხეთ: შენა წაგნი შოიწა ზვენთან, ჟოვე-
 ლივე ვსენხათ, რად მოგეწერა, აქ ლეკებს დია მრავალს ვუდაზარეკით,
 მკრამ ათს თემანს ნაკლებ ვუდარ გავარიკეთ და ათ(ი) თემანი აქ
 ლეკებს მკვ ასეინს იარაბიზედ შენმა ძმამ შიანრა. შავ ასესს გა-
 მაართუი ეს ათა თემანი და გამოტეზაზე, ვასესანე შენს ძმას აუღაო,
 მაქაროს. ეს დაჯერებით ირადე: ნაწუვარიც არ აღი ზეგია ამავა,
 რაც სასუკელი ზვენ ამათან ვვაქს: ხე დაუგვიანე, უნდა, რომ მთა-
 იართ: აუდაისის და, ქვს უნს. ერეკლე!

211. წერილი ერეკლე II-ისა ხევისთავის ფარსადან მანაბლისადმი, 33,5×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ხიშნებათ ნახზარია თითო წერტილი.

1788, დვინობისთავს 12,

ქ. ბრწინვადეს თავადს მ ა ხ ა ბ ე დ ს, ხევისთავს ფარსადანს,
 და ხადერიშვილს იარაბის მრავალი მავათხეა უამეო. შერე ყარავა
 ასი გამოგვისტეშრეპათ და ასეომი წიგნები მიგვიწერია, რომ ასინა
 მამდობრივ გამოვიდნენ და თამარაშენს და იმ ადგილესში არსად
 ვვარას დადგენ, თუ ვანიგის იმ ლეკის ვარმა შანდეთკენ მოსუდა
 მოინდომონ, სრულა იუტეხის და არ შემოუშონ. ზვენც ყარაულება
 გვიოქნია. ის ვარა რომ ასადქალაქიდან იორებს და ქართლიხვენ წა-
 მოვ, ზვენც აქედამ რუსიან ვართა და ზვენს ვართა სხქაროდ გა-
 მოვდგებით და მოგეშველებათ. თუ ქვალღვანის ხეობისკენ წამა-

კიდნენ, ზეენ უან გამოეკეობთ, და თუ გარს და იმის ზეთი
მაკადნენ სდამე ოსესსე ზეენთან და ვადამკრები და
წეადამასე დაუმართეთ; და თუ გარს ქეეთი მაკადნენ სდამე, ასეის
იქ არ დაუმართეთ და მქრობას და არც გვანდა. ამ უარჯას თქვენა
კაცები გაატაეთ და გასტუმრეთ, რამ ოსეთი დამ ჯანა გამოიქვანის,
და თუ ვისმე ოსის თქენა ზქონდეს, თქვენ ღათრავამა უნდა განადით
და თავდებთა მისცეთ. დუხისამისთავის ი ს; ქს უ ა კ.

ქ. ამხედ დადად მტავად ბუჯთისა უნდა შექენთ ერგლე.

- 212.** წერილი ერგლე II-ისა ფარსადან შინაბლიხანში, 28,5×15
სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებით ნახვარია თითო წერტილი.

1787, მკათათვის 14.

ქ. ზეენ მტავად მის ბრწყინვადებას მ ა ზ ა მ ე ლ ს ე ვ ა რ ს ა
და ს ის და ერთადე მახბლენს ასე უამყო; მურე მადვიანობუგან-
შვიდს თამს ესე წედელი ორა კამლი, ერთი მდელი და ერთი
ამხა განყოფი მანდ გავსით სდამე და არ ახეებთ, რას ემართ-
ლებით და ან რას სსუითთ უქენთ თავის ემას. თავისი ემანი და-
ნუეთ, წამოიქვანს, თუ არ დახეებთ, ასეუდით მავ და თავის ემას
ასე წამოიქვანს. მც მდელიამ აქ ზეენ მადვასსენა თავისი საქმე,
მკრამ ამს თავის ემას უერავის წართმევს. მკათათვის ი დ; ქს უ ა კ.

ქ. თუ სეთი ხიტევა ექნოს რამე, რამ ევდესის დასეებებს, ის
მადვასსენის. ერგლე.

- 213.** განათენი ხიმშაშვილის სულხანი და მისი სხლის დეკანის
დავის გამო, 42,5×20 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათად ნახვარია მწიფეობა და
წერტილები.

1788, თენისი 27.

ქ. ხიმშაშვილი სულხან თავის სხლის კაცებს, რამხს; ბერე-
კას; დანქანს და დავათს ბუჯანთურხედ კდავეთდა: სანტრელს შე-

ფეს თეორიასს ბუღალხურა სკეპორად ჩემის თუხასისათვის უბამება
 და თქვენ მდღაზურითა დაგაქვრათა და სემთავს წაღა ზღარ და-
 გიღვათთა. ეს სხენებუდა სიკვლეა სულხანს სსმართლსა წარმთა-
 ეენა, რამელმთაღ სწერს: „გიბამბითა ხამმამთაღს შერმზხანს და
 თამაზს თქვენი სსმკვადრთა თრა კვამლა და ბუღალხური და ბობახითა“.
 შერმკეს სსხლის კარს დაგათსაღ მარქანდა სხნარკელის მეფის თეო-
 შერაზ ჰარეგლასკან ბომბოღა სიკვლეა, რამელმთაღ ბობახს უცხა-
 დებდა. რადგან თრსაღ შერმკეს სიკვლეა შსიკვმთადით და თაყის სსხ-
 ღის კარნი სულხანს მთუგებებს: ბუღალხურს შქის წადის თარდა,
 რადესაღ ვაგურადღარო, სსკკან გრკეთა და დღესაღ კვლთ ვაჭირავსთა.
 ამას გამა ხეენ მთსმართლთა ხამმამთაღესი ბურეკას, დარხანს და და-
 ვათის თაყა დავადღვით. წადებებს, კრამა სტა ჩასკეხას და ასე
 შქე გიგონს: ამისმა ტანმარხაგულეუქლამა და თამა, რადესაღ ეს წადლ-
 თის სიკვლეა მთმთავნა, ბუღალხური უწინაღ სკერთთა უათვლად, წაგსს
 შქემდგომადაღ სკერთთაღ ტავთაგით და შქის წადის ბუღალხურის
 თარდად, უხეხის ეს მამული, ვაჭირავსთა, თუ ასე შქეფიგეს, და-
 სემთ ბუღალხური ხამმამთაღებს რამაზს, ბურეკას, დარხანს და და-
 ვათს, რადგონაღ დღეს ტავთაღლა აქეს, და თუ ვერ შქეფიგეს, სულ-
 ხანს უხდა დაახითარს. ათსკვლთ მბურამთაღათა თარან და წადლასტან-
 შთაღათა წადეს, ასე ზადსრულეთა. თხისის კზ. ქსს უთ ვ. ბოლოზე
 თახი ბეჭედი უხის. მბელრულ-ბუტურის წარწერით. პირველს აწერთა
 „მეთოდნი“; მეორეს: „ლთად, კათად ვესაგ ქრისტეს- [მწველენ] ამა მთქესა.
 ნიკოლოზ“ (ხუტურად); მესამეს: „დიკანბეგი“ ხუტურად; მეოთხეს
 სხვათა შორის ხუტურად: „სო-ომონ“.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით აწერთა:

გ. ღათის წინაშე მე წადლასტანსმთაღი წადლ ამ მდღავან-
 ბეჭედის კანხისებუდას ხამართათა და მათის ხამადლის ბატონის შ-
 თას დამტკავრითა თსთუდად განუწესებთეთა მამურისმთაღის. თა-
 რანისმთაღი ზაზა და მე წადლასტანსმთაღი წადლ მთაღათა ბუღალ-
 ხურმა და რადგონაღ ეს ვახახეზა კვაცხადებდა და ასე უათხრათ ბუ-
 რეკასა, დარხანსა და დავათსა: ახ უხდა შქეფიგითა და სსსთუგესა
 მამულთაღ ახეხითა, და ახ თრ და რასაღ მამულს ტადღვითა, ახ უხდა
 დაახითათა, ამით ხამაგესს სმთაღ სხითკლად, ზადეს ხელმა, მავადებებს,

ეკლესიას კარი მკვლელს გააღვიძეს და უთხრეს: მოდიო. მიკვლეს
სულხს სიმსამკვლედი თავის შვილებით სყდრის კარმდის. ამ ბერე-
კამ: დიქიხამ და დავიამ ასე უთხრეს: ამ ეკლესიას მადლმა, მენ
რამ მამულს გვედგვიით; ეს მამული ალადი ჩვენი მამის და ჩემის
წილსში ნარკები არის და ამის სამკვიერა მენი ნარკები მამული,
იქვე ახლას დანახვეს, რამ ეს არის. და ეს არის, სყდრის კარმდ
რამ ადგენენ, ას სიტყვა რომ უთხრეს, სყდარში შეაწიეს, ხსნილუ-
ბა ხელში ეჭირათ. მამსვე სულხს და თავის შვილები ცამირჩუ-
დეს და წამოყადნენ, რომ არ დატავიციოთ. მას უკან ამ ჩემს
ამხსავმა(სი) მირისმვილმა ასე მათხრა: მე მესამელი და მოყვარე
ვარა და მენ ან დატბრუნეთ, რომ ეს კარბი ან დათვიტონა და ან ის
მამული ენდა დახეობანა. მოვეწიე გზახვად, უთხრა: ას კარბი
სყდარში შესულნი არან, ხსნილუბა ხელში უჭირათ, მოდიო
და დათვიციოთ. ასეთი სიტყვა მაიხრეს იმით, რომ მამსვე
დავბრუნდი. დ'თის ვეიტეუ და მეტის ერეკლეს თავს და
იმ ეკლესიის მადლს, რომელს კარხვად მე ამით მავეუ, როგორც
ამში დამიწიონებია. სწორეთ ასრე იყო, მე თუმხანსმვილს
თასქის ამ ზადდსტანსმვილმა ზადლმა ასე მათხრა და როგორც
მაიხრა თავის ზირთა, დ'თის წინამე ასე დასწკრე. მარამთამის-
თვის კ თ: ქქს უ თ ვ. მე თასქის დამიწირა და მოწამეც ვარ ამ
ზადლის ხაქვამსქედ იოსებ | თავში ზირველ გვერდზე სხვა ხელით აწერიო:
ქ. ჩვეს ვოლდის საქართველოს და კახეთის მეფე ირაკლი
მეორე ამ განჩქის გამტავეთა. აგვისტოს ქ: ქქს უ თ ვ ბრძალს.

214. სიგელი გიორგი XI-ისა, მოვებული შაველი ყორღანაშვილი-
სადნი, 29 X 20, 5 სანტ., დაწერილია ქალილზე ნოვგალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ, თავში აკლია. ცენტს ფურადებიანი
გარაჟი უვლის გარს.

1664. ...სიგელი სეგიწყდეთ [და ცამოსქ] თაქუენ,
ჩვენი ერთველია და თავადებით ხამხურეს უორღანაშვილს მდი-
ნის მე რან ი მ უ ა დ ს მ დავანს შ ა ვ ე ლ ი ს, მამს მენს იარღლის,

საქართველოს საბეჭდო

მუდგის მესხ ავთანდიდს და შამასი, სრუთა მუდგითა და მომავლთა თქუენთა ასრუ და არა ღირსი ზედან, ადგეს ჩუენა უფროსი და თუდას ხსნოდე მის მუდუ ზატრონი მანხა-ზარხან ეახთის ათა და არა ხსნ კამოასიტუმარ, შენ მოხუდელ და ჩუენის სიგოცხდას მისი შუგის მანხა-ზარხანის მოხუდა გუხსრუ და ჩუენ სმისხარდამოდად მუგოწყადეთ, და კითხეთა წინას-კამ თქუენგან საქანი ენაგეთ ვახტანგ-მუდგითა დათის და მისი განუთოთი სარქისა. ეს არა კამდია კაცო რადგან თქუენი უთოთილიეთ, თქუენტი ამასიუის დეკუეკუთ და ვასმინეთ მოხსენეს თქუენი და კითხეთ ენაგეთ ვახტანგადე დათის, მისი განუთოთი სარქისა მათან ცოდამუდგითა, სხელ-კარათა, ჭერ-მარხათა, ვუდითა, ვუნჯათა, სხსნა-საესიითა, სთაითა, სსამოკროთა, ტუითა, მინდროთა, შთითა, ბარითა, წუდითა, წახედილითა, ეკლეხითა, სსსუდგათა, მუნითა და თკრითა, სმქმრითა და უძებრითა, სსმხათა და სამდურითა; დღეს რისტ მქანსეუდნა არათ მათან მართლან სსმართდაანის საქმითა, თქუენთის და თქუენთა მუდგითოთის გუამთებთა მუეიდრად, სსამუდგედ, (გ)ქანდეს და კითხედიკროს დ'თინს ჩუენს ერდგელო-ზას და სსმისხურს ქუეშე. ესე ჩუენგან წუდგითა არა მოგუქმადოს არა ჩუენგან და არა სრუთა მუეტროხეთოვან. დავიქურა წიგნი და ბასიუა ესე ქსი ტნბ. გ ა თ რ გ ა; დ ე კ ვ ა ს (ჩართულათ და თქროს მელხით).

115. სიკვლი კითხიკობის იოვანე დიასნიძისა, ბოძებელი ზუცია მალაღამისადმრ, 36 X 14,5 სანტ., დამწერილია ქალღალბუ მრგვალი მხედრულის ბელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1700. ქ. სსხედიის სსხურის ასუგან დუესანამოს, დუესრუდებელას მამის, მისი და სუდის წმადისთა, მუხბნითა ყოვლად წმადის, უხრწყელის, უფროსედ კურთხეულასა, დედოფელის ჩუენის დ'თის მშობელის, მართლან ქალწყელის მართამისათა, მდღათა რხოკედს-მუოფედის მატაისნის კვარანსათ, სუეტის-ცხოველათ, კუართის სიუედლეს და მართის დ'თ მუოფედისათ, ჩუენ ქრისტეს დ'თის მიერ კურთხეულმის, ყოვლას საქართველის მუკურთხეულმის,

ქმან დასამოსისის, კათალიკოსის ბატონისის ოსტატის, ესე უკუნისმდე ხსიან და ჟამთა განათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი წყალობის წიგნი და სიკვლია შეგიწყალებო და გიბოძეთ შენ, ჩუქის და სუფრის ჩუქისა ერ(ო)გულად ხამსიუკსა უმას მადადას ქს ხუციას, ძმისა შენსა ფარანს, საამს და საზას; ასრე რომე სხუელის წყალობას გვაჯიხთ, ვასიმინეთ ავა და მახსენებთ თქვენთა და ჩვენთა შოკითბული ვქნითა და იტახისშვილის კათალიკოსისაგან წაგნა გქონდით და მამის თქვენს ბუფანასათვის ამქნდის მთურათის მიეტა. ახლა ამისი მთურათის შენს განბოთეს თსუეს ქონდა, ამისთვის თვის წიღისა ჩარგნა ვუძისევეთ მთურათისა შოკითბუთა და თქვენთვის ისრევე თქვენთა სიბუადრო ამქნდის მთურათისა გუბობებთ. ესე ასრე გავათავადეს და არა მთავრადის არა ჩუქისგან და არა მუბატონითა ტახტისა ჩუქისისათ. ვინაგა და რამხე ვადმან ეს მთავრადის, მასმცა რამხეს დაურეულებელი მამა, ძე და ხული წმინდა, მასმცა ედების კეთრა გქნისთ; შიმთავლი თუდსთ, ძმწოდეს ვქნისთ, მუხარ-ტყნადისა დათმარესთ, დახოქის დათმან და აბორისისთ და ჩუქისთაგა ცოდვითათვის თვა განაუთხუეს. არან ამისთი მამამქია: სახლოურეგნა ამადმარ, დუკანსთა ჰაინსე, მტავლობელი ითრამ, მუხტურე ქარაბე ზურაბ, მუქაქიო-უსუგნა მუტრე, შიწობლითე განბოუდ და სრულად მტყუთულისთ, ხალო დამამტკიცებუდისთ ამისთი დანს აგურათისთ. დაიწერა წიგნთა ესე ქსთა ტ 26 (=ტ 26). თუჯან -

ამთხუ აწერთა:

ქ. ჩუქს შეუეთ-მუეუმა, ბატონისთ ერეკლემ ესე ბატონის კათალიკოსის სისობითა სიბოურათა; ჩუქს დაგვიმტკიცებთ. ქს ტ 26 მეუე ნახარლითის.

216. სიგელი ბატონ მეფისა, ბოძებული ზოსიტა თავყელიშვილისადმი, 51,5 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით სიგელი სიტყვის შემდეგ მახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. ეს სიგელი გაურჩევი კომისიას 1836 წელს და უცნია ის ვალბათ.

1718, მარტის 8.

ქ. სტობას და შეწყვიტათ შლოისათა ჩუქს თსთას, დაით(ა)ან,

სიღამისნიანი, ბერძნობის, მეფეთ მეფეებს, თვით კედმწიფემან, ბერძნობის შ (ა) ღ (ა) გ ა ხ, ძმის ჩვენის ბატონიშვიდმან, ბატონის ვიარტამ, ესე ამბოთი უუჩისამდე ჭიისა და ხსი ცასთავებულა; შტვიტე და უუვალეულა წყადობის წაგნა და ნაშხა შევიწყალეთ და კითხეთ თქვენ, ჩვენს ერდგულს და თავდადებო სამსახურს უძისა ო ა გ უ ე ლ ა შ ვ ა ლ ს, ჩვენის კარის კმეივღას-ბაშის ხ ბ ს ა ტ ა ს ა და შვიდს: წესს ზებობს და აუთხილავს; ტარულს და შვილი და მ(ამ)ყელს სსხვისა შინისს, ოდეს მავგადაცეთ კარს დარბახის ჩვენისს და თქვენს სამკადროსს და გადაჯრდხილას თქვენს განუთავსა შატას ჩუქისს და ბეშქოსის წილს მამულსა, სსხვის, კარს, ვინაგს და მიწა-წყადს და წისქვილსა დაგვაჯუთო, ვიმძისეთ ავა და მახსენეს თქვენსა და შეგაწყალეთ, კითხეთ ისევ ბატონის მამის ჩვენის და ბაბის ჩვენის ნაწყადობელა უშვილას მინს განუთავსა შატას და ლებატუს ბეშქოსის მამულს და დღეს რისც მტონუელა ყოფილათ; თქვენთვის და შვილით თქვენითთვის ვეობძეობს სამკადროს და სობლიოდ და ყოვლის კაცსა უვიღებდათ. ქანდეს და ვებეჩიეროს დ'თ, ჩვენს ერდგულობის მის მთავარობის და არადეს არ მთავარობის არ ჩვენს და არ სხვათ მეფეთ, მეშტრთესა და უუელის წყდობას, აწე ვამძისეთ, კარის ჩვენის მავლენსა და სხვათ მახსენებ, თქვენც ასე დაუმტვიტეთ და ნე მოეძღაოთ, დაიწინს იბსენსა და ფარჯია ესე ქს უუ, კარის ჩვენისა სხვისა მღანის მღვაკაშვილის კდიშქოსის კელით. მარტისს ღ. ბეჭედს აწერია: „ქ'ეს სსხუბა ბაქარ დავითიანისა“.

217. განხიზნების წიგნი კახთა მფვისა კონსტანტინესი, 21,5×12,5
 ბანტა: დამწერილია ქალაღზე ნუსხა მწერბრბლის ხელით. ნიშნება: ნახმარია ორ-ორი წურბრლი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1728. ქ. საგელისშვილს მამუკას თარასშვილა ვაყა წაყდავა წისქვილზე და ჩვენსანგ კივის წიგნი ქინდა, ახლა საგელისშვილმან იხილა წისქვილზე და რადგან გავსზე ჩვენსა წიგნი ქინდა და ღარ დავაივჯყო ვაყა, ასე სამართადა ვქენით, რამე ნაგვლისშვილს ორა კვარს დავანუბეთ და თარასშვილის კითხა კვარს ქინ-

დეს. ეს წიგნი ვიბოძეთ, რომე ერთმანეთსაჲ ჩავიღა და სადა
ადარ მოკვდეს რა და სხუას კაცს კელი არაჲას აქვს ამისგან ვიდუ-
ქს: უ ი ვ | მეფე კატახილენ |.

- 218.** ვანახუნი მღვ. გრგალე II-ისა ჩრდილელ ჩრდილელი შვილისა
და ლუდუშაურის შესახებ, 28×15,2 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალდზე ნუსხა მშვიდრულის ხელით. ნიშნებათ ნაწმარია თითო
წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1752, შუათავის 2.

ქ. ჩუენ ზატრანმა შევემ კ ა ა კ დ ე მ ეს განახენი ვიბოძეთ
შეს ჩ რ დ ი დ ე დ ა ს შ ე ი დ ს ჩ რ დ ი დ ე დ ს ა და რ ე ვ ა ზ ს,
ასე რომე უნდაღას საქმით მოკვეე ლუდუშაური ვივი და შამხლას
სისხლზე გვღანარაკებდა. ჩუენს სამართადში იღანარაკეთ, ვაკუნ-
ვყო და მოვითხუდიტა ექებით, არაჲური სიტყვა და სადას თქვენ-
თან ლუდუშურს ვაცეს და შამხლას არა ქანდა რა, შესზე კელი
სამართლით ავადებინეთ. დღეის იქითი შენთან ამ საქმეზე კელი და
სიტყვა აღარა აქვსო რა, მიბობის და მაჲურთანის მეტო, არც შენთან
და არც შესს ემეითან. შუათავის 2, ქს: უ მ | გრგალე |.

- 219.** საგელი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული ამირანდო ამილანგრი-
ხადში, 44×25,5 სანტ., დაწერილია ქალალდზე ნუსხა მხელ-
რულის ხელით. ნიშნებათ ნაწმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი
სიტყვის შემდეგ.

1754, თაბათვის 28.

ქ. წუადანითა ღთისათა ჩუენ, ღთივ დამატუებდამ და ღთაჲ
დამქარებუდამ, ღთივ ცხებით გვარტუანისხმამ, აქისან, დავითანს,
სოფლომანანს, ზანკრატოვანსანს, ქარაილისა და ვახან-ბორჩხლას ოფლო-
ბით-მშურაბედ-მქონებელმან, შეუვეთ-მეივემან, ხელმწიფემან, ზატ-
რანმან თ ე ი მ უ რ ა ზ და ზარმომამ და სასურველმან ძის ძემან
ჩუენმან პატონასიკვიდმან ვახტანგ, ესე წიგნი და ნამხა ვიბოძეთ
თქვენ, ჩუენს დიდათ ერთგულათა და ხამხაურთ ქმათ, დიდებულს

თავად ზემა-ქართლას სარდარს ა მ ი რ ა ხ ი რ ს ა მ ი რ ა ნ დ ა ს ი და თქვენს ბაბასძედას, ქასიყის მოურავს აქესეს; და მიმამს რუკის, ნაკადლას და თეაშურას და თქვენს ძმის წუღუნის და შვილთა-მამაველთა თქვენთას. მას ჟამსა, ადეს თქვენს სხლად ვაცემბა ზოვს რასმე სურთოს მამულას და ეძახედ სელანარკუა გქანუნდათ და თქვენს ბაბასძედას დამიტრის და დავით ელანარკუოდით, ზოგინ რასმეს უმისა და მამულასთაყის თავისთავის სავადგეთათ ხელი დაეღვით და სქერდათ და ზოგი რამ თქვენ სხლად-ვაცემბათ იყო ამ-გვარები, რამ თავთავასთაყის გუქართო. თქვენა სმართადა და გარიგება დარბაისელთ უძახეთ, აიხი დავისაღხეს და; თუ რამ კრთის-სურთა სელანარკუა გქანდათ, ვაცარიგესთ და რომელიც სურთით დასადები ან უმა, ან მამული გუქართო, სურთით დასადგეთ, და განხეხი გარიგებისა დაქვერათ და ას სმართლასი განახეხება ხყენ დავებტოტეთ, რამ ვედა გარხეთათ განახეხებმა ვაქვერათ. რაც განახეხებმა სწერათ და ვარიგებულა, მტკიცე ის არას, რომელიც ამ განახეხებმა სწერათ, ვინც ამას წინააღმდეგი წიგნი გამოაჩინას და ჰქანდეს, ის ბათილი იქნება და ამ წიგნით გარულას, მტკიცე ქსადეს არს. გობასებთ, ვარის ზეხის ვეილ-ვუზირნა და გამრიგებნა. რაშხი და წიგნი ესე თქვენც ასრე გაუთავეთ და შლად ამისად შედრებულ სურათის იქნებთ. დააქრა ხელითა ვარის ზეხისა მღაჟის-მწიგნობრის თემანისმვილის გარჯახანითა, ქრისტეს აქათ ქქს ჩ დ ნ დ, თვეს მთისათაისსა ვქ, ქქს უ მ ნ. ამ წიგნმა მოშლილი და ჩამტკითა ჩაწერილი არს არის რა, თუ მოშლილი და ჩამტკებით ჩაწერილი რამ იქნება, ის ბათილი არის. ბეჭედს აწერთ: ქ. დავითის ტომად მკუთარ ტაბტზედ მჯღომად მყო ს საქართველოს დ-ნ ცხებულად. მეფე თეიმურაზ (უკანახეხელი თრი სიტყვა ზეცურად და ხვეულად).

220. წერილი ყოველ II-ისა უარსიდან მანაბლიხადში, 39 X 14,3 სანტ. დაწერილია ქალღმღე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ილითა წერტილი ყოველი სიტყვის შეწყვეტ.

1791, აგტომბრის 12.

ქ. ჰეგნ მაცეურად მისს ბრწყინვალეებს მ ა ნ ა ბ ე ლ ს ი თ ა რ ს ა

დასს მთავარზე უეჭვას. შერბე შენა წაგსება მათგან და მხდა-
ურს ამავს არ გვაგეგს. ამასთვის შენა დიდთ მადლობა ვართ.
შენას ურდგულობისგან რაცვარც ვიდეთ, იმგვარად ამტენა. ახლა
თუ მხდავ თუა, დასს ვაფაგეგს და შენს სარწმინებებს და ჩვენს
ბატონ-უმბანს, თუ არ შენს ჩვენა უმს ხარ და არ ჩვენს ბატონა ვართ
შენა, რაცვარც შენას ურდგულობისგან ვიდგადეთ და არ ვუღავ რა-
ცვარც მხდაურს სეგმეგად ურდგუგებთა ვარდგადნარ, ახლაც კვდავ,
რაცვარც შუგვადოს, მხდა ერთმხეთის მშვიდაბთა დეგებს და ვე-
თადის საქმით ერთმხეთის სიუგარუღს და ერთობს. რაცვარცდავ
შენგან ვიდგადეთ, ისე უნდა, ისე უნდა ვაძინარგა. სეგ ჩვენა წყნობა
ამიგა, სეგამს მდებანი და სერხეუდით დავთი გამოგვასტუმრება,
ესენა ვაძინობენ. რაცვარც ამ, ქვეს უოთ ქვადავ.

221. განხიზვების წიგნი მგლორებთა შუახებ, 44 X 16 სანტ., და-
წერილია ქალაქზე ნუხსა მუდარულის ხელთ. ხიზებთა ნა-
მარია თითო წერტილი.

1797, ნოემბრის 16.

ქ. მის უმადგულობას ბატონს დედათავის ჩვენს, მათს მათო-
მსაგუდათავის ეობხეობას აქმით: ჩვენს მათა მხეგახეა, ხამუგნს,
ბატონუღავღს და ხინოწმადურს მუდარუებს დორა ჭედაბთა,
ჩვენა მათეგე ვაბათმეაღა დურნამ მასეგა და სბდაჩე უახეზი-
ათ, არც სამთა სბდაჩე მათეათ და ჩხუბაც უქნათ და სსიბეგა-
დათ გამოუტეგებთ და ამ დურსმბსთავის თათვა უსრდათ და
დეგდ(ე)ხათ, მუდარუებაც თქუჩის მათეგახევა და სბმრთადი მ-
კვით. ჩვენს მუდარუებაც უღავანი ხელმა ვარ მუგარეთ და მათა,
რამეღნაც ხელსა ჩუგარეთ, მათა მათეგახევა და სბმრთადმა
გადმარეგთ, მხეგავაშეგა ხინა . . . ის დურ: მუ რომ თათვის და-
ტეგახეგას შექმენ, ჩხუბა რომ მათეგეა, მართდა, თათვი ვა
[სეგმა] და დეგმაშეგათ ვა არ დამეგმაშეგათ, და ხინომხეგა-
დათს მუდარემ კადურს ქსრდა და ვადეგ დანგდახო. ეს ჩემსმარტეგით
გამოგნდა, რომ სხუბაც უქნათ, არც სბმთა სბდაჩე მათეგათ და
თათვიც დურდარქათ ვაბათმეაღას დურსმბსთავის, თათვის და-

დებისათვის უახტანუ მყოფის სამართადში სხეულის სისხლის აჩენს, რასაც გვარისა იქნება. ეს კობიაშვილი ღუარისამ აჩხაურშივილიაგ არის და მიახულება, არს*) აჩხაურშივილია დაუდევით, რომ არს* აჩხაურშივილია სისხლია თანსიამაგდა-თექვისმეტი თუმბი არის და ამ თანსიამაგდა თექვისმეტის თუმბის სხეულის, არმთცდა რვა თუმბი სისხლი თათვის მსრადელამ მუდარემ და ხეობს ამისმა ამისხემა ღუარისამს უნდა მისხენ, მაგრამ თათვის მსრადელამ სხეის თათვის ამხანაგებზე მეტობით უნდა გაიდოს. ამ ხეობში ექვსი მუდარევი ვითვალს; ერთი სარამსიშვილის მუდარე, მუარე ხეჭრელაშვილი სინია, მესამე უვარელაშვილი თუედარე, მეთხე სავკლის მუდარე, ამერელი ვაგიტელა, მესხეთ ბაუ ვაგიასშვილი საქარია, მეექვსე მანჯივაშვილი სინია. ამ ექვსი ეს არმთცდა რვა თუმბი უნდა მისხენ კობიაშვილს ღუარისამს. მაგრამ თათვის მსრადელამ მეტობით უნდა გაიდოს სხეს თათვის ამხანაგებზე. ამათი ამხანაგი მუდარეები სხვანაც ვითვალს ამ შათი, მაგრამ ხეობში კი არ დასწრებთან. და ამას ვარდა კიდევ ესეც ასე განგვიწესებია, რადგანაც ბატონის შათი ათა და ბატონის ადგილში არც სმთთ სობადახეს ადლებდენ და ეს შუათიცა ქქეს, დიდი ვარამ დაუდებოდათ, მაგრამ ცხლათ ჯარ გამოვუ ვიდენათ და რაც სმართლიანი სმთთ სობადახე არის, ისიც ერთობრად უნდა გამაერთვას და ბატონის მუერთვასთ. ხერხუდაც რევან და დასამისე დაეთ, ეს როგორც ვაგვიჩენია, ახლავ ასე ვარბიკთ. საუნურს ივ, ქქს უ მ ე, ბოლანზე ბუთი ბეკელი ახის მხედრულ-ხუტურის წარწერებით. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეგ სრულიად საქართველას დედოფალი დარეჯან ამ სამართადს ვამტვიცებთ. ციარტამასიუის თ, ქქს უ მ ე დედოფალი დარეჯან. ამაზე აწერია:

ქ. ხეგ სრულიად ქართლის, კახეთისა და სხვათა მეფე ვითობი, ამ განაჩენს ვამტვიცებთ, ასე უნდა აღსრულდეს. მარტის კ, ქქს უ მ ე (გორგი).

222. სიგელი გიორგი XII ისა, მთებელი ელიზბარ მამახლისად-

*) ეს სიტყვა დედანში შემდეგ ვადაკეთებულია. ზენის აზრით, წინეთ უნდა ყოფილიყო: შუას.

ში, 62 ბ X 22,4 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ხუხსა მხედრო-
ლის ზელით. ნაშნებთ: ნახარია თითო წერტილი.

1798, აგვისტოს 14.

ქ. წყაღობითა ღთისთა ზეუბ, აქთას, დავითის, სოღომობას,
მხეკრტოვანის(წინ), სრუღად ქარაღისა, კახეთისა და სხვათა მეფეებს
გ ი თ გ ა მ და თან-მეძებედრებს ზეუბებს, ცაცოშვიღის ასულამს,
დუღოფადამს მტკრინის მ ა ზ ი ა მ, ზარმუღამს ქუმს ზეუბებს, მტ-
რინის დაუთ, ითხემ: მხეკრტ, თეამერაზ, მახაღ, ჟობრად,
აღამ, თერომბირმს და მარჯვამ და მის ქუმს ზეუბებს გრეღოღ,
ესე წყაღობას წოზნი ვობით თქუნ, თაჯღსა და ზეუბს დღათ
ერდგუღად ნამსხერთ მ ა ნ ა ბ ე ლ ს ე ლ ა მ ბ ა რ ს, დუღისას,
რეუზის და მის წყაღ თქვენსა იესეს, დომეტრის, დეკტორის, ბარ-
ამს, ზაზის, თეამერაზის და სემონის, შუღათა და მამუღათა სხ-
ათს თქვენითა; მის ჟამს, თღეს მთხეუღით კარს მღღატის ზეუ-
ბისსა და ჟარახის დემეტრეს სქანს ზეუბს სხსთ ემასა და მამუღს
დაჯეუღით, ზეუბს ვისმისთა აჯა და მთხეუღის თქვენსა და მეტო-
უნათო და გობოღთ ჟარახის ზეუბს სხსთა ემს და მამუღი, დემეტ-
რეს საქთა, თამუღთ მღღან-ბეღს მეთოღის ეჭათ, თავისს სხ-
სუთა, უხსუთა, სხსღათა, ქეღ-მარბითა, წყაღთა, წასქეღათა,
შოთა, ზარათ, ტუთა; ქეღთა, მთხეუღთა, სოთობითა და ეთ-
ობითა, ეთოღის თავისს სმაროღათის სმღღერებთ და შესუღათა
და გმასუღათ. ეს ზეუბს-ქეუღთი ემს და მამუღი თქვენთა; და
შუღათ თქვენთათვის წყაღობად გეჭათ და გვიოთქობა. გქმღეს
და გეუღნუღოსთ, ზეუბს უღღუღებასა და სმსხერთა ზინა მთე-
მარათა და არათღეს არ მოუღღათსა ზეუბებს და არცა შემღღათა
ზეუბთა მქეუბთა და მქმტობთებთ. აწე გობსუთ; კარის ზეუბისა
მოსქეუ-მთხეუღთა: თქვენსა ასე დემეტრეგუღად ნურვინ მღღდ კე-
ღეთთა; თენბერ მქეუბის კადქ. აღოწერ თღათის იჯ; წელს
ს ლ ე ს. | კოტე |. დუღოფილი ზარამ.

223. მანუკა ვახტანგ VI-ისა ბუკან ამიღახეზაროსღმი ტარშიტი-
შვიღის შესახებ. 21,5 X 115 სანტ., დაწერიღია ქალაღზე

ნუსხა შედრულის ხელით. ნიშნებით ნაზმართა თბ-ლით წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1703—1712. ქ. მესტეპორუა ჩვენ წვესს დიდს იმუდსა, დარბასს ბატონს ა მ ი ლ ა ხ ე რ ა შ ი ა დ ს ბ ე ე ა ნ ს მ აკათსეა მოასსენეთ. მერმე ეს რაჯანა საქმე არის, ცხედარხედ შევდრისთვის თაქ კაცა დავადახეს და რაე ურთვა არის, ამის ირჯება? ამკვარს საქმეებს დაქსეს, თვარა შენვე დანსნებ და მკვედაც გაწეუხია; მართეიუდად და რაჯანად შააქებ, რაშელად კათადიკოსმა გაიხსნათ, მკვარს საქმეხედ; ამისა სიტყვის მომხმენი თვავით, მავ მივევადეიუდას საქმე კარგად კარიგეთ, თე მკათში ურთვა მოხდა. ვანი, შენა აქ(მ) და ჩვერტა შენ (კ)კავახვით. თე კავახ იქ და ახ ხომ სეაოს, ერთი ექე (კარმა)კავიდას სხედოს არიუემ სდმე, ამასთანა საქმეს დაქსეს და სურტ კვადება, ახსურმეადს ვინ გავადარბეიბეს? სიდელი მართეიუდად შენ ამსხურე და მართეიუდი მოურათბ და სარგა იბსივე ჭქინდეს L- ბევედს აწერია: „ბრთვ ვარ დავითის, მველ ლომად ვით ახ, ვახტანგ ვამტეიკებ შეფის მკაბით“.

224. შანება ვაბტანგ VI-ისა ბევან ამილახერისდმი ტარსაიბა-შვილების შესახებ, 13,5 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა შედრულის ხელით. ნიშნებით ნაზმართა თითო წერტილი.

1703—1712. ქ. მესტეპორუა! ჩვენ მკავრად ჩვენს დიდს იმუდსა დარბა(ზ)ს ბატონს ბ ე ე ა ნ ს მ რეველი მკათსეა მოასსენეთ. მერმე დარსაიგშეადება(სი) გამოგეირათ და სხედოს ართივე სდმე, ევ რა ამბავი არის და ახ ვინ გაქხეუბებს? ერთს კაცს ჩვენს წავნით, ჩვენის ბძნეითათ; სხედოს მისიწმეა, შენ ვინ წავართმეიბეს და ახ ახსურმეადს ვინ გავადარბეიბეს? დიად, ავად გაქხია და ემწვიდეურად. აქ ამილახერისდმე მდივანი მარეწავსეთ და შენთვინაგ ეს გაიბსნებია: ამკვარს საქმეიდს დაქსეს, ვერც სხედოს მოუშლი და ვერც რას შესწოდებთ, რუმ(სი) მკვედ გაწეუხია. თვლდე □- წარწერა წინა მოვეანილ ბეჭედისა არის.

225. განჩინება ბერძნულიშვილების მამულზე დღის გამო, დამტეიკე

ბული ერეკლე II-ის მიერ, 58X21 სანტ., დაწერილია ქალაქ
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით აქა-იქ ნახმარია თი-
თო წურტილი, განხიზნება დაზიანებულია.

1769, სექტემბრის 18.

ქ. ხინა ზოდა: მამ ზემო ბერძნისმეფის ზავრდას შვილი
იყო და მამ ზემო რომ ეწოდებოდა და იკრძალა; მისი მამული მარ-
შასმეფობა იყოვეს ნამდამ ერისთავისა და ზემს განყოფილს ბერ-
ძნისმეფებს ნასედაობის წავნა მიუღიო და ასე დაუმტკიცებიათ:
თუ გედას ვინც; მასუხი ზემს გავუყო. ზემს ამითი სხივარო დადს
სხის შაფისმინუთ და მრავალჯერ მოწაქუღათ და ცალკურ ვაითხო
ბერძნისმეფებს და იმით ასე იფიცეს მრავალჯერ, რომ როცა მავ-
სო ბერძნისმეფისა ვიქვით, მარშასმეფის მტკობით ვიქვით,
თორემ ვე არს გზით ბერძნისმეფალი არ არისო. ვიფელად სანტ-
რელს მასს უწიადესობას; იატახისმეფელს, ვიფელის საქართველოს
კათალიკოს-პატრიარქსაც მოასკეს ბერძნისმეფეობა და შეხეუნება
თავა შეადგეს, რომ ხინა ბერძნისმეფალი არ არისო. აგრევე სხვან
მრავალს აფიცეს ამ ვარად, მერმე სისროლიდამ სეკარი განახნი
მიუღიო, რომ ვიფელს ექვასისა გამოვიდნენ და რომელიც ჭემს-
რატუბით აცადეს, ის იფიცონ; რომ ეს ხინა ზავრდას შვილი არის,
თუ არ არის? და თუ არც ვიფიცოდეს და არც უმთავრობა, ეს აფი-
ცან, რომ არც ვიფიცო არის, არც ვიფიცო, არ არის. ამისა წადგენ ამ
განახნით ბერძნისმეფეობა და დაიფიცეს, რომ სწორედ ბერძნი-
შეფლის ზავრდას შვილი არისო. აწ რადგან აფიცეს, ეს ხინა შე-
აქნა სწორედ ბერძნისმეფის ზავრდას შვილი, მავრამ, რადგან ამ-
დები სწორევე შეაჩხათ ბერძნისმეფესო, რომ სამართალმა მრავალი
რავი ტუფილი თქვას და მოლოს იფიცეს ვარწმუნა, ამ ზემა წერა-
დის ძალით, ზემს ქართლისა და ვახუთის მსაფუღით, ამის სამართალი
ასე განაწესეთ: პირველ რადგანც მუხტრანეს იარამი ერისთავს
სივლით მიუღია მარშასმეფისათვის ის მამული და მასის შვილები-
სხვანც დამტკიცებულა აქვს და ბერძნისმეფეობის ნასედაობის სი-
გული მიუღიათ მარშასმეფისათვის, სრული ფასი ვიფიცეთო, სი-
გული ასე აცხადეს და მარშასმეფელს ამ მამულში ჭინხისუღივ ბევ-

1773, აბრეღის 24.

ქ. დემურამს ეოვლად მაწუადის, ბუღიურის კელმწიფას ჭირი მასტეს მათს თურეთ მავა-მტკერთა ს რ დ ი ლ უ დ ს ა. ახლას ამს ვევედრება თქვენს ეოვლად მაწუადებს, რომ ესარჩიოო განდაყარ და თქვენას მაწუადებისაგან ვაისხავ, რომ არაგვზუდ წაულოურის მამუღი არის ბეათხმღათა და გვედრება, ჩვენს კელმწიფეს, რომ თქვენას წყალობით ხეუნ ბინა მოვიკადთა და თქვენას წყალობით ვაცხავართ, და თქვენს უმადლესობასზე მოეხსენება, რომ ჩვენას მამუღისაგან მომორეკედა განდაყართ და არაგვზუდ სხუნდა არა გუტეს რა. ავების თქვენას წყალობითა ხეუნ ერთ(ა) ღუჭა ზური მვეუშთა(შიც) და უოველოვას თქვენას შიკლუბის სრდლკ(ხელთ(შიც) ვცხორებდეთ, დემურათი განძირადღეს თქვენს კელმწიფობას, ამ მამუღის წყალობა მიყავთ. აბრეღის კდ, ქქს უ მ ა.

თავში ხედა ხელით აწერთა:

ქ. ბატონო არაგვის შაურთა! ამ არზას ზეტროსს რამ ასე მოეხსენებთ, თუ ერთა წინადადეგა და მოდვე არაგის ევანდეს. ეს ბეითადმანი ამას შობარეთ. ამასთავს გვირთებ(ა)ს. აბრეღის კქ, ქქს უ მ ა - ურველ .

227. არზა სომანგულაშვილის ითხებისა და არზაზე მიწერილი მძინება ერეკლე II-ისა, 27 X 16,7 სანტ., დაწერილია ქალღლდე ნუზა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიითათ მძიმებთა ნახ-მარი.

1774, ნოემბრის 21.

ქ. დ'ან ბუღიურის კელმწიფას ჭირი მასტეს სომხათას სარ-გამაშეღს ს ი მ ა ნ გ უ ლ ა შ ი ვ ა დ ს ი თ ს ე ი ს, ჩვენ დავით სარ-დღას ემანი ვართ და შახდიშს ხაჩნაი განდღათ, გვედრებით, რომ ჩვენს სჩავარს ეურა მოუკდათ: ეს სმამათბა წელიწადია გავორდა, თოსი-ხეთი არზა მოგართვა, თქმი შაბოყუა, ვიხემ ამისი სომართ-ღი გარდასწედებოდეს. ვისკმდინს ამასთა ბურმხანო საქმე ნუ აქესითა, არ გამაიითხა, რამდენჯერ შეუღა, შან არ მომხსენა, ექმესი თვე შარსხს წინ ვადეთ უგას, ვუბოეთ თქმი. მიუვდით, არა გვე-

შეკვდა რა: შირსის შვიდი თუჯი წყდს ეს არის, შინ არ გამოვლია, ახლად კადექ დედა ხეშს ავით მოცულობის, ესეც წამაიჭრა, სხლკარი ოხრით მივლია, ვეშის ახლად მოგახსენეთ, აქვეხად გასამრჯებლად და თქვეხის შედეგის სდღეგროსკლით, სამართადი მადარსეთ, რომლითაც გეშინებთ, ფიციო, თუ მოწმით გარწმენათ, რამ მამა ხეში და შინა ხეში სარგამსიველ უთვლანახთ, ეშინი უთვლან, ხეშის ბერძნისთ სექმე არა აქვსია, სეის კვდამწიფის არის, სიკმეის კვ, ქვს უ ა ბ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბიხება არის, ბერძნისთადაც, შერე თუ ეს კაცი თქვენი ეშ არ არის, დავსენათ, სედა აიდეკით. თქვენი ჩვენი სხისთ ახლადმოვლეთ ხართ, თუ ეს კაცი მართლად თქვენი ეშ არის და სამართადში არ ივანდრეკით, ირადეკთ ავით მოცულობით, და თუ თქვენი ეშ არ არის და ტუედათ სამართადში ვდამარჯვენთ, ესეც ირადეკთ, ტუედათ სახიერისთაგანაც ავით მოცულობით, გიორგისის კა, ქვს უ ა ბ.

ქ. თუ თქვენი ეშ არ იყოს, ტუედად სე მოცულებით, და თუ თქვენი ეშ იყოს და ხართთ ხედს სე აიდეკით ურგლდე.

228. გამოთვლის წიგნი მეფე გიორგი XII-ის დამტკიცებული შესახებ ნიკოლაოზ ხოლაყაშვილის და თადია თუშმლიშვილისა, 27 X 21 სანტ., დაწერილია ქალაქსუხუხბამედროლის ხელით, ნიშნებით ახმბარია თითო წერტილი.

1775, ახერას 18.

ქ. მისი სიმაღლეს, ბუდნიერს კვდამწიფეს, ჩვენ მათის რას გარგანთაყას სადთხუგის გრიგელის მოწმით უკითხ საყოფაოზ ხოლაყაშვილის და თადია თუშმლიშვილისა, რა გარე ამათ სექმესე გრიგელ სადთხუგის სიტყვა გაცარებთ ჩვენთან, გრიგელ სადთხუგისა რამ ჩვენთან მოყდა, ჩვენ ნიკოლაოზ მდევდელმა გუთხნა: ჩვენ და თათრ მდივანი რამ მათზე ვდართით, ამის კათხეთა, ჩვენ ფიციო ვკითხეთ და ასე აქცა ფიციოთა, რომ ის კასისხუგის მთა მესამედი ამ ნიკოლაოზის და ამით მამა-მამათ მასცემით ახ დედო-

ფლისკან და სიბადასკან ქუჩის იდებდნენ, ჩვენ გრავად სადო-
ხეგისისკან ასე გავგვიანდა და ამ საცუქში იქვე მყოფი მყოფი
და ითხებ უკანდავად აქ დავკვნიწნენ და ჩუბ მათის უმადესი-
ბის არის. იანურის ის, ქვეს უ ა გ.

ქ. ზად ეძივადამივ ჩვენთან მყოფებისყო და იყავთ მარ-
მისი ვითისყო, ნიკოლოზის მადლისა და თადა თუქმდისმადისა.
თავარდ გრავად სადოხეგისის იმონმა, ასე ამ ზად ეძივადამის
ამათის მათისა და სიბადასის ადუბის. იანურის ის, ქვეს უ ა გ
მეფის მე გიორგი.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ ყოვლისა ქართლის, კახეთისა და სხვათა მეფე გიორ-
გი, გრავად სადოხეგის და ზად ეძივადამის მარმობას ვამტყა-
ცებთ. მათის ბ, ქვეს უ ა გ □. ბეჭდს აწერია: „მეფე სრულიად ქარ-
თლისა, კახეთისა და სხვათა გიორგი“.

ქ. ყოვლისა საქართველოს ქართლის, კახეთისა დუდათად
მართამ, ვამტყაიცებთ ამისა. მათის ბ, ქვეს უ ა გ დედოფლი მარია.
ამაზე აწერია:

ქ. ჩვენ საქართველოს მეფის მე, მეშვედრე თუქეთის დუქ-
რად-დუიტიანტი და კავადური დუთა ვამტყაიცებთ თუქეთის ამ,
ქვეს უ ა გ შენი.

ქ. ჩვენ მეფის მე თანე ამ წიგნს ვამტყაიცებთ. მათის ბ, ქვეს
უ ა გ იოსელი.

ქ. ჩვენ მეფის მე ბეგრატ ვამტყაიცებთ. თუქეთის წ, ქვეს უ ა გ
დუქანი.

229. განხიზება ერეკლე II-ისა სეიმონიწოდის ბეჭდისა და მისი
ყმის ყანაბაშტოდის ხახის შესახებ; 32X18,5 სანტ., დანერო-
ლი ქალაქზე ნუსხა მხედროდის ხელით. ნაწილი არა აქვს.

1777, აგვისტოს 25.

ქ. ჩვენი ბიხნებარის: მერე ს ვ ა მ ა ნ ი მ ჯ ა დ ა ს ი ე უ ა ნ ს
თავის კაცის ე ა ს ა ს ა მ გ ა დ ა ს ზ ა ზ ა ს ა ა გ ა ს ა ბ ა ტ ო ბ ის წ ა

საქართველოს სამგელები

გზი რომ მივსვამ, მას უკან ამ საზის იუენისისთვის ზოგი რომ მიუ-
ბარა და უმჩიებს დაქვეით, მერე ეს ბეგის ასევე თავის მძაქ ქართვე-
ლასთან შემოსილადი და იმის შვილი სვიმონს უმჯილდებინა, მათი-
განს, სიკვდილის და ქვეყნის მოწმობით წავინა მიუცა და ეს უზახ-
სი(და) საზი და ამისი მძი სსსვიდა ამისთვის მიუცა და ამ წავინა
ჩვენიასზე დამტკიცებულა იუო, მას უკან ამ უზახსმივადის რამაზ მღა-
ვან-ბეგის განახეხა აქლი თავის განთავსივადებინა და ის განახეხი
ჩვენზე დაუმიტვიწიეო, ასევე ქართველასვიდა სვიმონს მივიდა და ესე-
ვითი მიკვასსეხა, ჩვენა ნაბიძგითა წავინებზე ქვიხდა ამ ვავას, ასევე
მიკვავროთვა, ვავასსეყო, სმართლათოვე ის უზახსმივადი საზი და
სსსვიდა ამის არ გამოურთმევა და ჩვენზე ამ ქართველასვიდას სვიმონს
და ამის შვილებს უბისეთი უყუდას ვავის უვიდუივადით, რამქვიდა
ამის ბეგინა მიკვამულია წავინა აქეს, ან რამაზ მღავან-ბეგის მიკვ-
მული განახეხა, ისინი ბიბილ არის, აღიწერა აკვასტის ვე ქვეს
უ ა ვ, თუ ამის ვარდა ამის ერთი ასეთი სიტყვა ვქვებთ, რომ სმართ-
ლადი მიკვასსევიდა, ის მიკვასსევისს ვრავლე

230. განხილება მღავანბეგის თანისმივადის წესახზე და განხილე-
ბის დამტკიცება ვრევლე II-ის მიერ, 43,2×16,6 სანტი., დაწე-
როლით ვლავლდზე წესხა მხედროლის ხელათ, ნაშენებათ აქა-
თითი წერტილითა ნახებით.

1791, სექტემბრის 27.

ქ. მას უმადლესობას მიუცესთან ქვილათ თანისმივადის ქა-
ხისინათ თბილისს ნ ა ნ ა ს და ი ე გ ა ნ ს, რომ ჩვენს ბიბის ტეტის
რედა-ხეთი თემინა ვმართს ქვატასმივადის საზისით და ვართოდ ვე-
ნახი ქვიხდათ, ტეტის რომ ვარდივდა, ქვატასმივადს საზის თათ-
რეთის ვადა დიდსდროდა და თათრეთისათვის მიუცა ის თამასევიო.
თათრეთი ჩვენთან მივიდის, ვკათბრეს; თხეთიმეტ თემინად მიტვიწით
ამ თამასექს, დახისქითო, ჩვენს იმ ვამად არ მიკვაველია და აქაზმა
და ვარვანმა დაახსიქით, ასევე ვახავთ ჩვენს მამუდას, თავის თეთრს
ვადლევთ და არ ვავადლევთ, ამისი სმართლადი მისი უმადლესობას
ჩვენ მოსამართლეთათვის ვბინა, ჩვენს ბიბიანსებზე მიუცეს მიკვავა-

ნახეთ ვარჯის და აქაზ და ვაღამარაკეთ. ესენი მიუკეტიდენ: კათალიკოსის სძახება ქონდათ თათრებს, წმინდის გიორგის ეკლესიის უმას ვისაც შეეკედლის, იმან დახსნასთ, თანისმკვლის თამსუქივ ეკლესიით. ჩვენ ეს სამართალი მიუკეთით: სამართლის ძალით ის მიმკვდი ამ თბლებს არას, ამისთვის რომ ვატი მიუკეცხვითათ ამათვის რომ მიკე მიმუღეს ხუ ისინათ. ჩვენ ამ თათრებს შეეკეცხვითათ და სეკედლიანთ. ამით არ დაუქლიათ და მიმუღეს ხდამით თვდა ხუთის თემის საქთბელი მიუკეთით და დაუხსნათ. რადგან ამით ვატი მიუკეცხვითეს და დასტურა არ დახსენ, არ უნდა დაესხნათ. თავახით მიმუღეს ამ თბლებს უნდა დახსენის, ეს თბლები რომ ამბობენ, თხუთმეტ თემსად კეცდებოდნენ და მიუკეთეს ეს მიუკეთით, ეს არ იქნება, ამიტომ რომ ტეტიას თამსუქი თვდა-ხუთის თემის არას და თხუთმეტ თემსად რადან მისიკემდენ და ვარჯის და აქაზ რომ ამბობს: თრთოვ თემსადის მიუკეთით, ესეც ხვალეობი ხიტევა, ამისთვის რომ ტეტიას თამსუქი თვდა-ხუთის თემის ქანია: ზაზას და ზაზასიც ეს თამსუქი მიუღია თათრებისთვის, რომ თვდა-ხუთი თემი ტეტიას ვახხადამ ადევითთ და თახს თემსასეც მე მოგვემბო. ეს თამსუქივ ჩვენ ვახსენით, თუ ტეტი ვათვდიათ, ან ტეტიას თამსუქივ ეწერებოდა და ან ზაზასიგან მიცემულეს თამსუქივ თახს თემსას რადისდა დაიწერდა თვის თემსად თუ ტეტი ვათვდიათ. ეს თვდა-ხუთი თემი ამ ვემწვადებობს უნდა მისიკეს თემსადამდის და მიმუღეს ამით დარჩეს, ჩვენ ასე ვახსენებთ და სეკედლიანთის სამსადლის არის. სეკეტიმირის კე, ქეს უოთ, თახსუღეთ, ეს ასე ვარაგე □.

ქ. ეს თუთარს უსარტებოდ უნდა მიუკეთეს ამისთვის, რომ თით მიმუღეს გამოსავდა ქანია და სარტებელი არ ეთხოვბს და ზაზას თამსუქივ უსარტებოდ თვდა ხუთის თემსას არის, რომელივ ზაზას თათრებისთვის თავთის(810) კადში მიუღია, რომ სწორე ვაღა და თამსუქი ის არას, ბოლდს ხუთი პეტელი უნის მხედრულ-ხეცურის წარწერებით.

თავში ახეხ ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ, მიუკე თრთოვე საქართველოსი თრთოვი მიორე, ვამტეკე-

საქართველოს სამკვლელო

ცემთ ამ მსაფულო განხილვისას ამას, ბეითრასშვილთ სოლომანს ასე
გარაგბ. სვედემირის კზ. ქვს უ ა თ □.

აწიანზე აწერია:

ქ. ჩვენ კათალიკოს ალავერდელი, შეეგას ირაკლის მეორას ძე
ახტონი, ვამტკიცებთ განხილვისას ამას, სვედემირის კზ, ქვს უ ა თ
კ ა თ ა ლ ა კ ა ზ ი ა ნ ტ ო ნ ი (მართულად).

231. ბძანება ერეკლე II-ისა ქურთების აყრის შესახებ, 17×11
სანტი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრობის ხელით. ნიშ-
ნებთ ნაშპარია თითო წერტილი.

1791, დეკემბრის 26.

ქ. ჩვენს ბძანება არის, რომელმაც ქურთების აყრას მთავარი
ხარა: მერე ერთი რომელიც მდინაღვი ვადა აუთს, ერთი კომლია ქურ-
თი, ქართველთაგანს სვიმონს შეეგით, ამასთვის გვიანდითა. დეკემ-
ბრის კ ვ, ქვს უ ა თ.

ქ. მთავრად, ეს თქმის შეახსენეთ ყანად ერეკლე
თავში აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, თელავის სვედელი, მერე ქართველ-
თაგანს ქურთებს რომ სვედელს ამ თქმით მიეცემელი, ასინი გამაყრ-
თმევათ და შენთვის მოყარებთა, ახლაც ვახვე შეგ: ამის მო-
ცემლის: არას გზით არ იქნება. ხაგებრის მ, ქვს უ მ მ. სასივდ-
საყით ჭეუ ერეკლე.

მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. მარტვილის მაყრავის ზადას კეთილად სხსენებელთ, მხო-
თასე სვედელთ, მერე ამ ქართველთაგანს სვიმონს შეეგითქეს ბატო-
ნის ბძანება და თქმა ქონდეს. მხნდ სვკარეკას ბატონის ქურთები
არანს, მხნდელამ ერთა კომლია ქურთი შეეგ, რასაც მისცე, ყანზა
გამაერთევი. დეკემბრის კ თ, ქვს უ ა თ □.

232. განჩინების წიგნი მგალობლისშვილის დიმიტრის დავის შე-
სახებ საწიხვეილოზედ, 31,5×17 სანტი, დაწერილია ქაღალ-

დბე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ: ნახმარია თითო წებ-
ტილი.

1793, მაისის 8.

ქ. მისს უკანთადაცუდუხობას შეევის ძე გიორგის ოქმით ებს.
ნს შგ ა ღ ა ბ ს დ ი ს შ ვ ა დ ი ს დ ი მ ი ტ რ ა ს ქვრავი და აბოღა
საწისქვილიზედ რომ ჩავის, ამისა სამართალა უკავო: ჩვენ მღვან-
ბეგმა ოქმამ თრა ახალელი ცაგუჩავხეთ, საწისქვილეც ცაგახსტკახეთ
და შგაღობღაშვილები დავით, მღვანია ივეზ, კადეც ზატარა დავით
და სოფლის კაცხა დავითარეთ, ვასაც სატყვეს ცაქსით ამ საწისქვი-
ლიზედ. სამართადი ელანარკეთ ამ ქვრავსა და აბოღს. ამ ახს-
ურაშვილებს და სოფლის კაცთ ასე შემოეთავადო: ჩვენ არც უკადუბა-
თა, არც არა საქმე ცაქსით, და თნ მოახსროსთ ამ დემეტრეს
ქვრავსა და აბოღსთ. ჩვენსხითო საწისქვილის რუსხმელებზედ
მადამს. აღმოსაგლედიანცენ რომ მარა არის, ამ მარას აქათ ამ
ქვრავსა და აბოღსთ არის ეს მამელოცა და საწისქვილიცთ: მარს
ოქათ სსოფლო: სსოფლო მიწა უცეხთ და ამ მიწაში ერთი ტაბა-
რეთი დოქსიდუბათ და ეს ტაბარეთი შემოიდა, ამ ჩემთა მიწისა ოქე-
ბათ, რადგან ახსურაშვილებს და სოფლის კაცთ ერთიანად ცაქსინუ-
ვათ ეს საწისქვილით ოსოფლებათ, რთგორც შემოართ დავითარეთ:
ახსურთ და სოფლის კაცთ სატყვეთ. დარბა ამ დემეტრის შგა-
ღობღაშვილის ქვრავსა, აბოღს ეს საწისქვილი, ეშავადათაში ადუ-
ქსინდრე, ეს ასრე ცაქსით. მაისის 8, ქსს უ 3 6 გიორგი .
მონა ღთისა მღვანბეგი ოღია.

აზიზე აწერია:

ქ. ჩვენ საქართველოს უფლას წელა, მუვის ძე გიორგი, ცახ-
ჩისებსა ამას ვამტკიცეთ. მაისის 10, ქსს უ 3 6 გიორგი .

233. აზატობის წიგნი ითანე ბაქაშხელის შვილის ყმებთა, ბოძე-
ბელი გიორგი XII-ის მიერ, 19 X 15 სანტ., დაწერილია ჭა-
ლალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, მარტის 23.

ქ. ჩვენი ბიძისებ არის: შერე ს ა ტ ა მ ს ე ჯ ა ს სავადაშის

ბედიის ითხეს კაცი კისისხვეს გზირაშვილება და ჭავჭავაძის დითხის
სამს წელიწადს სითრხე და ახალია კვირისკითხი, რომ ამ სამს
წელიწადს ამით არა სხეუნი ხარტი და გამოსდები არა უნდა კითხ-
ვობდესი რა და წარიდამც ამოშეუფლი უნდა იფხენ ამ სამს წე-
ლიწადს, რომ ითხეს იტონის სისლი უნდა იფხენ, მდივნებაც ასე
იტონად და მათსად, და რადესაც ეს სმა წელიწადი მესრულ-
დეს; მერე როგორც აქამდის უმსახურათ, ახლაც ასე უნდა იმს-
ხრონ. მარტის კვ. ქს. უ. 3 წ. 1875 წლის 10-ის.

ამათე აწერია:

ქ. ს. დ. საქართველოს შემკვიდრე და მმართველი დავით, სა-
სტრუქტურის მამის ხვეის იძახისა ვამტკიცებთ. მათის ი, ქს. უ. 3 თ
გ.წ.წ.წ.

234. წვრილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა ალაღუ ყარღანა-
შვილისადმი, 31,6 X 12 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა
მეცრულის ბედი. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია:
„ქ. დვითო ყარღანაშვილს ალაღუას მიუვიდეს“.

1795, ანვრის წ. ალაღო.

ქ. ბატონიშვილი ალექსანდრეს საკეთილ სისლავთა ყო რ-
და ხაძე და თ, ხევს მიერ მრავალი მოკითხვა გუწყვას. მერე შენ
რომ წიგნი მოგეწერა ხეფე სოლომონის, დაბეჭდე და გამომეცხე-
ნო, დაბეჭდე და გამოეცხე. ახლა ამას გწერ, რომ დედო-
ფადს მათსეხე გურამიშვილი კიორგი მათრის, რომ დედოფადმა
იტონის მათსეხონს, რომ თრთაე თქმა უნამის და ჩემთან გამეც-
ხეხონს, ამხედ იტონად მიიქვენ, თუ ჩემი სიყვარული გაქეს, რომ
მათარი მიბომის და მავთი აქ ყოფეს ავი არ არას და იღბდახი
კაცოც არას, სვამს, რომ ჩემთან იეთს კვვენ ხსთრთაში არის ჩემ-
კათა და მეც მავთისა, ამიტომ რომ კრთმხეთი გვიხნამს. ანვრის
ქ. ქს. უ. 3. ხეთა ხანობაც ბატონებისათვის მომართმუვას, ბატო-
ნის მიბარებულის ქონის დაჭერილია ხეთა ხანობა, იტონებს მი-
ართვი ქ. ქს. უ. 3.

235. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა მილაზვარ იოსებ ჯორჯანაშვილისადნი, 41,6 X 15,9 სანტ., დაწერილია ქალაქ ზუგდიდში მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „მათა პრწყინვალების(sic) მილაზვარს იოსება შიერთოს“.

1795, ახურის 11. იოსებს.

ქ. მათს პრწყინვალების(sic) ბატონს მ ა ლ ა ხ ვ ა რ ს შუგის ქ ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე სიუფარუაით მოგვიითხმ და თქვეს მშვიდობას დ'იოსებან მოვიხატო. მერმე ეს შეიდა საქართველი კაცნი გამოვისტუმრე მანდ, მის სამადლის ელეში უხდა თუხუხ. რა ვქნა ჭეშ-მართად შეივის კრეკელს შ'ჩემ, მეც დახს დიდათ შეხაორებოდა; მაგრამ მისის უმადღესობის ბახესაც მოგვივიდა; რამ ელეში დაურთიკოს ვარის ვარით, მანდ იმისთვის გამოგვიხაუნე და რავარც რავი თუხს, ასე ჰური უბადე თრმადეთამდის და სერისთა აწერათ ეგულან და მათათ აწერათ, სავლაჟა ვი ჩეკვანს მოგვემთ, და რასაც ჰურს მისტემთ, ააგვანთს სერისთაში უხვარამეთ; რაც მანდ სავლაჟი ეწერას, ის ვი აქ უხდა მოგვივიდას და აქედამ მოგვემთ, და თრმითამდის ვადეკ ამბავს მოგახსენებთ, რავარც ამბავი მოგვივიდა მისის უმადღესობის, ამ ბიხას დავიჭერთ და თქვენც ამას შეგატყობინებთ. ექვსი ცხეხა ჰევისთ და ცხეხუჯდ ერთთ დატრა ქერი მოცემანეთ დღეშა და რავარც რავა, თქვენც კარვით იცით და ასე გაუძეხით ვარს, სხვა ელეში უფრო ბევრა ვარა ჩაუყურეთ. სხვას თქვენს ამბავს სუ დავაკვებთ. ახურის ია, ქვს უ ბ ტ □. ზემელს აწერია: „დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მეფის ეგსა“.

236. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა თავის დედათან ვარჯან დედოფალთან. 42,4 X 15,8 სანტ., დაწერილია ქალაქ ზუგდიდში მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, ივლისის 17.

ქ. დ'თნ ჩეხთივის მრავლად მოწყალის ჩეხის კვლეშოთე; ბედნიერის დედათულის წირი თქვენს შეიდას ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს მასტეს. ჩემს მრავლად მოწყალეს და სათვარველს შეხვდის ვორცხს

საქართველოს სიძველენა

მოკვსსენებთ. ჩემს ამავე მოძისეებთ, ღთისთ და თქვენს ბუნდ-
 ყრობით, შშვიდობით გახლავართ აქ ყარაბადის კლძი, შერძე შუმა-
 ნის სიყვდილი შუეტიუ და თქვენს შჩემა და თქვენის კედმწიფთ-
 ბის შხემა, რომ ასე წყეს ჩემა გუღა, რომ უფრო აღარ იქნება.
 უფრო მეტით ასეუფს გუღისათვის ვწუხვარ, რომ, მე ვიცი, ძღლი-
 ან შეწუხებუღი იქნება. ღთი გადღეკტეღებსით, იმეღი უბძნეთ. ჩემს-
 ცან მოძისეებას რომ არ ტეჭირებათ, მაგრამ შავისათს ერთი კაცი
 ძეღი სსმავარი არის. ერთი ბქმა გეპროეპინით ჩინაა ვაბადრის
 ხეღითა, უთეღივე შეიძისა და ღთის და თქვენის ბუნდიერობით,
 მე თქვენს ბძისებას არ გაღვად; რაგარე თქვენ გიბძინებათ, შერ
 ამისი აღმსრუღებუღი გახლავარ. კაბებისა რომ ტეპძისებინით, ერთი
 შწვანე და ან ის იყრა ჩეჩავღის ხარია და შუღიღ ცისიფერი კაბა
 შუმაგერეინეთ და გეიბობეთ, ერთი ატღას-ბავთაღ ასეიფას უბობეთ
 ჩემ მაგერათ წასახურავათ, წეღობის ვითხოვ, რან ჩეენი სბძისე-
 ბეღი იყოს, გეგბძისთ, ზეშის გახლავათ და ჩემა კაბეი ამს ებ-
 ძისთ. თუღისის იხ, ქქს უ შ გ □. ვეჭედს აწერია: „ღავითის რტო
 საბელ მძესა აღეშსანდრე შეღის ძესა“.

237. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯან-
 თან, 34 X 15,6 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედ-
 რუღის ზელით, ნიშნები არა იქვს. თავში უწერია: „ქ. ღთით
 ბუნდიერს აელმწიფე დედოფალს მიერთობს“.

1796, მაისის 30.

ქ. ღთის ბუნდიერის კედმწიფე დედოფლის ჭარი მათს შეიღის
 აღეკისანდრეს მასღეს. ჩემს მოწყადეს კედმწიფეს შუხღს კო-
 ცნას მოკვსსენით, ჩეენს ამავე მოძისეებთ, ღთის მოწყადეებით
 და თქვენის ბუნდიერობით ვერ ხსნად მიყიდიობით გახლავართ; ამღე-
 ხა ჩინაა, აქ გახლავართ და ერთი აჩზა ვერ მოგართვი და ვერც
 ჩეენა ამავე მოკვსსენით და ვერც აქერა ამავეი. ამაზე დანაშაულია
 მაქეს, მაგრამ უქადღდობით და თქვენც რომ თეღავს ბძისღეიღობით,
 ამ ორან მაზეზისათვის ვერ მოგართვი არჩია. აქეყსს ამავეს მოძის-
 სეებთ, აქამღის მუღამ ომა იყო ჩეენისა და ცანკეღებსი, მაგრამ

დ'თითა და თქვენის ბუნებრივობით, ეროვნულის ვამარტყებდათ. ერთს
 დღეს ასეთი გამარჯვება მოგვახვდა, რომ სამხის კვლავ და ცოც-
 ხელი დავგერხა. მის უკან კიდევ არსებობს გამოვიდა თვის დასტავთ,
 კიდევ დავამარტყეთ და არსებობს თქვენის ჭირის სხანცვლად შე-
 კმნა, და არსებობს სავდელის აქეთ თმა არ მამხვლავთ. ამის შე-
 რვის დღეს ერთი ბურჯი უკვდვა ჯავთ-ხანს, ზემთით ბურჯი, მის
 უკან ჯავთ-ხანის შეუტყოს და ერთმანერობა თმა მოეხდათ, ას ბურ-
 ჯი ისევ ჯავთ-ხანის ვაღთ და ბურჯადმე შედექე შეკვლემისც თათვა
 მათვდა და თქვენის ჭირის სხანცვლად შეკმნა და უკვლავ-ხანს დი-
 დათ დავტრივთ და ვინც ამ ბურჯში უკვდვათმთი ხანთა თეთ, ჯა-
 ვთხანის უკვლავ თავები ვაპურუქანს. ხანა დ'თითა და თქვენის ბუნ-
 ნობით. თუდა კვაქუს, რომ სამს-თათს დღესე ციხე ავადთთ
 უკვლავ და თრქამ-ხან და მე დადაე შეკვდებთ ვართ, რომ შეტი
 არ თქვენს და თმარხანის დამც შევიდად მათუქანს, ერთი კვდა ხან-
 თთ ხანს გამოვესავს და ერთი კვლი ხანთთ შეკვდებთქანს და
 თმარ-ხანის დას ვამოკვჩხანს. და თუ თქვენც მავთბანთ, ერთი
 წიგნი თრქამ-ხანს და ერთი წიგნი თმარ-ხანის დას მოსწერად(SIC) და
 მეკვდობთ გამოეცხადთ და თრქამ ხანს თუ წიგნი მოსწერად,
 მდარადობ გამოეცხადეთ და თქვენის მშვადობის ამბავს წყალთ-
 ბს ვითხოვთ, რომ კვითხებეთ. მათის და ქვს უმე აღუქანდრე .
 აქ თრთ ხანამხელი ვანთა გხლავთ, ერთი მდვდელი და ერთი ხან-
 გასმული, ხანა კვსმის, რთ ქებთა დავიბრევათ. ამთ სავთრმა
 შეკვდებთ, სხვა წყალთბან უხდა დავმართთთ, არამც თუ დავრბათს,
 რა წყალთის მავიერთა? [აღუქანდრე].

წინა გვერდის ამოხე აწერია:

ხემა უმარჯვალესი კვდმწიფე, უკვდობლესად მსმ-კვდობით
 კვდს კვდებთ ვავუკვავ; თთთუდებთ თქვენს გამოხვდათ თქვენს
 შევდა და ვათ.

238. წერილი აღუქანდრე მატონიშვილის: ალაღთ კორლანა-
 შვილისადმი, 31 X 11, 2 სანტ., დიწერილია ქალღღებ ნუსხა მუდ-
 რულიხ ხელთ. ნაშნებთ ნახართ: თთთო წერტილი. წინა
 პირხედ აწერია: „კ. კორლანაშვილს ალაღთს მიუვიდეს“.

საქართველოს სამკვლევარ

1796, დეკემბრის 31. აღადგინა!

ქ. ბატონიშვილის აღკვეთის დასრულების შემდეგ სახსოვრო
ქართული ენის შესახებ, შემდეგ მრავალი მოკლევადიანი გეგმების, ჩვენს
ამბავს ივანეს, დროის მოწყობებით თბილისის ქალაქში მშვიდ-
ნადი ვიმყოფებით. თეთრის პარობაზედ რომ ზოგიერთი წინა მო-
გეგმვა, მის სიძლეს, ბატონს დედოფალს, დედა ჩვენს ერთი
კვირის ვადით დროსიხივე(სი) და აქ ჩამოდა, ამ თეთრის საქმედ
გაეხსოვრათ და სხვა ზოგიერთი საქმეებიც მაქვს შეჩინა. ახლა
შენი აქ არ ყოფნა ჩვენთვის დიდია საჭიროა, უნდა რომ ჩამოხვიდე,
ჩემი აღადგინა. დეკემბერს და, ქვის უნდა. არამც და არამც რომ ჩა-
მოეხვედნა არ დასდგე ოლეჩანდრე.

239. წერილი ბატონიშვილის ოლეჩანდრესი დედოფალ დარეჯან-
თან, 34×15,2 სანტ., დაწერილია ქალაქსუ ნუსხა მხედრე-
ლის ხელით. ნიშნებით ნახშირია თითო წერტილი.

1797, ნოემბრის 21.

ქ. დ.ნ. მისის სიძლეს, ჩემის მოწყობის, კვლამწივე დედოფ-
ლის ჩარი მისთვის აქვებს შვილის აღკვეთის დასრულების შემდეგ მოწყობის
კვლამს კონხის მოგონებები. აქვებს ამბავს მთავრებთ,
დათათა და აქვებს ირეხაურებით, ქალაქი გაეხსოვრათ, დაქვს რომ
შობათ არას, ამ თვის თვეს ერთი არას, შედეგ ამ თვისთვის კვლამ
შედეგურა თვეთის სახსოვრო ქალაქში შემოეყვანათ და სადაზრ-
ტურის მასხვას თვეთი გვეხსნა, სულ ამ მხარეს დაურაჯეთ და
ორგვითი დაეყვანათ, მაგრამ შედეგ ამ სურსათს გვთხოვეთ, მშო-
ური ხელის ჰევის და ამისა მისი გვამისხეთ, რომ ამით ზერი სა-
დამ შეგვეთ? შენის თვის მშემ, რომ ხსოვთ ამისი კვლამ, ასე
მისხეთ, რომ თვეთის მურის მსხვას მისთვის ვარჯედ შეგვადანათ.
მაგრამ, თუ სურსათა არ გვარჯეთ, მოგვეხსნეთ, მშოური კვლამ
არას გამოგვადგეთ. ამის ვარდა, ქალაქის ხელხივ შეგვადან, მაგრამ
მოქალაქების ასე გვეხსნის, რომ რომელმაც შეგვადანათ არიან,
ამისა აღარ აწარქვან ჩამოსვლის და ამისთვის უნდა მისხეთ, თო-
რემ თუ შეგვადანათ მოქალაქე არ შეგვადან. გვადან სხვისი ვარჯედ
29

შემოსვლას და ბასნეთ, რომ ქუჩა ძალით იყოს, თუ სუბია, ზემო-
 ვაყუჩანათ. უთქვენიო ჩვეს ძალი ვერ მოვიხმარეთ ამათზე. თუ
 სხეულებს ამხვს მოიხსენებთ, შენის თავის შხემა, რომ არავინ
 ხომინა აღარა იბოეთა რა. ცხვირად და ვარაიადღად მასრედა ხდეს
 სისხლს და სხვას მრავალს ზეს, რა გინდ არის რომ სტამდენ, ამით-
 ში რადრ რამ სხეულებს გაჩილით და ამის ქიოც ამათავე ხდეს.
 თორემ მოვიათხეთ, თუ ერთი მოქალაქე ეს ერთი ჩიხიუელი გაცი
 მომკვდარიოს ვინმე. მუხიოგაძეობს ქალის მუცლი და ამოებს ხდეს.
 რომელიც მამის აქ იმუათებდა, დღეში რომ ხეთი და ქველი მომ-
 კვდარიეთ, რა სავირეულია, დღეს რვა დღეა, რომ აქ აღარავის მომ-
 კვდარა და არც ვინ ვუდგმითი იბოეთ, ამხედ სარწმუნო ბძინდ-
 ბადეთ და ვინც მოგახსენებთ, ნურავის დაუყურეთ, მე შეჩდეთ
 ამხედ: გაუსინჯავად და უხორავამად რა მოგახსენებ ამს და წყ-
 ლობის ვიანთა, რომ ამისა მასეხა და შელაქ ანავის სურათის ბი-
 ხა მადე გვიბძინათ და რაც სხვა ამისა იყოს ხადმე დაუთვნი-
 იქლად გვიბძინებდეთ ხადმე, ხემა ხედმითევე. ნოემბრის კ, ქს
 ე ბ ე. შელაქის სურათის იონა გვიბძინეთ და გვიბძინეთ დაუთვნი-
 ლად, ამ შელაქსაც და ხეხე ვეჭვარება სურათი, დიდ სელებათ
 ვართ და წყლობას ვიანთათ, რომ სურათი მადე გავვიბოეთ.
 რომ ვარებიც მოკვავ და ამათვისც დავეჭვარებთ. მოკვსენებთ,
 ქართლმად თუ დარწამილად რამე, გვიან მოვკვსენება და სხვა გვი-
 თქვით რამე მადე ალექსანდრე.

240. წერილი ბატონიშვილის ალექსანდრეს დედოფალ დაბეჯახ-
 თან, 26,5x14,3 სანტ., დაწერილი ჰაღალდზე ნუსხა მხედ-
 რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, კოპრუკობისავის 22.

ქ. დროშა ბედიერი კელმითევი დედოფლის წარი მათს შეიღეს
 ა დ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს მომდეს. შერე ამს მოვსენებ: თქვენი წიგნი
 ერთი გუშის შეთანს გარეველების ხელათ, ამც წამს ხახუნი მოგახ-
 სენე სხვა გარეველათ ხელათ, არხათ, ერთი წიგნი დღეს რომ გვი-
 რა დილა გათქვდა, მამის შებობს, რაც გვიბძინათ და გვიბძინათ, სუფ
 კითხვი და კარგი ბძინეთ იყო. შერე ეს მახარებთ, რომ რა ქალაქი

გიახვდით. არც კარგი იყო და არც ბოლო სდოდა, და ათი და თქვე-
სის ბუღიურობით, თახდითის ასეხვია, მუდამ დღე მთლიან-მთლიან
უჭიკეს და ხაზისა შემადის. ამის წინათვე მთმისხვსუთა და ახლაც
მთკახსხვებო: მურწმუნოა, სხუელეის არ არის რა და ღვეის მითი
უფრო დაუხსტუდა. ბუფრი არის მოურთმუდა იტონის, რომ იარკამ-
ტონი მახვდათ, ივარახე ხელი ადღვით, რამდენი სარქარს დაღვდე-
ნა და ივარადონი არის ახლადან, ასე უამთროფლოთ ამისთვის ქა-
დაქის წახდენს მხვთავც არ გავანბნა. სესი სარქად ეს არის, რომ
არც ხაზისა გარეთ არის და უვარადანა უმარწვადები შემოჭვავთ,
მანდა, რომ გარეთ ახდის და ასე შემოაყვანის, რომ გაწმინდეს და
თქვეთა ხმობსხვია მსდე მახვდეს. გადგვაც ამის გვედრებით, რომ
თქვეთა მხვადობის მხვთა და მისის უმადღულობის მხვადობის მხვთა
გვამბსხვადეთ, თამსხ უმად-აღის-ბეშავ მქცათ ცდადობის ქადაქის
ამქუთის და კარგათც არკეს. გიორგობის ეს, ქვის უნე. სთამხვა-
ლი თასის და ხარობისის მხვთა ხარობის გუახვებით. სხვა აქავის
მხვთა ესეხა მთკახსხვსუთს. კვირა დამეს რომ მუდამეს თქვეთავის
არისა მოურთმუდა, ასე სთის აქედამ იურადა, მანდა თთხმობის არ-
ხა მთავდა, მახესს კრთის სთის არ მოუვადეს და ამახთანა ქადაქა
კარგესს. იტ(ა)ის მუდამესუ ზოგა ბრინჯი, ზოგა მარდელი რადაც
დავარქიანს. თუქვის დოვლითით ზოგა რამ ესეხა ამოქანა, შემ თ-
უთი კურა ვ(ა)ახვით რა. არამც დაკრიდით, სარადი ვა არ არის რა,
თუ მამსხვით, გახდებით □. ზემელს აწერია: „დავითის რტო სახელ-
მძესა აღუქსანდრე მეფის ძეხა“.

241. წერტილი აღუქსანდრე ბატონისმყოფისა დედოფალი დარეჯანი-
თან, 13,2×16 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრე-
ლის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა მობზე იწერია: „ს. სრუ-
ლიად საქართველოს ბედნიერს დედოფალს შიერთოს“.

1797, ნოემბრის 28.

ქ. დ. თბ. ბედნიერა კვამწითე დედოფლის ქარი მთის მუდის
დაქსანდრეს მომცეს. სემს მოწყადეს და სივარკვას კად-
თას კოვანას მოვასხვქეი. მურე კდ მანდა დაწერილია წიგნი, ეს მუდის-

მა, რაც გუბისხომ, უკვლავ შევარტყევა, სულ ვარცა იძსხენს ათა, მკ-
რამ ასე ყხედავ, რამქვან დეშეთში სომხებმა არახს, თახან რუსე-
თათურებს ასევე და ქართლსაც მსამეთი ირეუბანს და არაუბს ჩემოსე-
და, თუ თქვენი მათხდომეთი, მკთხანა დ'თა(თ) და თქვეხანს ბედხეორა-
თით, არც თქვეხა წინამდევთაშ მქოდლახ, არც ჩემი. მხედ არსებთ
მთადან, მკთხანა, ზსუტეხს ქვანს, თუ მათხდამ მკვახე ზსუტეხი მთავათ,
სანთოთათ სმთოვლენს, მკც ჩემს ვარჯას და ცდას არ დავთვლებ. ეხლავ
ერთი არხა მათხედა მამუდღადამ, ის არხა მხედ ვახელოთ. მის
უძმადღესობას მათოთათ. რაც ღვეანს თათავი მთოხსუხეობათ, ამით
შეიტოვებთ. ვახახხივ ვასდენენ, ასე მთავახსეხენ: თამქორხე ღვან-
ახლან თათურმა აუშვით. ცოტათღენხა სტახეღვა უძოვხათათ, მკრე
შემქორღესთი დახეჯდრახს, თათავ დევეთ მთოვლამ, თათოვებთვ დ-
უურუეხებთათ და სტახეღვან. ეხლას ასე თმბებენ: ღვანახლდი ვახჯას
თადანს ღვანეღვადში თღვეს ცოტას ვართ, თმბორ-ახს და ჭავთ-ქმბ-
ახს ვახჯათათ ტურთახს და ღვანახს მქეხეღვადში არახს და თმბრამ-ახს
თქ მთოვლახთ, და თათახს ღვანახლდათს არახთ, თმბრამ-ახს რამ
მთავ და მქურთათ, მკრე მკთხანა ასე არხათ: ახ მქქას მთოვლახენ და
ახ ვახჯახე მთოვლახენ, რაც რჩევე ავეთ, თმბრამ-ახს რამ მთავ, მ-
მის დამტოვებთ. ვახახეღვით ასე ღვანახეობენ და მკთხანას ასეც
ათოს. რაც თქ მქოდღებს და თმბოენს, ეველას ცვახარტეთთ და თოვანე
მღვანახსმღვანს ვამთოვტახთ. ექ(თ)მთ თათოვლათ ასე მთავახსეხენს თ-
ახხეთხე ვ'ლენთოდეს, დავეს შევარტყევა და ზორთახც ასე ქქოხდა, თუ
ჩემი მქეთა მხედ ვახლდენენ, რასეუურუეღვათ, მხედ შეიტოვებენ თქ მ-
ბავს, თუ მხედ არ ვახლდენენ, სავთ თოვანენ, ეს არხავ და თათოვლი
არხავ თქ უთმთ და რამქვანც თქ წოტხში მათას უძმადღესობას თმბ-
ვა ათოს, ეველავ ვახჩევათ მათახსეხეთ. თმბდრებთათ. თქვეხს თქმს
მღ-მღ მათოვტახეთ. სოქმბრასი ექ, ქქს უ'უ'უ

ქ. ვახივანთ არახს, ღვეა რამ ვახჯას მქოთავდეს, ამათს მათა
უძმადღესობას რავთარ თხებთს და ახ რას თმბენს, ამათა ზსუტეხი თავ
მქოხნოს □. ბევედ: ანგროთ: „ღვანითთ რტო საველ მქეხა თღვანანდრე
მქეთა თქსა“.

ქ. მთოვლი ვახახს ღვანახეობა არახს, სულ თქ ვახლდენს და თუ
მის უძმადღესობას ამათას სქმე ქოხდეს და ახ დასართოვებღვა ებთ-

ნოს, ვარუთაც აქ ჰქვანდა, დ'ო ღუკის დოფსტვის აზივი რომ მო-
 ვადა, ვარუთა დუთოსოვე, დადარება ვა აქ განდავან. სურსოთას
 გუძინათ: მას უმღღუქობას მოვანსენუო, გუგუდრება, მავანა ზასუნა
 მღუქ გუთინათ, რომ არც სუღ არა გაქქს რა, არც შუნი და არც
 ქერი აღუქსანდრე.

242. წერტილი ბატონიშვილის აღმასხანასა დედოფალ დარუჯანი-
 თან, 34,7 × 16 სანტი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრუ-
 ლის ხელთ. ნიშნებით ახსნათა თითო წერტილი. შინა პირ-
 ხე აწერია: „ქ, მისე უმღღუქობას უღღაფ მოწუალეს აღუ-
 მწითეს დედოფალს ნებოთას“.

1797, თებერვლას 2.

ქ. დ'ოს უფლად მოწუალს კლმყოფს დედოფლის ჭირა
 მისე შეიღეს ა ღ მ ა ს ს ა ნ ს მ მ ა ს ე ს, სუშს მოწუალეს კლმს და
 შუქლს კოცნას მოვანსენუო, სუქსს ანსავს მოახსენებთ, დ'ოთას მო-
 წუალუთი და თქვენას ბუღნიურთათა, მისეღობით განდავანა დღეს
 ექსსა დღე თქნება, ქალაქს ვახუდა, აქმდის იმხითის დუვაგვანსე,
 ახლა თქვენც მოსენსენუდა გუქნებთ: თქვენა სხდა, ქუთავს აუა
 დიდად აუათ, დიდის მსწველათ და დიდის სიგბათ და სხვა წერ-
 თი მოხსენებთ, რომ მოვანსენოთ, დაად გავრქულდეს; დ'ოთას მო-
 წუალუთი და თქვენას ბუღნიურთათ, • ვახთავი უფლად დიდის აუა-
 მთოღობისვანს. ერთს ამს მოვანსენებ თქვენს უმღღუქობას: მამინ
 ბურჯმა ან რაც სუმა დაავარჯ და ან თქვენს სდასა, ამ ცაშას
 ვამტუხა ქურდები თამ ვერ სავაკდეით უღმა, ამითა ცოტა რამ
 ნიშნება სუძის მამინ-წუღას დუთათ: უქლუქსებშია, ვაგ კერმანასის-
 შვიდის კლმა, თუთურაზ ფუდავანდისმეღის კლმა, შერტუ შე-
 ლდის კლმა, თქვენს სდას ქუთავანას სწოღის აორდა ხუთი-
 თდე თქვერა კომანისეს, ახლა ერთა ამოვანა ამხანგი მხნდ რომ
 კადატოანსმეღი ვამდამს, მახავანდისს სიქე, კვ ანის, თათის
 ამითა თქვეს, ახლა ვითხავ თქვენას მოწუალუბისვანს: რაგორც თქვენ-
 გან ვიღა, ისე ვამოქვათითათ და უძინათ, ამკართა სუთადეს, თუ
 სიადემღათ, მხამდის უძინათ, მხამდის ამ თავის ამხანგეს შე-

კურბოღლის, იქნებ მანდ თქვენთან შუასი მთაზე უფროა შექცეულ გა-
მახობებს რამე. ხომ მოგეხსენებათ, ზედა იქ რამ შენადა, სასამუ-
რის ტრადიციული დაწვევები უკანასკნელად, სულ იქ დასვენება.
აქედან არხა იმდენად ვეღარ მოგასთავით, რომ იქ დუბეტის მს-
დობებს ადგილებში უკავია იქი და ამისი უკვანავს ვეღარ გა-
მოვიდოდი. თხილა მდინარის ავადმყოფობის გავიფიქრე და მოგეხსენ-
ებათ, რატომ შეგეხსენებოდა, და წყლისა და ვინაობა ვინაობა, შუასი ამხ-
ვიც მაძინათ. თქვენთვის, ქვეს უნდა □. ბევრს აწერია: „არტოდ
ვარ დივიტის, მგელ-ლომად ვით ის, ვაბტანგ ვამტკიცებ მეფის გვირგვინი“.

243. წერტილი საბუთ-ფაშისა უფროდღა დარუჯანიხადში, 72 X 40,5
სანტი., დაწერილია მწვენიერ ქალაქზედ მუსხა მხედრულის
ზელით მუშარად. ქალაქის ფილიგრაფს (დაბრავის ხიზანს) შე-
ადგენს ერის თავში ფრთა-გაშლილი ერთ-თავიანი არწივი გვირ-
გვინით თავზე. არწივის ქვემოთ შემდეგი ასოები ახის: G F A.
და მეორეს თავში ნიშნებით ქალაქს აცხადებ სამი ნახევარ-ხან-
ვარი მოვარე ნიშნებით იმარება თითო წერტილი სოფელი
სიტყვის შეიღგე. წერტილი ხელოვნურად არის დაკეცილი.

1797, ივლისის 28. დარუჯანს.

ქ. მის უკანაოღოუდესობას. სრულად საქართველოს დედუ-
ჯას, დედას ბატონს, შთაი სიკეთის და კარგის მყოფობის მდამე-
ცათ სწორი ხეშეიღვის დადგენილი ვეზირი, ს ა ბ ტ თ ა ფ ა მ (ა), თქვენა
სანტაურის (SIC) თავის სიკეთ-სიკადრის შიკოთხვეს, ამით ბიხსები
სამთავრებს მოგახსენებთ მუშარად მდებს არის თქვენი შეადობით
ბიხსების უსმეხლობა დიად გასწავსა. ამისთვის ზეხი ერთეული
ბამ-სიხსადარი მუშა-ამხადღა ტუხლოთ, აქაურ ზეხის ურავლითერ ამ-
ბავს და სიტყვის ის მოგახსენებს. თქვენს მშვიდობათ ბიხსების
ამხავს და დედა-შეადურა სიკეთრულის წიგნის მდამდე კვირბ-
სიტყვით, აღიწერა ეს წიგნი ივლისის 28 გასულს, ქვეს უნდა მერ-
თე გვირდზე თათრული ბეჭედი ახის.

244. თავის თავის გასიკადრის წიგნი პაბი ფეიქრი-წვილისა, 27,5

XIV სანტი., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, დეინობისთვის 20.

ქ. ესე წიგნა მოცემს მე მ ა ჯ ა ო გ ე ო ქ რ ი მ ვ ი ღ მ ა ს უ მს, ქ ა რ თ ვ ე ჯ ა მ ვ ა დ ს ს ე ვ ი მ ა ს ს, შვიდსა შენსა დავათს, ათსუის და გიორგისა და მამყავლის სახლას შენისსა, ასე რომ ვადი დამტყდა და ხემათს ხეითა ხემა თავი და რაც შვილი მკეთაღეს, ათსა მისევედუ, რომ არა ვადი შენი შადევე არავის აუას, არას ამის მოწამე მოყრავის ხეველია მანუა, ძმთაშვილი თადია, თრთაშვილი გვასა, ვოვავადამეილი გურგენა, ხემა ცოდის შმა, სტეფანე მარხუ-შვილი, თათომე ჭვჭვავისე. ხაზარის თასებს დამაწერათ ამ მანას სციტყეთ. დაიწერა დეინობისთვის 20: ქმს უ ზ ე უ. ეს ხემა კელი და იტყდა [ნახრო თსებ].

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეე სრულად ქართლის, კახეთის და სხვათა შუგან კორგა ამ ხსენადობის წატის გამტყვეთთ. აგვისტოს და ქმს უ ზ ე უ მეფე გიორგი.

245. გამანების წიგნა ბატონიშვილი იულიანის ბერძნულმეცნიერების მამულზე დავის შესახებ, 57 ს X 28 სანტი., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები ნახარის თათომე წერტილი.

1798, ქსეხისთვის 5.

ქ. ბ ე რ ძ ი ნ ი მ ე ო დ ი ბ ე ო ა ო უ ჩ ა ო დ ა თ ვ ა ს კ ა ხ ე თ ა მ ს ბ ე რ ძ ნ ი მ ა მ ვ ი ღ მ ა ს ო ა ო ა ს ე ს: ამის წინათ ხევი რომ მამყავისზე ვდა თადით, მისმა უმადესობამ, სანტრუდამ მეიქმ სანათადი გვა-ეთ: განახეი დავეიქურის და მოგვექია და მის უკან გორგელი ქედ-სუდეთა, ქსეხვადის მამასხლას და ქსეხვადის ქედსუდეთა ცამო-ცხაუნა და რთვორე ამ განახემა ვწერა, მამყავისა განახეით თათო-თათოდ დაწერეს და ისე მისეს ხსიასთ და ის ქსეხვადის დაწე-რთადი განახეი იტყინამე დამტყავა და კელი უქარავსა, და არად

თავისი ძღვენებით წავყაროვს ხინამ სსსიფლთა, რომ სამართლით
მაცემელი არა აქვს; ვადევ წავყაროვს ხსენადმოყვანი სისამ მძუელი,
რომ ეს სისა უმძულთო მისცემას ქედხუდელს განსხეხთათ და კა-
დევ წავყაროვს ხსენადმოყვანი თათს დღის მძილთ; ვადევ აქვს კანხე
წავყაროვს სსსიფლთს დღის სსსიფლთს, ვადევ თათს მძილთ უკან
წავყაროვს ერთის დღის ხსენადმოყვანი; ვადევ ერთის დღის მძილთ
კანხე, თათსა მძილთ მძილთ უკანდევს და ხსენადმოყვანი კანხედა
მისცემას. ამ უკანდევს ახლავს სსსიფლთს და მძილადევს მძილადევს. თუ მუ
აქვს კანხედა სსსიფლთს სსსიფლთს კანხედა სსსიფლთს, ხინამ მძილადევს
ხინათ და ეს ახლავს წავყაროვს. ხინამდევს მძილადევს მძილადევს, თუ
მუ ამ უკანდევს წავყაროვს მძილადევს და კანხედა სსსიფლთს
არა მძილადევს, სსსიფლთს თუ მძილადევს კანხედა სსსიფლთს, თანხე სს-
მართლითა დავყაროვს და ვადევადევს, თათს რომ მძილადევს სსსიფლ-
თათს ხინამ წავყაროვს, ხინამ მძილთ განსხეხთა მძილადევს, რომ სს
სსსიფლთს სსსიფლთს მძილადევს. ამხე მძილადევს სსსიფლთს: კან-
ხედა სსსიფლთს მძილადევს სსსიფლთს, ვადევადევს სსსიფლთს და ერთის
მძილთს დავყაროვს სსსიფლთს კანხედა სსსიფლთს, აქ კანხედა სსსიფლთს,
მუ მძილადევს მძილადევს, რომ ამ მძილადევს კანხედა სსსიფლთს მძილ
და არა კანხედა, მძილთ ხინამ სსსიფლთს: კანხედა სსსიფლთს მძილ
და მძილადევს მძილადევს და თათს სსსიფლთს დავყაროვს ახლ-
თის კანხედა კანხედა და კანხედა, ერთის უმძულთს კანხედა მძი-
ლადევს არადევს, მძილთ უმძულთს: ამხე კანხედა სსსიფლთს, კანხე-
და სსსიფლთს*) კანხედა სსსიფლთს და მძილთს უკან სსსიფლთს მძილადევს
სსსიფლთს. ამ მძილადევს და დავყაროვს და სსსიფლთს სსსიფლთს კანხედა სსსი-
ფლთს, მძილთს სსსიფლთს არა კანხედა და არც სსსიფლთს სსსიფლთს და
ამ კანხედა სსსიფლთს სსსიფლთს დავყაროვს. ერთის ეს რომ ამ სსსიფლთს
კანხედა მძილთს თანხედა უმძულთს ამხე კანხედა სსსიფლთს, მძილთს არც სსსი-
ფლთს ერთის თათს დავყაროვს არა კანხედა და არა სსსიფლთს მძილადევს ამ
კანხედა სსსიფლთს. მძილთს ეს, რომ მძილთს კანხედა სსსიფლთს დავყაროვს, მ-
ძილთს კანხედა სსსიფლთს მძილადევს არც კანხედა სსსიფლთს მძილადევს
თათს რომ მძილადევს და სსსიფლთს მძილადევს, მძილადევს და სსსიფლთს

*) ეს სსსიფლთს სსსიფლთს კანხედა სსსიფლთს დავყაროვს.

საქართველოს სამკვლევარი

ამ წმინდასი ციარგვის კვლესათის დამდგარს და ვინც მძკვლამით, მაც დაქმნისხსა, თუ ვი ზავრადის არ იყო, ამ სავდროის მარ-
 ზამძვილეს რადის დაუენებდით თქვენს მამულში და არ მკვდარს
 რადის დამარხებუნდით. ეს არა არის, რომელიც ნახამ იხივლა,
 თრავ ძალახა სბოთა არის და თრავ თვალთაც ვვიხვენს, რომ ამ
 სავდროს გარქმემა მძქვა სულ ნახასია არის და მარზამვილის რა-
 დუნც ზავრადის მამულია უბოთია, მისეღის და სწორეთ ამ სავდარ-
 თის დამდგარს და დამარხვითაც ამ სავდარში დამარხვლან. ბეგის
 კადეჟ ამს ამბობდა: მეს არს ექვს წელით, სავუთრად ზემა არათა,
 მსტრამ ტყუალა, ერთი ამიტამ, რომ ამ სავდროს გარქმემა მძქვა
 სულ ნახასია არის, რომ ბეგის სქმე არს აქვს და მეორე კადეჟ ეს
 უფრო დიდა ხომხა, მარზამვილეს ზავრადის მამულია რომ ებოვ-
 ნათ, მისეღის და ამ წმინდასი ციარგვის კვლესათის დამდგარს
 და მთავრ დამარხულან და, თუ ზავრადის არს ეთბოდეთო, მარზამ-
 ვილეს არც ამ სავდროის დაუენებდნენ და არც მკვდარს დამარ-
 ხებუნდნენ; და ასე ვახსიჯეთ: ამ წმინდასი ციარგვის კვლესა ნა-
 სკვარი უღმარავოდ ბერძნამვილს ნახას დაუენებეთ და ნახუარაც
 ასე განტვასეთა; ბეგას რომ ამბოს მძქმემა მკვლას, თუ ამ თუთ-
 ხმეტს დღესე სამს და თათს სარწმუნოს მძქმეს მთავებს, რომ
 წიდა ჰქათადეს, ნახვარი ევლესა ბეგას დარჩეს; და, თუ ამ თუთ-
 ხმეტს დღესე სამს და თათს სარწმუნოს მძქმე უფრ მთავებს, და ამ
 წმინდასი ციარგვის კვლესა სავუთრად ბერძნამვილს ნახას დარჩება.
 კადეჟ ჩიდა ბეგას: ერთი კამლა ნახადამვილი სანს უმძვილოთ
 მკვლას და ახლა ამისა მამულიც წამართვათ, ბერძნამვილმა ნახამ
 ამისა განახენი მთიტის ქედხედების ბატონისკან დამტვიცნოულა,
 რომ სწორეთ მამულია მისეღის; და გამართლდა ნახა, კადეჟ ჩიდა-
 და ბეგას: ნაწავკატეჟმა წამართვა თათს დღის მძქვა, ეს ნაწავკატ-
 ეჟი ნახვარი ნახასია და ნახუარი გოგასა, რომ ბეგის სქმე
 არს აქვს, ამბავც ნახა გამართლდა. კადეჟ ჩიდა ბეგას: აქვ ვარ-
 ხე წამართვა სამს კალა სმძღის დეგლოთ, ამისა ნახამ ასე უმა-
 სუნა: ბატონამვილამ ვახტანგ გოგათ რომ ბეგის ამღახურამვილს
 მთავრ, მამის გოგათ წამამულავ; ბეგის ამღახურამვილი მთავებს,
 ამისთან ვიღამარაკეთ, ბეგანმა კამტუქის და მე დამრჩა და გოგას

საღვთისმეტყველებელთა კვლითა მკვირთა და ახლანდელთა მსაქმანთა, ამჟამად ნახა განმარტდდა, ბეგთას სჯიმე არა აქვს რა. ვადევნო ჩიოდა ბეგთას: თავის ბაღს უკან წამართავა ერთის დღის საფეხნარით. ამისი ნახამ ასე უმანუსხა: არ წამართავევიანო, შენის განაყოფის გაცეცისი არის ის მარჯო; სდაღათა მსჯევანთ, რაც გამოვიდა, აფეხვე, რაც ღადა ვრცო, ჩემს შეიდას ვითრის აფეხვე და გაცეცისი ქართვის მოუტანეო. ამჟამად ნახა განმარტდდა, რომ ეს წართმევს არ არის. ვადევნო ჩიოდა: ერთი მარჯო ვაუწყებუე ვარ-მადამიოზე, ის გაცეცელიდა მარჯო მანას უჭირავს და თავისი მიწანათ. ამისა ასე უმანუსხა ნახამ: მართალია, ერთი გაცეცისი კაცი იყო, რომ უმანუსხათ მკმისხეობდას, ის შემიამეზვერა გამიგვადეო და ვაუწყებუე, ის კაცი ამასწყდა, ვაგვადე მადედა და ახლა ჩემს მარჯოს ადარ მიგვემე. ესე ვაგვას წილი ვთავიდა, ბეგთას სჯიმე არა აქვს რა, ვაგვას მამული ბეგთაღმანია და ჩეგია არის. ამათი სდაღა სჯიმეება ასე გადასწყდა. ენკინისთვის ექვს უმეგ □. ბეგებს აწერია: „ქ. ღთს. შინაშლის საათიანი ბუღლონ დავითიანი“

246. არხა მგალომლიშილის ტეტის კერივისა და არხაზე მარჯოლი ბიძანება გიორგი XII-ისა, 15,5 X 11 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ბელით, ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1798, თეტომბრას 2,

ქ. მათის უმადდელობის ბეგნიერის კვდმწიფის წინაშე მასხხსენებელი, მათის მხეველის მ გ ა ღ ბ ღ ი მ უ ი ღ ი ტ ე ტ ი ა ს ქართვისა და თბღების: ერთი სასყიდი დედაკაცა შეუქნდა და გამოთხოვდა. ბატონს დედა თქვენათს ვიხივლე და ერთი შეიდას წდას ვაგვა სასხღმა წართო და შე მითობ. ახლა ის ვაგვაც რომ ვაგვწარდე, ასეუ ამ დედას გამოარტყლა, გამეზნა და ქმარი შეართო. თანამეტი წყლიწდას ქართვ-თხრობათ გამოზდა, კვედრებთ, მის სამართალი მადარსოთ, თეღოშერს ბ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. უფადნა კახეთის მისამართადებთ! ამ არხის ბატონსა და

ამის მოდელი სმართადა თქვენ ესაგო და რაც სმართადა სჯოთ,
განახეა მაცეთი და ხვეს დავაშტეიებოსიეთ. დეხნაბასთევის დ ქვე
უ ბ გ ჯიორგო .

247. წერილი იმერთა მეფის სოლომონ II-ისა დარეჯან დედოფალ-
თან, 50X24 სანტ., დაწერილია კარგ ქაღალდზე ნუსხა მხედ
რულის ხელით. ნიშნებით ნაბმართა თითო წერტილი. თაბილი
არა აქვს, ნაგრამ წერილი 1795—1798 წლებს უნდა ეკუთ-
ვნოდეს.

1795—1798. **მათს უმაღლესობას ქარადახა, კახეთის**
და სრეთს უდიდებულესს დედოფალს მ ა რ ე ჯ ა ნ ს ა, სსსიქადელას
დედას და კვამწიფეს ხელს!

მათა ხმაღლის განგდით ტრეფადა, მათა შიელი სრუდად
ამურთა შუგე სო და თ მ თ ს, დიდთა კრადლეუგითთ და რიდობათ
ხელთა უსუდად მოწყალეთა კვლთა მ ს ა მბორგინა მოვსესქებ და მათს
მსუადამბს უფლისს მურ ვითხავ. მურე წიგნი გერთხით და რაც
გებძნათ, ვსენათ, ხელა უღამწიფე, შემსართკეთს ერწმუნე, ამბითხა
მწუნებთ ხელს ცხობუნება არ მქობხეოდეს. თქვეა წერალი ამის
მბმანხეს, თუ ეს საქე ასე არ მახნდინეთ, მე და შენ განმარე-
ბედა მკვერხებითა; და რა ვეთ? თრა და სამა წუგვისა და მქვე-
ნეთს წიგნი მბმთა მხუნარ დადახასთეი(ა) და ამბი ერთი თა-
ტის თღესი მახეზი არა მახსხეს რა და ასე ცხადად როგორ უარ-
ვეთ თედა და მქვესება. ვერ სუღიურად დაკმნობი და მერე კარ-
ციელად მკვრცხეუთ ხვეს გარეთა მქობბეებში, რომ ხელსას ალა-
რავს რას არწმუნებს და აღარც არეთს სიტყუს დამკურქოს. თუ
ამდები სხეუტედა და სწუნარა არ თეთს ხელთავს სუღიურადც და
კარციელადც, აგრე ერწმუნებში როგორ შევად, რომ მე თქვენი
მბმანხეს უეს დავბრუნებ და ურა მოვახსენა და შენს ერებში შე-
ვადე. კრტელად აქ თავა ვედარ გაქეთით მბმსენებით და მათი უმა-
ღლესობას წერადში გამოვცხადე ვოველივე მახეზი ამ საქმის მო-
ქმედების და მათ სენებთ და ხარწმუნებ ბმანდებოდეთ, მეც რომ
კვლია ავიღეთ და ერთმანეთსე მოვშე, ასეთი სმბხეული სრვა, თხრება

და ტუვის სიძღვა შემოვა, რომ არაღეს მოამხდარიყოს. და ეს უფრო
 ღთის შესწებებელიც აქმნება და თქვენი სწეუნიც, და ამითვის
 გასუდეუ უარის მოხსენება, რომ სულიერად და კორციელად დამხობა
 ხსანს ჩუმი ამ საქმის ქმნაში. და მუხლ-დადგმათ ვაითხოვ და გვედრები,
 რომ თქვენი დედასკურის მოწყალებისა და საყვარულისაგან არ გან-
 მავლა. ჭეშმარიტად მუ ასე ვკახებ, თუ თქვენი საყვარულის წერილი მა-
 ლე არ შემობ, ერთი რამ დიდი სენი დამერთოს, რომ სხსრატებლო
 აღარავისთვის ვაუთ. ასეთს უხამოს მწეხარებაში შეველ ამ თქვენი
 წერილის გამო. დადიანის თქვას არავის დავსადაბლებიხებო, ტეძანა,
 და მთავითხეთ და ხველებთ თუ აქვით რამე, მამის გამოწყურათ,
 თუ ავადესი რამე ჩემგან, ან დედა მისი დედათვალა მაცხსხეებისთ,
 ან ბიძა მისი და ან შვიდელო-მთავარნი არიან მძა და ბიძა და მთა-
 ვან მოცხსხეების და მამის დარსი ვაქმნება. ჩემგან რაც შეძლებს
 არის, წარმატებას და მუხიხინს ვედავლი, და მამული ჩუმი სამეფო-
 დროც უჭირავსო დეხსუმიან მხარეს ერთი სოველა, რომ ეს არ
 გამოცი(ა) და არ მოხი(ა) და არც ვითხოვ, თითქმ თვისს ეს
 რას მოავლეს. ვილაც ავთ განახევისი და მასთვის მიირძახებ, თა-
 რემ თქვენს მოწყალებისაგან ასე გამოამეტებას არ მოველა. ჩუმი
 წადილი სიადე ეს არის, რომ თქვენს საამოვნო საქმეში ვაუთ, თა-
 რემ თქვენს სწეუნი და დანამდებუდეს საქმეში მუ რაკარ შევად?
 სურვარავან დავაკურვისი და არც აქმნება. სხუას ჩვენს სიტუას
 წანამდელი ვუთამი და ქაიხოსრო სუენარავა მაცხსხეებისთ. სოეხბრის
 გ. თუ ამ საქმეში და ამ ჩვენ წერილებში სიმტუეხეს რამეს ხედე-
 დეთ, მოგეხსენება, თქვენს მძას მატრანოვლაც არტოსას, რომ
 აფიხიერ ღთისა, სხუას არავისი ემიხის და მას ჭეაითეთ და ეს
 მაცხსხეებისთ ვოველსავე ჭეშმარიტს და სწორეს □. ბეჭდს ხეცუ-
 რათ არია: „შეფე იმერეთისა სილომონ“.

248. წერილი გორგი XII-ისა თავის შვილის ბაგრატიონადნი ხარჭაშ-
 ნელის შვილის მამულის შესახებ, 41x15 სანტ., დაწერილია
 ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახარია იზვი-
 თათ თითო წერტილი.

1890, მაისის 3.

ქ. უფსაიადერიქლესი. შვილი, ატანა ბ. გ. რ. ტ. შერე ვივ-

დაც სამეცნიერო საზოგადოების (sic) ნიჟარაჟის შედეგს ი ა ა ნ ე ს უხა
სამართლიანად რაგვი, რაც ამით თავის წადი შესამყარა საზოგადოებო მოს
და სანო წარმეყუდა აქვით უსამართლოთ და მძღვარსათ, ჩვესს
ბატონისმეადლობაში გრაველ ხელისუფებისკან და ზედ ეშვიკან-ბა-
შისკან, მოგვსუნდა და ფიგით გვარწმუნეს თანავე, რომ შესამყარა
ამთა უთფილა, რაც სანადესე და ან სავალი მიწება სავდე არა
ბოლოზედ, მრავალჯერ თვითის ასვლისა და თვლისავ და ამ ხაჭაშ-
სუდს ნიჟარაჟისზე უდიან, მისამ მდივანი თანარ წართმეყუდათ და
მეფეების სიკვლავ აცხადებს და დელოიფიას ახსნს წყვლობის წიკ-
სავ უახადანამაშა დაქვარკვიან, ამაზედ იუჯითათ შოაქვს მამ-
შვილიანს, ეყუდა კურთვე, რომ ამის შვილის შეადებს არ დეკარ-
ვოს. თუ სიტყვა ჭქისდესთ, ჩვენ მოგვჩხესთ. მისის ბ. ქვს
უ ბ ლ მ დეე გორგო :

249. წებოლი იტრათ მღვი სოლომონ II-ისა მღვანობ კობლანა-
შვილის იონებისადმი, 30,5 X 45 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
ლზე ზესნა მხედრულია ხელით, ნიშნებათ ხანძარია თითო წებო-
ტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წებოლი უნდა ეუფროვნოდეს
1796 — 1800 წელს. წინა პირზე აწერია: „ქ. მღვანობ კობ-
ლანაშვილის იონებზე მოუვიდეს“.

1796 — 1800. თსისეს.

ქ. მავათი სიკვითი ჩანებუდას ითვის უჩებუდას წადიერძე მე-
ფე ამქრათ ს ა ჯ ი მ ი ს, ჩვესს მრავლ კვიად სავიხას მისს მ ა-
და ს ბ რ ს კ ი ა რ და ს ა მ უ ა დ ს მრავლის შოჯითისკან მოყვასიქებ.
როსმვლავ შოკიქვრ: სრულეითი ვისმსხე, მს-გლობელი ვარ შეჩის
სიკვარუდას, ამის ვითხოვე შესკან: მათს უმძღვარსობასთან ჩემის სავ-
ქმის იუჯითთან არა მოშადი და ჩემს სავქეს უფრა უვად და შენა
ამავე არ დამავდა. ჩემსა ამავე იჯითისა, დ'ის ძადით, უჭარვედას
მშვიდობით ვამქიდიქა. სოკიქვს ვა □. მეთრე გვერდზე ჭქვლს
ეუკვრად აწერია: „მდეე იტრეთისა სოლომონ“.

250. წებოლი უკნობის სოლომონისა ავალთ სტეფანის კობ-
ლანაშვილისადმი, 20,3 X 12,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ

ქალღმერთს ნუხსა მხედრულის ხელთი. წიშნებათ ზოგჯერ პირით
 შერთილია ნახარო, ზოგჯერ ორ-ორი. ლექსი, რომელითაც
 შერილი ჰყოფილა დაბეჭდილი, დაცულია და ლექსზე დამტულ
 ბეჭედზედ იკითხება: „სოლომონ“, წინა პირზე აწერია „უფლის
 ალალა ბეჭედიანი ღორღანოვსისი მიერთება“.

1816, მაისის 6:

უმოწყაღესო ჩემო ა ღ ა ღ ო ბ ე გ! აღრიცხე ესე მცანქა თხზ-
 ვადის ჩემის აღსრულებს, თანა შრავად სხვათ გარჯილადან(სივ),
 რომელიცა კმხსინების სხვის ჩვეს სკკთიდად და აქმნებაც სხუელ-
 ბას ჩემისკან განმთავისუფლებულა მახეზა. ამა რაცთარ მადლი
 არ არის, ვინც ამისთანა დონის მოსაძებლათ შეძქვეს, მათი და-
 ვაჯვე სიმრავლის, და უდრო სიკვდილს წინა აღუდგები, უკეთუ
 ანუ რა სთავალთ არის ჩემთვის, ყოველი რიგი, ცდა მოვიხმარო
 ამისთანა დონის მოსაძებლად, აწ თქვენსუდ არის ესე დამთავი-
 ბუდა: დედა ჩემი მომცა მარათა და იხუბა ჩემის თხზილადსმურ
 აღსრულებს. მოგვხსენია, ჩემო ბატონო, რომ ეს სქემე ჩვეს მარანს
 და ჩემთა უნდა მისივეს, თორემ თქვენს თათთანც დამტკიცებთ, რომ
 ასე ზეპახს(სივ). აქ, მე ვიცი, მართლ დედამს ამის აღსრულება არ
 ძალუწის(სივ) და რადგანც თქვენ გაქეთ ცნობილი ესე ჩვენი სიადუ-
 ლო, ამიტომ გვედრება ემთხილესად, შეწია მახუდ დედა ჩემს.
 აქამდე: ვინცაბა არის, თუ თერთის მოგზაში სკკთრო იყოს, ვინა
 თქვენ სხუელბითაც მოახდინე და ამა ჩემს უკანსხუელს ცდას და
 თხივას, გამოთავილება უჩასკო და თუ კვებს რასმე შემატონა, ყოვე-
 ლი ჩვენი სივთხილუ კვნიოდ არის დამთავიბუდი. ამით იმდენ
 მოუდეთ ყოველს ჩვეს გაჯიდათ და ასე მოსაყალთა უკეთა, უროთ-
 ეროთ მხვებულთა ჩვეს მარანს წინადმდეკობათა და თის კუდისათვის
 და მომთხოვეთ ყოლითურთ შეძლებას ჩემისამებრ თქვენა აშენა
 და სმისხური, თუ ამის შე ვტყუოდე, მაშინ ჩემის სივლავიდამ ვი-
 ყო დაწყევდილა, ჩემი ფიცი ეს არის, ამსხც ხუდარ იფაქრებთ, თუ
 რა იქნება ჩემგან თქვენს სმთავერო მადლობა, ის ღმერთის ივო-
 დეს, და თუ ვინცაბა არის, უარა იხიჯათ, სუდ სსსიკუდალთა
 ვარა და თანა ამის ესეც კანთროც შედგომილუბას მაქურე, არანცა

ზიჯაურთხა, ვითამ მშვიდობის მამასდინეუღსა, მკრამ განკეპ
არის, თუ რაგა მუა'სედ ბოროტ გამოდის.

ეს აქა ხატი ზემას—აწმეა მდგომარების.

აწმარო მოქმედნი, კეთილს ჰკულებს ხედნი ეხისჯანს,
ცოცხად ვარ შუკდარა, ნუგემ უხარა სენისჯანს,
რა კმობდა მხეს, დღე ბათელს, ბედისჯანს,
სადაცა მოვე, ვერა ვბოვე ზემისჯანს.

1816 მასის რ-სა. მოსკედე სოლომონს.

ეს წიგნი რა წაივითხა, დახოე ანუ მკვე დამბორუნე. სწავტ
რაც თხოვა ბელებად იყოი სხსესებო, თქვენ შეტობით სტახით,
მის აღსრულების მოუთმუნელი მოლოდინე ვარ.

251. აღავერდელის სიგელი ნაცვლიშვილების ზაალის და ავთან-
დილისათვის პრებული, 38 X 24 სანტ., დაწერილია კადალდზე
მარგალით მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
წორტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1736, მარტის 30.

ქ. დაწყებსა საქმეასა ზირველად რთისა მამკესეებედამს და
კერეო დვარდ მრავლობით განსეუორებულის მონას მასისა მოა-
მეოს მორის წარხსიუღსა და მებედ ახოვანისა. დადებით დადუ-
ღასა გიორგისთა, სენათ მის შერითა სრულ-მეოფედამს, განსრა-
ხვისა ზეხისამს, მხეობელ-მქონებუღმს ტამირს მასისამს და გან-
შკებუღმს დამთა და ავანეთა მასამს. შუქსმს კეთილმს ცხო-
ვართა პრებულეთამს, და შუქსს სადრუდათა სამეუფეთამს,
დადამს მადელთა მთავარმს და მადელს სამეუფოს ხარახს ზედან
დირ სენით მადომარქის, და კერეთვე კერითათა მშვიდობისთა ქრის-
ტეს ერის დამწყებამს, ეს დ რ თ ხ ა კ ა მ ვ ე დ მ ა ნ, რთვე წე-
ციო კურთხეულმს ამო აღავერდეღმს, ნიქ მთურავის მამ, ნ ა კ ა-
დ ა რ ი ყ ი ვ ე ლ ს - მ ა დ ე ბ ე, მ გ რ ა ს დ ჰ ე ე ლ ე ბ ი ს და აღმარ წეულთ-
ბისა მადელთა თქვენთა წარხსიუღთა კმობ დადებუღსა გიორგი-
სთა, თქვენ სიგელის ბეჯის შეადებს, ნიქვადს რ ა ა ღ ს და მენს
მამს ავთხადეს, ბიას ზედან მენს გიორგის, შვიდს მენს ბეჯის,

საქართველოს სიმკვლეჩი

მერას და ათხასეს, შვილთა და მამაკლათ სხელას თქუენხათა, ასე და ამხ ზარის ზუდახ: უწინ ხავლათხ ალაკურდელას სავადლათი თავი მავითმუქუას ღუკას და ამხ ვამერამუქადას წყადობე ექხ თავის მამუღათ. წავხი დავწოდა და ახლას ხუენც ბერავად(SIC) ურდ-გულად ვამქმასერე და ახლას ხუენც სუდარზუდ დოდათ ურდგულად ვარავადი და ხამსხურთა უთავიღოუე, ამხ სანოქითას(SIC) ხუენც ეურთა მთავადეუი და თქუენც ამ დამწ(ვას)რას წავისის ვახხუენას ვავაჟუენთ, ვასმხუთ ავა და მოხსენუბე თქუენი, ვამათუთ ვასკულამი ისე ვამერამ(მე)ღათ მარტავ თავისას მამუღათა, ექხავით, ქვეარ-მარხათ, წყადობა, წასქუადობა, მესავლათ და ვასავლათ, თავითა და ბოდობათ, სავხავითა და უქხავითა, უთუდას სავმროღათხის სავმდრათა, თქუენთავის ვავითმუქობა. არ მთავადელას არა ხუენცას და არც მემდგომთა სხვათა სავწეთა-მურთბელათ ალაკურდელათავას. ვქით-დეს და ვამქუენავროს დმურთამხ წმინდის ვათრავის ურდგულათობას და სავსხურში. ართხ ამისა ამწედეუი და ვამროგუბუენი სულ სუდროთი ახსურთიშეადესი, სელათხუენსა ვათრავი, მუღვინით ხუცუენი თმხ, ბოქულათ ხუცუენი თვარემუხ, აბულამუღათი მურამზახ და სულ სუდროთი ახსურთი და ვალეხი მითად(SIC) დამამტკიცებუენი ამისხი დმურთამხ აკურთხასი აწ და უკუენითი უკითხმდე, ამას. ვანცა და რამხც ვარამ ეს წუენი წავლათა წავხი და სავკლავი მავამლას; ამც მუამღუენთ რუღუდას ქრასტიანობასათავას; რისხავს მამ, ბე და სულა წმინდა, ზუკვიარნი(SIC) და ქვეუნიერნი და თუთი დიდუბუღი წმინდა ვათრავი ალაკურდის; ამხმცა ვდ(ე)ბის ვათრი ვავხოს, და შინთავლავი თუღასი, დათხ(SIC), დანთქმ მირთხასი. დ(ა)წავრას ეს სავკლავი მარტავს თცდა ათხ ვახუდას, ქვს უკად. დავწურას ესე წავხი ვარის ხუენხას მდიუენ-მწავგისორას ხუენხასათ(SIC), ამხ, ამხ. ალაკურდელა ხავავათოხ ჩხაროულად. სავოლოზ.

პირველი ვერდის აწითხე აწერთა:

ქ. ხუენ. მუეუ ქართლას და ვახეთის: თრავლი, ამ სავკელს ვამტკიცებთ, ხოუმერს ავ, ქვს უდწ არუელა.

ქ. ხუენ. საქართველას და ვახეთის დავითავლათ დავითავლათ, დადითხას ასულა, მარტოთი დარუენ, ვამტკიცებთ სავკელს ამხ, სავთხარას აწ, ქვს უდწ დარუენ.

ქ. ჩვენს, შეუფას ძე ბატონბაშვილია გაფარტი, ვამტკიცებთ ამ სი-
გელს, გაფარტობისთვის ით, ქვს უაზ გაორგი.

ქ. ჩვენს, შეუფას ძე ბატონბაშვილია დეონ, ვამტკიცებთ ამ სი-
გელს, გაფარტობისთვის ით, ქვს უაზ .

შეაბე გვერდის ამოაზ ანერია:

ქ. ჩვენს, შეუფას ძე ბატონბაშვილია აუდონ, ვამტკიცებთ სი-
გელს ამს. გაფარტობის ით, ქვს უაზ .

ქ. ჩვენს, შეუფას ძე ფახტანტი, ამ სიგელს ვამტკიცებთ, ჩაქმბერს
ით, ქვს უაზ. .

252. შახნება დედოფლის დარეჯანისა თსევა ყარღანაშვილისად-
ში ქემბების შესახებ, 21×18,7 სანტ., დაწერილია ქალაღმზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნაშნებათ ნაშნარია თითო წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1782, თებერვლის 15.

ქ. დედოფალი და რ უჯან გაბბნებ, თსევა უაზ 'უთრდასა-
შვიდათა მერმე შეს რომ ახლა ეფარდათამ ექსა ვამტკი ქემბია
მთასხა, ითათობ უნდა ეთმქლახიელეს და ქალაგარეჯებს სეთა
არტი ქემბი ამქმბიანთ, თოგორე მავ ქემბებს გაბბნან, ამთასან
ქემბია უნდა ამქმბიანთ. ესეც ავოდნებ, თე კარვა ქემბია არ ამქ-
სეს, ქემბიე სეთის თემბს ფარამს მავთი წავართმევა, დ'თის მთ-
ყადეთთა წელს მავთავის ბურა ხარვა და ბეცან გვიმტეთებთ ამ
ქემბების მიხეზათ. ესეც უნდა ავოდნენ, რომ თე დ'თით ამ აბრე-
შემბის ბის მავცა, მავთი შესამსკიც აქმბი და ქემბისად. ეს სან-
ქარად უნდა ამქმბიანთ, თორემ შესტან დავთა ეგმწიხნეთ. თემბ-
ვადს თე. ქვს უა დედოფალი დარეჯან.

253. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყარღანაშვილისადმი
ტყობინდლის ეკლესიის კანკელის შესახებ, 28,5×12 სანტ.,
დაწერილია ქალაღმზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნაშნებათ
ნაშნარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1791, თებერვლის 8.

ქ. დედათელის დანჯერის კეთილთა სხსენებელთა მოღვაწეთა ერთდრისა შიგთათა. მუშაჲ ჭეშინდელის გუგუნიასი კანკლის თუთრა რამი არა რუსეთს, არ თუთრა იქ რუსეთში ვას აქვს, ის უნდა მოგვეწერა, რომ ხარჭაშელის წაგნის გვერთ ხუჭ და ვისაც ის თუთრა აქვს, ამ კაცის სხელი მოგვეწერე, რომ ხარჭაშელის არ თუთრა იქ გამართოს. შესს მხარ-წუღის კეთილუ და ამის ასე მოახრა, რომ ტურ-ყარაშხის დედულის აქეთ, შატრამ კუდა ვერ დავუწერე და, ვასახსრე არის, ამის სხელი სწორეთ განხუგათ. მაშქრე, რომ ხუჭს ხარჭაშელის ქმარწერათ; და შესს აქ უაფხაზი არ მამგონდა, რომ შესაყის მკეთის და ამის ხსელი საქართველოში ცოდნე. თკლამდურს წ, ქსს უთთ. ესეც უნდა მოგვეწერა, რომ ის თუთრა იქ ხარჭაშელის რაგორ გამართოვას და არ თუთრა რამ დავკლდე ხარჭაშელის დანის თუთრა არ ვუთ. სხუ ამის დანახარში სადამ კარავდეს და შატრამ, ამისი კუბი და რუსეთი კარავდეს მოგვეწერე, რომ ხუჭს ამგვარათ მოგვეწერათ წიგნი ხარჭაშელის. მართლს, მკ კადავანში არ დავკე კარის სელი დავგანხარის. ცხენთ დავდექ მკ კადავანს და ასე ამუშავე, რომ კადვე თუქიმს არ დავაქყოს ცივილი, და შესს რამ თუქიმს დავაქყოს ცივილი, უფრო არ დარჩება კვ ცხე გუგუთებუდა? შესს თავს მკცს მდელს სე მისცემ დედოფალი დორეჯან.

ქ. ერთსაც ამის გვერთ: ზეტრე მუშურობათემ სეშინდელის მუშრობათის კეთილთა განთავს და, რაკორც შესსეს ხარჭაშელის მქონდა, დიტრამხეჲ სელითს სიმ ანაზს ვასდევდით, მაგრამ ბარათის თქმი მახუჩა, რომ ხარჭაშელის შუადღისათვის უბახუბია, რომ რადგან თუთრა დანა ხარჭაშელის შუადღისათვის უბახუბია, რომ, რაც ბუშინათია გავკეთებინა, დიტრამხეჲ სელით ანაზი უნდა მისცეთ. და ხუჭს სელით ანაზს ცუბთავს; და ამის ხსელიც მოგვეწერე, ეს მკცს ით არა დედოფალი დორეჯან.

254. წიგნილი დორეჯან დედოფლის იოსებ ყორღანაშვილისადმი ბურთა და კირის შესახებ, 33X10 სანტ., დაწერილია ქალაქ

საქართველოს სსრ-ის
ბიბლიოთეკა

დღე: ხუთა-მეორეული ხელით. ნიშნებით ინარჩუნა თითო წერ-
ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1792, მარტის ი.

გ. დედაიულის დარეჯანის გამ-უთვლელ პეტრე-სიკეთით
სახსიკართო მიდამოებრივ უფრდანიასეკოლოთისეფი მრავალა მო-
ვაითხვ გეგმეკოს. შერბე შეხა წიგნა მამოვალა და რანე მოგეწერა,
ქველას ვეზი, რომედაც მაც ლოთელეკიოსთავის ბატონხის ბძახებოთი ხემს
შვილსა და მვალაშვილს ეახხოვხით. იატახა ჟერ აქ არ მოიახხერე-
ლიყო, თავის სავარეოში მამძხდა ვევადალს მა'ხეწისთავის. შეხვას
ბატონისონ მარამეყედა წიგნა მესმა მძის-წყელმა მართოა და ხვლის
ადეგისი აქში ებძებინა. ჰერს გარდა რომ ის აქში მახლ მოგევა და
ბერახს ასე ებძებინა, რომ თითქმის ხევეწახსიკეთა, რომ ჰერი მხ-
ლახს გწარეკითა და მძიხა შეიკედიოთ, რომ ჰერი მახეკეთა და
მავთი ეა სე გამართამევე და ქალაქს ხეხი კადას ჰერი არას მახე-
ლი, აქადამ წადლებიან და მავც და ჰეხს ემესი სულარ გამართამევე
და ხერც ბატონის ამ'ხვად თავს აწყენ. მანდაური კარისა და შეშათ-
ის ამხავი ბატონისთავის მოგეხსიხებინა, დიად კარგათ მოგამწოდე-
ნა. თუ რომ დამკრამხ ხელა მოგეამართოს და დ'თან ხეხვ იქოს,
ადდეგამის მეთრახს და ახ მესამეს დღეს კალატოხებს რომ შეშათ-
ბისთავის ხელა მახეოვინო, დიად კარგა აქნებ. ადდეგამის მესამეს
და ახ მეთრახს დღეს მახეოვინო კალატოხებს ხელა, თორემ ად-
გომის მეთრახს დღეს არ იმუშავებ და მ'ხვ ზომ გეგოდახებ; რომ
მარტის იანეა სეოს ხარებოთ არას და ამ დღეს მახლ ხერახის ამე-
შავ, სერც კისს და'ხვლახებ, ხერც სხვა რიგით ამუშავ და ხერც
ეწიხის შეამეკეტიან. ხემას შვილას ადექსახდრეხვას სიადემლა სი-
ტევე რომ გეწახოდა შეშათავლილი და ხემოვას მოგეწერა, რასავგორ-
გელა, მავსხვ ბეკითათა მოგექნევე და ბატონის მახესიხებ და მო-
ურავათი წიგნს მავსწერასეკ. ეს წიგნა რომ ასევე გეწახოვინა, მანდა
გამომიგეწახინა. შეხა ბიჭების შვილამის ამხავი რატომ არ მოგეწე-
რა? თუ ხეხინს პურის ამხავს აუთიანე, ჟერ რხევა არას, მან სად არას
აქმელამა და ხს სად, და ჟერ სწორე ბინა არსად დავერულა. თუ
დათის სეოს არას, თავთ ამ სამს-თახს დღე'ხვად, თორემ ერის ვე-

დახედ აურა მოგვიხდეს, მე ასე მგონია, მაგრამ სავა, ვერ ეს არ უნდა, ამას კიდევ გწერ: თუ მისიდა სულ შხას გეგნეს, მაშინ ანდაღმა მოგევე მავის მუშაობას დ'თით, ამატამ რომ რა გინა დვდეს: რომ მისის ქავს დასწრა, ნასეკარს მისიმღან მისი, მეც ხომ უყარტი კაცი ხარ და ამას არ დავუკენ: მხედ ანდაღმა მექს-ამს, სწავან თანათეებს და კათათეის მუშაობას თდეხი არის, მარ-ტის ვ: ქვს უმ დედოფლი დარეჯან.

წინა გვერდის = შიხე აწერია:

ქ- ვამდეკამს დედაშვიდურას სიყვარულით მოგუკითხე შენის ცოლითა და შვილითა და შენა ბიჭების მსუადობის ამნავი აკითხა.

255. წერილი დარეჯან დედოფლისა მელიქ დარჩინათან ფარჩის გამოგზავნის შესახებ, 14,3 X 9,3 სანტი, დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1795, სექტემბრის 24.

ქ. თცი თათვი ქალქის ჩოთა.

ქ. ათი სიძის შარა.

ქ. ათი მწკნე დაახი.

ქ. ათი ღურჯი დაახი.

ქ. თცი თათვი ხარბ და ხმისაქელი.

ქ. არა თათვი ვადაშა.

ქ. მე დ ი ტ თ დ არ ჩ ა ე' ამ სიამ უს რომელად ფარჩს დავა-
წერია, ეველა ჩვენს კურდობისხათეს ევეჭარენს და აქავ უნდა მოგუკით-
ხა და ამის თესს ჩვენს ახვარამ(ს)ი სავაჯდეთ. სექტემბრის ვა, ქვს
უ მ გ დედოფლი დარეჯან.

256. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 18,7 X 10 სანტი, დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1795, თვტომბრის 7.

ქ. შ ი დ ა ს ე ვ ა რ ა ო ს ს ე ფ: ჩვენ სიამ კახეთისკენ წყუდით,

შენ შენს ხაზხს თუ აქ სვეთოსი შაიფის, დად ვარჯა აქნება, სვეთოსის აქნებას და ვარჯაა ცავადღეისებია, თუ აქ არ შაიფის, სავა შენ აქნობინო, აქ შაიფახე, თუ განდადეს ქართლში, თუ განდადეს ქოლავიბო, სავა შენ აქნობინო აქ დაბინაჲ, აქტამბერს ზ, ქვს უზგ. დედოფალი დარეჯანი.

- 257.** წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე ყორღანაშვილისადმი, 21×12,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, აკტამბრის 11.

ქ. სტეფანე ყორღანაშვილი ამ დ'ის წვდობის ამბავს, რასაკერძადაც, შენგ შეატყობდა, რომელიც რუსეთადამ მოგვივდა. ახლა თუ შენა ბიძის მოსედავი, ხემ მაგერ უთხარ: აქეთ იქვეა წამასუდა ადარა სკათის, შეტანდ ავი გ'ხვდ არის და სოფელსოფელ ტარება წვრილის უმარწყვალეობა შეტანქუხნისთ, დ'ათთ, რადგანც ახლა მშვიდობა აქნება, ამიტომ ადარ დავისარყო, თუ უხდადეს ბიძის შენს, ხიზხია გორის შაიფეხას, თუ არა, სავა აქნობინოთ, აქ დაეყენეთ. თვდომბრის თა, ქვს უზგ. ვერ აქეთ ვახუთისკენ სოფელ-სოფელ ჩვლავს ვანარყო, თუ დ'ის ხეობა არის, ქასიეს შავდათ და აქადამ აქეთ შარავსეე დაუბრუნდეთათ. რუსეთის მა'ხეხათ და წვრილის უმარწყვალეობის შატრახნა რამ ხროთ, ამცკარს ხიარუდისი შეწყუხებოდათ დედოფალი დარეჯანი.

- 258.** წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე ყორღანაშვილისან, 30×11,8 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ წერტილებია ნახშარი, თარიღი არა აქვს, მაგრამ ქაღალდი კარხანის ნიშანი ეჩვენებს 1794 წელს. წერილი 1795 წელს უნდა ეკუთვნოდეს.

1795. ქ. სტეფანე ყორღანაშვილი შენი წიგნით მოგვივდა და სოჭეხის ცხეხების გამოგზავნაზედ შემოხევეწვიდაეგ. ხემ შეთარქს დღე'ხუდეე კუანდიდაც გამოგ'სახება, შინამ შე-

ტად ავი გზე გამოვიარეთ და დიდა ძალი დავმართეთ. ამით უს-
ტადვეხა არა იხებოდეს რა, არც ცხენისა და არც უროისა, ჯერაც
არ გამომდგარას, თანვემ რასაკურთველია, მისხვე გამოვიტყვეხადა.
ახლა ეს არას, რომ ჩვენზე ვეუროს და არ უკეთა ხად მავალი: სა-
ფელ-საფელ უნდა ვართო. ბასი შეხა რომ მოვიდეს, თქვენზე ვაფ-
რენით და ცოლის მადით. ჩვენს მყოლი ატლახიც ტად-მყოლით წა-
სვლა, საფიქრულია არა ვეჩენით რა. ცხენებზე გამოვიტყვეხეთ და
უროის მატრას ტოქტორითაც ძველი დუხია გამოვიტყვეხეთ. დუხის
არა ტოქტორს არას, უროს ჩვენს ქაღს მართამს მართეთა, უროს
თქვენა. ბედა-რე ვამდა არას მისიას, თოთხმეტად ჩვენის ჭადს.
ემარწვიდეს ეწუე ხვანე, სხე თქვენს ეტყვიდეს მიკვი. თუ ხეხა
შვადი მართამ მხად ღად აფას, თრავ შეხ აადე. ეს ტოქეთა სა-
ხოვარა, შეხ შეინახე: აქ რომ გამოვიტყვეხთ, აქნებ ვეღარც ეა მო-
ვესწრას. თადეხაც სწორედ ჩვენთან წამომსვლელია ხასო, მამს
გამოვიტყვეხე. ცას აქამდის არას გამოვიტყვეხადა? მართამ ხვესერეთა
გზახედ ხევესოდეს და სტარვეიდეს. ახლაც ადამსხის მოვიდოდა,
იმას ამქალი გამოვიტყვეხე ეოეთა მარტუთიქვლის შევინობ(ის) ველით,
მე ასე მკახია, რომ ზოდამას მდაენ(ა) და ბუკამეც აქამდის ცოლის
წავიდოდას, მანდ ჩემს ეოეთამა ასე მათბრეს დედათა დარვეს.

259. სამღებროს საჯაროდრო პორობის ჭიგნი დარეჯან ადლო-
ლის მიერ მოცემული თსე უსტამშვილისადმი, 21,5 X 10,5
სანტ., დანერილია ქაღალდზე ნუსხა მზედებულის ხელით, მიწ-
ნები არა აქვს.

1796, მარტის 1.

ქ. ჩვენ საქართველოს დედოფალმა დ ა რ ე ჯ ა ნ ს, ესე მართლ-
მის წიგნი ვიბოძეთა შენ, ესტე ბ ა ს ი კ შ ვ ი დ ს ი ბ ა ს ი ს და მს-
დენითა დ ა ნ ს ე ა დ ს ს ტ ე ვ ა ნ ა ს. ასე რომ, თქვენას სე-
მკაფელისით, ქაღალქის სამღებრო ევართა ადღეეთა თრას თრამაც თუ-
ნათ, ამ წადის მარტის უროსადამ მოვიდეთედა მომავლას წადის მარ-
ტის დამღექამდის, რომ თორმეტე თვე შესრულდეს. ზემა ევრას
მადლადა წადამდის დიფოთათა თვე და თვე ჩვენს სარქვას უნდა მოა-

ბარსი, ხსენებენ იუიანა იუუა და ხსენებენ შხე იუუა. მკვრამ
შხე იუუა რაკარტ ქალაქში ვადიადეს სართავით, ჩვეს სორქარ-
საღ ასე სართავით უხდა მოაბარათ, დომის სუ ჭქმხს, თუ ბარ-
გამტობა მოხდეს რამე, რაც სხვა იყარადარს სამართავი მიუცემს,
თქვენიც ის სამართავი მიუცემს. ამ თარღიადამ არმოდვი დღე
ვადი, ამ ვადამდის თუ მოუმატებს ვინმე, იმის მიუცემს, და თუ არა-
ვის მოუმატვის, ამ თვისად თქვენი დაგონებთა. ადასკერა შარტას ა,
ქსე უ მ დ დღეობადი დარჯან.

260. წერილი ვარტვან დედოფლისა იოსებ კორძაბაშვილისადმი,
48X14 სანტი, დამწობლია ქალაქდხე ნუსხა მტდრულის ხე-
ლით. ნიშნები არა ატვის.

1796, მაისის 14.

ქ. დეფოფლეს დ ა რ ე ვ ა ხ ა ს კ ა მ - კ ა ვ ე ლ ს ა კ ა მ ი ს ხ ' რ ა ვ ა რ ა
მ ა ლ ხ რ ა, უ თ რ ა ხ ა ნ ა შ ვ ა ლ თ ა ა ა ს ე მ. ჩვეს მიერ მრავალი
მოკითხვა გეუწყოს. მასის ც დარწობილი შხეა წიგნი ამჟ თუის ან
მოკეაიად, რაც მოკეაქრა, ეველა შვეიტეეთ, ზქის ძმის-წუდსაც
მოუვადა შენა წიგნი, რაც ამბა ქწონა, თივ ეველა ვარტათ შვეი-
ტეე. იუდისისა და ამისის ცალ-მკიდის მივიდოთეთა(წინ) ვოთის მიუ-
წერ, დილ ვამდლა, რამ ჩუშის შეადეიბის ამბავს არ შეკლებ, და
ჩემის ქალის მართამისაც მივიდოს მოკეაქრა. ამისაც დიდათ გომ-
დლა, და იმის უთვლავითათ ხუჯკობას დიდათ მწუხებს, ხომ იგი
დუდაშვიდობის ამბავი, რა რავათ შემწუხებს. ეველის ერთი ამის და
ვამდების ცხს მიათვქრო. ეველის იტის თუშისის იფრის იუოს, თუ
თუთრა იუოს, სადამხე იუოს. გარავთ და ექამსხით. თავის მო-
ახდეებს თუ არა უთივხა რა, აწამებენ. ან ვა რა ქხან, ითვის ბატონ-
ნის შემეურეკებდა არათ. წაუშხადარის ქალაქის მოურთობა კქანდათ,
მამის რა მარაქითა თუენენ, ხომ ვარტათ იგი, ახლა წამდარის ქა-
დაქის მოურთობაში რის რამტას დაატქურენ? რა ექნა, შვილია და გუ-
ლი მიწებს. ესეც ასე მოკეაქრა: დ თის მიწუადებთ, თუ მივიდო-
ბა მიხედვად, შე ვადა რის სარამტებს ვაკედით. შე ვადა, თუ
დ თის მივიდობა მიუცევა, ასე აქიება, შენც რამ არ მოკეაქრა, მ-

ინც მე ასე ძველზე მეტად, მაგრამ მე ასე ვაბრუნებ. მუხი უფრო
 სწრაფად ხელახლებს, ხედავს და მუხი უფრო სწრაფად ვაბრუნებ.
 და მე რომ ვაბრუნებ (?! ვაბრუნებ (SIC) მაგწინა და მუხი ასე მოგ-
 წერს: მე ხომ ასეთს ვუბნობ, რომ ამასთვის მეტი ვაბრუნ-
 ნებდეთ. მე ხომ ასეთის არ მამაწერს, რომ მუხი სწრაფად ვაბრუნ-
 მანვე ვაბრუნებ? ასეთი მაგწინა მოგწერს, რომ უსრულდება და ვაბრუნ-
 ნებ. თუ ამასობადაც. ქალაქიდან წასვლის და ტყვეობის წესებს აქ
 ხომაც ვაბრუნებ. მაგრამ დადგინდა რომ წავსა მაგწინა თუ
 სთავის, მგონის ამხედრ ფაშამ თავს შეადგინა და არ დაუბრუნეს.
 ეხლა მეც დაქველდით-ხედავს წავსა მაგწინა, რომ ვაბრუნ ხედავთ
 დადგინდა ვამაგწინად და შეატყობინოს, რომ ვაბრუნ ფაშის
 უბრუნდით და არ დაუბრუნდით. ამას წინათ მუხის მის-წოდებისთვის
 მაგწინა მუხის სწრაფობად განთავსებული, რომ დადგინდა მტკიცე-
 რით და დადგინდა მათზე, ხედავს თუ შეტყვევებს. ქალაქიდან მუხი
 წასვლის დროს ვაბრუნ, მხამ მათის არ დაუბრუნეს და ბატონიც რომ
 ქალაქს მისიდან და, რასაკვირველია, ბატონისაც ახლებია და ხედავს.
 რაც ხედავს ხედავთის საქმე თუას, უკვდავ ვაბრუნ, მხამდაც ხედავს
 დადგინდა და დადგინდა მუხი შეტყვევებს, რომ იტყობს თუას. და
 დადგინდა სიამოვნებით: ესეც უამბე: სწრაფობის ფაშის უსრულდება,
 რატომ ვაბრუნდა ვაბრუნ და ვაბრუნ რატომ ვამაგწინად ხედავს
 და ხედავს თავის მათის მუხისადაც რომ მოქმედებს.
 ამდენი წყალობა არას მის დაუბრუნებს, უკვდავ მათისადაც კვლამ-
 წავსის და ხედავს მუხისადაც ვაბრუნ და ის ვა მუხამ ასე ხედავს
 ქალაქის ხედავს. ამას ამდენი უკვდავ წინათდაც უამბე დადგინდა
 მუხისადაც. მათის ად, ქვეს უბნ და სწრაფობის ფაშის დროს და მუხი
 ფაშის დროს სიამოვნა, სიამოვნა და ქალაქი რომ სწრაფობის კვლამ-
 წავსის დადგინდა, ესეც უკვდავ წინათდაც უამბე დადგინდა დადგინდა.

ქ. ეს ხედავს უკვდავ სიამოვნადაც სწრაფობის დადგინდა სწრაფ-
 ლობის, რომ ამას სწრაფობის ხედავს ვაბრუნ ვაბრუნ და, ხედავს მხამ
 ვამაგწინად და მუხი ხედავს შეტყვევებს მტკიცე უსრულდის, რომ რაც
 წავსა და დადგინდა ვაბრუნდეს, უსრულდის და დადგინდა, ხედავს და-
 დგინდა დადგინდა და ესეც უსრულდის არ დადგინდა. მუხი იტყობ, რომ
 ვაბრუნ მუხი უსრულდის ამას საქმეს. რაც ვაბრუნდა ვაბრუნდეს სს-

მელ-ხაჭმლისა, რომელი არგებს ან რომელია აწევის, ეველა შეტეო-
ბანოს, რომ ასე შაიქტეს დიდოფალი დარჯჯან.

აშიახე აწერია:

შტრა ეფეროსს, როგორც თავის ნატიოსნებს ევერება, ასე
შოვეკიასხე, დაად ივერჯულ მამაკანდება მავათს ნატიოსნებასთან
შეძვევა და ღამარაია.

შენი ქაღები ეველა მამიკიასხე, შენი ბიჭებაც მამიკიასხე, შენი
და, შენი სიდედრი ხანადლა და შენი რახლიც მამიკიასხე.

- 261.** პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარჯჯან დიდოფალს
ივანე ეფრემიძე პოლკოვნიკ სირხნევისათვის, 33,6X18 სანტ.,
დაწერილია ქალაღმზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი განზე აწერია: „პოლ-
კოვნიკ ივან ეფრემიძე სირხნეეს მიუწერა დედუფლისაგან“.

1796, სექტემბრის 19. მადად კეთილ-შობილა, ეველა
ი ვ ა ნ ე ფ რ ე მ ი ძ ე !

ქ. რა თქვენი მადად კეთილ-შობილეს აქედამ წაბხნდა, შეძ-
დგომად თქვენი ამბავი აღანა მსმენათ რა, რომელიც დიდო სურის
ხემს გულს, რომ თქვენი კეთილ-სუფიუის ამბავი არ მავლდეს. შო-
ველი თქვენის მადად კეთილ-შობილესათვის, რომელიც თქვენს აწ
ეოთხება შეშვან სიტყუებათ გაიგანო, ას თქვენს განსუამი არ დაი-
ვაწყოთ და განსოფდესო. ეველად ვისხავებ შტოე-საცემედის თქვენის
წიგნითა, თქვენი მშვიდობის ამბავი არ დამავდით, რომელიც ვე-
ტება მარადის თქვენის მადად კეთილ-შობილეს შესაფერის ნატი-
ვანსეკამათ. ხევე წადსა, სექტემბერს თო, თელავით. ს დ საქართ-
ველს დედუფალი.

- 262.** პირი წერილისა დარჯჯან დიდოფლისა პოლკოვნიკ ივანე
ეფრემიძე სირხნევისთან, დაწერილია წინა წერილის ბოლოს იმა-
ვე ხელით.

1796, სექტემბრის 19. მადად კეთილ-შობილა, ეველა
ი ვ ა ნ ე ფ რ ე მ ი ძ ე !

ქ. რომელიც ავღანურში ჩვენი უმანა სხედან, მაგებსებთა, მზაკარისა და მტაცებლის აღა-მანძლ-ხანისკან წამდარხა არიან და შუწებებენი. ახლა რადგან არც ჩვენა ვართ მანდ და არც მკათა მსხელე, ჩვენი მადსკარი უარდნაუა იასკბ იმყოფება, სხნამ ან ჩვენ მოვიდოდეთ და ან თავიანთ მსხელე მოუვიდოდეს, ეს ჩვენი უმანა თქვენივეს მოკვიარებთა, რამ თველ-უერა დაციროთა მკათა-ზე და მკათის მამსხედისის დავითისთვიანც მოკვიწროთ, რამ რაც შუწხარება ქქანდესთ თქვენს მღად კეთილშობილდებს, მასსე ხოს. რამდითაც მოველით, რამ თქვენ მოწყადებით შეისმენთ მკათის მოხსენებას^{*)}. სდევ წელს, სეკტემბერს ათ, თელავით, სდ საქართველოს დედოფალი.

263. პირი წერილისა დარჯან დედოფლისა არქივრ იოსებთან, 34,5X16 სანტ., დაწერილია ქალაღსუ ნუსხა მკედობოლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, ანგრისი წ. მღად უთავად სმდედელთა უთავდა არხიერო იოსებ

თქვენი წიგნი მივიდე და თქვენი მშვიდობით თბილისის მოსახ-
ნება ვცან და დღად მხარულ ვარ. დღესასწაული მოკვალათა,
მადლობელი ვარ, მერ ივრთვე მოკვალათე თქვენის მშობლის ქვე-
ყნის, თქვენის მემკვიდრის მუხტახის და თქვენიან სხვას. ვიცა,
რატორც სიამოვნე მოკმენუთათ, ივანებ, თქვენა და რუსუდანი მო-
წყენით არ აუთს, ხეცა მანება, რატორც ცხარუნება ანის. ვა-
ნებთ კი ვიცი, რატორც მხარულთ იქნება, და კადეც მართებს.
თბილისის ქალაქის მკ სხით სხვისათვის შესწუხებულთათა, დი-
და ვიცი, რატორც შუწხარება მკეცქმთა თქვენს გუდს, ხება დანს
აღსრუდეს: რადგან მისის დიდებულდის, უთავად მოწყადის კელ-
მწიფის მოწყადეთ საქართველოს ასე მოუთხა. დანსგან და დიდ-
ბუდის კელმწიფისკან ვსისებ, რამ ტვიღისის უმედურება ბედ-

^{*)} აქ არი სტროქონი წაშლილია, რომელიც შეიცავს სიტყვებს: ამას წინათ რამ აქ ბძანდებოდი, მაშინაც მიწლოდა, რომ ეს საქმე თქვენთვის გამოთეცხალბოა.

საქართველოს სამეფო

ნიერებად შეიკვდილს და უმეტესი მოწყალება მოეგლინოს კვდამწო-
ფისაგან. ვითხოვე თქვენს მღვდელ უფლად სამღვდელთებისაგან, თქვენ-
ნი კეთილ-სუფიერის ამბავი არ დამავდა. 1797, იანვრის 8, თეფს-
ეთი. თქვენს მღვდელ უფლად სამღვდელთების მხრად კეთილის მო-
წყაღე; დედოფალი ქართლის, კახეთის და სხვათა დ ა რ ი ა.

264. ბიბლიოთეკის, რომელიც მოუწერია დარეჯან დედოფლის
იმერეთის კათალიკოსის დოსითეოსისადმი, 35 X 16,4 სანტ.,
დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა
აქვს. მეორე გვერდზე აწერია: „იმერეთის კათალიკოსის მოწყო-
რას“.

1797, აპრილის 26. ღისთაიასს.

მას უწმიდესობას, სრულად იმერთა და ოდიშ-აიგხზოთა კათო-
ლიკოსს, მრჩობდათე უნ ცხავრებთა დის წყალობად ჰქმდა ს-
ტეფლად, ჰქმს მამიდაშეფს, უფალს!

დამცველი ხადაც თანმხნათესებრთა სიყვარულის, დამდეპელი
მხიგან გონების ჰქმის სხეჯედ სმდთოდ სიყვარულის თქვენის,
ტრიალი მხრად დიდებოდ ჰქმდა სხვაგადო ჩხიბრულების თქვე-
ნის და მოსურხე ხადაც უწმიდესს ჰქმის ზედა სამრთელით სუ-
ფიერის თქვენის, საქართველოს დედოფალი დ ა რ ე ჯ ა ნ, უწმიდესთა
მკათ თაგანის ტემელთა ველთა სერამიბერთა გაძღვნი სსთებთ
ამორის უთების სწყადეს. მესმ ხმა ესე, რამედიცა აღრითგანვე
სწყადე ჰქმდა თე, უაფლად სამღვდელთების თქვენის აღსდგა ხ-
რახსხე ზედა უწმიდესობისს, რომედიცა შევრაცხე ბედნიობად
მრჩობდის ცხავრების ჰქმის და შემწარველი დოსადმი მადლობ-
ის მოხრულით გონებთა მოულოცავ უწმიდესობის თქვენს და ვი-
თარცა შწყემს და მძის აორთა კათოლიკე ამონისსტან ტწყვე
ტრიალით სუფარს ტულის ჰქმისს, მძის თქვენის ანტონის-
თან დასეიდრებოდ ზესთა და მზეს ქვეს მრჩობდთა სიყვინება შემ-
გედრებელი თქვენდა, რომლისთებისა ხადაც სიტაცხელედ ჰქმდა
მაქეს შერაცხელი მატევისტემა უაფლად მანლობდთა და ხათესვთა
ჰქმთა და უმეტესად უწმიდესობა თქვენი დიდებოდ ჰქმდა. ეცი, სუ-

დაკრძალვად და ზარდაცვლად და თქვენ მიერვე ვითხოვ გუფს-მოდგონედ დაუგაწეებდეს და-შებრსა სიყვარულსა ჩვენი სხენებად უმაღლესითა ღირვითა შინა თქვენითა და ხშირად უწმიდესთა ეპისტოლიათა თქვენითა ხარკსად თქვენდა შემოწარწყლისა განებისა ჩემისა, რომელსა მივადებ უძვირესესად ნივთად სიციხეხლასა ჩემისა, დასი მონაყადუნისა ჩვენდა სიუხუცო, ეადვად უწმიდესთა მუუიეთა. აწრიდის კკ: ქს უ 3 კ.

265. წყალობის წიგნი ვაბთ ბატონის კოსტანტიმე II-ისა, 20 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახშირითა ზოგან თითო და ზოგან ორ-ორი წერტილი. წიგნი დაწებებულია სქელს ქალაქდზე და ძალიან დაზიანებულია.

1723—1729. ქ. ესე წყალობის წიგნი და ხომისა ვიბოძეთ ჩვენ შეიეთ შეიუმ ბატონის მკმად-იგამშ შენ, ჩვენის(სი) ერთგულს უმასხარელს ახსიურს ქ ი დ ა ხ ა ხ ს ს ქ თ ა გ უ რ ს ა ასე. ამ ზირსა ზედან, რომე კურთხეული ბატონის მამის ჩვენისაგან წყალობის წიგნი გაქობდა(სი) და შენგ გასისხრებდა და რაც მამის ჩვენისაგან და ახ სხვა კელმწიფისაგან წყალობა გკარებათ და ჩვენც ამ რაგათ თქვენი მწყალობეხი ვიფხეთ და თქვენგ ჩვენი ერთგულობა და სმისხურა არ მოგვიმადლოთ, და ჩვენ წყალობა(ს) ვიბოძებდეთ იმ ზირათით, რომ თქვენგ ჩვენი ერთგული იფხეთ. ვინგ ჩვენი . . . თქვენ ზირს არ მისხი... [ქვეშ კოსტანტიმე].

266. შერილი თეიმურაზ II-ისა დავით ამილახორის შვილთან, 20 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე შორეული მდარე მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახშირითა ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1753, დვინობისთვის 6.

ქ. ჩვენ მიგიკრ(ა)დ ჩვენს დიდს იმედს და დავით ამედო მისიხუნედ მის(ა)ხედ(ა)ვს და არიდეხს(სი) ჩვენგან არა დასაგიწყარს ა მ ი დ ა ხ ა თ

რ ი ს შ ვ ი დ ს დ ა ვ ი თ ს მ რ ა ვ ლ ი მ (ა) გ (ა) თ ი ს ბ ა ტ ი ა ს ს ნ ს თ ა ვ ა ს ს ა ვ ა დ -
რ ა ს ი მ ა გ ა თ ს ვ ა მ ა ხ ს ხ ე თ . მ ე რ მ ე , ა მ ა ვ ა დ ხ ს (ა) ს მ ვ ი დ ს ა მ უ რ ა ს ი ო რ ი
ს ა ხ ლ ი დ ა გ ა ე ქ ე ვ ე ა . ა ხ ა ს ა ხ ლ ე ბ ა ა უ მ ე ხ ე დ ა ა ხ ა ო ვ ა ს ი მ ა ე ტ . ხ ე ლ ა რ
ა ხ ი ვ ე ლ ე ბ ა . ლ ე ა ს ო ბ ო ს ი ს თ ე თ ე , ქ ე ს უ მ ა □ . ბ ე ვ ე ლ დ ა წ ვ ე რ ი ა : „ ო რ ა მ ი გ რ
მ ე თ ე დ ო ო ბ ე ბ ლ ი თ ე თ მ ო რ ა ხ ო ს დ ა მ ტ ა ი ე ტ ე ბ ლ ი . „

267. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფის სოლომონ I-ის, ბოძებული
კარის მწირველის თნოდრე ჯაფარიძისათვის, 47X31 სანტ.,
დაწერილია გალალღზე წესნა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნა-
ხმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1777, ოქტომბრის 27.

ქ. ს ა ხ ლ ა თ ა ს ს ა ხ ი ე რ ა ს , ა რ ს ე ბ ა დ ა უ ს ო ბ ა მ ო ს დ ვ თ ი ს , ძ ა ლ -
მ ი უ წ დ ო მ ე ლ ი ს , ძ ა ლ - გ ა რ უ ზ ო მ ე ლ ი ს , ღ ე თ ა ე ბ ი თ გ ა რ კ შ ე მ თ ე უ წ რ ე ლ ი ს
ღ ე თ ა ს მ ა მ ო ს , ღ ე თ ა ს ძ ა ს დ ა ღ ე თ ა ს ს უ ლ ო ს წ მ ა დ ო ს თ ა , ვ ს ე
მ ტ ე ა ტ ე დ შ ე უ ლ ე ლ ე ბ ე ლ ა , უ მ ი რ ე ზ ო , ა რ ა ს კ ა ტ ო ს ო გ ა რ ო მ ა ს ო მ დ ა ,
ს ბ ო ლ ო თ კ ა ს ო თ ა ე ჯ ე ბ ე ლ ი წ ყ ა ლ ო ბ ო ს წ ი გ ნ ი დ ა ს ო ჯ ი ო გ ა რ ი დ ა გ ა წ რ ე თ ,
მ ე კ ა წ ვ ა ლ ე თ დ ა გ ო ბ ო მ ე თ ხ ე გ ნ , ღ ე თ ა ე ზ ს ე გ ნ ი თ გ ე რ ო თ ხ ე ე თ კ ე რ ო ვ კ ა -
ნ ო ს ს მ ო ს , ღ ა ხ ი თ ო მ უ რ ო - მ წ ე რ ო თ ე ლ მ ო ს , ბ ა ტ ო ს მ ო ს , მ ე თ ე კ ა ნ მ ე ჯ ე თ ო მ ო ს ,
დ ა ვ ი თ ო ხ მ ო ს ს ო დ ო მ ო ს დ ო ო ხ ა ო ხ ა ო ხ ო ს ო რ გ ქ მ ხ ა ლ მ ო ს ხ ე მ ო ს დ ე -
ღ ე თ ე ლ ო თ დ ე ლ ე თ ო ლ მ ო ს . დ ა დ ო ხ ო ს ა ს ე ლ მ ო ს , ბ ა ტ ო ს მ ო ს მ ა რ ო ა მ , დ ა
ს ა ს რ ე ჯ ე ლ მ ო ს მ ო რ მ ო ს ო ს ო მ ო ს ხ ე გ ნ მ ო ს ა ლ ე კ ო ს ხ რ ე მ , მ ე ნ , ხ ე გ ნ ს კ ა -
რ ო ს მ წ ი რ ე ჯ ე ლ მ ე ლ ე ლ ო ს ჯ ა ო ვ ა რ ო ი ე ს ო ხ ო თ ო რ ე ს დ ა შ ე ი ლ -
თ ა მ ე ნ ო თ რ ე ჯ ე ლ მ ო ს დ ა კ ე ი რ ო (ზ) ს დ ა ს ხ ე ლ ო თ შ ე ი ლ ო თ დ ა მ ო მ ა გ ა ლ ო თ
ს ა ხ ლ ო ს მ ე ნ ო ს ო თ , ა ს ე დ ა ა მ ა მ ო რ ო ს ზ ე ლ ა , ო მ ე მ ე მ ო გ ე ჯ ე ზ ე ე წ დ ა
ქ რ ო თ ო მ ი გ მ ო ვ ე გ ო რ ო თ ე , ო რ ო გ ო რ გ გ უ ლ ა მ ე გ ე ვ ა რ დ ე ბ ო დ ა , წ ყ ა ლ ო ბ ო ს გ ო -
ვ ა ლ ო თ დ ა გ ო ბ ო მ ე თ ს ე ვ ა ს გ ე ლ ე ბ ი დ ე მ ე ტ რ ო შ ე ი ლ ო თ , დ ა თ ე კ ა ს შ ე ი ლ ე ბ ი
გ ო გ ო ტ ა დ ა ო ვ ა ხ ი კ ა , ბ ე რ ე ჯ ე დ ა მ ო ს ო შ ე ი ლ ო თ გ ე ლ ო ტ ა დ ა მ ო ს ო მ ო ს
წ ე ლ ო ქ რ ო ს ტ ე ს ო თ , მ ო თ ო ს ც ო ლ მ ე ლ ო თ , ს ა ხ ლ - გ ა რ - მ ა მ უ ლ - ა დ გ ო ლ ო თ ,
რ ო ს ო გ მ ქ ო ს ე ე ბ ლ ო თ ე თ ო ს , მ ო თ ო ს უ ა თ ე ა - ო ვ ა ნ ო რ ე ბ ო თ , ს ა მ ე ბ ო თ დ ა
უ მ ტ ო რ ო თ ; კ ა დ ე კ ა ტ ო რ ი ა დ ე მ ე ტ რ ო შ ე ი ლ ო თ მ ო ს ო ს ც ო ლ მ ე ლ ო თ დ ა მ ო ს ო
გ ე რ ო ს ო ს ს ა ხ ლ გ ა რ - მ ა მ უ ლ ო თ , მ ო ს ო ს უ ო თ ე ა - ო ვ ა ნ ო რ ე ბ ო თ , ს ა ს ი ო რ - უ მ ტ ო რ ო თ .
გ კ ო ხ ლ ე ს დ ა გ ე ვ ე ლ ე ს ; მ ო გ ო ს მ ო რ ო ს ო ო თ ო ს ხ ე გ ნ ე ბ დ ა ვ ო ე ლ ო ს კ ა ტ ო ს

უცილებლათ. თუ შენ ჩვენი კრძგული და ბრძანების მონახილი აქნე, არც ჩვენგან და არც შემდგომთა ჩვენთა მკეციოს და შვიტრანსუთაცან ეს ჩვენგან ბოძებული წყალობა არადღეს არ მოგეძღლოს. ვანცა და რაძნტ შემს კაცისაჲს, შეგეჲსი განა დედეჲულაძხ, ანუ უფლას წულაძხ, გინა რამულაძხმუ შუბტრანსუებს წაცხას: ამის მღად სედ-ვოს, იყავს წეუელ წმინდის სამკიბისკან, შვიდის კრებისკან, თონის ბტრანირქისკან და ათართა შაგიქელთაცან. მათ შორეუი მოსედ-დის ჩვენისაშტ ცოდვის სუქისთაშტა ცაიკითხის. არასი გამრიეუ და მოწაშე წიგნისა ამის: ჩვენი აავადი წულუკიუკიორგი, ერასთვიშვი-ლი ბეჲს, მოძღვარა მღკდელი წერეთელი სვიმონ, მოურავი ჯ(ა)დუ-რია იყანუ და სვიმონ. შუ, მღკდელს წერეთელს დავითს, დამაწერია და მოწამეტ ვარ ამასი: აღიწერა წელთა უფლისათა ჩ ღ ა ზ, თვესა აკდომბერსა ეს □. ბებედს ზტურად აწერია: „მეფე იმერეთისა სოლომონ“.

268. წერილი მეფის ერეკლე II-ისა, დარსადან ესიტამელისთვის ბოძებული, 30×17 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მზდ-რულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1784, დეკემბრის 27.

ჩვენ, საქართველოს მეფემ ი რ ა კ დ ა მ, სვინდასის მისეჲვათ ვაფიქრეთ და შემდგომ ეს წერილი გიბოძეთ ეს ი ტ ა შ ვ ა დ ს ფ ა რ ს ა ჯ ა ნ ს. მინჯიკაშვილების საფისუფელების სიკელი ბისხებით ჩვენ შიგაგემბნეთ და ჩვენზე დავიუენებია. მამულები კარხედ სმსა-ხერით იშაეს და მანახვილობა ივირდასათ შეეიადეს, აბრეიშ-ბეგის მღგამარეობის შემდგომ შუბაჲე უმანა არასი აშაჲ მამულებით და, რაც იშათი მოცემული ფული დეტრზა, ევლანტ იშას გიდაჲებენ. ესეც ასე იცოდხენ. დეკემბრის 27, ქვს უ ა ბ ერეკლე.

269. იმერეთის მეფის დავით II-ის წყალობის წიგნი, მღვდლის თნთორე ჯაფარიძისათვის ბოძებული, 38×23 სანტ., დაწერი-ლია ქალაღდზე ნუსხა მზდრულის ხელით. ნიშნებად ნახმარია თათო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1785, თქტომბრის 5.

ქ. ვინათგან ხსნის ჩვენას მოხეხმის იხებს განხრწილიან ბუ-
 სუბას ჩვენის განხრდება და მოახუნს კარტნი უმეტესად კურთხეუ-
 ღის დადებუღის მარადის ქალწუღის ღთის მშობღის მარამ
 ზეშთა დედოფღისათ და ვყარს ზედა დამსჭვალეღ თავს იღვა ჭურთ-
 ამოგან და სიკუდიღათ თვისითა ჩვენ ვოვეღნი განხვრდხოვეღნი,
 ვოვერხეთი შემქონს და აღმოიყვანს აღამ ხათესავით მასათურთ და
 აღდგა მკდრეთით და აღიყვანს ბუნებთ ჩვენი ზედად და აღსუა მარ-
 ვუგნით მამის სყდართ დადებღის თვისითთ, მხვე იხებს განმტკი-
 ცებთ მარავხდუღის მეფობღის ჩვენის და მოგვეღ ძღვეს მტკროთ.
 ხ ჩვენ, მისხოვეღმან და მინღობღმან ძღღის მისასამან, ზეგარ-
 დამთ ზეგათ კურთხეუთ გვირგვინსხმან, აესან, დაეთთან, სო-
 ლომთან, პატარტთან, დაღად სხელთავმან ს'დ იმურთ მეიუ-
 მან მეიუთამან დაეთ და ერთ-კორტმან ჩვენმან, დადებუღის თავღის თარ-
 ბუღ ეთელამათათ(SIC) ასუღმან, ს'დ იმურთ მხათმან, დედოფღთ
 დედოფღმან ა ხ ს ა, ესე მტკივე და არა ვამაური, ა'დ სუეუგნი და
 არს მოხეხათ რომეღათმე მისამღა და სომღოყად განათავებუ-
 ღი, უტუური და უმოხეხთ წყადობას წავხა და სთეღარი დაგაქ-
 რეთ და გითბეთ მენ, ჩვენს კრდგუღს და კარის მწარვეღს მდღღს
 ვ ა თ ა რ ი მ ე ს ნ ი თ რ ე ს. შეიღსა შეხს რაღდენს და ევარო'ხს,
 სხეთა შეიღთა და მომავღათა შეხთა, ასე და ამ პარსს ზედა, რთ-
 მე სეღს გღუგებთ გამოგართეთ დემეტრისღეღნი და მანად სან-
 გაროდ გითბეთ სხთის ქვეღამე დაეთთავ, ვაციტა და ვღასუგნის
 შეღღებთ და რამზიკია, მათის ცოღ-შეღღათ, სხ-ვართ(SIC) და რი-
 სიღ მქათე არის; იტუეთის არხათე, ხეღანსშეღღა ხეღესა სვიმან
 და მამუგა, ვგატისღეღა რამზიკია, მქარატისღეღა მხაროვი და
 თამზღელა; მათის ცოღ-შეღღათ, სხკართ(SIC), ადგაღ-მამუღათ და
 რსიღ მქათე არის; შემურს დღღა ჟოხათე, ჟონათე სვიმანიკია, მი-
 სი მონხღობით, ცოღ-შეღღათ, სხკართ, ევეღა მათის აღღ-მა-
 მუღათ, სთღღეღ-სამარხათ, ტუათ, ვუღათ, მათის სმართღიანის
 სხზღერთ, სძებრთ და უძებრთ, რსიღ მქათე არიან, გვიმთებთ
 და გაბუღნიერთს ღთხ ჩვენს კრდგუღათობა, მკვიდრად და ეთვეღის
 კარის უღღღებღად. აწ თუ თვეგნ ჩვენი კრდგუღი იქმნეთ და ჩვენის

ბრძანების მისახადი, არც ჩვენგან და არც ჩვენთა შემდგომთა მიერითა და შემტრანსკოვან ეს ჩვენგან ბოძებული წყალობა თქვენ არ მოგეძღვას. და ვინც და რამხვ ძემან კაცისაძინ, შეუკუმან ახუ დედოფლადან, უფლის წუღმან, ავაღმან, ახსურამან, უფელთავე მტკეპი(SIC) ერთბაშად, სმადგელამან ახუ სურამან; დაღმან ახუ მდიარემან; ამ ჩვენის ბოძებულას წყალობას შლად ხელეოს, ახუ მდგარემითა შევიდას, მასმც რისხვს სმეითა დადებულა დ'თა მამა, ძე და სულა წმიდა; და თუენ წვეულ და შესვენებულ დ'თისკან და უფელთა მასთა წმადათკან. ათარმეტთა მოგაქელთაგან; შვიდას კრებთაგან, ათხთა მტრთაქთაგან(SIC). მას ზუღამც დადებულ აქუნიის შეიდ-ტხის წვეულეობა იგა ეგვიტისა. ასეც დაისჯება თუდა ძმა-ცემელსთისა. მას ზუღაც შედგანებულ აქუნიის კოორი ტმხისა, ძრწოდას კანისა; მტრტეხილობა იოსკორესი(SIC), დახთამ დაათა დაბირათხის(SIC). ხ დამატკეციელი ამისი აკურთხის დ'თან კურთხევითა მთა ანრამ; ისე და იაკობისთა. კანთაგან მარამუ წერიდის ამის დადებულას კარის ჩვენის განმცე ქსის კრისთვის ძე და ჩვენი სუფარელი სიძე და ემა უფისხარ და დიდი თაჟადა და სარდალი სიძე ჩვენი წერეთელი: შამუნა, რაჭის თაჟად დადგინებულა და სუფარელი სიძე ჩვენი ერისთვის ძე ზეტრე, მახაბელი ზურაბ, სხდა და ერდგელი ემა ჩვენი ანშიძე ზაღა, ბარათაქელი ვახთასრო(SIC), გამურულადე დეჟან; და ერთბაშით კარის ჩვენის განმცენი და დარბაჩის ერნი. დათქრთა და დამტკიცდა ბრძანება ესე ჩვენი წუღას ქქს აქეთი ჩ და მ.ე. თაჟესა აკადამურსა ე, ხელათა მდიგნის მდღადის სე-შეთანასთა შეთე იმერეთის დივიი. □ ამ დედოფლის ბეჭედზე სწავრია: „ვინ ბუნებითად აღმერთა, მან რეო დედოფლად იმერთა. ანნა“.

270. იმერეთის მეფის დავით II-ის წყალობის წიგნი, მღვდლის ოსოფრე ჯაფარიძისათვის ბოძებული; 37,5 X 28 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მარგალით მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ეფელთა ხიტაკის შემდეგ.

1786, თებერვალი მ.

ქ. ძლიერებითა და წყალობითა დაესაბამოს მამისა დ'თისათა,

ჩვენ, აქოსი, დავითის, სოლომონის, ბერატიანის, ს'დ ამერთა
 მოკვებს შეუერთის და ვით და თან ერთ-ხარტმის ჩემს დედუ-
 ფალო დედუფაღმს ანხა, ესე ამებრადგან უუხისმდე სბოღათი
 განსავექელი და არადეს არ მისხმლო წყადამის წაეჩი დაგაწერეთ
 და ციბოძეთი მენ, ჩვენს ერთგულს ემს და კრის მწირველს ვაფ-
 რაძეს მღვდელს თხთურეს, მენს შეაღს რაგდელს და კვირის
 და სხვათა თქვენთა შეიღოთ და მამავღათ სხელის მხანათა, ესრეთ
 და ესე ვითარად: ჩვენი ერთგული იუფა, ცემბრადგებოდი, წყადის
 გაუქვათ და ციბოძეთი არა კვამელი ვანი: ერთა უმადათს სვიმინიკა
 დაუშვილი მისის ცოლ-შვილით, სხელ-კართ, ადგილ-მამულით, ჭურ-
 მარხით, მისის სამართლათს სხელურით, სსემბრით და უსებრით.
 მუთნე ჭირვეს მხანადე ბატკელ და მისი მის წყადა ციბრციტი
 (და) დავითიკა: მთის ცოლ-შვილით, სხელ-კართ, ადგილ-მამულით,
 ჭურ-მარხით, რსიგ მქინებელი იუთს, უთვლისფრით, სსემბრით და
 უსებრით. თუ შენ ჩვენი ერთგული და ბრძანების ჩვენის მთარხადა
 იქნი, არადეს ეს ჩვენი წყადის თქვენ და თქვენს შეაღს და მამ-
 ვადს არ მოკმადის, და უბეთ ვანმე იუადრის და ხელყის მთად
 ამა ჩვენ მიერთის ბოძებულის წერილის, შეის თანად ეწიეს მის რის-
 ხვ ღთის მიური და სხელის მისს და შეაღო მისთა; და შერის
 ვებს ვით კახის მამკვლელს მისსსა; და იუან დედა უთვლის
 ჩვენის მურის მქიბებელ და ათარმეტნი მოციტულნი შემკვრელს ს-
 კვრდითა განუსხხელით და მამცემელ ტანხელს მის სუკუნესა; და
 იუან წყულ აქ და მს მერმეს აწ და და მოუკე. ხოლო დამმ-
 ტიციტულნი ამისი კერთიულ იუენს სულათ ღთისთა, ვადრე
 უუხისმდე. აწ აქმს ბანებებს ამის ჩვენის ცამრადელ და მამამელ
 მოუკრე და კრდგულეობით კრის ჩვენის გამრადე ქსის ერისთავის
 ძე მორავთ მორავა ელიზბარ, ჩემი სიძე ერისთავის შეაღა ბეტრე,
 ამბიძე სვიმონ ცახსთავი, ქემივთ უხეღესი ავადშვილი ქახსთრო,
 მხიძე ვადრე, მესხი თითა და იუან: სხვანი კრის ჩვენის დრ-
 ბასელნი. შე, მღვდელს გრაცილადშვილს აესეს დამაწერთა, მენს ქს
 აქეთ ჩ დ მ ვ: იუეს ფებურადს თ ვეფხ იმურეთის დავით |.

271. იულან ბატონიშვილის ბძანება, 17X10 სანტ., დაწერილია
 ქალაქზე სუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1797. ანბლის 28.

ქ. სატონიშვილი ა უ ლ ი ნ გაბისხუტ ქ ა რ ე მ ი ძ ე ქ ა რ უ მ და ს ა რ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ რ ა მ ა ზ. შერძე, ახლა კიდევ ბატონის ოქმი მოგვაყვება, რომ ვისაც სარუსთა შური აკლადეს, ახლავ შოატა-ნიქიანეთ და რუსებისათვის მისეკადნიეთ. თქვენ სამთასადომი ვისაც სარუსთა შური აკლადეს და არ მიესეკადნოს, ეგვლგან ახლავ უნდა დაურათ და სხქართთ გამოსწკვიხათ. ამას აღარ უხესტათ, ბეჯითად მოაქციეთ, თორემ თუ დაავჯიანეთ, იცადეთ დიდათ მის-მეთი მოაკვიანთ. ანბლის კ წ. ქ წ უ ზ ე. თუ დაავჯიანეთ ეს საქმე, სწორეთ რუსებს ჩავიკენებთ თქვენდა და იმათაც იულონ.

272. სალეკოს გაწერის სია, 41,5×16,3 სანტ., დაწერილია შოლურჯო ქალაღხე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ზოგან თითო წერტილია ნახმარი. თავი და მარჯვენა გვერდრ გამოზეული აქვს. თუშნის საჩვენებელი ნიშანი სტამბაში არ არის და მის მგვიერ ასოებს, რომელნიც თუშანს ნიშნავენ, ქარაგმის ნიშნებს ვუსვამთ.

1799, ოქტომბრის 18.

ქ. ამ სიათ ციციშვილის სარდალ-მოურავის გიორგის სასარ-დლოს გამოღამ მხარს ვამღზუდ აოთხშეტი შური სალეკო შესწერ-ღათ და ასე უნდა გამოიღამ:

წ. შ. ქ. ციციშვილის ქალაქის მოურავის ეესტატის ემამ ოთხი მინაღთუნი და თურამეტი შური.

წ. ს. ქ. ციციშვილის გლახას ობღის ემამ ოთხი მინაღ-თუნი და ე|რთი აბაზი.

წ. ჩ. ქ. ბატონიშვილის მარიაშის ემამ ოცდა|ერთი მი-ნაღთუნი].

წ. წ. ქ. ციციშვილის სარდალ-მოურავის გი[ორგის].ისმი რაც ემა ჰუყს და ოსუბი ამთ [ოთხშეტი მინაღთუ-ნი და ათი შური. სააკაძის ვახუშტ[ის]. . . .

წ. უ. ქ. ციციშვილის ზატა შვილის გოგინს ემამ რ[ვა მინაღთუნი] და ორი აბაზი.

საქართველოს სამკვლევარი ცენტრი

ჟ. უ. ქ. ციციშვილის ნაკადავაძისა და ამილდამიძის
უძამ [რვა] მინაღოუნი და ორი აბაზი.

ჩ. უ. ქ. ციციშვილის ედას ობლის დამატრის უძამ შვი-
და [აბაზი].

ქ. ქ. ციციშვილის ზაქარია შვილის ოიანეს უძამ შვი-
და მინაღოუნი.

ჭ. რ. ქ. ციციშვილის ზაქარიას ნაუძეკვა აზნაურშვილე-
ბის უძამ ცხრა მინაღოუნი და ორი შაურა.

ც. რ. ქ. გვარამიძის უძამ ორი მინაღოუნი და ორი შაურა.

ც. უ. ქ. გლურჯიძის ნაკადავაძე მთარეთ-სურცის უძამ
ოთხმეტე აბაზი.

ჩ. უ. ქ. გლურჯიძის გოგის უძამ შვიდა აბაზი:

ჩ. უ. ქ. გლურჯიძის ოისების უძამ შვიდა აბაზი.

ც. რ. ქ. გლურჯიძის ჯავახია გოგის უძამ ორი მინაღ-
ოუნი და ორი შაურა.

წ. შ. ქ. ჯავახიშვილის აქიმურაზის უძამ ოთხი მინაღ-
ოუნი და ოთხმეტე შაურა.

ც. უ. ქ. ჯავახიშვილის მდევანიშვილის ვახუშტის უძამ ოთხ-
მეტე აბაზი.

ჭ. ქ. ქ. ჯავახიშვილის ნახიას ობლის უძამ ხუთი მინაღ-
ოუნი და სამი აბაზი.

ჩ. უ. ქ. ჯავახიშვილის დამატრის უძამ შვიდა აბაზი.

წ. წ. ქ. თარხნიშვილის მინაშის ღურასაბის უძამ ოთხ-
მეტე მინაღოუნი.

ქ. ქ. თარხნიშვილის ვლახის უძამ შვიდა მინაღოუნი.

ჩ. ც. ქ. თარხნიშვილის შკოთრის სოლოხის უძამ ექვსი
მინაღოუნი და ექვსი შაურა.

ჭ. ქ. ქ. თარხნიშვილის შამუკას უძამ ხუთი მინაღოუნი
და სამი აბაზი.

ჩ. ც. ქ. თარხნიშვილის ბესარიონის უძამ ექვსი მინაღ-
ოუნი და ექვსი შაურა.

ჭ. ქ. ქ. კავთახიშვილის ქვათახიშვილის კლკლასის უძამ ცხრა
მინაღოუნი და სამი აბაზი.

საქართველოს საბეჭდო

- დ. ქ. აქაყ ხანუგრძას შვილის ემამ თათხმუტა შაურა.
- დ. ქ. აქაყ სახსიამ იასემ თათხმუტა შაურა.
- დ. ქ. აქაყ მხვლისას გელესაის ემამ თათხმუტა შაურა.
- დ. ქ. აქაყ თუმუაშვილის ემამ თათხმუტა შაურა.
- კ. ქ. ჩინიას ციციშვილის გავის ემამ შვიდი მუნაღ-

თაყბი.

შუ. ჩ. ივ ქ. ჭამი იქნა აღდა ცხნა კადმის თქვესქუტი თუ-
მანი და აღდა სათა შაურა.

თავში აწერია სხვა ზელოთ:

ქ. ზეჩი ბისხუბა არის, ციციშვილის სარდლის გიორგის აზ-
საქრისშვილო კადიმოშვილი ტეციავ. — შურე: თქვეს უნდა მისხვიდეთ
და ამ სიათ, რომელთაც ეს კომდებუდ თათხმუტა შაური სდევკა
აწერიათ, ეკვლას ეკვლებრათ გამოაროვათ, რომელთაცაზაც ამას წა-
სათ სდევკათ თუთრი ვისესხეთ, ითხო ამამა წათვლიდნი არ არან
და უურე ამამი ცარეკენ, რომელთაც სდევკათ არა გამოარაშეკა
რა, ითხო უნდა გამოკრავსთ, ვასაც უნდა თქმი კქონდეს სთარ-
ხნას, ამამი თარხნობა და ზეტეკეს არაქისა არ იქნება, ეს შადე-
ნი არა არის რა, ეკვლამ უნდა მოგვეტეს ღვეკებისათვის მისხვიდით.
ტვ . . . და კანქესთუდს თავილდარს შადარათ, ესეზი ადსათ
და მისხვლებს ახგარამი მისხვით, დავკახეთს არ იქნება. ახდაჲ,
საქარათ და უკვლებრად ადლა, შაიტანათ და შაინათ, დავკა-
ხება არ იქნება: იცოდეთ, თვლითერს იმ, ქქსი უ მ ზ შვიდი გიორგი .

273. ჯარის შეწერა, 42,5 X 16 სანტ., დაწერილია მოლურჯი
ქაღალდზე ნუსხა მებდრჯლის ზელოთ. ნიშნებით ნახმარია ზო-
გან თითო წერტილი, არივე მხარე დავლევჯილი აქვს.

1800, ივნისის 25.

ქ. ამ სიათ გამოდმა მხარს სთარხნის და სციციანის გიორგი
სარდლის (სასარდლოს ჭარი შესწერდა და ასე უნდა გამოიქვსათ:

- დ. ქ. ციციშვილის ქადაქის მოკრავის ემამ კაცი თახი.
- ვ. ქ. ციციშვილის დემეტრეს ნაემკვას კაცი ექვსა.

საქართველოს სამკვლევან

- დ. ქ. ციციშვილის სრულ-მოკრავის გაორჯის უძმ, ს-
ცა ჭუაყს, კაცო თხთ.
- ბ. ქ. ციციშვილის ხატკაშვილის უძმ-ადისშის გაორჯის
უძმ კაცო ურთა.
- ბ. ქ. ციციშვილის ხიკოლოშის შდივან-ბეკის უძმ კაცო
ურთა.
- ბ. ქ. ციციშვილის აბაღაშინის უძმ, სცა ჭუაყს, და
კაცოშის და კაცოს ხეშეშე კაცო ურთა.
- ბ. ქ. ციციშვილის თახეს უძმ კაცო თრთ.
- ბ. ქ. ციციშვილის 'ხატროსი ხეშეშე კაცო თრთ.
- ბ. ქ. ზოტკაშვილის კაცოს ხატროსი უძმ კაცო ურთა.
- დ. ქ. ხადინთეს სხატონიშვილიმ ატყუელუშეს კაშრო-
ბქმ კაცო თხთ.
- ბ. ქ. აჭვ სსკადის ღურბის და კაცოს უძმ კაცო თრთ.
- ბ. ქ. აჭვ შუღვიანო-ხუტის თამის უძმ კაცო თრთ.
- ბ. ქ. აჭვ თურბნობის კაცოს და კაშრობის უძმ კ-
ცო ურთა.
- ბ. ქ. კლერჯობის შადარეო-ხუტის ხიკოლოშის უძმ კ-
ცო ურთა.
- ბ. ქ. კლერჯობის თახის და კლერჯობის თხის და
ტარიელის უძმ კაცო ურთა.
- ბ. ქ. ჯავახიშვილის თეოტოშის შვილის უძმ კაცო ურთა.
- ბ. ქ. ჯავახიშვილის შადვან-ბეკის კახეშტის და დობი-
რის უძმ კაცო ურთა.
- ბ. ქ. ჯავახიშვილის თხის თბღის უძმ კაცო თრთ.
- დ. ქ. თარხნიშვილის ღურბის თხის უძმ კაცო თხთ.
- ბ. ქ. თარხნიშვილის კაცოშვილის უძმ კაცო თრთ.
- ბ. ქ. თარხნიშვილის თეოტოშის სოღამანის უძმ კაცო თრთ.
- ბ. ქ. თარხნიშვილის თეოტოშის სხატონის და მამუკის უძმ
კაცო თრთ.
- ბ. ქ. კავთის-ხუტის კაცოშვილის კაცოშის უძმ კაცო თრთ.
- ბ. ქ. ჯავახიშვილის კაცო თრთის კაცო.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ისტანბო სანდალ-მოურათი ციცაპოვითა ციარჯი! შერე ამასზე ამილდამბრის შვილი ჩაქარია და შენი ახსაურშვილი კლიმაშვილი ტეტია უნდა კავსაყნა და შერე თქვენ უნდა მიხედეთ და ამ სიით, რომელთაც ეს ჯარის კაცა აწერათ, სსქარათ და უკლებრათ უნდა კანარაკებიითა, კამათიყენათ. მინებათ თანხაშვილია დავით უნდა გამოუძღვეს. კარგი კელ-კამოძები კაცხი უნდა გამოიყენათ, თათათ, თანდათი კაწყობდანი და რომელსაც ცხენი ჰქუანდეს ცხენითა, და რომელსაც ცხენი არა ჰქუანდეს, ქვეითათა წამოაგვესხეთ. ერათის თვის სუზღათა და აქ ქა[ლაქს] უნდა შემოგვეყარათ. მკათათვის შარვედს დღეს თუ აქ ქადაქში არ შემოგვეყარნენ და დავკელდა ვინმე, კაცსუდ არ თუმხს წაყარამუყა და თრას ვოხს დავკერამთ. [ბე]ჭათად უნდა მოიქცევი და ამ ყადაზე უნდა შემოგვეყარნენ. აფხისის კე, ქის უ მ ლ. და რომელიც თაყადისშვილი არის და ახსაურშვილია მძანი და შვილიანი, იმათის სხელიდაშ ერთი უნდა წამოიყენათ. და რომელიც მარტოხელია, იმთი კი სე წამოიყენათ. ეს ჯარა ლეკოსთვის გვიხდა. შადამდისის ისინი ამოივლიდნენ, მკათა რომ წამოესწრონ, ის სჯობს ქვე ვიორგი.

274. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფის სოლომონ II-ისა, კარის მკვდლის რაოდენ ჯაფარიძისათვის მოძებული, 46 X 32 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მკედრულის ხელით, ნიშნებით ხაზმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1808, აფხისის 14.

ქ. ხუთათა და წყალობათა დ'თისათა, ჩუგხ, იქსანს, დავითანს, სოლომონანს, ბხერატანს, ს'დ ამერთა მჭურთიქლმის, შეფეშის შეფეთამს შუარქმან ს ო ლ ა მ ო ს და თანა ერთ-ხორცმან ჩემმან დედუფალი დედუფალმან, დადახის ასულმან მ ა რ ი ა შ, ესე ამიერაღვან უყენისამდე უცვალადო და არადეს არ მოსაძალი წყალობის წიგნი დავაწარეთ და გაბოძეთ თქვენ, ჩუგხის კარის მკვდელს ჟ ა თ ვ ა ო ო ქ ს რ ა უ დ ე ს ს და შენს შვილის მკვდელს გრავალს და ითაკამს, და სხვათა თქვენთა შვილთა და მომავლთა სხელის თქვენისათა,

ესრუთ და ესე ვითარად, რომ რომელიც თქვენა სამკვიდრო, ან მამაშენისაგან სამოყარა, ან შენგან სამაგარი, ბატონებისაგან წყალობად ნათესობა, ან სიყადა, ან სამზითოთი ადგილ-მამულა და გლეხება გაქვსო; მის დამტკიცების ჩვენის წიგნითა და სეკუნდითი გვეყვადრეთ და მოგვასისუეთ და ჩვენს ვისმინეთ ვუდრება და მოხსენება თქვენა: წელიწადშიდ არმთავა წირვა ჩვენთავის განწყვეთული დღემდის ვკახდით და ოცი კადეკ დღეს დაიდევით: სხამდა თქვენ ცოცხალა იქმნეთ, წელიწადშიდ ჩვენთავის განსადიურებულათ და სულისა ჩვენისა სიხად სამთავა უნდა გვიწიროთ. ზოგა თქვენ გარდაცვლეთით, თუ ვინმე თქვენას თჯახის სამდუკლათ იქმნეს, ეს განწყვება არასოდეს არ უნდა მოგვეშლათ. და თუ თქვენა თჯახის სამდუკლათ არავინ იქმნეს, ეს სამთავა წირვა მანც სხვა სამდუკლათს უნდა აღსრულებათოთ ჩვენთავის ეოკელს წელიწადს ცოცხლისა და მიცვალებულისთავის. და ჩვენს ეს წყალობა ვითაეთ: ნეტარ-სხუნებულს ბაძის ჩემის მეთვის სოლომონისაგან(SIC), რომელიც წყალობა მამა შენს ბოძებთ, ან მეთვის დავითისაგან, ან ჩვენგან, ან როსტომ ერისთვისაგან და მისის შვილებისაგან და შვილის შვილებისაგან, ზეტრე ერისთვის შვილისაგან, ან სიკოლაოზ-წმინდელისაგან, ან შენის სიმამრისაგან(SIC), იბისი შენის ვაჟარაიისაგან, ბაბუა შენის თამარა ვაჟარაიისაგან: სევას სამოსხლათ, ადგილ-მამულა მითით და ბართით: სისევას ქვეყნტქვეშ სსანიკიძის წელს დო[ბილა] შუა თქვენა სთეიცა და ხაეადი, სდაც მჭედელს გძელიშვილს უახ ქახათ; სევას გლეხება ბურუს ხუნაშვილები, დემეტრეშვილი ზაზუნაიკი, ბაჩაიერის შვილი გუგუხა; ბოეოს ზარტახი და გლეხი დათიკა დადომისშვილი, ბუკელა ბერიკაშვილები და კაციტასშვილები და მამუკელა; შქმერის ვახაძე სვიმონიკა; ხაეუას ქაფიანიძე ბუკელა და მათი სხელშიდ მუაფელა; იფიტეოს არჩაძე სვიმონ ხუნქია და მათი სხელშიდ მუაფელა; სსმთის გლეხება შაშუნია, კაციტა და მოძიკა, შენი ხამზითოთი ვეკერაძე კლახუკი. ესენი მათის ცოლშვილით, სსხელ-ყართ, ჭურ-მართით, ადგილ-მამულათ, სსფლავ-სამართით, მითითა და ბართით, წყდით, სწისქვიდითა და მათის სამართლიანის სწიდვით, სსკინრითა და უსებრით, რისაც მქონებულნი იუთნ, ვოვლისფრით, ჩვენს ერთგულებასა და სსმსახურშიდ ღონ მოგახმარონთ, ასე დავბეძვებ-

ცნობა: აუ თქვენ ჩვენი კრთუელი აქმნი, ეს წყაღისა არც ჩვენგან და არც შეძღვრითა ჩვენია შეპატრონიკისა არც თქვენ და არც თქვენს შვალსა და მომავლის არსიოდეს არ შატკმადისა, და ენათუ ვინმე შიდავრებით აკადროს და ხელ-კაი: შვალ ამ ჩვენ შიურისა ბოძიულისა წერილისა შეუქმან, დედიფილმან, უფლისა წყაღის, თან-ვაღმან, აზნაურმან, სამღვდელმან ანუ სკრაიმან, ვთველითუ კრთი-რად(SIC) ვიტყვა, მისი თანად ეწიენ მას რისხუა დროისა შიურა და სხლეს: მისსა და შვილითა მისითა, და შურის გვათ ვითა ვახისა მთი-კვალესა მისისა, და თუენ დედა უფლისა ჩვენიან შურის შიუსებელ და ათარმეტნი შივტიქელი შემკრეელ სკრეველითა ვარსისხელითა და მობეკეელ ცეცხლსა მას სკრეუნეს და სხიუქის მისა, და თუენ წვე-ულ აქა და მას შერმეს, აწ და შ'თუ'კე. ხოლო დამბტკივრებელი ამისი კურთხეულ თუენს სულითა დ'თახითა ვიდრე უ'კე. ამის, მრბ-ნებისა ამის ჩვენისა მოწამედ სარდალა წერეთელი ქახისრო, მო-ლარეთ-უხევენი წერეთელი ვიარვი, სამისი დავით, წყაღედი თტა და სრხნა; ღორთქივანი თტა; აუღლისიყადა ბეგან. აღიწერა კ-რისა ჩვენისა შვალისა ვრავადასიყადის თესისთა(SIC). ქუს ქ'ეს აქეთ ჩ'ე ს', თვისისა თ' □ □. ბეგედბ ბუკურათ აწერია: „მეფე იმერეთისა სოლომონ, დედიუელი დარეჯან“.

სხვა ხელითა მინაწერი:

ქ. ვინც ჩვენი კრთუელი თუა და ან ვიქვარდე. წიგნსა ამას ამტკივრებელთ (ეს სოლომონის ხელით არის დაწერილი).

პირველის გვერდის აშთახე აწერია:

ქ. ჩვენ, უფლისა წყაღა, უკახთაღებულებანი ს'დ ამკრთა შევას ძე ვასტანტინე, ვამტკივრებთ წიგნსა ამას სუბითა დითისათ. აუღლის თტა ქართლიკაის. ჩ'ე ს' □ ბეგედს ბუკურათ აწერია: „მეფის ძე ვასტანტინე“.

ჩვენ, უაუღად სიმღვდელოა ქეთათელ მიტროპოლიტა დიხითის, ვამტკივრებ წერილსა ამას და შვალ კვლამეთუელსა ამისსა ვსწევე და შუვან(ვ)ენებ ჩვენ შიკრითა კვლამეთუებითა □. ბეგედს აწერია: „ლო-ლად სამღვდელთა ქუთათელი მიტროპოლიტა დიხითელ“.

ჩვენ, უაუღად სიმღვდელოა გენათელი მიტროპოლიტა ევთაჟიმო, ვამტკივრებ წერილსა ამას და შვალ კვლამეთუელსა ამისსა ვსწევე და

საქართველოს სამკვლევარი

შეაჩვენებ ჩვენ მაკონათ ხელმწიფებისა □. ბეჭედს აწერია: „აღნი-
თელ მიტრიაბალატი ევთიმი (უკანასკნელი სიტყვა ხუცურათ).“

ქ. ჩვენ, ყოყმანად სმდღედედო მოკვარ კისსკიანასი ანტონი,
ვაძტკიებუ წერადსა ამს და მღად ხელმწიფელსა ამისსა კსწუკას და
შეაჩვენებ ჩვენ მაკონათ ხელმწიფებისა □. ბეჭედს ხუცურათ და ზე-
ულად აწერია: „მოთავარ ევისკობოსი ანტონი“.

ქ. სარდალა წერეთელი ქაბოსორა ამ ჩემის შემწიფის(სიე)
აღწერადს საგელს ვაძტკიებუ □. ბეჭედს ხუცურათ აწერია: „სარდალ-
წერეთელი ქაბოსორა“.

ქ. ჩვენ, სხლთ-ურბუგისი წერეთელი ზურაბ, ამ ჩემის ხელმწი-
ფის აღწერადს საგელს ვაძტკიებუ [ხურაბ].

ქ. მათის უმაღლესობის, ჩვენის კმწიფის(სიე) მეფის სოლო-
მონის საგელს მე, ურასთავა ანტონი, ვაძტკიებუ ჩუბითა ღწა-
სათა □. ბეჭედს აწერია: „ქ. მონა ღთაი-ურისთავი ანტონი“. □. ამ
ბეჭედს აწერია: „ურისთავის ძე ლუგამ“.

ქ. მე, ჩოჯავაძე მდივან-ბეგი ვასუშტი, ვაძტკიებუ ჩემი ხელ-
მწიფის აღწერადს საგელს ამს, ჩუბითა მღწასათა □. ბეჭედს ხუ-
ცურათ და ზეულთ აწერია: „ჩოჯავაძე ვახუშტი“.

ქ. ჩუბითა ღვთისათა ყაწერ ხელს წერადსა ამს მე, ბარძიძის-
შიდალი გიორგი □. ბეჭედს ხუცურათ აწერია: „ურისთავის ძე გიორგი“.

ქ. მათის უმაღლესობის ჩვენის ხელმწიფის მეფის სოლომონის
საგელსა ამს ჩვენ, სიმა ძმუბი ურასთავები დავით, გრიგოლ და
ვახტან(სიე), ვაძტკიებუ ჩუბითა ღვთისათა დაით ურისთავის ძე ვახტან.

ქ. მათის უმაღლესობის ჩვენის ხელმწიფის მეფის სოლომონ-
ის საგელს ამს ვაძტკიებუ სარდალ-გახისთავა, კმწიკო-ურბუგ-
ისი აჯაიშვილი ივანე, დავით და სიმონ. □ □ □

ქ. თავადი მოურავი იაშვილი იუსე ვაძტკიებუ ჩემის მეფის აღ-
წერადს საგელს ამს.

თავადი იაშვილი დეკან ვაძტკიებუ ჩემის მეფის აღწერადს სა-
გელს ამს □.

275. პირი წერტილსა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს
მოლკოვნიკ ნელიდოვიძისათვის, 18×22 5 სანტ., დაწერილია

ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნაშნებთ ნახმარია შიძმე, წერტილი, ორი წერტილი და წერტილ-შიძმე. გვერდზე უწერია: „პოლიკოვნიკი ნელიდოვი რომ არის, იმას მისწერა ამის პირი“. ამ წერილისა მეორე პირიც არის დაცული 29 აპრილის თარიღით იმავე 1797 წლისა.

1797 მაისის 1. შაღალ კეთილ-შობილო უუაღას, გ რ ი გ ო რ ი ი ვ ა ნ ი ჩ!

ქ. მრავალთაგან მესმიადა ოქვენის შაღალ კეთილ-შობილებისგან საქართველოს კრთა ზედა კეთილ მწადსელობითი მოქმედება, რომელთა უმეტესად დამამტკაცა უმადლესისა შეფასს ჩვენისა ოქვენისა ყოვლითაერთ მომადლებულად ყოფამს, რომლისათვის მეცა შემ კერძო ჭურთხვად ვრაცხე უმწერავდესისა მადლობის ცხად ყოფა ოქვენისა შაღალ კეთილ-შობილებისადმი და კერუოვე სხვათაგა ჩემთა კრთულებათა, რომელიცა *) მქონან სამსახურისათვის მათის იმპერატორების დიდებულებისა, ოქვენს: შაღალ კეთილ-შობილებას მასხურებს მოშრთმე ვი წერილისა ამათ, ჩვენი მიღსხვარა ვორდანოვი იოსებ, და მე ვამყოფები უდრმესითა **) ნატოვისცემთა ოქვენითა. 1797 წელს, მაისის 1, თელავით. ქართლისა, კახეთისა და სხვათა დედუფალი.

276. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს მაქსიმე კატკაპოვისადმი, 21,2X15,5 სანტ, დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნაშნებთ აქაიქ ნახმარია წერტილი და წერტილ-შიძმე. აშიაზე მონიშნა: „კატკაპოვის მისწერა ამის პირი“.

1797, მაისის 14. შაღალ კეთილ-შობილო მაქსიმე ხ ა ვ ლ ი ჩ!

ქ. შავადე წერილი შაღალ კეთილ-შობილებისა ოქვენისა, რომლისა მეერ ვისმინე სსისხარულთა ხის მოწყადების ცამთ მათის იმპერატორების დიდებულებისა: კერუოვე ჭურთხვად მადლობულ ვაქ-

*) მეორე პირი აქ უმატებს: აღრითგანვე.

***) მეორე პირი უმატებს: ტეშმარიტითა.

შენ ჩვენთვის კეთილად ჰაზრის ქანების თქვენისა, რამელიც თვით-
ცა აცხადებ სიხარულს ჩვენის სსიაშინის ამხვის სმინისათვის.
ამისთვის შეცა თქვენის წიგნის სამკვირვად წარმოვიღებ მადლა-
ისის ცხად-შეთვის წერილს ამას, მე, რამელიც ვიმუთავებ მარადის
სესათვისა ზატვისცემათ თქვენათა. დედოფალი ქართლის, კახე-
თის და სხვათა. 1797 წელს, მაის იდ, თელავით.

- 277.** პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა არქიერ იოსებთან,
არღუთაშვილთან, 22, 2X18,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია წერტილ-მძიმე-
ები. გვერდზე შენიშვნა აქვს: „იოსებ არქიერთან მიწერილი წი-
გნის პირი“.

1797, მაისის 14. მადლ ეთავად სამღვდლო მუკუგო,
და მწეგმსთ-მოავარო!

ქ. თქვენის მადლ ეთავად სამღვდლოების წერილი მივიღე
თქვენის მისწულის კიაზ დოფლორუგოვის კელითა და ვნას ეთვე-
ლი მოწერილათ თქვენა. მინარულნი ვარი შათის იმპერატორების
დიდესუფების მოწყადების მსმენელინი. კეროვე ვმადლა თქვენს
მადლ ეთავად სამღვდლოებს, რომ ეთვლის ჩვენის კეთილასი-
სათვის მხურვადე გულს-მოდგინებ გავით; რამელიც სხვა აზრი
მოგწერთ, იმის ზასუხი ამის უსაღესობამ მთეემ წინამძყრის
ეკთამის მისწერა და იმისგან იწყებთ; მოგხსენდებთ, და მე დავმ-
თები თქვენის მადლ ეთავად სამღვდლოების ქკტის ზატვის-
ცემათა. 1797 წელს, მაისის 14, თელავით. დედოფალი ქართლის,
კახეთის და სხვათა და ა ა ა.

- 278.** პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ნელიდოვისადმი, 11
X17 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი. მეორე გვერდზე შენიშვნა
აქვს: „ნელიდოვს გიორგი ივანის მისწერა დედოფალმან“.

1797, მაისის 20.

ქ. თქვენის მადლ ეთავად შინაძეების ზატვისცემული წერილი

მოვიდეთ და მხედრს, რომ ჩემგანაც ნადაც მადლობის წერილი მოგკითხოვდეს, რომელიც თანამდებობაზე ვიცი თქვენს კეთილმოქმედების გამო, რომ მარადის განცხადებულად მესმის. ამათის უძლავესობა აქამდის აქ ორმა საქმემ დააქუნა: შ"ლ თქვენის მრავალწინის მაზრის, რომ ნებედა თავის აქ ყოფილა შეხსრულებიან, და მთარე, ჭარვეთ შერიგების დამტკიცებში, და ახლა ნებას, რომ რამდენსმე დღეზე წამოძახდეს და თავის მთარეკლის მხედრობის საჭიროს საქმისთვის აზრუიან, რაადეს შეიძლება, და სხვას ჩემს სიტყვას მომრამყვა წერილას ამას კიანს თემისთვი, მდივანა კვხატი, მოგახსენებთ. მასის ო: ჰეს უ ჰ კ: თვლავათ.

- 279.** პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა არქიერ იოსებთან, არღუთაშვილთან, 15,1 X 15,6 სანტი., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედროულია ხელით. ნიშნებით წერტილ-მძიმეებია ნაზმართი. ოსებების სახელი არ იხსენიება, მაგრამ უნდა იგულისხმებოდეს იოსებ არღუთაშვილი.

1797, მაისის 23. შალვა ყოველად სამღუდელო შეუიქო და შვექსია მთავართ!

ამ თვის ე დაწერილია თქვენის შალვა ყოველად სამღუდელოების წიგნი მოვიდეთ, რომლიან მთარ თქვენი მშვიდობის ამბავის სიქს დიდათ გვიან. მოგწერთ, რომ ამ კვირას წასვლას აზრებით, ამას უძლავესობა ბატონი უთოთ ამ კვირას წამოძახებთ და თქვენსა ხანა დიდად სურს. ბატონმაგ მოგწერთ და ამას ნე იქთ, რომ ბატონის მოძახესას არ მოეცადათ. იქნება თქვენთან საჭირო საქმე ჭქანდეს და მთარე რაჯორც ამჯობისთ, ასე მოიქცეთ. კადვევტ მოგვით, რომ თქვენი მშვიდობის ამბავი არ დამაკლათ, რომლიათგ კვებთ თქვენს შალვა ყოველად სამღუდელოებანს ბატონისკეთითა. 1797 წელს, მაისის 13, თვლავათ. დედოფალი ქართლისა, კახეთისა და სხვათ.

- 280.** პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა ივანე ეპისოპოსთან, 24,6 X 17,6 სანტი., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედროლის

ზელით. ნიშნებით ნახშირბადი წერტილ-შიძე და ორ-ობა წერტილები. თავში აწერია: „იგან ვასილის წიგნის კომპია“.

1797. სკიმარის. ბრწყინვალეა კრავთა, მარჯავე კვლ-მწიგნა!

ქ. ამ კამად სკიმაროდ შემხვდა თქვენს ბრწყინვალესობას ამ წიგნის მარამივე, რამდენსაც მარხეხა ეს არის, რომ ამითა უმად-ღესობა, შეეც ხევი შეუძლოდ იმეოვეთ სამსაფრის მარხეხობა. თუმცა თვით შეეცავე სურდა ამარხე თქვენის წიგნის მარწერა და მითაც, მარკამ ვერ გავაბედა და შე სემის მარხმდებლობით მარვალეობით შეეცხებულამ ვეღარ მარვიამინე და დედას ვეღარკით მარვაროვა ეს წერადა; რომ ანებობი და წარმარგახვით თქვენის მყოფა მარვადოსტურა; უმადღესისა შეეცის ხეგნის მარხვადედა; რამდენთაც ვასიანთ, რომ შემდებულე აქმხეობ ამითა სხეულების გარკვერებობა; და ამით ხეგნ ვაქმით უდღესის მარვალეობათა მარვალეობელთა თქვენის ბრწყინვალეობისა და თვით მარხებულსაც დოხტურს ვასხეურება მარხეურად. ამს უაროდ მარვედა თქვენის კითხვ-მარქმდებობისაც, რომ ამ სემის მარწეხებულის გედათ ვეღარგან სემის დარაფთა და ხეგნ დავმობით მარადის თქვენის ბრწყინვალეობის, მარწედას კვლ-მწიგნას სმარხეობის მარწედა ქაროდისა, ვასიანის და სემის დედა-ფული და რა ა. სკიმარის 1797 წელთა, თედავათ.

281. მარხევა დარეჯან დედოფლისა სემის მარხეობისადმი დედის მარქმის მარხებობა, 46 X 7,5 სანტ., დარწეობითა ქარადღეს ხეგნსა მარვარდლის ზელით. ნიშნები არა აქვს. მარხე გავარდნე აქმია: „სანგარიში ვასიან“.

1797. ქ. მარვანო სკიმარის აღვესხნდრე აქამისთვის და კარკობას და მარვალეობისთვის გხერობს და დარაის ხარდის თედათ თითა მარხე მარეც. თობათვას აა, ქმს უმეც დედოფალი დარეჯანა!

ქ. კრათი ამარხე მარხეკას მარეც დარწმენობისათვის დედოფალი დარეჯანა!

282. პირი მარხეობისა დარეჯან დედოფლისა მარხეობისათვის

მიწერილია, 22×18,5 სანტ., დაწერილია ქალაქში ნუხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ მძიმეები იზმარება, თავში აწერია: „იმპერატორისთან მიწერილი წიგნის პირი“.

1798, ახვარი. ყოველად უკვეისტეისა მანარხისე, ყოველად მოწყალეუ კელმწიფეუ!

ქ. მათის იმპერატორის დიდებულებას, ჩვენს ყოველად მოწყალეს კელმწიფეს, უკახი ეთადებინა ჩვენის შეფისათვის, რომელიც გაქცეულის სადღათებისათვის აქო მანარია, მაგრამ რადგან შევე ჩემი ვეჭხი თვე არას, რომ სრულად და უმეტესად ამ ვამად შეწყესუელი აქო, ვერც წაითხვა შეიძლო და ვერც მასთვის მოხსენება. ამისთვის მოვადგინათ დიდად შეწყესუელს, კავებდე და მასუნი მოგახსენე და ყოველი მანუზი თვით მათის იმპერატორისა წახნით გასმიტხადების, რადგან უწახარეს ამისც თქვენის დიდებულების შემკვდრებელი ვართ, გულის-მოღვისეც ვითხვ და გვედრებით. რომ ჩვენი შეწყესუელი მდგომარეობა სუწყლით და ჩვენს ყოველად მოწყალეს კელმწიფესთან შეკვეთესეთ, რომ მათის იმპერატორის დიდებულების უმადლესი შეარკვდით და სუკეთი არ მოკველდეს. უმადლესად ვარსმუნებ თქვენს დიდებულებას, რომ ჩვენი სისაგბ მხადლად მათის იმპერატორის დიდებულებას ყოველად მოწყალების მონადობლად. თქვენს შემკვდრებით ქუთ ჩემთა და ს.წ.ადითისას ამარ შეწყესუელია ქანსტახეთა, სიდა მუ ვეცება თქვენის დიდებულების, ყოველად მოწყალის კელმწიფეს უმადლეს მასამსახურედ, საქართველის დედოფელა და რ ი ა ახვარს, წყდათ 1798, თუდაყო.

283. პირი წერილი დარეგან დედოფლისა იმპერატორთან მიწერილია; 22,2×18,5 სანტ., დაწერილია ვახტანგ ქალაქში ნუხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ მძიმეები იზმარება, თავში აწერია: „მათის დიდებულების კელმწიფესთან მიწერილი წიგნის პირი“.

1798, ახვარი. ყოველად უკვეისტეისა მანარხის, ყოველად მოწყალეს კელმწიფეუ!

უმაღლესი უფალი თქვენს იმპერატორებს დადებულებას, გაქ-
ნუელის სლდათიისათვის მოწერალი შედის მამარა ჩემის, მიუ-
ღუ, თუენისტემითა და უმადესად მოვასხენო თქვენს იმპერატო-
რებს დადებულებას, რომ შეეფიან ჩემს ვერ შეიღო წკათიყ
თქვენს იმადხუისა და კვრთუე ზსრუხის მახსენება, რადგან ანის
თუე ექვსი, რომ სხუედათ და ჟმხა ამს უმეტესად შექსსუელი არის
დიდით. ამ მახსენით კავებდაც და მოვასხენო, რომ არც ურთი სლდა-
დათი არ მიღებუელითს ჩემს შეთვისებან, რადგანც მხედრობა თქვე-
ნის იმპერატორებს დადებულებას საქროველადმ კამომტხავრდა,
მუეუ ჩემი მხინც სხუელი აუთ და კვრთუე ამ ჟმად ამარხსც
დადისტის ჟრთით ამ ქვესხსუ ექვს ადგა სმტკროდ და
აქსება მახსენებუელიც გქონდეთ, კახეთში ექვსი დიდა სოთუელი და-
ატუეუვა და სრუელით დასწვა, სხუ სოთუელებც ჟროდახი და სიმუ-
რეში იუვენს დახიზხუელი და ამოსახან ღროს რამ მახს და აუთ და
წამოსვდა თქვენს დადებულებას უდუეელის მხედრობის, მოვადეთ
ადარა ექვსიდა, რომ კამაზრუელი სლდათიება დაქვრადიოქუქი და
უერთი მრავადა სხვას ხამხსებუელს ქვესემში კახელიოქუქი და ესეც
კავავთხეთ, რომ ამათს უფროსსაც ურთვა ყათუ-ქვეც კხმარბიონს,
რომ თუ უისმე გზახე შეხედროთ და გაქვრუელა სლდათი მათუენათ,
მიმუენს აუად მომურობათ და დუქსებთა. შეუდებუელი აუთ ჩვენს
და ჩვენს ერთუელთიყან, რომ თქვენს სლდათის მიბირვა მომხდა-
როთ, რადგან ექვსის, რომ თუთა ჩენი შეიღებაც თქვენს ხამს-
ხურში ამუთიუბოდენს და უათუელს ჩვენს დიფორესაც თქვენს იმპ-
რატორების დადებულების მოწუადებთ მოუქვით. ამისთვის გვერ-
დები, რომ ჩენი შექსსუელი მდგომარეობა შეიწუდათ და თქვენი
ყოვლად მოწუდეუ გუელი ჩვენს არ შესრუდით. რომელხაც დამ-
ლელ ამ სამეთის სოთუელში აქებთან, იმათ ბუეთად ვამებინებ.
რამდენიმე კადეც მამათუენისებთა დაქვრადხა, რომ ახლას თქვენს
დენხარას გრთე გუდოქის მიუბარება და ამს გარდა რამდენისაც
მოქნს შევადებ, უვლილად იმსაც სხქართით კამომტხავრით, ამ-
ხუდ თქვენს უდადებუელისის ვარწმუნებ, რომ აქც ერთს სლდათის
არ დაფუენებ და ამხუდ ვი ვახსოებ, რომ რომელხაც ჩვენს ქვეს-
ხში არ არიან და არც ჩენი ძალი ამათხე იმაქმედებს, იმათთვის

ან გავეყვებით. უცხოელმკვლევს ვნახე იქნაბრატკის ჩვენთან წერადანი ერთი განცხადება: მოვითმევე და გუკადრებთ: ასეც მოწვედებით მათსხენათ. შ"დ დ"ახე, თქვენს სოფანკედს მოკანბერე ძეთა ჩვენთა და სხვაგადის ამით შეუხებულთა ქრისტეანეთა და მე ვმძებნა მარადის, ეოვლად ემოწეადესა კელმწიფევე, თქვენს ამშერატორებს დიდებულებს მსკვლებს სმისხურათ მოხურსე საქართველას დელოფდა და რ ა ა. ახურის, წელათ 1798, თელავთ.

284. მინი წერბილისა დარეჯან დედოფლისა იმპერატორთან მიწერბილისა, 22 X 18,6 სანტ., დაწერილია ფოტის ქალაღებუ ნუსხა მხედრბულის ხელით. ნიშნებთ: იმპერატორ მძამებრბა ნახპარი.

1798, ახურბა. ეოვლად ურბეისტესა მინხრბო, ეოვლად ემოწეადესა კელმწიფევე!

ქ. თქვენს ამშერატორებს დიდებულებს სმისხურბს მინა მეთბა ძე ჩემბ მირბის წურბდ მუევეს, თბისს მძბს, თქვენს მოწვედებბს ბურბხეუბდ ქბხებბს თბისს, ამბთბბს, რბგბრბ მბეღბე ბბო, სურბდ მუევეს ჩემბს უმბბბესბდ მბდბბბს მბსსსსსს, მბგბრბ ბბბ მბბბ ებბ სხეუდებბს ვბბ და უჩბბბეს ამბბე ვბბბ შებდბო წბგბზუბდ კბბბს მოწერბ, და რბგბხბე ბბბ მუ მბმხუბდ მბბსხებბბს მბბბბბბბ თქვენს ამშერატორებს დიდებულებსბბს, ბბბს მბდბბბბს მბბსსსსსსს კბბბბბ, რბბბბბბბბბბბბ დბურბბბბბბ თბევენბს ებბ მბბბბბს და უბბბბბბს ტბბბს თქვენს და კბბბდ მუ ებბბბბბს თქვენს ამშერატორებს დიდებულებს ეოვლად მოწეადესბბს ძეს ჩემბ მბბბბს და მუ ბბბბბბბბ; ეოვლად მოწეადეს კელმწიფევე; თქვენს ამშერატორებს დიდებულებსბბს მსკვლებს სმისხურბბს მოხურბე საქართველას დელოფდა და რ ა ა. ახურბს, წელბო 1798, თელავთ.

285. მინი წერბილისა დარეჯან დედოფლისა კბბბს კბრბკბრბბს მიწერბილი, 22,2 X 18,6 სანტ., დაწერილია ფოტის ქალაღებუ ნუსხა მხედრბულის ხელით. ნიშნებბ ბბბ ბქბს.

1798, თბილისი, ბრწყინვალევი თაყვანი, მოწყალევი კლ-
შიავევი!

ქ. ამის წინათ ხუთსი შევესა თაყვის წავხნის მსიხნად მოწყობილი
თქვესან ბრწყინვალევისაგან ხუტკე-ხარეში წავხნა მოკვიდა, რომელა-
სთავისიგ მოხარული მადლობელ აქმნა და სურდა, რომ მგებერა მ-
დროისა მოეხსენებინა, მაგრამ სხუდულების მახეზით ვუღარ შეიძლო
ხელას მოწყურა. რადგან ამ მდგომარეს ვამბო სავარაოდ შემხვდა:
მათს ამხერცთარების დადებულების, ჩვენს ვიყვალად მოწყალეს კლ-
შიავეს, კლამშიავესთან მოხსენების მარომიკვა. ჭეროვანად ვრატხე
თქვესან ბრწყინვალევისათხანგ ამ წიგნის მომამიკვა, და თქვესან ბრწყინ-
ვალევისაგან ამს ვითხიკ ვუღის-მოდგანედ, რომ ამასთახანს შეწყ-
სებუღის მდგომარეობაში შეათავი შევეწიკინეთ, რომ მათის ამხერც-
თარების დადებულების სოფარუკადა და მოწყალეობა ან მოკვიკვალეს,
რომ ჩვენს სსსოკის მოთლოდ ამახე არანს მოხლობილია. თქვესან კუ-
თილ მოქმედებას მოვხადობთ ჩვენს შეწყვესან და შე ვამბობ, მოწყ-
ალევი კლამშიავევი, თქვესან ბრწყინვალეობის მარად სმამხურის მოსურ-
ხელ საქართველოს დედათაღი და რ ა ა, თანვარს, წელთა 1798
თელავათ.

286. პირი წერტილისა დაბრეჯან დედათაღისა შეხინ-შეშკინთან
მოწერტილი, დაწერტილია წინა წერტილის მესამე გვერდზე იმავე
ხელით.

1798, თბილისი, ბრწყინვალევი კრავთ, მოწყალევი კლ-
შიავევი!

ქ. რადგანგ ბეს სემსა მარანსი, რადგანგ მათის ამხერცთ-
არების დადებულების მოწყალეობა მაგმადლა და თაყის დარწმუნებულის
ჭართი დღეჯ დახიახედა, შეუღამ სწურდა მამას თაყისა შევეს თქვეს-
გან თაყახედა მოკვალობობისა და ამასოკის თანამდებობისაშებრ შე-
ვესიხედა ჩვენს სურდა შესავურის მადლობის ცხელ ვიყვა, მაგრამ
შქესა თვე არის, ასეთი მსამე სხუდულებს შექმისევა, რომ ვუღარ შე-
თილა თქვესან ბრწყინვალევისთან წავხნის მოწყურა. რადგანგ ამ მდგომ-
არეს ვამბო სავარაოდ შემხვდა მათის ამხერცთარების დადებულებ-

ბსიის მახსენებანი მართლმწიფა, თქვენს ბრწყინვალეობასაც ეს მადლობის წერილია მოვართვა და შემდგომადც ვთხოვთ თქვენს ბრწყინვალეობისგან, რომ თქვენს მოწყალებით კვლავდრ დაგვადებდნ ჰყოფდეთ ძეს ჩვენს მართანს და ვეროთვე ამ საზავად იქებში შეიღო ჩვენს ქრისტიანეთაოვანს თქვენს კეთილ-მოქმედებითაჲთერ შექმნ ბრძახდეთადეთ, რომ მათის იმპერატორების დიდებულებას, ჩვენს ეყოფად მოწყალის კელმწიფის, სულარული და ხელმძღვანელ მოგვადგეს, რომ ჩვენა სსოიებს მხოლოდ მანდობილა ვრის ამხედ და ჩვენ ვაგებთი ხადავ, მოწყალე კელმწიფიც, თქვენს ბრწყინვალეობის სამსახურის მოსურნედ. საქართველის დედოფალი დ ა ნ ა ა, ახვარს, წელი 1798, თელავით.

287. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა გუდოვიჩთან მიწერილი, 22,2X18,6 სანტ., დაწერილია ფრანკის კალაღოც ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, ახვარი. ბრწყინვალეობა გრაფთ. მოწყალემ კელმწიფიც! ქ. მათის იმპერატორების დიდებულებას ჩვენს ეყოფად მოწყალის კელმწიფის ეგახა რომ გამოგებ ჩვენს შეგისთან, რადგან სხუელების გამო ამ გამად დიად შეწყებულა იყო, ვერც წავითავა შეიღა და ვერც მსხუების მახსენებ. და ამას წახოთ თქვენგან მოსუღას წავებებს მსხუებ ამ მახსენათ დარჩის მოვრთმეუდად, რომ იმ დროსაც სხუელა იყო და კელარ შეიღათ წავებედ კელის მოწერა, და ამასთვის მე მოვადებით დიად შეწყებულამ გავბედ და მათის იმპერატორების დიდებულებას უმადიფესად მსხუა მოგისხუე. თქვენ შეტეობილი გექებთი ახლანდელის ბოძებუღას ეგახის ვითარება და ამას ჩვენ თუთი ეგახობის მქმნის, ეყოღას ზოდხადკოვინის სხუეებს ვირადებთ, რომ თვის თვის სამართლებულად ჩვენთვის დუღვას ირადი. თემც არა გუნებედ ამის მოქმედების გამოცხადებ და მოთმინებ ვახმარეთ, მაგრამ, რადგან ამისთანა მოვითმენელი მახსენა მოვებ, ამელა შემტებით დაწერინეთ ეყოღას ზოდხადკოვინის სხუეების მოქმედება და წერადით მოვებთომევი. თქვენ ვარცად შეტეობილი გექეთ, რომ რადგანც რუსეთის უძღველა

მხედრთან აქვდამ ცამომგზავრდა, მამის ამბობს ექვს ღაფზე ადგა დადასტუნს ვართო ჩვენს ქვეყანას. აქური ხალხი დახაზუნელა აუყენს ხამიკრებში და რაც გებო ამ ქვეყანას შეამთხვია, ისიც მოხსენებულა გავით. ამისთანს დროს შაჰადღებო აღარავის წქინდა, რომ ცაქცუქელა ხელდათუქა დაუჭირათ და ისეც გავიგობეთ, თუ ვისმე გზავზე შეხუკდრათ და ცაქცუქელი ხელდათუქა შაჰუყანათ, შადღოღავონიკა სმუქნიკა მამიქასს ავად მოაქრთათ და დეუმბნითა და რადგან თვითხუქსა. შუადღებისთავისაც გვსერს, რომ შიასს ამქრატორების დადეობუღების სამსახურში სცხავრებდენ, რაკორ შუადღებოდა, რომ ეოვლად მოწყლდის კვდმწითის სხლდათა შიაკეიონებთან და ხუქს შეცმესანს? თქვენ უოთად ცაქცუქელი ცაქცუქით, რომ ცაქცუქელი სხლდათუქა უფრო მრავლანი სხვას სამსახურებში წასულან, ამთაც ევროდინუბოდათ, რომ ხუქს არ შეკვეთათ ამთა შეხვავ, და თუ რამდენიმე დანხამაღანი ამ სამიქელის სიოვლები (აუყენს) დამაღულან, ამისან მისამებხელად და დასტურად ვაგნა ვავისტუმრეთ, ამ ვამდ მოთევახეს, რომ ახლან მოკეიონებოთ და დახანხამთაც შაჰუყელით და, რამდენისაც შაჰუნის შუადღებოთ, ამთაც სამქროდ ცაქცუქინათ. მოწყლად კვდმწითელ, თქვენს ბრწყინვალეობის სამსახურის მძალურს, საქართველოს დედათუქელა და რ ი ა ა ახვარს, წყლთა 1798, თქლავათ.

288. პირი წერტილთა დარეჯან დედოფლთა გულთუქობის მიჭროლი. დამწროლითა პირი წერტილის მესამე გვერდზე იმეგ ხელით.

1798, ახვარის 5.

თქვენის ბრწყინვალეობასკან ამბობსთან მოჭრალი წიგნი, რომ ხუქს მტკრობასზე ხედი ადოს, ხუქს მეს მარანსხუქსთან ცამოკულთის და ხუქს მამანვე ვავგზავხეთ ამარანხთან და ვერ ხახუნი არ მოსულა. ამ წიგნის მოჭრად ხუქს შეწყობად შიაკეთვალთ და დიდათ მადლობელ ვაქმნით თქვენის ბრწყინვალეობისკან და ვათარსაც ხახუქს შავიღებოთ, თქვენც მოგახსენებით. საქართველოს დედათუქელა და რ ი ა ა ახვარს 5, წყლთა 1798, თქლავათ.

289. პირი წერტილთა დარეჯან დედოფლთა ბეზბაროდკოსთან

მიწერილი, 22,2x18,6 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქაღალ-
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, ანგარი. უკანაიდუბუკუცხო კნაზო, მაწყადუუ ხელ-
მწიფუუ!

ქ. თუმცა მთამისება კიხმრეო და არა ცახუბუგა უფლის ზოდ-
ზოდუკონიკის ურაცის მოქმედების გამოცხადება, მაგრამ ისეთი მი-
სეუბა მოკლეა, რომ ახლა ვა შეუძლებელი იყო, რომ დავუფიქროს
და მისი ცახცხადება თქვენის უკანაიდუბუკუცხოებისათვის ამ წერილ-
თან დებით მამარამყვია. კონოვო, რომ მათის ამპერატორების და-
დუბუკულების წინაშე წარადგინათ, და მე ვეკება თქვენის უკანაიდუ-
ბუკუცხოის მოწყადის კედმწიფუის სამსახურის მოსურნეად საქაროვე
დოს დედაფადა დ არ ია, ახვარს, წელს 1798, თედავო.

290. პირი წერილია დარეჯან დედოფლისა მეზბარძეობისა
მიწერილი, დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, ანგარი. უკანაიდუბუკუცხო კნაზო, მოწყადუ ხელ-
მწიფუუ!

ქ. გაქცეულის ხელდათობისათვის მოწერილი მათის ამპერატო-
რების დიდუბუკუების უკანა გამოცხადება კრავ დეხურად იყის კის-
დახს, თუმცა ჩვენს შეკვეთის იყო მოწერილი, მაგრამ ვერც წაქა-
თხვა შეიძლო და ვერც ბასუხის მოხსენება, რადგან ექვსი თვე არის,
რომ სხუელა და უმეცესად ამ კამად იყო შეწყუბუღა. ამისთვის მე,
მოვადუროთ დიდად შეწყუბუღებ, კავებუ და მათის ამპერატორების
დიდუბუკუების მოვასხენუ ბასუხა, რაც მოამხსენებთ. ვიცი თქვენი
უკანაიდუბუკუცხოის იწყუბის. ჩვენი თხოვა და ვედრება ეს არის,
რომ თქვენის ჩვეულებრივის კვაილ-მოქმედებით ჩვენი შემწე ბას-
დუბოდეო, რომ მათის ამპერატორების დიდუბუკუებისკან უმადუცხო
მოვარუდლისა და ჩუკემა არ მოკვადუდეს, რომ მთადოდ ჩვენის
უადლად მოწყადის კედმწიფუის ხაფარუდეს და მოწყადების მოხდა-
ბადნი ვართ, შესწავლად ამის თქვენის კვაილ-მხრუბუკუდესსა მო-

საქართველოს საბეჭდო

გუნდობით, და ჩვენ დავსებთ თქვენს ეკლესიას და მონაწილეობას მონაწილადს კლდეების სამსახურის მისწრაფად, საქართველოს დედოფალი დარია, იხვარს, წელით 1798, თეფსით.

291. ბიბლია დარეჯან დედოფლისა გიორგი მთავრისადმი, 33 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე წესზე მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, აპრილის 22.

ქ. დედოფალი დარეჯან გიორგის, გიორგის მამასხვადისა, ერთობით გარეგნობა, თანახმობა და არათანახმობა, ჩვენს ემხრობა იყვნენ, თუ სხვის; ვისიერ უნდა ემხრობა იყვნენ, მერე ჩვენს მკაცრად, მას უმადლესობის შეფასებაც გიორგის ბარათს გარდა, გიორგის ხელმძღვანელად თუ სხვა ჩვენს მკაცრად, ან ჩვენს მკაცრად-შეფასებაც მამათათემ დახარჯვა მამათათემის, თქვენს ერთად შეფასებიათ, ის მამათათემს თავად იყოს, თუ გაცხება; დიპლომატი; ცხება; იხარადა წარმოება; გაატარებულათ, ავად მოეხერხებოდა და ისე ვაკავებთ. ეს როგორც მოგვარებიათ, თუ ანუ არ დასრულეთ, ჩვენს კლდეების მხეს კეთილგონად, ერთად თქვენს დახარჯვისათვის ანთ თქვენს წავართმევთ და ათის თქვენს დახარჯვისათვის, ან თქვენს წავართმევთ, თანახმობა და არა თანახმობა, ვისიერ ემხრობა იყვნენ, ყველას ამ რიგად გავაღებებთ, და; თუ ავარადანთ თქვენს არ შეგატყობინებთ, ამ რიგად ივარადანს ვახდევებებთ და არც ამ ბარათს ჩვენს ხელგადაცემთ. ეს ასე იცავდა. ანთდასი კი; ქვეს უნდა დედოფალი დარეჯან.

წინა გვერდის ამოიხე აწერია:

ქ. ჩვენს სრულად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მკაცრად გიორგის, მათის სამხედროს, დედოფლის ბატონის დედა ჩვენს ბიბლიასს ამას ვამტკიცებთ. აპრილის კი; ქვეს უნდა გიორგის.

292. ბიბლია წერტილისა დარეჯან დედოფლისა გიორგი მთავრის ივანეთთან, 23 X 19,2 სანტ., დაწერილია გიორგის ქალაქზე წესზე მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. მითხრობს მითხრობს და წერტილს მითხრობს. ქალაქზე უფლის მათ არაა.

1798, მაისს 14. ბრწყინვალეო გროფო ბრეჟევიჩის
ხატით, ზემო მარჯვენე კედელზე!

წინადახს თქვენს, რომელთაც განმეორებუ მუ მათის მიუ-
რატოვების დიდუდევის, ზეჰს მარჯვენის კედელზე, საქართვე-
ლას შუგის სხვადასხვა კუთხე-მარჯვენის, დიდად ზეჰს სტა და-
უდეულებელს გულის ზემს და ესეა ფრად სომხებზე და მძეად
დამსხდა, რომელ თქვეზ მკვლავთხდა ზეჰს კუთხე მკონარს მ-
ვადეთს ვაჟების დავების უფროსობა და სამღვართა მკვათ საქ-
მენიგა გრძეხებათ, რომელთაც მს სომხურადი მკიდლავთ, დმურ-
თმის მათის მიმართობის დიდებულების წყალობისა დროთ-დე-
კამტის, ამისთვის რომელ ვისი სომხურადის შინა მკადონის
თქვენის, თქვეზ ვინა რა კავით და კმისხურთ, მკონარ ზეჰს
თქვენდამი წონებდა გულთ არ დავაწყენათ და თხოვთ აქედ ზეჰს-
ს თქვეზ მარჯვენებზე ვითის, ხადო მუ მარხმირ ამის ვარ-
წმენთ ბრწყინვალეს თქვენს, რომელ ვითარცა მამის, კონრეთა მუ
არა ვითადხარა და არც მათ თქვეთ მათ ზემს, ვითარცა სხ-
უხთ ვისი. არამედ ვითარცა ამ, მხუ მკალი ზემს და ვითარცა,
მათ თქვეზ არ მამებზეთ უფროთ, არამედ ესეთ, ვითარცა აქ მუ
ვაგხადეთ თქვენ და მარც სხომავის მხუ სომხურთ ზემზან სხ-
ბით, მამისით და არა მკუხით, აქედ მკონარც მუ მკონარდის
რისამუ მარამკეთათ ვკუთონს მამებთხებათ ბრწყინვალეობის თქვე-
ნისთვის, ვინა რადვან კონტობა აქედამ არა მათს უმკონარ, ამის-
თ(ვის) ვერ ვკუთავთ და, თუ თხებთ, მკონარმკეთათ *). ვითარცა
თქვენს მძეადობის წკონადამ არ დამხვებდეთ, რომელთაც მომლო-

*) აქ მამი სტრიქონი წაშლილია, რომელიც შეიცავს სიტყვებს:
„ვითარცა მერ მდებარე ბაკური კუთხისა დროსა განთავლებულს თქველ-
ზეზბორბტკის ვაჟგზავნით, რომელთაცა მინა ძვეა ზემზან მირთმდლო-
მათის მიმართობის დიდებულებისადმი მამხლებათ“.

ამითვე წაშლილია შემდეგი სტრიქონები, „ვეს მინისტრს, თ-
ვადს გარხევის ჯავზავანს, ვაჟგზავნით, რომელთაცა ძვეა ზემზან მირ-
თმეული ხელმწიფის მამხლებათ და ვგროვთე კარის კეთ წიგნი“.

ამას შემდეგ სწერთ: „უფალსტესს, კუთხელდ უფალსტესს თქველი
თოთამის შვილი“.

და დაუბრუნა იტალიისადმი ბრწყინვალეობის უკვე მსობრტული და მკლანობის ზატვისტემათ, მარქახვადეო განათა, ზემა მარქალეო კლამწოდეო; იტალიის ბრწყინვალეობის მარდ სმხსენობის და სკეობის მოწადე, საქართველოს დედათუფა და რ ა ა. 1798 წელს, 14 მახს, ქალაქს იქლავს.

293. წიროლი დარეჯან დედადღლია შუღ კობრე XII-ესობ, 41,8 X 16 სანტ., დარწილია ქალღღზე ხეხს მხედობლიი ხელთ, ნიშნებათ იშვიობათ ნახზობია შიბიღ და თითო წიბრტოლი.

1798, სეკტემბრის 1. ვიბრგის.

ქ. მათ ჯმადღესობს, ზეხს დ'ობს წეღლობს შვილს სრეღად საქართველოს მეფეს, თქენი დეღ დედათუფა და რ ე ე ა ხ მარჯდის მოკითხვს და უხეხეღად სეფეღეს წადღეს მოვხსენებო, შერე ცსეღე მადღხვარისობის თქმი კეობქობნათ და სხიას სარადრას სქმე ზემოვის კეკობნო, მე სეე უაღე სწორეო; რადღესღ მე ამერეობადმ მადიუგხეს, იმ ჯმად სხიას თავისის დეღ-მამათ დობხეღეო და დასხლეღეო იქლავს დამხვად. სხიას და ერთი იმხიი უმტროსი იმ მან მოქეღღღადათ ამი დეღ-მამის და თახიე წიროღეობა უთიეღიუეხეს. შუღ რომ ზირეღად მოიუღ და ჯახე, მამისე ზატრადეობა იუეხეს. ესღა რომ თრა მღ ზეეს სხიას, ან თახიე ზემობის იქლავს დობხეღეს. ეს სხიას მამისეე შესს ზედმწიეე მამის თქენის დანოს(სი) მარანათობის კახლეობი, რომ შინამ კავისტემრებდით, იმხს მარეგენად. მხანდინ ამხს კავიას მღლიქიშვილი დეეს დარწეღად, მხანდინ იქლავეღი მქმეღღღე კარე შეღახს. თრეღ დამეღეს წადის მახეღი უთიეღის, რადღესღ კავიას მღლიქიშვილი უდებრად, მამის არხა მამე სხიამ და მეღ ზემს ზედმწიეეს მადანთავ და ეს თქმი უსობ, რომ სღღ ზეღი უღარავს, და თქენე წიკობხეღდით, რადღესღ კადწეღეღღობის თქმი არის. დიღის სხიას მახეღობის მარეზობა უბობ ას თქმი, რადღესღ ხანსადღეობა არის ჯახეღესეღეო კახეობი მახეღობეღის კეღეობის, ამ სხიროღლით უბობ სხიას თქმი. ამხს კადეე ერთი მღ დეეკარე კახეობი და სხიამ თრეღ-ამ თქმით დობხეს, ამხს სეე რადღესღ კეღეობად, თე არ ზეენის წე-

ლობათ, ამ შენს ხელმწივე მამის ვუვიტუ და შენს დღეგორელო-
ბას, რამ რაც მინახვს და რასაც მოახსრებოვარ, ამას ვწერ. ან
ხემა მოწმობა რაღათ გეჭირებოდაო: შენას ხელმწივეას მამას ვად-
წვევტადობას აქმა რომ ხელთ უჭირავს, ამ აქმს რაღა ხემა მო-
წმობა ეჭირებს, თუ ცუდილი დამეწერა, დ'ას ეწეანებოდა და ეს რაც
ვიტოდა მართალი რომ დავწერე, ვიცი შედექიშვადებს ეწეანებოა,
მოგრამ დ'თას წყენს, ასევე მკათი წყენს ვიხიავ. შენმა შხემა,
დადითაც მებრძობაან ეგინი ვიცი, რომ მტრისაგან ემები რაგორც
დაუცოტადეთ, მაგრამ შახც რაც ვიცოდა, სწორე უნდა დამეწერა,
ეს ხეხის ხელმწივეას აქმა ასის და რასა წყელაწადს ეგინაც რომ
ხახონ ამასმა შედეგობა და შედეგა-შვიდეგობა, იმთაც უნდა დავე-
რას. ვანს სხვამ არაგინ აღარ აკვარა ქართველს კაცმა კახეთადამ
კაცმა? თუ უსამართლო ზღომებოდა ბატონს, იმათ რაღას დასეგობდა,
ან ამ სხასს სწრაფდობასს, უღუფებს და ვამბებთს რაღას მისეგობ-
და, სხვის ემს რომ უთავილითა, თითობს უფრო ბევრას ემს ში-
რანი არ იყო, სხვის ემს თავის სსსხდეს რაღას მამბობდა,
სეგობებისა, ქვს ემევე დედოფალი დაჯეჯ.

294. - პირი წერილია დარეჯან დედოფლისა გრაფი ორაკლი ივა-
ნითას მიწერილი, 14 X 16,8 სანტ., დაწერილია ქალაქმცე
ხუხსა მხედრულის ბელით ნიშნები არა აქვს.

1798, სეგტემბრის 4. ბრწყინვალეა გრაფა, ი რ ა ქ დ ა
ი ვ ა ნ ი ხ ა, ხემა მოწმობე კელმწივე!

მატეხსეგება წერილი აქვენი მივიღე, რომლითაც მინახვს
შე წერადითა ხემათ თვის-თვისთა აღავთა გავზახის და კერუთე
წადილსა ხემათ აქვენიდამა შეგონობისა კანკარძეობისსა, რომლითა
თვათ შენა მოსურნე მოვიძიებთა მადლობასა და ვითხოვ, რათა ბრწყინ-
ვალესამან აქვენიან თვისთა კერით არ მოხელის ხემათ კეთილ
შეგონობისა კანკარძეობა, რომლითაც მომლოდე ვსტევე აქვენიად-
მა ბრწყინვალესა შესაძობითა მატეხსეგებათ. აქვენი ბრწყინვალე-
ბისა სამსხურის მოწადე, სწორად საქართველოს დედოფალი და-
რ ა ვ. 1798 წელთ, სეგტემბერს 4, ახმეტათ.

საქართველოს საბჭოელები

მეორე გვერდზე აწერია: „ქ. ამის უკან ნაწილი პირი მარჯვნივ მიმართული მისწერა და თითოეულს გაატანა. სეკდემბერს დ. კ. ს. უ. ვ. ვ. ანბეტას“.

295. პირი წერტილისა დაზოჯან დედოფლისა კვლმწიფისთან მიწერილი, 34,4 X 44,8 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუნსა მბედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია მძიმეები და წერტილმძიმეები.

1798, ნაგებობის 12. ყოველად უკვლესტესა ერთმთავროს, ყოველად უმაწკაღესა კვლმწიფეკ!

შემდგომად გარდაცვალებისა (SIC) შეუქმნა ხუცისათა, კურთხეობისა ხუცისა, ვახსელ არზი დიდებულებსა თქვენს, წარსულსა მარტის აღ, რომლითაც შევედრე თაჟი ხუცა შეიკვითაერთ თუხისთა უმაღლესსა კვლმწიფისათა, რომელსაცა ზედას უმაწკაღესობითისა მხუხისა მადლებსა ვერ უდიარსენათ. აწ ვუგან სხვათაცან, რომელ უმაღლესა ბრძანებისა დიდებულებისა თქვენისა მისეულთა აწანდელის შევესა საქართველოსისა, რომელთაცა მე არაყისაცან გამოამცხადებთა. დიდებულებსა თქვენსა კვლმწიფეკ, რომელ განსხვავებულსა შევესა ხუცისა კვლმწიფეკ მისმართად თვისდა მსაღიად უმაღლესი რახტა დიდებულებისა თქვენისა და სესხუხელებიცა ხუცისა არა ხუცედ არაინ სხვათა კვლმწიფეთა ბრძანებისა სმენასა, ამისთავის მიხედ-დადგმით განმეორებელი თხოვასა ხუცისა კვლმწიფეკ, ვეკთად-მსახურესთა კვლმწიფეკ, მსაღებდუ მისმართად მონწილდითა თუხითა მე და შეილთა ხუცითა, თხლანით განმწიარებლთა, და განკავტვარეკ უმაღლესითა სიფარკელათა თქვენისათა, რათა ვერ მად-ქუონ მტურთა ხუცისა დანჯვარ ხუცისა და დავსრულათ სიფარკელე ხუცისა უმაღლესსა, სმისხურის მანს დიდებულებისა თქვენისასა, რომელსაცა ზედა დამოკიდულ არს მანჯვარეკ ხუცისა, ყოველად უკვლესტესა ერთმთავროს, ყოველად უმაწკაღესთა კვლმწიფეკ, თქვენსა იმწერტარენას დიდებულებსა ყოველთერთ უმაღლესთა საქართველოსი დედოფლადი. 1798 წელს, ნაგებობის 12, ანბეტას ქალაქით.

296. პირი წერტილისა, რომელიც წიფწერია დედოფალს დაზოჯანს.

ვიორჯი XII-სათვის, 22,3X13,6 სანტ., დაწერილია ქაღალ-
დზე წესბა შიგორულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირითა მძიმეები და
წერტილ-მძიმეები. შიგორე ვერძზე წესიშენა აქვს: „ბატონი
დედოფლისაგან მობარებულა წიგნის პირი“.

1799, ნოემბრის 1.

ქ. შვიდო, ბატონო მკეთელ ამასე პარკულად დრო მკვს მო-
წამყო და კაცთაგან მრავალი მკრახსხი კვამხა და აყო მენიჯ
სენილისი, რომ სემა წადლია მრადის შენა მხლადმდობა ყოთელად
და დღესაც არის, და თუ ეს ასე ყოთელადყო, მე თუ მკვს რამე ქო-
ნიბა, ამასაც სკუთარა მკობა არა რემევეერ, არამედ ჩეხიბა, მკ-
რამ სოთელურს სკმეკმე მენ სემთვის ადარ მოგარადეს. მოცაქე-
ღების შირთა იგურჯელ მითხოვხა თქვეჩხოვის. მკრამ ხინახა მ-
სეხი ვერ გამომატხია, და ახლაც ამ წკრალით ვითხე ამით: ნარეუ-
ლი. რაც ჩემს კელმწივის წკალთის მაქრავს, თქვეჩხან შირთის
დადებითაც დამტკიცებულა, ის მე ასე აძიხესეს, რომ თქვეჩხან
ამით ადარა მესწერდეს რა, რადგან მეც რხიამ მინდა და სხეცხიამ
შემოსავალი არსადამ მკვს. შიგორე, რაც მე გღეხა მათმსხორე
მხლავს, ათხი ყავდას სათხოვრადამ ახატხა იყენეს. მკრამე, ვინ-
ცა ვინ მე მხლავხან, თავდნი, აზნაურნი ან ცაქხნი, ამით თუ და-
აზთის რამე, ყხებთ არ მოკეთხონა, მე შვიტყო ამითი დანაშ-
ული და, რაკორც წესთა, დამხამეკს ასე ცადავხდეკხითი, და თუ ეს
თხოვებო არ დამისრულდა, რაკორც ახლაც ვეჩხოვრებ, ასე სემა ცხე-
რებს შეუძლებელა. ეთელთკის ამ კვარს სკმეკმე მენ თათხ მენ ხომ
თავს ვერ ვაწეკ და ან რაკორც ვაწეხთ, მე ხომ შენი ხხვს და-
ვირეურელი მკვს და შენს კრახს-კაცობის ეო ადავა ადარა მკვს ამ-
კვარებზე თხოვსისტან. ამითხანც იგურჯელ სწორეს მსოფს ვერ
გამოვიტან ხლდამე, და თუნდა კადეც გამოვიტანა, ამითი მსეხი
ჩემთვისაც უკადრთისა და მენთისაც, რომ მე შენს მთქელეკის წის
მენიჭის და შენთს ჩემის კარეკებს ვეხვეწებოდე. მე ასე შკონა
და შენ უძვირბეო მაგახსენებს. მე ეს წკრალით ამითვის მოგახსე-
ხეთ, რომ მოცაქელთ სიტყვა არა ავიწეკბეითარა, ვითხავ. ამითი
შემდარეო მსეხი თქვეჩხ წკრალით მითხთა, ნოემბერის 1, 1799
უ 29 შვიდო

297. შავი წერილისა, რომელიც მიუწერია დედოფალ დარეჯანს კელმწიფისაჲთაჲს. დაწერილია ხანჯვარ თაზაჲ ქალაღმწე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვილათაჲთ მიიპყრება ხაზართ.

1800, თებერვლის 15. ყოვლად უაღესტყესი ერთმთავრობა, ყოვლად უმთქვალესი კელმწიფეჲ!

ცაიხის სოვეტნიკებჲ, ტრავ ზანა ხმან, დეკემბრის 22, წარსრულეს წელსჲ; (1799), ვახშავსდა მკწერაღათა თვისით, ყოვლად უმთქვალესი თქვენსი ამქართველების დადებულებისა ზსუხა, ყოვლად უმთხერავსა წერიდეს ჩემსა ზედა დეკემბრის 1 თქვენსადმი დადებულებისა მართმუტელსა, რომელიც თვის ყუაჲ გამოცხადებულეს. შუა ტვადისელისადასკარ უხანძრისა სოვედიდისა, ქიხეიანდმი მისისა ცრუსა მკვედრეს, რომელ დაღს კელმწიფეს სრულუნათ კარწმუნებითა ჩემკან სქმე მისა და უბღღესად სთითა ციხეითა ბრძანებად, რათა ყოველა ხსენებულა ქიხეის აგი დანამხვისმებრ მკუდლას ჩემისა, სეცარ-სახსაყრანის მკეისა არაჲა თემურაზოვი-ჩისა, მკეღეს მეს ჩემსა, მკეის მეს მირანის გარდასხედელად ვღათ მათა მთავადითაჲსა. ყოვლად უმთქვალეო, კეთილ-გარდამიხედვას თქვენსი ამქართველების დადებულებისა თისას ჩემსა ზედა და ს. სეკმთა გამოხმებინა აქ მეთვისა თქვენსი დადებულების მინისტრანსკან უხერსელუნისათვის ჩემდამი და მკადითა ჩემსა ყოვლად უმთქვალესობითა მკარველანას და მღად ერთ-მთავრებითა ჩემდამი კეთილ-სთითა თავისა თქვენსი ამტვიტეუბ წდათა მახელებულსა და მკეხარითა დამიმკეულსა ჯელსა ჩემსა და მკეკერენ მე, რათა ყოველთა მართა მკერ დაბღღებულთა შვილთა ჩემისა განუთინა ესმადედოქისა თქრთა მესა, დავთ კელმწიფეო, კეთილ უმმანხეველსა მღდათა. ყოვლად უაღესტყესი ერთ-მთავრობა, ყოვლად უმთქვალესი კელმწიფეჲ, თქვენსი ამქართველები დადებულებისა ყოვლად უმთქვალესი, ქვრავად მკითავა, საქართველოს დედოფელი დარაჲა, თებერვლის 15, 1800 წელსა, ქაჯაქსა ტვადის.

298. შირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა დიმიტრი ხალდეთან

მიწროლი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალაღღზე ხუხუხა მხედ-
როლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1800, ოქტომბრის 30. ბრწყინვალეო თავადო დ ი მ ა ტ რ ა
ნ ა შ ა ა დ ი ს ი, ჩუკუჩან შუადის მხკაცხად სოფარულა! *)

შენის აქედამ წასუდის ვამს, ჩუკნ რომ დეკუმბრდი შეუფობის
მეძვედრეობაზედ და ჩუკნის შამუდუბის საქმეებზედ, სიჯა შეუადლია,
დაზარაქს. ახლა ჩუკნ ამისი შესგან დაწუგების ზოგეკრთო ნიშნა ჩუკ-
ნის შუადის შეუის ძის ვახუჩუხუცისგან ვუჩინა და ხათირჯამა ვარ,
რომ შენ ამ ჩუკნის საქმეებზედ დიდად კარჯები და რადჯის ასე,
შუკნა ვუთვიმ ტუდათ არ ჩუკაროს, აძისოვის ვუკრ ამის, რომ შუკუე
დიდად ავთი არის და ვუკუქრობ, თუ ადრე სიკუდადამს უსწრო, რომ
მამისეუ ტახტო არ მიაღასი შუადუბის მამისი დავით და ამის ვითხოვა
შუკნის, რაც შეუტუდოს ანსუეტორთის დიდად უკადო, რომ აქუკის
არახანდს დაზარაქს ერთა სიადუბლი ბრძახუბ მისწეროს, რომ
თუდესტა შუკუე კარდაიუყადას, ანსუეტორთის შეუტუკამსად დავით არ
კამუკოს და სიადესტა ვუთხოის ახდერმა სისტრულასი შეუისი ჩუ-
ნის შეუფობისათვის და წადლიდა ერთა ამით, რომლითაცა უხამეტ-
სიუესად უდუკუელ-შუთვიე შე და შუადითა ჩუკნის სისინადისოდ, და
ამისეფ ფიციით გარწუხუჩებ, რომ შენ და შენი ძმები ჩუკნის შეუადუბისა
კამორჩუქული არას დროს არ შეუოლევა. ხომ კარჯად იცი, შე სხვა-
სიკით ტუეიდიის ზარობის მიტეგმის არ ვუწუთაი, ერთა ვადეკ ესე:
ჩუკნე ახლა ანსუეტორთის წიგნი მოვწერეთ, ერთა არხიე ამის წინათ

*) აქ წაშლილია რვა სტრიქონი, რომელიც შეიცავს სიტყვებს:
„ჩენის შვილის ვახტანგისაგან გამამუცხადა შენი ჩუენდამო ერთგულ-
ბითი გარჯა და ცდა, რომელიც აქ აღგვიტევი, ის ეველა შეგისრულე-
ბია, რომ იმისი ნიშანიც ეხახეთ. ახლა კიდევაც იმას მოველით, რომ
სვენის საქმეების კოლოად წაზმართებობათვის ცდანი იყო, რომორც
ყოფილხარ, ისეე იხე გულს-მოდგინეთ, და ერთს კიდევამას ეცადე, რომ
ინსუეტორთა მოსწეროს აქ ჰკოუს რუსეთის ჯარის მხედართ-მთავარს,
რომ როდესაც მეფე გარდაიყვალოს, მაშინ ამათ დავითის მეფობა არ
მოიხდომონ, დააკენონ, ხალხს კითხონ და რომელიც ხალხმა მოიხდო-
მოს, ის ხელმწიფეს მოხსუნდეს და კლდეწიფის ბძახუბით მოხდეს და მანდ
ინსუეტორს კუთხონა.

საქართველოს სამკვლევარი

ხელმწიფისათვის მივაპრობებო, ამისა პირველ ინსტიტუტს ვამო-
 ვებზახებო, ამხელავ ვეკითხა ვეუ, რომ დროსად ვარხე ვაგზების
 და ამ წავსებას თარგმნისა თითონ მუხე დავსწარ, რომ უხეველად
 თარგმნის, დ'თის გვესასათვის ვეცადე, რომ ვარგად თარგმნის და
 ვარგად მოხეხედე. მუხე თუ მახლავს მახელი თუ და ინსტიტუტ-
 თის არ თუ, ხეიო დამატო, დედაშვილისი, სუ დააწარებო, ვასის-
 ჭე და ინსტიტუტისა მადი სხეპროთი, ამხე ვეცადებო, რომ ხემა
 მუადი დევესხედრე თარგმნის დარმა მოხედე. თქუთ ვეცადი ხემა
 მტრებმა ინსტიტუტის სხე რადე ვასისუთის წერილთა და ხევერ-
 თა რუსეთად მოთარონ მისი მოწინაშედე. მტრისა, მუხე ვეცადებო,
 რომ ხემა მუადი დევესხედრე დავსწართი უხლავ თავის მისი მუადი,
 ამტრის ვეცადე და სხე ვ'ს რომ ვერსად ამოთხე მოთხეის, ვე-
 ზადამუთის მივიდა და რახის ამისა ვეცადი ხევერად, რა დოხე
 აქეს, რახე ასახი ეტევიანი, ასე უხე მოაქეეს. მტრამ მუ დ'თის
 მოწინაშეით ასე ვეცადე, თუ ასხეების მიხრისაქეს, მტარედრე არის,
 ვეცადე მოწინაშეის ვეცადე წყლისის ვეცადე რახის, ვეცადე,
 რომ რათე ვ'თის თუთი, თავისა თავი აქედამ ვამოთხეის და ხემა
 თის მოვიდე, და თუ მამინე არ მოვიდა თავის თავის რუსეთის წი-
 ხადმდედე ვამოთხეის, მამინ ხემა მტრის მიეჭევა ისი, და დ'თის
 მოწინაშეით თისა მუადი ამხე ვეცადე მუადი ვრის ვეცადე. რა-
 მუადიდე მუხე თენთი, თუ მარტო ამ თისის მარდამონ რახ მუადიდე?
 ესეხე ვეცადე მუხე თენთი, რავთე ამტრისთი, ინსტიტუტის თის სხე-
 ვახ, სხე თენთისთი, ვამოთხედე. მუ ხემა დარდი ვეცადე მოთხეწრად
 მუთავის, ახლად მუხე თე და მუხე დ'თის, მტრე მუ ვეცადე და ხემა
 დ'თის, ვათხედე, მუხე თისის არ დამეღებდე, და რათე მამწრდე,
 ამ წავსე ხემა მუადი ვახტისეს ვამოთხეხეხედე სხადმუ. თქუთის
 მოწინაშეისთი დედაშვილურად მარადის მტრის-მეცემედი საქართ-
 ველის დედაშვილი და რ'ის, თეცადემურს 30, 1800 წელის, ტევი-
 დისი.

299. არხე თენთი პირისა მიღახეარ რახისხედმა, 32,6 X 19,2
 სანტ, დამწროლია ქალაქდრე მუხე მუადრეულის ხელით. ნიშ-
 ნებთ ნახარია თითო მტრული ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1800, ნოემბრის 27.

ქ. მას ბრწყინვალეობა ბატონის მადახვარს ამის გვეუბრები: ამის წინთა ქალაქი გაიხელ და ცოტა რამ დგინთ ჩამოვიტანე ბატონის ხანთა გამოხელთ იყო, რაც თავეჲა მუხმეკრდა, აიღუ მთვერა, კადვე მთორეთ გამოხელთორ და მოკადისს და ასან მთვერა, მერე ახლეთა გამოხელთახეს და გაიხელ. წყალაინის თვალთა მონხურ ბატონი არა ჩამოსყდა, და მერე ერთ კვარაზედ ჩამოსყდა მოკადისსზე. აქედამ ხანურეთა წყალა, იქ რამ მთვერა, იგივედას ხანხა წამოგასინა და წამოკადე. აქურ ვატრებს მკეტეთა, ახლელეთა გამოხელთათ, ხუთ რამ კვლარ გესხეს, გაკვლარებულას თათი ვართთ წყალთა, ეს რამ მკეტეთათ, ასევე დაგორებდათ, თათი და ერთი ანხა გამოკვართეთეს, მას უკან ვართის-კაცსა და აქურ ვატრა ხუთი მთვერათ. ვართს კაცს თათი ვატრებს და მუ ხუთ სექმსელ მკვლარადი, დამსკვრისეს, კვლა და იგუბი მუხმეკრეს. ერთი დღე და დამე იხე დამკვდეს, მერე კვხი მანდათუხი ვართმში ველა მხდებთეს და მამკვდებთეს. მერე ვართთა და იგვრან მტე(მუ)ს და არც არა მამტეს. მღა ამის გვეუბრები: მარმხანგ თათი მანდათუხან ახლეთა დამხურეს, ბევრან მტემეს და თართეთი ანხა იგუდა წამართეთეს და ერთი დოტრა ხნადებდას წერტვლა დ(ა) ერთი ხანხევი ვატახანეს და ბევრან მტეს, ამის გვეუბრები: ბატონისგან ერთი თქმა მუთონის მთურეზედ, ხემა რაც წყართმეკანხა, ასევე მუთონის, ავღვე და წამოვადე, დ(ა)თა ვადღეკრებელის და მუთონის გაცოცხლებს. ნოემბრის 28, ქვს უ 38.

300. პირი წერილია, რომელიც მიუწერილი დარჩენა დედოფალი-ივან პეტროვიჩისადმი, დაწერილია წინა ანხის შერთვ ვეროდნე ლევა მხედრულით ხელით ნიშნებთ არა აქვს.

1801, თებერლის 13. მღაღ მსულელთა თუგლთა, მოწყალევე კვამწითევე ი ვ ა ნ მ ე ტ რ ა ე ა ხ ი!

არ არის დაგორული ასე, რომ თვალავანდათე ვდახარ და ავღოთი ვართთა უმადლესის კარადამ სეკუორანდ ხემს შვილს, მთვერს გაორტისთან, არანს გამოკვხანებნა, და რადგან მთვერს ცოცხლად

საქართველოს სამეფო

ვედარ მოყვარულს, ახლანდელს თაგის თაგის საქმეს სვედონ და ვედარ
 ედვან უმადუქის კარიდამ ამ მდგომარეუა გამოსავის სვედონის ბძ-
 ნებს. ჩუგ ამს ვითხვია: თქვენს ეს წერილათ გამოგვცხადათ,
 რომ თუ იხნებს აქვს, ამისა, რომ შემდგომად მამას თვისისა,
 რაც საქმე არის, დავითს გამოუცხადონ, ამისა წერილი გვაჩვენონ
 უმადუქის კარისა, და თუ სიტყვითა აქით დაბარებულა, ამისა წე-
 რილი მოგვცენ, და თუ ბრძახებს არა აქვს, მათგვედითა, დედუ-
 პედის კვდმწათვის ბძნებს, რომ შდ ჩემის შუადის შუგის ვითრვის
 მადგელების რაგონს ახებეს?

ეს ეთველს ქვეყანაზედ და მოუღს კერთში გამოცხადე-
 ბულად, რომ ვათს არას წელაქად საქართველოს მეფედ. მემკვიდრე-
 თის კარდა, თითვერ და სეთვერ ჩემის მეფელის შუგის
 ინავია: თქამურაზის ძისუგან ეს საქართველო თაგის სახელათ
 სმავია და უსჯულთავანს გამოხსნავია არის და მათს ამქრატო-
 რისი დედუქუქისუგან ამ ქვეყანაზედ სავარჯელის მშობელიც არ
 არის, ჩუგ ამსზედ სწწმუხია ვართ, რომ მათი ამქრატორების და-
 დუქუქეთა შუგის ინავის შუადებს ესმართლით არ დაჯდებს,
 როგორც შუგის არავის შემდგომად ვითრვი ამისის შუადითათ
 მათათ შუგითა და არა სხვის რომელსმე დობათ, კერთათ მხნა-
 ცა მახია, ქება ჩემსა, საქართველოს მემკვიდრეა აქუნს გამოცხა-
 დებულხა და ვითრვა თაგის ძმებმა თუ არა მქუადედა მათადუ-
 სხვა არა თუარა რა, ჩუგ ხამ ყოულად მოწყალის კვდმწათვის ჩახ-
 დამდეკი არა მქუადედა რა, მაგრამ მისგანვე სამართლის თხოვნას
 ვა არის დრას არ დავიდუქემო, და რომელიც ამ წერილათ თქვენთავის
 მათხოვია, ვითომ წერილით, ამის გზსუხითა არ დამავლით, და ამს
 უმადუქის კარისც მათხსენებ, რომ თქვენთავის ეს წერილი მამარ-
 თიკათ, მადელ-მსჯელათ ყოულათ, მოწყალე კვდმწათვე, თქვენს
 მადელ-მსჯელათის მარად კეთილას მოწყდე და სმსხურის მათ-
 სურნე საქართველოს დედათავია და რ რ ა □. 1801 წელს, ახ-
 ვარს 13, ტყუდასს.

301. პირი სიგლისა დაზუჯან დედოფლისა. მოძებული ქაყანა-
 ჩი აღი-აღისათვის, 42,5X17 სანტ., ვაწერილია ქალღმრე-
 ხელსა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

საქართველოს სამეცნიერო

თემაზე და რვა მახალთეხი რომ გამოვიდეთ, დასრულება თქვენს მხ-
ტის თეორიას, რომ ხეშის შეადის მარბახისათვის ადებს, სიმოდს
ჩვედმეტა თემაზე და არა მახალთეხი, ამჟამ რაც კახეთში მუდღის
ქათხაქელა თაკახთა რასათა მხტა შეხედეთა, ის ამით უნდა უა-
მაღონ და თქვენა რასათა თქვენ უნდა გამოიღოთ წელაწადში სიმ
დაფით და აღავის ქონა, რაცთრე შექმთრეს დავექწონა, წდაის, და
წდაის, მადახვარს იახესის ისე უნდა ადდაით, რომ წელაწადში ასი
თემაზე თქვენა მხტა ასე შესრულდებს, თანათვის ა, ქსი უჭ.

302. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია დარეჯან დედოფალს
პეტრე გრიგოლიჩისადმი, 24 X 19,5 სანტ., დაწერილია ქალა-
ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნაბმარია შიძინებო.

1802, ახურის 31. მოწყადეუ კედმწითეუ ხეშო, შეტრ
გ რ ა გ ო დ ი ს I

ვახოტახ იცოდა მათის მადღ-მსუღეულობის კარდ ქუადორი-
ჩისა ხეშდა მამართა მტეუასკემა, ამასოვის გამომაგნდა თვისი
მეწუხებთა თბილისის ხაცელად ვაფაღამზ მკაირტემ სერგენთაემ და
კედლ-მადგასკით თხოვამზ ამსმზ მადელა სმუამდგამდოდ მათის
მადღ მსუღეულობისადში, რათა მტეუის გუბისათვის ხეშის შეაწუ-
ღის და უთამის ვაფაღეუ ამს აქურა ხაცელამა, რომლისათვისდა
მთავრთვი წაგხა მათს მადღ-მსუღეულობის, კარდ ქუადორჩისა, და
კერეთეუ შეუდღეს მისის, მარბარა უდადამურთახს, და ასა თხოვას
ხეშს ზედა ვითხოვ თქვეჩსანა, რათა ახმართა ბეჯითობა და ამით
მოვადე შეათ, მოწყადეუ კედმწითეუ ხეშო თქვენს მადღ კუთად-
შობილესისა მარდ საბთოხანს მოწადე საქართველას დედოფალი და-
რ ა ა დედოფალი დირჯისი, ახვარს და, რიცხესს ხუბ წელას, ტედილისს.

303. პირი წერილისა დარეჯან დედოფლისა, რომელიც მიუწერია
პროთოპოპს ალექსისთან, დაწერილია წინა წერილის მეორე
გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნაბმარია შიძინე
და წერტილ-შიძინე. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი იმავე

ღრის უნდა ეკუთვნოდეს, რომელსაც წინა წერილი ეკუთვნის.

1802, იანვრის 31. მადლ დარსა უფალს, ზნაობა (810) ადექსა ვაბრეილის.

ზნაობის მკვლევარს კვამბრებით, ტიფლისის ნაგებობათაგან მკვლევარს სურვილს იხილის უმეტესად რომ უნდა იყოს მკვლევარს, ამას გამო მის მადლ მსგავსობას, ვარდ ძეგლობისა, და ამის მკვლევარს, ბარბარა ვლადიმერს, მუხამდგომლობით წავსვლით მთავრითა, რომ ამის ერთ-ერთის მკვლევარს მკვლევარს ესე მკვლევარს და აქვარი ნაგებობის მკვლევარით ამსვე უთიას. ამისთვის მკვლევარს მადლ დარსისაგან მოვედით, რომ მკვლევარის იხმართ, რომ ამ თხოვილის დირულებით ზნაობა დაეკვდეს, რომლისთვისაც ვადაცეხულ მკვლევარს.

304. ზნაობა დარსიან დედოფლისა მილანჯარ იანვრის, 27, 28, 12 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია იშვიათათ შიშივები.

1802, მარტის 25.

ქ. მილანჯარა იანვრის! შერე ესე მკვლევარს, რომ მხნობარ მადლიან მისედა ქრტიანისა, კვლევს და ანაბოტზე ველი აუბართავს და კელის ანაბართავს გამოუერთმევი და ახლა ქრტიანისა მკვლევარს იურ-მე ანაბრეს კელის ანაბრის. ეს არ ვადი. რა ანაბრე არის. თუ კვლევარის პირის მისედა, ვერ არ გამოგვიჩვენებთ, და თუ არ მისედა და რატომ უქნია ეს სჯემ? მქნა სიძე შობა მოაუყიანე და ეს სჯემ გამოუცხადე. ეს მხნობარს ვერ ვადი აგი და მოაშინე, რომ იმდენი სიძევება ჩამოპართათ გიორგი მკვლევარს და ეს თითოეულ რადაც იურს. მე მხნობარს, სიძე ხელისი მიჭირავს და იქვეა, თანახმად ხომ ვარცაი ანის და ეს როგორ მომხდარ? მარტის 25, 26, 27 დედოფალი დარსიან.

305. წერილი დარსიან დედოფლისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 16, 7, 10, 3 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1802, აპრილის 1.

ქ. ა ლ ა ლ ი! ჩემსი შეიღის იუჯლისის ბაღს ვიდაც იღის იჯა-
 რით სამ თუშნ ხახვრათ და ჩემს მატეშუფს თამსუქსე შენგან ხე-
 ლის მანკრა უთხარია, მოყვანე, ღუთის მანკაღებით შევიდგე,
 რამ თუ ახე აქნება საქმე, რაც ფაქრი შაკ კატს თურმე აქეს; შე
 ვაქნება შენი მამტემი და შავაღე, ისე სანქე როგორ გამაჭირდეს,
 რამ შაკის მოტეშ ვურ შევიდო. ხუდარ დააკვირეს, მადე ვაურაგე,
 ხეჯიგ მოყვანე. აპრილის 1, ქვს უ ჟ. ეს ჩემი წაგია თამსუქათ
 შეიხხე დედოფალი დიოუჯის.

306. ბიძნება დარეჯან დედოფლისა ზუაფ დონდორაშვილისადმი,
 21,5 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის
 ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო შერტილი.

1793, აგლისის 7.

ჩ. დედოფალი დ ა რ ე ჯ ა ნ ვიძნებე, დ ა ს დ ა რ ა შ ე ი ლ ა
 ხ ზ ა ვ. მერე უთრდსახათ შისარ უმადღესობის ბატონისგან თქმა
 რამ წინამქითათ შამშადია უბნის ღაღის აღებისა, რამ ის თავიხათა
 მამუღეია ფრიდანს უთრდსახაღესაც უჩვენებთა შენთვის, რაც ამათი
 მამუღეია იქის და იმამა ჭირხახუღეია ჭჭონდესა ვისმე, როგორც
 შისარ უმადღესობის თქმა აგხადესაც უთვლას კაცის დუფერებოდ,
 ისე უნდა აღსრულად და ამ მამუღეის ღაღა უგლებოდ უნდა გამო-
 უროთ და უთრდსახათ შიბარო. აგლისის 7, ქვს უ ზ ა. თუ ამასუღ
 წინადმდევთისა ახმარესი ვინმე და ღაღას არ დავსებეს, იტო-
 დეს, რამ ჩვენგან დაღად სწყეხი აქნება, სიძარდათა შაკეც.
 დედოფალი დარეჯან.

307. შერტილი დარეჯან დედოფლისა მოლარეთ ხუცის აღაღო უთრ-
 დანაშვილისადმი, 20,4 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა
 მხედრულის ხელით. ნიშნებით აქ-იქ ნახმარია თითო შერტილი.

1804, იანვრის 13.

დედოფლის დ ა რ ე ჯ ა ნ ი ს სიკეთათ სხსთავარო მოღარეთ-

ხუცესი, უარდასოვო ადაღუსკ! შენი წიგნი მამივიდა დუკემონის ი დაწერილა და რაც მოგეწერა, უკვლავ ვსცნა, თუხდა შენი მომწერო, დიად უცხოად ვიცი, თუ როგორ ცხერს ხემათს უთუხა და სმსხური. ეს წიგნი აუშვებ დიდის ხნის დაწერილა აქო, მაცრემ ამგვარი წიგნები ვისთავებ მოგეწერა; ისინი მე მძივეხებდენ ხოლმე და შეგ ვსცდილობდა შენს დაბარებას. ვახტანგისათვის რომ წიგნი მოგეწერა მოხდაც, მძინევი ციციანთაჲს წიგნი მივსწერე შენის გამოსტუმრებისათვის და ფოშტით გამოგვჭეზაყენე და კვ მხნდ არ დახვედრათო, განჯას უთუილა და აქამდის აქვ მოუვიდა და შგოხია, კიდევ გამოგისტუმროს, და თუ როგორი წიგნი მოვსწერე, იმას კი აქამდის შეიტყობდი აქედამ იმთავან, ვისთანაც შენ წიგნს მოაწერებო ხოლმე, ჩემს კვლიწათეს კვთუიცი, დიად დიად მინდადა შენი ხემათს უთუხა და დიადიაც მოყენდიმი, მაცრემ ისეთი დრო მოგვდებ, რომ მე ხმ ვუდარ ამოვიდე, და ახდა კი დიად ვსცდილობ შენს ხემათს მისყდას, როგორც ითხოვ, და ეს წიგნი ავგორეყისას რომ მოგვდამ, აქ მომივიდა, და დიად დიდის ხნის დაწერილა კი არას, რაც შენი მხსუხა არას, ზოგს ამ წერილით ვსცნობ და ზოგი ახდა ცხობილი გემხებ და როგორც დ'ნ ვავინას, ისე მოაქვს. თუ მოაწერას ციციანთაჲ შენს გამოსტუმრებას, დ'ის გულისათვის ვსაყუდ ვაყროთხილდი, მოხდაცას ვსაყუდ დიად მომი არას, ბიძის შენის ამივი კი ადარა მოაწერობ რა. ავთი ხამ ადარ არას? და ახ რასა აქს? ახერას 13, წელსა 1804, დვიარდესკას დემოფილი დარეჯან.

308. წერილი დაბეჯან დემოფილსა ანალო ყორღანაშვილისადმი, 22,9×19,4 სანტ., დაწერილია ფოსტის ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ხაზმართი მძიმეები და წერტილი მძიმეები.

1805, სექტემბრის 12. კვაილ-შობილა : დასდათ!
შენი წიგნი მამივიდა და რაც მოგეწერა, უთუილივი წერილად ვსცნა, და ხეში სიტყვა რაც შენდამი არას, უთუილივი ათანე აქიმს დაუბარე და ეს კეთობის და ხეში ვამხვსაც უთუილივი იმისთან წერილად სცნობ, ამისთვის წერილი ადარ ვავგარძელე და სხვებ გთხოვ,

შენს ამბავს არ დაგვაკლებდე, რომელსაც იურად დაგამადლებ. აქ-
მომდეც დაიდა მწადა მენას წიგნის მოწერა, მაგრამ მწეხარების
გამო თავი კვლია არა მძქეს და არც ვახუშტი თავისუფალი არის მწე-
ხარების გამო და ამისთვის ხელს მოგწერე წიგნი, თუშცა ხელს
შემქნა, მაგრამ ვაგი ჩემის წიგნის ხახვა გააძეოდა და ამისთვის
მოგწერე, თქვენის კეთილშობილების ხელის მტკიცება, საქართვე-
ლის დედოფალი დედოფალი დოგვიან, სექტემბრის 12 დღეს, 1805
წელს, სს.-ბურღის,

ქვემოთ იმავე ხელთ სწერია:

ჩემი ადამი. უკეთეს რამდენიმე კარგი უახშირის სავარცხლები
გამომიგზავნა და თუ უახშირის არ ამოკიდებს, ამერული იყოს და
კარგია ეს უნდა ახრია, ხის სავარცხლები.

თუ სემონს მოურავი მხნა სდამე და ან ქადაქს ჩამოკიდეს,
მიუყვარულით მომიკითხე და ჩემ მტკიცე სიხარულით, რომ თავის ამბავს
და თავის სისხლისთვის მოგწერდეს და შენცა კითხოვ, მაგის ამბავი
გვაგზავნა.

ამიხვე აწერია:

შენს შეუდგეს თავის შედეგითურთ სავარცხლით მოგვითხვე
და მაგის მშვიდობის ვასურვეს.

ბიბს შესისვ მოგწერე და შენცა კითხოვ, თუ ამოკიდებს, რამ-
დენიმე სავარცხლით იყოსა ღერწამა გამომიგზავნე და თუ არა, მაგა.
კარგი ხელა რომ იყოს.

309. წერილი დარეჯან დედოფლისა მალაზღვარ იოსებს ყორღანა-
შვილისადმი, 33 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა
მხედრულის ხელთ, ნიშნებით წახშარია თითო წერტილი.

1793, ნოემბრის 1.

ქ. მადახვარი ათ სე ბ. შენა წიგნი მომავადა, რაც მოგწერ-
და, ესცხიათ. შენს ამის წელს ადამი რომ ჩემის შედეგის ღერწ-
მანდრეს წიგნი გამომიგზავნა, ბატონს მოგახსენე, დიდათ ვაკვირდა
და შიანს დაჭირა, ამისთანა ტყუილი მოგვარ ვაკვირებოთ. ეს კა
მოგწერია სულთანისთვის, რომ რაც სომხეთა იყოს, ერთით შემოქ-

ვარე და დაუკნუო. ეს როგორ აქნებოდა, რომ შეეღებინა ადამიკლ-
თანს მისცემდა და ის ხუმს მკადს როგორ დაუკურნოს, დიდო ივი-
ცო იძხა იტყანბ, რომ გუხვამიან ან ცამქლიათ, ხუმს მუიანს ადუქ-
სანდრესს წიგნი მოცხურე. სხამ მეს არ მოგეწერა, მუხა გორს
უთუბს არ ვიტადი, ხუმის ქადის მარამინსს გორს უთუბს გუგუბანუ,
მად-მად ხანედედ მადმუ და ისეთს სიტყვის ეტოდდე, რომ თუბის
თავს უაძულებინს, მუხანს და მუხის მუდუკისსს მამქურე, როგორ
არანს და ის ციხეში ადუბანს, თუ გუგუბი, სიტყვისს რომ ხუმანს უბის
საუკადი და ამის ქახუბისს მოცხურა, ამხუდ ამიდახვანს და მამს-
სახლანის წიგნი მოცხურე. მეს გამოგეცხანე და როგორც მარო-
ბუდო იუბს, ისე მათქედ ამ ხუმსხუდ. ხუმს დუქიკადამ რომ წამო-
ვედით, თრი ვუბრა თინუბს დაუდგით და მურე წამოვედით და
ახლა იუდავს ვამუთუბით. ხუმანს უბის საქმე მეს მათქურა, და
სტუფესხეა რომ სურათ ზეით, მურანდის შეგითითთ დურერა. ქმედ
მუხატუბით, ხუმს ქადს მარამინს თუბს მხუდუთი უბრს უგდუბინ
რასმე, ის სანძით, ის სანძლიათ, თუ არა? ხომუბერს ა, ქმს უნდ
დადოვლი დარუხან.

310. ცურილი დარუხან დედოვლის ადლოო კობლანაზვილისად-
მი, 43X19 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ხუმანს მხედროვლის
ხელით. ხინხუბათ ნახმართია ხოგუბრა თითო და ხოგუბრა თინ-
ობი წებტილი.

1806, მაისის 22. კუთად-მარამინო ა და ა და ა!

წახანუდ მუხა წიგნი მოცხადა, მუხანს დიდ დადის სხის და-
წერდით, და მისანს საყარცხელებიცა. დადად გამადლი წიგნის მოქე-
რისთუბის და მუხის ამუბის ცხანისათუბის. მუდ დადად მურის მუხანს
წიგნის მოქურა, მუხანს ცხანუდ, ვუბრებ, თურმე ავარტუბა წიგნუბა.
არც მანდამ ექ მოგუდანს და არც ექედამ მად და მისითუბს უბრ
გუქროთ ხმანად წიგნსა. რამდენიმე სხია, მხუდაური ამიდა ადარა მუ-
მატუბათ რა და არცა ვინ როგორ არანს და დადს მურხანუბამი ვარ
მატუბუდა და გიხანე, ხუმო ადლოთ, მხუდაური ამიდა და ხუმის ქა-
დუბისს წურადად მოცხურა, დადად დაუბამადუბ, სხუბანს, ვანო, ხუმს

საქართველოს საბჭოელები

ამაგს მოახსენებ, ჩემი ამბავი რადს სათქმელი არის, ამ წიგნის მამ. ტანმაც კარგად აცის სვეთა ამბავი და გათარებ და ამისკანა სცნობთ. და ვიდრე გათხოვ შენა ამბავი მომწერა და მხნდარეი გარჩევათ და კვრუავე შენის სხედობას. მასის 22 დღეს, 1806 წელს, ს.პ. ბურდს. საქართველოს დედამიწადა დროული დარევათ.

311. პირი სადღოელი მამულების და სრულების წესისა, დარეჯან დროელის მიერ მიზამელი ოთხელამებო რუნეს მართებულებისადმი, დაწერილია ერთ თაბას ქალილდზე წესბა მხედრულის ხელით, ნიშნებთ ნახმარია თითო წერტილი, თუმცის აღხანიშნავად ასოდეს ქარაგმას გუეუბთ.

1801, აზრილის დამლევი. მამს მდად მსუფულობას, ჩემის მეუღლის შოწავლეს კვლამწივეს.

აზრილის 28 დწერილია თქვენი წერალი შვიდეუ. რომელსე თქვენის მდად მსუფულობისკან ამ ხსენიუდის წერალით ხვეჩგან უწევთ გათხოვითა, ქვეთარე მომახსენიათ.

ჩემის მეუღლის, მეუთს არავეას, დროს მუჭარო, ვადრე აღსასრულადმდე მეუთის მეუღლის ჩემის და კვრუავე დროსკან მეუთის ვიარგას, ვადრე წელს 1800, აზრილის თვემდრ.

შ. ქ. კახეთში გუგზი და ჩეკანა რამ ერთ სათუდათ დგანან მტრის მიზენათ და ესეხი არიან კამლა რნ, ამითა დეუფუგებ არის წელიწადში კამლზე ოთხი ვადე მური. რამ აქნებთ ექვსასი კადა. ამათ, ვისზე ექნის აქეს, კუღუხი აქეცქისო შთელ სკომლოზე ერთი ცალი დუთხა, რამ აქნებთ სამიტი შთელი სკომლოს დუთხი წელიწადში ოცდა ათი სმადანე. ამთვე შთელ სკომლოზე აქესო წელიწადში ოთხი სტილი ანგუშუმა, რამ სამიტი შთელი სკომლოს ანგუშუმის ვადე აქნებთ წელიწადში დორეა ამ, ამთვე აქესო წელიწადში კამლზე ოთხი აბზა, უმაშელი კვრუბით, რამ აქნებთ რნ კამლოს წელიწადში 3.

დ. ქ. კახეთში სათუდა კვტანა, რამ მკვამბო ექნისკან განარაბებელი აელ, ოცდა ხეითა წელიწადი აქნებთ, რამ მე ამამუნებთ, კარხი მომაკრუთის და დამისხდუთა, რამ ახლდ არიან კამ-

და ს, ამათი დებულება წელიწადში კამდზედ ზურა კოდა დ, რომ იქნება წლის კოდა ს, მდარე ვენახები ჰქონდათ, რადგან ახალ მთაშენები იყვნენ, არც უყდებია გამოგვიართმევთ და არც აბრეშუმში. ამათი დებულება კამდზე ორი აბრეშუმ გვადათ, რომ იქნება წლის ო.

დ. ქ. კახეთში სოფელი სხარდა, ესეც ამაგ ხსენებულის სწავლისათვის გახარებულა იყო. შეაკვესმეტე წელიწადს, შე აბრეშუმე. ომი იყო, გავაფიცებე, კაცები აქა-იქ მავართვე, დავასხდეთ, რომ არის ახლა კამდა დ, ამათი დებულება წელიწადში კამდზე დ კოდა ზურა, რომ იქნება წლის ზურა კოდა სმ, ესენიც ახალ მთაშენე ვენახებს ზატონებია იყვნენ და ამათვის არც უყდებია გამოდირამევა და არც აბრეშუმში. კამდზე ორი აბრეშუმ დებულება ეს გამოგვიართმევთ, რომ იქნება წლის ო წ.

მ. ქ. კახეთში სოფელი ველის-ცახე, განსვენებულის დელოფანს ახმარს დეკეთ ომისი მენათ და დავასხდებინა კამდა დ, რადგან შე მომეტე, აქა-იქ კაცები მავართვე და დავასხდეთ, რომ ახლა ჩემგან დავასხდებულა კაცებით მიმუდინა კაცნი სხდომებ კამდა დ, უმძღელა ხარხა კაცნი სხდომებ კამდა მ, ამ მიმუდინის კაცების დებულება არის: წელიწადში კამდზედ დ კოდა ზურა, რომ იქნება წლის ზურა კოდა ტაბ, ამათი მოქალა სავაძლოს ვენახი არის დ, ამისი უყდებია დეობა იქნებ: წლის სძდლენ დ, ამათვე აქეთ მიმუდინის და ხარხებს წელიწადში კამდზე ორი აბრეშუმ, რომ იქნება წლის ტაბ. ესენი მდარე ბდებიან მქონებულა იყვნენ და ამ მთაშენათ აბრეშუმის დებულება არ გამოგვიართმევთ. ამანე უყდის-ცახეში ომი გამოგვიართმევთ და ჩემთვის ზურა ამბებენათ, ამის გამოსავალი იყო წლის დეობა სძდლენ მ, არაქის გამოსავალი იყო წლის სძდლენ ორი და სხეგარა. ამაგ ურთა წისქვილი გამოკეთების ქვათვარის, რომ ამ წისქვილის გამოსავალი იყო წლის კოდა მ, ამაგ ზურაში ქვათვარის მარხა ამბებენათ, ქვევრებით მომთყვევას, ამ ზურას, წისქვილის და ქვევრ-მარხის ამბებებზედ ხდდა თუორი დამთხარეებს ჩემგან ოდ.

მ. ქ. კახეთში სოფელი ზედი-ხადამენა, ამბი სხდომის ჩემი ემე კამდა გ, ამათ რადგან სხხავი მაქ არა აქეთ, ზურა არ აქეთ, დეობის დებულება აქეთ მოსვლის მთხედვით, წელიწადში

დვინის საზღვრებზე, ხსნ მტკა და ხსნ ხაკლები. მისი საზღვრები იქვეა
სახვარევის ხეობის დღის მძვან მუ შუამტკე, თითონ მუ შიველ და ც-
დაცხა მემოწველებზე, ვახაი ავასე და შვესრულე. მისე 'ხვარმა
ქეთოვრის მარაში ავასეზე, ასი საზღვრის ქვეყნები ვივადე და ხვად-
ტმეკანე. ამისის მემოწვეზე დამხარჯა ხლდი თეთრი რმ, ამ ხვარს
გამოუყვადდა წყლიწადში დვინის საზღვრე ა, 'ხოჯვერ მტკა, 'ხოჯ-
ვერ ხაკლები; არაყივ გამოუადდა სძი საზღვრე, ესეც ხსნ მტკა,
ხსნ ხაკლები.

ბ. ქ. კახეთში და ქალთში რაც სამდებროება არის, ასიც
ქველა მუ მტკის კვლესებთს შვეწორელების გარდა; ამისი სრული
აჯარა იყო წყლიწადში ს, ხსნ მტკი ხსნ ხაკლები.

გ. ქ. ქართლში სოფელი ახალ-დაბს ხარაბს, აქური გლე-
ხნი ქრისტეანე და ურია, აქა-იქ დაფხტულენი არიან კომლი ს,
ამათი დებულენი წლის წმინდა სამთელი ღატრას ვ.

დ. ქ. ქართლში სოფელი ალი, ამში რაც ხეში უმხი ალე-
ლები დგხნს და ახ რაც აქა-იქ დაფხტულენი არიან, არის კომლი ლ,
ესენი ვინც მარმხ ალში დადგხნ, ამათი დღა მურვე ბური და ქ-
რა ვადა ა.

ე. ქ. ქართლში სოფელი კეხე და ახბეთი; კომლი ივ,
ამათი დღა გვერგვის წლის ბური და ქერი კოდი ლ.

ვ. ქ. ქართლში ცხახვალა სოფელი; ამში ხეში უმხი სხ-
ლობქ ახხურწყალა და გლეხი, კომლი ლ, ამათი ახხურმვადების
და თ.რხისის გარდა. წლის კვლესი გვერგვის საზღვრე გ, ამათი ბუ-
რის დღა აქენი კოდი ლე, მთვე ცხახვალის სამდებრო და სხე-
აჯარეა წყლიწადში ვაინკმა აჯარათ რმ, ხსნ მტკათ და ხსნ ხაკ-
ლებით. აქვე ხეშვან ამხებულა ვახხი, ამისი წლის გამოსვალა იქ-
ნეს დვინის საზღვრე თ, ამის წლის არაყივ აქენს ხახვარი საზღვრე.
ამ ვახხის ამხებობზე და ცალახის მემოწველებზე დამხარჯვის თე-
თრო ს.

ქ. ქართლში არაქეთის სოფელი, რვე წყლიწადის; რომ გან-
სუქსებოდამხ ხეშვან მუელეგმ, მუელე არაკლამ, 'ხურამ წყრეთელს უთ-
ბს წყალბათ, რომ დღესაც იმის უჭირავს.

ქ. ქართლს რუისში ხეში არის ვ კომლი კაცე; ერთი სახვარე

Handwritten text on the right margin, possibly a library or collection identifier.

Handwritten signatures and dates at the bottom of the page, including '38' and '1891'.

ჩემი და სიდასიჩქარა ჩემი, აქედამ წელის(გოც) გამოსვლადი აქნებოდა ზუ-
რი კადაი თ, მუგის ვითარების სიმამრს, ვითარგი ციციშვილს უკო-
დაყს.

მ. ქ. ქარაღის ვარში ჩემი ემეო, კომლია ვა, ამითი მა-
ლი წელაწადში იწ, გორას იადადამ ამ ჩემის ემეოის იაგის მუგურ
წელაწადში აწ, ვარში ჩემი ამეჩებულა თაღ-სახეჯვარა წისქვილი.

დ. ვარისა და სიდასხხის სიმელები თს თვარა წელაწადში აწ.

მ. ქ. ქადაქმა სიდასიჩქარა ჩემი ემეო მოქალაქესა კომ-
ლია ს, ამითი ათესო ჩემი მახტა წელაწადში ს და მადი წელაწადში
ა, ჩელაქმის იადადამ ამ ჩემის ემეოის ბაგის მუგური გადაკვეთით
მუქლავოდა წელაწადში ს.

დ. ქადაქმა ჩემი ემეო მოკრეკილანი ვარუშე ცელახი,
კომლია იწ, ამითი სსჩემითა გამოსვლები წელაწადში ქ.

მ. აქაქ ქადაქის ციხის-ძირს კლდის ბაღი, ამის თვარით
გავერქოდა წელაწადში აწ.

დ. ვარაგუნას ჩემი ბაღი, ჩემეს ხსეკადი და ამეჩებულა,
ამის თვარა აქნებოდა წელაწადში აწ.

მ. ქადაქის სიმელებრის თვარა ჩემს კვლათ რომ ეყო, მამის
გავერქოდა ხსი ბ, ხსი ქ, ხსი ს.

დ. ქ. ავღანთრო აღმადობას აქეთ ხარანთ უთავადს, თგდა-
ექვსა წელაწადი არის ჩემის ხარჯით გადავხი მუქმობივლად, სსსხლე
და კვლესი ამამუნებია, ხსეხი შუქაგრებია და დამისხლებია, რომ
არის დღეს აქ ავღანთრო ჩემი ემე ვამლი ვა, რადგან ჩემს სიას-
დათეს დგასს, ვამისხურებ მუქით, ხსისორით და როცა დავაქმარდენ
მუქით, რომ თვარათ დავაესით, ამითი წელს ეს სსსხურებია
აქნება ს, ხსი მუტა და ხსი ხაკლება. ამგ ავღანთის მიხედვრის და-
და ქადაქის წახდების უწინ აღებულა ხსი ასი კოდი, ხსი მუტა, ხსი
ხაკლება, მასხვლას კვად(ამბ)ზედ, და ქადაქის წახდების აქეთ არცა
ვის სდასეუთ მთუხსავს და არც აღებულა. ამ ავღანთის გადავხისს,
სხესის და კვლესი ამეჩენასზედ დამისხურავს თერთა, ჩემის ციცი-
ხით, ამის თემსზე მუტაგ, მუტონა.

მ. ქ. წინაწარს სიდასიჩქარა ხარანთ, ამისი ცელახი აქ-აქ
დათასტულნი მამიკრეკივ და კუკას დამისხლებია, რომ არის ჩემ-

საქართველოს საბჭოელები

კან დასახლებული კაცა დღეს კვეთისა კომლი დ, ამის სხვა გამო-
სვლითა არა ედგათ რა ხემსინ და უსეხინ რადგან ხუმბუჯ მსხვილი-
დად ადგენს, ავლანრდელისთვისა გამსხურებდათ და ამითა სმსხურ-
რის ფასი აქვითადა წლისა მჟ, ცოცა რამ ან შკეცა, ან სავლება.
აქვე კვეთის ვახუის სხვახანტულები კომლი აკ, რადგან ახალი მასიულ-
სა თუბენს, ჟამ სმსხურთა არა დამედა რა ამითიყასი, ამ კვეთის
მსხვილით რადგან სმსხურთა თუ, მხამ მუ შკეცორა, ამის დავას
შუგე იღებდა და რაც ხემოვის წაურთიყასთა და მართამ დედოჯადს
უჭირავს, მის აქით დავასაც ას იღებს, და რაადგინობს დავას არ
კაცა.

მ. ქ. ქალაგორა ამის წლის ხრამბა თუ, განსვკენიყადმ
ხემს შკეცელემ, შუგემ ირავლით, მხ ვის უბობს და მხ ვის, მტრამ
ამის ამქუთა კარ მთიდეს, კელი არაუან მოჰქიდა, მსიყას მუ მა-
ბობა, უცხის ქაყენითად ქრისტანხეხი მავუყახიყ და დავახხვე
კომლი იუ, ამითა დავა შური, ქერი, თუ თუცვა წვლიწადმა ვადი
ს, ხს შკეცა და ხს სავლება: ამჟ ქალაგორში ვუხხო ვავუყავითიყ.
ამისა ვამახვავდა წვლიწადმა დავასა სხადანუ ან, ხს შკეცა, ხს
სავლება: აქვე ბრინჯის ვამახვავდა წლისა ვადა უ; აქვე მართბის
არამუშის ვამახვავდა წვლიწადმა დავას მ, ხს შკეცა, ხს სავლე-
ბა: აქვე ბრინჯის ვამახვავდა დავას მ, ხს შკეცა, ხს სავლება:
აქვე მახურის ვამახვავდა წვლიწადმა მ, ხს შკეცა, ხს სავ-
ლება: ამჟ ქალაგორის ქვატკორის დიდა ცახე და ვავუხე ავამენე,
ამხვედ რაც ხემა თეთრი დახარჯულა, ამისა სესსეტი თვითიყუდად
და სხიულდამი დამქრთილი შქიხდა და ქალაგორს წახლებმა დავაგრა.
ამის მსხვილდესა მუხობელით ამის მუხობახუდ თუბტე მუშითა შუგე-
წიხენს, მტრამ მუ რაც დამახარჯავს, ამის ვავასეტი, ამიტომ, რომ
ბეგრის მუშითა ას ცახე და ვავუხე არ ამქედითადა და იმ ვამად
ახად-ცახის ფამს ხეხხვედ ამალია თუ და დავასტხის დავა ვა-
რუბი ჭეხხდა. დავა მარულკურ მოიწადის ფამმ და ვარუბი ვამა-
ყით იმ ცახის მუშითაის მახმელელად, მტრამ მუგ ვამაგორით და
უდუფით ვარუბი დავაყენე და იმის სავთხილემი და ვარუ-
ბის ვამაგორის და უდუფამი მარავალი დავახარჯე, რომ იმ ცახის
ამქუთის ხარჯა, რაც მუ თეთრი დამახარჯავს, ვარუბულით სეთა თით-

სა თუშხია აქნებს და თუ ანებეთ, კადეც გახხრავეთ ის ციხე და დათვასებინეთ იმის ხარჯი და ჭარის უფლება და ჯამჯარი. აქვ ქალაქარის თათრეთი, თათრეთი კომლი დამხუჯდრთ და უცხის ქვეყნიდამ დაუხრტედა ვაგხა მამაყუხა, რომ დღეს არის კომლი ა, ამით გამოსადეგა წყლიწადმა სიღდა ვ და თუცა თუშხისზე სიკ-დავი, ურთა, უკელი, მარადი და სოფენი გამოგვარიოქედა. აქვ ქალაქარში, თრა თუცა წისქვილი, ამისა წლას გამოსადეგა შურა კოდა რ. ხს მეტა, ხს სიკლები; ამა ქალაქარის სიკყელის-მარა, სოფენა ვაიკეშიდა თუთათ წყლიწადმა ვ; ამა ქალაქარის სიმ-დურთ ვაიკეშიდა წლას თუთათ ვ.

აქვ შატრის სოფელი მადეამღალი ჩუმა ამხენიული წის-ქვილით რომ დღეს სისღობს ჩემგან დასხხიერული უცხი ქვეყნი-დამ მთაყუხალი კომლი ვ; ამითა გამოსადეგა წისქვილით წყლიწადმა ა.

შ. კ. უამქელისის ელა ის კომლი უბოქეთი; განსხუქეთელს ჩემს შუედღეს, შუეეს, და მე უცხის ქვეყნიდამ თათრეთი მამაყუ-ხინებთ და დამოსხხიერთ, რომ დღეს არის კომლი ა ბ, ამით აქენი წლას მხტა ხადა ვ; სიკდავი, ურთა, უკელი, მარადი და სოფენა ვ; ამითა დღეს წყლიწადმა შურა, ქრა და თუტვი კოდა რ. ხს მეტა, ხს სიკლები.

დ. კ. ვასხხოჯელის თათრეთი განსხუქეთელს ანხხემ დედოფელს დრთს თამღობა ცქტეული თუქენ; შუთხიოქედე წე-ლიწადა, მე მთაყუხისხე. ამით მხტა წყლიწადმა თუთათ ბ, სიკე ვეჯათ ბ; ამ სხხ-ხოჯელთ დღეს წლას, შურა, ქრა და თუტვი კოდა თ, ხს მეტა, ხს სიკლები. (გაგრძელება ამ ნუსხისა ხეფს საბუთებში არ არის).

312. წერილი ჯავათ-ხანისა დედოფალ დარეჯანთან მიწერილი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ლურჯ ქალღმრე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. მეორე გვერდზე უწერია: „მათს უმაღლესობას ბედნიერი დედოფალს დარეჯანს მიერთვა“. თარიღი ბეჭდილია მოგვეყუს, მაგრამ შეიძლება, წერილი შემდეგ იყოს დაწერილი.

1796. მის უმაღლესობას, საქართველოს დედოფალს და
რ კ ვ ა ხ ს.

ქ. თქვენი შვიდის უაჯათ-ხანის საკეთილთა სხსნაკრო, დედა, შარავლის(სი) მოკითხვას მოცქერავთ, თუ შაინსენთა, შვიდობათა ერთ და თქვენს შვიდობას დ'თსა ვთხოვ, რომ შვიდობით ბძანდესოდეთ. ახლა დიდი ხანაა, რომ თქვენი ანბავი არ ვიციოთ რა, დედა-შვილობა დაგვიწებოთა და ჩვენივეს სამსახურა არ გიბძანებოთ რა. განა ეს ქვეყანა შენა ქვეყანა არ განია, რომ მე სამსახურს არას (ში)ბძანებოთ? თუ თქვენ დაგვიწებოთ ჩვენი თავი, მე შენ სულ არ დამვიწებოხარ. ამ თავით რომ მე შენივეს დედათ შგანსებოხარ, დედაშვილობაზედ შეკვიდრათა ვარ, არ ვიციოთ, რატან(სი) სამსახურს არას ბიბძან(ე)ოთ რა და თქვენს ანბავს არას შემტყუადიბოთ, თქვენს სამსახურსზედ კარჯა, ჩვენივეს უბრახიაა შუდამ. დ'თის მოწყალებათ, რამტოლიც რომ ცოცხალი ვართ, რაც დედა-შვილობას გვადრესა, ამ გვარათ გავიზრდეთ. თქვენი საკადრისა რაც სამსახურა ქანდეს, ჩვენ გვიბძანებთ და, დ'თის მოწყალებათ, ადვასრულებთ, მაგრამ საქართველოს საღახა(სი) შენ ხელაათა მოქცეს, თუ ძეგლა დაჯა გაჭყეიხონ, თქვენ იმათ უურს სუ (უ)ტლებთ და სუ იუბოუდეთ. თქვენი ანბავის კითხვა ჩვენთავეს უბრახიაა. ამ გვარათ უსუფ-ადა გახელით, ცოცხალთ ფარხა ამ საათ გახელით:

ქ. დ იზდის დარია, ცაღა(სი).

ქ. დ იზდ ალაჯა ცაღა(სი).

ქ. ბ იზდის უასაბი ცაღა.

ქ. ი. განჯა უასაბი ცაღა.

ქ. ი განჯა ხასვარმაზი ცაღა.

ქ. დ. განჯა დარია(სი) ცაღა.

ესეხი ახლა თქვენი საკადრისა არა იყო, ამა იმატან გახელით, რომ ჩემი თავი თქვენ მოგატანდეს, უნდა რომ იუბოუდეთ და თახსირი გვანატოთ. სხვა აქაუურს ანბავს უსუფ-ადა მოგახსენეს. ახლა თქვენგნით შუდამ ის მინდა, რომ თქვენი ანბავი ჩვენ მოგვწერათ და ჩვენი საკადრისა სამსახურა გვიბძანოთ □. ბეჭედს აწერია მედროულათ: „ზიადთ-ჯავად მტერთა მსრული, დოსტო პირობის არ მტეხელი. 1796“.

313. პირი წერილია დარეჯან დედოფლისა, რომელიც მიუწერია ჯავათ-ხანისათვის, დაწერილია წინა წერილის მეორე გვერდზე

ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი, წერილი უნდა იყოს მიწერილი პასუხად წინა წერილისა და კვთვებოდეს იმავე 1796 წელს.

1796. ფ ა ვ ა თ - ხ ა ნ ს.

ქ. ჩუგოვიას მარადის დიდ დ'თის წყალობად საკულებელს შვილს, ბატონს შადად შადადიელს, საქართველოს დედოფალი დარეჯან ნატევისტვიშით მრავალს მათის ჩინებულის თავის შესაფერის მოკათხვას მოვახსენებ. შერამე თქვენა წიგნი მოგვაცეადა და, როგორც ჩვენს დედაშვილობას ეფერება, ამგვარი სიუფარუდანი და ნატევიანი სიტყვები მოგვწერათ. თქვენვე იცით, როგორც ჩუგოვიას სისამოყნოთ მისადები იქნებოდა. ჩვენც ზრე გვეცინია და ეც იმედი გვაქვს, რომ თქვენ ჩვენს დედა-შეაფლობაზედ და დისციპინაზედ კელი არ აიღოთ და ჩვენც, რომელიც ჩვენგან შეიძლება, სიადგ თქვენის დისტობისა და სიუფარუდის მგდელის ვართ, და დაად მსურს თქვენა, რომელიც ჩემგან შეიძლება, გამოსადგობს და სიამოყნე და სამსახური. ჩვენა ამიავი გვეცინიათ, დ'თის მოწყალებით ამ ფამად მშეადლობთა ვართ. ვითხოვთ, რომ არ დაგვივიწყოთ. თქვენის მშეადლობის ამიავს და, აუ ჩვენგან საქმე და სამსახური გვებებოდესთ, გვაუწყებდეთ, ჩვენის შეძლებებისაჲთ დიდ მსახურს ვართ. რაც გვეცინია, მოგვაცეადა, შადლობელნი ვართ და თქვენგან ჩვენის დედა-შეადფურას სიუფარუდის ნიშნად მივიღეთ.

314. არხა თალიფხან-ოღლის აღასი და არხანე მიწერილი ბძანება ბატონიშვილის გიორგისა, 22x17,2 სანტ.; დაწერილია ლიტერ კალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, აზრადის 24.

ქ. დ'თს ბედსაჲთ კვამწათის ძას გიორგის ქირა ქოდაგინს მოსახლეს მუდაღნუ თ ა ლ ი ფ ხ ა ნ - ო დ ლ ი ა დ ა ს მომტკეს, ჩვენ რომ ვარაზიადამ ცახხელათ, უმადლესობის მამი თქვენს ბძანებით და ბატონის დედოფლის მძნებით, ქოდაგინს დავსახლდით,

და რაც ჩვენი რაიათი იყო, ისიც იქვე მოგვებარეს, რომ იმ ყარაზადილამ მოსულს ელთას ასურელათ იქილამ სქიმე არავის არა მქონდესთ. ახლად ვილავდარ ვასემ-ოდლას სიბრუდათ თქვენთვის მოესენებია და იქში აუღია, რომ ქადაგარს ჩემი რაიათი არის და უნდა აუჯუაროს. ამას გუკედრებით: ერთი იქში გვიბოძათ, რომ შინემ მამის თქვენის იქში არ იუთს და ან ბატონის დედოფლისა, ეს შობარუბული რაიათი არავან აუჯაროს, თქვენად გასამარტუკებლად. აზრილის კად, ქვს უ ზ დ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონისშვილი ვიორგი ვიბახესთ, ქოდაგარელთა! შერე მათს უმადელსობას რომ ელი მოუბარებთა, თუ მავის ასურელათ ან ქართველი მოვიდეს და ან თათარი, ორივე დაიჭირეთ და ჩვენთან მოიყვანეთ. უმათს უმადელსათ ნურავის დაახეებთ და იუ აუჯაროს ვისმე, ისე უკან დაბრუნეთ და იქვე მიიყვანეთ. ჩვენ არცა ვან გავმოგვიტყავინა და არცა ვისთვის იქში მიუვიტია. აზრილის კად, ქვს უ ზ დ | გიორგი |.

315. ბძანება ირაკლის II-ისა ოსეთა ყორღანაშვილისადმი, 17,9 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი უფელი სიტყვის შემდეგ.

1796, ოკტომბრის 13.

ქ. ჩვენ მავთად მიდახვარს ო ს ე თ ა ს ასე უამნეთ: შერმე, თუ სამს-ათხს დეკუდ შენი ქადაკის წასელა მახდებოდეს, ამას ნე იქ, რომ რამკელსაც მხარეს ჩვენ ვიუვებთ. იქით არ ჩამოაარო, იქხება, რომ სისარგებდ სიტყვა იუთს რამე ჩვენიცა და სხვისიცა და ის სიტყვა უხდა წაიდო. ოკტომბერს ივ, ქვს უ ზ დ, და ახდახდელას გარემოების დასწრებაც შენი კარგა იუთს | ყრულე |.

316. ბძანება ირაკლი II-ისა ოსებ ყორღანაშვილისადმი, 19,8 X 17 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1797, თბბბბბბბ 3.

ქ. ჩეენ მბბბბბბბ მბლბლბლბლბ ი ბ ს ე ბ ს ბსე უბბბბბ: მბრე ბქ
სლბლბლბლბ სბქმბეუბ გვექს და შუნგ უნდა დბბბბსწრბ. ეს წბგნბ რბმ
მბბბბბბბ, მბმბბბე წბმბდი, რბმ შბბბბს დბდბსე ჩეენბბნ გბმბღ-
ხბბბბბბ უნდა ბუბ. ბმბსე დბბბბბბბს ბრ ბქნბბბდა, ბუე შუნ მბნდ
დბრბმბბბ სბქმე ბბბბე გქბნდეს, ბქბდბმ ბსეუ მბნდბუე წბდი. დბდ
ბეებრბ რბმ მქბნდა მბსბწერბ, მბგრბმ ბრ მქბლბდა და ბმბბბბმ ვეღბრ
მბბბბბბ. მბბბბბბბბ გ, ქქს უბბ ბრბლბ.

317. ბბბბბბბ მბფბს ბბბ გბრბგბს ბბბბბ ყბრბლბნბშებლბსბდბმბ,
34X12,5 სბნტ., დბწერბლბბ ლბბბბრ ქბლბლბბბე ნუბსბ მბბბ-
ბბლბს ბელბბ, ბბშნბბბბ ნბბბბრბბ ბბბბ მწერბბბბ.

1797, ბგვბსტბს 30.

ქ. ბბტბრბს მბლბლბლბლბ-ბბშს ი ბ ს ე ბ ს მბეფბს ბე გ ბ ბ რ გ ბ
მბლბლბს მბბბბბბბს მბბბბსბბბბბ. მბრე მბგბბს უბბბლბსბბს კბკბ-
ბუბბბბბ მბბბბბბბბბ მბრბტბლბბბბბბბბს ბურბ და ქბლბბქმბ მბბბლბს
კბბბბბბბს და ბლბბ ბსე გბვბგბბბბ, რბმ სბგბრბეკელბ მბგბბბს უბბბ-
ლბსბბბსბბბბბს ბრზბ მბეურბმბეებბბბს, რბმ ჩეენ ქბლბბქმბ ვერ ჩბ-
ვბლბბ და, ბუე გვბბბბბბბბ, ბნ ბუეღბბბ და ბნ ქბზბბბბ გბბსლბბბბ-
ბბ. ბლბბ ბმბსეუდ, მბგბბს მწეესვბბბბბბ, მბგბბბ მწეეს და მბგბბ-
ბს გბმბრბეკებბმ, ეს სბქმე და ბმბბბ ბქ ჩბმბსლბლბ ბუე მბბბბბბბ,
ბრბს დრბს ბქ ქბლბბბს ბგბბს ბბბრ ბქნბბბ და ქბლბბბ სრბლბდ და-
ბბბბბბბ და ჩეემბბს ვბ ვერბ ბეღბბბ, მბგრბმ ბსე ბმბბბბბ ბურბმე,
რბმ ბეებრბბბბბბ და სულ რუსებბბს კბლბბბბბ(სიბ) სბეურბლბბბ ბეღბბბბ,
და გბმბბბეუ შუნ კბრგბბ, რბგბბბ სბქმე ბქნბბბ? და ბლბბ ბმ სბქმე-
სკდ მბბს უბბბლბლბსბბს ბრზბ ვბხეღბბბ და მუნგ, რბგბბბრ ბბბბბბბ-
ბბბბ გბქს ქბლბბბს სბქმეზბუდ გბრგბბს, ბსე გბბსბრბუე მბბს უბბბ-
ლბსბბს მბეესბბს და ბეღბბბბბბბ, რბმ ბლბბუე ბეეუბბს ბრბბბ-
ბბბ ბბბბ, ბნ ხეუბბ კბრგბ ბეეუბბბ ბბვბდბსშეუბლბბ გბმბბბბბბ-
ბბბ და, რბგბბბრ ბბრბეღბბ ბრბბბბბბს ბრბს, ბსე კბკბბბბბბბ მბბბ-
ბბბბბ ბურბბბ და ქბლბბქმბ ჩბმბბეუვბბბ, რბმ ბრბვბბ დბკლბს, და
ბსბბბ რბმ ქბლბბქმბ ჩბმბბლბლბ, მბმბნ ქბლბბბბ კბრგბ დაბბბბ და

სხვა საქმე და მტრის მსახურის მაცემად კარგათ მახდებთ დ'ის მოწყალებით და, რაგარც შეხვან ვიდრედეთ, ისე ბეჯათათ გასარჩევი ამ საქმეზედ, და რასაც დროს მატათ უმადლესობას ჩვენი არზა მაკრთავს, მაშინვე მსახურს აბძნებთ და გამოისტუმრე, რომ არ დაგვიკვირდეს ამისი მსახური, და ამისთანას დროებში ხომ იცნა მსახურის დაგვიანება შეუძლებელი არის. აგვისტოს დ. ქმს უ მ ე გორგი.

318. წერილი მეფის ძის კიორგისა დარეჯან დედოფალთან, 30 X 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, თვდომბრის 8.

ქ. უმადლესს და უმოწყალესს სრულიად საქართველოს დედოფალს, მოწყალეს კედამწიფეს, ჩემს მოწყალეს კედს კაცნას მოვასხენებთ მათი შვილი გ ა თ რ გ ა. შერე ჩემის ძმის ალექსანდრეს ქალაქში მოევიან და სარდალის ითანეს აქ გაგზავნა კეთილხან და, სინამ თქვენი ბრძანება მომივიდოდა, ამას წინააღ მიესწერე, მისი ისე ავადმყოფობის ამთავი რომ მომივიდა, და დაეობარე აქ, მაგრამ თავისი კარგით ქეოფნა მოეწერა ჩემთანაც და სარდალს ითანესთანაც; და ჩემს ძმის ალექსანდრესკან მოწერილი წიგნი და იმისს მცლახურის მოწერილი წიგნიც ჩემთან და სარდალს ითანესთანაც მანდ გვიახლებია, და ჩემი ძმა ალექსანდრე კი თავის კარგით ქეოფნას იწერება, მაგრამ სხვათაგან, ვინც იქილამ მოდიან, დად იმისს შეუძლოთ ქეოფნას მოგახსენებენ, და ახლას სარდალს სდომ-ხეცესი ითანე საქართთ გავისტუმრე, ტანტრეკანდაც გაუგზავნე და დიდის ხვეწნით მოვსწერე წამოსვლა და თქვენგან ბოძებულნი ჩემთან წიგნიც გაუგზავნე, და თუ ან თქვენი ბძანება და ან ჩემი ხვეწნა გაიგონა, რომ გაახლებათ აქ, თუ არა და, რაც მსახურს მაძივს, ვადე იმას მოვასხენებთ თქვენს უმადლესობას; და მათს უმადლესობას ბატონს არაგვის ჯარის აქ ქალაქში ჩამოსვლის საქმეზედ არზი ვახუციით და თქვენის უმადლესობისკანაც ვითხროვთ, რომ ბევრითა ებძნისთ არაგვის მოხელეთა და არაგველთ, რომ აქ ჩამოვიდნენ, და შემდგომად ვითხროვთ თქვენის მოწყალებისკან დაუგვიკვირდეს ვერა. თვდომბრის 8, ქმს უ მ ე გორგი.

319. წერილი გიორგი XII-ისა დარეჯან დედოფლისადმი, 23 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ხუხუა მხედრულის ხელით ნიწები არა აქვს.

1798, მაისის 27.

ქ. მათს სიმაღლეს დედოფალს, ბატონს დედა ჩვენს, მათი შუადი, სრულიად საქართველოს მეფე გიორგი, ჩვენს მოწყალეს კედს კოტნის მოგახსენებთ. შერე აქაურს ამაჲს მოახსენებთ: აქამდის ამისთვის ვერა მოგახსენეთ რა, რამ ამანახანის ღაზარაკში გახლდათ და იმას საქმისს სწორეს შეტეობას ვულოდით და იმის საქმე ასე მოხდა, რომ ხეტარხსენებულის შეუას, ბატონის მამის ჩვენის, დროს რაც კალეადა, იმას არ მოგვეშვა და ვეკლამაც ასე ამჯობინეს, რომ მიუცითო და გაისტუმრეთო, და დღეს იმისი კაცნიც გავისტუმრეთ და შედგინეთ-ხუგისშვილი თომაც თან გაატანეთ და მოვსწერეთ წყლავადში ხუთასის თუმნის მიცემა და ჩვენთან მტკიცეთ დონტობა, რომ ჩვენისა მტრისა მტერი იუას და მოყურისა მოყვარე. თუ დაიჭურა და ასე შეგვირიგდა, ხომ ის იქნება, თუ არა და, კიდევ იმისი ამაჲვი, რაც აქნება, იმასაც მოგახსენებთ. ჩვენის მის მარახისა და თარხაგახის საქმეზე რაც მოგეწერათ, ვეკლავ ვსცან, თქვენმა სიმაღლემ კარგათ უწუის, ჩვენი კვლამწიფე მამ თავისის შვილების წყენას დიდათ მოკრადებოდა ხოლმე, თითან იწუენდა და შაკათ არას აწუენანებდა ხოლმე. თუ გახსობთ, ერთხელ ჩემი შმა ადექსანდრე ვეკლავ, თქვენ დაკრუქსათ, და ასე კობახიბა თქვენთვის, რომ რა არას, რატომ აწუენანებთო. ის ჩვენი კვლამწიფე მამ ბიძანებოდა და ისე უფრთხილდებოდა და თქვენ დედა ბიძანებით და თქვენც ისე დაცოშლათ და გაკატორთხლათ იმათს წყენახედ. ჩვენ რა გვმართებს და მე როგორ არ უნდა გაუფრთხილდე მაგ ჩემას მძების წყენას: ერთა, მრი და, თუ გაქირდა, სამამდინ რომ დამითმონ, რომ ვაწუენინხო, მე-ოთხეს ხომ აღარ დამითმობენ, და თქვენმა სიმაღლემ გამიხჯოს და, თუ ტუჟუიდს მოგახსენებდეთ, გამამტუჟენეთ, და თუ მართალსა, და განმამართლეთ. ჩემნი მძემა ბიძანებიან და თქვენი შვილები გახლავან, უბიძნეთ, ერთათ თქვენმა სიმაღლემ იახლოს და რამელიც ან იმათი სამჯობინარი იუას, ან თქვენი სისამოვინო, ისე მარაკეთ

ერთმანეთთან; და ჩვენ ვგონებთ, რომ თქვენი ბძახება უფრო ცაი(კ)ონის და დაიჯერონ, და თუ რომ თქვენს ბძახებას არ ცაიჯერებენ და არც დაიჯერებენ, ჩვენსაც რომ უფრო არ დაიჯერებენ. ამხუდ სარწმუნო ბძახდებოდეთ. და გორელის თაყინაშვილისა და ლუკასისშვილის საქმიის რომ გეძახათ, თქვენი სამადლე ამხუდ დაჯერებულა ბძახდებოდეს, რომელიც ჩუმი იქნება სიყუთი რამ, ისიც ჩემგან უშერველის გუდათ ყაყუდს ჟამს ცამისმეტობელია თქვენის სამადლის მისხართშევათ, თორემ თქვენის სამადლის საქონელს ვერცა ვინ მაიტატებს და არცა ვინ შეუძლიან, ამხუდ დაჯერებულა უნდა ბძახდებოდეთ, და ეს თრნივ აქ ჩვენთან ცახლავან, ამ სმსად(SIC) დღეში ღის მონაქალებით ჩვენც ცახლებით. ესენაც მანდ ცახლებიან, და ამათა საქმე ყველა მანდ ცაიძინჯება, რომელიც თქვენი საქონელი ამითთან იქნება და არის, ვინ იქნება მისი წინააღმდეგე, რომ მამძლავროს? მგონამ თაყუაშვილი რომ სხატრელს შეთვისას ამბის: ჩუმი ამდენი ვაღი იმთის სარჭარხედ არისო, ის სნგარიში შემოვიდეს, ვინანგარიშით, და თუ იმისი ვაღი დაგვედება რამე, ჩვენ ერთი სრათ მივსტკმთ, თუ არა დაგვედვას რა მისი ვაღი, და ერთი ზირში სიფერთხებინეთ და ისე ცაისტუმრეთ. და ჩვენის ძმებისა ცადავ მამს მოცახსენებთ: რომელიც ჩვენგან შეიძლება სიტყვით, თუ საქმით, დადათ ვერცებით იმთის მშვიდობას და ერთმანეთის სიუკარულს, და რომელიც არ შეგვიძლიან, და ვგონებთ, რომ არც თქვენც გეძახათ. და შემდგამად თქვენის სამადლის მშვიდობის ამბავს სუ დაგვაკლებთ. მასის გზ, ქვს უ ჰ ვ გიორგი |.

320. წერილი გიორგი XI-ისა დედოფალ დარეჯანიხადმრ, 31,5X 10 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ხაზირია თითო წერტილი.

1798, აგვისტოს 19.

ქ. მათს სამადლეს დედოფალს, ბატონს დედა ჩვენს, მათა შვილი ყაყუდის საქართველოს მეფე გიორგი, ჩვენს მონაქაღეს კელს კონხას მოცახსენებთ. მერე ეს ყველამ ჭეშმარიტებით ვიცით, თქვენის სამადლის გული როგორათაც მწუხარე ბძახდება, და კვ მ-

ლები რომ განდევნო, კვ თქვენს სიმაღლეს დიდათ შეაწუხებს და სხვა რიგი შესამატი კი არა არის რა, და ვითხოვთ, რომ ჩვენგან მოხსენება შეიწყნაროთ და დედაშვილობის მოწყალებით ბატონ-გვარს, და კვ შაღება გამოიყვანოთ, და ამისი უარი არ გვიბძინოთ, რომლისათვის დიდათ მადლობელი განდევნით, და ჩვენთვის და ჩვენის ოჯახისათვის უმჯობესია ეს არის, რომ გამოიყვანოთ იხილოთ მაგ შაღებისა და შინაგანი შეწყუხება აკმაროთ თქვენს თავს, და მაგისის ცმით აღარ შეაწუხოთ თქვენი სიმაღლე. ვითხოვთ თქვენის სიმაღლისაკენ, რომ ეს ჩვენი მოხსენება შეიწყნაროთ, და ამისი კარგი შესუხი გვიბძინოთ. აკვირდით ია, ქვს უ მ ვ გიორგი.

321 წერილი გიორგი XII-ისა დედოფალ დარეჯანიისადმი, მმ X 14,6 ხანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1798, სექტემბრის 5.

ქ. მთის სიმაღლეს დედოფალს, ბატონს დედა-ჩვენს, მათი შვილი, უფლის საქართველოს შეივე გ ი ბ რ გ ი, ჩვენს მოწყალეს კვლავ კონხას მოვასწავნებთ. შერე გუშინ თქვენი წიგნი გვიბოძა, რაც გვიბძინათ, ყველა ვსცანიათ, და თქვენის თავის შხემა, რომ ამის მეტათ შელიქ აზუსტაგან ქალაქისის ციხეში შოითვის თქვენის უმუხისა და აქ მოსახლეეთი ავად მოხერხობა, გამოიყვან და კლიტების წარსმევა არ გავიგებთ და ეს კი გაგიტანეთ, რომ ღვიის შიშით ამ ვსადა იმ ციხეში შესუდიეთ და, რასაკურევედა, იმან რომ თქვენი წინააღმდეგი საქმე ქნას რამე, ჩვენ არ ვიყავრებთ და ბუჯათათაც მივსწერთ, რომ თუ მაგარი საქმე უმთქმედეთა რამე, ამას აქით აღარ ვქნას და ისიც შეინახოს, და ის არც აქ დამდგომია, იმისი ბინა ბოლნისია, და აქაც დადგება; და ოსმალოდამ საქონელი რომ მოუყვანათ, იმისი ამავე ჩვენც მოგვივიდა, ჩვენი შვილი დავით გავისტუმრეთ და იმას დავადევით თავს იმ საქონლის სრულად გამართმევა და ოსმალთან გავზავნა იმ საქონლისა, და ეს საქმე არც ჩვენ მოუწონეთ შელიქს ამას და ბუჯათათაც მივსწერთ, რომ ის საქონელიც უკლებრივ მოავრთებინოს და ამას იქითაც ამისთან საქმე აღარ იმთქმედოს, და შემ-

დგომად იქვენას სიმაღლის ამბავსა და წიგნს ნუ მოგვაკლებთ. სკვა დემბრის კ, ქვს უ³ვ □. ბეჭედს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გიორგი“.

322. ბძანება გიორგი XII-ისა ო'ეფა ყორღანაშვილისადმი, 39 X 15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღღე ნუსხა მხედრულისა ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მილახეარს იცღფას მიუვიდეს ღუშეთს“.

1799, მარტის 7.

ქ. ჩვენ შატერად მილახეარს ოსეფას შრავაღო შოკიასუკა მოხსენდეს. შერე მისს სიმაღლეს დედოფადს, ბატონს დედას ჩვენს, წიგნი ვაახელით და წიგნში მოვასხსენეთ, რომ ჩვენი სიტუვა მილახეარს წიგნით მოგხსენდებათ. ბატონს დედა-ჩვენს ჩვენიოვის ებძნებინა აქ ჩამობძნება და ჩვენი ხახვა. შენ უნდა მოასხსენო: შმვიდობა არის, ამ ერთს გვარაზედ ჩვენ ზევით წამოსვლას ვაძირობთ და ჩვენ რომ ზევით წამოვიდეთ და ეგ კა აქ ჩამობძნდეს, ქვეუნს ხომ ასე იტუვის, რამე აი დაერადაო! და აბა, როგორი საქმე იქნება? ნუ გარჯება და აქ ნუ ჩამობძნდება. ჩვენ რომ აქედამ წამოვადო, მაშინ მოვასხსენებთ, და გზა, რამოსვლანც დახლოებით მოგვეცემს, სვადც მოხსენიბი იქმნება, მოვასხსენებთ: იქ მამობძნდეს და აქ ვნახნით ერთმხეროსს. ასე სჯობის, როგორც მომიხსენებია. მას უკან თავისი ნება არის. ჩამობძნდება, თავისი ნება არის, და არ ჩამობძნდება, და ისიც თავისი ნება არის. შენას მშვიდობის ამბავს ნუ დამაკლებთ. მარტის 8, ქვს უ³ვ □. ბეჭედს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გიორგი“.

323. პირი მანიფესტისა ბატონიშვილის დავითისა, 23 X 22,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღღე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1801, იანვრის 15.

კვდმწიფე იმპერატორმა ინებ სეკულიერთა წესათა შედგომა

და მიხედა უკანასკნელს წერილს სხატრულის ხაზის ჩემის, მეუღლის მეორის ირაკლისს, ქვს უ ვ ბ, მათის კე, რამდენიც უბოძა სხატრულს მამის ჩემს, ძეს თვასს, შევეს გაორგის, რამდენიც აუთ ხმდელი დამარდვეელი თვისის ზღვის ახდერძის, რამდენიც სსსინხუდოდ აღსჩებოდა უკანონო. მიუხედავად დასამუდროებულად აღბორგებულთა პირისხარ შევის და სხატრულს, და წარუდგინა რამდენიც არის და მათ სიხოვს სუკუნოდ დასამუდროებელი მშვიდობა ქვეყნის თვისის, და მისცა წერადა ესე სხატრულს მამის ჩემს, შევეს გაორგის, სრულის ძღვის მქონეულის კლასის თვისის, გარეგან ჭაჭაგადის მიერ, და შერთოდა სხატრულ თვისი ამდენის რაოდენს. ამ ორის მიზნის ძლით, მუბძან უმადულისათ ბძახებთა მიხედულებად შექვიდრობათ ტანტანადმი საქართველოს სოციალისტურ რესპუბლიკის დღესწავლობით მმართველად, და ვანთავს სჭირთ აუთ გამოცხადება ამისი ერთადმი ჩვენთა, ამისთვის გამოცხადებით დღესწავლობით მიღებეს მმართველობით შექვიდრობათ ტანტან ჩვენისსა, და უკეთე აქვს ვანზე ჩემდამო დარკოლებად, აღუთქვამთ მის მიტყუების თვისის დანაშაულისს და შევიწყალეთ მათ შატრულთა კერეთ, ვათა შევესრებულს უძღვებთ ძეს, და უკეთე შ დ გამოცხადებთ ამის ქმნის ვანზე წესისს სუბიოდ გარდაშელობად, აგი დასჯიდ იქმნების ამდენარკონის ჩემის მიერ, შერ სუდელიერას კანონითა რაოდენს მას შერსიდასათა. ქვს უ ვ ბ, ახვარს აე.

324. წერილი ვაიოზ არხივისკოპოსისა, დაწერილია ორთ გაკეცილ ნახევარ თაბან ქალღმრთე ნუსხა მხედროლის ხელით. ნიშნებით ნახმარია იშვიათათ თითო წერტილი, წერილი ანტონ II კათალიკოსთან უნდა იყოს მიწერილი, თუმცა წერილში ანტონი პირდაპირ არ არის მოხსენებული.

1797, აბრელის 15. უოვლად სიმღერელა შეუთვა, ქრისტეს მიერ სუფარელა ძმა და უფალა!

თქვენის უოვლად სიმღერელაგის მშვიდობას დ'ასა ვსიხოვ, თქვენი წიგნი მომიკიდა მარტის თცდა-ხუთის დაწერადა; უმადლობ

ღოსა, რომ მშვიდობით ბძინდებით. მაგრამ ბატონისა და ხალხის შეწყვეტისა და არეულობის მოგვეწერათ რუსეთის ჯარის გამიბორიებისა-თვის. მართლდა, ახლა მკათ დაად მტარი მკვარი საქმე შეწყვეტისთ, მაგრამ, თუ სწორედ გასინჯუნს, არც რუსეთი საქარაგუ-ღარხედ კელს ბიდეს და ვერც აღა-მამდ'ხანი მიაგ კიდევ მკვხედ. აღა-მამდ'ხანი, თუ კიდევ ცოცხალი არის სდამე, ამის უკლარ გბედვს, რომ რუსეთი ბამდლის კიდევ, და არც აგრეკვიფა აღამამდ'ხანი, რომ კიდევ ის ქაროღხედ მოვიდეს, და რომ მოვიდეს, რაღა უნდა წა-ღოს? სჭობს, რომ რაგინად მოიქცენ და არ ბარიფენ, თორემ მკ არეულობით აღა-მამდ'ხანს აღარავინ მოუცდას, ტუენა და ღრეც სედ მტრათ აუდგებათ, იმბერატარი აგრე უიმულოდ არ გაუშუებს საქარ-თუელს. ივან ვასილიჩს ბძინება აქვს, რომ უფარხადად იესი მკ მხრასაკვს. გარსევან რომ მოვიდა, ბამე წამს კურიელი გაკზავნის და იმბერატარს მოახსენეს იბისი მოხუდა, მამინეე კურიელი ება-ტბისა და დეებარეინათ; მარტის გსხელს წავაღა, აქამდის იქ მისე-ღა იქნება და მალეუ მიაგ იბისი ამაგი. ჩეკნი კვდმწიფე გრდღათ კარ ეწუბს ბქმას დაჭერას, ამისთვის რომ ევეღას ათათხ სინჯავს საქმეს და საბედოდ არის, რომ საქართუელს იმედისი ბინს დაუ-ღებს და არც მტრის ბარში გაუშუებს. ასეთს ბინს დაუღებს, რომ ის ბინს სუკუნოდ აღარ მოეშღოს ქაროდს. იბისი იმ-ბერატარებს დიდებულება, თავისის უმდღესის ფამიღით თხუთმეტს მარტის მოსკავს მობძინდა გარეთ სსახლეში, ბეტრთეკვას რომ ებ-სიან, და ქეწით ბზობას დღეს მოსკავს შებძინებულა დიდის ცერე-მანიით. ბქრის ბზა სჭერია კელში. მოსკავს არქაერს შესხმა მ-უხსენება. იწერბიან, რომ ღურჯა კავაღერია ებბძება იბისთავისც. აღდგომის დღეს გვირგვინისება იქნებოდა. სხეებრ ესთხოვ ღოსა, რომ მშვიდობით ბძინდებოდეთ. ბქეხის უფელად სამღუღელაების მღამალი მოსამსხურე და მღოცველა გაოსს ემისკობისი მ(აღღ-კისა). აბრიღის იე: წელს 1797. მოზდ'კს.

325. არზა მოწალაქეთა მეფე ირაკლი II-ის მიმართ, მათი ცუდ-მდგომარეობის გამო ქალაქის აობრების შემდეგ, 43X15,8

სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წებტილი.

1796, იანვრის 1.

ქ. ღ'ან ბუღნიერას კულმწიფის ჰირა მათ ივერხთა-მტკვრის, მოქალაქეთ მოქვეს(SIO). რადესაც ჩვენი ცოდვით ეს ღ'თის რისხვა მოგვადგა, სხელი, მამული დაგვეწვა და უფრისთა ერთი ჩვენი მამნიც ზოგი დატუქვედნენ და ზოგნიც დახსაცნენ და სქიჩელი, რაც გავიტანეთ, ხამ მოხსენებელი გაქვსთ, ჩვენი მკობობდებამ დაგვეტარევეს და, რაც აქ დავერხა, ას ვინდა შეგვარჩინა. ჩვენ ესრეთ დადანიებელი და შეწუხებულნი გახლავართ, რამ რათგან ქრისტიანთა გახლავართ, ერთი დმურთა არის ჩვენი სასოება და ერთი თქვენი უმადლესობა, რამ ეოვლიათურთ ჩვენს ნუგეში და მოვლას თქვენი უმადლესობის მიერ ვსასოებით და ჩვენ, რომელნიც დავრჩამიდვართ, ჩვენი უოველა ხადველა და მოხსენება ამ რამდენიოდ მოტყობარის კაცისათვის მოგვაჩინებია, რამ იმთა უმადლესობას მოახსენონ და რაც უმადლესობის ბძახუა აქოს, ან ჩვენის მოყდისა და ასე ჩვენის სასოვრას ადსრულებოს, ამთა ებძახის, რამ ამისთახან შეწუხებულს დრას ერთი ჩვენი გუფის სახუგეში ნიშანი საქმე და სიტუვა გვებძახოს, ამისთავის რამ ძალიან დადათ დაცემულნი და წამხდარნი გახლავართ, და ჩვენი წარხდენილობის ვითარება რამ თვითუკლად მოგვეჩინებინა, დიდათ განურცედედებოდა და უმადლესობის თავს წვენს დავკრიდენით და მოკლედ მოხსენება ეს არის, რამ ჩვენ რამ ასე წარხდით, ღ'თის მოწუადებით, არც თქვენი უმადლესობის წახსე, არც ქართლზე და არც კახეთზე დანამყოლობა არა გავქვს რა, მამხადამე, თქვენი უმადლესობისკახანც და ქართლისა და კახეთისკახანც, რომელიც ჩვენს ამ გვარად წარხდენილობას და შეწუხებას შეუფერებოდეს, ამ გვარად შეწვენა მოგვაყენით, რამ ეგობის, ღ'თით და თქვენი ბუღნიერობით, ეს ქვეუნა ეადეგ დამტკიცდეს. აღაწერა იანვრის 1, ქვს უნდ.

326. ანზა მოქალაქეთა ირაკლი მეორისადმი, 35 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნა-

ნმარია თითო წერტილი, თარიღი არა აქვს, მაგრამ ქალაქის
 ნიშანი უხეხვებს 1796 წელს და წინა წერილის მიხედვით ესეც
 1796 წელს, ანუ 1797 დასაწყის უნდა ეკუთვნოდეს.

1796 - 1797. ქ. უმაღლესობისათვის შათ მონათ მოქალაქე-
 ქეთაგან შიხსენებულა აზრება:

ქ. ზორველ თუ ანებებდეთ და შეიძლებოდეს ქალაქის დამკრე-
 ბა, რომ ვინთავს ძალიან წამხდარხა და შეუძლებელა გახლავართ.

ქ. შორვე, თუ ქალაქის დამკრებთ შეუძლებელი იქონ, სიკა
 უმაღლესობის ხება იქონ და უმაღლესობას დაენაშთონ, ის გვეძინთის,
 რომ ყოვლითურთ ჩვენა ხება უმაღლესობის ხებაზედ არის დამოკი-
 დებულ. მაგრამ იმ დანიშნულს ადგილიდამ უმაღლესობამაჲ უნდა
 სათროჯანი შეიქნას და ჩვენს უნდა სათროჯანი შეიქნათ, რომ მამონ-
 დელსებით არ მოგვიხდეს, რომ აქედან ვაწვერთხო და სიკა ჩვენ-
 თვის უდრავთად ვიკუდვიდეთ, აქ წარუხდეთ. ამ ადგილს უნდა გა-
 გვეძლებოდეს, რომ ჩვენ ჩვენს ვაძღვებანების გზას ვხედავდეთ, და
 ესე აწვე უნდა გვეძინთონ, რომ რიჯან ჩვენა სიძვრას თადარიქში
 შევადეთ.

ქ. მესამე, ჩვენ რომ სიძვრეში შევადეთ, ამ ქალაქს ისეთი
 ბინა და გზა მარტეს უმაღლესობისავს, რომ რომელიც თითო ქოხი
 დაგვიჩინათ, ანუ ვადით და ვახშით თითო დუქანი აკვიძებთა, ისი-
 ხი კულმთარედ არ კარდაგვაწვთონ, რომ ეკების ღთით და თქვენის
 ბედნიერობით, კიდევ ჩვენს ბინაზე დეობა გვეადირსონ.

ქ. მეოთხე, ის თრა ხაზი რომ დანიშნულა გაქვთ, ამისიც,
 რომელსაც ინებებდეთ, ახ კრთას და ანუ შეიძლება, ახი ხელარ და-
 აყოფებდეთ და აწვე გვიძინებდეთ და აწვე გამოგვიჩინებდეთ, რომ
 თქვენის ბედნიერობისა და ჩვენას კვალად განახლებთის მოიძუდენი
 შევიქნად(სი).

ქ. მთხარს, დიდის ქენებით ამ აზრების დამტკიცებისა და
 აღსრულების მისწრაფებას გვედრეთთ, რათა თქვენმა უმაღლესობამ
 გამოცდილებითაც ყოველი საქმე უკეთ იცის და მეცნიერებითაც, ღთის
 მიერ აღნაკებულა იძახდეთთ კვალაზე, რომ წინასწარ გამზადება
 უმჯობეს არს.

- 327.** წერილი მეფის რძლის ქეთევანისა ალალო ყორღანაშვილი-სადმი, 19X11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი, წინა პირზე აწერია: „წ. მის კეთილშობილებას ალალოას ყორღანა-შვილს ქალაქს“.

1799, მარტის 20. ალალოას.

ქ. მის კეთილ-შობილებას შეეფის სისდი ქეთევან ბატონიშვილსა. მერე ვინა ჩვენს ამბავს იგაიხავ, მშვიდობითა ვარა, მკრამ ბატონისა მოშორებულნი რაგორ გულ-დაწყვეტილნი ვაქნებით? რაღა მშვიდობას? იქვენი სიზანი მშვიდობით არიან, ამითა ვაგვრა ვი ხურა გეჩვენათ რა. აქაც არიან ხადმე ჩვენთან. მერე შენის ძი-ბისკან ამას ვითხვო, რომ ბატონს დედათუფათს ეს ჩემი მოხსენე-ბა გაგხადო. ეს თთხი წელიწადი თავს არა ვაწუეხდი და მკრ სჩქე გამიჭირდა. ახლა ვი მოვახსენებ, რადგანც მკვათგანაც და ბატონი-სკანაც სძლიერთადმ წკვალთმ დამეძრთებთდა ხადმე და მჭირდა, ახლაც მოვახსენებ, რომ შებთძის, რაც შექდეას იუას. ამას გამი აქ თავი ვერ ვაწუიხე და ვერ ვაუბედე. ახლა დრო არის ამისი მოხ-სენებისა. დიდის ჭირითა და გარჯით ვსცდილთმ ჩემს დარჩენას და კერძობისსაც, დ'თავ ამისი მხედველი, სხვა არკანა, არა ჩასცემელი, არც დასახური ახლა ჩემში არა იუას რა, და კერძობა ხომ ეს არის, თრ-სამის წდაის ხადვაწი რაცე მქონდა, ისიც ხომ ასე დააბარეს. მე რომ მოვითძინო, კერძობა და სჩქე არ მამეშვეება. თუ ინებებდეს, ახლაც შემატუთისე ამისი მხუხი და მკრ გამსარჯე მენზე, მარტის 6, ქს უ 3 4 ქეთევან.

- 328.** წერილი ბატონიშვილის ვახტანგისა ყორღანაშვილ მილანგვარ იოსებისადმი, 20,5X14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი, იშვი-ათათ ორ-ორი.

1796, აგვისტოს 4.

ქ. ბატონისშვილის ვახტანგის ბატონიშვილსა და სიგვა-

რელით საესთავრო მიღახვარო ი თ ს ე ბ! მრავალი მოკითხვა მოგ-
კისხდეს. შენა წიგნი მრგვილია, გამარჯვება მოგელოცა, დ თ ნ შე-
ნი თაუი ხუ მომიძაღოს. ვიცი, რომ სემო ცოტა რამ დიდად მოგან-
ნია და მტირეს საქმე დიდად მიიღებ. თქვენმა მზემ, ხემს მძას ადექ-
სახდრესაც, ეტუონი, არა ჰსწყენია, რომ ზომახედ უფრო მტრად ვდღუ-
სისწყაულებია. ხვეის ამბავს, ვიცი, მოაკისვებ, დ თ ი თ მოწყადებით,
მძღობათ და უფნილად ვიფოთებით და ვჭვთებ, თუ ერთი რამ
მტრი დაბინკოლეტილი მიხეხია არა მოგვეცა რა, დღესასწაულის უკან
შავაისი სიმაღლის თაყუანსიტება შეღინოს. აგვისტოსს დ, ქვს
უ მ დ □. ბეგლბ აწერია ხუცურად "ვანტანგ".

აზიანე აწერია:

ქ. მისის ბრწყინვალეებს სეურავს ქახისსრის ზატევისცემით ვი-
ვითხავ. კირილეს ავად ყოფა გაეკონხუ და ახლა უვეთ უოფა და ამ
მიხეხმა გამომადამარაკა შავსთახ, იმისი კარვად ეოფას მოულოცავ,
შავრამ ქე რა ვიცი, არც უგუნურება ჰსიხავს კია, რომ ვაძუხუნას
მიამცავსეოფდს საქმეს დავაბრადო. და თუძვა სიმდურავს შემართლებ,
შავრამ, ვიცი, მტკრა ვა არ იქნება. მაშ, რას უნდა დავაბრადო. თუ
არ სემს ცოდავს? ალაღუც დიდის საეგარულით მომიკითხე.

329. წყრილი ბატონიშვილის ვანტანგისა მიღახვარ ყორღანა-
შვილის იოსებთან, 33 X 12,7 სანტ., დაწერილია ქალაღბზე ხუ-
სია მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნანშარია თითო წერტილი.

1796, აგვისტოს 26.

ქ. მეფის ძის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ზატევის ცემით და საეგარულით
სახსოვრო მიღახვარო, უ თ რ ლ ა ნ ა მ გ ი ლ თ ი თ ს ე ბ! მრავალი
მოკითხვა და უფნილად სეევეის წადილი ეუეწოს. შერე შავთის
სიმაღლის, ისტინის დღდოფდის თქმი აღარ მებობა და დიად ვწუხ-
ვარ. ეგების მიწერეთდეს რაზუდმე, (დ)მურთმანა დირსა არა ვარ, რად-
ვანგ ამდენს ხანს შავთის სიშორეს ვითმენ, ესლაც ამ დღესასწაულის
შეორეს და შესამეს დღეს უკან მანდოდა ვხლებოდი, შავრამ დიად
მრავლეისა(სიც) და დიდროანის სტეუმრეთის უოფა შესმას მანდ და აზი-
ტა(სიც) ვერა ვიქდავმ. ასეთი დროესა არას, რომ ამ ვამენში უნდა უთავა-

ზედმო. ჯერ კი სწორე არ ვიცით, თუ მან(ღ) წამოსვლა არ მო-
მიხდა, შთაბი უნდა წავადე. საქარაა მოურავს შევესთან დაუბეზდუ-
ბაყარ. მაცის საქონელა ავეტიკაშვილებს რომ ჰქონდათ და სარტანის
ბაზნებთან ხევის ტვის გაკეთებასე რომ დაიხარჯა, იმაზედ მითამ შე
იქიდამ მრავალი ურიგად დაშეხარჯოს და მოშეშაროს და მოხდაც
გამეცხავნოს გაბრიელ ეახიბეგის შვილის სსხელზე. მოუხსენებია,
მაცრამ ჩემი არის ის, ჩემსას ზომ ამკარად ვერ იტყოდა. იმ საქმეს
გაბრიელ უჩემოდ ხამ ვერას იქმნადა, შე ვერ ამასე თავს არ გა-
მართლებ, ვითამ სწორეთ დამხაძვე ვარ. მაცრამ ეს ყველამ იცათ,
რომ რაც სამსახურთან და სიკეთე მამიძევის მაცასედე. მართალია, თუ
მაცათის სიმადლის ხება არ აქნებოდა, შე რის შემძლეგული ვაყავ?
მაცრამ ღვაწლი და გარვა მათნე დადად დასამადლეგული არის, ამ
ორს-სამს წელაწადს უწინ რაღაც ღაძმარაგება რომ იყო, ერთმა ვინ-
მემ, მაცისმა კარგეშობა, ქიხიუში, მთელს კახეთს შეკრიბა, შე ერთი
სიტყვა მითხრა მაცისის გულისთვის, მარტო ამისთვის რა სიკე-
თეებს შემართლებს კვ. რა იმისი მტერი იყო, რომ ქვეყანაში ასე
გამომტენს და შევესთან დამაბეზლა? ერთი დანაშაული რომ დაეთ-
მო, რა იქნებოდა? და თუ დანაშაული მქონდა რამე, რატომ მარტო-
დათ შე არ მიმბანა და მას უკან ქვეყანაში ასე არ გამოიტანა? მაც-
რამ შე ჩემის ცოდვით მან(ღ) იმისთანა ბედა მატქს, აქა ვედივარ
და აქც არავინ მესხნება. დმერთმანი, ქიხიუს ხმარად ყოფნით ვაწუ-
ხებ და თუ აქ გდებაც სწუხარო ვისიმეა, აქედამ წასვლაც ადვილია,
და თუ არა და რა არა ჩემზედ ხიადაც ეს ყოფა? ვიცი გიყვარვარ
და იმიტომ შემოგჩევედე ეს საქმე და, თუ მანდაე აყოს, გამოურ-
ხადე და შეატყობინე. აგვისტოს კვ. ქვის უნდა □. ბეჭედს აწე-
რია ზუტურად „ვახტანგ“.

330. ბატონიშვილის ვახტანგის წერილი აღაღო ყორღანაშვილი-
სადმი, 33,5 X 15 სანტ., დაწერილია ლიხერ ქალაქზე ნუსხა
შეღრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი, იშვი-
ათათ ორ-ორი.

1797, მარტის 11.

ქ. შევეის ძის ვახტანგის ხატეფითა და სიყვარულით სსხ-

სიკვდილი, უფრო დასაშვებია და დაეუფა! მრავალი სიკვარუ-
ლანია შავიონზე გუგუქონ. ვატი, ჩემს ამბავს აკითხავ, დროთა ამ
ოუას ხმის, დროთა აქ, დეშეთის, მოვედით მშვიდობით, ამას წინათ
ჩემს ექვმწიფეს დედაფულს თქმა უნდა და დიდი დამხმარე ვარ,
თავის მართლებზე არ შეშინდებიან, დიდი საბრძოლვე მომიხვალა, რომ
ნახეხა ვერ ვახილ, მაგრამ ის ახრია, რომელიც იყო, ხამ სხვათა-
თვისაც უმძინებანს. რაგა ასე იყო, რომ ერთათ უნდა მოგვეხსენებ-
ნება იმისა ნახეხი. ეს რომ არ მახდა, ვის ცალკე რა უნდა მომეხ-
სენებნება? მე რაც ვა მერგებოდა, როგორც მოკვებენ იმაში, აქედამ
მოწყობა არ შეშინდებიან, თქვენათ თვით იმ გვაშვებ მოახსენებ. ჩემის
ზურას, რომელიც საქმე მოვასხენებ მათს სიამაღეს; დიად ბეჭითათ
უმძინებია და უჩებებია. დროთა მავათა ჭირი მომცეს; უმძინებულად
მადლობის მოვასხენებ. ახლაც ვიდევ ვევედრებო; ეს ჩემი მესურები
ახლეთა, თუ შეიძლება მომცეს სიხრულე მიეცემოდეს მაც ზურას საქ-
მისა და მე ამხვე მარათსუე უდევარ, რაც მახდევამ განიყა; ნახე-
ვარი მე და ნახევარი სარქარს მოერთმევა. ამას წინათ შეხი წიგხი
მომიხვალა და რომელიც მოგუქონა, ყველას ვხვან. იმის შესახებ მო-
გუქონა; მე რომ მავის ვადამოთვითსუ დიად არ გავახარე და მუქ-
ვანს, დიად დაეშინებებანს. მე შეგისია, რომ მავებენი(310) დასამადლე-
ბელი არა იყო რა. შენმა მუქმა, მოვალე ვარ, რომ მავისა ცოტა
შესაწერებელიც დიად მუქვანის, არამც ვადამოთვითა. სხუა რაც
მოგუქონა, ჩემი ხათლი-დედა, ვინ ხათლი-დედა და რას ქვანს? რა-
მელიც მხდ ჩემი ხათლი-დედისა არიან, შენ ხომ იმათზე შორისა
ხარ? არე სხვისა ვისიმე მოგუქონა. კვ ჩემი ხათლი-დედა არც ეო-
თილას, არც არის და არც აქებია. კვ ხათლი-დედამსუ დიად შორს
არის, თუხდა მავისა ჭკობით. ეს რომ მოგუქონა; ეს წიგხი დახაიო,
ანვისთვის ვა მიხეხებია, მაგრამ როგორ უნდა დავხიო? რომელს
კატს დაეხევა თამასუქი, რომ მე დავხიო? მერე ამისთახა მერთა-
ლის ხათლისა! ახლა ეს დამარავი ხომ შეხა სრული არის, არ მოემ-
კვითა კატისა, ასტებს და ვის რა უნდა ქნას? ჩემი ალაღუე! ხე დამა-
ვიწყებ და მავითის სიამაღლის ამბავს მომწერდე სიამაღეს. მარტისა,
ქმს უმე □. ბეჭედს აწერია ხუტურად "ვახტანგ".

წინა გვერდის ამოახე აწერია:

ქ. მრავალი სიუჟარულიანი მოკითხვა მოგხსენადეს. შერე შენის ემწვილეუის ეგვიდის ატრა ცაყიკონე, ატრე აღაღუს ემწვილეუბისა, და ეს კი არ ვიცი, გამოაჩნდათ, თუ არა, ან როგორ არიან და როგორ არა? მაგათი ამბავი რომ მტნობთ, დიად დაგიმადლეუბ. ერთი ეს გეშწენს: ამას წინათ სვიმონ ველის-ციხის მოურავის საქმე, რომელიც იყო, თითონ შენ რომ მოციქულად შეუხადი და შემადგომად ბატონიან და შენც დიდად გწადდა, ამას წინათ იმ საქმეზედ ბატონს არზი მოვსწერე და შენ ამიტომ გურ მოგწერე, რომ ცაყიკონე ამ დროს ემწვილეუის ეგვიდის თურმე უტრეკვირებდი. ახლაც კადეკ ვედრებით ვითხოვ, იმ საქმეზედ ბეჯითა იყავით, ვიცი, ბატონს კი ვერ ნახავ. მაგრამ გვიბის კრის კაცთ როგორმე მოახსენო და შეატყობინო, დიდად მადლობელი ვიქნები. მარტის კე, ქსნ 29 □. ბეჯელი აწერიო ბუტურად ვახტანგ.

წინა გვერდის ამოახე აწერიო:
აღაღუს სიუჟარულით მოშიკითხე.

333. წერილი მეფის ძის ვახტანგისა ადამლო ეორდნაშვილისადმი, 34x10,7 ანტ., დაწერილია ქალაღსზე ნუსხა მხედროულის ხელათ. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1802, მარტის 26.

ქ. მეფის ძის ვახტანგის ბატონის ცემით ხახსიყარო, ეორდნაშვილად აღაღა! მრავალი მოკითხვა გეშწენს. შერე შენის შეიღუბის ეგვიდის ატრა ცაყიკონე და ეს კი არ ვიცი, გამოაჩნდა, თუ არა, ან როგორ არიან და როგორ არა? მაგათი ამბავი რომ მომწერო, დიდად დაგიმადლეუბ. დონ როგორც შენს გულსა და ბიძის შენის გულს უნდა, ისე გიმეფიოს. მარშანც ხომ მოგწერე და აღარ მოხდა, დით შე რომ ეკლესიას ვაძეგებ, მარშან ხომ იორის კარისათვის მოგწერე ქვეშ და ახლაც ერთის კარის შეტისათვის არ გვიხდა. ეს ერთი თუმანი გამომიგზავნია ახლაც ასე მოსამადლეუბად-მისაცემათ. ახლაც კედი მიაყოფინე, დათადევიანე. შერეგვი შენ, მომწერე და როგორც შერეგვი, ფხსს გამოგავზავნი, მაგრამ აუღასრის სუდრის კარზედ თავათ ერთი შტაკედი:

თორემ აღარც კი უნდა ავლდე, რომ მადალი იყოს. ხუდარ დაგ-
ჯახებ, ჩემი ავლდე. რასაც ამხედ ბუეთად გარეჯია, შენთვის
და შენის შეიღებისათვისაც შესმატა იქნება, დ'თი დაგიმადლებს, და
ამიტომ ამისი ზახება მო(ე)წერე. მარტის 17, ქვს უკ □. ზეგულს
აწერია ხუტურად „ვახტანგ“.

334. წერილი ფარნავაზ ბატონიშვილისა ალალო ფორდანიშვილი-
სადმი, 25.5 X 15 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ბიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1794, აგვისტოს 22. ა ღ ა ლ ა !

ქ. მუყის ძის ფ ა რ ნ ა ვ ა ზ ი ს ჯამ ყოველ სიყვარულათ სსხ-
სთვარა უ თ რ დ ა ნ ა მ ე ვ ი დ ი ს, მრავალი მოკითხვა გუწევს. მერე
რამუდღაც მოგწერე მღვარი და კადვე ზოგი რამ სსკუთი, გამოგუ-
გზავს და მადლობელი ვარ, დ'თის მოწყალებით, მეც გარდავსდა.
ჩემი სიტყვა გრიგოლს დავაბარე და ახლა კადვე ბარამ გაიმოსის და,
რავორც შენის სიყვარულისაგან ვიცოდუე, ისე ბუეთით იყუ ბიძა-
შენათ ამ ჩემს საქმეზედ. ხომ იცო, დ'თის მოწყალებით, იუ მკჭ-
ნება რამე. შენთვის უხარვებლათ არ აქნება. შესს ამბავს მომწერდე
სადამე და ჩემის საქმისა, რავარ მოხდა, ისიც გარჩევით მომწერე.
ჩემი ალალო. აგვისტოს 22, ქვს უ ზ ბ ფარნავაზ .

335. წერილი იულიონ ბატონიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი
სურამის ციხის შესახებ, დაწერილია მიეღ თაბახ ლიბერ ქა-
ღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ბიშნებათ წერტილებია
ნახმარია.

1797, დეკემბრის 22.

ქ. დ'თნ ჩუენთვის მრავლად მოწყალის, ბუდხიერის დედოფლის
ქარა მოსტეს მათს შეიღეს ა უ ღ ა ნ ს. ჩუენს მოწყალებს კელს კოც-
ნას მოვასხეხებო და მათს ბუდხიერობას დ'თისაგან ვათხოვო. მერე
ამას მოვასხეხებო მათს უბედვლობას: ჩუენაქ გარს რომ მოვუდით,
ჩუენს ძმას ფარნავაზს წიგნი მოვსწერეთ და დავაბარეთ. მაყადა აქ

გარს და უროდ შევიყარეთ. წინამდევარი გამზადდეს, მდივანი სულხან და ჩვენი მღვდელი ითანე მოციქულად მაიკოზაბნეთ, ჩვენის საჯახისა და ქვეყნის სამყარბინარი სიტყვა სიტკობათისა და შეუდრას სხით შეუთვალეთ და ურჩევით სურამის ციხეზედ კედლის ალება და მანდ თქვენთან სდებს და იმღვდელ ვუკეთ, რამ რაც შენა წადა გკლავ, რაგანის სქმით, შეტლებისებრ, იქ შეგისრულდებოთ იმთაგან და ჩვენი სიტყვა იმთათან არა. იმის თაგის თაგის სამართლებელი სიტყვითა ელანარკანს და დანსირულს ასე ეთქვა: „ესიკვდილად სურამის ციხეზე ჩემგან კედლის ალება არ იქნება“. გორიდამ რამ წავიდა, ხადის თაგს გავიდა, იქიდამ სულხან მდივანისა, დუა მახადისა და მკლავის დანხიასათვის წიგნი მოაწერა და დაეძარქმინა. ჩვენც ესენი გავიცუმრეთ, რამ მისუდიყენენ, ჩვენთავის ამათის მართთ ასე შემოეთვალა: „შვიდის, რვის კაცისაგან გავიგონე შე რამ ახლა წამსვლელი ვარ. თქვენ ასე გ'ეთქვასთ და დაგმტკიცებინოსთ, რამ მიხვადეთ და სურამის ციხეს შემოადგეთ. თუ ეს მართლად თქვენ სიტყვა იყოს, სწორე შემატობინეთ“. ამის მსახურად ჩვენ ეს შეუთვალეთ: „ეგ ჩვენგან არც თქმულა და არც დამტკიცებულა, თუ თქვენ ახლაც მათი სიმაღლის დედა თქვენს, დედოფლის, და თქვენს ძმების ახლები, ჩვენ ვიცით, რამ რაც შენ წადა გკლავ, რაგანის სქმით შეტლებისებრ შეგისრულდებოთ. შადა და დ'თით შენი სქმე რაგანის სქმით იქ დაწვე და ჩვენ ჩვენს თავად სქმეში არაში შევადო, და თუ მათი სიმაღლის, დედას ჩვენის, დედოფლისაგან და ჩვენის ძმებისაგან ბძნება მოგვივა რამე, რაგარც იმთი ბძნება მოგვივა, უაუელის ჩვენის, ჩვენის შეძლებათ, იმთის ბძნებისებრ სქმის აღსრულებას ვეიდებით“. ამ სქმეზე ქართველთ მოუწოდეთ; უკვლხნი ვარს გაინდნენ და ურობით არაზ მოჯართყისი. ეტროვე თავეთში ზირობის წიგნი დანდვენ, ამისი ზირიც მანდ მოჯვართმევიან. დ'თით როდეს(sic) მოჯვართმევათ, ამთის მოხსენებას და ზირობის დადების აზრს სენსათ, და ნება თქვენია. სურამის ციხის ესრეთ მოხსენდესთ: კორინთელი ჩინა ციხის თავად დაუენენ, თავისი ცოლშვილიც იქ მიჩვევარეს, რი თავისი კაცი ჭეავს ამ სინის და სმი სხვა იმურელი და სმიც მანაგელი კაცი და უროთ სურამელი. კაკლავაშვილი ბერი, რომელიც რამ უწინვე სურამის ციხეში იყო

ციხის თავად დაქვებულნი მისის უმაღლესობის შუენისაგან. ეს აინი
ახლა სურამის ციხეში დგანან ციხის მცველად და ასე დათვიერეს, რომ
ვინც უნდა მიეადეს, ციხე არავის უნდა მისცენ, და ესეც ფიცმა ჩა-
იტანეს, რომ მარტო ფარნახოზ რომ მიეადეს, თუ უღისიარ თან არ
მიჰყვას, ისიც არ შეუძლებს. ციხეში შემსვლელ-გამომსვლელი ეს ქვე-
მთა აღწერაღნი თხზნი კაცია არაინ: ბუბაშვილი იმდევლი გიორგი,
ტერ-მიქელა, მამასახლისა გიორგი და ბურჯაშვილი ვახტანგა. ამ
თხზნი კაცს გარდა, სურამელი კაცა ვერცა ვინ შევა ციხეში და ვერ-
ცა ვინ გამავა. ციხეში მრავალი ზურა და დუხისა, შუმა, ტუფია-წა-
მალი და სხვა, რაც შეიძლება, სხხმარი ნივთი შეიტანეს და გააწყვეს;
რკინაც მიიტანეს ციხის კარის მასსტვლად და, რადენ ამათაგან შეი-
ძლება, დიდად ცდილობენ გამაგრებას. ციხეების მიხედვით ასე ჩანს,
ღმთის მოწყვლუბისაგან(გ.ც), რომ თუ ახლავ არ მივტანეთ, საქმე
დადად გამძვდობს და სსინახულა შეიქნება. თუ ქართლზედ კვლს
არ იაღებთ, ჩვენს სომ თქვენთანა ვართ, და ამ საქმეს ახლავ უნდა
მიტანება, მანამ უფრო გამაღიანებოდექ, თორემ რავი გამაღიანებ-
ბა და დავუიანებთა, საქმე გაყაიმდება და გაჭირვებული შეიქნება. ასე
დაკქანათ მირვანოს და ბეურშიშვალს: ეს რა არისთ, ბურს თავ-
შეხვეულს თათარს ნახვით თქვენ აქათ. ამისი მთქმელნი სხვას რას
დაერადებთინ? ეს მოხსენებულა გქონდესთ: სურამის ციხე ფარნახოზს
არ უჭირავს, ვინც ჩვენის ოჯახის მუხანათი არის და ამ შიგთის
ხამომცემი და საქართვალს მტურა, იმას უჭირავს და იმის კვლთ
არის. ქართველი არზა და ზირაბის წიგნის ზირი რომ მოტერთვასთ
და იმათი მოხსენებულა სცნათ, თუ ამჯობინათ, ერთობით კახთაც
რომ ამკვარა ზირაბის წიგნი დაწერინათ და აქ ჩვენ გამოგვიგ-
ზავნოთ, ამაზე ქართველნი დიდად იმედუღნი შეიქნებიან და საქმის
სიმტკიცე კიდევ უფრო მეტი იქნება. დეკემბერს კი, ქვს უ ჰ ე.

ქ. ეს წიგნი დაწერილია იუო თქვენი წიგნი რომ გვებოძა მა-
ჭვარაინის გიორგის კვლით. მისის უმაღლესობის, ბატონის, მშვი-
დობის ამბისთვან, რაკორც გვმართებდა, ისე მოხარულა ვაქმენით
და ღმთის მადლობა მიუკრით და, რაც სხვა გუბანათ, ისიც უკვლა შე-
ვიტყუე. ჩემი წასვლა რომ გუბანათ ჩემს მას აღვექსანდრესთან, შე
დიდად მსურდა იმასთან წასვლა და იმედინ მქონდა, რომ წამოშეყვანა,

მკვრამ მანდილად რომ წამოკვლ, გ'ხახედვე მეწვევებშია დაძვარა, და ცხენზე ჯდომამ ძლიან მწყინა და ახლა ისე ვარ, რომ სწორეთ ვუდარც კი ვუდებო, თუ საღაპარაკო მაქვს რაღუ, წამოწოდით ვლახარაკობ. არას გ'ხათ ცხენზე ჯდომა არ შემიძლიან, და მეორედ ესე, რომ რაც აქ ჩემი საქმეები მაქვს, სულ მთლად დუწწობელი მაქვს, რომ არაფერი არა მისაქმია რა. ამისის მიხეცითა და შენმა მხემს, თუ ეს მიხეცები არა მქონდა, კიდევ წავიდოდი და კიდევ მოვიუვანდი, მკვრამ თუ უნდა კიდევ წავსულიყო და მომეფხანა, ტყუილი იქნებოდა: სასამდის ის თავისი ვეზირი ამასთან არის, მასამდის ამ სოფდაზე კელს არ ამდებინებს; ავი ორჯელად მოვიუვანე, მკვრამ ისევ წაიყვანა. ჩემის ძმის ფარხაოხისა რომ გეძახათ, ამას ხომ კელი სხვაგან მოუვიდნათა და მანდ საქმე აღარა გექნება რათ, სხვაგან არ მოუვიდნით. ასეთები დათუხ ამისმა ვეზირმა და ასეთები ამოქმედა თავადიშვილების აკლებით და თითან აქ გორში გორედუბის აკლებით და სხვების რამდენის რივის კემპის შეკადებით, რომ თათო-თითოდ რომ მომეხსენებინა, დიად გატყუდდებოდა, და შენის თავის მხემს, ასეთები დავითმინე, რომ განიხაკან მასათმენი არ იყო, და სხვაგან კელის მოვიდება რომ გიძიხებიათ, კელი რაგორ სხვაგან მოუკადნია? მანდ თქვენის ბიძებით, მე და ჩემი ძმები რომ შევერთდით და ზირაბების წაგნი დავსწერეთ და უთვლად ძლიერის დ'თის სხელის ხსენებით დავამტკიცეთ და დავბეჭდეთ, იმაში მივასე სწერია: რომელიც მისის უმაღლესობის, ბატონის მამის ჩვენისაგან საბოტონიშვილები გვბაძებია, რომელსაც ძმისა; თუ იმაზე რომელიც ძმამ იმდღაფროს და მეორის ძმის მამულს ჭადება დუწწეოს, ჩვენ უკლანხი შეგვბრეთ, ის საქმე შევანხით და კელი ავადებინათო. და ახლა ეს ფიცი უნდა დაიხსნას, რაგორა სხვაგან კელის მოვიდება არის? აბა იუიქრეთ ეს საქმე და ამ ქართველთ მორამეულს არხისაც გამიხვავთ და საქმე ისე დაიჭირეთ, თორემ, დ'თმა კი სუ ქნას, საქართველოს სამეფოს ოჯახი ხდება. თუ ქრისტოიანე ვარ და შენს თავს ვაფიცავ, სხვა არა მოქმეებინებს რა ამას, მარტოდ მხოლოდ ესე, რომ სარწმუნოების და ოჯახის ერთგულობა. ერთად ეს მოხსენდეს თქვენს უმაღლესობას: ბიროველ შდივანი თი დეკემბერის გაუარტუმრეთ ახალ-ციხეს ბატონებისათვის. და მეორედ ეს მის-

სუნდესო: ჩემი ძმები თუ მანდ გახლავან. ხომ მანდა უბოძეთ ან ჩემს წიგნსა და თქვენსაც ახვესოთ, და თუ მანდ არ იმყოფებიან და სადაც უსანდობდნენ, ეს ჩემი წიგნი აქ უბოძეთ თქვენის გაცას გუდათ და ეს თქვენი წიგნიც უნდა ახვესოთ. ჩვენი ძმა ივანე (ი)გ ახალ ქალაქიდან კი წამოვიდა და ეს კი არ ვიცით, მანდ თქვენ გახლავთ, თუ არა □. ბეჭედს აწერია: „ქ. ღმრის მშობლის სასიხანი, იულონ დაეითიანი“.

ქ. ირმის განკუთვნილების უკვლავ კაცები გავგზავნეთ და რაერისაც ვაძიებთ, სასქაროდ მაგაროძეუთ იულონ |.

336. წერილი დარნავაზ ბატონიშვილისა ალაღე ყორჯანაშვილისადმი, 31,5 X 8,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1801, სექტემბრის 3. უსარწმუნოესო მეგობრო, უოროდ ანოვო ალაღე უკა!

ხატავის ცემით მოკითხვის შემდგომად ესრეთ იუწვე: გვესმის შენი მკათის უსადღესობის, სატონის დედოფლის, იუჯათად სამსახური და ჩვენი სიუვარულა და მეგობრობა. სარწმუნო იუკვ, თანამდებობისკებრ მსადღობუფნი ვართ, მაგრამ ამახედ კი დანაშაული გვაქვს, რომ აქამდის ჩვენი მადრიულაბა წერილით ვერ გამოგინცხადეთ. ჩვენს ჭამსავს იუათხეთ, თქვენის საშორის მეტი სხვა არაფერია არა გვატარს რა, მშვიდაბით ყამყოფებით. ვიახთვით, თქვენი სარწმუნო მეგობრობა ჩვენდამო გუთიღ. წარმართებულა იუოს და თქვენს მშვიდაბის ჭამსავს არ დავუკლებდეთ სიადმე. სექტემბრის 3, ქს უნთ იულონ |.

337. წერილი თანეზაი დედოფალ დარეჯანთან თელავს, 43,5 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ღმრით სრულიად საქართველოს ბატონს დედოფალს მიერთოს თელავს“.

1796, აბრადის 4.

ქ. დამა ბედნიერი კედმიოვე დედოფლის ჭირა მათს მონას,

ო ა ნ ე ზ ა ს მსდგეს. შერე ამს მავსდუქუბი(SIC): კრთს ამ თვეს თქვენა ბუდსურთა თქმა შუბთა, რომელად გუბძნა; ეველ ვარცა შუ- ვიტევეთ. ეს თქვენა ხნობუბა თქმა მას უმადდესობას მავართთი. ეველ წვრილთ წაავითხა, ბუვრა გათიხა, ასე იძნა: „რასაც ვაძთთა, ეველასი წილი უნდა დუდოთ“. მე ასე შგონას, რომ ამისი უმადდესობაც შობძსდეს, ამიტომ რა ზოლავთსიკა ულადარაკუბა, ეხლავ წაბძსდით, თორემ ამს თქით სულ ჯარში ვიტეუბით და დავგავით- დუბათო. ამ შაბუბით შგონას, რაც აქური ხნობუბა იყო, ილარათხმა რამ წიგნა მოვართო, გარჩეუბით მოვხსესდებოდა. ახალი ხნობი ეს არის: ურთს ამ თვეს ერეუბსდამ კაცი გახლათ, წიგნი არა სქობდა(SIC), სიტუბით ასე მოვახსენას: ერეუბსდამ რა ზარბახნეი შობქობდათ(SIC), ისეუ ხახხიუნს იყოთ, თთხი-ათასი კაცი შეიურათ; ხახხიუნს წავიდა ხახთა, რომ თოფხნს დბრუხნს, და თუ ხახხიუნსი ხასი არჩეუბს, ხოს, აკვდებუნ, თუ არა, ხახხიუნსდამ თოფხნსს დბრუხნს(SIC). ევთასუ: წიგნი რატომ არა გაქუბ? ასე მიხასუხას: შუბი გამოვზახუბილი კაცი იახლას ხახსთა, წიგნებთ წაავითხათ, შახუხუბთ ამს მოაქუსთ. დ თათ იმედი მათქს, ამ თრითდე დეუბუ გახლთს და ახავაც შობიტანოს. ავთ- უხუნსს შვიდმა მიბივეხათ, დამისხარ მახეხათ, დიდს თვიბათ შავახსენათ, ისეუ თავის სარწმუნაკუბასუ არათ. მე სთორჯამთ ვარ ამისი დასხნას, რთგორც გიბძსუბათ. სხამ იბის სიტქეს არ გარდავ- წვეუბ: არ გახლუბთ. შელიქ-შეუდუბისა და ხახის სეუწის ეს იყო, რომ თუ ხეუნს დსახშუდლასუ ხელს აიღუბ; რისაც გზით სამსხურს შობძსუბ, ავარუდებთ. თქვენთ შვილი აღექმხდრე ზარგუდათ, არ ეიც, ბატონის რჩეუბთ წაბძნდა თუ არა, შავრამ ეხლას რომ თქვენთ შვილიხ-შვილი დუბთ ეავთ ეავზუნას, სარქარდაბრით წიგნი შისწერას და სურსათიც უხინ, რომ შამქარშია დბძხდნენ ჯართათ. გუში(ხ) იტონსს ბუდქიხადამ და ჭარადამ წიგნთ მავართთ, შეუდამთ იყო, ზედ ჭარე- ლუბისა, დდისუხადისა და რაბი-ხახის ბუჭედი იჭდა; რომ ზეუნ გოგ- იმშიათ ვართთ; იბრემ-ხახის შვილი მამად-ასახ-და ჯართთ მავიდა სეუნახათ, იბრემ-ხახს მოვათ, ზეუნ თქვენთ მავურბედი ვართთ. ენტეუბთას, არ ვიცი შახუხს რას უბძხუბს. სამეუბრთ, მე რომ გა- ხელი, არას თუშნს მადეუდუნ, კიდევ მოვახსენუ; შახუხთ რომ არ შუბძნას, გორს გახლას შელიქაშვილი მარქარსშვილი და თქ შადახუ-

რისკან ას მთხმტე თუშნათ ზელა. რუა თუშნა ხელათი იუთ და ას სამტელდა თარმტეტი თუშნა სარქრასა იუთ. შოვიდა, კადეც უთხარი, ჩემ-სუმათ(სი) შილახვარათს რა შიხეკდი, რას თუშნის კადეკუდი, მე შილახვარს შიეწერ, ისეე რას თუშნის გამოცართმევეს. შილახვარსაც წინა ახვარაშუბა თათონ ეხახ, ვარაურდი აქედამ აშახთქრებს მიეწერათ, შარტის ერთადამ შარტის დამდეკეკიამდინ შიეცა, რომ წელიწადი იქნებოდა. შერე თქვენი რაქმა რომ შიეობა, რასათ შიეცთო, მე რას თარმტეთ შიეკედი, ამშა რუა თუშნა ხელათი, რას რტდა თარმტეტი თუშნა სარქრასა არის. რაგარც ედა დელო; შეც შარტის ერთადამ დავაწერინე, სახათა, ასდი სახათა, მე შეუინახე, შირი გახედა, აშატომ, რა კადეც იშედი შაქეს, რომ შოუშტონ, ძლიან იშედი შაქს. შეარემ რამ შოუშტონს, სახათს თახოვენ, უნდა შიეცე, კისაც დარჩეშა თარმტეამდინ, შერე იშინა სახათი გახსლეპათ, შეე იეედა, იშიტომ გარჩეპით დავაწერინე, რომ ესდა ერთ თეარს ააზში ექეს შერ-სახეკარს ადდეკენ შეე იეედს, მტონა თრი ააზა გახდეს ერთი თეორი ააზა. ამხაც თრა ააზა ააზათ უნდა შინტეს სარქარს, რაგარც ააზარში სართათით გავადეკს, სარქარს ისე უნდა კისახერას. ეს იშიტომ დავაწერინე, რომ არა თქეს, იჯარა არის, შეეც დახარჯეა, თეორიც. იმ შიეკებით დავაწერინე, რომ სეელ თეორას იეედის კვალათაზე იქნება. რუა თუშნის ხელ(ა)თის შართიც(სი) შიეკეტი და სამდეპრთშაც დავსეი, თქვენიც, რაგარც შარტეპული იუთს, შართელამა უნტეა და ხელათის ბართიც. თქვენი ბართი და შართელამა რა შეობეპა, ამას შიეცემ, ჩემ შიეცემუდა ბართს გამოვართმევე. აბრილის დ, ქქს უ შ დ. თ ა ნ ე ზ.

338. წერილი თანეხასი დედოფალ დარეჯანთან, 45 X 17 სანტ., დაწერილია კალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, აბრილის 7.

ქ. დ'თმან ბეღიერი კელმწიფე დედოფლის შირი შასტეს მათს შინას თ ა ნ ე ზ ა ს. შერე აქ სხვა-და-სხვა ანაეა დიდ ბეერი არას, ზოგიერთი კადეც შომახსენებია. სამს ამ თვეს, შერასკევეს აქედამ

განსახილველი ძირის შვიდი დავითა გახლათ; დედოფლის წიგნი ქქან-
 და, ცარიელი ნუკეები ბუბო იყო, საქმიო არა ჩნდა რა, ემოკ-დას
 ბაძა კარსკენს დედოფლისზე ერთი დღის სავალი აქათა უთავიდა,
 ასე მოგახსენა, წამსვლელი იყო. დღეს რომ ამ ითვის შვიდი არის,
 იცისერა, ზოდოფის დავებარებინა(SIC), მამეხვია, დამუკანა და ასე მო-
 მილოცა: ერთი იენარანი(SIC) მასულა მტხეთანაო, სსკლად კარდ
 აქედან(SIC) ბაყურ(SIC) ქქიანს, ჯარაც იქ უნდა იულისო, დ'ამა უქქესა
 სისარული მოგამტოლსო, როგორც ჩვენ გავიხარენათ. ამის სამახა-
 რთბდაში ზოდოფინის ჩემა სხლეტი მივართვი და ზოდოფინიო რომ
 სსარსეკისშედისს იდგა, იქ იენარალი უნდა დადგეს. იოსებ მინ-
 ბაძი რომ იყო, იბრეამ-ხნთან წასული, ისიც წუხელის გიხლდაო.
 სიტყვიო ასე მოგახსენა: იქილამ თურქმანის ჯარით მასულაო და
 შარულ-მაჭის შვადიც თანა ჭეკოსო, აქედამც აღა-მამად-ხან ერთი
 გუგეიო. იოსებმა ასე იღამარაჟა. ჯერ მართალი არ ვიცით, დ'ათი
 ამ სამ საათში იენარალი შემოვა, რაც ანბაკი გამოჩნდება, ის მისის
 უსადესობილამ მოგახსენდება. ამასე გული დაჯერეთ, რომ კარგის
 ანბიოთ სავსეა. ამრიდის ზ, ქქს უქქ. სამხარობლო მიბოძეთ.

339. წერილი თანახსი დედოფალ დარეჯანთან, 44,7 X 17 სანტ.,
 დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა
 აქვს.

1797, თებერვლის 23.

ქ. დ'ამა ბედნიერი კვლამწიუე დედოფლის ჭარი მათს მთხს
 თ ა ნ ე ზ ა ს მომცეს. მერე თქვენი რქმეია მასათ სლამაჩე შებოძ
 და ერთი რქმიც შებადის*) შებოძ, შედიქს ვიხელი, ცდილობს, რომ
 შებადე იშოვოს და რაც თესდკუფას შევიძლეით, უველას თან გამო-
 ვატანო. ბატონის შვიდას-შვიდი დავითის წიგნიც მივართვი, მასუხს
 ამისი მორამეულა წიგნით შეიტყუასთ და მოგახსენდება. მამოს ს-
 ლამოზე რომ თქვენი წიგნი შებოძა, კვირას დექქები დაკეტილი იყო,
 დღეს რომ თრმბათია არის, თარსადანა გახლდათ, სვალ-ზეც რამე-
 დიც სამარხო ან კალის ქვა და ან შეიდიში გიბისნებოა, რ საც შევი-

*) დედანში სწერია: „ბებადის“.

დებუ და იძიებენ; უკვლავს გახლენ, მკერამ ორი ღიჯის ხეში ვი-
 ვიდე, მე ხელად თერთა არა მქონდა, არც მუთავი მომცა; არც სა-
 ლეონის იჯარადარმა, კლავს ეს წიგნი ორსვე იჯარადარს ვახვე-
 სუთსდიდამ ასე მოგახსენა: ჩემზე აღარ არის დარწმუნად. კარის
 მუთავი ასე მოგახსენა: ჟერ ერთ თვეს არ ვაუღლიათ და რაც *) ბ-
 ტონი დედოფლის იჯარა მიკრთმეკათ. მბლადი ბართი მოხელა: წი-
 ხმძღვარი ევთიმის ძმის წუფსავა ჰქონდა ბართი და სთხოვა: რაც
 ქალაქი იძიებს, მე სიხარულით მოგართმეკ, თქვენს დავუღლიათ
 სიხარულსს(sic) მეც შევიძღვებ, თქვენგან ხმძიგია სიხარული ჩემთვის
 დ'თის წუღლით არის, მამ რას ვაკეთებ, თუ ამ ვხვდის(sic) ვერ გა-
 ვარბეკ, რაც აქ იძიებდენ? წუხელის რომ დამის ერთი საათი იყო
 გასული, მედიქი მაქარა ვახლავთ, სიდედლით ბატონის ვახვე-
 ასე მოახსენა: ხელხმა და ხსნის ასე მოგახსენათ, თუ ხოვრუხმდინ
 არ მოგვემეკეთ, ხელხაც წასულია და მეც დაბარებულა ვართ, ჩვი-
 დმეტი ათასი თუმხა თოჯჯა არის, რომ ერ(ე)ვხში ავრთებენ, ექსი
 წარმაზანი დავიბრებთ, ოთხი ეყნბარა, ათასი ვატი და ხანი რომ
 სიხარულს ეკან უნდა თქვანს აღა-მამად-ხსიან მივიღებ, თქვანს
 ზეთი ჟარა არსდ არის, თქვანს ძაღას ამატებთ და თყის
 ძმის-წუღს ბასხან სა დაღს ჟართი ზღვის შირზე გადახისკვენ ას-
 ტუმრებდა. ხანს ასე შემავთვდა, ორი დიდი მხლდა, ერთი რომ
 ჩემი ქვეყანა ჩავუღლით არ ავიღათ, მეორე ხანდა არ წამართო-
 თა. თუ ამ თვაც მომეკებთ, ახ რუსის ჟარი რთ ვახლათ. ცოტა
 ჟართი ადვილთ დავიბეკთ თავაქალი-ხსნათ. არ ვატი, რა მასუნი ეთ-
 ძება, ჩემთა ხემწიფე, ერთი ვი არ არის რა. მკერამ ეს ერეკხას და-
 ზარკში მარტო მე დაკეხწარ და თქვენც სიდედლით მაიხსენეთ,
 რომ არა გამოეკითათ რა. სხვა ანბუი თუ გამოხლდა, მადე მოგახ-
 სენებ. ამ მარხვში დ'თით ბატონი კანს ქვეთი მხდება, დ'თის
 მადლით, თქვენც კარვით ხელი შეიწეეთ, რაც აქ იძიებენ, აქედამ
 მიიბრთვით, რაც არა, მანდ იქნება. ათი დიჯის ხეში უკვდე ბატონს,
 იქედამ ორი დიჯის იფრსადანს ხელით ვახელით, ბატონმა ადრევე
 მიბძანს. მკერამ ვერხვის გამოუტანე, თქვერვადის კბ, მეს უ მ კ.

*) უნდა იყოს: არც.

340. წერილი თანახსი თვალთვალ დარეჯანთან, 42 X 13,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ხიშნები არა აქვს.

1797, მარტის 5.

ქ. დამა ბუღიური კელმწიფის დედოფლის ქარი მასიკეს ია-
ნ ეზას. მერე ამის მოვახსენებ: თქვენი არა იქნა მუბოთ, ამისი
ხსენივ და არი დატრას ხუმივ არღუთაშეაღა ფარსადანს ხელით
გახელი. ან კლა ქვამ და ან მუხედომ რომ დააკვიანა, ხეში ბრალი
არ არის. თქვენმა მხემ, ისეთი თავლა და სიცივეები იყო, რომ ამ
ზამთარში არ გვეხანა. ამ თვის ა სოლოღაშვილი ზარს გახელათ,
თქვენი შვილი მარიანის მშვიდობით მობძახება დანიაზე მოკვიდო-
ცაეს, და თვის ხედისწერი წაგებოვ ახლო, ერთი მისი უმადლე-
სობისა იყო; ერთი თქვენი, დუდოიანის წიგნივ მოერთო, მარგვლით
შავლე კელმწიფისა მოკლოცა, მერე თქვენის შვილის მარიანის მო-
სვლას მოკლოცა, შესამე, მერე მუხეო, რომ სულ კეთილად მოხვდებოთ,
ამჟამს ეს იყო. და ესევ მოეწერა: ესევ ჩემი ბუღიურობა არისა,
რომ მე და მარიან ერთად ვმსახურება. კელმწიფეს მარიანისაჲც
კანარდინის ბოლკის შეგობა უბრძობა, და დიდი მადლობა მოეწერა
დუდოიანის, რომ მეტად სიყვარულს ახენს. ერთი ახალი მხარეჲცა
იყო გამოსული, იმისი ბირი თქვენს შვილს მარიანს რუსულის წე-
რილადამ ეთარგმნა და გამოეგზავნა, მიხლოდა ბირი მუხედობისა,
გრძელად მოვიდოდა, სოფლის ეს იყო: თვდა ჩეთს აზრადში მასიკეს
მოვალთ და, რაც კელმწიფისაის რიგა ძველთაგან, ისე კურთხევის
მოვიდებო. ვისაც უნდოდეს, მობძახდესო. წიგნები ძველი იყო. დ'თს
ამის ვეკუდრეთით, რომ უფრო ახალი უკეთესი და უკეთესი ანბანი
გამოაჩნდეს. თრს ამ თვეს ემიჯადისი მადანს გახელათ, ბატონთა-
ნაც ქვანდა და თქვენთანაც შედე სოლოღაშინისაგან მოწერილი წიგნე-
ბი. ამისი აზრი ეს იყო, რომ რომელიც მხეზარ დადიანთან იგივე
მაქვს ხემის თავადებით; იმის ვერ გავტოვებ და დიდათ შევეწვეო გრი-
ვოლ დადიანს და კიდევ გამოგზავნიეთო. თქვენი შვილი მარიანის
წიგნივ და მყოფ სოლოღაშინის წიგნივ მე მუბარა, რომ მახსენებინა,
ასევ მიბძახა: „ხემ მკვიერ ბატონს მუნს მისწერე, რომ ამ იმერეთი-

დამ მოხუცი წიგნებისათვის ხუროს აზრენავს, მე მიუწერ უყვლა ზა-
სუხს და კარგათერ გავარაგებ“. გრივად დადასის ხეკწხს მიუწერა,
რომ უმიკ-დასი მადხაჲ მადე გამოგზავნეთო. ასე ვგობენ, მადე
გაისტუმროს. ამ წიგნების წიგნის წერას რომ ხელი მიუყვ, მიი-
ძხა: „ამ წიგნის ვის გაატანო?“ შოგხსენე: „ვაჭრები და თქვენი საბა-
ზი მიკა, ამათ გავატან“. ასე მიძხა, ვერ ვგებდომი, ევაგილი არ-
სად თუასო. ისევე მიფართვი. ხელ-ზეკ მოკართევეს. იტო, თუხილი
მძხვებ და გეგიახი. ქიხასრთე სუფრავი შეტათ ვეად არის, ქარა-
სკან დასუთილდა, ექიმი თათულა სწამდომს. გახჯას შეიდიში გე-
ბხნიანთ, შენმა მზეკმ, რომელიც თქვენი საბძსენი იყო, ერთი ად-
ლიც ვერ ვიშოვე. გუშინ, გუშინ-წინ მოქალაქები გახლენ გახვი-
დამ, ასე მიკანსენეს; არც აქ არისო. დაბალი შეიდიში ბუერი მი-
დის, თავრახის შეიდიში ბუერი იშოკება კარგები, თუ შებძსება, გა-
ხლებ. თამტი, ხაქანდაზი, ქება და სინი მზათ არის, ორი მი-
ხლოთუნი მოსაკვადვად მივე. თუ თქვენი ხება თუას; ორი ჯორა
რომ გამოგზავნათ, გახლენ. ერთა ჯორს თამტი აუკიდეა სეუქარი,
მეორეზე ქება და სინი. ხამ ვატს ვერ ვახლო, გზაზე არ დახე-
კონ. ორმოცი დიტრა კალა ქვა და სინი დიტრა მუხუნდა ამ წიგ-
ნის მიმტანის ხელით მახლეთათ. მარტის ე, ქს უ ე ე.

341. წერილი მედის ძის მირიანისა იოსებ ზურაბოვისადმი, 31X
20 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ზუსტა მხედრულით ხელით,
ნიშნები არა აქვს.

1795, ახვრის 21. მადე კეთილ-შობილთა ა ა ს კ ს
ზ უ რ ა ბ ი ს ა თ, ჩემო შეგობრო!

კარგა ხნით თქვენი წიგნი აღარ მომიხლდა და მე ბევრ სინი
რეგი წიგნი მომიწერია, არ ვიცი, მოგსულია თუ არა. აწ თავადი
გიორგი ავალთვი რახნ ჭეშმარიტი მგზავრი იყო, ამისთვის სთა-
ხლოდ თვისად შეურაცხე, რათა წერდიითა ამით ამბავი ჩემი ვაც-
ნობო თქვენ. თავადმა გარსიყვან ჭავჭავაძემ ას თუხმადის შემამაწია
სახარჯო და რადგან ამისი ქებისა აწ წამომსულიდა და ესოდენ შორს
გზას თუთრი დასტარდება, თუმცა ამას ჩემთვის არ უთხოვინა, მაგ-

რამ შუც სვინიდისი მამხილეს ესრეთის შემთხვევის შინა ნაცვალ-
გებას და ამისთვის თითოეუ შუცაბრობით, თუ დრო დაახლოდ ბატა-
ნეთთან გაატარო როგორმე, რამ ის თეთრი ამის კნეიანს უბოძონ,
რათა მან გზახუდ უთეთრობით შუწუხებს არ ატვიროთს. შოთრეს
ამს კთხოვ; დანელას ცოლშუალი არ დაუტყათ, დითთ ამ ცოტას
ხანში ამსაც სრულებით გამოვისტუმრეს. სხვას ამისაც თავადის [კა-
ორ]გი ავადთვისკან სცნობთ. 1795, იანუარის 21, ჰეტერ, თქვენის
მალად კეთილ-შობილეთისა შუგობარია, შუევის ძე შ ი ა ი ა ხ.

342. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა იოსებ ყორღანაშვი-
ლისადმი, 19,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერ-
ტილი.

1795, დეკემბრის 22.

ქ. ბატონისშვილის ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს ა გ ა ნ უ თ ვ ე ლ თ ვ ის ს ა-
უვარულით და მატევისტეკით სკანონით, ბატონის მადახვარად, უ თ რ-
დ ა ნ ა შ ე ი ღ თ ი თ ს ე ი: მრავალი მოკითხვა მოგზისებდეს. შერე
გუშინაც მინდოდა ჩემს მას იუღანთან მიმეცხავნე, მაგრამ მანდ არა
იხსილებოდა, და ახლა ამ ზარდაიშვილის საქმის გარეკებაში და სამარ-
თადში, ასე ვგონებ, რომ შენც შეარხარ(შიც), და როგორც კუროსეულს
ამაშიც, საღთხეცეს ითანეს, გარეკებისას, ამასუდ შუა ვარ ჩემს
მასთანა, რომ ისეც იმასუდვე დააუგნოს. ამ საქმეზედ ბატონს ჩვენს
მასთან გაცხარე და მოახსენე, რომ როგორც გარეკებული იყოს,
ამასუდ დააუგნოს, რომ ამის თეთრის მიცემა არ შეუძლიან და არც
არა აქვს და ვერც მისცემს თეთრს. თეთრზე ნუ შეაწუხებინებს,
როგორც გარეკებული, ამას მისცემ(ს), თეთრს ვერ უმოყვის და არცა
აქვს. დეკემბრის 22, ქს: უ ნ ტ □. ბეჭედს აწერია: „დავითან რტო სა-
ხელ მძესა, ალექსანდრე მეღის ძესა“.

343. ბჰანება ირაკლი II-ისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი, 26,7
X 17 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის
ხელით, ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, მაისის 27.

ქ. ჩვენ შვიკერად შიდასკარს იოსებს მრავალი მოკითხვა ეუწყოს. მერე ოცდა ოცეტი კაპუტი გამოგვეჩვენა. შაკვივიდა, მადლობეფნი ვართ. ჩვენი მანძილი გვეითხა, ხელე ჩქედამ არ ვეიყრებიით. კიდევ თვეზის გამოგჩვენა რომ მოგვეწერა, როდესც გამოგვიჩვენა, ზოგი მოხარშული იუთს და ზოგი შეშვარი. აღიწერა მაისის კს, ქქს უ მ დ ერეკლე.

344. მოხსენება მელიქ დარჩიას ირავლი შეორესადმი, 31 X 16, 3 სანტ., დაწერილია ქალაღდუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ამნები არა აქვს.

1796, აბრილის 16.

ქ. დან ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მანადმტვერს დარჩიასა და ავეტიქას მისცეს, ჩვენს მოწადეს ქქას გონსას მოვხსენიეთ. ბედნიერი თქმი გვეთოს, რომელიც სამი ახრი გრძინხებიხათ: ერთი, რუსების ბარჯის ხამოსტეხი ურშების გარეგება, მეორე, შეძის გარეგება და შესამე, ჰრავიანტის გარეგება. ჩვენს კელმწიფეს ასე მოხსენდეს: რომელაც რუსების ბარჯი იუთ, სრუდებით ხამაიდა. სამოღდა-ათი ურეში შეშის გარეგების ბძხენს იუთ, თქვენმა შეიღმა გიორგიმ შეაწერა, ზოგი მსხულა და ზოგიც მოღის. მომავლის ვარისათვის უფაღმა ზადეკუნებმა თქვენს შეიღს გიორგის ზიას-ხეთასი კოდი ჰრავიანტი სხხუა და ამის გარეგება თქვენს შეუტეობორად გეწირდა და არც ახბარდარი ქიტეს იუთ აქს და ამის ბძხენს სიმადლის არის. აბრილის ივ, ქქს უ მ დ. შეიღახში თქვენს დუქსების გაკეთება გვიბხებიხათ, ბეჯითად გამუჭებთ და კეოდება. ოთხი შოვი(sic) ამის წიხთ განხედით და ერთი თათვი სედიშიც ახლა გახდება. ამხანად ამხუე უკეთესი ვერ ვამოყესთ, სუ გავეიწერებით დარჩია. ვარში გასასეადი შურის გავჩვენა რომ გვეიბხა, დიად ბეერი შურა წავიდა და ბეერიც კმხადეს წასადებათ. ამისი რა გვებძახება? მდიფანი ივეტიქა.

345. მოხსენება მელიქ დარჩიას ირავლი შეორესადმი, 34 X 15, 4

სანტ., დაწერილია დიბურ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ხახმათია თითო წვრილი.

1796, აბრელის 21.

ქ. დ'თს ბედიერის კედმწიფის ჭარი მათს მიწად-მტვერს დარჩის მძმცეს, ბუდიერის ქეხარ კაცხას მოვასესებო. დეეს სამი დეეს არის, რომ სელმ-მხის კაცა გაიხდათ, ამსოახვე მეჭმანდარი უთრუთაძეადა გაიხდათ. ამან უებოდათ ერთი წიგნი მომტახს. ასე მოქყრათ: რუსებს დარბანდის ერთი ბურჯი დიჭირეს, ხელხა დიდათ შეწესეს. გხვეწებანი: ნუ წავნახდეთთ. ცახეს მოგვემთო. ახლა სხვა დიდრთხი ვარები მოვიდა რუსისა და ვერ კადევ ბოლო არ მიწყვეტადათ. მიხალ-ხახი გხვეწითო: როგორც მამს ხემა თქვენი ემს უთავიდათ, მუნ თქვენსა უმს ვიქმნებით, და რუსები ამას უთუღიანს, რომ დარბანდი მამხდის შვილს უნდა მოვეკეთო და დაღისტხას უფრთხი კაცნი, უფროსი ერთი რუსებს ახლავთ. დეეს რომ არმა-ნიათ, მუდაქ მინახარი და უხბაში კამრუდას კამოვწახუნალი კაცი გაიხდათ. უმალდეკობასთან არხა ჭქინდა, რომ ამ თვაკითო მოგურ-თმევა, და მათ მისასუყახაც მუდაქ მინახის და უხბაშს წიგნი მოე-წერა, რომ ქართუდად ვათარგმნინე და გაახელ. თქვენ სიმადღის მომბსებამდე და ამ მსუხას სიძემდე, ეს კაცი აქ გახლდეთ. აბრელის კა, ქვს უმდ დარჩის.

346. არხა ლუარსაბის თიხისა დარეჯან დედოფლისადმი, და არხაზე მინაწერი ბანება დარეჯან დედოფლისა, 17X10,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1796, ივლისის 15.

ქ. დ'თს სრულიად საქართველის დედაიფდის ჭარი მძმცეს დუჯარსაბის ძაძას. ჩემთ ხელწიფვე! მოსია ჩაცვლისა მუძარათა მუადი ანხა თეთრი და სამი სდავა დეკურა, სამ-სამ ანხაჩა.

მ. ს. ქ. ამაში მაშიცია ექვსა ანხა.

ქ. ქ. კადევ ხახვარ დიტრა ბამა, რომ დიტრა რვა ანხათ იყო.

ქ. ქ. ამაში წამართვა ორ ლიტრა ხსკვარია მარილი, ლიტრა ხუთ ჰერათ არა.

რ. არა შეროც კიდევ გამამრთვა. შეიქნა ჩემი მიტეპული ცაშე-ტა ამაზა. რაც ჩემს შეიღეს დუქნიდამ მიუცია, ის რა ვიცი, სხვა არი. ახლად კიდევ რთხრობსაშვილი მამისია და წელზე სარტყელი შემამ-სხისა, ამისა სამართალი მადირსეთ. იულისის იე, ქვს უ მ დ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. მიღახუარო ასეუი ნაცვალიც შეხთან შოაუფხინე, თრნივე შეხთან აღანარაჲე და ღთის წინაშე სამართლათ შოარივე. იულისის იე, ქვს უ მ დ. დედოფალი დარეჯანი.

347. მოთხენება სულთან მდივანის შესახებ ირაკლი შეთრისადმი, 27.5 X 11 სანტ., დაწერილია ლიბურ ქალაქდზე ნუსხა მხედ-რულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია ორ-ორი წერტილი, მძიმე-ები და წერტილ მძიმეები.

1796, აგვისტოს 24.

ქ. უმაწუაღესა კემწიუყუი უყუღანი ტემდურაინო, რომ იძა-ნეთ, ზარეველი მტერი ჩემი სულხან მდივანია; მესამედი სარგო მატქს მდივანობისა, ამ მიზეხითა აშკარად ამბობს: ბუერს დაფხარაჲე და მდივანობას წავართმევო. ის რასაც დახარაჲეს თქვენი სარქრისა, თო-ხსია თუმხი ერთი აქს თქვენი, რვასი თუმხის ოქრო მოზდოკს მოუვიდა და ორასი თუმხი თქვენ დატკუეთ, სხატრეკლის ბატონის-შვილის ღვეანის ახვარაშის ამითთან და იმდენი მადლაჲი გასიფდულია შორივე და აგრევე დიმიტრი მდივანის ახვარიშები; ასეთს რას შო-გართმევენ, რომ თქვენი სარქრისა არ იყოს? ასეფავ თათა მაჲ-ვარა და მისკარბაშიც. და კახეთში სვიმონ მდივანა დაუძინებელი მტერი. ესენი სიყრენ სხვათ. კემწიუყუი! ამათი ხიტყუით ნუ წამახ-დენ, თუ დახაშუელი მატქს, შემინახებია, ამას იქით გაფთხიდეგით გმსახურეთ და, შერწებნეთ, დიდად კაპკეთ. თქვეს ჭირახუელს და თქვენს ანთებულს სახთელს ნუ გამაქრობთ, თქვენს მადლს სახუელს ნუ ჭადრებთ. აგვისტოს 24, ქვს უ მ დ.

ქ. თრმოცდა ორი ხელი შეკვიბირადეთ.

348. წერილი გარსევან ჰაქიანისა დარეჯან დედოფალთან, დაწერილია ფოსტით ქალაქდზე ხუხუა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1797, თებერვლის 7. შათს უმაღლესობას სრულად საქართველოს დედოფალს, ყოვლად მაწყადეს კელმწიფეს.

ქანთხრო სუფრაჯი გახდათ და რაც გაბინათ, გამომტეხდა და თქვენის სმეიდის(სი) შეწყუბამ დიდათ შემწყუბა. ჩემთა კელმწიფე! თქვენის სიმაღლემდინ მოხსენებელი და შესწავლებელი არას გაუვლია და არც თითქმის ამათის ბრწყინვალეობის გარჯის ფასიც არა იყო რა, რომელსაც თვით ეს ხსენებელი თავადი მოგახსენებსთ, თქვენს თავს ვეიცავ და ამ ჩემს კელმწიფეს, რომ ამ გამად არც შაკისი და არც, რომელიც მიბობს, ამის თხოვნის ფაქტი ჩემში არ იყო, არც სულ და რაც მოწყადებით მიბობს, ამაზე შათს უმაღლესობასაც და თქვენს უმაღლესად გამადლობთ, ჩემთა კელმწიფე! ჩემი უკანასკნელი აზრი და დონისდამო სთხოვარი ეს არის, რომ დონს ასეთი სამსახური შემადგებინოს, რომ თვით თქვენ ირულებელი შექმნათ ბოძებდ ვისავე ვეროვანის საბოძერისა და მე ასე საბოძერი არა მსურს, მერწყუნეთ გეშინათ, რომ თქვენის ვედის მომადლეს მსურს, რისაცა მდღედა ყველა უწყვერვალეს მთხრს ერთგულებას შინა. თქვენის უმაღლესობის ყოვლად მაწყადის კელმწიფეს უკანასკნელი შინა ო. გარსევან ჰაქიანს. 17⁹⁷/₇ 97, დეკემბ.

349. წერილი ეკათიმი ბერისა დარეჯან დედოფლისადმი, 48 X 18 სანტი., დაწერილია ლიბერ ქალაქდზე ხუხუა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1797, მარტის 18. ყეთიდ-მთრწყუნეს სიმაღლეს ყოვლის საქართველოას ბეჯეს, ყურთოსად ბოწყადეს, ოქს-მაყურეს, კელმწიფეს, კოხბერფუნ, ოქსმაწყადეს, ფადეოულს, კელმწიფეს, ჭედან ბეხბოქერეს!

ყოვლად უმაღლესობს თაყუხათ, მრავალ კრძალულებით მოხმეს ვს გაუბედა. ვინათგან ბრძანება თქვენს ოქსმაღლესა კელმწიფეს.

ბისა მუხამს, დღითა მათ ვიდრე ვას მარტანდის სჯარათა მოურავის
საქმეში გახლდა. თუმცა ხვეწმა **ჴელმწიფე**მ ადრე უბრძო, მკვრამ
რუსებმა ჯერეთი არ იხებეს. უსტადოდ ასე მოახსენეთ, შენა ჭარი-
მე: წამება გ:მოყოლო, ტყვეობას აქათ მიტოვდი ჭარა არ გამოამო-
დას. ვინაოვან ბძახება თქვენსა **ო:ქმ:დღესა** **ჴელმწიფე**უისას შქინდა,
ჴე დ'ის მოწყალებით, **ო:ქმ:დღესა** **ჴელმწიფე**უისას თქვენის
სება **ჩამის** და **ჴოვლად** **წმიდის** ხელის **წმინდის** სჯებთათ იმას
სადიდებულად ახებებს და თუ ახებეს რასა და მამრძახება, ვადა მძქეს
ვიდრე სისხლითა დათხვევადმდე, რათა გუდას-მოადგინდ ცეცხლსაგა,
ვისათვან **ჴ**ე დ'ისა მამრძახად **ჴ**ეს **წ**ას მკურ **ჩამით** და **ხუ-**
ღითა და **ჩოწყელე** **ჴელმწიფე**დ რომებულ ზრთა და უმეტესად ხემ
გდახკისათვის **ო:ქმ:წყალებსა** **ჴელმწიფე**ს და უფრთადესად **ჩოწყ-**
ელე **ჴელმწიფე**ს **შ**ედა ბძახდებთ. შე ვადა, შენა ჭარიმე, რუსების
წასვლის ამბავი მოგხსენდითოდათ: ქვეწინათუკმდინ აქ გახლდებოახ.
თუმცა განჯილამ მოვლენ აქ რუსებო, მკვრამ განჯის იხებეს და გან-
ჯას და აქიურს: თათხანას ხვეწს **ჴელმწიფე**ს აძღვევენ, თუ კა ხვეწ
შევაძღვით ამ ცახეში კადის დაუქება. განჯიხანს კა ვერ მოგვე-
შენ, რადვან მირაბა ნაკვით, და ხვეწ გვეუბნებოახ: სულ ამოწვეო-
ტეთო. ხვეწი ჯარა რამ წამოყადეს აქილამ, მას უვას, რაც კინდა,
უწვეითო. კიდრე გვეუბნებოახ: რათაც უზით იყოს, სულ ამოწვეო-
ტეთო განჯი-ხანი და განჯი-ხანის სისხლით. თუ ვარს ვერ დავა-
ყენებთ, თათხანას კა აქ მოგვაცხენ. რუსების წაუსვლელობის კა
ბძახეთ და სხვა ეს მოხსენება კა სადრემლო იყოს, შენა ჭარიმე.
ამას მწყრალიც დადის სადრემლოთათა შევჭკარ უთქმელადისა. მასა
ო:ქმ:დღესობა, ხვეწი **ჴელმწიფე**: ამ მბოთ-კვირას სადრემლობით
მრძახებს გამოამძახებს. სადრემლოცა წაგზა მიახლებოა, ეს სადრემ-
ლოცა უბოძეთ, მასმა **ო:ქმ:დღესობამ** მოგაროჴათ. რუსების წასვლის
კახედ კა ხუ შესწებდებთ, შენა ჭარიმე. ეს კმა ირასი მახეზით
წთმან შემოგვიგდა ხვეწ, საქართველოს კრთა: ღდა ესე, რომელიც
ხვეწის ცადვისათვის გავმხიდა **წ**, ას არიოდეს არ გავსისოდა: შე-
ორედ, რომელიც წელულებიას წამდა დაგუადვა თქისი **ო:ქმ:დღე-**
რასი მოწყალებით, ტყველად არ მიგუახნდა, ამ მახეზებთა შემო-
გვიგდა ხვეწმან შემოქმედმან ეს კმა. არც ხვეწი უთვლდა სისოება

ამთავრებულ უნდა დაესრულებინა, მხოლოდ **ჩ**ე **წ**ისად **ჭ**ამით და სუ-
ლით და **წ**ისად **ჭ**ედანად. ხუთის **ო**ქმადღესის **ქ**ედმწიფის და-
ცვაით და თქვენ **ჩ**ეს მთეუბრას სიმადღის **ქ**ედმწიფის დაცვაით,
ჩე **წ**ის და **წ**ის მშობიელა უმეტესს წყადობის მოგუებებს რეს-
კედმწიფისდასმაც და სისა ადგადადასმაც, ადრის ხუთს კეთილად მოგაქ-
ცით. **ო**ქმადღესის **ქ**ედმწიფებამ სართათ რამ მამობე, აქადამ
შესი ჭარამე, სმა მინადლოუნის მტეა ერთი იუუდაც არ მინიქობა,
სართათ ასეც მე მქვს. ასე მამბლია. ხუთ **ო**ქმადღესის **ქ**ედ-
მწიფე, სია აასი თეუბნა კეობით. თქვენს **ქ**ედმწიფებამ **ჩ**ეს
მთეუბრე კეთილად განუბათ ხამ გამამეტეა, მაგრამ ამ მწეაღე-
ბელით არ მამბეს. **ქ**ედით 1797, **ჭ**არტის 18, **ჭ**რავად კრადლე-
დებათ **გ**აუბედაუ(**სი**) მახსენების ცოდელად(**სი**) ბერა **ე**თობი.

მეორე გვერდის აწილ აწერია:

ჭაქარა მთეუბრე ხიზეს გაახლათ, შესი ჭარამე, მახსტო-
სით: ზურს დამბარდა, თე კა მამბა. მრავალი სელსა კი დამემ-
დურსებ, ვადრე ქს დანებბად.

350. წერილი მანუხარ კატაკოვიისა დარეჯან დედოფლისადმი, და-
წერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თახან ქალადღე ნუსხა
მხდროლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, მაისის 23. მის უმადღესობას, უმ(ო)წეაღეს და
ყოვლად მოწად(ე)ს დედოფელს!

ჭიას უსილდის დიდკორეკეის ხელათ წაგნის წყადობა გეჭნით,
მადღობა მოგვიხსენებია. შერმე იგნატე მდივანი თეუბრეა მადიდა,
რაც მასობის კეობით, ევლად თქვენ მაერ კეეობნა. ეს მოგახსე-
ნათ: ხუთს თანამდებობას თქვენ მაერ ყოველთუბის ცანმზადესუფ
ვართ. ევლადს ხუთ(ს) დანარბეულის მსუსს ჭიას მიმკარბაში გაახსენათ
და იმასობის დავეობარებია და მოგახსენებთ. უმადღესო დედოფე-
ლთ, ყოვლად მოწადლეუ დედათ, უმადღესი მთხა მ ა ნ უ ხ ს ა რ კ ა ჭ-
კ ა ჭ თ გ ი. მაისის 23, 1798, ტფილისის.

351. წერილი მანუხარ კატაკოვიისა დედოფალ დარეჯანთან, დაწე-

ჩილია ორჯერ გაყვიცილს ნახევარ თაბახ ლიბერა ქალაქულზე ნუბა მუდრულის ზელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წვრილი.

1797, ივლისის 21. თქვენს უმაღლესობას, ეოვლად მოწყალე დედოფალს!

სიშინლით თაყვანის ტემს მოვახსენებთ თქვენს უმაღლესობას, რამეთუ ვადგუნული ვართ ეოვლადის სამსახურსა სხლდა თქვენსა შინათ. სათხო ნემდამო უმოწყალესის წყრილის თქვენსა ხენ მომართი შერეულებსა ხეხი აღთქვამს ეოვლადის ერთგულობას და თახმდებობით ხეხითა კამხადეოულ ვართ შოჰნა(დ) სსარგებლად ძეა თქვენთა და ვაკადხეურთ წახაშე თქვენთ უმაღლესობის წარმოცხადება მტარე რამ მასართმევი, მსახურებლად მონას თქვენის, ათი აღდი ღურჯი ანუ ღაჯგარდის ფერი ხეგარდი, ხახეგარ ცუქრული. მართითა ხელისა ააყსუ მდივანი ბეგთბეგეაყის ხელათ და კვათხსუნდეთ ეოვლადის სამსახურსა, რომელად კამხადეოულ ვართ გულ-შოდგინებით, უუენისამდე დავმოებით. ორითო სიტყვა დამხარებითა ათგახე მდივანსათვის, რომ თქვენ უმაღლესობას შახსენებს, ხეხის მოყვარის კამათი კვედრებით: თქვენს შემწყობა მისცეთ, ხეხს დაგვაღათ საუუენით. თქვენის უმაღლესობის, ეოვლად მოწყალის დედოფლის, უმაღლესი მონა მ ა ნ უ ხ ა რ კ ა ჯ კ ა ჯ ო უ ა. ივლისის 21, 1797, ტფილისს.

352. წერილი შილშ თუმანოვისა ალაღე ყორღანაშვილისადმი, 20x12,6 ხანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუბა მუდრულის ზელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „ქ. ყორღანოვს ალაღოს მიერთოს თელავს“.

1797, ივნისის 2. ირწვინავადეო კრატო(sic), მოწყალეუ ხელმწიფე!

ორის თუმნის ბრათი მომართმევა, თათარეაყის მოცემული თელავის ბურნიითის აჯარადარხედა. ამისი თუ კანაკება შეიძლება იყოს: ევადერთ, აღარ დაბრუნდეს ბრათი, თორემ ხამ მოგვსენებათ, როგორის სიღის კაცისაგან არას კამართმეული და მალე

აღარ მოშვეს. თუ არ იქნას, მალე მიიტხნე. ერთსაც ამას ვითხოვ, რომ თუონის ძეგლის ხსენების ტარი ეიარა ჩემს მისხდას დაეთოს და თაყის დედათადათს დარჩენას, ჰეზნას უბძნეთ, გამათართოს და მიითქეთ, რომ მატის სხამსზე მანდა ვაგვეთიბინა ჩემა ხსენდა. კადმუნის ტყევი მოვატანხე შეხაფისა, ჰეტარა იყო, ამიტომ არ მოვართოვი, კადვე უკეთესის შოფხს ვეძრებო, თუ არ იქნა, ისეუ ამას მოვართოვე. უმდბლესა მისამხსურე თქვეჩა თ. შ ი ა შ თ უ მ ა ნ თ ვ ი. აუნისს ბ, ქქს უ ბ ე. ავღაბრით.

353. წებრილი მეფის ძის თარნათისა ადლოდ ფორტანა შეიღობსადნი, 22X10 სანტ., დაწებრილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, ივლისის ჩ. იოსების.

ქ. მისის ბრწყინვალებას მიღახარს, ჩეჩის სარწმუნოს მეგობარს უ თ რ დ ა ნ ა თ ვ ს, მეფის ძის თ უ ა რ ხ ა ა ზ ი ს მიერ ჰეტევემით მრავალი სიყვარულით ავხსიდა მოკითხვა გეუწყოს. მერმე ამისთანას საქმისთვის შეხვანაც რადი მქქს, რომ ჩემგან არ გეუწყოს რა, თორემ, რა სიკვარულია(ა), ბეტონს კვლმწივე დედათუფისაც რადი და კრძალვა შექნდეს ამისთანას კადნიერებისა. დ თ ა ს მოწყალებით ვართ-მა რომ ვაბბრბობ წახვლას, კარგი დვიზო არა მქქს, თუ მასს სი-მადლეს არ ეწყინებოდეს და შეხვან შეიძლებოდეს, კვლის-ციხიადამ ცოტა ზებრის დვიზო გამირიგე და გამომოგზავნე. დიას დიდი მად-ლობდა ვიქებია. ივლისის ვ, ქქს უ ბ ე (თარნათ).

354. წებრილი მეფის ძის გიორგისა იოსებ ცორტანა შე-ლისადნი, 30,2X10,7 სანტ., დაწებრილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიითათ ნახმარია თითო წებრილი.

1797, აგტომბრის ნ.

ქ. მათს ბრწყინვალებას ბეტონს მიღახვარაბს ი თ ს ე ბ ს მე-ფის ძე გ ი თ რ გ ი მრავალს მათის კაის თაყის შესაფერს მოკითხვის მოახსენებთ. მერე მაშეარბაში თსკებ მოვიდა და თქვენა ამბა-

ვა და სიტყვა უთვლიდევ გვიამბო და იმის სრულად და მტკიცესი ზა-
სკის ჩვენის ძმის, ბატონისშვილის აუღანისაგან, სენამ და შენის
სიძის მაშკარაშის იხსენის წიგნით და შემდგომად შენს ამბავს და
წიგნს სუ დაგვადებ, თქვათბრის ე. ქვს უმე გიორგი.

355. წერილი თამაზ ორბელიანისა ალაღუ ყორღანაშვილისადმი,
22,2×9,1 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებით ნახარია თითო წერტილი.

1798, მარტი. ალაღუს.

ქ. მის მადა(ჯ) კეთად-მოიბეგებს ჩემს უსაკვარდეს ნაიღას
ორბელიანს ემივ-ადის-ბაში თ ა მ ა ზ მრავად სიყვარულანს მოკათ-
ნავს მოგახსენებ. ავთანდილის კვლით თქვენი წიგნი მომივიდა,
თქვესმეტის თუმბის ბარათიგ მოიტანა, მაშინვე სუტყაშვიდა ავანე
გაკისტუმრე, ავთანდილიგ თან გავატანე შელაგერს, მაგრამ შელი-
ქებს არ მოყვით: ბატონისშვილის თქმი გვიჭარბით, რაც ბარათი
მოვიდეს, ნურასიგერს ნურას მისცემით. მეც ძლიან შევწუხდი ამ
ბარათის გაურთავებობა, მაგრამ არა გაეწყით რა. ამ შელაქებისთანა
გაუთლელი კაცა არა ნახუდა, ბარათიგ მანდ მოახსენებია, კაცის სხვა
რაცად მოახსენია და ვარავთ, სხამ ბატონისშვილიგ მანდა მძახებია.
სხვას ჩემსა და აქაურს ამბავს, ამ წიგნის მოშტანა მოგახსენებთ.
მარტის, ქვს უმე □. მრგვალ ბეჭედს აწერია: „ემიკალასბანი
თამაზ“.

356. წერილი თათულა ექიმისა ალაღუ ყორღანაშვილისადმი,
33,7×11 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე გავრული
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა შირზე აწე-
რია: „მის მალაღ კეთილმოიბეგებს ბატონს ალაღთან ყორღა-
ნოვს(sic) ლუშეთს“.

1798, დეკემბრის ი. მისს მადაღ კეთად-მოიბეგებს ალა-
ღოს, ჩემს მოწყადეს ბატონს.

ორჯერ თქვენი წიგნი შებობს, რომლინათვისაც გამდღაფ(sic).

თქვენს სსქმსა იმ ისევე, რაც ენახარს ახარია, ჰუკვითს უშუკრები შე-
დოქს, გავვიდათ, ან ავწინით, რაცარც ივსისს, მკგრამ ავანჯდებს,
შეუბნებ: დღეს-ხვად ერეკხის ქარაუახა მთხსეღლედი, რამ ამ არ
დღეში უჩდა შემოვიდეს, რადგის იჯარა ამითა, თეთრს გამავარ-
თიკვით და თავისი სსქთხედი თითხევე წადღესი, ეს ქარაუახი რამ
შემოვა, თუ ამ არ დღეში არ მომცა, შერე ახსუღს დავაქუნეს.
ახური ანახვი, სხეუღების გამთ, დაად მივიღღმ ანის და სხვა რი-
კად ღუკის მიხეწით სთხთფარი ბუკრად. „ბურთილე ანხავს ტურტე-
რან ტქსე ქიაახა“ და სხვა. დავით ბატონისშვიდი ახლა კარგათ სის-
დუბ, შეუღს დავუბარეახე ტქმინ, შკრამ ჟერ არ მიშეკეს, სხხამ
კარგათ არ გამთღკებთ. ვითხოვე, თქვენის შშვადღობის ამხავი მიხს-
ნათ. ქადაქათ, დეკემბერს ე. უ. ჰ. ე. ახდა ბიბს თ ა თ უ ღ ა .

თავში იმვე ხელით აწერია:

ბატონს შათში დამდათ თავს დავუკრავ.

წინა გვერდის ამხახე აწერია:

ბატონს შიღახვარს თავს დავუკრავ, ზემა ქაღის ქოღა თქვენს
თავხით შამივიდა-ქათ.

357. წერტილი შირიან ბატონიშვილისა აღლო კორღანაშვილი-
სადმი, 34,2×11,1 სანტ. დაწერილია ღურჯ ქაღალდზე სუს-
ხა შხედრუღის ბულით. ნიშნები არა აქეს. წინა პირზე აწერია:
„კეთილ შობიღს კორღანაშვილს აღლღუას მიერთოს ღუშეთს“.

1799, ახვრის 19. ქ. კეთადშაბიღლო უო რ ღ ა ნ ა მ ვ ი -
ღ თ ა დ ა ღ თ, ზემა შეკომარო!

ამს წინათ შიღახვარს წავხი მოვსწერე, ბატონის წავში იღთ,
თქვენც ბატონს წერიდი მოვწერეთ, ამ წინეში ჩავდე, ბატონისკან
გი შეუღს მსიხი, თქნითავს ეა არა. არ ეადი, მიხეხი რა არის,
თუ არა გემახეხებთი რა, შიღახვარს ახ მქნ? მომწერე, ვითხოვე, გა-
ღარე, უარდევ და თამარ მომიკითხი, სუ მესწესებოან, ღთა შე მღე
შოვად. თქვენის კეთადშაბიღების მრად სიკეთის მოწადე შირიანს.

17¹/₁₆ 99, ტფიღისს.

358. წერილი მირიან ბატონიშვილისა იოსებ ყორღანაშვილი-სადმი, 33,7×10,7 სანტ., დაწერილია ქალაქზე გაკრული ხელისა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, თებერვლის 14. ქ. შალაფ-შობაღლო, ჩემს შუგანად!

ამ თარიღში მე დ'თა მშვიდადბით ქისტურში ვამყოფება და ამ ციტას მანში ქალაქისკენ ვაბარებ წასუფას. მათის უმადდესობის, ჩემის კელმწიფა დედის ქალაქისკენ წასსება გსცნ. ჭირად, ამისთვის ეს კაცი სსქარად გამოაგზავნა. ვითხოვ: სწორედ მაცოდინათ: ან აქ სდ მახლება, ან ამ მარხვამ სდ თხემის ბრძახვას. თქვენი მისწული ადაღუა თუ მახ ან გახადეით. ეს წაგნი თქვენ გახსენათ და დანთა, მაგრამ თავის ამხებუქქეს არ სჯანს სსახათ(?), დ'თა კარვა თქნება, თქვენი მისავაგ მბრძახეთ. თქვენი შალაფ-შობაღლოს შუგანად მ ი რ ა ნ. 17⁹⁹/₁₄, ქისტურს.

359. წერილი მირიან ბატონიშვილისა ალაფ ყორღანაშვილი-სადმი, 34×11,1 სანტ., დაწერილია ღურჯ ქალაქზე გაკრული ხელისა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, თებერვლის 14. ქ. კუთაფ-შობაღლო ყორღანა-შვილად, ჩემგან ხატავით მისაღებ!

თუ ჩემს ამის შუგანად აწადებ, ამ წაგნის წყნამა ქისტურს ვარ და სწად ქალაქისკენ ვაბარებ წასუფას. თახეთის გზასკენ შეწადა მათს უმადდესობას, ჩემს კელმწიფა დედას ვხელებოდი, მაგრამ ქალაქისკენ წაბრძახება შეეცემი ჭირად და სწორე რომ არ ვიცოდა. ამისთვის ეს კაცი სსქარად გამოავსტუმრე, რომ სწორე მცოდინათ, ამ მომხვადს მარხვას სდ თხემის ბრძახვას? ციტა რომთუ კადრე მახდა ვუმსახერო. ამისთვის ვახხოვ: ამ კაცის გამოსტუმრებაზე ბეჯითი თუა შენგა, კეგის, დროზე მამსწრას აქავარდაც და თამარ. მამავითზე და მკათი ამავი მცოდინე და თქვენც. თქვენი კუთაფ-შობაღლოს ყორღან სიკეთის მამადე მ ი რ ა ნ. 14⁹⁹/₁₄, ქისტურს.

საქართველოს სიბეჭდუნი

360. სიგელი დედოფლის მარიამისა, გიორგი ცოცხეშვილისადმი ბოძებული, ამ სიგელის ჩვენ პირი გვაქვს ხელში პეტრე უმიკაშვილის მიერ გადაწერილი.

1800, მარტის 1.

ქ. წყალობისა მღუთისათა ჩვენ ყოვლისა საქართველოსადმი დედოფალმან, პეტრონმან, იოანის ციციშვილის ასულმან, მ ა რ ი ა მ, ესე წყალობის წიგნი და სიგელია გაბისეთი თქვენს, თავადს მამჩუხუნს, სარდალ-მორჩავეს ც ი ც ა ს შ ე ა დ ს გ ი ო რ გ ი ს, ესე თქვენსს ედიშერს და თებერს და მომავლათ სსხლას თქვენსისათა, ესე რომ მამუღას და ემზად ნაგებთ იუფეთ, ჩვენც ამისთვის გაბისეთი ვმათ მათი უმადლესობისაკან შირის სსხსხუად ბოძებული ჩვენა სეკეთარა სიუფელი იორჩადაში ახალთა თავისის სმართლიანის სმძღვრებათა, რაც იქ ვაგნი სხლდობეს, რომელიც მათს უმადლესობისაკან მოსებთა კაცია, და ზოგნა ჩვენ ჭარბად და განუადამ მოგვეყვებინა და დავციუებინა, და სს სხლდობიდან, თავისის მათათა, ბარათა, ზახვანის არხათა და ყოვლის სმართლიანის სმძღვრებათა. დებრთმან ჩვენის და ჩვენის შვილების კრაველებში მოგახმაროს. მარტის 1, ქვეს უმს დედოფალი მარიამი.

თავში უწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფემან, მკათარმეტრემან გიორგი, ამ დედოფლის მარიამის ბოძებულს წყალობის სიგელს ვამტკიცებთ. მარტის 1, ქვეს უმს □. ბეჭდის აწერია: „მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა გიორგი“.

361. წერილი მეფის ძის დავითისა სერგი ლახარითან მიწერილი, დაწერილია ორათ გაცეცილს ნახევარ თაბან ქალაქდუხ ნუსხა მხედრულის ხელით. მიწებთა იშვილათა ნახმარია თითო წერტილი.

1801, ივლისის 1. ჩუთა მოწყალები იმდემწიფე, ს კ რ ტ ე ა დ ა ზ ა რ ი ს!

თქვენს ჩემგან დიდად პეტრე-სიგემა წერილი მივადე, რომელმან დიდად განმცხრო, რომელშიაგ ტერ-მელქასეკვის სსხლობის

კამტარხანს განმარტებდა ვეძახუნისაჲ ჩემგან ჩუბის მიტეპით და რადგან ამით მხატრობებდა არაჲს ჭკვანდათ, ამისთავის, რადესაც თითონ ის ტერ-მეფისიუდეკ მისდაცს მოვა და აქადამ წამუყახის კაცს ვისმე მოეჩხნის, წამოიყვანს და ან მისდაცადამ თათონ ვარდ-მოეშელებია, და თქვენის თხოვანსძემს სრულეანსა მიიღებს. მაგრამ, კვთნებ, რომ აქ ამ აწმუის დრომა რა ამაჲა იმუყაყება, ან არ მოე-სხუნებათი და ან არ არის მტეიდე, თორემ თქვენი წეროლია აქურის დაწყოთიღების უანგებო არ აქნება? აქ მოთავა ხანაღნიკმა დაზარეუის ყოველს ჩემს მტემდეანს და მძარეებელთაზედ კელი ამდებანა და თთხი კაცი ვამთარხა, რამქალითაჲც თუთ მუდღამი მძარეებელთებ, და რაც აქ ამბავი და ან საქმეები დაქწო, ყოველივე სახტრელის მამის ჩემის თხოვანისა და დროე რასტოყნისისაჲს მეორედ ვით-ხელის და ვითარვის და უღიანარისაჲს მოტახიღის ყოველიურთ უგხო და სხვა არის, და ამას ვარდა ვითარვის და ქლესანარისაჲს მოტახიღის ატეოწყედ სეჲუთარედ ჩემგანაც რადეჩისაჲ დაშტეტიყ-ლისა და დართულისა ზეხტეებისა, რამქალიც ვითსაჲც, ყოველიურთ წინაღმდეგობა არის. ვსთქვით, რომ უბედურება სთავლისაჲს დიდა ხნია ჩვეულებად შემთხულა და ვითამ მეც ერთა გავუბედურდი. მაგრამ ამ მართლამ ქვეყანამ თავისს მორის დაშკადრებულის ერთ რა დაშკეს, და ან რას შესტოდნენ, რომ ამისთანს უანხთანს და უწესას უბედურებაში მთაწიეს, რომ თთხი უწიგნთა, უწევრთელთა და უსტორითთა გვამთავის ეს მართლად სმ, თო იტახეკობადეს და ასე მოედეღად და შწინარედ რჩესადეს? ეს დიდად მაკვირვებს, რომ რაც აქ ვითარება და ტხეტი დაქწო, დრანდელის თქვენთან დაწყოთიღებისაჲს ყოველიურთ უგხო არის და წინა-ღმდეგობა და ამისთავის ვითაჲც, რომ მარჯვედ მარადანთა რა მთხეიარ, და რთ-გორც თქვენი მამელის სეჲვარულა და ერთეულეობ ვიგადე, ასე მი-ოქნეთ და ან ვადეკ რატორც ჩემს თავს თქვენის შეყვარებულად და ზტეოც ტემულად ვაგნობდე, ასე აზრითთ ამ სთავის საქმის ვარდ-წიგეტიელამდის, სეჲუთარედ ხანქართი კელდეჩი საქმის ამის ვით-რება ყოველივე წეროლით მძარანთა, და უანხსეხელ ვვლად შეკვე-დრება თავს ჩემსა, ვათა მამისა ჩემსა, რათა კან(ს)ოვედ დაუწო-ვებულად უმამო ესე. და თუ ამ დაზარეულს ამ ხალხს არ ჩემოსნით

და ეგნატი თუმანაშვილს, რომელიც დროდგან მეუფის ირაკლისა აქა-
მოძღვე ზე-განად აღმოაჩენილია მთელს ქართში(SIC), და ერთი უწყსო გა-
მაყა რამე. მე ახლავ მომხსენებთა და წასუხსნავ არვინ მისცემს, და
ნება თქვენია, და სხვებ ზატაფის მტყუპელა ნადავგ ვებები მონებრი-
თა სხინათ.

მოწყადე კელმწიფის, თქვენის აღმატებულების, ჩემის მოწყალის
კელმწიფის უმდაბლა მონა, მეუფის ქე და ვ ი თ (ჩართულთ). 1801
წ. ივლისის 5, ტფილ.

362. მოხსენება ბევთაზეგ მდივნისა დედოფლისადში, 33,7×15,5
სანტი., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნაშ-
ნებათ იწვითათ ნახმარია ორ-ორი და თითო წერტილები.

1801, აკტომბრას 25.

ქ. დ'თნ შათის სიმაღლის, ჩემას მოწყალის კელმწიფე დედო-
ფლის ჭარი შათს მონას ბეკთა ან ბეკს მომცეს, დაურდომით ქე-
ნას კოცნას გაუბედავ. შერე თქმები გუბათთ და აქაურის საქმეების
გარიგების ვითარება გუბათთ და გუკითხათ. ჩემო კელმწიფე! მე
ბრძანებისამებრ თქვენისა და თანამდებობისაებრ ჩემისა, რაც რამ მტო-
რე აღსასრულებული საქმეები არის, ზოგი აღმისრულებათა და რომე-
ლიც დაშთამიფი არის, დ'თითა და თქვენის იეღნიერებით, იმასაც
გუნდილათ, რამ გუების გავარიგო. აღს გახლავსთ აღებული. სიმა-
ურეში ან ათხი მოუხდეთა შურს, ქერს და სამარხოს; სწორეთ აწ-
ეული არ მაქვს, რომ მომხსენებინა, ზოგი ქვეყნითა დგას და
ზოგი გოდრებით, ამისთვის რიცხვით ვერ მოგახსენე. აღადამ გი-
ახელ ქცხინუადს ზურის სსთოფლთ და რაღა მოგახსენო თქვენს სი-
მაღლეს ამ ზურის აბეჩხარობა. ამ ზაფხულდ რუსების ცხენები და ან
სხვა მოსაქმეთ თაგადიშეადებისა, სხვისა და სხვისა, სულ აშეებული
ჭოლოთა ამ ზვარძთა, გაუფუტებათ, რომ სსამის აქ ხდებინა ვნა-
სეთ, რომ მსხმთიარეში აშეებული ცხენი შეეშეთ და ასე წაუხდინათ,
მაგრამ, რასაც მოუხწარ, კი აღარა წამიხდენინებთა რა. ზვარს გამო-
ვიდა სიმაღლა-რეც კოკა სხვევარი. აქედამ რაც ზვარსულ დანახარჯი
ქქონდათ, წერილით სარწმუნოთ; ანტი კოკა შემარდიშვილს სვიმო-

ნს მივედ და სიმა კოკა შერმაზხანაშვილს. ზოგი მუშას მოუნდა, რომ
 ზატაც სოველზედ ჩემთან გახლდათ. ომან დაქართვივის რომ დან-
 ხარჯის მოუხსენიათ, ზვარზედ ამდენი დანხარჯი მაქვსო, თქვენს
 სიმაღელს კვახა წერეთლის ზირით ამ დანხარჯის შეტეობა ჩემ-
 თვის რომ გეძახათ, მოვივითხე და ათათხ სიმაზრადიშვილი აუთან-
 დიდე: ამხანაგან გამოგზავნილია, ზურის კრეფაზედ ჩემთან გახლდათ
 და ეს დიდ ბეჭდს დანხარჯს აჩენდა და ხსენარს გამოსვალს ით-
 ხაყდა. მაგრამ ჯერ-ხანათ ვერ მივე თქვენს მოუხსენებლად, და რაც
 ახარადმ სამუშაოთ ვაღი აქლათ, ის კი კარდუხადე, როგორც შე-
 მათ სწერათ, ოცდა-სამი კოკა მივედ, და სხვა დანხარჯსაც მოგახსენ-
 ნებენ, მაგრამ მატკენი არა ჩანს რა. ზატაც წვრილად მოგახსენებთ
 ამ ზურის საქმესა და სენს თქვენის სიმაღლის არის. თუ კიდევ უმ-
 ძებთ რასმე, თქვენია ნება არის, წყალთა იქნება. ყველას ზატა მო-
 გახსენებთ. ეს ზვარიც ისე წახუნდებით, რომ კელს არავინ ჭვიდებს,
 ათი წელიწადი არისო, რომ არ დანარულათ და არც სხვა სიკეთე
 მასკემათო. სარის მოგაღწეზაზედ მუშით შევეწიე შეზურესა, თარემ
 ხელს აღარა ჭვიდებდა. ამ ზურის მუშაობისა ნება თქვენია არის, რა-
 გორც იხებებთ, ვამყოდ ისე ბეჭითი გახლდები. რაც კაკალი კარდა-
 რჩენიდათ. ზატამ ხას და გახდათ დანერტვაზედ, მე აღს გახლდა
 და ამ კაკალსაც დავამტკრევიებო და სოველთ გახლემ, რაც დადგება.
 კულენა რამდენთაც აქვსო, დაკსწერე და გამოთარებთ კი ჯერ არ
 გამოთარებთ. დაწმენდილი რომ ავიდა, ისე სვამს; და თარხანი
 კაცნი უარსებენ, კულენათ არ დავიდებით და ისე, რაც შეგვიძლია,
 შავართმევეთ. თარხანი კაცების სი მაშიროთმევი და რაგორც მთ-
 მისხსენებთ, ისე უთხოვთ. ურიების სხთადის აღებისა რომ გეძახ-
 ნათ და თითივე თეთრის დებულეთ, ესენი მოგახსენებენ: ჩვენ თუ-
 თარი არა გვდებთ რათ და არც მე ვიცა ამითა თეთრის დებულეთ;
 და, როგორც მხედდამ შებრძანება, ისე აღვასრულეთ. სხთადის მორ-
 თმეკვასაც ზოგნი მოგახსენებენ, მოვართვითა და ბარათი კი არ უტო-
 რავსო და ზოგთ კი ყარამევე, ესაც მოვახლებო ხოლმე. აქა-იქ სიფ-
 ლებში კაფანტულანი გახლავს, ერთის ადგილს მოყროთ რომ ესახლენ,
 ამთიგან ხამსხური კარგად შეიძლებს. სიმა ლიტრა სხთადიაც ზატას
 კელთა მოშიროთმევი და რასაც კიდევ ავიდებ, იმასაც მოვართმევე.

მე რამე იარაღები შებოძა თქვენის რძლისა და დედოფლის მოახდეს
ეიანსა, ხუთა თუმანი ხამე საქარას კელათი გასხედ და რვა თუმანი
ქალაქის თეთრიც ზაატა უნაძის კელათი მომართმევა ერთის ზარკით
დაბეჭდილი და დანარჩემსაც ამ ერთს კვირასედ გავაროგებ და მო-
გართმევ. აქამდის სთვლას მიზეზით ბაზარი არ იყო და ამან დამ-
გვიანებინა. ნუ გამაწყრებით, ჩემო კელმწიფევე. ზაატას აქამდის და-
გვიანების მიზეზები აღუჩნდა და აქამდისინ ამან შეაყენა. სხვას აქა-
ურის საქმისს, ეველას ზაატა მოგახსენებთ. და წვალობას ვითხოვ,
რომ ეს ზაატა არსაოდ დღეზედვე გამოისტუმროთ და დაითხოთ,
რომ მარტო გასლავარ, ამ თქვენს სომსხურებში შემეწიოს, ჩემთან
გახლდეთ; სხვათაგან ამან სუჯითაბას უფრო გხედავ და, რაც იქ-
შები იმისთვის დამაბარებთ, ის იქმეიცი შებოძოს. ჩქარა გიანდოსთ
აქა, რომ რაც რამ წამოსალება იქნება, დარეის დავამუროთ. ამასაც
მოგახსენებ თქვენს სიმადლეს: აქურს იჯარას შედახაშული ნაიე
სარწმუნოს ამხანაგით ათხოვს ის თხმთიე თუმანთ. ამამი თარმეტი
თუმანი ხალათი, თუ ირებუდეთ, შარადამ უბოძეთ ზაატას ხელითა
და მე თამასოქს გამოფართმევ და მოგართმევ. ამ მოხსენებით, ეს
ქცხანავადის იჯარა ამ კაცის აღებული არის და ნება გაქვსთ. რადამ-
ბურს კე, ქვს უ მ თ. სხამთრო სახლისა რომ კვირხათ, ეველას
გამოურნადე და ზოგნი მხედ ხელებას და მართმეკას მოგახსენებენ
და თუ ვინმე აქ მამაბარეის, და ჩემგან მოგერთმევათ.

363. წეროლი თამარასი თავის ძმა აღაღუ ყორღანაშვილისადმი,
დაწერილია ორათ გაყცილს ნახევარ თაბახ ქალაღზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1805, ენკენისთვის 8. შადად კეთილ-შობილო უთვლო,
საყვარელო ძმაო ა და დ უ ა ე!

უმადლესად საყვარედიანს ზატვის-ცემეს მოგახსენებთ და
თქვენს უნებულად ცხაგრებს დოს ვითხოვთ. წარსრულს თვეში
თქვენა წიგნი მოგვივიდა და თქვენის(ში) ნახვის თღით გვასიამოვნა,
(გ)მადლობთ, თქვენს ჩვენად მომართის დამურთის საყვარელს რომ
ვიდეკ გხსამებუართ და თქვენის ამბოვთ გვასარეთ. ვიციოთ, თქვენის

მოწყალებისაკენ, რომ ჩვენს ამბავს მოხსენებთ, რაც უცხოისს გა-
ეწეობა, მშვიდობით ვცხადებთ და სხვა, რომელიც მოგვწერა, რა-
საკვირველია, ჩვენსა შეძლებით, თქვენის ბედნიერების მცდელი ვართ
და ვიქნებით, და უოვედს ჟამს მოვასხენებთ ბატონს და უოველოვის
იმუდსაც გვიბძინებს, რომ დროს ვუღიო, უდროით ხომ არ შემოი-
ღიანო, გაურიგო რამყო, ასე მინდა ჩემი მოხსენებაც ცუდათ არ ჩავა-
ტარო და მის გაშვებით რაღა სიტუაცია გვექნება, გვეწმენე; რომ
უოველოვის ჩვენის გულიდამ და თაღლიდამ განუშორებელი ხარ და
არც დაგვიწყებხარ. და ჩვენის შეძლებით თქვენს ამბავს და ბედნი-
ერების ცდას უოველოვის მოვასხენებთ ხოლმე და ვცდილობთ. ვინ-
ცა ვინ აქ არიან, ხუთი თვე არის, რომ მიწერილი არის და ჟერ
არცა არა ამით გამოხსენდით და, მათ რომ მოხსენიან, შენს საქმეს
შეუდგებით. მაგრამ ერთგული გული არ დააშლის, დიდათ გემდუ-
რით, რომ არ წამოხვედ, და შენს ალაცს სხვანა თაროთარებენ და
გახარებულნი არიან და ჩვენ შენის გზისაკენ გვატარაძის თაღა.
შენგან ის იმედი არა გვექანდა. სხვა თქვენ და თქვენის სახლობის
ამბავს გვიბძინებდე, რომელსათვისაც დიდათ მადლობელი ვიქმნებით.
თქვენი მადლ კეთილშობილების კეთილის მოწყადე; მოღარე და
თ ა მ ა რ ა. ენკენისთვის მ დღეს, 1805, სხვ ეტრეობს.

დედოფალისეულმა მოკითხვის მადლობა მოგახსენათ და თათო-
ნაც დიდის სიუფარულით მოკითხვა მოახსენა.

ანდრეამ სიუფარულით მოკითხვა, მატამ და გიორგი მოკითხვის
მადლობა მოგახსენათ და თათონც მოკითხეს.

ჩვენს სიუფარულს თქვენს გზიანს, ჩვენს სასამოფნოს ზირსა და
გულს ვაკოცებთ და მათგან ხახვს დმურთს ვთხოვთ, რომ მშვიდო-
ბით იმულოებოდეს. აგრევე ჩვენს სიუფარულს ანახნუმს და ზურხანს
ჩვენს სასამოფნოს ზირს ვაკოცებთ, აგრევე დაკითხ. ანახნუმთან
ცარიელი წიგნის ბოდიში მოგვხადეთ. შენე მომიკვებთ, ჩვენ არც
თქვენ და არც თქვენი შვილები არ დაგვიწყებთ, მაგრამ რა უქნათ.
ანახნუმის ასლავარდაც (შიც) სიუფარულით მოკითხვითხე, მარინე, შენ იცი,
როგორ კარგათ ამბობთ.

წინა გვერდის აწივზე აწერია:

ბატონისშვილმა მირიანმა სიუფარულაანი მოკითხვა გიბძინა, ცალ-

ამ წიგნი იმიტომ ვერ მოგწერა, რომ არავის სწერს: ამხან, როგორც იცნობთ თქვენს მოწოდებო, ისე ცდილობს.

მანიბამ პეტრის ცემით შაკითხვა მოგახსენა.

შოამ დიდის პეტრისცემით მოკვეთილეთა, როგორც თქვენგან ვიცოდეთ. მაგას კი არ ვ(ა)ხსომივართ, მაგრამ ჩვენ კი არ დავვი(ვ)წეობა.

364. ბძანება ირაკლი II-ისა სპარსულათ დაწერილი და ქართულათ ნათარგმნი, რომ კორანოშაძეს მცხოვრებლები „ეთემულები“ მიეცეს. დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თაბახ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1750. სათარგმნი საქართველოს მეფის ირაკლის ნაბოძარი სპარსულის წერილის ქარტიდამ.

გიბძანებთ თანხმობით: რადგან მიცემული ჭქონია მამის-მანით, ჩვენის წერით და ბძანებით, რომელიც მცხოვრებულნი იმყოფებიან და სასულ-ეწოდების უთუშეზღები, რადგან ესენი ჭქმშიაიტობრივ ამ ჩინებულს მოხელეს კორანოშაძეს ეწოდების, კვლად შერც კადლეკ იმით და მათი მუქეადრესაც, რომელიც გარდაცვალების ვამად დარწამილად აღიას, ან რომელიც დაფანტულან და სხვათა ადგილის დასანდებულან, ვეკლავუ უბძანებ: თუთაუულად შეკრიბოს ისინი თავის ადგილს და მიეტეს დაუმრავლებრივ ზემოხსენებულს აღიას, თავის სამძახებულს და დასამორჩილებულს ჭქემუ.

მათის უმადლესობის, საქართველოს მეფის ირაკლის მეფებით ბეჭედით დასმული არს ბეჭედი.

365. პირი ბძანებისა ირაკლი მეორისა მოხელე კოფაჩისადმი თათრების მიცემის შესახებ, დაწერილია წინა ბრძანების ქვემოთ იმავე ხელით.

1750, თებერვლის 19. სათარგმნი ქართულის წერილიდამ ნაბოძარი მათი უმადლესობის მეფის ირაკლის ქარტიდამ.

ჩვენ მუფემან ი რ ა კ ლ ი მეორემან, გიბძანებთ უთუელს ჩვენს კახეთის თავადთა და აზნაურთა მოხელეთა, რომელიც ამისი დაფან-

ტუღნი ხდებნი არიან, ამის საბოძების ქვეშე ხამოაფხი თათრები ამ მოხელეს კოფჩის მიეცეს და კიდევ შეასდებიანთა და უჩვენათ კატომოფარეუმის მსახურება, რომელაც კეთილის ჩამომავლობისა არის და მსახურებისა ამისგან ჩვენთან უნდა მიეცეს მაგერა სსსოდელი და მიტეშულ არს ესე ნაბოძარის ქარტი სამეფოთა ქადაქს ტუღლისს, თებერვლის ით, რიცხუს წელს 1750.

მათა უმადფესობის, საქართველოს მეფის არაქლის მეფის ბეჭდით დასმული არს ბეჭედა.

ხათარგმნი ზირველ ქართულ წერილიდამ რუსულათ, გადმოღებული ბაროდომე შაირისგან მიერ(ში), და რუსულიდამ ქართულად გადმოვიდე ელთარ მათევიანა ჭიდაძე.

- 366.** წერილი იმერთა დედოფლის ანნასი, მეფის დავითის მეუღლისა, ალალო ყორღანაშვილთან, 23,5 X 10,7 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

2796, იანვრის 23. ა ღ ა ლ უ ა ს .

ქ. ჩემს საკუთარს მეგობარს, ყო რ ღ ა ს ა ს მ ვ ა ლ ს მ დავასს, დედათადა ა ს ნ ა მრავალს და-ძმურს მოკითხვას და კარგათ უთხრის წადაღს ვისურვეთ. მერმეთ წაგნი მოგაწერათ და მრავალა ბოდიში მოგუთხიავთ. თუ მეგობარი ხარ, ჩემთან რად გტყობება? ამას მარად კითხოვ შენის მეგობრობისგან, რომ ბატონს დედათადას ჩემს საქმეს მოგორიბდე და ჩემს ათას არ დააყაწყებ. სხვა თქვენს ამსაყს თუ არ დამხელებ და მომწერ, უფრო მეგობრობა იქნება, და არ დამოვიწყებ. იანვარს კბ, ქს უნდ □. ბეჭედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

აშინაზე აწერია:

ქ. ჩვენნი მტრობისა და მეგობარნი. ვინც იყვნენ ბატონის ამაღლა, ერთობით მოკითხვა უბძნეთ და შთახსენე.

- 367.** წერილი დედოფლის ანნასი ალალო ყორღანაშვილთან, 29,2 X 10,1 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, თებერვლის 11. ა და ღ უ ა ს.

ქ. ჩემს ძმებრ სევეარედს, ბატონს ხათდასს, მდივანს, დედოფალი ანნა მრავალს მოკითხვას და თქვენს კარგათ ყოფნას ვისურვებ. მერმეთ ვიცი ჩემს ამბავს შაიხსენებ). დან შენი დედოფლის მტერი და მტრული შეწყუხოს, რაგორც მე შეწყუხებულა ვიყო. ჩემი საქმისათვის მზრუნველი არავინ არას და ეს თურამეტი დღეა; უღუფავრ შამშრეს. ერთი მხნდალი და ახარვეშს მქანდა, ისიც გავეიდე. ამდენი ცხენი და კაცი მეავს შესნახავი, ნახე რა შეწყუხებაში ვიქნები. ახლა კაცი ვახელ ბატონს დედოფალს და ვითხოვ შენის ძმობის და სიუვარედისგან, რამ ამის სიმადლესთან მადე წიგნი მააწერანე, შამშილით შინც არ ამოვწყდეთ, სხნამ აქა ვარა, და მერმე, რაგორც ბატონი დედოფალი იზრუნებს ჩემს საქმეს, ისე იქნება, თორემ შავის მეტი მაწყადე არავინ მეავს. რადა გვედრო. ჩემს კაცს შენ უნდა უწინამსდრო და მადეც გამოსიტუმრო, ბატონიც ახვეუ და ბეჭითად მაიქვე, ჩემო სეუვარედო ძმაო, თებერვალს ია, ქმს უ ზ ე □. ბეჭელს აწერთა: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

368. წერილი დედოფლის ანნას ადლო ყორანაშვილისადმი, 32,2×12,3 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უზის, მაგრამ დაახლოებით წერილი 1797—1798 წლებს ეკუთვნის.

1797—1798. ა და ღ უ ა ს.

ქ. ძმაო და ხათდავ, დედოფლის მდივანო! შენი და, დედოფალი ანნა მრავალს მოკითხვას მოგახსენებ და სმსხერას სერვიდს. მერე ვიცი ჩემს ამბავს ივითხამ და რად(ა) შავახსენა და ან რა ვითხრა. ვედას ჩემს ამბავს ბატონის წიგნით ცნობ. მოვედი, ადაღუგე, იღუფა ადარ არას, ვერ ჩემი მწუხარება და მის უკან ეს შამშილი, ვინც ბუერი აქვს, იმასაც დეკმა ვერ უშოვნია, თორემ მე ვინ მომცემს? გამოსეკე, ვარ ასე მწარეთ შეწყუხებულა და გაჭირებულა. ახლა ამას გეხვეწი: შენ და მდივანმა ნახეთ ერთმანეთი და, რაგორც შავობდეს, ისე მომწერეთ. თუ ან დმერთი გიუვართ, ან ქრატანი

ხართ, ერთი მიშველეთ რაშე. შაობისა რომ მოგეწერა, როდისღა გგნახა, რომ იმ ბატონის ზირა რომ ვეღარ ხსენს, აღარც ერთი აღარ მოგეკარენ; ვინც შაახსენათ რაშე, ეველას გაეწერა და ვეღარაგინ გგნახა, შეშინდნენ. აჭმდის ხომ მატუეუკს და ახლა მუც რომ შევიტევე და აღარც იმ ბატონმა დასდია საქმეს. ანა რაღა უნდა ქნან? ისინიც წუხან, მაგრამ რა ქნან? ბატონის ბატონობა არას ვაგის არ შეუქდიან. ახლა ჩემი ხეყვას (სი) ეს არის: რახანც ამდენი ჯიონხული დასდევით ჩემზე და დამობის სიფარულა გაქვს, მიღასკარის და შენ ერთმანერთი ნახეთ და როგორც ჯობდეს, ისე ქებით, შეშეწიე, ჩემს დღეში ასე გაჭირებულს ვერა მხახვ. ჩემი სიკვდილის დღე ეს არის. შენის მშვიდობის ამბავს ნუ დამეკლებ და ამის მასუხიც მალე მიბძახე, ბატონო □. ბეჭედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

369. წერილი დედოფლის ანნას: აღიღო და შიომ ყარაღანაშვილებთან, 35,1 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდუზ ხუხუა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი დაახლოვებით უნდა ეკუთვნოდეს 1797—1798 წ.

1797—1798. ა და დ უ ა ე და შ ი მ შ

ქ. ჩემო საყვარელო ძემო და მდივებო! დელოყადი ანნა მრავალს მოკითხვას მოგახსენებთ. მერე ვიცი, აღადუე, ჩემს ამიავს იკითხამ და მაგ საბაუყადმა ხამ ასე გამიშვა და ვარ ასე შეწუხებულდი. ახლა წასვლას ვაძირებდი, მაგრამ ბატონისშვილმა ადექსანდრემ არ გამიშვა და ვარ ახლა ასე. ანა რა ვქნა? შენ იფიქრე, და შეც ასე ვიფიქრე: ისევე უერგას ჯობს ჩვენი ბატონის დელოფდის. თუ ასე მოახდენ საქმეს, შენც და შაობიც უცადე; დელოფდმა ერთი წიგნი უბოძოს ბატონისშვილს ადექსანდრ(ე)ს, რომ მაგის წამობისგინამდის, ან ჩემის საქმის გარიგეამდის, ბეჯითათ ჩამაბაროს, რომ იეჯითათ ერთი ეს გარიგე და, შიომ, ერთი ბატონის მაწერინე წიგნი, მეუკს კადეგ; როგორც დელოფდის წიგნი იუოს, ისე შენც უცადე. შიომ აღადუე; მეორე ტახისამდის გამირიგე ჩემთეინ და ჩემის იუახდუბისათვის, სამი მეუკს; ათი კაცი მხლავს და მათთვისც მიამეხმარე.

მესამე კადრე ეს, რომ უღუფა, თუ ღმერთი გწამს, შეიდი თუმანი როგორ გვეუთოება სამს თვეს? ხამი გაეწუდღათ, ალაღუფე, შიშში-ლით ილაფი არ არის. მესამე ეს, რომ უღუფა გარგი გაშირიგე, რატე გაშირიგე, ზარაფხანაზუდე გამირიგე, სხვაზე არ მანდა. ხანვეარი არ მოგვრეს, მაგას აკლდება და ჩვენ არ მოგვრეს. ალაღუფე, ახლა ეტადე კადრე ხამეტნავათ, თორემ გიკვდები, ღმერთს ერწმუნე, და ჩემისთანას დას ვერ ამოგინი, და შერე ღმერთიც მაგიერს გადაგიხდის; თუ შე ველანას შვეიძლეი. სხვას ჩემს სიტყვას ეს ჩემა კაცი მოგახსენებს □. ჩემცნეს აწერია: „სრულიად იმბრთა დედოფალი ანნა“.

აშიაზე აწერია:

ბატონმა რომ წიგნი გამოატანა დედოფალმა, ისიც ეუფთაემე წინამძღვარმა დამტეუკა და წამოიღა და არ დამხეხა. გამიხვე ახლანდელი ბერი და მღვდელი!

370. წერილი დედოფლის ანნასი ალალო ყორღანაშვილთან, 34 X 10,5 ხანტ., დაწერილია ქალაღმზე ნუხხა მადრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი დაახლოვეებით უნდა გეუთვნოდეს 1797—1798 წ.

1797—1798. ა ღ ა ღ ა

ქ. ჩხაი მდიანს! შენი და, დედოფალი ანნა, მდინათ მოკითხვას მოგახსენეს. შერე ვიცი ჩვენს ამბავს იკითხამ და ვურავართ ამ თულაფში უსარგებლით. ახლა ბატონს დედოფალს(ს) შემახვეწე და შემავდრე; მის უფრო; მაგის ორგულს ნუ ეავს მოწვადე, შე არვიბ მუვანდეს შემანადე და მოწვადე. ასე შემახვეწ(ე), ღმერთი იმ სავარულს შეიღეს და ჩემს ხ(ე)მწიფიშვილს ღუგან(ს) კარგათ გიმეოთეებს საუეუნიას ცხარეგებშათქო, ჩემს საქმეს ერთი კეოიდად გზა გაურკვევე, ამისგან უფრო ნუ დასწავთა-თქო, ჩემისთანას თბლისა და ოხრას შეწუადებს და არ დაგიკარგავს და თქვენას ბედნიერებით მერ ნეტეში მომეტე-თქო. აბა რას ვაკეთებ, თულაფში შე რა საქმე მაქვს? იმდენი დღეგრძელობს მაგას აქვს, რამდენი შფავრი და შწუხარებს ჩემს გულში იუას და რომელ ერთს გაუვიდე. მანამდის მოვევლივოდე, მანამდის მანეუონს ჩემი შეიდი, ჭრისტეს სიყვარული-

სათვის. სხვას შიშის წაგებითა და ჩემის კაცებას სიტყვათა ცნობა, და შეს იგი და შენის ძიობამ, რასაც ბატონს დედოფელთა ბეჯითა იქნები ამ საქმესზე, რაც შეგეძლოს ეცადე. აღადგუე, მისათვალსა უნდა, ჩამოიცი და სიუჯარუდიც. ხომ იგი, თუ საქმე გაცავდა, აღარ ვარგა, ვინც ჩემება ხართ, ერთმანეთი სხვით და ბეჯითათა ეცადეთ. სხვას ჩემს სიტყვას ეს ჩემი კაცებია მოგახსენებთ და ავანე ჩაწავა და ბეჯითი იყავი, თუ ჩემი ძიობის გწამს. ბატონსაც (შიშ) წიგნი ვახელი, ამას მახეხი მაღე შემტყობაზე წავხიოთ, როგორც შიშის წიგნი იქონს, ასე ქქს □. ბეჰედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

- 371.** წერილი დედოფლის ანნასი ალაღუ ყორღანაშვილისადმი, 28,3×15,6 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1799 წლებს.

1798—1799. ი ა ს ე ბ და ა ღ ა დ უ ა გ!

ქ. ჩემის შიშის და ძიის საძეგლებით, ბატონთა დედოფლის მადახვარო და მდივანო. დედოფელა ანნა სამხასურის სერვიდის მოგახსენებით. მერე ამას წინათვალს ვახელი წიგნი და ჩემი შეწყუება მოგახსენეთ. ასე დმერთმა შენის ხემწიფის დედოფლის თრეულის გაუჭიროს საქმე, მწარეთ შეწყუებუელა მე ვიყო. აღდა კიდევ უარესით, რომ სიკვდილსა და ჩემს შუგა ხანი აღარ არის, მაგრამ რა ვქნა, ხომ იგი თქვენს მეტა ჩემთვის სიტყვის მოქმედი არაუინ არას და მუნღ-დადგმით გეხეუებით, მომხმანეთ რასმე, ქრთამხედ ნუ დამხოგავთ და, რომელიც ამ ჩემს კაცმა მოგახსენოსთ, ამასე ბეჯითათა ეცადეთ და ვასიარჯეთ □. ბეჰედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანნა“.

- 372.** წერილი დედოფლის ანნასი ალაღუ ყორღანაშვილისადმი, 34×14,3 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1798—1799 წლებს.

1798—1799. ა ღ ა ლ უ ე ა ვ!

ქ. ჩემი საკუთარი ძმა, უთრ დანთვი, დედოფლის მდივანო! შენი საკუთარი და, დედოფალი ანისა; შენს ნახვას დამერთს ვითხოვ. შერე ვიცი ჩემს ამბავს აუთხამ და რა გითხრა, ჩემს დედას ანც რა მინახამს, ანც არ გამოგთხია, ანც რას მოვსწრებოვარ ამქათისას, ახლა მე უბრლოთ და უსამართლოთ ბატონი დედოფალი მე გამოწერა, გაბერილის და ეშმაკის გოგია აბაშიძის ეშმაკობისთვის, რომ ჩამოველ მანდედაც, მ(ა)ს უკან სულ სასიკვდილოთ დამდეკენ ეს კატეტი და ახლა კიდევ წყრომის თქმა უბატონბა ბატონის და ახლა კიდევ, რასკურველა, უვარეს მახემდენ, ხან იქ უბაღვი და ხან იქ, არ შეშეებთან უსიკვდილოთ, ბატონის თქმა გვაქვსო, რომ უხდა მოკლათ. ახლა ვარ ასე გაჭირებული, აღადეუ! შენ მტკიცე ბირი და სიუვარული გამოაჩინე ჩემსედ ახლა და ამით ჩემს თავს ნუ მოაკვლეუნიებ და სურც ამით მკავრს შემსტმევ. ქროამზე ნუ შხავავ შეძლებსებრ, და მომქმმარე, ვისთანაც დატჭირდე, აღინდ ამს ეცადე, რომ ჩემს სიტატებეში არ წამართვას, წყალობის წავხი მომცეს, ნუ დამხოვავ ქროამზე, შენი ჭარიმე, და შენთვის მუშისახათ დამწვი, საიდუმლოთ კი ეცადე, რომ ჩემგან არავინ დავსახრდე. ეცადე: აღადეუ, შენი სასიკვდილის ჭირიმე, ამის საქმეს მომქმმარე და შენთვის მომკალ. ბიბა შენი შეიწვი და სეამან მდივანი, ჭახურდი, ვარდაც. ეს არის, თუ ჩემი სიკვდილი არ გინდოდეს, ამით სარცხვილს ქვეშ ნუ მომკლავ. მანდაურა ამბავი წყროდათი შემატეობინე, რავარც იუთს, ეველს წყროდათ, ამ ჩემს კატებს ეურა ევადე მანდ ეოფაში და მადე გამოსტუმრებას ეცადე, ეკების ცოცხალს მომინწრან □. ბეჭედს აწერია: „სრულიად იმერთა დედოფალი ანა“.

აშიახე აწერია:

ქ. მიუაში! მიშეველე რამე: ცადეკე წავხს მოგწერდი, მატრამ კედარ შევიძელ და ეცადე შენ და აღადეუვა, ჩემო შაოსო!

- 373.** წერილი იოსებ ჯარღახოვისა თავის შეილების აღალო, ივანე და თომასადში, 34×12,5 სანტ., დაწერილია ლერჯ ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერილი სოველი ხატვის შემდეგ.

1802, მკათაყვის 19. ჩემი დ'თის წყაღისაჲ, შეიღოს
ა და ჯო, ათ ვანე და თო მას!

ქ. თქვენა შეიღობით მანდ მისეღას წიგნი მამიედა, რომე-
ლიც დიდათ დ'თს მადღობა მოვახსენე. ახლა თქვენ იცით, როგორც
რიგის შავ უმაწვილეებს და ხელს მრეულით და სიამოვნით აქნებით.
თუ ჩვენს ანბანს იკითხვით, აქ, ავღანარში ვიმყოფებით ბატონ-უმს-
ანათ. თუ ქალაქის ანბანს იკითხვით, ქალაქი სულ დაიცადა; ზოგი
ორთაჭაღას, ზოგი დრსიჭაღას გავიდნენ, მაგრამ ჯერ დ'თის მარ-
ყადებით, მომეტებული არ არის რა. ვინათ, ამას იქით დ'თი რას
იქს. ბატონიც ამ თხისათ დღეზე დუშეთს წაიბნდება, თუ დ'თის
ნებაც არას. ჩემთვის დ'თის წყაღისათ სიძველეს ეღისბეთ, თუ
თქვენების ანბანს იკითხვთ, ეს ხუთი დღეა, რომ ბაღში დრსიჭაღას
გავიდნენ, დიად ბევრი უნარ, ორა ურემაც მადე, რომ ჩვენების
წადით-მეთქი, მაგრამ არა ქნეს. მცხნა, რომ ტერ-ვაზარამ არა ქნა.
ამათი თქირი სუ გაქნეს, დიად კარგათ დჯანს. ახლა ერთი ჯარის
სამაღზე ორის გადრით ხიდა, თერთი ძაღვი და შვიდი ცაკეების
ქაშუბი და თუხვი ხელათ ხელათ გამაძიგ'ხანია. ჯარა მანდ შეი-
ნახეთ, ბეგანას უნარით, კარგათ მარჯოს მა ჯორს. ამ ორსათ
დღეზე ძროხაც და ურემაც გამოვისტუმრებ, შუც დ'თით მადე მთ-
ვად, ბატონი დუშეთს დაკაბანებ(შიც) და წამოვად. თქვენ იცით,
როგორც სხვას და უმაწვილეებს მოუვლით, ქალაქც ხომ მადეთ წა-
მოვიდა. ჩემგანთ მათს, მართას, ნენათს, ბარბარეს, სელამეს,
რადს ზუკავას, ხახანას, დათათს, უკვლას მოვიკითხვთ. იოვანე და
თომავ! თქვენ იცით, როგორც ჭკვიანათ იქნით და ბეჯითათ წაგს
წაიკითხვით. თქვენს შეიღობის ა(მ)ბანს სუ დამაკლებთ. კათათვის ით,
ქს უე □. ბეგელს აწერია: „განაწო მოხე ფარათნისადმი ლახვარი.
იოსებ“.

374. წერილი მირიქარ იოსებისა მილახვარ იოსებ ყორღანოვი-
სადმი, 20 X 11 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე გავრუ-
ლი ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1795, დგინობისთვის 30. ათ ს ე ბ ს.

ქ. მისს ბრწენავადებან; ბატონს მადახვარბაშს, მათი სიძე მი-

რამქარა ი ა ს ე ბ ს ამსახურის ხატრას მოფახსკენებ და თქვენი შშვი-
დობის ამბავს ვიკითხავ. თქვენი წიგნი მამივიდა, რაც მოგეწერათ,
შევიტყუეთ. ფარჩის რამ მოგეწერათ, უწინვე მოვკითხე, რაც იმა-
თა ჭქანდათ, გამოფართოვი, მერამ ზარანთა იარჩხ არა ჭქანათ. შენ
სუ მამივიდეო, რაცა ჭქანდათ, მე მაქვს. ერთი რამ არის ამში,
მე ჩემის ჭვეით ასე შეგნათ, რომ კერასეულ ჩემის სიდედრის იუას,
მე სულ, რაც არის, შენს ქალს გაუგზავნა, რომელიც რომ შენა,
თქვენ მოგერთმევათ, რომელიც არაყინც ზატრანი გამოჩნდება, ჩემს
გასმძვუელს გამოფართმევე და მივუგებ. ღთს ჭქანს, რომ სულ თქვე-
ნი იუას, შენი მოწერა რათ შეჭირება? თუ კი შენსას დავსახელებ
რასმე, შენი საქონელი ჩემი არ არის? რათ დავკარგავ, თუნდა კიდევ
სხვა ვამთვნი რამე, როდის ვისმე დავახებებ, სხამდის შენს ქალს
არ გაუგზავნა და არ სხოს. მე სომ თქვენი სი კერას ვიცი და
დედაკურთი თუ არის რამე, იმან უკეთ იცის შენგან. აჭურს ამბავს
პოიხსკენებ: რაც ამ უამს გეწერათ, მიკადობა არის, ხიდის ზანდუ-
კები ამოფაწმინდანი და ახლა ღთით ზანდუკების სკებს ჩავაერკვინებ,
ასრება რომ იუას, დიას მალე გაკეთდება, მერამ გულის დაშველი
არაყინ არის. სხვას თქვენი შშვიდობის ამბავს გვიბრახებდეთ. ალა-
მაჭმაღ-სას კარაბაღში წავიდა და ვერ სწორეთ არ ვიცით, იქავ არის,
თუ არა. ერთი ესეც გავიგონებ, რომ ზარანს ფარჩას კახეთსაც ჭვი-
დანი და თათრებშიაც არისო. ამას უკვლავ სწორეთ შევიტყუთ და
მოგეწერ. დეინამბისოვის და ქვს უ ზ გ იოსებ.

375. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფალ დარეჯანისა-
დში, 30.3X55 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერ-
ტილი.

1795, გიორგობისთვის 13.

ქ. ღთს სუდნიერის კელმწიფის წირი მასტეს მისი ფეხთ-მი-
წამტვერს ი ა ს ე ბ ს, ჩემს მოწყალეს აფხანდას კოცნას გაუბდავ-
ოქმა მებობა, ხიდის ზანდუკების გაკეთება გებჩხათ. აქეთი მხარე
გავაკეთებინეთ, იქათის მხარისთვისაც ორმოცდა-ათა ხე მივატანინე.

ღოთ და თქვენის ბედნიერის დადებით, ამ სამს-ათსს დღეზე ამისაც გააკეთებინებთ. თუ ხე დატყავდნენ, რაჯარც იქნება მო- ვიხერხებთ. ისრების ბანდნა გახდაყართ, ისრები რომ ჩამოყიდეს, მადე გაკეთ(დ)ება. ამას წინათ არცა გაახედ, დაშამის ხეებას მო- ვახსენებთ. თუ სთარხნობი იქმა არ შაწერეთ, რომ დაშამის ხე იქ დასერხონ, აქ არც ხე იშოვება და არც მხერხავი გახდავით, ძლასს დაკვიანდება და ბანება კელმწიფის აღსრულდეს. იქმში გვიანებო- ნათ: ისრის ისვრით და მშვიდდის მადას. ღოთ სერდგულთ ისარი მუდამ მსროლინოს და სხვა რიჯათ ჩამომავლობით ჩვეულობას არა გვაქვს, ორმოცამდის კომლი მოქალაქე, გუშინ რომ ორმავითა იყო, ქალაქს ვიახდეს და ხედავ ბუარნი არიან მოსახლედნა სხვა ერთი მავისთან ამბავი არ იყო, რომ მამესხეების, სხვას ქვემოურს ამ- ბავს და აქურს, მარზა ავრანობა ვიახდებათ, და ეს მოვახსენებთ, წყალობას ვიახდეს, რომ სამსხურს გვიანებდეთ, გაორგობასიოვის იგი, ქვს უმ გ იოსებ.

- 376.** მოხსენება იოსებ ყარაღანაშვილის დედოფალ დარეჯანიხა- დნი, 44×16 ხანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღღეწ ნუსხა მხე- დრულის ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია სითთ წურტი- ლი. წინა პირზე უწერია: „ქ. ღოთ ბედნიერს კელმწიფე დე- დოფალს მიერთვას“.

1795, ვიანგობისთვის 28.

ქ. ღოთ ბედნიერის კელმწიფე დედოფლის ქირა მასტის მათი ფეხთ მაწა-მტვერს იო ს კ ბ ს, ხეშს მოწვადეს ქვას ვაცხას ვა- ბედავ- იქმი გებობებანათ, მამოვადა და გვიანათ: მოქალაქების იქით წასვლას ზოგნი შესს ძმის-წუღას აბრადებენ. ხეშა კელმწიფე! თუ ამით წასვლამი ხეშა მამის-წუღი ურეკა, მამ შე აქ რას ვაკეთებ? ან რათ ჩამოვედ, რომ აქ შენობა მოხედეს, კეპის კიდევ ერთი ლეკმა მურის მატრონი შევიქნა. ღოთს ვეობავ და ხეშას კელმწიფის თა- ვს, რომ არც ხეშის ძმის-წუღას გუნებაში და არც ხეშს გუნებაში ეს არ გაგლიდა, ან რესეთს წავიდეთ და ან მოქალაქებს ვასწავლოთ, რომ რესეთს გადადიო-შეთაქი. ერთი ხეშა იაქი, მთაუღეთს რომ

გახლდით. მაშინ ცოლ-შვილით გამუქდა, მარტო მოკვჩყო და ხელმის
 უყენ ცემით დაეპარებოდა. რომ ეს ვანდა ვინ მაშინ ჩვენთან იდგებ,
 უკვლამ აცანს, თუთთან მუხრანის ბატონიც იქა ბძინდებოდა. ჩემის
 დისაივის რამდენი თავი გაწეინეთ, ნუ გავშვებთ-მეთქი, იქმინე მი-
 ბოძეთ, და უწინბეკიძეილმა გადაიყვანა. თუ ჩვენი წასვლა და ან სწავ-
 ლისა გვდომებოდა, ამას რათ ვიქმინდი? დ'თსა ყუთიდა, რომ მე
 იქმინს შერთ ბატონი არც მინდა, დ'თს ხერც მამცეს, როდესაც
 გუნებში გავივლო, დ'თს გამოიუქნას. მაგრამ, მოგვსხუენება, ვსა-
 მაროდა მტერი ბევრი გვყავს. სამხეობი იმას გაისტუმრა, ვინც
 ქროთიქი ახლო. ქმარი უწინ გაისტუმრა და გამოართვა, ცოლ-შვილ-
 საც ახლა ისტუმრებდა. მე ანაიურს ჩამოვიყვანე და მე რომ აქეთ
 წამოვედი, სიტყვან-წმინდას გაგ'ჩავხა. ისიცა და სხუებიც, თუ მოვი-
 თხავთ, უკვლა გამოიხდებოდა. შექვანიშვილს ერთი ტახა მადი გამო-
 ანთვა მდივან-ბეკის სოღამინმა და ახლა ცოლ-შვილით მარცდავს
 განდავსოთ. ახლა მდივან-ბეკი რომ მანდ განდავსოთ, მე ვიცი, რომ
 ჩემს კვლმწითეს სხვას და სხვას მანქანებით შემბავადებს, ამისთვის
 რომ რომელსაც კაცს ებ შატყვას, რომ ბატონს ერდგულათ მხარე-
 რებს, ებ იმას მტერი შეიქნება, როგორც საბრალს ჩემის ძმის
 მტერი იყო. ამ წყაღობას ვითხოვ: მაგის სიტყვით ნუ შემბავადე-
 ებს. როდესაც ჩემს კვლმწითეს ვიხლო, თუ სიტყვა აქვს, მაშინ
 შევამბრავთ. მას უნან დ'თი და კვლმწითეს სამართალი! მაგას ისე-
 თები შენქნება, რომ ჩემის გულანათვის რა დაემართება, თუ მაგას,
 როგორც უწინ ჰყავს ქმარს, იმ ჰყოთ შეინახავთ. ამ ხალხში ხამ
 აღარა დარჩომიდა რა, თითო სული დარჩომიათ, იმასაც ებ ამარ-
 თმეს, როგორც ამის უწინ შურებოდა და არაშეკვდა. ჩემი ცდა ეს
 არის, რომ რომელიც თქვენა სერდგულს იყო, მე ის გაყარებო
 და მაგას რაც ემბრანებოდაც, ის მიეთს. თანაფი რომ გუბძინებოთ,
 ვუტლები რომ განხლო. სხვა ამბავი არა იყო რა, რომ მამუხსუენებინა.
 წყაღობას ვითხოვ, რომ სამსახურს, სამსახურს მიბძინებდეთ. მანდ
 რომ მოქალაქეები განხლდნენ ფითუაშვილი და და კიდევ სხვანი,
 თქვენა საკურკული მადრადენი განხლდნენ, რომ ენათ არ ითქმინა:
 აქნოსამდის ბატონმა დედაფაღმა გავვაძლებინათ, სმით. ცამით და

ჩუქებით. აბრეშუმად ვიბრძობათ, ჩემი წილი აქ უნდა შობათათ. ვითარებისთვის კ, ქვე უნდა იღებ.

377. მოხსენება იოსებ ყორღანიშვილისა დედოფლის დარღვნიანადში, 28,6 X 15,5 სანტ., დაწერილია ლიბურ ქალაქადე იმავე ხელსა მხედრულის ხელით, როგორც წინა ორი მოხსენება. ბეჭედი იოსებისა არ უხის, ასე რომ ეს პირი უნდა იყოს დედნისა.

1795. ქ. ჩემი კელმწიფევი! ამ ხიდისათვის დასახარჯათ თეთრი რა ვერსათ მთავარსეთ, შეიღი-რე დღე იქნია, რომ დღინის ბაგი და უსახსნისა, რაც განსჯებათ იყო, თქვენს შვილმაც ასეა, თქმა ბძნა: იჯარადრებზე ხსენებათ თქვენ აღდეკათა და ხსენებათ ხიდისათვის უნდა დახარჯათ. ამაში ზოგნი ვეძლევენ და უსახისა არ იძლევიან. თუ ხიდი არ მოგვემზადებინა, ვერავის გამოვართმევდით. უსახ-ბაში რომ განსჯათ, იმსჯ არას აღდეკენ. შენ ჩემი ბეჭედი გამოვთქმე. შე კი ასე გამოვთქმა, რომ თქვენ უსახ-ბაშისა არა გამოვთქმე რა და არც შედეგისა, ასე გამოვთქმა და სწორეთ კი არ ვიცი. უსახ-ბაში ასე ვუთხრობათ: შენ კი არ მძლეკითა და ხილზე დახარჯათ, შე თქვენს უბანზედ იგი ვერ ჩამოვართვა, თორემ სხვა კაცა მინდოდა დაშეუქმებინა, რაც მოსუდიყო ამ ორს თვეში, ისიც შეგეცოთ და რაც დახარჯულიყო, ისიც ამათვის ამდენა ვერა გამოვთქმით რა, რომ ამ ხიდის ოსტატების და მუშების მიყრე. ამ ხიდს ბეჭედი მუშაობა უნდა, უთეთროთაიც არა გაგეთქმებ რა. დღინის ბაგი ურემზე ყდდა-სამს მურსა ვითხოვა, სხვა კი დაუქმებულა იმისთვის, რომ ხიდა არ არის გაგეთქმული. უსახ-ხის-საც ცხვარზე ორმურ ხსენებათ, ძროხაზედაც ამ კვლათ და სხვა დაუქმებულა თქვენის შვილის თქმით. ამ ხიდის მიზნის რომ ვუთხრობათ, სხვარა უბნულანურ და აღდეკენ. შეუქმებულა კაცა მამსახრ უარობდა მიტემა. შე თქვენს უბანზედ იგი ვერა ბეჭითათ ვერ მადკიდებთარ, არამც ისეთი საქმე დავიჭირათ, რომ თქვენის სიძაღის საწყები იყოს. ეს ჩემი არსა მოახსენეთ, როგორც ზედიდეს, იმისათვის თქმა ბძნეთ, რომ ისე ვავარდეთ. აქნამდის შეხვედეს რომ

დღეში ორს მინაღობის გართობად, ამ ხიდის მუშა და ოსტატობა ამით გზის წამოყვანა, სამ მინაღობით გადაწყვეტილება, რომ დღეში უნდა მოეცათ, მაგრამ მიშვიდებდა. ერთხელ გამოყვართა და მას უკან არ მინაღობით გადაწყვეტილება. წყალბას ვითხოვ, რომ ამისი მასხვი ჩქარა გვეძახოს. ეს აფარადრები ამ ორ თვეს კიდევ ბათილად ჩაგდება, არ იმუშავა, და იძახება კელმწიფის აღსრულებს.

378. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა დედოფლის დარეჯინადნი, 42,8 X 16,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვილათ ნახმარია თითო წურტილი. ქორნიონის რიცხვი აღნიშნული არ არის, მაგრამ წინა წერილების მიხედვით ესეც 1795 წელს უნდა ვუთვნიდეს.

1795, ქრისტეშობისთვის 9.

ქ. დონ ბუღიურის კელმწიფის ტირი მოხსენებს მათს თვეთ მიწამტკერს იოსებს, ჩემს მაწყაღეს აუგანდას კოცნას გაუბედავ. ჩემს მაწყაღეს ამას მოვახსენებ: ამას წინაა არზი გაახელ, იმისი მასხვი არ შეძახა. აქურს ამავს მთავისებობა: ხუთმთავათს დღეს ოთხი ისარი ჩამოვიდა, ზარასკეცს დღეს ხიდის უერზე მოვატანინეთ და შავთას დიდარზე თქვენი შევიდით ჩამოძახდა, ოთხეუ გაუყარეთ, ერთმხერითს მივაკარათ, ქვეითი კაცი კარგა გადის და გამოდის. იმდენი დონის წყალბას გაქვსთ, რამდენს ესენი თქვენა გლოცენ. დთითა და თქვენის შადღის დოვლათით, ეს ხამ გაკეთდა, მაგრამ ამის დამტკერს დონ, თქვენის ბუღიურობათ, შეხანოს და ისეთს რიგათ შეიქნოს, რომ ვერასფრის გაკეთება ვეღარ შეიძლოს. დთის მაწყაღებით, იმედი მაქვს, რომ დიდხანს არ გასწიოს. ჩემთ კელმწიფე დომამის ნუგებისა რომ გიბძახებთათ ფავანიშვიდებისათვის, არ მოვიდა და სხვა რაინის მასლა ვეველა შხათ დამიტკერია. სიმა მასრად ავლია, რომ არ მოსულა, დღეს-ხვალობით მოვედით. ამანოს ხიდსაც ვუშეშობთ. ერთი აფიცარი და დავით მოღარეთ-ხუტის შეიდი შავთას დღეს გაახლათ და დღეს რომ კვირა არის, მანდ გაახლენ. მამლოცვას რუსეთის კელმწიფის წყალბას, დონ ბუღიურათა ვეას და დონ ჩვენს თქვენის უმადღესობის ჩამსახური შეგებთ.

დებინოს. წყალობას ვითხავ, რამ სამსახურს გვაძინებდეთ. ქრისტეობისთვის თ, ქვს.

ქ. ჩემი ძმის წული მულიქი აქ განხლათ. ჩემის ძმის-წულის არსეს(sio) ძალიან ავთამოფობა მამივიდა და იქ გორს წავიდა, თუ ღ თნ მშვიდობით მარჩინა, ხვალ აქ განხლეთათ. თავისი შვილი ასლანც ძლიან ავთ განხლავსთ იოსებს.

379. წერილი მიროშქარის იოსებისა ადლო ყორღანაშვილისადმი, 31,5×11,2 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, მარტის 30. ა ღ ა ღ ა ს.

მთს მადლ კეთილ-შობილებას, ბატონს უ თ რ დ ა ნ თ ვ ს, მი-რამქარი ი თ ს ე ბ მრავალს მოკითხვას და სამსახურის ნატრას მო-ვანსებ. თქვენი წიგნი მამივიდა, რაც მოგეწერათ, ვეგლა შეგუ-ევეთ, წიგნის მოეწერადობისათვის თათქმის სამდურავი მოგეწერა, ღ თნ იგის, წაგნის წერას არ დავხარდები, მაგრამ ეს წიგნი ხალხი ისეთი შექნიდა, ერთს უბრალის საქმეზე ერთს ვაუბას ვუდს გა-მოაბმენ ხოლმე. ამ რუსების ამბავი ხომ ვეგლა შეტუთბილი გექნე-ბათ, რამ შიდაინ. განჯის რუსი რამ შიდა, რადესაც გზა გაიხსნე-ბა, წაუღებ; ჩვენს აქ დაურჩებით და რაც მოგვივა, იგიქმე უაველივე: სიკვდილი, აკლებ; დატევევა და აღმოფხვრა! თუ ღ თი სხვა რი-კათ დაატრიალებს, იმისი რა მოგახსენო, ღ თი უაღლის ჩვენისთანა შეწუხებულის კაცის მოწყალე და მთარველი ბიძდება. აქედამ რამ რუსის ჯარი განჯას ჩავიდა, ჯერ იმისი არა ვიცით რა. გუშინ რამ კვარა იყო, აქ ერთი ჭარი დაქყარეს: ვითამ ეიზღარიდამ ერთს მოჭთბარის კაცს, აქ ერთის კაცის კაცისათვის წიგნი მოეწერას: გუდაეიჩს ბიძნება მოუვიდათ, თთხი თათხი ქვეითი კაცი თიბილიში უნდა დადგეს და სხვა ცხენიანი კაცი უნდა წამოვიდეს; ასე მოე-წერა: სხამდის კურიკლი არ მოვიდეს, სუ გამოაცხადებო. ახლა აქ ვისაც ის წიგნი მისგლია, ასე უთქვამს: მე სარწმუნე კაცისაგან ისე-თი წიგნი მამივიდათ და უამდის არ ვიტყვიო. ჯერ ის კაცი კერ შეგვიტყვია, თუ ვის მისგლია ის წიგნი, ამ სამს დღეზე ვეგლა გა-

მაგზად(ღ)ება. თუ ეს ასე არის, ჩვენთვის დიდი ღთის წყალობა იქნება. თქვენ მანდ ან რას იფიქრებთ ხართ და ან რას აზირობთ, ის კი არ ვიცი. სხვას თქვენს ამბავს ნუ დამაკვებთ. მარტის ღ, ქვის უ ზ ე.

ჩემო მწვადობელო! ჩემი უბედურება მოგეწერა, ღთის ტყველი არის; ნეტავი სულ ქვეყნათ არც კი მოვსუფიფიფი, მაგრამ არც თქვენ ბძინდებით იუღნიერო. სამკვიდრო ენაგეთი დიდი ხანია შველებს კელშია და ტფილისში მოხვედით. ისიც ამ უოფაში ჩავარდა. ხუმრობის ვამი არა მჭკს, ბოლო ეს არის. შენ რომ შენი შეწყუება მოგეწერა, მაშ მუ რა მშართებს და რას უოფაში ვიქნები? მილახვარბამს სამსახურს მოვასხენებ, ნუ შესწუნდება, ღთი მოწყალე არის. ალა-მაგზად-ხანს ვერ არც ვარა(ს) თადარიგი აქვს და ასე ამბობენ: იქით მხრის დიდი მტრები ასჩენიან, დარჩებაგებას(?).

წინა პირის აზიებზე აწერია:

ქ. ბატონს მილახვარს სამსახურის ნატრას მოვასხენებ, ითანეს და თომას ჩემ მაგიერ ავოცე.

ქ. ჩემი რსაღა მართა და ნუნუა მამიკითხე.

380. ბძანება ირაკლი II-ისა დიღმის მამასახლის დავითის მიმართ, 26,1X10,6 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორორი წერტილი უოველი სიტყვის შემდეგ. თავში და გვერდებზე ქალალდისა დახატულია ფერადებით ყვავილები.

1764, თებერვლის 28.

ქ. ჩვენი ბძანება არის, დიღმის მამასახლისო და ვ ი თ ა ვ და ერთობით დიდმელებო! მერმე დიდმელი თქვენი მეზობელი გ ე გ ე ღ ი ს მ ვ ი ღ ი გ ი ო რ გ ი ლეკისგან დარეკვებულა, ერთს ჩვენს შერეკებულს ლეკს დაუხსნია, ქლაქში მოუფანია, სხისრა ვეღარ უშოენია, თანვე მიუოღებია ცოლითა და შვილითა. ბატონს მამა ჩვენს თქვენთავის უბძანებია ბოქაულთა-ხუცის ზარით, რომ თქვენ დახსენითო და თქვენი იუოსო, და ან უსინ დახსნის, იმახი იუოსო. თქვენ არ დაგახსნითო, სხვას დაუხსნია მადლისთვის და გაუშვი. ახლა რადგან ასე უოფადა, არას დიდმის მოხელეს და არას დიდმელს კაცს ამას-

თან ხელი აწაყისა გა(ქ)ვისთ. აქ ქალაქში არის ჩემის, შეიძინა დე-
ვანის ხელდებულება, სიტა უხდოდეს, იქ შეინახოს, სხვას ხელი არა-
ვის აქვს. თებერვლის კლ, ქვს უნბ გრეკლე.

381. წერილი მილანეარ იოსებისა ზურაბ ღონდორაშვილისადმი,
34 X 11 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მნედრულის ხე-
ლით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ.

1793, ივლისის 8. შ უ რ ა ბ ი

ქ. ძმაო, ბატონო დ ა ნ დ ა რ ა შ კ ი დ ა, მიადსხვარი იო ს ე ბ
მრავალს მოკაახვას მოგახსენებ. მერმე შამშიდათაუბნის ბარბაზედ
უორდანაშვილმა ფრიდონმა რომ შისის უმადდესობას შეეფისა და დე-
დოფლის აქში მოგვა, რომელიც ამჟ ფრიდონსა იმ შამშიდათ-
უბნის მიწეა უხვევებია, იმის დალა შენ უკლებლათ აიღევ, ბატო-
ნების აქშის ძლით და ნურავის დაეფერები. თუ შენზედ ძალა მო-
ინდომოს ვინმე და არ გასდევდნენ, შენ კი შენის ხებით ნუ მოკმ-
ვები და გამოართვი. და, თუ ავით მოპურობა მოინდომოს ვინმე და
გაკლახონ, მაშინ აქ წამოდი და ბატონს მოგახსენებთ, და მას უკან
მე ვიცი და სამართალმა. შენ კი ნუ მოუშვები, და თუ სიტუვა ჭქონ-
დესთ ვისმე, აქ მოვიდნენ და ბატონთან სამართალში ვიდაპარაკათ.
ივლისის 8, ქვს უნბ □. ბებელს აწერია: „განაწო მოსე ფარაონი-
სადმი ლახვარი. იოსებ“.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით აწერია:

ქ. ძმაო, ბატონო ზუგა! ფრიდონ მოგახსენებ: მე რაც ჭინა-
ხელი(ში) განხეუე მომეილა, თუ მოუშვავია, ზევიდამ მოკადებუდი
ბოლომდი, ვარცდავით სულ ენკეგითის მამუდი არა. შენ დალა
აიღე, შეინახე და ვისაც სიტუვა აქვს, სამართალში გველაპარაკოს.
ფ რ ა დ ა ნ (ხართულათ).

382. წერილი დარეჯან დედოფლისა ოსევა მილანეართან, 34,5 X
10,8 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქდზე ნუსხა მნედრულის
ხელით. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1795, აქტომბრის 30.

ქ. თ. კ. თ. ა. მ. დახვარო! ქალაქის ხალხუკის შვილები, უხვალულო თურმე არის და არაყის რა წაუხდენა; ვგონებ, რომ შენ კარგათ შეიტყობდი და კარგათაც გეცოდინება. თუ მართლა აგრე არის, ახლავ უნდა შიამკვინიო. შე ვინა, შენ არ დაგვიწყდებოდა, მაგრამ შე კიდევ მოგავიწყეს, ამიტომ მოგავიწყებ, რომ შე ვინა, დიან ბეჭიო სიქმე გაქვს. შენის დანაკარგის ვერც სულ ვერა იმთხუ რა, ან კვალი ვერცა მიკვლიე? ალა-მამა-ხანის ამბავი თუ არა გავიგონათაო რა, იატონის ქისივიდამ წიგნი მოერთო, ასე მოეწერათ, შემის გასცადებია და სხელი გი ვერ დავისწავლე, რას ალაგს მი-სულა. რუსული ამბავი თუ არა აცა რა, იარანდლის წაგნი მოერთო აქ იატონის; თთხი დლე იქნება. ჯარი გამოუგზავნია, მოხლავა მიხ-ლობელმა სიმამ მიატახა ის წაგნი. ეს კავი დიან დიდ ჯარს ამბობს; რომ თითონ ამ გამოსტუმრებულს ჯარში შაკე ყოყო, აცდა-ათი-ათის კაცს ამბობს, თუ გი დაიჭურება ამთენი ჯარის გამოსტუმრება! ამ კაცის სიტყვათ, თავსათხუვს იქნება ის ჯარი მოხული და თუ არა, მოახლოებული მაინც იქნება. ალა-მამას დიან უნდოთ თურმე გაუკ-თებია გუბია და ცოტადა თურმე უვლად გასაკეთება. მაგრამ ჩვენ თორმეტი ათას კაცსაც დაუჭურდებოთ, თუ დიანის ნება იქნება. ის ვადაც უფროსია წინ გამომდგარებოთ ამ ჯარისათვის, იმისა სხუ-ლიცა თქვა ამ კაცმა და ვერ დავისწავლე. ჩვენის ცხენის ჯოგისა, ან ცხენისა შეიტყვე რამე, თუ არა? ან ჩვენის ელებიან ვერა შე(ი)ტყვე რა, მოუსლან(სიც), თუ არა? ან სად არიანო, რაცად გეცმან? თუ არსად დაუნტყვას, რამეჯინც ქრისტიანენა ქალაქისს მიხლო-ბულნი იყვნენ, ისევ ქალაქის მისულან, თუ არა? ვგონებ, ამკვირის ახვარშია კარგათ გეცოდინება. ზური და ქერი წამხდარა რამე; თუ არა? ან ადგილასვე არის თუ არა? სულ უველად წერადად მომწერა(სიც), რაც იცოდე. შენის დანაკარგის აქ ხიშნები რადაც გ(ა)ვიცახე, რომ წარაჩხი ხვეურდება ერთ კაცს ჰქონოდეს, ზედ ალაღუს სსელიცა წე-რებულა. ახლა იმის მაგნიებას ძალიან გულით ვაზიარებ; ავლანინის

ლ. ქვ. უ. გ. დედოფალი დირეჯანი.
აშიღბზე აწერია:

ქ. ჩუგუა მდიუნები თუ მხნდ იუგენ, უგუდა მოშიკითხე. არ ვა-
ცა, მხნდ არან, თუ არა?

ჯგრევე შენი ძმის წული სტაფანე(სინ) და შენი ზატარა ბიჭები
მოშიკითხე.

ქ. მედიქისა არა ვინცა რა, მხნდ არის, თუ არა? თუ მხნდ
იუოს, მედიქიც მოშიკითხე.

ვინცა ვინ ჩუგუა მოქდაქეები მხნდ იუგენ, უგუდახი მოშიკითხე.

383. წერილი ბელან ავალიშვილისა იოსებ ყორღანაშვილისადმი,
33,5 X 10,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედროლის
ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უხვს. წერილი დაახ-
ლოდებით 1794—1795 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს.

1794—1795. იოსებ!

ქ. მათს მალას კუაილ-შობილებას, ბატონს მალასხვარს, ა ვ ა -
ღ ი შ ვ ი ღ ი ბ ე ე ა ხ, ჩემს მწუგაბოლეს ხელს ვოცხას და მსახე-
რების წადილს მოგახსენებთ. შერმეთ წიგნი ტუბოძო ჩემად, უღირსი
დიად მდაბალი და მეტობრული სიუყარულიანი მოკითხვა ტუბოძოთ.
ღწ თქვენა სილოცნელე სუ მამაშლას და შრავად ვამიერ გუაო.
დიდათ მადლობელი გახლავართ, ჩემო მწუგაბოლო! სსუა, რომელიც
სამსახური ტუბოძოთ, ბატონი რაჭას ბძინდებოდა, დავით ამაშიშვილი
გამოგეზავნა ბატონს და მათ სიმაღლეს, რომელიც სამსახური ტუბო-
ძოთ, ამ საქმეზე შეევე ქუთაისზე წაიძინდა და მე აქეთ არგვეთს
და ჩემო მხარში მიბძინა სამსახური და შზადება. მე აქეთ გახელ
და ქუთაის სუთის კვამლის კაცს ვამხადებ და ღთით ვიდევ ჯავას-
რელებთ ბრძინებისებრ. ამებში ამ თქვენს კაცებს რაჭაზე კარდევ-
ლოთ და ქუთაის შეევეს ხლებოდენ. მე იქ არ გახლდი, რამ თქვენნი
სამსახური აღმესრულებინა, რომელიც ჩემი შეძლება იყო. ამ კმათ
ბატონს რომ გამოაკრუშებინა იქიდაძა, გამოიარეს და თქვენნი წაგ-
ნი ამოვლიდლმა აქ სსზანოს მამიტანეს და, რომელიც თქვენ სამსა-
ხური ტუბოძოთ, აქ შევიტყუე. რადგან ამის მოვესწარ, რომ ვიდევ
გახსოვარ და ასე ტუბიდად მოკითხვა და სამსახური მიბძინეთ, ამ
გზობისათ გუდს სუ დაცავდებით, ბატონის ჩემის წუგაბოთ თხზიოდ

მანცა შეავს, ერთი ჩემი გლეხი რომ აუყარა და იმ ჭაფარაძის მივცე; ღთისა და ბატონის ჩემის დოვლათით; ამოუკებულს არ გაუშვს, რომ შავ თქვენს კაცს თავისი ცოლ-შვილი არ შეეცეს. ღთით რადგან შენ გასსოვარ, ცოტა იმედი მაშეცა, რომ ძალიან შერისხებულა არ ვუფიქრებ. თქვენა მშვიდობის ახბავს და სამსახურს მბძისებდეთ ხოლმე, ბატონო. □. ბეჭდს აწერია: „მონა ღთისა ბეჭენ“.

384. მოხსენება იოსებ ყორღანაშვილისა საქართველოს მმართველის დავითისადმი, 21,4 X 16,8 სანტ., დაწერილია ქალაქლხუ ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია მძიმეები. თავში დავითის ბძანებაა წარწერილი.

1801, აპრილის 8.

ქ. მათის დიდებულების ნებით, საქართველოს მმართველ-შემკვიდრის და ყოფილი წინაშე მოსახსენებელი მათის შონის მიღახურის იოსებ ყორღანაშვილისა.

ველის-ციხეს ერთი კომლი კაცი შეავს მენაბდასთ შერამაზანაშვილი გაგია. იმ ჩემის კაცის დებულება, კულუხი და კოდის შური, ბატონის, ბებიათ თქვენის, დედოფლისაგან წყალობათ შემაქვს ბოძებული, რომ შე უნდა მძლიოს; ამისი წყალობის ოქმიც მიჭირავს, რომ ის ოქმი კურთხეულის ბატონის მამის თქვენისაგანაც დამტკიცებული არის. წყალობას ვითხოვ, ველის-ციხის მიურავს ოქმით კბძანას, როგორც ბატონის მამის თქვენისაგან დამტკიცებული ოქმი მიცხადებდეს, ისე იმ ჩემის კაცის კულუხი და კოდის შური ჩემთვის მოაცემინოს. აპრილის 8, ქსს უ მ თ.

თავში ბატონიშვილის დავითის ხელით უწერია:

ქ. დიმიტრი ესიტაშვილს ეს ასე უნდა ადარულა შებრთხოვისა. აპრილ. 8, ქსს უ მ თ □. ბეჭდს ხელურათ აწერია „დავით“.

385. წერილი მეფის ძის დავითისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, დაწერილია ფოსტის ქალაქლხუ ვაკრული ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნები ჩვეულებრივია, ახალი დროისა.

1816, ოქტომბრის 17.

ჩემს საყვარელს მეგობარს ა დ ა ლ თ! თქვენი წიგნი მომივიდა ამ თვის 6, არ შემიძლიან მადლობის მარათვევა დაუყოვნებლივით თვის ჩემსა და უმეტესად ამა, რადგან გახსოვს საურმისაგანი ჩემი შეტობრობა და სიევარული. ვგონებ დაჯერებულნი იყვნეთ მარადის მზა-ყოფისა ჩემისა სამსახურად თქვენდა. ჩემს ნათლიადედასაც უნდა მოთმინება მოიპოოს, რადგან ჯერ ჩემგან გაკეთებული სჯულები და ნაშრომი არ ვაძისდა, რომელიც ჩვენმა კამიტეტმა იშუშავ. გთხოვ, ჩემი ნათლიადედა და ნათლები მდინდად მომიკითხათ და ამასთან მეც არ დამივიწყო, და სამსახურს მიბძნებდეთ. თქვენი საკუთარი შეგონარა მეუფის ძე დ ა ვ ი თ (ჩართულათ). 1816, 17 ოქტომბერს.

რეგტორს ანსილიონი, ჩემგან თარგმნილი, მაცართვა გიორგის, ჩემი სიძის კვლით, და მონტესკუ ფაშტით და მუდი. მასუდა, თუ არა? გთხოვ შემატო. ებნატე ხუნგისა მომიკითხე და ანსილიონი მოუვიდა, თუ არა? თანხას გამოვატანე, გთხოვ შემიტეოთ და მომწერათ. ეს წიგნები მატრონიებს მიეცეო.

386. პირი შევეხთან ბატონიშვილის გიორგის მაგიერ სოლომონისაგან მიწერილის წერილისა, დაწერილია ნახევარ თამარ ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. ეს იმავე ირაკლი II-ის წინააღმდეგ შეთქმულობას ეხება, რომელზედაც მოგვიბრობს ზემოთ დაბეჭდილი ვადერძის სინანულის წიგნი და ზეენება (იხ. №№ 137 და 138).

1795—1797. პირი შევეხთან ბატონიშვილის გიორგის მაგიერ, სოლომონისაგან მიწერილი.

ქ. მათს უმაღლესობას. მათა შვილი გ ი ა ო რ გ ა, ჩემს მიწერულს კედს კოცნას მოვახსენებ. თუნდა თქვენა შვილი არ ვაყო, რადგან თქვენგან გამოვზავნილი ვარ, შეურაცხება და ურჩება არ უნდა მწიოდეს. ხადის ჩქარა გაკეთებას ვეუბნება და მიშვარბაში თავის შეგობრებს ჩემით ეუბნება: ხადს რათ დავაშვრებ? ამის მიზნებით დღეში ამაღენს იქარას ვიდებო. მეუბნებათ, დაქტეული ქ-

დაქო აიკლათ და ვერა მათქვამს რა. ჩემთან მოკადნიერ და ბასტა-
 მადვილამ: ესე რიკად, ჭანჭურედ შელამდაცა, რამ ას ჩემი შეურაც-
 ხება ხელს გაუკვირდა. თქვენმა მიზეზ, სხვანაღ დაძვინჩენ, რომ
 მითხრეს: ქალაქში ვინღ გ'დაგუჯინა არიან, მიძვარბაშმა შეჭვარა
 და უთხრაო: ჭურ რუსს უუერთოთ, თუ არ მოვადნიერ, და-მა-მა-დ-
 ხანს წიგნი მივწერათო, ამას ვუყმხეთ. ის კახეთშია, იქ იბატონ-
 ხოსო. სოფლამინამ თქვენი წყალბა დუქანი იაშენა, გადაგუდავბი
 ჭანოი გაუკეთა, ხუთჯერ შეუთვალე: დიდად შესამართა ქალაქისა და
 სიხინისა არა არის რა, დაესენ-მეთქი, ჩემს შეთვალას უკან დამათ
 მიამარა უბრალოს ბიჭვით და დაქტვივა მიძვარბაშმა. ამისთან ჩე-
 მი შეურაცხება იმისთანა გავისცაჩ, არ მკონია. მართებულად იუთს
 და ნება გაქვთ.

ქ. ამისი ასლი მე მირიშქარს ითხუბს მამბარდა, ეს ჩემი ხე-
 ღია და ბეჭედი იოსებ.

მეორე გვერდზე სწერია:
 ზარი ზურგზე მოწერილია.

უმადლესო კელმწიფეო! რამედიც ვებძინებანთ, ამ სოფლ-
 მანის წიგნის ზარი ეს არის, მთელი, ჭეშმარიტი და უზაკლული.
 თქვენის უმადლესობის შხემან, დამოჯერეთ, ამასე არც შეტა წერე-
 ბულა, არც ხაკლები. თუ ან მე დამეღოს, ან დამეძვარებინოს, სე-
 ღით ვაუთ მოვალე თქვენსანაღ და მისამართლებთანაღ და მიახვრებ-
 თანაღ. თუ მანღ და მანღ არ დამოჯერეთ, იმისი თქვენ იღით,
 ვინღ სიმართლეს არ დაჯერებს და არ შეაწყნარებს. თავისი ნება
 ვუღვას თათთან აქვს ცხონებისაღ და არ ცხონებისაღ, თქვენი შვილი
 და მისა გოთ გო.

ბატონის კელი: გიორგია, ჩემი შვილის, დაწერილი მოწმობის
 წერალი არის სოფლამინის საქმეზე.

ქ. ამისი ასლი მე მირიშქარს ითხუბს მამბარდა, ეს ჩემი კელი
 და ბეჭედი იოსებ *).

*) ამ საბუთებთან ერთად დაცულია აგრეთვე პირები იმ საბუთებ-
 ბისა, რომელნიც ჩვენ ამა გამოცემის 137 და 138 ნომრებით დავსტამ-
 ბეთ სხვა შენახულ პირებიდან. თითოეულ მათგანის ბოლოს იმეორება
 წარწერა: „ამისი ასლი მე მირიშქარს ითხუბს მამბარდა. ეს ჩემი ხელი

387. პირები სოლომონ მდივნის სამი წერილითა, რომლებითაც ის თავს იმართლებს მეფე გიორგიეს წინაშე, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

I.

1795—1797. სოლომონ მდივნ-ბეგის ექვთ-ხაწერა წიგნის შირა, რომელიც სწავრეს ბატონს შირათთ.

ქ. ღოს ვეიცავ, „რუსს უუერთი და მერე აღა-მაჰმად-ხანს წიგნი მივწერთთ და ვეუბნეთთ, ბატონი კახეთს ბძინდებოდეს და იქ იბატონოსთ, ბსტამაშვილი ჟახურათ მგდაზარაკო“, ღთისკან წიგნი ვიყოს, თუ ჩემს შობილი და მთვანილი და ჩემი სიტყვა იყოს, თარემ ამს მწამება გაარჩევს. რომელიც ასეთი მტკიცია ჩემი, რომ ჩემს წიგნიდამ შირს იღებს და ჩემს მტრებს აძლევს, გოდერძა არა, ანგელაზიც რომ იყოს, რას ქვეშეთ სმართალი არა მგანი მიიღებდეს, არც სიტყვას და არც გადაწერიდს. ჩემი წერილი-ასლია შირატანით და ჩემი მახსენებული მწამება შირატანით, ჩემი სმართლუ და სმტყუნუ იმითი გამახსნდება, და თუ მწამებს არ შირატანთ, მგანია, ცადაც მოსდეს, და ნება გაქვთ.

ქ. შირის ასლი მე შირატანს იოსებს მამებარა, ეს ჩემი ხელა და ბეგელი იოსებ.

II.

კიდევ სოლომონის ექვთ-ხაწერა წიგნის შირა, რომელიც სწავრეს ბატონს შირათთ.

ქ. თქვენს მხეს ვეიცავ, „რუსს უუერთი და მერე აღა-მაჰმად-ხანს წიგნი მივწერთთ და ვეუბნეთთ, ბატონი კახეთს ბძინდებოდეს

და ბეგელი იოსებ“. იოსებ ყორღანაშვილისადმი მიმართული პირები ღვეთ არიან გადაწერილი და შენახული და ამით მიხედვით ეასწორებთ ზოგიერთ სიტყვებს № 187 და 188 ტექსტებში: „მაქარა“-ს მაგიერ (გვ. 105, სტრ. 11 ხემოდან) უნდა იყოს „მაქარა“; „ხომ“-ის მაგიერ (იქვე, სტრ. 4 ქვემოდან) უნდა იყოს „რომ“; „აღას“-ს მაგიერ (გვ. 106, სტრ. 1 ხემოდან) უნდა იყოს „აღარ“; „მაგაზედ“-ს მაგიერ (გვ. 107, სტრ. 12 ხემოდან) უნდა იყოს „მამაზედ“; სიტყვის შემდეგ „იყო“ (იქვე, სტრ. 7 ქვემოდან) უნდა მივმართოს „და“. დროს მიხედვით ეს მოხსენებანიც, რასაკვირველია, 1795—1797 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს.

და იქ იმპერატორისა, ბატონისა და უფროსად შედგება „არც ერთი ჩემი სიტყვა არ არის. უფროსი საბუთი ესე: ერთი, რომ არა თქმულა და ჩემს მოგონებულზე ბატონისთვის მოწამებას სთხოვ, რომელი კონკრეტული შეიწყნარებს? მეორე უფრო უფროსი საბუთი, რომ ასეთი მტერი, რომ ჩემს წიგნიდან ზიანს აღებს და ჩემს მტერებს აძლევს და ჩემს საფრთხეთ ახსნის; ამისთანა მტერს ვაძგრობა არა, ახგელაზინ რომ იყოს, ეს ქვეშეთ სამართალი არა მგონია შეიწყნარებდეს, არც სიტყვას და არც გადაწყვიტოს. მე რაც ბატონისთვისთვის წერილი მიმართავთ, ასლი მოატყინეთ, ჩემი სამართლი და სამტყუნე იმათი გამოხატება და შექმნა იმდენად იქადაგებს.

ამისი ასლი მე მირიქარს იასებს მამარდა, ეს ჩემი ხელი და ბეჭედი [იხილეთ].

III.

კიდევ სოლომონის კვლავ-ჩვენი წიგნის ზიანი, რომელიც სანატრელის ბატონისთვის მიერთდა.

ქ. დ'ანს ბუნებრივ კვლავ-ჩვენი ჭარი მისთვის სოლომონის გოდება და ამის ქამაზი რომ მე მამარდავთ, თუ დანაშაული მაქვს რამე, სხვა რაგად გადასახდებოთ და სამართალი დანაშაული დ'ანს ახატოთ. სულ-გაყვებით გამოიძიეთ, დ'ანს გუფორებით, არც ერთი ჩემი სიტყვა არ არის და არც ერთი იოტის ფასი დანაშაული მაქვს. რადგან დ'ანს არა და მეფე ბატონები, ვინ როგორ(რ)ის გახებისა, არ იცით; მოწმებს მოგახსენებთ და სამართალი რომ არ მოუწოდოთ, მგონია სანაშაული ცოდვა მოხდეს. ორს გვამს ავღაბარში, რომელსაც მე მწამებთ, ესეუბი და ბუნებრივ სხვა მოუხსენებოთ, ვინც მუამავალი ქოლათ, მზათ აქ არის, ამისგან გაიხდეთ და ისანი მოუწოდეთ, მზეს ვათ ხოლად გამოხატება და ცოდვა აღარ მოხდება. ესენი ჩემს გამოხატების მოწამეა არაინ და, თუ არ მოიყვანთ, ის სხვა იქნება და ნება თქვენას.

ქ. ამისი ასლი მე მირიქარს იასებს მამარდა, ეს ჩემი ხელი და ბეჭედი [იხილეთ].

დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თამაზ ქალაღსუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, აგნისის 16. მისს უმაღლესობას, მოწყაღეს კელ-მწიფეს.

მოწყაღებისგან თქვენიას სავსე, უკრთუღესის გუღით უმაღ-ბღეს მოხურს თაგეანიას ცემას და მადღობას. ცეადრებ, უმაღღესო კელმწიფეე! უღირსად მადღებისათვის ხემისა მოწყაღებით მარწმუნეთ, მოწყაღეე კელმწიფეე: ნადაგ სრუღის გუღით და უგანასკნუღის სის-ხღით უღდიღობი თქვენიას უმაღღესობის სმსახურით სიამოღესუ და კადეე ვამღაღუღებ, რომ თქვენიას უმაღღესობასსე ასე კეღობს. გე-ბღახათ ციციშვიღის კაცებისა, რომ შოღეღობის უთხრა ახაღღისის იგამსთან წაგნის მიწერა, ამისა ზასუხი მადღახურის იოსების მირით მოგხსენღებათ. ვათხოვ მოწყაღებისგან კელმწიფისა, შემღგომთაღ უგანასკნუღს მანურს რიღეშია ჰხსოღნას. სხეღბრ თქვენიას უმაღღე-სობის მისა უკრთუღესია და მოსამსახურე დ ი მ ი ტ რ ი თ რ ბ ე ლ ი ა ნ ი. აგნისის 16 დღეს, წყესა 1796, ტუღადის.

389. წერილი დინიტრი ორბელიანისა მიღახვარ იოსებისადმი. დაწერილია ორათ გაკეცილს ნახევარ თამაზ ლიბერ ქალაღსუ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, შკათათვის 29. მადღ კეთილ-შობიღო, ჩემო მო-წყაღეე კელმწიფეე, მადღახვარო ი ო ს ე ბ!

თქვენიას მშვიღობით დაღვას ღთის ვითხოვ, ვიცი ჩემს ამბავს მთახსენებ. თვითო და თვაითო ჩემის უბეღურობით, ამისთანა შფო-თობი არ დაშაღღებს და თუ არ თქვენიას, ჩემს მოწყაღობღის და სე-კუთარს შეგობარს, სხვას ვის უნდა შეუწიოღო ჩემი ამბავი? დავით ბატონისშვიღთან მაგუღ, სოღომონ მსჯუღიღე იქ დამხვდა. დავსხე-ღით, შეგამღგომთ დიას კარგად და მეღ ასე ვემღგოღი ბატონის მს-ჯუღეს, როგორღ კეთილ-შობიღეს. დიას ვერ შეიღფერა ჩემგან ისე მოტღეევა, მაგუღ, რაღემ მათხრა ბატონისა! მეღწმუნე, მე შეწარეებ რომ მოგახსენა: რაღა არას, ზარეში ძეღები ჰყრთ, იმის რაღა მე-

ფობა შეუძლიან და რაღაც მოკლას ქვეყნისათ. რამდენი ამისთვისაა მო-
ხრა, განსისვას კაცის იმისა ცუდ-კაცობა, რომელიც იმისმა უმად-
ღესსადა, იმისი ჩემის მხეკებადები: ბიჭობადამ და დაიკვნიბიდა(მ)
კამოიყვანა და ასე განაბრთისინა, რომ თავადიშვიდეებს გვლანძღავს, და
მაგათ უმადღესობასხედაც ასე ღანძრავს. ამხედ შეუჭკვევით და-
ზარავს, მისუკან მე დამიწყო ღანძრავი და ღანძღვა, მამა აღარ გა-
უშვა ჩემი გაუღანძღავი, დედა და და. მე მოვიბრძინე იმისთვის, რომ
შეივითი არ მინდოდა, მაგრამ ჩემმა ძმამ გიორგიმ აღარ მოუთმინა
და წინხუბიქნ. დიხ მალე კი გავამეყდ(ე). მე მინდოდა, რომ მა-
გათის უმადღესობისთვის მომეხსენებინა და მეჩხვლა, რომ რას მე-
მართლებოდა, რახედ გამღანძღა. მაგრამ ნადაც თავის წუქის კვლარ
გაკვებ(ე), და თქვენ ამისთვის მოგახსენე; რომ მაგათ უმადღესობას
მეუყესიც და დედოფელსაც მამხსენოთ და ებძინათ მაგათგან, რომ
რახედ გვლანძღავს. ბატონმა ამისთვის განაბრთისინა ასე, რომ მაგათ
ემსახუროს და მაგათვე ახმოს, არა თუ იმისთვის, ჩუქს გვლანძღოს
და გვეცარდოს(გი). სხეებრ თქვენის მშვიდობის ამბავს და სამსახურს
მამხსენებდე. სხეებრ თქვენის მალე კეთილმობადეობა(ს) მდამადი
მონა დ ი მ ი ტ რ ა ო რ ბ ე დ ი ა ნ ი ა. მკათათვი(ს) 29 დეკს,
წელს 1796.

390. წერტილი დიმიტრი თრბელიანიანა მილახვარ იოსებისადმი,
დაწერილია მთელ თავიანთ ლიბერ ქალაქდსე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, ივლისის 23. მალე კეთილმობადი და ჩემი მო-
წყალება, მღანძღარო ი ო ს ე ბ!

თქვენი წიგნი მომივიდა, მადლობელი გახლავარ; რაც ებძინათ,
ვევლა შეეცავე. ნუ დამემდურებით, ჩემი ბატონო, რომ კარგა ხა-
ნა წიგნი არ მომართმევიან და არც აქ გახლადი, ქართლში ვიყავ.
ნეტავი გაგაკანთა, დიხ უცხა ამბავი მოხდა: დედა ჩემს ბატონის
შვილის იუღანის ცალმა კაცები მიუხდინა, სხელი იაუჩედ დაქ-
ციეს. ვიცა ჩემი მწვალებელი ბასნადები და არ გეწვინება, გაწვინა
და თავი გაწვინა. და საბაბი ამ საქმისას ასე უთავადიეთ: ჩემს ძმას

გორვის ერთი ამერული ბიჭი ახლდა, ჩემი ძმა განჯის კაჭკა იან-
ტონისშვილს დაუთოს, ის ბიჭი გორის დარბაზშია, წამოსუდას
რომ ახორციელდა, ამ დამეს მისუღაეა ვიღაც იანტონის ანის, კოჭვა
იმ ბიჭისათვის: „მინც ქადაქში მისვალ, ქვევითაცა ხარ, თხი ცხენი
შეჯეს, წავიყვანათ, ქადაქში გავხედათ, შენც წიღის მაკვებო“. არი
ამ ბიჭისათვის მიეცა და ორა თვითონ წამოგვეყვანა, ამერულის უღ-
თადეო ის ცხენები, ვამოსდგომოდნენ, ჩემი ძმის ბიჭს კი გავს-
წრო და ბასრულს მისწვეოდნენ, ის ორა ცხენი წავართმევინათ და
არა ცხენიც კეთათ. ამის კოჭვა: „წავად, გვებს ვამოვინო“. წამო-
სუღეო, ინახ(სი) ის ბიჭი, კოჭვა, რამ კვ ცხენები მოაკითხეს, მე
ასე ვეცოფე, ვერ ვიძოვნე-მოქი, ერთი შენ და ერთი შეო. მისუ-
ღეო გორს და მატრანებისათვის კოჭვა: „ვიძოვნე, მატრან არ და-
მხებო“. ამ ჟამად ჩემი ძმის ბიჭი ცხენვადს მისუღაეა, ერასტი
ამლახვანისშვილს დაქვინა, თათი და თარა აეყრა და მატრანის-
შვილის თულანისათვის მიერთმევინა. ალა თანაკესათვის მიეძარბინა
და ალა თონიკეს მამის ჩემასათვის მიეყვანა ეს ბიჭი და კოჭვა: „ეს
შენი ვადი არის და ცხენების მატრანსაც შენ გავც მსუხო“. მამს
ჩემს კოჭვა: „რაც გინდა უყავით, სა ეს ბიჭი, მე სქრდალ(სი) სქ-
მეში არ გავყრე“. ჭელოდა ალა-თონიკეს თავისთან ის ბიჭი. ორს
დღეს უკან გახარდა, შეტოთ, მთეათხათ, ჩვენს სხლში მისუ-
ღევენენ, კეთათ და იმ(თ) შე(ე)უცნათ და არც ამათ ჭელოდათ.
მსკვან(სი) მატრანის რადს ეძახებინა: „მიდი და დასწროეთ სხ-
ლი“. მისუღევენენ კადეუ და არ ეათიღეო, შესმედ სხვდისათვის
ეძახებინა. „მიდი, სოფის სხლში ჭეპს, დასწროეთ და გამოეყენეთ“.
საწყადს შეყვანა ორმოცამდი ვადი და ისე მახდომდა შეყადმისს
რის ეთინათ, რის ეთეთ, რის ამეთ და რის ღახიდეთ. ეს
მოლად გორმა იღის. იანა შოქქაათ სხლდის, მსრებთ წამადი
ეყარა შიკ, რამ დაწვა ნდომებოდათ. ახლას ის მსრები ჩვენს კვაჭეს.
დაეყვრებინათ, რამ იქ არა ჭელოდათ, თუ იქ ჭელოდათ, მამხვეუ
მისტეოდნენ. რამელსაც ამ ეთათს შეყენებდნენ, არა თუ ბიჭს, შედ-
საც მისტეოდნენ და არ დამლავდნენ. ვადა დაურხათ გორში გაუღან-
დაუი და გაუღანვი მატრან ამისთანა სქმე არავისათვის არ უქნათ.
ჩემი მეტობარი ბძხლები და ამისთვის მოგწვევე, თორემ სხვას ვის

საქართველოს საბჭოთაო

კამოყენებდები ამ ამბებს. წყალობას ვითხოვ, რომ ესენა დედოფალს მოახსენია და ერთი წაგზი მაწერიხა ბატონის რძალთან(ს), რომ ისე არ აწუხებდენ, ცოტას ხანს გასდებინათ, მანამდის ქაღაჭში სახლს ავამუხებდე. სხვანიც ბევრნი არიან გორში. სხვას თქვენს შვიდობის ამბავს მიბძნებდე. სხვებრ თქვენის მღვდელ კეთილ-შობილუბის მღაბალი მონა დ ი მ ა ტ რ ი თ რ ბ ე ჯ ი ა ნ ი. ივლისის 23 დღეს, წელს 1796.

391. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა დედოფალ დარეჯანისადმი, დაწერილია მეოთხედზე თამაზ ლიბერ ქალაქისა ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, ივლისი. მისს უმაღლესობას, უფლად მოწყალეს კვამწიფეს.

თქვენს სიმაღლის წაგზი მივიღე ივლისის ბ, რომლისათვისცა მოგარიმეკ უმღაბეს თაგვისინცემას და მადლობას. ვითხოვ და ვამუხეულებდა მოწყალისაგან კვამწიფისა, რომ შემინდვთ ამდენს ხანს წიგნის მოურთმეველობა. მაწყინად ეს გახდათ, რომ ზემო ქართლში გახლდი. ჩემო კვამწიფე! დადად გვეუბრები, ერთი წაგზი უბოძათ თქვენს რძალს, იუფონას ცოლს, რომ ისე არ აწუხებდენ დედა ჩემს და ნება მისცეს ცოტას ხანს გორს უთიხისა, მანამდის ქაღაჭში სახლს ავამუხებდე, რომლისათვისცა მადლობედა ვახლავარ და ვახლდებოდა. თქვენის უმაღლესობის უმორჩილესი მღაბალი მონა დ ი მ ა ტ რ ი თ რ ბ ე ჯ ი ა ნ ი. . . . დღეს, წელს 1]796.

392. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა დედოფალ დარეჯანისადმი, დაწერილია მთელ თამაზ ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1796, სექტემბრის 3. მათს უმაღლესობას, უფლად მოწყალე კვამწიფე დედოფალს.

თქვენის სიმაღლისაგან მიიქებელი წიგნები მიმივიდა. დადად უმაღლობ თქვენს უმაღლესობას ჩემის ასე მოწყალეობისათვის, მაგრამ

ჩემი უბედურება არ მქსნება, რომ ნიადგ სსხეოთი თაჲი არ გაწ-
 ვინათ და თუ არ თქვენ, ჩემს მოწუაღე კელმწიფეს. მამ სხესი ვის
 უნდა მოყახსქისა ჩემი სსხეოარი და მწუხარება? ჩემს ბიძაშვილს სარ-
 დაღეს ითახეს: უჩიუღია მათს უმადღესობასთან, რომ ჩემი ძმა და
 ბიძაშვილი იმის ბიძაშვილს წაჭკიდებია. ჩვენ გვიმართებდა ჩივილი,
 ჩემი კელმწიფე, მტრამ დიდად ვუდიღობ, რომ არაღის რა ვაწი-
 ნო, თუ რამ მემიდიღან უამო. რადგან მის უმადღესობისათვის თაჲი
 უწყნით და უჩივღათ, მეც იმისთვის თაჲი ვაწიფი და მოყახსქეს
 ჩვენი სსხეოარი მათს უმადღესობას და თქვენ სამადღეს. ბირუღლი
 ესე. რომ ნიადგ იმისა მწადნე ყოფიღან და არაინ, არა თუ ჩვენ
 გვეუხადეს ვინმე, არც ეს უნდათ, რომ სსხეოთეუღლი ვუცხოვრებღეთ
 თქვენის მოწუაღებით. სხადღისეს გაქცეუღისი თათარნი მოყადღეს
 ჩემთან და აღბიადღეს დაყუენე. იოსებ(ს), ჩიკოღლიანის შვიღს კრთი
 იმთაღანი დაქტარა და მრადღი ეცემს იმისთვის, რომ სს ის რთი
 მოყაღა ჩემთან, და სხეოათე უჩვენონ. რომ ვოკეღეს ჩემთან მასუღს
 კრს ასე მოუღა. ეს ჩემს ძმას და ბიძაშვილს დ-გარისას შეეცრა.
 მისუღითევენ იოსებთან და მესვეწადღენ: „ეც კაღა ჩვენთან მასუღლი
 არის, გვიბიყო. სხეოათე შემინდენ, აღარაღის დგემა ჩვენთანაა. თუ
 სსქმე ვაქესთ რამე; მის უგან ჩვენ მოგართმეღეთ“. იმის მასუღად ეთ-
 ქვა: „მამს არა ჭყოღლია თათარი და მამს და თქვენ რთი უნდა გვეწ-
 დესთო?“ ამ სიტყუას თქმისთან კიბხა მსხურ აზხეოთეუღლებიასთვის
 იარადის ჯერა, აუგართ იარადი, დაქტარათ ჩემი ძმა და მრადღი
 იმის კი ეცემს. მის უგან, გუღა რომ ევერებინათ და გაეშვათ,
 ჩემს ბიძაშვილს ლუარსასს მატარა ჯოხი გადაქტარა. იმთ
 მოუსსენებით, თაჲი გატეხიღლი აქესო. მართადღა არის, ჯო-
 ხი კი დაქტართ. ამისნი მსხეზინი, რსხეურუღლი: უფრო მრადღესს
 სტემდენ ისინი ამთ ორთაჲ. ჩემი კელმწიფე! თუ კი რამ არის
 სსყადღანისშვიღლისი, ხომ სულ იმთა ჭყოესთ, რადგან შეუღლით
 ამთ იმთი მასუღის მაცემს? სხადი ამბავი არ არის იმთაგან ჩვენი
 რისეც თერის წართმევა; ცემს და ჩავრევა. ამის კარდა, კრთი სსეა
 თათარი. სხადღისადამ მასუღლი ჩვენთან, აკვლო იოსებმა. ართეღრი
 აღარა შეარჩინა რა. ამისი მსხეზვი თათარი ვიღა მოვიღოდღე ჩემთანს?
 თარემ მრადღისა აზარებდენ გადმოსუღას. შურით მოუკეს ეს. რომ

საქართველოს სიძველენა

არავინ მოვიდეს ჩემთან. მიველ სრულ იახესთან, მივიყვანე ჩემი ძმა და ბაძაშვილიც. მოვასწავნი: თქვენს ბაძაშვილს უბაძნეთ მოვიდეს, ამ თათრების საქმეც გავაროგათ და რომელსაც ამ ჩხუბში დანაშაული აქვს, გარდავახდევინათ. არა ქნა, არც ის თათარი აუშვა და არც მეორეს თათარს თავისი საქონელი მისცა. მას უკან თქვენის შვილის შვილი დავით შუა შემოვიყვანეთ ამ თათრების საქმეზედ. არც იმის უკანათღებულესობას დასდევს ზატიოც. ამის უმაღლესობასათვის მოუხსენებია: არჯერ გაცი მიუტოვებო და ზასუნა არ მომცა რაჲ. დ'თა გადადგომელის, ჰეათხეთ, ვინ მომიტოვებეს, რომ ზასუნა არ მივეყ? არა თუ ამით მომაგზავნი ვინმე, თვითთან არჯერ მე მიველ და შევეხვეყნი, რომ ამ თათრისათვის საყისა წახართმევი მიეტა და მეორე თათარი აუშვა. არა ქნეს, ახლა ტყვილად მის უმაღლესობას თავი აწეინეს; რომელიც ჩვენ უნდა მოგვეხსენებინა, იმათ მოახსენეს, გვემართლებიან ამდენს უსამართლეთიანს? ის იყო სახლადი კაცებისგან მოცემული თათარი წართვა კურთხეულმა დავით სარდარმა შამა ჩემს, რომელსაც ჩვენი ცხვარი ებარა, რახს წელიწადს ნადაგ თავს აწეინებდათ მის სიმაღლეს შამა ჩემი. ახლა ეს არის არ გავსვენებენ, ეს ჩემი ძმებიც მანდ ყაჩუკა, თვითთან მე მიხდოდა, რომ გხლებოდათ და ჩემი საჩუკარი მომხსენებინა, მაგრამ მე მანდ მოსულა არ შემოდიან. წელთბას ვითხოვ უმდაბლესად, სამართალი გუყოთ, ან ამაზედ გული არწმუნონ მისს უმაღლესობას, რომ ჩვენ უაღვანისშვილები არ ვიუთთ, და ან სამართალი ჩვენც დაგვანებონ რამე, რომ ვიცხადოთ. მე ეს იმედი მაქვს, რომ თქვენის მოწყალებათ, ჩემს შობილეთ ერთი ღუგმა ზური გქონდეს რამე, არა თუ უსამართლა დემართოს ვისგანმე. თქვენის სიმაღლეს უმდაბლესი მანა და მოსამსახურე დ ი მ ი ტ რ ა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი. სეკტემბრის 3 დღეს, წელს 1796.

393. წერილი დიმიტრი ორბელიანისა მილახვარ იოსებთან, დაწერილია ორათ ვაკეცილს ნახევარ თაბაზ ლიბერ ქალაღლხე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1797, თებერვლის 19. მათს მადად კეთილ-შობილებს, მოწყაღეს კელმწიფის, შაღახვარს ი ო ს ე ბ ს.

მრავალს მათის სახელაფხანის თავის შესაფერს მათიონხვას მთ-
კახსენებ. დიდად ვისირცხვი თქვენის კეთილ-შობილდებისაგან, რომ
აძღუხა ხანა არის, რომ თქვენს კეთილშობილდებს წიგნი ვერ ვახსილ.
ძთუტდელი განხლავარ ჭარან მიზენით, უნდა რომ არ დამემდურთო.
მათს უკანთადებუდესობას გურაელს, მათის სიმაღლის დედოფლისა-
თვის წიგნი უახლდითა და რამდენიმე სავედრებელი მოუხსენებთა. ჩემ-
თვისაც წიგნი ებატებინა. ამხუდ დიდათ სარწმუნო განხლავარ. ზარ-
ველა ეს, რომ რადგან მათის სიმაღლის დედოფლისაგან არის კბე-
დნიურებული და მეორე ეს, რომ ჩემი საკუთარი მწუგლადებელი და
ძებობარი ბასნდები, ამხუდ კარჯუით და კიდევ კარაკებთ, რომ
მაკისმა სიმაღლემ მის სიმაღლეს მეფე სილაომანს წიგნი მისწე-
როს და რაც სათხოვარი ჰქონდეს, აღუხრულოს. ამხუდაც სარწმუ-
ნო განხლავარ, რომ უთოვად კაცსაც კაცზახენებ და წიგნსაც მისწე-
რინებ მეფე სილაომანთან, და ამ შედახამეიდსა ხონისაც თან გა-
აჯნთ. მეც ამისთიას ვედილობ, რომ რადგან ჩემი სიძე არის, მინ-
და, რომ ჩემგნითაც შეკმატას რამე, რატარც მოგვხსენებთა. ამასაც
კვედრები; რომ ეს ხონა შედახამეილი მალე გამთისტუმროთ, რომ
ჩვენს საქმეში ურუვთა, ეგება ჩვენს საქმეს ბოლო მაკლას. წავლო-
ბას ეთხთოვ; არ დამთიუწყოთ და თვაითოს წიგნით თქვენს მშეიდ-
ბის ამბავს მიბასნებდეთ ხუდამე(810). თქვენის მალად კეთილ-შობილდების
მდაბალი მონა დ ი მ ი ტ რ ი თ რ ბ ე დ ა ს ი. ფეხერვლას ით,
წელსა ჩ დ ე ზ.

394. წერილი ალალ ყორღანაშვილისა მეფის ძის ვახტანგისადმი,
21,7×15,7 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებით: ნახმარია მძიმელები და წერტილები.

1801, აგვისტოს 2.

ქ. ყოფილად უმოწყაღესო კვლმწიფევე! თქვენის უკანთადებუდეს-
ობის უმღირესი მონა ა ღ ა ღ უ ა მ დაბლად თაყუანისცემას მოგახ-
სენებთ; მერე თათოვლა აქიმისაგან გავიკანე, მითამ მანერებოდეთ
ვედესის კარების ქვების საქმეზე ეს დიად მძიმე და სმინელი
სსმენელი იყო ჩემთავის. დ თ ს ა ვეიტაცე და თქვენს თავს, რა ეს

კამიკანას, სიტყვითვე გამოარბუნებდა შაქს. დიდ ძნედა, რომ კაცს გუდაბა არა ჩახედეს რა და თქვენასთან კვლამწიფე და მოწყალე ბატონია ასე უბრალოდ გუელჭირათ ეგუელქოსდეს. დ'თი გადაღებრძედევისთ, თავის მართლებასითვის ხუ გამოწყურებათ. შუ თქვენა სკურთარი სძხება: როდის მამწუდას, რომ არა დამედევნოს რა, თუმცა მიდახვართან მოწყრადლობა მეც უნდა შეგმარა და გამოერბებისა, მაგრამ ეს ვიფიქრე: არამც ამის გურებისა არ იყოს, არ შაქსნახს, შერე ამის მიხმხემს: შუ იმისთვის როდის მამწურადა, ცახს არ უცნობდა იმს და არ უცნადა, რომ ამ გვარებისა არა იცის რა და მეტანრობაში ჩამაშურთმყოფა. ამისთვის ვეღარ ვუცანსაქრე, თორემ დ'თმ ასე თქვენი მოწყალეობა არ მამკლავს და ორსავე სათუფას ბინახოლად მამყოფოს, როგორც ეს უკვლა უმხვო მახსენება არის და ჩემს გუდას სურს ნადაც თქვენი საამოვნე და სამსახური, ვადრე აღისრუდადმდე სიტყვითისა ჩემისა, მაგრამ რა ვქნა, ჩემის ბუდასკან ამ გვარი ჩემი შეწყურება არ მიკვირს. აგვისტოს 6, ქვს უ 2 თ. თავში სხვა ხელით უწერია:

ქ. ამ წიგნის მამწურა! შართადა, გუდას დაძაღდა, რადგანც თითონ შეხვე მოგვწერა (ბაბ ჩემი შეუძლოდ არის და ამ ქვების საქმე შუ დამდვათ), ხომ იცი, ვინც ერთმანერთის. დიდნი მოუვარულნი და სკურთარნი არიან, იმთ უფრო ეწეიებათ ერთმანერთისკან, მაგრამ გამოთქებით ვი ვერ გამოთქებენ. ჩემიც ესრეთვე იყნე შენსედა. შენ მაგასედე უფიქრი მწუხარება უტყვე და იმაუ მდგომარეობით მიგუდეგდე და ან მართო შენ რომ გავიწურე და ან მართო შენ რომ გამოწყურებო, რა კაცობა და რა შემდეგებლობა იქნება? აგვისტოს 6, ქვს უ 2 თ. შეფის ძე ვ ა ხ ტ ა ნ გ.

395. პირი წერილისა, რომელიც მიუწერია ადალო ყორღანაშვილს მეფის ძის მირიანისხადმი, დაწერილია ორათ გავცილის ნახვარ თაბან ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახვარია მძიმეები და წერტილები.

1805, თანვრის 30. უგანაიდებუდეხა შეყავს ძეო შ ი ა ნ, უმოწყალესო კვლამწიფეო!

მონათმკვლელობის დიდობა გულისხმობს კაცობისა სიმკვლეზის შესამოსელათა თქვენათა და გულმხურვალეობათ მსურს ხმა ხარებისა სიმკვლეზისა უფასურების ცხადობისა უფლებებისა თქვენისა. უთუოდ ცხად არიან თქვენადმი, კელმწიფეთა ჩემთა, დიდისა დედოფლისა, უმარწველისა კელმწიფობისა, გამოუთქმელი მონწილეობა და უზუნაესი მთარწველობა ჩემზედა, ეგრეთვე ერთგულეობითა და თავდადებითა მონათმკვლეობა ჩემი და სამსახური დედისადმი მონწილეობისა, უკეთესი შემდგომად დ'თავ გვირგვინისა და მკვებისამებრ დიდებულისა კელმწიფობისა ჩვენისა, სინატრელისა და დ'ის მიერ განსვენებულისა მკეთისა, მამისა თქვენისა, წინააღმდეგენი თქვენნი რაოდენსა დაუფლებსა აღმითქვემდენ და ეგრეთვე ზატოისა მიმზადებდენ, რათა განხვევებისინი შე. გარის შე, დეურეტელისა სიყვარულითა ჩემის კელმწიფობისა მიმართა აღსავსის, ვერა მიმდრეკის განთავისებად, უხამტხავესად ამისთვის, რომელ განუხარწველად დამეცვა იტყვი ერთგულეობისა ჩემისა. სინათლეს ჩემი აქო კეთილ-ბედნიერება უმარწველისა დედოფლისა ჩვენისა, რომელითაცა მატენდა შეცა იმედი ბედნიერებისა, ვითარცა თვითცა თვისობათა დედობრებისა მონწილეობათა შეურატულეობად მიმდრეობდა. არა ვარ უფალადვე ამისთვისა სისწარვეკითილ, რამეთუ უფალად შემძლებელი(ა) დეკისა ესე: „რომელიცა განსაკუთრებულ არს დიდებისათვის მდ'უთისა, დასცავს თვის მონათმკვლეობათა შეურატულეობათა შემძლებელობას“. რა ვაძინ წარგრაგნიდა მზე ჩვენი, ატვისტოესობ დიდებულად დედოფალი, სხივის თვისისა ჩვენ მიერ და გამოანრწყისებდა კერძობათ მათ ჩრდილოეთისათა, ვითარ შექმნა შე, რათა არა მთავინდოლე ვრცელად განუენილსა ნათელსა ქვეშე მისსა, არამედ დავითი ბნელსა შინა? მიზეზი მისა ადრითა ვამიდგან მომხსენებისა უხვად მონწილეობისა კელმწიფობისა მკათობისა და სუცემის მტკემელი ბძახობაცა მივადე. განვაშხადებდი რა თავსა ჩემსა აღსრულეობად იმანებისა მკეთის უტკებულისა, იმ ვამად განჩნდა ქვეყანასა ამის შინა უთახმობა და დახმულე იქმნა უზა ურჩთავან. ამისთანვე გამოაცხადა ბიძამან ჩემმან მილახვარმა ჩემზედა ბონატის უფობა, რომელიცა იძლია სხვათა ახლადობენთა რჩევითა, და ცდილობდა, რათა აღმოვეჩინე შე არა თხნამუშვიდრედ და ეგრეთ უწილოდ განვემარებინე შე თვისგან. უკეთესი ესრედ დ'ურტყებდა სისკულეთა ჩემთა კვლათა მისთა შინა შეურატ-

სიუჟეტად და განსაძებნად და მოყმართუბდი სამსახურის თქვენს, მივიღებდი მე დიდის ჯედაფელას და თქვენ მეთვის ძისიკან ეკედრების უზრუნველადობისათვის დასსრულის ჩემისა და სახლეულოათვის ჩემისა ამისთვის შ'დ მცირეთა სიტყვაობათა ჩვენთა შუკვდით სამართადის შინა რუსთა, ვითარცა მსერს სუღითა და გუღითა კვლად დაგრდობა თერხთა ქვეშე და უტკბესისა წრდილოანებისა უფლად მფარველისა კელმწიფისა ჩემისა და უაფნა მსვე ზირველისა ერთგუდასა სამსახურისა ჩემსა შინა, ვხსოვებ დ'ისადმი, რათა არა დამიტკეთს მე უზრუნველად, თდეს კარდასწვეიტის მართლ-მსაფუღებთა სმართადი ჩვენა, მაშინ აღარ მქონდეს საზრუნველი სახლეულთა ჩემთათვის და, ვითარცა შწვეურგლი ირემი, ვინწრაუთდე განსკრადეუბელისადმი შდინარისა მონწყადებისა თქვენისა, ვხსოვებ, რათა უხვი მონწყადებს მისისა უმადღესობისა, ჯედაფელისა ჩემისა, არა არს აღმდგარი ჩემკან და უკეთუ ინიესს, შემძლებელ არს და უკვკვლად უწვი მე, რათა უაფედის თრთვადეს სიუჯარულით აღასრუღებს უფლად მონწყადე თვითმშერობელი კვისარი უფვლისა რუსეთისა. ამისთვის უმადღესად ვითხოვ თქვენს უმონწყადესისა კელმწიფისა ჩემისაკან, ვუკვადრებით დედისადმი მონწყადებთან, რათა შთამიგონოს მე ერთგული მისს თვისი, ვითარცა უბოძებინა ჩემთვის აღჯადა მსახურებისა მდაუნბითა და მოღარეთ-ხუცობითა, რამეღმანხე კ'დ მე მონწყადოს მე და სახსაის ჩემთვის დიდეს კვიარსს, ჩემის მთხელობის შესაბამი ჩინა და ჯამგარი, რეგარანდაც სხვათა უაფედთა მთხეღეთა საქართველას სამეუთს ზელატისათა და ამით შორის მე, უკანასკელი მონა თვისი, არ ვაქმნა გამარჩეულ და ამით უმტკესად განადიდოს სახელი თვისი მონწყადემან დედამან და ნამდვიდ თვისკან ბოძებულ ნიჭად აღრიცხოს და გერეთვე აუხრეტელისა სახინენიღითა შინდლორულ, მარადის მღოცველ, ჩემთა სახლადობითურთ ვუქმნებით განკრძაბობისთვის ცხაურების მისისა, ვითარცა ვარ აწინა დაეკხრამულ, რამეთუ ხუ თუ არ ვიცი მე, რამეღ არა მცნობს მე თვითმშერობელი კვისარი. მაშასადამე, ცხად არს, რათა მომადღებინსკან უხუ მონწყადისა ჩემისაკან აქმნების ესე უაფელი. ხოლო კათაღ-მოთფელობისა თქვენს ტკბილ მონწყადისა კელმწიფისა ჩემისასა აღვსწერ ქარტას ზედს სუღისა ჩემისასა და არაოდეს დავიადლოვებო შინდ-

დასტავობის თქვენისაგან, და მტკს იმედა, რთა არს ესედაკედ
ქუთათ კედრუბის მინის თქვენისსა და, თდეს მთვმართავ სმსს-
ხურსა თქვენსა, დაუქრამიქუდად სუფ-დადუბთა მინობისს ადგითქვამა,
კითარცა მმართებსცა. ვაითხუ: სადამე კელმწიფთითა მინძხით
ყოველა სხემო სმსხურა, რაშქლთავცა ყოვლად მოდგინეს ნებთა
და მხარუდას გუფითა დაუზარებელ ადვასრულთ, სიდაო აზრსა ამს
შხა ვეგება უკანთადუბესისა მუფის ძისა ჩემისა და უმოწყაღუ-
ლისა კელმწიფისა განსაკუთრებულთ და ყოვლად მდაბალი მთა ა დ ა
დ უ ა უ თ რ დ ა ხ ი თ ვ ი. ახურის ღ დღესა, ჩეკ წელსა, ტუფიდაის.

396. წერილი პელიკ დარჩიასი ადლო ყორღანაშვ-ლისადმი, 26
X 10, 2 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქაღალდზე გარული
ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. ცოტა ნაწილი
კიდურ მინაწერებია მოჭრილია.

1798, მარტის 22. ა დ ა დ თ ბ ე ტ ს.

ქ. მისს კეთალ-შობილეთს ბატონს და რ ხ ი ა სმსხურს მთ-
კახსენებ. თქვენა წიგნი მუბობა და წინწყართვეთ თქმა. როცა ქა-
დაქის დოთებს და იმათ ხსუბი მოსვლიათ, მე თქ ვერ მისედი არ
უყოფილვარ და ხომ იცა, არც მე ვარ ამითი მადრიელი. ჩემი კელ-
მწიფის იმდენი საქონელიც და ჩვენიც სულ ამაუ დოთებმა დაგვკარ-
გვინეს. რას წამ ხელა მოველ, კეკიის მამსხელისი დაუბარე და
ხორიჯამა გავხ(ა)დე და ისინიც დავტუქსე. დ თთა ამას თქთა არც არს
მთხედუბა და ვერც არავინ შეაწუხებს. არა თუ მარტო ამათ, დ თთ
ჩემს კელმწიფე დედოფლის სმსხურში და სთამოხეში ამამართის
სუფა. წამოსვლას დროს რომ სმდურავის სიტყვები ბძხა, მას აქეთ
დ თთის რისხვა მქონდეს, თუ ჩემს გუფს მოსვენება ჰქონდეს შეწუ-
ხებით ამიტომ, რომ მე რომ ჩემის კელმწიფის ჩვენზე მოწყაღეს
გუფს ვიცხნო, რომ ჩვენთვის რატარი მყვალაბელი ბძხებუდა,
ახლა რომ მტვისა თვადი ჩვენზე გამრუდებულთ იყო, სხვის კარ-
დაისთ, დ თთაც კელს არ მოკვიმართავს. მე უდითავ, ჩემის გუფის
ამაგი ვეველ გარგათ აგი და რა მთავსხენო?

ქ. ჰუკლანრელებისა ასე კართვდა: რომელიც ერქვენელება და

შამქორელები არიან, იმათ ჩვეს სხტართან გააკეთეს ქახები და აქ მადიან. სხვანინ ზოგნი აქეთ გამოყლენ და ზოგნი ისეუ ჩვეს ზირ-დანიორ იქნების ამ სათოდ დღეს და არც რა წაუხვებათ, რადგანც შამქორელება ბევრნი დახორციდან და იმათი სხდები ზოგნი დაკკტი-ლათ და ზოგნი ახალი ხაიდეები(სიღ) ერთმანეთს დაშორდენ. კაცებიც განწყესდა, რომ იქაურობა დაკკტიან და დაწმინდონ. ქალაქის ამბავი ასე მოგხსენდეს: რაც კვდრები იყო ქუჩებში, ან სხვლებში, სულ გაუტახინე. ქალაქში ან დაწვით, ან დაქრეებით თუ წახდეს რამე, რაც მე მოვსულვარ, ჩემი ბრალია [იქნება. რაც დავვა, ან განწმენდა დანტურის ხასწავლი იყო, რაც შეიძლება, იმ საქმეში [ბევითა] ვართ. რაც ხალხი გამოსულა]... ჯერ [ხუსხა ვერ დავიმ]თავრე, როცა შე-სრულდება, სწორეს მაშინ მოგახსენებ. დთა ჭქნახ, რომ სამახ[არა]ო-ლო გამო[გარ]ათ. მარტას კბ, ქვს უმე. შენი დ ა რ ჩ ი ა მ ე-დ ი ქ ი.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. ბატონს შიდახვან-ბაშს სამსახურს მოგახსენებ.

397. წერილი მელიქ დარჩიასი ალალო ყორღანაშვილისადმი, 35 X 11,1 სანტ., დაწერილია ლიბერ პალალზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წინა პირზე აწერია: „მის კეთილ-შობილებას უფალს ალალო-ბეგ ყორღანოვს მიერ-თოს დუშეთს.“

1798, ქრისტეშობისთავის 11. ა დ ა ლ - ბ ე ტ!

ქ. მისს მადად კეთილ-შობილებას, უფალს, დ ა რ ჩ ი ა ს მსს-სურს მოგახსენებ. აქაურს ამბავს მოახსენებ: დევი თავ-თავის აჯაკას დარიგდა და ბატონისხსაც ასე მოგახსენებენ: „თავად ხვად, თარემ ზეც ტვილისს შემობძახდება“.

მისას უმადლეხონის, ბატონის დედოფლას, აქმა შენობს ხმე-ლა თეუზის მართმეკისა: ოცი ზურგეკლა, ოცი წყვილი დოშა. ერთა კალათით აქ თეიხუელი მოგახარმეინე, ხუმი არც სულ არ ამს-ენბ და ერთ ლიტრაძდის მოგართვი, ეს ხმეღი თეუზიჩ და სხვაც ჩემ მავერად მართვი და ხუთი ლიტრა ხაზიდადაც.

მაქარს მე მისი დამ მოველი და აქ თუთასხვით ვერა ვმოკოთო. ორი ღვინი დაეპარებინა, ბატონისავეისზე ბუერს ევებად: არ იშოქება ქარაყანი შამაველი არის, ევების ექ იუთს. სამედიცინისზე დავისის ვამოვტან, შხათ არ იუთ.

ღვინის ვარი ჭეღვანობაში დგებოდა. მაგრამ ჩემი სეიდბათის იადემა და ვარეთა ქარყანდა სხეურზღად შეეწირე. ნეტავი ახლა მისზე კიამოს რამე ხეშეხს შიდახვარს. ჭეღვანობა სხვა რივეთაზე ჩემი ბუღდაყანი იუთს.

ითხე მდივანი თეღავს ბატონს დედათაღეს სეუბია. აქ ამისი მის იოსებ მდივანი ძალიან ვაფრობის და დიდა მუშუქებია ვაკვწყავს დათხივინისა.

ჩემს სეუთარს ამბავს მოახსენებ, ვიჯა ჩემი შეეწიქებს ვიამებს და რათ მოეწერებ, რვიჯან ურდევურან ვხაღ. ბისა ვახვას არის და მოველი.

მოურავის თხისმთვი თუმნის უბატონათა დახარჯვის ვაფრობის-ღვინს ებძინებინა, ნეტავი მოურავს დახარჯვა შეეძლოს, დიას დახარჯოს. როგორც უბძინებია, ისე აღსრულდება. თქვენს შმეიდობის ამბავს და სამსახურს მიმისხენდეთ. ქრისტეშობის ია, ქვს უ ზე დარჩიო. წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. ჩემს მოწყადეს შიდახვა-ამის სამსახურს მოვასხენებ.

ქ. ბატონს ველის-ციხის მოურავს სვიამონს სამსახურს მოვასხენებ. მეღორევი, რატომ ასე დამივიწყე?

398. წერილი მელიქ დარჩიასი ალალი ყორღანაშვილისადმი, 37 X 11 ხაზტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ვაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1799, თებერვლის 2. ი ო ს ე უ!

ქ. მისს კეთილ-შობილევას ბატონს და რჩია სამსახურს და ნხვის ნატვრას მოვასხენებ. თქვენი წიგნი მებოძა, დიას ძველი წიგნი იუთ, მისზე ზასუხებზე დაკერებული იუთ. აჭურს ამბავს მოახსენებ: დროით სეუღობათა შმეიდობა არის, ამ დროდ დღეზედ ბატონის შობიქებისზე ანბანენ. ხუის-ხანის(გიც) ვაცის მოხელა სარდ-

დიდამ მოხსენებელი გვეხებათ. ამას შუტო არ არის რა, რომ ჯაფარუელი-ხის დაკამარებულ, თითონც დასბრუნებულა(816), მოკლულ მოგახსენებ, შენ ვინცად გამბინჯე, ხარა *) რუსები არიან. შენი ჩამოსვლა მოგეწერა და თვლი შენს შვიკეს მოუღის, რა გგონია, რომ ვერ მოძიანებისან? სიკათის ვერცხი ხომ არ გავილადღებ? ნუ გეშინიან, რაც არის; არც დააკლდებ და არც მოგემატებს. სხვა როგაივ ხათრიჯაძი იყავ. მალახვარ-ბაში ჩემს მოწერილობის ბასუხს რომ არა შვერს? მათომ წვეგნა შევატო და აღარა მოგსწერო რა? რა აჯარებს? მახლას! გაკოვებ რამ აღარ შეესღოს, ერთის დიდის საბურვლის ოდნით ხომ ბურკა შეესღია მაცის ბრძოლებ? სულ გვეღაში გამოსავსებულა; ჩემო კელმწიფუვ. ჩემო ღნე სულ როგორ სცოდნია; წყალი მომწურდა და წყალი თითონ მომტა. მამ შე რა ვარა, რომ ჩემის კელით ვერ მოგართმევ? დიდი ქება არის ეს ქალისა. აფრასიობისა რომ მოგეწერა, ჩემო შევტყუას და შენიც ბადისა, მამ მალახვრის თიულეთისის როგორ ბძახებ? შენს მშვიდობის ამბავს მიბძახებდე და წიგნის დაგუბანებისაგის ნუ დამემდურები. ხომ იგი; რას ჯანვალ საგმეში ვარ, მხსო შეგვირავლები. სხუელობა ღთის მოწყადებით განკლდა, ამას წინათ რომ ჭირი ითქვა, ისიც გამტყუნდა. თებერვალს ბ, ქსს უ ბ ზ ღირხია.

399. წერილი საბით ფაშისა დედოფლის დარეჯანისადმი, 15.2X 31,5 სანტ., დაწერილია მშენიერს მტკიცე ქალაღბზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებალ ნახშარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, ნაგრამ წერილი დაახლოვებით 1794—1796 წ. უნდა ეკუთვნოდეს.

1794—1796. დედოფალს დ ა რ ე ჯ ა ნ ს.

ქ. მის უემადღესა და უამტებულესა, სრულიად საქროველის დედოფალს, დედან ბატონს, მათი სიკეთის და კარგათ ბძახების დიდათ მახატრე, ცათა სწორი ხემწიფთის დიდებულე ვეზირი, ს ა ო (816) მ ა მ ა დ-ფ ა შ ა, თქვენა სიბატონის და სწორ-უბოყარის

*) ხარა—ღონე (სომხურია).

კაის თაგის სიფერი და სკადრისი მკეთილხეობა, ამით ბძნების სიამოვნე მოგვიხსენებიათ, თქვენს ზვიდობით ბძნებას ღთსა ვთხოვთ. შემრეთ თქვენი ზურკებელი დედა-მედიდური სიყვარულის წიგნი მოკავიდა. რაც გერძნათ, ევლა ვსტანთ. შემრეთ ამას მოგახსენებთ, რომე ეს ჩვენი იოსებ ბინაში ხეშვითის კარზედ გავგზავნეთ და, რომელიც ჩვენი რჯახისა შესამატია და თქვენი რჯახისა შესამატია, ამხედ ერთგულობით გაიძვება და ხეშვითის წყალობას ღთის მოწყალებითა მთავრობს. მინდა, რომა იმ ქათვირმა თქვენი ქვეყანა და რჯახი შეარყია, მინდა, რომე ხეშვითის წყალობითა თქვენს რჯახსა ერთი წამ შეემატა და დაფტეო ჩემის მეგობრობითა. დიდებულის ხეშვითის თავს ვუვიცავ, რომე ხეშვითე თქვენზედ მწყალობელი იუოს და მეც თქვენი რჯახის ერთგული ვიუო. ასე ვგონებ, რომე ხეშვითის მუხობლობა და ერთგულობა თქვენის რჯახის ერთგულობა იუოს და შესამატი. თუ რომ წყალობას არ ხახამთ, სხვა ხეშვითესკათა მისკან ზიანი არ მოკავათ. არც სხვებოვითა თვალი მშვიერი აქუსთ, რომ მისკან თქვენ ზიანი მოკავიდეით რომე, თქვენს ქვეყანასხედა მას თვალი არ უჭირავსთ წყალობის მეტი. ამ რუსის დაბრუნება ჩვენივის დიდი შესამატია და თქვენთვისაცა. ხეშვითე კარგათ ჩამოკართმევენ და მისი ბედნიერი კარი ნიდაც თქვენთვის დია აქნება, და მოწყალე. მინდა, რომე თქვენ მაგიერთაცა და ჩვენ მაგიერთაცა წიგნი და კაცი ვახლოთ, თუ თქვენი ხეობა აქნება, თქვენი ერთგულობა გამოუცხადეთ, რომ თქვენ მას ქვეყანასხედა ერთგულობის მეტი დანამუდი არა გაქვსთ რა. რომელიც ღთისა და ხეშვითის მუხანათი იუენენ, და თქვენ დანამუდი არა გქონდა რა, ისინი შენს ქვეყანასა და თქვენ გაწყნებდნენ, ისინი ევაფიერი დიდებულ ხეშვითეს გამოუცხადეთ და ეს იოსებ ბინაში გავისტუმროთ. შემრეთ ჩვენი მუხაფლობა ეს არის თქვენს უმადლებობასთანა. ამისი გულის მომადრეილობა ეს არის. მინდა, რომე ამისი გულის მომადრეილებული იუოს და ჩვენიცა, რომე ხეშვითის კარზედა ექუსთ თვე ჩვენთან იუო, დიდი და ზატარა გავანბნობნე. რადგან თქვენ ჩვენი სიკეთე გინდათ, ნიდაც ჩვენი რჯახისა და თქვენი რჯახის ერთობისათვის მოწადინებელი არის, რომე სიყვარული და დედა-მედიდობა გაყურელი არის. სხვა ახანებებს არ ვგონებთარს(ნიც), თქვენი გულის

კვლევებს ამისთვის. ამ იასებს ბინძვან შუამკვლავის ვითხოვთ
 თქვენი დედა-შვილობისგან, რომე ჰეტივი დამდევა. დ'ასა ვეიცავ
 და ხეშითვის თაგს, რომე თქვენი ერთგულობა ენახეთ, იმარტომ შე-
 მ(ი)უყურდა. ახლა წყალობას ვითხოვთ: რადგან უსიფლათ უფიფლა
 და სიფიფლები ხარბა ქონია, წყალობას ვითხოვთ თქვენი დედაშვილობ-
 ბისგან, რომე ზოგი სუფრის შვეწარული უფიფლა, ზოგი დანარჩენი
 ცარსული მიწა უფიფლა ის წაღას-ურთი სიფიფლი, ჰეტივი დეგუ-
 დეა და, რადგან სარხა და სამყოფი არა ქონია, მისი ჰეტივი და-
 გუდეა და შუა შემოხვიდე მის უმადლეს ბატონთან და ცარიელი
 მიწის წყალობა აქეუინოთ, და ხეში გუფი მოიმადრიელოთ, რომე
 ამასანა ფიფი მქონდა, რომე დ'თ(თ) რომე თაგის მოწყალებითა ხე-
 შივისგან წყალობა მამეცემოდა, ამისთვისც სარხა უნდა მამეცა.
 წყალობას ვითხოვთ თქვენიც დედაშვილობისგან, რომე სედიმადის-
 თვისც დამბარების: თუ რამ წყალობა დამბარებოდეც, ის წიხნი
 ჩვენ ვეიმოდოთ, თუ თქვენი საწყენა არ აქნება. ამარ-ხანის საქმეს
 და სხვა-და-სხვა სელამარკოს, ვითიან სელიმ-ადა მაგახსენებთ, ხომ
 მოგახსენება, ჩვენი ეს და ზირი არის. მეორე ვეურბუ თათრული ბე-
 ჰელი უხის.

400. წერილი ერენის მამად-ხანისა დარეჯან დედოფალთან, 45,5
 X 30,3 სანტ., დაწერილია მშენებურ ქალაქზე სპარსულათ
 და ქართულათ, ქართულის ხელი ნუსხა მხედრულია. ნიშნებათ
 ნახმარია თითო წერტილი. ქართულს ტექსტს თარიღი არა
 აქვს, დაახლოვებით წერილი 1794—1798 წლებს ენდა ეთუ-
 თვნოდეს.

1794—1798. ქ. მის სიმაღლეს დედოფალთან, ერენის
 მამად-ხანის დედა-შვილური მოკითხვა მოეხსენებია. მერე ამ ფა-
 მად დავით-ბეგისა, ქალბაღ-ბეგისა და აჭანუხან კელით წიგნი გა-
 ბოძათ, მოვიდა და ჩვენ მოგვიტანეს. თქვენი მშვიდობის ამისეი შე-
 ვიტრუთ, დიდათ სიხარული მოგვეცა. დედა-შვილობის მოხეზით და
 მოწყალებას გუფით ზოგიერთი სიტყვები მოგვეწერათ და დეგუ-
 რებინათ. დიდათ მადლოელი შევიქენით და იმის გამოსისთ ხათირ-

მამად-ხანისა

ჯამი გავსდათ. ღთის ვითხოვ, მუდამ ჩვენივე მოწყალე ბძინდებოდეთ და თქვენი დედაშვილობა მტკიცე იყოს ჩემზე. ამ უმად რომ აღმან-მაჰმადბეგ ბატონის ბძინებით ბატონს ვახტელთ, ზოგერთი საქმეების გამოცხადით, ვაჯობი იყო, რამ ეს წიგნი თქვენთვის მოგვერთმევიანა და, რაც ჩვენი სიტყვა და საქმე არის, უკვლას ეს მაჰმადბეგ მოგახსენებს. ვითხოვთ, რამ ამ საქმეებზე დედაშვილობის გზით ბეჯითი ბძინდებოდეთ. წუღობას ვითხოვ თქვენის დედაშვილობისაგან, რომ უოკვლას გზით ბატონი ჩვენგან ხოთიჯამი გავადოთ, რამ ამას იქით ერევანი და ჩვენ ბატონისაგან კარად და ერთი ბეჯის ოდენს ბატონის ბძინებას არ გადავადოთ. რაც ჩვენ გვიბძინებია, ამ რამდენსამე დღესა დავით-ბეგის უკვლას კარიგდეთ და მოგვრთმევათ. ამას იქით გონებაში სხვა არა გაიტარათ რა, რამ მანამ ცოცხალი ვარ, თქვენი სამსახურა უნდა მუდამ აუთაო და არც გადავადო თქვენის სამსახურისაგან და სხვა თქვენს შვილობის ამისა და სამსახურს მიბძინებდეთ. მეორე პირზე არი მუსულმანური ბეჯედი უხის.

401. წერილი ჯავახიანისა დედოფალ დარეჯანთან, 37×16,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თარიღი არ უხის, მაგრამ წერილი დაახლოვებით 1798—1799 წწ. უნდა ეკუთვნოდეს. წინა პირზე უწერია: „ქ. მათის უმაღლესობის საქართველოს დედოფალს დარეჯანს მიერთვას ქალაქს“.

1798—1799. მათის უმაღლესობას, საქართველოს დედოფალს დარეჯანს.

ქ. თქვენი შვილი ჯავახიანის მრავალი მოკითხვას მოგწერავთ. თუ მოხსენით ჩვენი ამბავი, შვილობითა ვართ და თქვენს შვილობას ღთის ვითხოვ, რამ შვილობით ბრძინდებოდეთ. ახლა აღომარდნ-ბეგის ხელით წაგნა მოგეწერათ, მოგვიყვად, რაც გვიბძინათ, სულ ვისმინეთ და შადლობენი ვართ, რამ ჩვენი დედაშვილობადამ ხელს არ იღებთ. მინდღეში(SIC) ამას ნუ გაიტარებთ გუხებაში, რომ ჩემი შვილები ჩემთან არ არიან და ქვეყნა ჩამოურთმევათ და არაფერს უკვლას გამომადგებინათ. მე უფრო კარგი შვილი ვარ და ჩემი

ქვეყნად ჩემს ხელში არას. რაც სამსახური ქანდკით, გვიძინეთ და სამსახურში ვდგევართ და ცემსხურთით. ახლა ჩემთა ბატონსხნა დედაც: თქვენს ამბავს და თქვენს წიგნს მინდებო შე დავაკვლებთ. ახლა ალი-მარდან-ბეგისათან კაცი უხ და) მინახლებინა, მაგრამ აქ ერთი ამისთანა საქმე მოგვიხდა, რომ ვუღარც კაცი გახლავით(ში), ვუღარც სადვითა გახლავით, ჩვენი აჭაურა ანბავი ალი-მარდან-ბეგ მოგახსენებეს. დროის მოწყვლებით, მეორე ხელისაზხედ კაცსაც გახლავით, სოდვითსაც გახლავით. მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „ჯავად-დან“.

402. წერილი ჯავათ-ბანისა დარეჯან დედოფლისადმი, 31X20 სანტ., დაწერილია ქარვჭელიდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს ბეჭედს უზის თარიღი 1798 წ. წინა პირზე უწერია: „ქ. მის უმაღლესობას საქართველოს დედოფალს დარეჯანს მიერთვას“.

1798. საქართველოს დედოფალს დარეჯანს.

ქ. მათი შეიდი ფაჯათ-სახნი მაკაიხვას მოგაწერავს და თუ მინახსნათ, შეიღობითა ვართ. ახლა წიგნი მოგაწერათ, მოგვივიდა და მოგაწერათ, თუ ჩემის გულისათვის ჩემს საქართველის ხურას ურჩი რა. ახლა მართალია, შე აქ კაცა დამეჭირა, მაგრამ თქვენი წიგნი რომ მოგვივიდა, ისევე ცუშივი და ათეისი საქონელი მივეცი, და ახლა, რაც ამის იქით სხვა ქართველი მოვა, დავაჭერ და ჩემის კაცის საქონელის მაგაურს წავართმევ, და თქვენს გულისათვის თქვენს კაცს არას ვურჩი რა და, რაც სხვა ქართველი ჩამივადრეს, დავაჭერ. ახლა წამსვლელ-მოხსვლელადამ თქვენს წიგნს და თქვენს ანბავს შე დავაკვლებთ. მეორე გვერდზე ბეჭედს აწერია: „ზიადთ ჯავად მტერთა მსრელი, დოსტო პირობის არ მტეხელი“).

403. სამძიმრის წერილი ჯავათბანისა თათრულათ და ქართულათ დაწერილი, 38,5X21,2 სანტ., დაწერილია ნახევარ თაბახ ქა-

*) მეორე გვერდზე ამ წერილისა ფულის ნუსხა არის მოკვანილი, რომლის ჯანი შეადგენს მჭო მჭქ ქარავშიანი ასოები თუმანს ნიშნავენ).

ღალღაღ. ქართული თარგმანი მეორე გვერდზეა მოთავსებული ნუსხა მხედრულის ხელით. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი ერეკლეს გარდაცვალებიდან შემდგ არის დაწერილი, ესე იგი 1798 წ.

1798. წაყად-ხანისეკანის მოწყობილი ამ სამსიძმარის წიგნის თარგმანი.

ქ. დედა-შვიდობის შესაფერის მოკითხვის შემდგომად: ღონ უწყის ამ შწუნარების მოამბატებელის საქმის აზრის მეტყობით, რომ მამა ჩვენი ღონს სათნოდ ამ სოფელით გარდაიცვალა. ამისთვის ასეთი შწუნარება მოაკვება, რომ არც ეხით თქმა შეიძლება და არც წერილით მოხსენება. იუმცა კეინდოდა და რიცა იყო, რომ ამ უამად სამსიძმარის შოსხსენებლად კაცი გვეხებებინა, მაგრამ რამდენიმე ასეთი საქმე შეგვიხვდა, რომ დაუკავანთო და ახლა რომ შეიძლება უამა მოამბეცა, საქაროდ გრაცხეთ და ჩვენი აზრით მოგზადობეც გაასულიათ და ამ ერთობის წიგნის მოწერით, თქვენს სამსიძმარის შოსხსენებლის ადგილს მოვაწვევინეთ. მთამდე ვარ დ'ისაგან, რომ თქვენის და თქვენის შვილების სიტყვებით, თქვენის შწუნარების დასასრული ეს იყოს. კადეუ ჩვენი ვედრება ის არის, რომ მუდამ დედა-შვიდობის, ერთობის რიცხე ყელი არ ადით და ნადაც თქვენის შვიდობის აზრის მოწერით და სამსახურის ბძნებით მახარულ შეთავადათ და ჩვენ ამის დასრულებით თქვენის შეადგების და ერთობის წადილს გამოავცხადებთ. თავში თათრული ბეჭედი უზის.

404. სამსიძმარის წიგნი იბრეიმ-ხანისა დარეჯან დედოფლისადმი მოწერილი, დაწერილია ნახევარ თაბახ ქალღალღზე თათრულათ და ქართულათ. ქართულათ მარტო შინაარსია მოყვანილი წერილისა. სრული ქართული თარგმანი ცალკე ქალღალღზე მოთავსება ასეთის წარწერით: „იბრეიმ-ხანის მოწერილის წიგნის პირით. მოკითხვის შემდგომად“. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი ვკუთვნის 1798 წ. ჩვენ მოგვყავს ორივე ქართული ტექსტი ამ წერილისა.

1798. ქ. ი ბ რ ე ი მ ხ ა ნ ი ს ე კ ა ნ მის სიმადლეს დედოფალთან და-მურის სიუვარულიათ მოკითხვა და სამსიძმარი არის

მოწერილი. დიდი მწუხარება ამ დროის რისხვისათვის და მწუხარების შემდგომად ნუკეშინის-ტემა შესაფერად და ამის ბოდიშის მოთხოვნა, რომ საგვიგნთის საქმეების მიხედვით, ამ ჭამად შავის გამოხატვლად და კაცი ვერ გაახედათ და ამის იქით თანადროქში ვართ, რომ გახედოთ და ამ ჭამად იასუელი მჭამდ-ხან-ბეგი გაახედათ თქვენის მშვიდობის ამბავს შესატყობათ, და ამის იქით ვითხოვთ, რომ ჩვენი თავი შორს არ დავიწერათ და არ დავკვივიწყოთ, და თითის მტარეს წიგნათ, თქვენი მშვიდობის ამბავს დავკვივლოთ და სამსახური გვიბძინათ. მეორე გვერდზე თათრული ბეჭედი უხის.

აბრეილ-ხანის მოწერილის წიგნის ბოლო, მოკითხვის შემდგომად:

ქ. ამ ჭამად უმადლესის ადგილთვანის, დიდებულის საქმის მოქმედის, გოგიერის და უძლეველის, სიმხილავადლესის და დ'ისაგან კეთილ-მეწყინებულის ჩვენის მოწყვდის, უმადლესის ძმის მადლდების გამო, მწუხარების შემამტყუბელი ამბავი შესმა, რომლისათვის უზომო უძებლობა და დიდათ გულ-დაგლეხა გვეწია. აღბათ იმ ჭეშმარიტის ურთობის შესაფერად საჭირო იყო, რომ აქამომდე სიმძიმის წიგნის მოსართმევად კაცი გვეხელისინა, მაგრამ გზის შეგურდობის და სიხვა მიხედვების გამო, დავაკვიანეთ. ამისთვის იმდროს შავითხოვთ, და ახლა მჭამდ-ხან-ბეგი იასუელი გამოვიტყუმრეთ და ამ ერთობის წიგნის მოწერათ, თქვენი მშვიდობის ამბავი ვაკითხეთ. დროით ამ რამდენსაზე დღეზე მოკითხარის კაცს გამოვიტყუმრეთ გადასხურავის მოსართმევით. დროით არას დროს ჩვენ და თქვენ ერთმანეთზე შორს არა ვყოფილვართ და არც ვაქნებით. და ერთობის კეთილის გზის შესაფერად ეს არის, რომ მუდამ თქვენის მშვიდობის ამბავს და სამსახურის მოწერათ ჩვენს გულს მხარულ ჭეოთვლოთ.

405. წერილი შიომ თუმანიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი, 21,1 X 15,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი დაახლოვებით 1790—1798 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს. მეორე გვერდის თავში სწერია: «ქ. შიომისაგან მოთმეული მოხსენება, დედოფლის მობარებელი».

1790 — 1798. ქ. ჩემო კელმწიფეე! ასე გავიგებენ, რომ ჩემთვის შემოუწამებიათ, რომ მე მითამ თქვენის შვილის ვიარგისათვის საქონლის ხაზ მიმართულებას და ეს კმა მოქმედს სადღის მოციუნდა, მაგრამ მომგონებელი და პირველ მოქმედი ვი არ ვიცი. ამას გვეუბრები, რომ ეს მოვიკითხოთ. თუ ეს ჩემგან ქმნილია, მე ამ ჩემი კელმწიფეით შევკარგდვარ, რომ თქვენს მუხანათით აღმოცნობათ და ისე გარდასდევით, და, თუ ამის მოქმედი არა ვარ, ამასე ხომ სხვა სამართალი ვიცი, არა მამუცემ რა. თქვენმა უმადესმა გონებამ შეიტყობს, როგორც მამხდარა, გავუკადნიურდები და მოგახსენებ: ჩემის კელმწიფის მხეს გავიგებთ, რომ ეს გაშობადობით მოვიკითხოთ და თუ დანაშაული მიქმნის, გარდასდევით, რე შამიტოვებთ. უმადესეა მანა შ ი რ შ თ უ მ ა ნ ა უ ი.

406. წერილი შიშ თუმანიშვილისა ადამოკორობანაშვილისადმი, 29.7 X 12,3 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია ზოგჯერ მძიმე და ზოგჯერ თითო წერტილი.

1795, ნოემბრის 27. ა დ ა ლ ი !

ქ. ჩემო მწუფლობელი ძმა და მეგობრე, კეთილად ბატონო, თ უ მ ა ნ ა უ ი შ ი რ შ მრავალს მოკითხვას და სასისურვის წადილს მოგახსენებ. მერე თქვენი წიგნი მიუბრუნდა, რაც გუბნათ ვიწვე. თუმცა იმ ერთის კაცისა, რაც ბაიუშობა მოგეწერა, სულ მარადისა გვანდა და კვებით მართალიც იყოს, მაგრამ, რადგან ჩემი მწუფლობელი მეგობარა, და იქნება, ვი არ იყოს, მე უნდა დავუბრუნო იმისა ხელუბობა, მაგრამ ეს ვი დავუწევობდა, რომ მორიგდის ხსიათაც აქვს (თუ გავიგებთ კულა და მორიგდის წადანა, მიხედავთ). ასეა რომ დუშკოს ჩემს დავარგულს საქონელს ვუკებთ, მაშინ ვისცე რამ მოქმედება, მითამ მოქალაქეთ უხმარებდა, მაშინ ჩემის და ბადის ჩემს შეკრადის კანას არ მახებობდა, დუქჩის თქვბათ, ვამოუჭრელად საქონელი ერთი არ დამხებდა, რასაც ვინიშნებდა, კელადამ წამართმევდა და შეჩხებობდა. მე სია არა მიქმნდა და ჩემოთიდა

არ მენახა, რა უნდა შექნა? ახლა ნაშთებისა და დაკარგულის. სია რომ მომივიდა, რაც მახსოვდა, ოცდაათ თუმნამდინ გამოუჭრელი საქონელი მუდუმს საქონელში გაატანა და გამოხდა საჯანჯლოთ. მაგისი ამ საქმეში დარეგამ, შეც ასე დამაყლო; იქნება გულის არ სდამობდეს, მაგრამ თუხი ამ გვარი აქვს და რა ჰქნას. ზარიანის ფარჩებისა რომ გეძინებინათ, ჯერ ოთხს თუმნამდინ ბატონს მართმევი და ღულა ფარჩებიც ზოგი პოვნადა, მაგრამ თქვენი ერთ-ერთის მოსულა ვაჭრები არის. ვარგი მომკითხავი რომ ჰქვანდეს, ესე იგი ბატონი, ვეგონებ, ბევრი გამოიხდეს. რუსის მოსულის ამბავი თქვენც მოხსენიებული გექნებოთ და ჩვენ ხვალ-ხვტ თელავით ჰარაქათს ვაზინებოთ, ან რუსების მოსვლებულად და ან სხვაგან წასასვლელად. ან ქისიყს, ანუ ქალაქის მხარეს მოგვიხდება წასვლა. დიდთ მიხდოდა, რომ ღვინო მომერთოთ, მაგრამ მეტად შორი გზა არის და არ მოხვანდა, მოქარაგნი არა უაბუღობს. თქვენს შივილობის ამბავს მიბძახებდე. ნაკომურს კზ, ქვს უ ჰ ბ. შ ი ო შ.

წინა პირის აზიანე აწერია:

ქ. მიძნა აფრასიობმა მოკითხვა მოგახსენა, თქვენის ნახვის ინთიხარსა ვსწევთ.

407. წერილი შიომ თუმანიშვილისა აღალო ყორღანაშვილისადმი, 21,5 X 18 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალაღზე ნუხსა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია მძიმეები, წერტილები და ორორი წერტილები.

1796, ივნისის 24. მისს კუთიდა-შობიღებას, ჩემს მოწადეს კელშიიყეს.

ქ. თქვენგან ორი-სამი რიგობა წიგნი მომსვლია და ვმადლობ თქვენს მოწყადებას. მე ერთის წიგნის მეტი არ მომართმევი და იმისიც სწორე არ ვიცი, მაგერთო თუ არა. 16 ამ თვეს დაწერილი ერთი თქვენი წიგნი გუშინ მიუიღე და დიდთ მოხარული ვიქმუნ. რაც გეძინათ, ვისმინე და, რაც სამსახური ვაღად დაგედო, ამხვდაც ბევრით გახლავარ (ესე იგი ხიად-თელოვზე). ჩემი კელსახცის ქუჩდის უახაბი თქვენივის მომიხდეთ. შე ხუ მამიკვლები,

ქუჩის, გარდა სხვა არა ურევია რა. აქაურს ამბავს მოახსენებ: ტუჩების მოტეხის ტუჩბრძულებს და სხვისა ჯერ მადეში არ არის, როგორ გადაწელება. ადამთ ამ სმს დღეზე უკვე ცხადი შეიქნება და მოგახსენებ. ზუბოვი ქინა-შამხიას არის და ნიდაჯ საათს იმის ამბავს ვუყით. ბატონი დ'თათ დიად კარგათ მშვიდობით ბძანდება. არაფერი მიზეზი არაში არა იშობა რა, როგორც მხნდ ბძანდებოდა, ერთი ხუთად აქ უკეთ ბძანდება. ბიძა შენი ეი დაად აუად გასლდა სმს-თხის დღეს და ვინაღამ უბზივ ავიდე, მაგრამ ახლა შენ კარა გათ ვარ. მხნდ შეათეს ჩემს მცნობთ სმსს-ხური მამისსენე. ვიცი არ გამიწერები, რომ მად-მად ჩემი არხუაღი არ მოგერთმევათ ხოლ-მე, ამიტომ რომ აუდაც გასლდა და ჩემი მდგომარეობა მოგახსენებ. მდამადი მინა თ უ მ ა ნ ა უ ა შ ი ა შ. 1796 წელს, ივნისის 24.

წინა პირის ამიანე აწერია:

- ქ. ბატონიშვილმა მოკითხვა გიბძანა აღისკანდომ.
- ქ. მე სოღამონ არღუთოვა მადბლათ მოკითხვას მოგახსენებ.
- ქ. თქვენი მინა იოსებ მრავალს მოკითხვას მოგახსენებ და მო-თხის კელსახევი ირწმურე შირთმეუღათ და არა მამარუღათ, მე დამსწრეს დამიჯერე.

408. წერილი შიომთხეთისა ადლო ცობრანაშვილისადმი, 21,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალიდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1797, იანვრის 15. უსაკუთრესად მწკალობელი ჩემო კელმწიფე, კეთილ-შობილო უფალო!

ქ. უშენოთ ჩემი სიტყვებზე ვამ რა დიდათ ძნელია! რა მოკ-წერა და რა მოგახსენო მე უბედურმა და ბედ-უღურმა? უსაცილოდ არ ვიცი ამ არს კვარაში რამდენ რიკად დაჯიხაჯე და უმძიმესი ესე, რომ გონების განუმორებელი მწუნარება მაქვს და რომელი ერთი მოკითხვინა: სადავის გაცეხა, შენი დაშორება თუ ჩემს მოწვადის სვობონ მოურავის მოშორება? მე შინდა, კათალიკოსსავეთ დაგწევლო,

თუ შე აღარ ვიქნები, ქვა-ქვანედაც ნუღარ დადგება. თქვენ გინა, სხვისა, ეს მომტყუბუდად მარეებს, რომ სწორე ტარჩვეით არ ვიცი, და თუ ამის ამბავს მომასწრაფებ, სიკვდილისა კარსა მჯღამარეს შესსვ მოსმსასურედ დამაბრუნებ და ნია გაქვს. ვიცი შემიბრალე და ჩემსაის წამალა არა გშურს, ამისათვის ვიკადნიერე. თქვენა წიგნი იარჯელ-სამყერ მეტობა; უმდაბლესად მადლობელი ვარ თქვენის მოწყალებისა. ვიცი ჩემთვის ნიადგ კეთილი აზრთა გაქვს და დაუღებუდღაცა ვარ. კვალად ვითხოვ, ჩვეუდებრივი მოწყალება არ მომადლოთ და განსოვდე ერთგულ მოსმსასურედ. უმდაბლესი შონა შ ი ა შ თ უ მ ა ნ ი ვ ი. ქს უ ზ ე, იანვარს იე.

ქ. ამბავი: ჯერ მშვიდობა არის კელმწიფისა, და ზუბოვის ბძნება ჯერ აღარ მოსვლიათ და მოვლიან, საქმე შამინ დანახება. შ ი ა შ.

409. წერილი შიომ თუმანიშვილისა ადლო ყორღანაშვილისადმი, 21,8 X 15,7 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. წინა პირზე აწერია: „ქ. მისს კეთილ-შობილუბას ყორღანოვს ადლოს მიერთოს“.

1797, მარტის 27. საუფარულო შეკათარა და მოწყალე კელმწიფე!

ქ. ვგვანებ ხვად, ან ზეც ბატონა წამობანდეს და შეც უნდა თან ვიზნო, რა ვგჭნა, უამისობა არ შეიძლება. მოურავი სვიმონის ამბავი აღარა ვიცი რა, მაგის გული გამხიარულდა, თუ ისევ შეწყურებუდა? წინაც რომ მომეცხებას, მაგის ამბის მოწყრა, დიდათ მადლობელ ვიქნები. შესმის მხედ ჰერის შიავსა დიად გაჭირებულა თურმე არის სასუდედათა და, თუ შეიძლებოდა, ერთი კოდი ფეჭილი მთარასაზე რამ, სანამ გავიმარაგებოდათ, ხაჯათი არ გავსწოთ. სხვას უყვდას თათარს შე გაამბობ, ამას ელოდე. შდაბალი მოსმსასურე შ ი ა შ თ უ მ ა ნ ი ვ ი. 17^ა/₂₇97.

410. შავი წერილისა დარეჯან დედოფლისა შიომ თუმანიშვილის მამასთან შიომის ცოლის შერთვის შესახებ, 30,5 X 14,6 სანტ.,

დაწერილია ლიბერ ქალღღმწე ნუხსა მადერულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. წერილში გარდა შიოშისა სხვა სახელი არ იხსენება, ან ვინ სწერს, ან ვის სწერს, მაგრამ ჩვენს აზრით, დამწერი უნდა იყოს დარეჯან დედოფალი და მიწერილი უნდა იყოს შიოშ თუმანიშვილის მამასთან, დაახლოებით 1790—1795 წწ.

1790—1795. ქ. შერე შენ იცი, ნიადგ შენის ღუჯისას კეთილის მოწადე ვეოფილვარ, და რადგან ასე არის, შე შენ ისეთს არას დაგზატიყებ, რომ ან შენი დასკდისი იყოს და ან შემაწუხებელი. ახლა მე მუნსისბათ ვნახე და მოვიხდამე, რომ შიომისთავის აქ ჟგარი დამეწერა და კიდევ შეუკვეთე, მაგრამ ეს ნახუნი მამცა: „მარადაია აქვენი კელმწიფე ბძახდებითა ჩემი და ტუკვათვ რომ მიმცეთ, უფულება გაქვთო, მაგრამ, რომელიც ბუნებთაი კელმწიფე მამ და დედა შევსო, თუ იმათი ნუბაც არ იქნებო, შე არ შემიძლიანო“. ჩვენ ეს ნახუნი არ დაგვიწუხია, კიდევ მოუწიონო, მაგრამ სწოტადოდ ასეთი ჟამი შეტეხულა, რომ ამ ჩვენს სიტუქას უნდა დაემოწმათ და ხუბ დართათ ამასთვის, რომ ჟერ ხნათ თქვენი და ამ თქვენის მოყვრების ერთად შეურა არა ჩანს და იქნებუბა(SIC) ხანიც გამოვიდეს. თუ ეს გინდათ, რომ წელს მასდ თქვენთან მოახდინოთ, ამას უფრო სამჯობინრად არა ვხედავ, ამიტომ რომ ამ თქვენს შვილს თავის კელმწიფეს დასმორებთ, არც თქვენს სამჯობინარი იქნება, არც ამისი და არც მგონია, რომ ბატონმა გამოუშვას. თუ ასე არ მოხდება, როგორც მამეწერა, მამ როდემდის უნდა მოიხდინო? ასე განიხივე, უმტრისმაც კი დაასწრო. სხვა რომ არა იყოს რა, ამას მინც როგორ არა იქ? როგორც არქიერზე მიაგდე და გივისა ნება მიეცე, მეც შიოშისა ისე ნუბა მომცე, და შერე შე ვიცი. შე ასე მინდა, რომ ერთს დამეს ჩემით ჟგარი დაიწეროს და იმავე დამეს გვირგვინი ახადონ და შერე, როდესაც დამა ისუბოს და ერთად შეურა მოხდეს, თრ დღეს მას უკან დაიდგან გვირგვინი; და თქვენის შვილის სინარული ისე ხასეთ, როდესაც შენს შვილსა და რძალს ერთად შეურილსა ხხავ, ისევე ის არის. ამის დაყოფება არც თქვენ გიჯობისთ, არც ამათ, და თუ ახლა დარჩა, უფრო დიდხნს დარჩება. ამას არ მოველა შენგან, რომ ამისი უარი მომეწერო და

არც იქნება. ჩემს ნებაზე მთავრად და ღის მარჯალებით ყველა კეთილად მოხდება. ამის დედისაგან შენ უნდა დააჯერებინო. თუ ან მკაცრს შესწავლებული იყოს და ან შენი, არც მე მოვიხდამები. ერთს დღეს გვირგვინისა დაღმა შე დამითმოს, რა დღე მაგისათვის და მინებებია. ეს წიგნი შენს მუდგესაც წაუკითხე. შე მაკლეთ მამიწკრია, თქვენ ვრცლად გასინჯეთ და უარს ნუ მამწკრია, მეც კელი შემავა ერთს შენს შვილზე. ამ საქმეზე ესე და ეს კაცი გამოგვსაყენეთ და ამის ზსუნია ახლავ საჩქაროთ ამაჲ კაცს უნდა გამოატანო.

წინა პირის აზრზე აწერია:

ქ. შენს მუდგელს მართამს სიუვარულით მოვივითხე. ეს ჩემი სიტყვა და მარჯა დასანაც ასე უნდა დააჯეროს და ამისი ნება უნდა მამდეს.

411. წერილი შიომთმანშიელიისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, 30,7X12 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალღღებ ნუნსა მხედრულის ხელით. ხიზნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1797, ივნისის 1. მარჯალებე გეგმწიუყე!

ქ. ჩემი წიგნები ნახევარი საათი არ იქნებოდა რომ მოგართვი და თქვენი წიგნაც მომივიდა, რომელითაც თათულა აქიმის დაბარება მოგწერა ბატონისკან წახარისხარისათვის. ახლავ წავად თათულასთან და რაც ჩემგან შეიძლება, კარდამატებულად კვდებო ყოვლის გზით, რომ მალე წამოვიდეს. მანდ რომ ტიკა მქონდა, ის თან არ წამოვივინა, ზედ-მიწვენიათ ვინც, თითონ შე დაგაკლებინე მანდა, სანა იყო იმაჲ ოთხში და იმაჲ ფიცარზე დარჩა, მანდ მოაკითხეთ, მკანია იზოვნათ. სხვა რაც ამაჲ იყო, მოგასწავლე წინას წიგნებითა. მე მსურს მუდამ თქვენთან დაბარავი და ამისათვის თავს გაწეებ. ნუ დამემდურებით ხშირად წავსას მართმევისათვის. ეს აზრი შენის წიგნიდამ იმატომ ამოვსწერე, რომ შე მეტობა აღარ მოვიხდამე ამ უმად, თორემ ზვის მწერლობით არ მომსდებია. მე მაშინ დაგემდურები, რომ შენთან წერილით სუბარა დამიგვიანო. თქვენის გრაფობის მარჯალებების უმდაბლესი მოსამსხურე ბ. შიომთმანისა ი. ივნისის 1, ქვეს უმე, აუღაბრით.

ქ. თქვენია წიგნი რომ მომივიდა, ეს მამინვე დავსწერე და მერე წავკელ თათუდასთან. წაუკელ იმისთანად და იმზე დიდთან ვკვადე, მაგრამ არ იქნა. მახდას! არ მოინდომა თათუდამ, სტუკენეს გზად ნიდა ბატონი, ისინი აუად იყო, და ახლა აღუქსინდრე გამოინტუორა. ივნისის 6, ქვს უმე, შ ი თ შ თ უ მ ა ნ თ ვ ი.

აწიანზე აწერია:

ქ. ჩემო მწუკლობელო, ბატონო ადალო! მრავალი მოკითხვა და სამსახურის ნატრა გუწუქის ჩემ მაგიერ, წყნარისხარა ზირის ჰიკაზემი(?) მიმიკითხე. მირამქარ იოსებ.

ქ. გულ-მხურავადე მთავიანზე სემავიკრად წყნარისხარ. დიდათ შემწუქს მაგის ავადმოთობამ. რაც იმკარი რამ მოუჩდეს, რომ აქ იმკებოდეს, იმ გვარი სამსახური ჩემიანთი გამომიქტე.

412. წერილი შიოშ თენიანიშვილისა ადალო ყორღანაშვილიადადმი, 21X11,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნაზმარია ორ-ორი წერტილი.

1797, ივნისის 12. ბრწუნვადეო კრადეო, მოწუკლევ კელ-მწიფე!

გუშინ წიგნი მოგართვი და ადა-მაკმა-დ-ხანის სიკუდილი მოგახსენე, რამელზედ გვადე სარწმენო კეთე. მაგრამ ეს ისეთი ფაში არის, რომ ზოგი მორჩენისათვის არის მახარული და ზოგი დაუკარგველიბისათვისა სწუხს. ახლა მე ვბედავ, რომ ქართლში წავადე და დედის ჩემის ნახვას ვედარსო. დღეს, ან ხუად ბატონის დავუთხოვბი და თუ ნება მომეცა, წავად. სახმარა არის, რომ ბატონის ნაბოქბი ერთის ცხენის საზღვზე დეინო მადე შიბოდათ. თუ მე აქ ადარ გახლდე, ისეთის თადარაქნთ გამოვზავზე, რომ დედის ჩემის ძმის მოუყიდეს და, თუ მე აქ ვიყო, მე მომივიდეს. რადუნ დაუკვინებლად შამივა, ეკოდენ უმეტეს მადლით ვიქნებო. რაც აქ ცხლებივარ, თითქმის კარგი დეინო არ მისახავს. ივნისის 6, ქვს უმე, ო. შ ი თ შ თ უ მ ა ნ თ ვ ი. ბოლოს მიწერილი აქვს: „ლაქით დაბეჭდეთ“.

413. წერილი მოღარე ვარდაგისა სტეფანე ცორღანაშვილთან, და-
წერილია მეოთხედ ფურცელს ლიბერ ქალღმრთელ ნუსხა მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნებათ ნაბმარია თითო წერტილი.

1803, ნოემბრის 4. მის მადლ კეთილშობილებას უფალს
ს ტ ე ფ ა ნ ე ს, მწიგნობარ კელმწიფეს.

მათის მატრიათ სხისოვარის თავის შესაბამის მკითხვას და
დღეს-ძეგბრების სიყვარულით აღერს და სამსახურის წადილს კიდევით
და თქვენს ხილვას და კეთილ სიყვარულს დ'თს მიერ ვითხოვთ. მერ-
სე წერილი გემოსებანა, მივიდევით, რომელიც ცხად ჰყოფდა სიტ-
უვას მართლს და ჰქმნარცა, რომელმაც ჩვენ შორისცა ახაკანა
ცრემლია მრავალი. ჰა ქრისტეს მიერ სიყვარული ძმათ, კვლად
გვიდარს და ხილვა შენი. რასაკვირველია, შენი დედოფლის შემს-
ტვადული და თავ-დადებით ერდგული გული აგრე შესწუხებოდა.
ამისმა უმადლესობამაც ასე დარწმუნა და ბძანა: „თუ ამისთანა ს-
ჯანსიდელო მწიგნობარ არა ქონოდათ, ფეხშიშველი განთავსებოდათ
და ზედ მხედავს იმისი ჩემთან მოუშორებლობა“, მაგრამ დ'თს
ერწმუნე და ამ ჩვენის კელმწიფე დედოფლის მცემ, ციციშვილმა
ასეთა წაგნის მოსწერა, რომ უკუ ითხოვა: წაგნის ნულარ მომწერო
და აღარცა ვინცა-და ასან წამოყოფა იქნებოდა. ამ მიზეზით, აღარც
ესე სწერს წაგნის და ვინცა ვინ ახლავან, ამასაც ბეჯრობენ რუსები
და ამასაც უბნებთან და მთახსენებენ: კიდევ ვინა დაბრუნოთ. თუ
კა შეძლება ეთიფილია შენი სთხოვლის აღსრულების, დიდათ ვუ-
ცადნიით. და ესეც რწმუნებული გაქვს, შენი ჩვენთან ერთა ეთიფის
გაცისა, როგორც სანთა, მაგრამ არ შეიძლება და ამისთვის გულს
ნუ დაგავლდება. დ'თს სთხოვე შენის კელმწიფის კვლად საქართვე-
ლოში ხილვა, ამისი მწიგნობარ გული შენსად არ შეიცვლება. ამისი
უმადლესობა, როგორც იცო, ისე იძინება გულ-დაწულულებული და
დეთის-მშობილეს შეჯერებს, მწიგნობარ ნუგეშის. ვითხოვთ, ნუ და-
ვივიწყებ და თქვენს და თქვენის სხლანობის ამბავს გვიბძინებდ-
სხვებ, ჩვენი ამბავი. რაღა ურცხვად თავა გაწეინათ, იცო, რაც ს-
ხარულაინი გული გვექნება, დაგშობით მატრიათს ცემას თქვენს შენ-

გან დათ შეტკობიძისა, მოღარე ვ ა რ დ ა გ, თ ა მ ა რ ა. ნოემბერს
4, წელსა 1803, მთხროვს.

აზიანე აწერია:

ქ. შენი სხსლობა და შენი შვილები სიყვარულით მოგვიავითხე.
ცარაელის მოკითხვისათვის ნუ გავვიწერება.

ჩემო საყუარო ძმაო და მეგობარო! სიყვარულს ზარს გავტყობ.
რა მოგახსენო, არა ვიცი. დეკანოზა **წ** დ ე ქ ს ი.

- 414.** წერილი დარეჯან დედოფლის მოღარეების მარიამისა და თა-
მარისა ალალო ყორღანაშვილისადმი, დაწერილია დიდ თაბაბ
ფორსტის ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით
ნახმარია მძიმეები.

1806, მაისის 22. მის მაღალ კეთილ-შობილებს ა დ ა
ლ უ ა უ ა რ დ ა ნ ა ვ ს, მოწყალებს კელმწიფებს.

თქვენის მადლის კეთილის ცხოვრების ამბის სმენის მსერ-
ველი, თქვენის ზატოასნების შესაბამს ზატოვის-ცემას გიძღვნით,
უზომის მადლობას მოგახსენებთ დაუგდებლობის და დაუვიწყებლო-
ბისათვის. ჩვენს ვითარებას მოახსენებთ, ღთის მადლობა გვმარ-
თებს, რომ ბატონი დედოფალი მშვიდობით ბძინდება. სხვა ამს
გარდა, მოგახსენებს, რაც ცხოვრება გვექნება. გთხოვთ, რომ კიდევ
გვაბედნიერებდ(ე) თქვენის ამბის სმენით. წიგნს რომ მოგართმევთ
ხელმე, არ ვიცით მოგერთმევთ ხელმე, თუ არა. რომელიც თქვენ
ჩვენთვის წიგნი მოგიწერათ, იმაში რაცა სწერათ, უქნდა ვიცით;
ასე ვიცით, რომ ჩვენგან თავის დროზე დაუვიწყებელი არის. შენც
უნდა გულ-დაჯერებული იყო ამხედა. დიას ამხედა ვინცხენა, რომ
ცარაელ წიგნს გავზავნი, მაგრამ ჩვენი ავადი შენვე იცი. ამისი
იმედიცა მატეს, რომ ცარაელი წიგნისათვის არ დაგვიმდურები. ამი-
სი იმედიცა მატეს, რომ დაჭრწმუნებული იქნება, რომ გული მწ-
ვევდეს თქვენ სამსახურსა. მოგეწერა, რომ მანდ რაც საჭაროება
ითხოვდეს, მომწერეთო. ბატონის სამსახურის სჩვენებლათ, შენის
ბძინების შედგომილთა ეს იქნება კარგი: ინა, ვასმა და სხინრქე დი-
დათ სხმარია და საჭირთა. ესები თქვენსვე იცით, რომ სამოვნით

მასაღებელი არას ამის სიმაღლისკან. დიდათ ვეცნადნით და აქ ჰეტრებუხში ვერ ვიშოქნეთ. დაახ მტარედი დიდის შრამითა ასტარ-ნიიდაშ მოგატანინეთ, მაგრამ არც ის იყა კარგი. დაახ მანდოდა, რამ მრავალჯერ მომეწერა ეს ამბავი, მაგრამ ვერ გატებდე ეს ამბავი. ამ შენმა წერაღმა გამაბედვინა ეს მოწერა. ესეც ვიცია, რომ დაახ იამყას შეგვანა. სხვან თქუქნის შბის გამგონებელნი დიდს სიამაგ-ნეს მივეცნით, რომლიათ თქუქნია გუჯი გამხიარულებულა, დმერთ-მან გავიზარდოს, ჩვენც დმერთმან გვადირსოს მაგისი ნახვა. თქუქნის სმსახურის მასურჩენი, მაღაურ მ ა რ ი ა მ და იატონისმვიდის(სი) მ ა მ ა რ ა. მისის კბ დდეს, ქს უ გ დ, სანკ.-ბეტრებუხს.

ნესამე გვერდზე სწერია:

ზატა უწნამე და გათრვი ნტვალამა მოკითხვის მადლობა და სიყვარული მოგასხენათ.

მესწადე მნიყამ მოკითხვის მადლობა და მოკითხვა მოგას-სენათ.

დედოფლისეულმა მოკითხვის მადლობა და მდამათ მოკითხვა მოგასხენათ და ხასასანც სიყვარულით მოკითხვა მოასხენა.

წინა პირის აშიაზე აწერია:

ქ. თქუქნს მეუღლესა და ძეთა და ასუღათა, ვითარი თქს ყვეის მოკითხვა, პირს გოგნა და მდამათ სმსახურის სურვილი, მოხსენ-დეთ.

415. წერილი დარეჯან დედოფლის მოღარე-მსახურებისა მარი-ამისა და თამარისა სტეფანე ყორღანთვისანში, დაწერილია დიდ თამაზს ფოსტის ქალაღზე ნუსხა მსეღრულის ხელით. ნიშ-ნებათ იხმარება თითო და ორ-ორი წერტილი.

1812, მაისის 12. ქრისტე აღსდგა მისი მადლ კეთი(ღ)-მობილებსს უფალს ს ტ ე უ ა ნ ე ს უ რ დ ა ნ ა ვ ს, მსწუღეს კვამწითეს.

მივადეკათ თქუქნი ბოძებულა წერილი, ვითარცა სიყვარულისა შვიდისა და მმას კვამწითის ჩვენისა და ვისიამოვნეთ, ვითარცა პირის-პირ გხედაღვით და ვითხოვთ დთისკან ჩვენის დაუვიწყებ-

დაბისა და ყოველთვის ჩვენი ზრუნვისათვის მოქმედებელი ბძანდუბით, რათა ბედნიერი და ცოცხლებით უხუბუკლად ბძანდებოდეთ და ღთს კარდგინდოს. ღთი თუ ერთს ნუგუქსა რასმე ინებებს, თორემ სხვა ზატონი და გზის გამოსწორებელი არავინა გვეყოს. გთხოვთ, შენს მშვიდობას და შენს აბხაგს ნუ დაგვაკლებთ, ამისთვის შენა წაგნით ვისიამოვნებთ და შენის ნახვის მსგავსად მონარულნი შევიქმნებით. ჩვენ, რაც გვებძინა ამ თქვენის წერილით, დიდათ მშადღობელი ვართ, მაგრამ რა მსახურება გვაქვს, რომ ჩვენ შემოგვივითოს სთხოვარი და თავი გაწეინოს? ღთს კაცობის და შენი სიტყვების ნუ მოგვაკლავს. აღუქსი დეკანოზთან რამ მოგეწერათ, თქვენის მხემ, ჩვენც ვეკიდრებით არქიერს და ვხახხვეთ ბეჯითობა და თქვენის საქმის ზრუნვა კეთილად, და აღვეითქვა, ღთს იხუბოს თქვენა აზრი სრულ იქმნას. ჩვენი ვითარება მიახსენით: იმერეთის დედოფალს ახანთანა ვართ, თავის სხლში დაგვაუქნა, შემა და სხლთა უსუვედერთ გვაქვს და ზატოვსაც გვეცემს და შემდგომი ღთს უწეის. და ჩვენს სიტყვებს მიახსენებ: სხატრელის ჩვენი კელმწიფის შემდგომად რა სიტყვებს გვექმნება? და ამ სნუვლების გამოც რა მწუხარე ვიქნებით? და ღთს ნუ ჭუას აქიმბაშის შეუძლოთ ყოფა, შენთვის მტის კარგად ბძინება დიდი იმედია. სხეუბრ დაუშობით ერთგულებითა ზატოვს შინა თქვენსა, კელმწიფეთა, თქვენის კეთილშობილების სამსახურის მოსურნენი მადარე მ ა რ ი ა მ და თ ა მ ა რ ა წელსა ჩ ე ბ, მისის იბ.

წინა პირის აწიებზე აწერია:

მათს ყოვლად ზატონსუნის ბატონ თქვენს კნეისს შესაბამს აღერსს და მოკითხვას მოვახსენებთ და მკათის სახურეულს შეაღებს მოკითხვას და ზირის კოტნას და მკათის ხიდვას და მშვიდობას ღთსა ვსთხოვთ.

დედოფლისეულმა მოკითხვის დიდი მადლობა და მდებდად მოკითხვა და ხელს კოტნა მოგახსენათ. და *) მადლობელი გახლავართ, რომ გახსოვართ და მოკითხვას მიბძახებთ და მარტვიო, რა ვქნა.

მეორე გვერდის აწიებზე აწერია:

ქ. მადარემ მრავალი მადლობა მოგახსენათ, რომ გახსოვართ

*) აქედან იწყება მინაწერები სხვა ხელით და მელნიით.

და შენის წიგნით გვასიამოვნებო ხალხთა და შებრალებითა და ღონ დაკამაღლოთ და გადაგახადოთ და შენის ბედნიერებით ჩვენც გვასიამოვნოს, ჩემო მოწყალეო.

ქ მათს მადლ კეთილ-შობილებას თქვენს ვხეინას და თქვენს ქაღს ანახანუმს მდაბლათ მრავალს მოკითხვას მოვასისუბათ უმცირესად დედათუფისეული.

მეორე გვერდზე თავში აწერია:

ქ ჩვენს ყრავდ სასურველს და სავარჯელს თქვენს ქაღს ანახანუმს დიდას ტრფივადებით მრავალს მოკითხვას მოვასისუბებთ და მკათის მშვიდობას ღონ ვსთხაყათ და აგრეთვე თავისივე მუცლით მოკითხვას უძღვნიოთ. მაგისი ცვიბძანეთ, შუადი ქვალა, თ(უ) არა ვერა? მოღარე და თ ა მ ა რ ი.

მეოთხე გვერდზე სწერია:

ქ თქვენს ბიძაშვილს, აქამ-ბაშის ძეს სოლომონს, ჩემკვიერთად მრავალს სიყვარულით მოკითხვას მიუძღვნი და აგრეთვე იმის დედას უმან(ს)თ სიყვარულით მოკითხვას ჩემკვიერთად და აგრეთვე თამარამ მოკითხვას უძღვნი სოლომონს და იმის დედას. ვახსაუთ, თქვენის წიგნით გვახარათ ხალხე. მოღარე მ ა რ ი ა შ.

416. წერილი მოღარეების ვარდაც და მარიაშისი ალალო კორღანა-შვილისადმი, დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1812, მაისის 12. უფალო ა დ ა ლ ო!

ამ საქმისათვისაც გვეუბრები ღონ სიყვარულისთვის ბეჭითად მოაქეცით, მირიშანას ჩემი შვიდა თუმანი ვმართას სასარგებლოთ და პატარას გამოგატანე თამსუქი, გამომართვი და სარგებლით გამეც სოფელში ზურხედ და იმისი სარგებელი მომხმარე. ახლას ეც დიას შორს არას ტფილისზე და მე მრავალ გზის მეჭირება. ეც ათი თუმანი მირიშანას მოუცად და ექვსი მინაღთუნი. ექვსი მინაღთუნი მაგისი იუოს და ეს ათი თუმანი თქვენ გამართვით და მანდ სარგებლით გამეც, თვეში იარ შურად თუმნის თავს. და რაც ვითხაო, იმის სარგებელში გამამიგზავნეთ, რაც დავიბარე. ეს მამა-შვილობა მიყავ

ღ'თს დამადღე და, რაგ მატამ აქ დერბოვას ქადაღდსე წერილი დამიგდო, თავისი ნაწერი, ამისა ბირიგ თქვენთუის მოშართმეკა. ხურას დრას ხე დაუცდებ მაგ ჩემს ფუღს. თუ მიწეწი თქვას; სხვას მართებთ, ახლავ უხდა მოგართოს ეგ თუთრი, არ მინდა ჩემის ფუღის მავასთან ყოყნა. მოღარე ვ ა რ დ ა ტ; მ ა რ ი ა შ.

417. წერილი აღეჭაი დეკანოზისა სტეფანე ყორღანაშვილისადმი, დაწერილია წინა წერილის მესამე გვერდზე ნუხა მხედრულის ხელით.

1812, მაისის 12. ქრისტე აღსდგა! უფაღო ჩემო სტეფანე ყორღანაშვილ!

ჩემთვის მოკითხვა გეძმნათ, მადლობელი ვარ და ღოგვას კიდებთ. მიუხეობი არქიერს დიდთ ვაღად დაუადე და ვსთხოვე გუღს-მოღეცებთ თქვენთვის და აღმოთქვა ბეჯითობის და ესეც მაძმნა: „ეკლმწიფე მამასდება და, რასაც ღ'თი შემადლებებებს, ვეცდებთ“. და თქვენ ეს უწით, ბეჯითობის არ მოვკლეთი შენის საომოეჩასითვის, რამდითაც შე არს დამკლდებთ რა. თუ არ ვამიწერებთ, ჩემს სიძეს დავითს, მამუნა თქრამსკედლისშვილს სულხანთუს უბძსეთ, ერთი წავხი მომწეროს, ღ'თა იწამოს, როგორ მშვიდობით არის თავისის კერობით და ახე ჩემი ცოლ-შვილი და ეგ სხდებთ და ან ვინა დგასო, და ან გაძღევენ რასმე ჩემს ბეჯითს, და ახე სხვას-თქო. ეგების გაბეჯით, რომ წიგნა მომწეროს. მაგათი მწეხარება რად მთგახსენო, მეც დედათუადს ანსას ვახლავარ. შენი მლოცველი ა დ ე ქ ს ი დ ე კ ა ხ ი ზ ი ა დ ე ქ ს ი შ ი ე.

418. ჯამაგირის დანიშნის წიგნი ნაზარალიხანისა, ანუ ერეკლე I-სა, 16 X 18 სანტ., დაწერილია ქალღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ხიზნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგე, თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულივე ბეჯით.

1701, მარტის 10.

ქ. გავგიჩენია ჭამსაღად ჯამაგირი ჩვენის მ ა მ ი დ ა შ ვ ი ჯ ი ს

უდკეის თვის სამუ თუშანი უოკელს წეღაწადს თავისის უბნით. ქალაქის ბაჟის ხდეკადამ(SIC) ზადებდეს და ჩვენის კარის შოვეკენი ამის უბნის შენაგეს ანგარიშში ჩუგადებდენ. ქვე ტ შ ა, შარტის ი. □ ბეჭდეს აწერია: „მეფე ნახარალიზან“.

419. სიგელი ერეკლე I-ისა, შობებული შიოშ თუშანიშვილისადმი, 20,5 X 21 სანტ., დაწერილია ქალაქულ შრეგალი შვედრულის ხელით. ნიშნებით ნახარია არ-არო შერტილი უოველი სიტყვის შემდეგ.

1703, მაისის 20.

[. . . ჩვენ შევეთ შევეშნ ს ა ზ ა რ - ა დ ი ხ ა ნ და თანაშეცხკერუმან ჩვენს ღელოფადთ ღელოფადმან, შატრონმან ა ხ ა შ, ზირმშომან და სასურვედმან ქუმან ჩვენს, შატრონმან იმამ-უგუდამ და შატრონმან მამად-ყაფლიან და შატრონმან თამურაზ(SIC), ესე ამიერთი უგუხისამდე ვამთა და ხანთა გასთავებელი წუღადობას წიგნი და სიგელი გიბოძეთ შენ, ჩვენს უბნს, კრდგუდს და წესისეგორ ნამს-ხერს თ უ მ ა ხ ი შ ვ ი დ ს ხ ა რ ს შ დ ი ა ნ ს, შიო შ ა ე კ ს, მამა შენს მხეხანს, შეიდას თქვენს სუფხანს, ნიკოლაზს, ქახინსრას და გიგორგის(SIC) და მომავლთა სხელას შენსათა, ასრე რამე ბუდნი-ერს უგუნს ჩვენთავს უფლარ-დასნობა და კახეთა ებოძებინა და ჩვენ კარზედ დაგებარებინეთ. იქ წაგედით და შენ თან გაგიტანეთ(SIC), და შენ ცოლ-შვილი შატრონს ღელოფადს ვახედით; იმათ სარჩით უბოძეთ ურისობა, ადმურისხელი, აფი ყარა-ოდლი თავისას თანუ-ნათა, რუჯითა, სხალთუქითა და უოვლას მისის გასდევრითა, მისის მღუ-ყათით, სხეგითა გამოსდება შვი ანა კახისეგორადეს რა. ქონდეს და გიბეზინერას დეშრომან ჩვენს კრდგუდობას და სამს-ხერს შინა. აწე გიბიძებთ, კარას ჩვენის ვეჭად ყუზარანთ და სეუ-ნო მასაქმით, იძახეთ ესე ჩვენი თქვენს ასრე დაუმტკიცეთ და სე შიოქლით. დაიწერა კარის ჩვენის მდიანის გორჯანსის კელით. ქვე ტ შ ა, მაის კ. □ □ ბეჭდეს აწერია შირველს: „მეფე ნახარალიზან“, შირველს: „ღელოფალი ანა“.

420. პირობის წიგნი აფრიკა და ეთიოპიისა და გივი თუმანი-
შვილისა, 20×15,3 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ.

1703, მკათაფის 29.

ქ. ესე წიგნი მოგართვით შე დ ა ვ ი თ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ა დ ი-
ა მ მ ა ნ თქვენ, ბატონს მდივანს გ ა ვ ს ა, ასე რომე შელიქან ძვე-
ლი სიგელი ოთახების ქარუასლას შუნთხან(SIO) გიროდ იყო. შე
ის ოთახები მამუიდე შენა და ეს ძველი სიგელი იმისი შე მამუიდი.
როდესაც თათარი მოვიდეს და სიგელი ძველი მოგინდეს, გამოგა-
ტანო და თქვენ მოგართვა. როდისაც თქვენი ღამარავი გარდასწყდეს,
ეს ძველი სიგელი ისრევე შევე მიბოძოთ. არის ამის მოწამე ქალაქის
შელიქ გიორგი და მამასხლისი ზაზუა, შე იესეს დამიწერია და მო-
წამენა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი კათაფის კა, ქქს ტ ქ ა +.

421. პირობა გასპარა ხითარაწვილია, მიცემული გივი თუმანი-
შვილისადმი ქირმან გიორგი მეფესთან წასვლის შესახებ, 20,3
×15 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ.

1703—1709. ქ. ესე წიგნი მოგეც ხ ი თ ა რ ა შ ვ ი ლ მ ა
გ ა ს ზ ა რ ა მ თქვენ, მდივანს გ ი ვ ს, ასე რომე შენის კაცის მავი-
ურად ქირმანს გიორგი შეიქოსან გამისტუმრე, ჩემი გული შეიჭერე
და რაც ასი იყო, გამოგართვა. ჩემის ხარჯით უნდა წავიდე, რაც ამ
ფარის კაცმა ქასს, შეც ისი ვქნა და იქ ქირმანს ბატონთან, ერთის
შენის კაცის მავიურ ანგარაში გაუთარო. ამისი მოწამე ქალაქის მე-
ლაქი გიორგი შელიქი გიორგი, მამასხლისი ზაზუა მამასხლისი ზაზუა,
შე თუმანიშვიდს ზადს დამიწერია, მოწამენა ვარ, მოწამე მანშეაშვი-
ლი ბეჟან +.

422. ბძანება ეახტანგ VI-ისა, რომლითაც ის ღირან თუმანიშვილს
აწესებს თავილდრად, 20×15,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე

ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1707, თებერვალი.

ქ. ჩვენი ბძნება არის: ბოქაულთხუტებისა და რასაც ვერის საიასეულას მოსვლისა თავიღდრად თუ შ ა ნ ი შ ვ ი ღ ი ფ ი რ ა ნ დ ა გ ვ ი ე ე ნ ი ა. უამისოდ განჩინეს ხურაგინ დამაღვას, ის გავზავნიდეს და რამედიც სარგა მთავიდადეს, მარაბუღად თაყოზის კერძს ხურაგინს დააკვას. ესინ ან განჩინეს უმისად წაიღებს და ან სარგოს არ მოუტანს, თბა მარჩილი ჯარაშა გამოერთმეოდეს და სახვეწოდ შიამარებდენ. ქქს ტ უ ე, თებერვადს □. ბეჭედს აწერია: „ტოდ ვარ დავითის მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით“.

423. პირიბის წიგნი ჭონის აფრიაშა დავითაშვილისა, მიცემული გიგი თუმანიშვილისათვის, 24,5 X 14,6 სმტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1709. ქ. ეს წიგნი მოგვები მე და ვ ა თ ა შ ვ ა დ შ ა ჭონ-მა აფრიაშამ, თქვენ, მდივანს გიგს, ასრე და ამა ზირსა ზედან, რომე თქვენთან თათარს შედიქს ბატონის ბალასკენ რომ გავაზნის კარი გავა, იქ რომ ქარვასდა არის, იმ ქარვასდაში ორი უჯრა და ერთი კარი და ნახევარი ეზო გირად თქვენთვის დაუღვა და სიგელიც მოეცა, ის თათარი აქ არ იყო, თქვენ ის უჯრები და ნახევარი კარი და ეზო და სიგელი მე მომედიეთ. აწ ვინ იცის, ის თათარი მოვიდეს და თავისი გირათების დახსნა შიანდამის სამართლიანის საქმით დავახსნევით და როსც განდადეს, ის სიგელიც მოგიტანო. არის ამისი მოწამე შედიქ შელიქი გიორგი, მამასხლისი მამისახლისი პაბლნი, ნიკვალი ზურაბ, სააკაძე ზურაბ, მე თუმანიშვილს მამუკას დამიწერა და მოწამეცა ვარ. ქქს ტ უ ზ. ამის ფასად სამთუმან ნახევარი მოგართვი და, თუ დახსნა მოკედეს, როგორც თქვენ იმ თათრისკან აიღოთ, შეც იმ ანგარიშით უნდა მოშედეს.

424. თონჯილის მონუმენტის წიგნი, შიკვეთილი სამხრეთის მუღ-
ქის შვილების თეიმურაზის, რვეზის და იმაცულის მიერ გვირ
თუნანი შვილიხადმი, 24,3 X 14,7 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე
ნუსხა მანდრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი-
ლი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1713, მასის გახუფს.

ქ. ესე წიგნი შიკვეთილი მედიკოსის შიკვეთის შიკვეთის შიკვეთის
იშვილს, რვეზს და იმაცულს, თქვენს მდივანს გივს,
შვილს თქვენს და ვით და რვეზს, ისე და ამ პარსს ზედა,
რომე ჩვენის სოფლის ორქვილისას მოურაობა გვიხივუ, ვითარ
ჩვენთვის კარგან *) მდომი იყავით და ბევრი სიკეთე და რვეზს გვეს
ჩვენთვის, ჩვენს ამას გულისთვის მოკვეთილი ორქვილისას მოურა-
ობა. თქვენი ხარჯილი დაყენით და, რომელიც მოურაობის რევი იყოს,
წლის წინადა ეველას მოურამედე. არას ამისი მოწამე მადიკოს-
შვილი; სიღარიბის ნახარა, კდიშერ, მისი მის, ორქვილი-სიკეთე, ზად;
მე მდივანს ბეგთაბეგს დამაწერა და მოწამედა ვან. დაწერა ესე
წიგნი მასის გახუფს, ქვეს უა. ბილოზე სპარსული ბეჭედი უნის.

425. სასახლის ნახილობის წიგნი პავლე ბატონიშვილისა, 44 5 X
17 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მანდრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1714, მასის 16.

ქ. სიბითა და შიკვეთისა ორთხითა და არსეს დახსნამასისათა,
რხითა და შეახუთათა უფროსად კურახულისა, დიდესულისა დედო-
ფლისა ჩვენისა მდივან-მშობელისა და მარადის ქაღწულისა მარამი-
სათა, ძლიერებითა ცხოველს-შეოფელისა და მარადისათა უფროსათა,
წმიდათა ზეცისა ძლიათ ანგლოზთა და მოვარ-ანგლოზთა შიკვეთ
და კარახულისათა და ყოველთა უკარგითა და კარგიყათა ზეცისა
და ქვეყნისათა და ყოველთა წმიდათა თავდებობათა, და მინდობათა,
და შიკვეთისა, ესე უკუნისამდე ემითა და ხანთა ცასათავე-

*) დედანში სწერია: გარჯის.

ლი, მტკიცე და უტყუარად ნასუადობის წიგნი მოგართვი მე ბატონისძვიდმა ბატონი, შეიღთა და მოძავლთა სახლის ჩემისათა უოველთავე თქვენ ბატონისძვიდს, სახლთ-ხუტეს ზაზუნას, შვილსა შენსა დეკანს, შეიღთა და მოძავლთა სახლისა თქვენისათა უოველთავე: ასე რომ მოგვიდეთ ქალაქი ჩვენი სახლისა ნახევარი, სითაჲ მკარეს გებრახებთ, იქათ დაჭირეთ და, თუ თქვენს საკერძოში გზა გახვოთ, რაჲ გზა მომწე: იმითანი სხვა აღავი იქავ მოტე. ძველი ნასუადობის წიგნი მე მაქვს, თუ ვინ იღას, დაზარაკი ვინმე დაიწყოს, წიგნიც გამოვჩინო და ზასუხიც მე გავსტე. აწე ავიღეთ ფასი სრული და უტყუარა, რითაჲ ჩვენი გული შეგუარდებოდათ, აღარა დარჩამილა რა ჩვენი თქვენთან. გმონდესთ და გიბედნიეროსა ღმონ, როგორაჲ სხვას აღადს მანასუიდეს ქონადეს უაულის კაცის უცოდებოდა. აწე ვინც და რამაც კაცმა ეს სასუადობა მოგაშაღოსთ, ისამც შიშობება თავისის სახისაგან და ნურათამც სინანულით სუ იქნის კისს სულისა მასისა ვოჯოხეთისაგან და ჩვენიამც ცოდვათათვის იგიმც განიკითხვის დეკს მას დიდსა განიკითხვისასა და რისხვამცა ღთი და უოველნი მასნი წმიდანი ზეცისანი და ქვეყნისანი, კორციუდისი და უკარდონი, ამონ. აწე არიან ამისნი მოწამურნი და დამხდურნი: ბატონისძვიდი კასტანტინე □, და ბატონისძვიდი ოტია □, ზედვინიძე, სახლთ-ხუტესი დემეტრე □, ზედვინიძე კონა + და გარჯან +, თუში თამაზა ბურდიანსძვიდი, მოურავი ქაბოსრო +, დაყუისსძვიდი ქაბოსრო +, ამოვანისძვიდი ყურაბ +, სუხიტასძვიდი ზატა +, ქავთარაძე ზაზუნა +, და მე დეკანოზს გიორგის დამიწერა და მოწამურა ვარ. დაიწერა მას თქვენსტეს, ქს უბ. □ ზებედს აწერიო: „მონა მღთისა ბატონისძვიდი ბატონ ბევი ქს უბ(?)“ *).

პირველი გვერდის ამოხზე აწერიო:
 ქ. კადეკ ამასი მაწამუ ბავრატის ძმა გივი.

426. ბრანება იმამყულიზანისა თიანეთის მოურავისადმი, 26 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

*) ეს ასოები კარგათ არ მოჩანს და ამიტომ საეჭვოა. 52

1715, იანვრის 2.

ქ. ჩუგოვი ბძინება ასე არის, თანხუას მთურაა გ ა რ ს ე ვ ა ნ და სუფრავა რ ა მ ა ზ ი რაც ამ ჩუგოს ნაბოძის სიძველში გლეხები და ან მამულა ეწეროს, ფარემუზისშეადგებასთუბი, ზადისთუბი და ქიხისრეს:თუბი და ავთანდილისთუბი, გვიბოძების და ეს ჩუგოვი ნაბოძები სიძველი ასევე გაგვიანდების და, რაც ამ(ა)ს გარდა სისხლა, თხუთმეტი კამფი კაცი მანუხარს წიგნით კჭირას, ის ასევე მანუხარს ქახდეს, და, რომელიც ამ ჩუგოს ნაბოძის სიძველში გლეხები ფარემუზისშეადგებს ეწეროს, ეს ამ გლეხებთან გურამისშეადგეს მანუხარს და ღურმიშხანს და ზურაბს და შიბისშეადგეს გიარგის და ღურამის და ან იარამიშვილებს: კჭირას, ისევე ფარემუზისშეადგებს დანებონ. ამ(ა)თ უბოძით თაკათი(სი) მამული და კელი აუბართუთ და ამათ შიბარეთ, რაც ამ ჩუგოს ნაბოძის სიძველში ეწეროს, ამ ფარემუზისშეადგებს ქახდეს, რაც ამ სიძველში გლეხი ეწეროს, ამისი ახლა ან სიძველი და ან თქმა ჩუგოვი ნაბოძება, შიბისხანს და ან გამაჩინოს ვინმე, ახლა ის უდატათ მოგვასხეხოს და უდატათ და მტკიცე ეს არის, ამას დანებეთ. ამ სიძველის ეს ასე გ(ა)ურაგეთ. ჩუგოვთან ხუდარ ახივლებათ ამათ, თორემ მწვეთი გაწვეთ, ეს იცოდეთ. დაწერა დამდგეს იანუარის ბ, ქვს უ გ მწველი იანუარისა.

427. განჩინების წიგნი იასე ბატონისშვილისა, 12,5 X 11,1 სანტ., დაწერილია ქალღვრულ ნუნხა იხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1709—1715. ქ. დ ი შ ა რ ი ტ ი უ მ ა ნ ი შ ე ი ღ ი ს ა სამი თუმანი შართეობდა ღ ა ზ ა რ ე ს ა, თამსუქი ურდოთაში დაჭკარგვია, სარგებელი დიად ბევრი გაუჩნდებოდა, მაგრამ სხვა უკუდა გაუაშეუბინეთ, ჩვენი მორაგებნი, ბატონისშვილმან ი ე ს ე მ, დარბაისულთა, მ ე ღ ი ქ-მამასხანსამა ასე გაუჩინეთ: სამი თუმანი შიბინა და ერთი თუმანი სარგებელი. ეს ოთხი თუმანი დაზარეულმან ბეგან დიშარტს მისცეს. სხვა კომისიურთან კელი არა აქეთ რა. სიმდიანბეგო და სიას(ა)უფლოც ბეგან მისცეს. □ ბეგელს აწერია: „მოსავი ღოთის ძე მეფისა ბეგელს ვამტკიცებ იასე“.

428. ნასყიდობის წიგნი გივი თუმანიშვილისა, 80,5×18,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1716, თებერვლის 20.

ქ. ნებისა დთისთა, ესე სმკვიდრო და სხილო ნასყიდობის წიგნი მოგვც მე მახანა ღმრთი და თქვენი და ქოთუღმა თქვენ, თუ მახანა შვიდის მღვიანს გივის და შვილთა თქვენთა დაკაის და ზურაბს, ასე რომე დაგვეპირა და მოგვიდეთ ჩვენი სმკვიდრო მიწა ორსვე ფანაშუა, მუხის მიწა ოთხის დღისა, ყოველის კაცის უდიდებლად. ავიდეთ თასი სრული და უკვლევი, რითაჩ ჩუმა გული შეგვეროდა, არაადეს არ მოგვემადეს. არის ამისი მწამე: უყარაშელაშვილი ვაჟისა, სუცაშვილი ბეჟუა, ბერა ბეჟატაშვილი, ბერი დალაქა. ავიდეთ თასი სრული. მე თუმანიშვილსა შამყვას დამიწერია და მიწამევა ვარ ამისა. დაწერილია თებერვლის 20, ქვს 24 □.

429. სიველი ქვათახევის წინამძღვრისა ქრისტეფორე ფალავანდიშვილისა, ბოძებულია წელია ავთანდილაშვილისადმი, 58,5×21,6 სანტ., დაწერილია სველ ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1716, ენენისთვის 1.

ქ. სსკელითა სხიერისა დაუსაბამოს, დაუსრულებელის, მოუკანებელის, ვანუზაშვილის, შიუწდომელის, ვარ-შემოუწერელის, მდიონის მამისა, ძისა და სუფის წმიდათა, ჩვენისა მდიონ-შამადისა, მარად ქალწულ მარამისითა, მინდომობით და შუამდგომლობათა სუცისა ძლითა ანგელაშათა, მოხვარ-ანგელაშათა შიქელ და ვაბრიუდისითა, ოთხთა თავთა მარებულთა: შაუ, მარკოს, დუგა და იოვანესითა, მინდომობითა და შუამდგომლობათა წმინდათა ათ-თორმეტ მთვარულთა თავთა, მთვარულთა ბეტრესა და ზაფხულისთა, წმიდათა წინასწარმეტყუელთა დავით, ესთ, ერემია და ეზიკელისითა, მინდომობითა და შუამდგომლობათა ამათასა და რაოდენივ წმინდანი დიდსა სამუფოს სვი-

ნაქსრშიდ სწერან, ამათის თავდებობით, მანდაბითა და შუამდგომლობითა, ესე უთუო და უთუძღა დრას დაუდებელი. შაზეს-შემოუღებელი. უოფლის ჩხუბისა და იფეთისაგან გარჩეული ხსელიდობის სიკვლი დაგოწრე და შოკვჩ ხვენ, ჯვარის მამამ ქავათხევის(SIC) წინამძღვარშინ ფაღაჯან დის შვილმა ბატონმა ქრისტეფორემ, თქვენს ზვონ დიდას შვილს ზაღასა და შვილს თქვენს ავთანდილს და ბეგასს და სხლისა შამკვალს თქვენს, მის გამს, თქვენ ძველთ ბატონათ სელმწიფეთაგან გორგოჯანს შვილინ ქვათსეულის მღთის მშობლის შეწირულნი იუწებ და მონდა სოფლის შეკვლურთ პუხანათობა და ძირითურათ აღმოიფხურებენ და კვლავ განახლა თვითმშობლებს მუფეთ-მუფეთს, ბატონისს საქარ შეწირულათა და გუბათა კაცი და თქმი და ავძარეთ ხელი გორგოჯანს შვილის შამკვალზე, უმას და სხლ-კარას და რისაც შექმნილი უოფლიყო, ხლა დაკვებან ისეუ ამათის აღებულის ფაღასთვის და შოკვიდე იმათის სასხლის წინ ნაბღვარი, სავე ტლუგანთ სხლის შადგამადი, ბოლო ჩიხელის შვილის ბონტის და სხლის შადგამადინ, ქვეითი გვერდი საქვენაქროთ ისეუ გორგოჯანთ ეშების სხლის შადგამადინ, სახენაქროთ ისეუ გორგოჯანთ სხლის შადგამადინ, ავიდო ფასი სრული, რათაც ჩეხი გული შემჯერდებოდა, აღარ დარჩა რა ჩვენო შენსეად, არც ერთის იოტის ფასი. გქონდეს და მოგახმაროს ღმერთი. თუ ან გინათ უოფლიყოფს ვისთანმე: ან სიკელი ქონდეს ვისმე, ვინცა ვინ ან დიდა და ახუ მდირე ამ ჩვენს მონეიდელს ბადს შემოგერიდოს, ზირისა და ზასუხის გამტემა ჩვენ ვაუხუთ. ვინცა და რამაც გვარში კაცმან ამასათ შალათ და ქვევად ხელი ეოს, მასამც რისხავს დაუსაბამო ღთო და უოგელი მისი წმინდანი. კამც(SIC) ელებთ კეთური(SIC) გენისა, შამთული თუდისა, ძრწოლა გენისა, დანთქმა და თანა-წირანისა და, ნურათამც სინხულიათმც სუ ინსტანს სული მისი ჯავთხეთისაგან. დამტვიტეუელი(SIC) აკურთხოს ღმერთი ამისი მონამე თავათ ღთო და უოგელი მისი წმინდანი, კაცთაგან შამ(ა)სხლისი რასტომ □, ბეჭედს აწერია: „მონა ღმერთის მამასხლისი რასტომ. მამასხლისის შვილი ანეუ, მირანხით ფარსადანს შვილი გორგო, დანბარს შვილი ამირანა, კატკას შვილი ზურაბა □, ამირანს შვილი დოდამაზა, ფაბინს შვილი მანუჩარა, ესტატეს შვილი დავითა □, შე

დავით მდინისშვილს გაორგის დამაწერა, მოწამულა ვარ ამისი. დაწერა ეს წიგნი ენკენისთვის დამდექს, ქს უ ე □.

წინა გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მე ხუდადნთა ბადასარა ამისი მოწამე.

ქ. მე გავინათი ასტურანსშვილა გორდეთს ამისი მოწამე ვარ.

ქ. მე კანკეანაშვილა იესე მოწამე ამისი.

ქ. მე თაეინასშვილა თუმბეტი ამისი მოწამე ვარ.

მორე გვერდის აშიაზე აწერია:

ქ. მე ფარქმუნასშვილა ზურაბა ამისი მოწამე.

ქ. მე გურდინასშვილა ავთანდილ ამის მოწამე ვარ +.

ქ. მე ჟულანასშვილა მუშინი გადერძა ამისი მოწამე □.

430. ვარდაწვეტილობის წიგნი ძმილაშვილის მამუკასი და მანუხარ თუმანიშვილისა, 11×20,3 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1717, თებერვლის 17.

ქ. სებათა და შქა(გ)უნთა ღოთისათა ესე ვარდაწვეტის წიგნი მოგვც ხვერ კვარცხემს იმად და შვა დამან მამუკას და სიხსნამ და შვიდმ(ა)ნ ხვერმან, ასე რომ თავის მის და ცნობის დაწერას შქამგობლით, ვარდაგუაწვეტი თქვერ თ უ მ ა ნ ი შ ვ ა დ მ ა ხ მ ა ნ უ ხ ა რ ა მ და ხვერა გული შეიკურთე, აზილსორის შემცადე გოთათ, თუ შენდა წამოტ(ე)დათ. ამის ამისი მოწამე აღაუელა ზადგაშვილი სისუადა, თუმ(ა)ნიშვილი გოდ(ე)რძა. მე ჩაქარიას დამაწერა და მოწამულა ვარ ამისი, ქს უ ზ, თებერვლის იზ + +.

431. ბძანება ბაქარ მეფისა თირან თავილდარისადმი, 21×11,4 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი გოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1719. ქ. ხვენი ბძანეთა არის, ი ა ვ ი დ დ ა რ ო უ ო რ ა ნ: შქარქე შენ რომ სამსე გაორელს ვაცს თურამეტს თუმანსუ

დაუკუეკეთ, შავ თურამუტის თუშნის ანგარიშშია, ას ორმოცდაათი კოკა დების გამუართვი და ჟორები გამოგვიტანებია, ზოგი აქა გამოგვიტანებინეთ და ზოგი მანდავ შეგვიანახე. ეს ასე ახადვა(შიც) გარიგე, ღვიბო არა გვაქვს მეფე ბაქარ.

აზიზე იწერია:

რაც ტიკები მოუნდეს, კბაც მანდ უშავნეთ.

- 432.** ბძანება მეფე ბაქარისა, თუშანიშვილების მამულის გაყოფის შესახებ, 17,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ეოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1719. ქ. ჩვენი ბძანება არის: თუშანიშვილი იფირან და მისი წილი შესამედი და სუშტროსი გარდავდათ, მაშინდ ასრე გაუყვიათ: საუფროსო და შესამედი ფირანს მისცეს და საშადო და შესამედი მანუხარს მისცემოდა; საუშტროსო და შესამედი სხვასთვიან გარდავდათ. ის ზახზა მომეფადანეთ, შვიდი არ დაჩიომოდა. აწ ასრე უნდა იქნას: თავის საფეოროსი და შესამედი ფირან დაიჭაროს, საშადო და შესამედი მანუხარ დაიჭაროს. ზახზს კერძი სუშტროსისა და შესამედი, საზას ვადო რაც იყოს, ფირან და მანუხარ შუა გაიფონ, ვადი სეფრათთ მისცენ. სხვა რაც მამის ვადი გამოხნდეს, ისიც ერთად გარდაიხადონ. მეფე ბაქარ.

- 433.** ვალის აღების წიგნი ალანიშვილის პაპასი, 18,5 X 16,2 სანტ., დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ეოველი სიტყვის შემდეგ.

1721, აპრილის 16. ქ. ავადე მუასლანს შვიდი შახს მშენ ანის-სეტის დეკანოზის შუად შეტრეხავახ რვა თუშნი, ახადი თეთრა. რაც ხნს(შიც) ჩემს ხედათ დაქოს, თვეში თუშნის თავს ორ-ორი შაური სარგებელი მოგტე. არის ამისი გირაო ჩემი სხელი, თუ შენი თეთრა ვერ მოგტე, ჩემა სხელმა ვატეც შე-

ნა თეორის შესახებ. თუ ვაკვარჯო, სადივანსეკას და საინსულოს მამბეკში შე ვიყო. არას ამისი მოწამე სიონის დეკანოზის შვადი მიქელ და გიორგი მსიტყარი და დავით და მე წამას დამოწერია დი ყანუღაი მქეს. დაიწერა აბრძილს იუ ვასუფს, ქვს უთ +.

- 434.** ჯამაგიორის დანიშნის წიგნი კახთ მეფის კონსტანტილისი, 23,8×11,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი.

1723, კნკენისთვის 7.

ქ. კაცვიხენის უფლის წღისათვის ერისთვის სხდობხეცის ქაიეუბის დისათვის ხეოთ თუმანა ვამაგიორი. ამასლად ხეცის კარის მოგვენი ყაყე)დს წღღიწადს კურჯეღათ ხეის თუმანს მისტყმდენ და უბწს გამარამევეენ. არ შაეშადის ხეცეგან და არცა სხღღისა ხეცენისა მქეეითა და მებტრონიეთაგან. ქანდეს და უბუნდის არას დონ ხეცს სამსახურს და გოტეღღობაში. ქვს უთა, კნკენისთვის 8. მეფე კონსტანტილი].

- 435.** ბძანება მეფე ბაქარისა, რომლითაც ტანისპირს უბოძებს ხურაბ და ჭაიხოსრო თუმანიშვილებს, 15,3×15,3 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ხუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1724, ანკურის 21.

ქ. ხეცა ბძანება არის, ასსუღო: მერშე ტანისპირი სამეკვიდროთაც ამოთი ყოფიღა და ახღად თუ მ(ა)ნი შეღღის ნაზირის წუ რა ბისა და ქაისასროსათვის გეობოძებია. ასსუღო! ხეღღა აჟმრათე და შაბარე. ქვს უთბ, ანკურის კა მეფე ბაქარ].

- 436.** ბძანება მეფე ბაქარის მანუჩარ თუმანიშვილის კაცების დარბევის შესახებ, 18,8×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ხუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1724. ქ. ჩუენი ბძინება არის, თსუელთ: შერმე
თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი დ ს მ ა ნ უ ჩ ა რ ს ბიუთედნა ბადურეგია მონტა-
შ(ი)ან და კაც(ე)ბი დურბევით, დეინთ ამოუხ. შთ, ცხერები დურხო-
ცათ და ზოგი თან წუესხ(ა)მთ, შიდი, ჩუედევ და რაც ამიოი ან
წუეხდენათ, ან წუესხ(ა)მთ, სულ გამთურთვია: და, თუ ქართული
ქახდესთ რამე, ჩუენს სამართადშა შუედუნ, სამართადს უს(ა)მთ.

შედეგები

437. ბძინება ვახტანგ VI-ისა, რომლითაც ის გიე თემანიშვილს
აძღვეს ბარქდარას ნაენთოფლარის მოურთობას ტაშბორხდ,
11,5×17,1 სანტ., დაწერილია ქალღღმე ნუსხა მხედროფლის
ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თრ-თრთი წერტილი ყოველი სიტ-
ვის შემდეგ

1703—1709. ქ. ჩუენი ბძინება არის: ტაშორხედ ბარქდა-
რას ხასთიფლარის მოურთობა მდივნის გიეისთუა: გვიბთქებთ. თრ-
გორც ბეურთიის რაგი და წესი არის, იმ რაჯად ამისთუის წყად-
ბა გვიქჩიათ. ვახტ შოვა და დასხდდეს, ძადეს და უსამართლად არ-
ვის უსმს. □ ბეკედს აწუთია: „ბრთდ ვარ დავითის, ბეულ-ლომად ვით
ის, ვახტანგ ვამტიკებ ნელის ძეობით“.

438. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI-ისა შთა დათუნაშვილის საქ-
ნის შეხახებ, 39,7×15,5 სანტ., დაწერილია ქალღღმე ნუსხა
მხედროფლის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია თრ-თრთი წერტილი.

ქ. კელთებნელი და თ უ ს ა მ ვ ი დ ი შ ი თ და თავის შუბო-
ბელი ნაგროზაშვილები ცოტა სუქსეხედ შესაჩნდებელიყენ და და-
თუნაშვილი ნაგროზაშვილს ბანხედ მიტკდომოდ და შუდლას შუზა-
სიური ძალადი სიტყვებია ჩუქახსნა. ამისობაში ნაგროზაშვილიც შინ-
დამ გამოსუდიოთ და თნიეკ ერამხერის ცაკინებოდენ. შერმე კელ-
და-კელ შერნიდაიყენ და ერამხერთისათვიან უთარადოდ კელთ ეტთ-
მას უკან დუემეულებინათ, მაგრამ სმსა-თთს დდეს უკან დათუნა-
შვილი შთა მამუკდარაეთ, სიკვდილხედ შთის ეთქვა: „ნაგროზაშვილამ

რომ ქაინორი დაშწავა, მეორემ ძმემ ბარა დამკრათა და ამით ვეღუბითა“. მოვიდნენ ჩვენთან, ილაზარაკეს, ჩვენ მოკითხული ვქეჩით და ეგრეთ ვინმე ვიძიოვეთ მხასხევი, რომ ბარის დაკვრა ენახა და არცა რა სხვა რამ ქრდილობა და ხაერაულობა აჩნდა. მაგრამ ის შიო არა შედღეზედ მალე შამეკვდარიოა, ხაერაზაშვილმა ამოარა ითხოვა: ჩემის ხაერაულობით არ მამეკვდაროა. რადგან ამოარა ითხოვა, ამისთანას გაურჩეველს და მართადის შეგუტეობას სექმეზედ ივანი მართებულ იოა, მაგრამ ავიცი ამასთვის აღარ მივეციოთ, რომ სექმედი ამბობდენ და თუ ვეღარ დაუვიცა, უფრო გაუხსნადებოდა სექმე. ვითარც თან-დატანებით შედღეზედ შამეკვდარიოა, მამ სხაბა ხაერაზაშვილი იოა. სისხლად სემოცა ძროხა გაუჩინეთ, თხუთმეტი ძროხა დარბაისელთ იბოციეს. თხუთმეტი ძროხა ამასთვის ხაერარეოა, რომ ხაერაზაშვილი შინ უოცილიოა და დათუნაშვილი ბანსზედ მიქვდომოდა და თავისავ ბანსზედ წავიდებოდა, და ოცდაათი ძროხა მისცეს ხაერაზაშვილმა დათუნაშვილს და, თუ რომ დათუნაშვილს ხაერაზაშვილისათვის უმტერებინახს და ან ძროხა და ან სხვა რამ ზირუტევი წაერთმიოს, ამ ოცდაათის მისაცემს ძროხაშა გაუჩინარაშოს. რაც დარჩეს, ის მისცეს. □ ბეჭედა აწერია: „რტოდ ვარ დავითის, მეგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით“.

439. გაყოფის წიგნი მამულაშვილებისა, 16,1×12,1 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახარია სამსამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1731, იანვრის 10.

ქ. შ. ა. მ. უ. ლ. ა. შ. ე. ა. ჟ. ბ. ი. ერომანკოს რომე ძიება გავერჩენ, რაც ას სხედოსნიოს, ან სისხლადისა საქონელი უყანდათ და ან მამუდგეი ქონდათ, უეკლას ჩვენ, ბატონმა თქვენმან, შიდიგან ს უ ლ ხ ა ნ გატყუებით და ამ ერთს ძმან ებადეს ძალა დაქმართა გაერაში: საქონელი არა გაუკა რა და იმის სანუქყოთ, რადგან საქონლისაგან უწილო რჩებოდა, ბრალა იოა და, წინ რომე სკერთთ ხაერაზარა ერთი დღის შაწს ქონდათ, ის ამ ებადეს დავანებეთ, სხეებს ძმებს გელი არა ატვს, სმართლით ამას დარჩა. დაიწერა იანვრის ი, ქქს უ ი თ.

შდიგანი სულხან.

440. განჩინების წიგნი გურამ და ფარემუზ გურამიშვილების დავის გამო, 23,5 × 15 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი ეთველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს.

1730—1735. გურამიანთ გურამს და ფარემუზს ერთმანეთსთან საჩივარი და საჩხუპო ქქონდათ და ხნთან იხიველეს. ხანძან ჩუენ სხელის უსუტქს რეკაჟს და მღავანს ორანას გვიანას, ერთს აღავს დასხედითა, და ეუისეკობოსთა და თაუადგებს და სხატათ კაცთ(ა) ზემო თარაფისა *); უუელა მობანდენ და, რასაც ჩუენი გუნება მისწუდებდა, სამართალი ვქებით: გურამს რომ ფარემუზის კაცი მოკელა: უნდა მისცეს გურამ მისად სანატლოდ ფარემუზს ერთი ცოლიანი კაცი ეთელის კაცისაგან მოუსარჩლეუელ-მოუდკვარი, რომე არას ადგილით არას კაცს კელი არა ქქონდეს და ფარემუზს კიდეც გამოადგეს. სხვაც ბუერი რამე იხიველეს. საჩივარი გავიგონეთ და ერთმანეთის შეუფარდეთ და ჩავარდინეთ. სხვას ამას წინანდელს გაურაში თუ რამ მიწა და წელი ან ვეხაკა აშენებული გაუყოფელი დარჩომოდეს და ან ხაკარი, ხანძან კაცო უხდა გავზახნოს, საბატათს კაცის შუილი, საქმე მართლად და რიჯიანად უნდა კაშინვოს, გასყოფელი გაუკოსა სამართლით, თუ უნდა საფიცრით ვიცითე იუოს, დააფიცოს. რომელმანც ამაზედ თავი გაიხაროს, მოვიდეს და ხანს მოახსენას და თუ რამ ერთმანეთში იმთ ემტეს შუა სსამართლია და ან საქურდალი რამ იუოს, სამართლით გამოერთვას და მისცეს. რევაზ | თათრული.

441. ისავ-ფაშის ბძანება, რომლითაც ის აძლევს ნებას მამუკა მუბრან-ბატონს დაიბრუნოს აყრილი სიფელი ხანდაკი, 24 × 19 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის თათრული ბეჭედი.

1732—1735. ქ. ეფიირი ისქ(ა)უფაშა ვიკადრებ. ჩუენ მავიერად მუხრანის ბატონის შუალს მამუკას ასე უახნეთ: მურ-

*) თარფი, თარაფი—მხარე.

მე შენის აზნაურშვილის რატისშვილის სათეულო ხანდაკი და ან სხვა სათეულო ზურილი იუას, ვისცა მამულში იუას, ყველა შოატროვე და ნურავის გაცარტევირებს(სი) და, სადაც შენ გინდოდეს, იქ დაუენე. თუ წართვა ვინმე, მწვედ გარდავადევირებო. იმ კაცებთან შენს მეტს გუ-
ლი ნუ აქვს. ი ს ჳ (ა) უ (ჩართულათ).

442. ბძანება ისაყ-ფაშისა ვივი ამილახორისადმი, რომ ბეჟან თუ-
მანიშვილს დაუბრუნოს აყრილი ყმები, 26,5 X 20,5 სანტ.,
დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნა-
ხმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში
უზის თათრული ბეჟედი.

1732—1735. ქ. ვეზირი ი ს ჳ (ა) ყ-ფ ა შ ა ვიკადრებ. ჩვენს
მაგერად ა შ ი ღ ა ს გ ა რ ს ბატანს გ ი ვ ს ასე უანით: მეამე ამ
ბ ე ჳ ა ნ თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი დ ი ს კლეხი სადაც იუას აურილი კაცი,
თქვენი კაცი გაცხავსეთ, მუბაშირად აუუარეთ და ისეე აავის მამულ-
სედ შოაყვანეთ. ხურა კაცი თავის მემკვიდრეს გლეხს ნუ დაგუ-
რენ, თვარემ ზასუხს ვერ მოგვტემენ, ისეე აავის სამკვიდრას მ-
მულში ვსას(სი) და თუსან, სხვაგან რატომ ან კენენ და ან დეანან?
ი ს ჳ (ა) უ (ჩართულათ).

443. ქართლის გამგე უმტკიცებს სულხან მდივანს თავის მამულს,
31,3 X 19,8 სანტ., დაწერილია კარვ ქაღალდზე ერთი მხრით
სპარსულათ და მეორეს მხრით ქართულათ. ნიშნებით ნახმარია
თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1735, მარიამობისთვის დაძღვეთ.

ქ. ჩვენი ბძანება არის: ასე რომე ს ო ღ ს ა ნ ბ ე გ მდივანმა
არზნ მოგვართ(ვა) და მოგვახსენა თავის მამულის საქმეზედა და წყ-
ლობის თაღივა ცყახოვა. მოკითხული ვქენით, ამავე არზნს ზირზე
საქართველოს ააყადებსა და კათალიკოსს ჭაუიეთი ესახოვეთ. მაგისი
სიძარდეუ სულ ყოველამ(სი) თასდიუი ჳქნა და მოგვახსენეთ, ჩვენდა
ვისძინეთ აჟა და მოხსენება, მივეცით თავისის მამული ნასეიდი და

უსივდი, შითთა და ბართთა, ვითა გუდაჲ ჟამსა: რითაც შქონებულა
ყოფილიყოს, ამა სულხანს მდივანსათვის წუღლის გვიქნია და გვი-
ბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმირ კელმწიფის ერთგულობა-
შაჲ, არას კელი არა გქონდეს. დაიწერა მარიამისთვის დამდექს(sic),
ქვს უკტ. ბოლოზე თათრული ბეჭედი უხის.

444. ნახეიდობის წიგნი გოგიბაშვილებისა, 48,5×17,5 სანტ.,
დაწერილია სქელ ქალღებზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნე-
ბათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.
ვრცელი შესავალი გამოვლშვიით.

1736. ...ესე უგუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასაყუბელი
სამკვიდრო ნახეიდობის წიგნი და სიტყვა დატიწრე და მოკვიდე შე
თავუქელი სვიღმა გივმა და სხვათა შვილთა და მომავლთა
სახლისა მომავლთა ჩვენისთა უოველთა, მოკვიდეთ თქვენ მოძღვრის
შვილებს გოგიბას შვილს წმინდის გიორგის გორის ყვარის დე-
კანოზს რევაზს, მასა შენს იესეს, მას-წულს თქვენს ხოსიას,
შვილს თქვენს გიორგის, ნიკოლოზს და დავითს, სხვათა შვილ-
თა და მომავლთა სახლისა თქვენისთა უოველთა, მოკვიდე ზუდა-
მხავის მიღის წვარისთა შაწა ჩვენის განუოფუბისაგან სარკები, მს-
მა-მათთ საქინი სამკვიდრო აღალი შიწა. ერთი გვერდი ზვით ჳო-
მარდიის შაწამდი, ქვეთა გვერდი ღაღამის შაწამდი, თავი ღაღა-
მის იესეს შიწის მიდგამდი, ბოლა საზუნაქროთ ხეუამდი. ავიდეთ
ფასი სრული და უკლები, რითაც ხუმი გული შეყურდებოდა, არა
დარწამილა რა თქვენზედ არც ერთის იოტის ფასი. გქონდესთ და
გაბედნიეროსთ დემრ(თ)მან, როგორც სხვას აღაღს მონასეიდეს მარ-
თაბდეს გასეიდუად, გაზითუად და რათაც გინდოდესთ, თავისის წელი-
თა, გზითა, შესავად-გასუვლითა მოკვიდე, ვინცა და რამხნა გვარმა
კანმა ჩვენმა მონათესავემ, დიდმან ასე მცირემან ამისა დ(ა)შლად
ხელ უოს, ანუ მოშალოს, მასმცა რისხავს დემრთა მამა, ძე და სუ-
ლი წმინდა, მასმცა ედების კეთრი ტეზისა, შამთვილი იედასი,
ძრწოლა ვაქინა, შესთა ტუსა დასკორკსა და თან დასთქმა დაბი-
როფის(sic), წუევა ასათის და ცოლისა მისისა, ხოდა დამატკაცებუ-

საქართველოს სამეფო

და ამისი აკურთხოს ღმერთიან. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი
მამა, ქე და სული წმინდა, კაცთაცხ: განასსეიდი განსეკან, ჯადაძე
იესე, კომინასსეიდი ნაკოლაზ, მახარასსეიდი ბეუჯა და მე ვახუშ-
ტის მდივნის შვილს გიორგის დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი.
დაიწერა ღვინობისთვის დამდეგს. ამ მოწამეში არც თათრობაში, არც
ქართველობაში ამის ღაღა და ბარა არ გეითხვებოდეს. თუ ვინმე
წამსეკადოს და გთხოვოს ვინ(მ)ე რამე, ზასუხა მე მივსცე. ქმს
ქკდ +.

445. ვალის აღების წიგნი, 15,2X8,5 სანტ., დაწერილია ქალა-
ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო და
ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1736, თებერვლის დამდეგი.

ქ. ავიდე მე თაღრის შვილმა წამკელმა ანდილაძემ
და შვილმა ჩემმან ზაზაძე, შენ ქაქუას შეიდი კიკელის ზაზა-
საგან ხმა მინადუენი ახალი თეთრი. თუ ამ ერთს კვირაში შენი
თეთრი უდაზარავოდ მიგატანა, მე სარგებელი არა მოხვო და, თუ
ამ ერთს კვირას გასცილდე, დღეში შურ-ნახევარი სარგებელის
მამცემი ვიყო. არის ამისი მოწამე შეწერილანე არუთინა და ამისი
გაორკა და მე თიკიმესვილს მიქელას დამიწერია და მოწამეც ვარ
ამისი. დაიწერა ესე წიგნი თებერვალს დამდეგს, ქმს უკდ +.

446. ემიკალასბაში ელიზბარ და მისი ძმა ვახტანგ აძლევენ მზით-
ვით თავის დას თამარს გოგო-ბიჭს, 15X5,15,3 სანტ., დაწე-
რილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმა-
რია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1740. ქ. მე ემიკალას-ბაშმა ელიზბარ, ჩემს ძმამ ვა-
ხტანგ, ჩემს დას თ(ა)მარს ეს ბიჭა თვისი ცოდით, ეს ვოგო,
ორნივე ჩემი ნასეიდი ზითეფში მიმიცემია. ამასთან ხელი არავის
აქს, ვისნც სდაზარავო ქონდეს, ჩემთან მოვიდეს, ზასუხს მე მივცემ,
ჩემის აღადის საქონელით ნასეიდი არიან. ერთი ნაწრელი გოგო

წაღებული. დაწერა ქს 1740, შის გასულს. □ □ - ბეჭდებს აწერია ხეცურის ასოებით: ელიზბარ, ვახტანგ.

447. ვაღის ადების წიგნი ხითარანი. ეხიას დედისა, 19,5×12 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგომ.

1745, დვინობისთვის 15.

ქ. ავიდე მე ხითარანი ისაის დედამს შენ შეეყურნე არ უთხარისსაკან თორმეტი მინაღუნა ახალი თეთრი, მოგეცა ამის გარათი ჩემი გარეთი ერთი ოთახი, სინამდის შენი თეთრი ჩემს კედს იუფს, არც მე ოთახის ქირა ვითხოვა და არც შენ. თეთრის სარგებელი ითხოვა და როცა შენი თეთრი მოგეცე. ჩემი ოთახი მე დამხირო, და დამერთმან ნუ ქნას, თუ კედელი დაიქცეს და ას ქალაქი უნდა დეს, მე ისიას დედამ გაუკეთო. არის ამისი მოწამე შეყურადმსუ ავეტიტას შეიფი ხატისა და თეთრისა დავითა და მე ზურტელაშვილია გიორგის დამწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაწერა ესე სახათი დვინობისთვის იე გასულს, ქს უ დ გ +.

ბეორე გვერდზე სწერია:

ქ. კადეუ დეხსრეუ შიგნითი კედელზე სამი მინაღუნა, კადეუ გარეთი კედელზე დავხარეუ ორი მინაღუნა. მე ოჭანესამ დამწერია და მოწამეცა ვარ.

ქ. ამ თამსუქის თანხა მე მდივანსა გორკასნიმ მივე, ეს თამსუქი დავიხსენ.

448. ნახუიდობის წიგნი თუმანიშვილებისა, 30,5×21,6 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგომ.

1748, აბრიღის 15.

ქ. ნუბითა და შეწვენიათ მდთათითა მამისა, ძისა და სუღისა წმინდისათა ესე ნახუიდობის წიგნი და სიგელი მოგეცა მე დავით

მდივანის შვიდმან ხატაკანში, შენ ჩემი ბიძისშვილს გოგონას ბიძის მდივანს და შვილს და მამავლს სხელის შენისსა, ასრე რომე მოგვიდე ზედაუბანს ჩემი ხარახანთ ვენახის მოღოს მიწა: თავი ხარახანთ ხაფხახაბის მიდგამში, სისქეპროთ ხევის ბინამდე, საქვენაქროთ ქატესს ვენახის დაბოლოს მიწის მიდგამში, ბოლო ჭიკარტას ვენახის და ბახუტანთ ვენახის: თავის მიდგამში, ეს მიწა ასრე მოგვიდე და ვიდე იხი სრულა, რითაც ჩვენი გული შეგვერდებოდათ, იღარა დანა: რა ჩვენში, არცა იატის იხი. კქობ-დეს და გაბეღნიეროს დმერთმან, რათაც ზედა გეწაივებოდეს, ანკინ გევილეოდეს, თეახერ მღთას მეტი, თუ ვინმე წამოგედოს ვინმე, ბარისა და ხასუქის გამტემა შე ვიყო. არის ამისა მოწამე თავად დმერთი და უთველია მისხი წმინდანა და ვარათან ჩვენი ბიძისშვილი მდივანი დემეტრე [ფლოიენ დემეტრე] და ბართუდა მდივანის შვილი გიორგი [გიორგი] და ჩვენი ბიძისშვილი სვიმონ, ტეამაცოწმედილი ტურდაყთა + და ტურათყარამშვილი შენავე ბერუა და შე თუმანისშვილს მღთასავანს დამიწერის და მოწამეცა ვარ ამისა. დამიწერა ანბანის იე გასუდს, ქვს უღგ + [იხი].

449. ვალის აღების წიგნი დათუნა ფალავანდიშვილისა, 12x14,6 სანტ., დაწერილია ჭალალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ: ნაშაბია ყოველი სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი.

1752, ანბანის 10.

ქ. უნდა მოქცე შე ფალავანდათ ვახტანგის შვიდმა დაოუამ თქვენ მდივან-ბეგ იაკვანეს და ამიდახვარ ამირანდას თხზა მინალონი თეთრი, სიმა თვე ვადა: ვადაზე შენი თეთრა თუ არ მოქცე, თვეში თნი შურა სარგებელი მოქცე. არის ამისა მოწამე ხოდაუსშვილი იოვანე და შე უუბათ დავითასშვილს ისხავს დამიწერის და მოწამეცა ვარ. დამიწერა ანბანის ი გასუდს, ქვს უმ +.

პირველი გვერდის აშიაზე აქვს მიწერილი:

ქ. მუჭრდაღსა ათა შურა უნდა მოვცე.

450. ვალის აღების წიგნი თეიმურაზ ფალავანდიშვილისა, 14,8x18,8 სანტ., დაწერილია ჭალალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგომ.

1752, ამრიდის 10.

ქ. უნდა მოქცე შეფადავანდისქვიღმათეიმურახთქვენს(ში) ბატონს მდივან-ბეკს იოვანეს და სარდაფს აშოლახვარს ქქსი მინდლოთხა თეთრა. სჰმა თვე ვადა; ვადაზე თქვენი თუთრა მოგზარო. თუ თეთრა ვერ მოგანთო, თუქმა ორი შურნი სარტებელა მოგცე. არის ამისი მოწამე: წილანსშვილი იოვანე და შეუუითა დავითანსშვიდს ისაიას დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაწერს ამრიდის იგასუდს, ქქს უმ +.

მე ყბული შქ ამისი. თამურას(ში).

451. განჩინების წიგნი მდივანბეგია იოანე ორბელიან სა, 43×17 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგომ.

1752, ღებეშბრის 23.

ქ. გოდერძის ბეკაძის და თევდორეს სამართალი ბედნიერს შეუეს ჩვენთვის ებძინა და ჩვენ, მდივან-ბეკ ორბელიანს(ს) იოანეს, ორავ ვალაპარაკეთ და გავსინჯეთ ამათი სხივარი და, რადგან თევდორე ანობდა, რომ სჰმის წლით მივებარეთ და სჰმს წელიწადს უკან შუა უნდა გავუეთო, მაგასმა მამამ ორის წლის მეტი არ უუერთა და შამისხა და ასე მოახარ, რომ სრული შევიქნით და ველარა უუერთებო. და მედორე გადაედძის მამ ანობდა: ორმოცდარვა იუთო. და ღორის ბატონი თევდორე ანობდა: ოცდარვის მეტი არ მოუბარეიანო. რადგან ღორის ბატონი ანობდა და მედორეს აქ მოწმე არა უვანდა და სხვისაც ბარებოდა და ამა ოცდარვისგან ქქსი სხვის რომ ბარებოდა, იმას წ(ა)ესხა და ძარს დარებოდა ოცდა-არა. ამისგან შვიდი თაგნი ბატონმა თევდორემ აიუგანოს, და თხუთმეტი რომ მოგეუღლასგან, ათი ღორის ბატონმა აიუგანოს და ხუთი მედორეს უნდა მისცეს, და მედორის ძმა რომ ანობდა, რომ ორმოცდარვა მიუებარეთა, თუ მოწმე იმთას, რომ

საქართველოს საბჭოელები

არმოცდარვა მიუბარებინას, რაც ოცდა-რვაზედ მეტი შიშარქობდეს, ისინი არი წილი ღირის ჰატრანმა დაიჭირას და ერთი მეღარეს მასტეს. მამის გადახვას და სიკვდილს რომ ედავებოდა, ის კანის მოწმით უნდა გაისინჯეს და იმასი სმართალი ასრე იქნას. აქ მოწმება არავინ ჰქვანდათ. დეკემბერს კკ: ქსს უ მ. თათის კაცზედ დამტკრეკას რომ ჩიოდა; თუ მოწამემ უმოწმის, თათიც უჩხდას □. ბეკელს გარშემო ერთელი გადასული მწედრული წარწერა აქვს და შუაში ხუცურათ უწერია: „იოანე“ და „1748“.

452. პირი განჩინებისა კრწანელების და თელეთელების დეის გამო. ამ განჩინებისა ჩვენ პირი გვაქვს მარტო მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში ვადმოწერილი.

1755, ივლისის 9.

ქ. კრწანელები და ამილახვრის თელეთელები სამძღვარსე დახარკობდნ, ჩვენ ა შ ი ღ ა ხ ო რ ი ბატონი ა შ ი რ ი ნ დ ო და ერთობილნი მტხეთელნი, სსლდახუცესი მალაღაძე ვიარგა, მოღარეთხუცესი გედეოსის ძე შაატა და კრწანისის მოურავი თაზისუელი შაატა, წავედით და გვერთ ვიახელით ერთობილნი უფროსნი კაცნი კრწანელები და აგრეთვე თელეთელები უფროსნი კაცნი, მაკვლით, გასინჯეთ, ვიდახარაკეთ; ერთმანეთში რაც დავა გვექანდა და იეს ფიცს ესეუ ვარჩიეთ და ერთმანეთის ნება-დართეთ ასე განგსხვდურეთ და გაჯარნიეთ და სამძღვარი დაეკეთათ: ვარდახს ჭადის ბოლას ზეით კვდიდამ რომ სსში ხვეი ჩაიოკანდებ და მერმე ერთით შეიურება და ის ხვეი მტკვარს შეეურება, გაჭრილი კვდე მტკვარის შირსა, იმას ზეით აქეთ კრწანელებს დარჩა და იმ ხვეს გაღმა თელეთელებსა. რაც აქათ სახხავი მიწები არის ზემოთ კვდეშიდის, კრწანელებს დარჩა. დღეს ამას იქითა, ერთმანეთთან ამ საქმეზე კრწანელებს და თელეთელებს ძმობის და მეზობლობის მეტი დავა და საქმე აღარა აქვს რა. ჩვენ ასრე განგსხვდურეთ და გაყასმართლეთ. სსსხავს მიწებს გარდა კვდეთან კრწანელებს კელი არა აქვსთ და რაც სახხავი მიწები არის და ის კრწანელებს დარჩა. დაიწერა კვდიით მალაღაძის მდივნის ჩიკოდოშისათ [ჩიკოდოშ]. თვეს ივ-

ღისსა თ, ჩდნუ, ქქსა უ მ გ. ბეჭდვებზე აწერია: „მონა ღთისა ამილახორი ამირნდო“, „მონა ღთისა სალთხუტესი გიორგი“, „გვედგონის ძე პაატა“, „თაზიშვილი პაატა“.

ქ. ჩვენს ამილახორის შვილი უზბაში ნიკოლოზ ამ განასწესისა და კარიკებისა მოწამე ფართ ამისა. ბეჭედს აწერია: „მონა ღთისა უზბაში ნიკოლოზ“.

453. შვილის გაყიდვის წერილი, 43×15,7 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1757, იანვრის 22.

ქ. ნებთას და შეწევნითა მღთისითა, მამისა და ძისათა, ესე ამიერთა უყუნისამდი ხანთა და ჟამთა საბოლოო გამოხადეცი, მტკიანე და უგვაღებარი ნასუიღობის წიგნი და სიკუდი დაგაქვრე და მოგკეცი მე, ილაფელმა შ ა ღ უ ა შ ვ ი ღ შ ა მ ა შ ა ჯ ა ნ ა მ შ ე ნ, ჯ ა ვ ა ხ ა შ ვ ი ღ ს მ დ ი ვ (ა) ნ ს, მ ა ს ვ ა მ ს ო დ ე ს და მ ე ჭ ი რ ა და შ ი მ მ ი ლ ო ბ ი ს ა გ ა ნ ი ლ ა ჯ ი ა ღ ო რ მ ქ ო ნ დ ა და მ ო გ უ ი დ ე ჩ ე მ ი შ ე ი ღ ი მ ა მ უ ო ვ ლ ის კ ა ც ი ს უ ტ ი ლ ე მ ა რ თ ა, ა ე ი დ ე ვ ი ო ს ა ს რ უ ლ ი და უ ე ლ ე მ ა რ ი, რ თ ა გ ჩ ე მ ი გ უ ლ ი შ ე გ ჯ ო რ დ ე ბ ო ღ ა. გ უ ე ნ დ ე ს და გ ი ბ ე ნ ი ა ე რ ო ს ღ თ (ნ), რ ა კ ვ ა რ ა თ ა გ ე რ თ ს ს ხ ვ ა ს მ ო ნ ა ს ე ი დ ე ს მ ო ხ მ ა რ ე ბ ო დ ე ს. თ უ ვ ი ნ მ ე წ ა მ ო გ ვ ა ო ს, შ ი რ ი ს და მ ა ს უ ხ ი ს გ ა მ ტ ე მ ი მე ვ ე უ თ. ა რ ი ს ა მ ი ს ი მ ო წ ა მ ე თ ა ვ ა დ ღ თ ი და ე ო ვ ე ლ ი მ ი ს ი წ მ ი ნ დ ა ნ ი, კ ა ც თ ა გ ა ნ : ა მ ი ლ ა ხ ო რ ი ს შ ე ი ღ ი ბ ა ტ ო ნ ი ბ ე ჯ ა ნ ბ ე ჯ ა ნ, მ უ რ დ ა შ ე ი ღ ი ა რ უ თ ე ჯ ა ა რ ლ ო თ ე ნ, მ ა მ ი ს ო ვ ა ღ ა მ ვ ი ღ ი ძ ა გ ი ა □, ხ ო ჯ ა მ ვ ი ღ ი მ ო ს ე ხ □. ბ ე ჭ ე დ ს ა წ ე რ ი ა : „ მ ო ნ ა ღ თ ი ს მ ო ხ ე ს ა ‘, მ ა ი ს უ რ ა ძ ე ბ ე ჯ ა ნ ა, ხ ო ჯ ა მ ვ ი ღ ი გ ი ო რ გ ი, ხ ო ს ი ნ ა შ ე ი ღ ი მ ო ძ ი ა და მე, ც ხ ი ნ ვ ა ღ ი ს მ ა მ ა ს ა ხ ღ ი ს ბ ე ჯ ა ნ ს წ ა მ ო ს ა მ ლ ი ბ ი ბ ე ჯ ა ნ და მ ი წ ი რ ი ა და მ ო წ ა მ ე ც ა ვ ა რ ა მ ი ს ი ა. და ი წ ი რ ა ი ა ნ ვ რ ი ს კ ბ, ქ ქ ს უ მ ე +.

454. განჩინება მეფე ერეკლე II-ისა გურამიშვილების დავის გამო, ამ განჩინების ჩვენ პირი გვაქვს ხელში, მრგვალი მხედრულის ხელით დაწერილი ლურჯ ქალაღზე.

1758, ოქტომბრის 27.

ქ. გურამის შვილები რომ საბუის ბოლოს თავიანთ მამულზე დედაჯანსუდ დაბარაკობდნენ, ჩვენი შეიქმნა ერთგულემ ასე გაუსამართლეთ: გურამის შვილებმა უნდა გარს შემოჰყარონ და შემოფარგლონ და ფუხა დაადგან აქამდის ჩვენი მამული არისო. თუ რომ საბუელები, აღმატუელები და გრემუდინი რაზა შეიქნან და დანებონ გურამის შვილებს, ის იქნება, და თუ რომე არ დანებონ და საბუელთა, გრემულთა და აღმატულთა თაყის მხარეს უნდა შექტიდონ და მივინა უზგინონ: აქამდის თქვენი უფილა და აქამდის თქვენი არა უფილაო. თუ ასე შექტიდეს, გურამის შვილებს კელი აღარ ექნება და, თუ ვერ დაიფიციეს, რასაც გურამის შვილები შემოუფლიან და მოჭყარაგულენ, გურამის შვილებს დარჩება. იესე ენისეულთ მოურავის შვილს! შენ უნდა ასე გაურავო. დვინობისთვის კზ, ქვს უმვ. რასაც ფიცში გურამის შვილების მამულს ჩაიტანენ, რომე ეს მამული, გურამის შვილებო, თქვენი არის აქამდისაო, ის მამული დარჩებათ გურამის შვილებსა, სხვასთან კელი აღარ ექმნებათ შენი ვრელია.

სხვა-ღა-სხვა ხელით აწერია:

ამ სამართლის წიგნის ასლი ვნახე და გარდმოვსწერე ითანე ზენტელაგმა, აგვისტოს 6, ჩეკ.

ამ ასლის პირი ვნახე და ხელი მოვაწერე. თავადი მარშალი ბარათოვი სსამ.

ქ. ამ ოქმის ასლი ვნახე, რომ სწორეთ იმის პირი არის და ხელი მოვაწერე. თავადი გოსტაშაბის შვილი დავით ბარათოვი.

ქ. ამ ოქმის ასლი ვნახე, რომ სწორეთ იმისი პირი არის და კელი მოვაწერე. ზასკდატელი სკინოვა დიმიტრა.

455. ედიშერ მდივნის თუმანიშვილის წერილი თავის ძმის-წულთან კაკუხასთან, 8,8 X 14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუნხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1758, მაკათოვის 18.

ქ. ბიძი შენის მდივნის ედიშერის ორისეკე თავადი სინ(ა)თ-

დევ: ძმის წულო კაც უაგ! მერმე-მერმე ბეუანს, ვარდუანს რატ თა-
ვისი წილი იყოს, დალა მიეც, რას აღაზარაკე? შკათათვის ის, ქვს
უ შკ მდივანი დღიშორ.

456. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI-ისა, 23X14 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი სოფელი სიტყვის შემდეგ.

1703—1709. ქ. ერთს ღ ი შ ა რ ი ტ თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს უ მ ა ს კ ა ხ ე ა შ ვ ი ლ ს ფ ა რ კ მ უ ზ ს ღ ი შ ა რ ი ტ ი ს მ ხ ლ ე ბ ე ლ ი მ ი ე ტ ა ნ ს და კახეთს წაუყვანა, ამის გამწყობას, წაუყვანს და თავის სსსხდის გატყუანს ერთს კახეთიდან მოსუდს ხახუტას უმას დათუნას სწამობდა. ამაში დათუნა გატყუდა, ამაში რეკა, თან გაუოლა და რეკა და შამწყობა ვერ იუარა, მაგრამ ერთა სხვა ღიშაროტის უმა ხაეროზაშვილი ოთარა ამხანაგად დაიტანა და კიდევ ვაიტყუა, რომ ისიც ამ საქმეში რეუღიუა და ორთავ თავს დაიდევს. აწე ამისი საქმე და სუშატოს გავსინხუთი, ბეუარი იყო, მაგრამ გლეხი კანხი ვერ შეიძლებდეს ამ მუახდის წაშუყანის კანდასათვიან კიდევ გარდუკნდევინებინა, და ამ გამწყობისა და შიგ შრუვის ვაცების: დათუნას და ხაეროზაშვილის ოთარასათვიან ორასი მარნილი სუშატოს დაკვიდებია, ასი მარნილი ხაეროზაშვილისათვიან დაკვიდებია, ასი მარნილი დათუნასათვიან დაკვიდებია, და ამ ასის მარნილისაგან ორმოცი მარნილი ზვენ ვიშატოვეთ და სამოცი მარნილი დათუნამ ღიშაროტს შისტეს და გარდასწუვიტონ. □ □ ბეძდებს აწერიო პირველს: „როდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტყვიებ შუფის ძეობით“, მეორეს: „მონა ღა, უმა ვიორგისა, დივანბეტი ერასტი.

457. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI-ისა და ბაქარ მეუისა, 33X14 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი სოფელი სიტყვის შემდეგ.

1717—1724. ქ. კორკელი ხუ და და შ ვ ი დ ე ბ ი ბ ე რ ა ძ ე ღ თ ი ს ი ა და ეს ტ ა ტ ე ს ნ ა ს ე ი დ ო ბ ი თ ი რ ზ დ ნ ე ნ და

ძველად ნასეილობის წიგნიც შაიტანეს, მაგრამე ბერძენებშიც ხუდა-
 დასეან თუ-დასხნილობის წიგნი შაიტანეს და ხუდადაშვილებმა ის
 წიგნი არ იუაიუეს, მაგრამე ბერძენებმა ამათა უთხრეს: ეს წიგნი
 მართალია და თქვენის სხლის-კაცთაგანც თაჲა დაგვისსიათ, და
 რასტომ მეუეს რომე თუმანიშვიდეია გუჲრია, მამის და მას (ა)ქეთ
 კომშიტაშვილების უმანი ვართო, რა შინგან თაჲი დაგვისსიათ. ზვეს
 ამისი ასრე ვაუწინეთ: თუ წადგეს ბერძენე დთისა და ესტატე და
 ხუდადაშვილებს ასრე შეეცინან, რომე შენის მამა-მამათაგან თაჲიც
 დავისხებით და ეს წიგნიც მართალი არისო, ხუდადაშვილები არას
 უმართლებო და, რადგან დღეს აქამდი თუმანიშვიდას გვივის და მისი
 მამა-მამათ უმანი უთაიდას, ასრევე გვის დარჩეს, სხვას კაცს კელი
 არს აქუსთ და თუ ვერ ითეცან, ბერძენებმა დარჩეს ხუდადაშვილებსა
 და, რაც თუმანიშვიდასგანა მიეცემულია სხიდ-კარა, თუ მამული აქეთ
 ბერძენებს მიეცემულია, ის ისევ გვივის მდიგნისა(ა) და თუ რამ თუმა-
 ნიშვიდას უმართაში მთუკათ, საქართველას სამართლის წესით შუა
 გააყოს. თუ შეფაცან ბერძენებმა ხუდადაშვიდას, რადგან ამდენის
 ხნის უმანი არან თუმანიშვიდასისა, თუნდა ისევ გორს დადგენ,
 ველარს შეუვა ხუდადაშვიდა. ბოლოზე სამი ბეჭდული უხის. პირველს
 აწერია: „რტოლ ვარ დავითის, მეღელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ნამტკი-
 ცებ მჟვის ძეობით“, მეორეს: „მეფე ბაქარ“, მესამეს: „მონა ღა ყმა
 ვითარისა, დავანბევი ერასტი“ *).

458. სივლი ქალბალი-ხანისა, ბოძებული გურგენ და დემეტრე
 მილახვარისადმა, 58,5 X 20 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მრგვა-
 ლი მხედრულის ხელით. მეორე გვერდზე სპარსული ტექსტია:
 ნიშნებათ ქართულის ტექსტისა ნახმარია სამ-სამი წერტილი
 ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1735—1737. ქ. ნებიასა და შეწეუნითა დთის(ა)თს ჩვენ
 დიდი ღის(SID) და წამდინ ამდლებუდას კელმწიფის მუსაიმან, ყარაბაღის
 ბეგლარ-ბეგმან, კახეთის აჭიმახ, სარდალმან ქალბალიხანს **)

*) ბორცხეტი ასოები სიტყვებში ხშირია, განსაკუთრებით ა, მაგ-
 რამ ჩვენ არ ვიცავთ.

**) ეს აიტყვა სტრიქონს ხემოთ აწერია უფრო წვრილის ხელით.

წვდეთ და გიბსიეთ შენ, ჩვენსა ერთგულსა და თავ-დადებით ხამ-
სახურსა უმას, ჩვენს მიდახვარს გურგენ ბუგსა (და) დეშეტრეს
ათი კვაძლი კანა, კარდაჩეს აუხ(ა)ზისშვილის ჩაქანი მამული
ზურაბისა დახმულყოდ და ძმის დაქრასუდ ჩვენგან წართმეული
გაწერომით, რომ სხვამ ველარგან ქნ(ა)ს ამგვარი საქმე, მ(ო)გვი-
ტემა ჩვენს ერთგულობას და ს(ა)მსახურსა შიგან მისის შითთ,
ბარათ, წელთ, ს(ა)წისქვალთ, უაგლის მისის შესავალ-გასავლით.
გქონდეს და გიბუნაურას: დ(თ) ჩვენს ერთგულსა შიგან. ბოლოზე
თათრული ბეჭედი უზის.

459. თეიმურაზ II-ის განჩინების წიგნი. ამ წიგნითა ჩვენ მართლ-
ბრი გვაქვს ლურჯ ქალაღზე დაწერილი. ნიშნები არა აქვს.

1753, მაისს 10.

ქ. ჩუმა ტიტოშვილის ფარსა დახისათვის ქვემო ტი-
ციანთა მადურბიშვილს გლახას უიზილბაშობას თავისი მ-
მული მიკბარეობას და ფარსდახის ასე წიგნი მიუცა გლახასათვის:
შვიდს წელაწადს შენი მამული მე ვტყამ და მადურეთი მე ვაძლით
და არც ტყვე და არც მამული ტაციუიდა. ამში ფარსდახის გაყ-
მადე იასეს შვიდი ღამე მთავარ-ეფისკოპოზს კირანესთან მოხუ-
დიეთა, რადგან ამისი უმტრესა ძმა ბეგან მთავარ-ეფისკოპოზს გაუ-
წარდა და იმას ახლდა, ძმავე იმასთან მიხუდიეთ. მიუიდა გლახს
და შემოკვნიელა. ჩვენს კვერც ვიხელთ მდივან-ბეგი და დარბა-
სეღნი, მთავარ-ეფისკოპოზი და ღამე ბეგია მოგიუვანეთ, ამთა
სსჯელა და სხივარი ვისმიხეთ და გავსინჯეთ. რადგან ფარსდახს
წიგნა მიუცა გლახასათვის, რომა ტყვე არა ტაციუიდათ, ჩვენც ასრე
გავასამართლეთ: რადგან გლახას არა ტაციუიდა ესა, უფრასი ძმა
ღამე ისეუ გლახას მივერთ და უმტრესა ძმა ბეგან მთავარ-ეფის-
კოპოზს რომ ახლავს, რადგან დიდი ამაგი დ(ა)ეღუა და მატარა გეზარ-
და, და ტყვეობისგანაც მოგჩინა, ისეუა მთავარ-ეფისკოპოზს
ახლდეს. დ(თ) ამოტრეს, მთავარ-ეფისკოპოზი ან მაკედეს და ან
ქართლიდამ სხვაგან წავიდეს სადმე, ის ბეგია იან ვერსადა წაიუვა-

როს და გლახას მისცეს; ამასვე დანებდეს, სხვას ამასთან ხელი არავის არა აქვს. მაისის ი გასულს, ქვს უ მ ა შვედეთში.

შე კეთილშობილმა გვერწითელმა, რუისის მღთაების მღვდელმა მაქსიმუმ, ამისი ასლი ვნახე და ეს შირა გადმოვსწერე უმეტ-ნაკლებ.

460. ნასცილობის წიგნი დიმიტრი ამილახვარისა, ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში ლეონჯ ქაღალდზე დაწერილი მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. შესავალი გამოვეწვიო.

1759. ...ესე... ნასცილობის წიგნი და სიკვდილ მოვართვი და მოგვეცით ჩვენ ხ ე რ ხ ე უ ლ ი ძ ე მ ავთანდილის შვიდმან ი ა ვ ა ნ ე მ და ძმამან ჩემმან ს ვ ი ძ ი ს თქვენ, ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ი ს შ ვ ი ლ ს კუდშაიფის საღთხუცესს, ზატარას დ ი მ ი ტ რ ი ს და შვილსა შეხსნა გიორგისა, იოვანეს, ალექსანდრეს და სიკვლავს და მომავალთა სახლისა თქვენისა უფელსავე ასე და ამა შირსა ზედა, ავას დროთა და ვამთა ვითარებით დამეჭირა და მოკვიდეთ ჩვენისაგ ნებთა და ვერ ჩახეით თქვენ შემოკვეყნებით და მოკვიდეთ ჩვენი შვიდრა და ბარათში გამოყოფილი ქრცხინვალს შემკვადრე და მსახლობელი ჩამოვარდნასშვილი უფიტა, ამისი შვილი ბეჟან და თანდილთა თაგეთან სსსლ-კართა, ტურ-მარნათა, დუქსებითა, მამულთა, წელითა, წისქვილითა, ვენახათა, სხხავათა, უხხავათა, ქალითა, სთობითა, უთობითა, მითითა და ბრითა, სსსოფალთა, ნასციდითა და უსიდიათა, თავითის ნატამდიათა, დღეს რისაც მქნებულეი იუთს და ან უაფილიურს, თქვენთვის მოგვიუდინთ, მოკვირთმეკით და მოკვიცეკითა უოქლის კაცის უცილესად და უფადრად და მოუდევრად და ერთი დუქანი მამის ჩვენი ავთანდილის წიგნით და ბეჭდით ძაკია ურთისა აქვს დავირაგებულეი, ის დუქანი ჩვენ უნდა დაუბხსნათ და თქვენ უნდა მოვართავთ. აწე ეს ჩვენგან მოსუილუღნი კაცისა თქვენთ(ვ)ის მამულთ კტანდესთ და გიბედნაურსთ დმერთმან, ვითარცა სხვათა მრავლთა ალაღთა მონასეიდეთა და ვერავინ გუდაოსთ თვინიურ მღთის შეტო და თუმცა ამისი შიდად და ქრევად კელ-უის დიდმან, ანუ მცირემან, ანუ ვამთა ცვალებათა და დრო ზოგნათა მიერ, მასამც

რისხაშს დაუსაბამო დურთი და ყოველი შისნი წმინდანნი და სურთ-
მცა ახსნუ'ა სული შისა ჭაჯობითისიკან განუხსნულად საკურადთა-
გან, მხალა დამსტკიცებელი შისა დმ(ე)რამას აკურთხოს. არიან
ამისნი მონაშენი და დამსწრებელნი ზარველად დურთი, კანთაგან:
ციცისშვილი ნაზირი დამიტრი +, მდივანი გოჯასში +, მდივანი
ყარან +, მდივანი ედიშერ +, თაქთაქისშვილი ელიზბარ +,
გორას შამასხვალისი საბადასშვილი გიორგი +, ქრცხანკალის შამა-
სახლისი იესე +, მე სუეტის-ცხოვლის კათალიკოს-პატრიარქის
მდივანს მადალასშვიდს ნიკოლაშს ამ ზერხეულობეს ვამბულობით და-
შიწერთა და მოწამეგა ვარ ამისი. დაწერა მარტის კო, ქვს უ მწ,
ქრისტეს აქეთ ჩ დ ხ თ. მე უორაას-უზნამ ზაზა თარხნისშვილი
მონაშე.

- ქ. მე ზემო ციციისშვილი ბუქაულთ-ხუცესი ცდახა მონაშე.
- ქ. მე მდივანი ავთანდილ მონაშე.
- ქ. ამისი ასლი ვნახე და ასლთან თანასწორი ცადშავსწერე
უმეტ-ნაკლებით მე დადიანადე მდივლამ ზეტრემ.
- ქ. ამისი ასლი ვნახე, რომ უმეტ-ნაკლებო იყო და ასე შევა-
მონაშე მე, შეცხრე იკიარის მღუღელ-ღეკანაზა ზავდე ჭავანთვი.

თავში სხვა ხელით აწერია:
ჩვენ ყოველად უსამღვდელოესი შთავარ-უნაქობაზა მრთველი,
ნიქაზელი მიტროპოლიტი იუსტინე ხელს ვაწერთ ამ ნასყიდობის
სიგელსა, ასლი ვნახეთ, რომე ზერხეულობეს დამიტრი სლათურეს
ამ ღახურასთვის მიუყიდნა და თათონ ჩემის მამს ნაკოდაზის მდივ-
ნის ხელით არას ასლი დაწერილი და ესეც ასლთან თანასწორი.
პრიდას კე: წედს ჩ ე ი. ი უ ს ტ ი ს ე (ხართლათ).

461. ნასისხლო სიგელი კონსტანტინე მეფისა, ბოძებული ტირლი-
ლასქეთადმი, 257 X 22,7 სანტ. დაწერილია სქელ, მაგარ და
ეუღათ შემუშავებულს გტრეტხედ, რომელიც შესაგება ოთხი
ერთმანეთზე წითელი აბრეშუმის ძაფით მიკერებულის ნაჭრები-
საგან. თავში უნდა აკლდეს ერთი ნაჭერი, რომელზედაც მხატვ-
რობა უნდა ყოფილიყოს სიგლის მიმცემის მეფისა და მისთა
შვილთა. ძაფები, რომლებითაც ეს ნაჭერი ყოფილა მიკერებუ-

საქართველოს სამეფო

ლი, დაეუღლა. წერა შრგვალი მხედროფლია; დამაზო, ხაწერია ძრელ მერხრად, სიტყვები და სტრიქონები დაშორებულია ერთ-მანეთზე, მელანი ძლიერ მქრალია, ზოგ ადგილას სრულიად გადასული, ამას გარდა პირველი შენახული ნაჭერი ეტრატისა სრულად არ არის დაკული, ადგილ-ადგილ მარცხენა კვლარო მონუელი აქეს და ზოგიერთი სიტყვები და ასოები აკლია, ნაკლული სენ არაით მოუმატეთ და დიდ ფრხნილებში ხავსეთ. ხიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ქრონიკანი სიგლისა უდრის 1408 წელს, ხალა ინდიკტიონი უჩვენებს კოსტანტინეს გამეფებას 1405 წელს. რომელი კოსტანტინე უნდა იყოს ეს კოსტანტინე? ჩვენს წყაროებში ცნობილია იმერეთის მეფე კოსტანტინე II, შვილი ბაგრატ I-ისა, ეს კოსტანტინე ვამეფდა 1395 წ. და მოკლულ იქნა 1401 ანუ 1402 წელს. ამას გარდა ცნობილი ქართლის მეფე კოსტანტინე II, მე მეფისა ბაგრატ V-ისა დიდისა, რომელიც მიიკვალა 1414 წელს და დასაჟღავნებულია ვარძიაში, მისი ძმა მეფე გიორგი VII გადაიკვალა 1407 წელს. მიღებული ქრონილოგიის მიხედვით, ჩვენ სიგელში მოხსენებული კოსტანტინე უნდა იყოს ეს უკანასკნელი კოსტანტინე, ესე იგი ბაგრატ V-ის დიდის შვილი. თუმცა გვლათის მელვინეთ-უხუცესისათვის სიგლის მიცემა უფრო კოსტანტინე II-ის იმერეთისას უნდა შევეურობოდეს, მაგრამ იმ დროს, რომელსაც სიგელი ეკუთვნის, იმერეთი ხან უკრთდებოდა ქართლ-კახეთს, ხან შორდებოდა და მეფეების რიგი, თუ რომელი რომელს შემდეგ მოჰობდა, ჯერ საღმარად გამოკვეული არ არის, ამიტომ საბოლოოდ ვადაწყვეტა იმისი, თუ რომელ კოსტანტინეზეა აქ საუბარი, მამავლისთვის მიგვიჩინდია, ჩვენ შევნიშნავთ მხოლოდ, რომ შვილები არც კოსტანტინე II-ის იმერეთისა და არც კოსტანტინე II-ის ქართლისა ცნობილი არ არიან ჩვენს წყაროებში, რამდენადაც ჩვენი სიგლის ტექსტის მელანი მქრალია, იმდენათ შავია და კარგათ დაკული ზელ-ხაროულნი, გრეხილიანი ხელის მოწერანი სიგლის ბოლოს. ეს სიგელი ძლიერ საყურადღებოა, ის ჩვენის ახრით, ამტკიცებს ვახუშტის ცნობას, რომ ბაგრატ V დიდის შემ-

დღე მეფეთ იყო ჯერ გიორგი VII და შემდეგ კონსტანტინე II. ბრძოლმ კი ეს ცნობა უარყო. სიგელი გამოცემილხანა 2-მა რაი-
დენ დათეშიძემ.

1408, ივლისის 4.

სახელათს დმრთათათ [კონსტანტინესგან] საგრატიანი-
ხათს, მათს ბაგრატიანს, და მათს ჩუენთა [სახურ]კუათს ადქქისან-
დრე, ბაგრატი, და [კონსტანტინესგან], ნებათს დათათს აფ-
ხათს, ქართველთა, რახათს, კახათს და სომეხთა მუფუ[თა], შარვანს
და შახმუ [და] უთვლის აღმოსავლეთათს, საქართველათს და ჩრდი-
ლოეთათს, ლახთ-ამურათს და ლახთ-ამურათს კვამშითუდ თუთს მფელ-
ბუდ-მხურბუდლათს, მოვიდეს წახმუ (წე) ჩუენს ცარდადას-
ქენი დიდის განათს და ცათს მთათსუბთ, ახლათს აერუსლიმათს,
მუღვიბეთ-უხუტესი ნავროსი, მინა ბიბანი და მინა, ვარდანი,
შადეა, ივანე, დუდუნათი, ესტატე, გუგუეს და შოგუ-
აკესეს, რათამტა ერთგულათს-ნამსხურათს მისათს სხატვლად სიკ-
ლათს ამათ მუგუგუელა, მან(ა)თს ჩუენთსგან ძუელად მუწუალებულთს
სსოსხლათს სიკლათს და დასმულთს კვლდასმით*). მათს ჩუენათს,
მუიეთს ცარდას, სიკუდილათს მუდგად მათათს ავტობითს ვურსუ-
მან ძუელი სსოსხლათ სიკელი დაუწეს და წუხდასეს. დავუკურს
დმურამან, ვანისიეთი ჰ(ა)ჟ და შაკესებთ დიდად კართს ჩუენთს ზე-
და ჩრდილთს და ნამსხურათს და დიდის მანსტრათს, ახლათს
იერუსლიმთს, განათს მუღვიბეთ-უხუტესის ნავროსათს, მათს
მინათს და ბიბანთს, ცირდილსქეთს, ვარდანი, შადეანი, ივანესი,
დუდუნათს და ესტატესი მუვიწუელთს და მიუბოძეთ ახლად ძუელი
ავიუუ სსოსხლათ, მან(ა)თს ჩუენთსგან ვახხლად, ეს თგი რათსი ძუელი
თუთრა მათს დასამსმულ(ა) სსახმირათს. ქქლანდეს სსოსხლათ
სიკელი ესე ცარდადასქეთს, მუღვიბეთ-უხუტესის ნავროსის,
ვარდასს, შადეანს, ივანეს, დუდუნათს და ესტატეს, მათს შუადათს
და სამშობლათს და სხლათს შუადათს და მამუელათს უთვლთავე ბრძ-
ნებ(ა)თს და სიკელი ესე სსოსხლათ. აწ ვახტა მინათს ბრძახებ(ა)
(ა)თს და სიკელი ესე ჩუენს ბიბიუელი, კართს ჩუენთს ვახბრთს,
ერთსათუთ კრითათს, მანსტრით უხუტესათს, დიდახათს, რათსგ-

*) დედანში სწერთა: კვლდასმით.

ამის შესახებ (sic), სუბნთა ვრდისთავთა, გურიელთა, ქართლის ერისთავთა; დიდებულ აზნაურთა; ქალაქთა ხუცეთა ამირათ ამირათა; მკურნალეთა; და მკურნალეთ უხუცეთთა; ციხის თავთა და ყოველთავე ხუცეთა. კედის-მქანეთა; დაღთა და მცირეთა, დაჟმტკიცეთა და სუ ვინ უმდათა სრბანესსა და სიგელსა ამს და სურცა რას ვინ დაკლებო (sic), სუ დიდთა და სუ მცირეთ, თუ(ი)ნიერ თანს დგამისს და მკურნისს, და თქუეს, წმადნი მუჟუქთა, აფხაზეთისა და ქართლის კათალიკოზ(ნი)თა და ყოველთავე მღვდელთ-მთავართა; დაჟმტკიცით დაჟმტკიცეთ. დაიწერა სრბანესსა და სიგელი ესე ხუცეთა ინდიკტიონისა შელობისა ხუცეთისსა წადთა შესამესა, ქრონიკანისა (sic): ყველვისსა: და კედითა მწირველთა ხუცეთა გ უ რ გ კ ი ს ი ა თ ა :

პირველი ხელის მოწერა, ჩვენის აზრით, უნდა ნიშნავდეს:

ქ- კოსტანტინე- ნებათა დმრთისათა.

მეორე ხელის მოწერა, ჩვენის აზრით, უნდა ეკუთვნოდეს ალექსანდრე მეფეს, მცხეთის ამშენებელს (1413—1442) და ასე იკითხება:

ქ- შეიქმნათა შეიქმნა ალექსანდრე- მოწამე- ვარ.

- 462.** სასისხლო სიგელი ორალელისძეთა-კვიტაშვილთა, ბოძებული მეფე გიორგი მე-IX-ის მიერ, 1715 X 20 სანტ., დაწერილია კარვს ეტრატზედ მრგვალი ნეთუთხმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. თავში პირველი სტრიქონი და ტექსტის მეორე ნახევრიდან ახალი პარაგრაფების დასაწყისის ორ-ორი ასოები ნაწერია წითელის მელნით, დანარჩენი ტექსტი შავის მელნით. ნიშნებით ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი. ეტრაცი შესდგება სამი ერთი ერთმანეთზე მწვანე აბრეშუმის ძაფით მიკრებულის ნაპერისაგან. ნარჯვენა მზარე ეტრატისა, მეტადრე მესამე ნაპერში, დაზიანებულია და ზოგიერთი სიტყვის ნაწილები აკლია. ნაკლები ასოები ჩვენ დაგემატეთ და დიდ ფრანსილებში ჩავსვით. აგრეთვე ძრიელ დაზიანებულია თავი სიგელისა, სადაც ყოფილან ფერადებით დაზატულნი: მეფე ალექსანდრე, დადიანი ლიპარიტ და ლიპირიტის ძე გურიელი მამია*). საწლები

*) რამდენათაც შესაძლებელი იყო ეს სურათები გადმოიღო ახალგახდა მხატვარმა შავარდნაძემ. გიორგი IX აქ იმავე ტანისაძოსით არის წარმოდგენილი ტახტზედ ფეოთ-მოყეცით მკდომარე, როგორც გურულის

სურათებია თუმცა მჭრალათ, მაგრამ მაინც მოჩანან. სიგელი ძრიულ საყურადღებოა. აქ პირველათ გვხვდება ზოგიერთი საგურადღებო ტერმინები. ამას გარდა იმ დროის დადანი ლიპარიტ და მე მისი გურიელი მამია სხვა წყაროებში ცნობილი არ არიან. თუმცა ვიცით, რომ მამია II გადაიცვალა 1414 წელს, მაგრამ იგი მოხსენებულია ვამეყ I-ის შვილათ (H. G. II, 2, p. 646). ამ გიორგი IX კუთვნიან ქუთაისის საისტლო სიგელიც, რომელიც ჩვენ დავსტამბეთ „საქართველოს სიძველენის“ პირველს ტომში, № 2. ინდიკტორნი ჩვენი სიგლისა გიორგის გამეყუბას უჩვენებს 1448 წელს, ხოლო მიღებულის ქრონოლოგიით ის გამეყდა 1448 წელს, ქრონიკონი უდრის 1463 წელს, სიგელი დროებით ჩამოგვიტანეს იმერეთიდან.

1463. ქ. სახელათა და ნებითა დ'თისათა, შეწყენათა და თანა მოქმედებითა ძისათა, და მადლიათა სეფლისა წმიდასათა, და მუთხებითა უოველთა წმიდათა შისათა, და შუამდგომედაბითა უოველად უბიწოისა მშობელისა შისათა, ჩუენ, ორისავე ტახტისა და სამეფოისა, ღიხთ-ამურისა და ღიხთ-ამურისა, აფხაზთა, ქართველთა, რახთა, კახთა და სომეხთა, იესაიან, დავაიან, სებრათ-სოლომონიანისა, თუით ფლორით კელმწიფედ, მტეიტედ მურაბეგმანს, მეფეთა მეფემან გიორგი, და თანამეცხედრემან ჩუენმან, დედოფელთა დედოფელმან ნესტარ-დარეჯან, და ქემან ჩუენმან ზარმომან აღქქსანდრე, ესე წულობისა და შეწყადებისა ზიტავა, სიგელი და მანშუარი(sic) განჩენი ამისად ნიშნად გიხთათ და შეგირფელთ, და განიხლეთ თუელად განჩენი სისისხლითა სიგელი. შემოვიდეს მუად დიანი დიქაროტ და მე მისი გურიელი მამია და სხუანი იმერელისა, თავადნი და დარბაზის კრხა. ვქებით მთავარსულა და ვისმინეთ ავა და მოხსენებ: თქუენი, და თუელს განჩენა ზედა განიხნეთ ახლად ესე ჩუენგან შეწყადებით მოცუელი სისისხლით განჩენი სიგელი და თუელად ჩაქ წოდებული, თქუენ, ჩუენსა დიდად

სიგელში. გიორგი მეფე ზემოთ არის დახატული, მის ქვემოთ მარცხნივ ხატია დადანი წარწერით: დადანი ლიპარიტ, და მარჯვნივ — გურიელი წარწერით: გურიელი მამია.

ერთგულად და თავდადებით ხამსხურთა, ჩუენს თას-აღზრდილს-
 შეზრდილს, ო რ ა ჯ ე ლ ი ს ი ე თ ა გ უ ი ტ ა ს შ ე ი ლ თ ა, მღვლე-
 მთნაზიხის ო ვ ე ა ნ ე ს და თქუენთა ძმთა, თ ა ვ ა ს, გ ი თ რ ვ ი ს,
 ა ს ა თ ი ს, ს უ ჯ ა ს და ს ა გ ი ნ ა ს ა, და გაგინიხეთ სრული სისხლი
 თახსია ზაისი ძუელი ცხუმური, სანახშირკის, სანახის და წინა-გას-
 ძღამისა გარეთ, და სრულის სისხლისა წინ-გასძღამი ოცდა-ათი-
 ზაისი ცხუმური. ძუელსაც განახესაც აგრე ეწერა და ჩუენცა შითვე
 წესითა გაგინიხეთ.

ღმერთმან (ღწ) ხურთაღეს მოაუღიხოს, რათა კაცისა კვლითა
 უბრადლისა კაცის სისხლი დაითხიოს, და თუ მოჰქაღეს და შენი
 გუარი ვადა შოივლას კაცის კვლითა, დადიოთ შემოიხუეწით და წინ-
 სძღამითა ოცდა-ათი ზაისითა, ოთხსი ზაისი ძუელი ცხუმური და-
 გუურვოს და ამავე განახენსა შოიოთხვითა:

თუ ცოდა წაუღოს ოქუენსა გუარისა კაცსა, ორსი ზაისი ცხუ-
 მური დაგიურვოს.

და თუ ვინმე იკადროს და ზედა დაგესხს და დაგარბიოს, თუ
 სასახლეს ზედა დაგესხს, რაცა აღათვი წაუღოს, უგლებად შემოგაქ-
 ტენ და სრული სისხლი დაგიურვოს.

და თუ ცოდა შაუ...ხს, სახუარი სისხლი დაგიურვოს.

და თუ ანუ თუაღისა წამოგდებოთ და ანუ სხუად საეიხარისა
 დადქითა, — სისხლისა შოთხედა დაგიურვოს.

და თუ გუამად კვლესა გავატეხოს, რაცა ებისკოპოსთა და
 რჯუელმან უუოს, იგი გარდაჰქაღეს.

და თუ ვინმე ჭოგი გაგიტეხოს, სისხლისა შოთხედი დაგი-
 ურვოს.

თუ აკინოს ზარდაზირ დაშქართა ზედა უსამართლოდ, ოთხი-
 ზაისი ცხუმური დაგიურვოს.

თუ უდარსმან კანძმან გაგინოს, საშოტი ზაისი დაგიურვოს.

თუ უსამართლოდ შეუეთა წინაშე (წუ) შეკასმანოს, სისხლისა
 შოთხედა დაგიურვოს.

თუ დღი იყოს უხინარსა ადგილს, მისითა წესითა უზღოს,
 რაც სრულისა განახენისა გახუდებოდეს.

საქართველოს სიძველენა

თუ წვერი დაგდოჯოს, ანუ მოჰკუეთოს, ორი გურში დაკი-
ურვოს.

თუ უმეფოან კანძინ ანუ კელთა შკობურას, ანუ სომარო
წავიდას, ანუ ცხენისკან ჩამაკაცდას, სისხლისა ნსკუარი დაგე-
ურვას.

თუ თქუენი ქაღისა შვილი ვინმე მოკლას, თქუენი ნსკუარი სო-
სხლი დაკურვოს დედულობით, მასათა სწასათა და სანსკუარიობით.

თუ ვინ მოახლე წავიდას, ას ოცა ზამსია დაკიურვოს.

თუ უსამართლად მუქარა გახდას, ათი ზამსია დაკიურვოს.

თუ ზედ დასწამსა შიკან დედაკაცსა შეადო მონწედეს, სრული
სისხლი დაკიურვოს.

თუ სოველი დავირობის ვინმე, ადგილი უკლებს და შემოგაქცუნს
და ათი ზამსია ცხემური და[ცა]ურვოს.

თუ ვინმე წისჭული გაჯიტყხოს, ოცე ზამსია დაკიურვოს, ამით
რომე უოყდნი ადამის შვილნი მასკან იზრდებიან.

თუ თქუენის გუარისა კაცი გრისა ზუტესი გამოადეს და მის
ანუ ცოლი წავდას, ანუ მოეტ. ხას გინა უზყვადისისკან, გინა
უჭყუადისისკან, მისსა სისხლსა სამოცი ზამსია სხვას ემატოს.

აწ რაცა თქუენისა გუარის კაცსა კაცისკან, ანუ დიდი და ანუ
მცირე, ანუ ც[ა]ნიათ, ანუ თავითა, ანუ შვილითა და მსახურითა,
ანუ ქალითა და მ[ა]ხლითა და ანუ სხუითა რაიმე უზატობითა,
ვინცა ბრჭენი და [მონამა]რთლენა, მოურაგნა დასხდესოდეს, ამს ზე-
მოდ წერილითა განჩენითა განდებოდეს.

გქონდეს ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენგან წყადობით განჩენი-
ლი თქუენ, ჩუენსა დიდად და ერთგულად თავდადებით ნამსახურსა
და თანადღირდილ-შეზრ[დილსა] ო დარ ე დ ი ს ი ე ს (სიცი), მდდელ-
სა-მასწავლისსა იო ვანეს და თქუენთა [თმა]თა უკუენისამდის წყადო-
ბით გაათავებულნი სრული სისხლი[ა]ს განჩენი ჩატი და სიგელი,
გქონდეს და გიბედნიეროს დმურთმან (დწ) [ჩუუ]ენისა ერთგულად სამ-
სახურსა შიკან და არავინ იყოს მშლი და და მტკუეული ამს ჩუენგან
შეწყადებით მტკიცედ ბრძანებულისა (ბრძანასა) სისახლითა სიგელი-
სა, თუინიურ შეწყენისა და თანადგომისა. და აწ თქუენგა, ქრისტეს
მეურ გურთხეულნა ქართლისა და ც[ით]-ამერისა უბასეობისნო,

საქართველოს სიგელეხი

უწყარობით დაუმტკიცეთ. [აწერა] ბრძანება (ბრძანება) და სიგელი ესე ქუთაისის ანტიკთხოვის შეფობის *) [ჩუქისასა ახუთმეტსა, კნსა(sic): რსა: კეფათა ფრად ცაღვადისა კიორგა ვერულას-შვადისათა. თავში პირველ ხელის მოწერა აქლია ერთი სიტყვა, დანარჩენი მჭარლია მუღნით ნაწერი იქითხუბა:

...ქუმს შევეთა შეფასა გ. (მოხუფლს ანგილზე უნდა წერებულყო ჩვენის ახრით: „გიბოდეთ“). შემდეგ მოყვანილია შავის მუღნით ხელხართული ხელის მოწერა მეფე ალექსანდრეს: რომელსაც ბევრ ასე ვითხულობთ:

მეფე ალექსანდრე მეციკლეო და გიბოდეთ. ეს ხელის მოწერა ან უნდა ვუთხროდეს გიორგი IX შვილს ალექსანდრეს, რომელიც „ქართლის ცხოვრებაში“ მეფედ არ იხსენიება, ან იმპერატორს მეფეს ალექსანდრე II (1484—1510).

463. განჩინება მეფე ალექსანდრეს და ბატონიშვილის ერეკლეის ასლან ბებურიშვილის და ფარხადან ონანაშვალის ერთმანეთის დაკრის შესახებ, 31x10,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის მუღით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. აქ მოხსენებული მეფე ალექსანდრე არის კახეთის მეფის დეიო მესამეა შვილი, აღი-პირხადაც წოდებული, რომელიც გამეფდა კახეთში 1736 წელს.

1737, თხვრის 21.

ქ. ბებურიშვილი ასლან და ონანაშვილი ფარხადან ცოტას საქმეზედ წაიკრებულაყვხენ და ერთმანეთით დაკრით, მტრამ ბებურიშვილი ასლან უფროს დაწრილი იყო და ასლან მის მაკდამიდაყო ონანაშვილსა. ასლან მოჰადნენ და იღამარაკეს. ხუენ შევექმ ალექსანდრემ და ბატონიშვილმა ერეკლემ და დარბაისელთ ვეასკაბოზეითას ეს ერთმანეთის დაწრილობა და მის მაკდამო ვაჟმინკეთ. რადგან ასლან ძღვას დაწრილი იყო და ხათუნა აყვხენ ერთმანეთისა, სასხლი მისოვას შეკუსერუქეთ და ოთხი კომლა კაცე ვაჟინეთ ასლან ბებურიშვილსა. ამ ოთხს კომდს კანში ორა კომლა ამას დაწრილობა და მის მაკდამისოვას ჩაურთავხეთ და ერთი კომლა კაცე ბატონს და დარბაისელთ ვაზატავეთ და ერთი კომლა კაცე თავასის მამეღით ასლანს შეეკრეთ. და დღეის

*) ეს სიტყვა გამოვრებულია დედანი.

აქათ კრამსკრთათან მძობის და მოყრბის მეტი სჯაყა და სჯა-
მჯაყა ადარა აქეთ რა. დიწყრა თხერის კა, ქორთხიყისს უკკ.
ის კრთა კრმდა ასეთა მკეტი, რამ არც კარკა იყოს და არც
მდარყ. ბეჭდებს აწყრა: „ძირ მოდგამ დავითიანი აღესხ ნდრე ვარ სვი-
ანი“, „ბატონიშვილი ერეკლე“, დეთის მთხობით მეფის ყმობით გნი-
სელთ მოჯრაფი დავით“, □ □ □. კათალიკოზი (ხართულთა).

464. მეფე თეიმურაზ II-ის წერილი თაფის შვილის ირაკლისადმი.
სპარსეთიდან მოწერილი. ეს წერილი დაბეჭდილია „ცისკარში“
1859 წ. № X, გვ. 156. წერილი როგორც ეტყობა, ნათარგ-
მია რუსულიდან, ხოლო ქართული დედანი მისი საფ არის,
ან იყო, ამაზე ცნობა არა გვაქვს. წერილი უნდა გვთავსოდეს
იანვარს 1737 წლისა, ან დეკემბერს 1736 წლისა, ვინაიდან
ვიციტ, რომ ან წერილის გამო ირაკლი გაემგზავრა სპარსეთში
თებრევალში 1737 წლისა.

1737, იანვარი.

სასურველს ძეა ჩემსა! სჯაყა პარსეთი შეკვემისეყვის, იტ
სიყეთეკა მოგველის. მეტა თუდებთაა მოგაწერ ესრეთ, რამე შქსა
ქსუნს განთავისეფლებს ჩემი ტყეობისგან, განხა შიადოდ თახეს
მოსეღას სუნს და რათა თან წანშთაეყახი ასედიტა ჩემი და დაშ
შეხა ქეთეკან. შთადოდ მოსეღას შეხი აქა, სპარსეთად, მომანსკებს
მე განთავისეფლებს ტყეობისგან. ესრეთაა ჩემს შქსის მეფე
თეიმურაზ II.

465. წერილი ერეკლე ბატონიშვილისა თაფის დედა თამართან მი-
წერილი განჯიდან. დაწერილია ქალაქზე ნუსხა შედრულთა
ხელით. ნიშნებათ ხანპარია ყოველი სიტყვია შემდეგ ორ-ორი
წერტილი. ერეკლეს თან ახლდა სპარსეთში გამგზავრების დროს
სხვათა შორის მოხუცი ასლან თნანაშვილი, ნაგრამ რადგან ის
გზაში უკეიფოდ შეიქნა, ირაკლიმ დააბრუნა უკან საქართვე-
ლში და ეს წერილი მოაწერა დედოფალს.

1737, თებერვალი.

ქ. დემურამან ბატონის დედოფლის კრთის წყობის შეწყების

ჭირის სწავლას ამყოფებს მკვათის მოძორვეებისათვის დიდით შეწუხებულა ერეკლე. შერმე ეს ასეა ერთი ბერი კაცა არის და თან აღარ წავაყვანე, ისევე დავაბრუნე, რასაც ამასზედ თვაღის და უფრო დაიჭერთ და გუბრადებათ, თქვენ იცით. კაკს*) რომ ამას უმა უყავს და, იმისი შერ წყაღობა უყავა და თქვენ წყაღობა უყავათ, რადგან უკლას ვისმენ უბაძეთ, ამას ისევე უბაძეთ ჩვენის გულისთვის, თუ არა, ამტყერთ თქვენას, ამასზედ ნუ გამოწერებთ. ბატონიშვილი ერეკლე.

466. სიგელი ერეკლე ბატონიშვილისა, ბოძებული ასლან ავალი-შვილისადმი ინდისტანს, ქალაქსა შაჰჯანაბადისასა, დაწერილია ქალაღზე ხელსა მადროულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1738. სუბიას და შეწვეხიას დუთისათა, ესე წყაღობის წიგნი გიბოძეთ ჩვენ, ბატონიშვილმა ერეკლე. შერ, ჩვენს ერთგულს და თავ-დადებით სამსახურსა ავაღაშვილს ასლანს მიღახვარს, ასე რომ უნდაარს რომ შანადირ უკენს გვიბიძას, შაშან შერს თან მახლდა, ბერს გვემსახურე და კიდემ ინდისტანს ჩამოგვეყვ და იქნ ბერს გვემსახურე. ახლამ სამსახურის სსრუფქათ, გიბოძეთ ჩვენს სსხსო ჩუდაფი. უწინაგ ზანის ჩემის, ბიძის ჩემის წიგნეთა გქონებოდა. როგორც ამში ეწერას, ასე ჩვენს გვიბოძეთ და დაგვიმტკიცებთ. გიბოძეთ და წყაღობა გიყავით დავითს ნახარს და შერს ბიძაშვილს ასლანს მიღახვარს და შვილს შერს გოარგას და მომაგაღთა სსხლას შერისათა. მოგცეს და გიბედიერას დმერამა ჩვენს ერთგულობას და სამსახურს შანა. არა ჩვენგან და არც შემდგომთა ჩვენიგან არ მოგქმაღლს. დაიწერა წიგნი ესე ინდისტანს ხელათა მარათებისათა, თკლანერს ბ. ქალაქს შაჰჯანაბადისას, ქართნიკონს უკვე. ბატონიშვილი ერეკლე.

ან სიგელს ხელ-ახლა ამტკიცებ მდედ ერეკლე 22 მაისს 1784 წ. და მასთან ერთათ სიგელს ამტკიცებენ 23 მაისს დედოფალი დარეჯან, ბატონიშვილი გიორგი, იულონ და ალექსანდრე.

*) უნდა იყოს: „გავანს“.

467. საფიცრის წიგნი, მორომეული ვივი ამილახვარისადმი მისი სახლის კაცებისაგან, დაწერილია ქალაქდუხნუხსა მებდრულის ხელით.

1735. ქ. ესე ძმობისა და ერთობის წიგნი და ზირი მორართვით ჩვენ, ა მ ი რ ი ნ დ ო მ და ა მ ა მ ა ნ ჩვენსან, მორელმა ათაზნასემ, თქვენ ა მ ა ლ ა ხ ო რ ს გ ი ე ს, ძმას თქვენსა იათამს, ბიძაშვილსა თქვენსა იასეს, დემეტრეს და ბარსიმსა, ასე რომე რევაზაშვილმა ითარამ და ბეჟინიშვილებმა უღანაშუფლოთ ჩვენი წახდენა შიანდომეს, არაკვის ერისთავი ბარძიმი და ამერიკიანი ალი-ყულაბეგ შიანშარეს, ხსთან გვიანუღეს დაუნაშაყებდათ, ამილახვართაგან ითარამ იშოგნა, ჩვენი და თქვენი დაკარგვა და დახოცა შიანდომეს. გამოვეტყალეთ, რაც რამ ან სთავისთავო, ან აკეთათ ჩვენი წილი დახედეს, აივდეს, დაარბიეს, ვინც გამოასწრა, მამული და ემა გაუშვეს, ჩვენთან მოყადნეს ჩვენი მსახური აზნაურიშვილი, ჩვენ უწინაჲ ერთნი ვიყავით და ახლაც ეს ზირობა დავდევით: ჩვენ ერთმანეთს არ უმტყუნეთ, ერთნი ვიყუნეთ, ამ საქმესე სიანი და ხარკებუდი ერთი იყოს, ვინც გვიბდომოს, ერთგან ვინდომთ, ვინც არ გვიბდომოს და შტერი იყოს, ჩვენც იმას ერთად უმტყროთ. რომელმაც ბატონმა ერთსა წყალობა გვიეოს, მორესაც უმოვინოთ, ერთმანერთი გამოავითანოთ, თუ რამ გვეტონდეს, ერთმანერთათვის არა გვმურდეს, ვინც მოკვდეთ, ერთმანერთი დავმარნოთ, ვინც ცოცხალი დარჩეს, იმას მოუაროს: ვინც თქვენ არ გინდომოს, ჩვენ ის კაცა არ ვინდომთ. რევან რომა ციხეში მიუხდა და დაიჭირეს, იმისაც, როგორც ვამჯობინოთ, ისე ვქნათ. თუ კიდევ იმისგან უფრო ჩვენი წახდენა შიანდომეს ჩვენმა სხელას კაცებმა, ჩვენც ერთად უმტყროთ. ეს ზირი და ფიცი დავკვიდია, ვინც ამში იმტყუნოს, მასმც რისხავს მამა, ძე და სულა წმიდა, დაუნასამა დმერთი და უთველნი მისნი წმიდანა, და არსაც სოფელსამც დაიკარგებინ. არან ამისი მთწამენი: ჩვენი სხელთ-ხუცესა შიამში, მოძღვარა-წინამძღვარი მეღქიხუდეკი, ნიკოტიძე ამირან, ქარუმიძე თამაზა, ქარუმი და ბესარიონ, დემეტრე, დახნელი ზურაბ, ღიბარატიშვილი ბეჟინ, სულ ჩვენი მსახური და აზნაურიშვილი. მე დავითს დამაწერთა და მოწამულა ვარ. დაიწერა ქვს უბბ.

468. ბძანება ალი-ყული-ბეგისა. გამამადიანებულის ამირეჯიბისა, რომელიც ვეჩილათ ითელუბოდა ცოტა ხანს ქართლში, მდივან გორჯასპისადმი, 21,5×10,6 სანტ., დაწერილია ქალღალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1735. ქ. ვეჭილის ალი-ყული-ბეგის კეთილად მოსვლანთა მდივანა გორჯასპისა! მერმე, რასაც წამს ეს წიგნი მოგივიდეს, რაც რამე ახვარისის დაუთრები გქონდეს, ან სურათსა ან სხვა რამ დაუთარი, სულ თან წამოაღეუ და ახლავ წამოადი, ან დაივკიანსო. თათრული ბეჭედი უხის.

469. ვეჭილის ალი-ყული-ბეგის ბძანება ასპანისადმი, 15,8×11,5 სანტ., დაწერილია ქალღალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1735. ქ. ვეჭილი ალი-ყული-ბეგის დიდა დვიის წყალობა, ძისა ბატონო ასპანი მრავალი მოკითხვა და კარგად ყოფის ხასირული მომხსენებია. მერმე ქაზუმხანისა და აჰმდის ჯარის სურათი, რაც თუმანიხთ ეწერა, აქ გორჯასპი მდივანს და აძის ბაძაშვიდებს გამოართვეს. ნაშუა თუმანიშვიდი ხელში ვერ ჩაეგდათ, რაც ამით ზნუსს წიდათ სურათი შეაგდონ და შეხედვითდეს, გამოურთვი და მოაბარე გორჯასპი მდივანს. □ (თათრული).

470. ბართი ბეჟან ლუმანიშვილისაგან სურათის მიღების შესახებ, 9,7×6 სანტ., დაწერილია ქალღალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1636, იანვრის 11

ქ. მოატანა თუმანის შეიქმნა ბეჟანამ ზემო ქართლის სურათისა, კოდზე ორი ზურისა, ათი თუმანი, იანვრის (ია), ქვეს უკდ. □ (თათრული).

471. სიგელი დედოფლის თამარისა, თეიმურაზ II-ის მეუღლისა,

ბოძებული აბელ მოურავის ანდრონიკაშვილისადმი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1736, თებერვლის 25.

ქ. ზვენ, ქართველთა მეფის ასულმან, დედოფალი დედოფალმან, ზატრონმან თამარ, ესე წყალობა გიყავით თქვენ, ზვენს დიდათ ერთგულს და თავდადებით სამსახურს მოურავს, ბატონის აბელს, ასე რომე იორჯედ ზვენი სადედოფლო ელი არუხელე თქვენთვის სამეცნიეროთ გვიბოძებია და წყალობა გვიქნია, როგორაიაც წესი და რიგითის, იმ რიგით სამეცნიეროთ მოგვიბოძებია; რომ სხვას ხელი არავის ჰქონდეს. დაიწერა თებერვლის 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ბეჭედს აწერია: „ბატონიშვილი თამარი“.

472. წყალობის წიგნი თამარ დედოფლისა, თეიმურაზ II-ის მეუღლისა, იასე ეშიკაღასბაშის ანდრონიკაშვილისადმი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ეს წყალობის წიგნი წინა სიგელის შემდეგ უნდა იყოს დაწერილი და გამოწვეული აბელის დაბეჭდებით თამართან.

1736—1737. ქ. ზვენ მავრეად იასე ეშიკაღას-ბაშის ასე უსნებო: შერმე შენს მოავითხე და მართადა შეიტყუე, შეგდომით არ მოგვიადეს, ჯავახის წალხედ ხელი ამართე და კიდევ მიბარე და ბეჭენისსეიდიის წილს მამულოთხ ხელი ნუ გაქვს და არც გვიბოძებია. ბეჭედს აწერია: „ასულა ზემო, დავით მრქვა, შენ იგავ ხემი ამარი, ვახტანგ მეფისა ასული და დედოფალი თამარი“.

473. ბართათ თუმანიშვილის სურსათის დანარჩომის ყაზხის მობარებისა შანავაზ ბატონიშვილისადმი; დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, თებერვლის 6.

ქ. მოგვებარე ზვენ ბატონისშვილს შანავაზს შირვას თუმანიისშვილების ძველის სურსათის დანარჩომის უახიზი ოცდასამის კადისა და ექვსის ლიტრისა, თებერვლის 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

საქართველოს საბჭოელენა

474. შობარების წერილი, 12X5,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მედრულის ხელით; ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1737, თაბათვის 7.

ქ. მამებარა მე ს(ე)ითა უსიანას თუ მანის შვიდი უარდაშას და გიორგას განა ფეშქაშის მანდიდის ციხის მუშის აქაიი მანდილონი თხუთმეტი, თაბათის შვიდს, ქვს უკე. □ (თათრული).

475. შირის შობარების ბარათი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მედრულის ხელით.

1737, თაბათვის 15.

ქ. მამებარა მე სეით უსეიანას წრეგანდელი შირის, მუხრანბატონს არმოცი თუმანი კწერა, ამის ანგარაშში, ქავთარადე დაკითასგან, სტეფანასშვიდი ბერისგან, გოგასიშვიდი ტუტისგან ბუთა თუმანი, იე თაბათკეს, ქვს უკე. □ (თათრული).

476. ბძანება სეფი-ხანისა, რომლითაც თხებს უბოძებს ლევან მუხრან-ბატონიშვილს, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მედრულის ხელით.

1737, შკათათვის 12.

ქ. ჩეჩი ბრძანება არის, რაც მუხრანის ბატონისა, ან ახსაურთ ან გლეხა, კაცი და ცასეუთა მთასა თუ ბარს; შანშეს ძლავთ უკორა თსუთი, ასეუ სულ მუხრანბატონის დეკანისათვს წყაღობა გკნაა და ამისათვს კუბოძებიათ, ყველანი მოუდეკით და მასა მსახურეთ და ამასის სიტყვს შორხილა იფავით. დაიწერა შკათათვს იმ, ქვს უკე. □ (თათრული).

477. შობარების წერილი 15,5X8,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თრ-თრი წერტილი.

1737. ქ. მამუბარა მე ს ი ა თ ა უ ხ ი ა ნ ა უ ზ ბ ა შ (ს) ა მ ბარათის თეთრია(მის) ცხრა თუმანა თამაშათ, ქვს უკე. □ (თათრული).
გვერდზე უწერია: ქ. თუმანაფი ბ (ცხრა თუმანი).

478. მოძარების წერილი 14,8 X 9,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. მეორე გვერდზე სპარსულათ არის დაწერილი და უზის სამი ბეჭედი.

1737. ქ. მამუბარა მე ს ე ა დ-ჰ უ ს ე ნ ბ ე გ ს ა მ ბარათის ვეზი*) ცამეტი თუმანი, ქვს უკე. გვერდზე უწერია: ამ წელის თ უ მ ა ნ ი ს შ გ ი დ ე ბ ი ს შირის ბარათია შვ (ცამეტი თუმანი). □ (თათრული).

479. მოძარების წერილი 6,5 X 6,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი. წერილს აკლია.

1737. ...სვენ თ ა რ ხ ნ ი ს შ გ ა დ ს ზ ა ზ ა ს და ასან აღბეგს უზბაშს თუმანანთ სურსათისა შ... რომ ამბარში მიაბარა და ე... [სეფი]-ხანის რყამში ებატეფებინა... ის. ქვს უკე □ (თათრული). მეორე გვერდზე სწერია:

მამუბარა მე ზაზა და ასან-აღბეგს უზბაშის სურსათის რყა ხარვარი თამაშათ, მარამთან რ(ვას)... განზე უწერია:

შეიდის ხარვარის უაზის უაზი სეფი-ხანის სურსათისა.

480. ბრძანება სეფი-ხანისა 31 X 20 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ნახვევარი ნაწილი სიგელისა უკირავს სპარსულ ტექსტს.

1737. ქ. სარდარი ს ე ფ ი - ხ ა ნ გაბრძანებთ ოსევერქედებო და ვისაც თუმანისმედიეებისათვის მიწის მამული თუ ვენახი მაგიეი-დათა, ამათ თავისის სოფელის ნასეიადისა და უსეიადის შირა თაგეთ-

*) უნდა იყოს ვეჯი

საქართველოს სიძველენა

თვის აწერდა და ის შირი ამითი უნდა მისერენ, თქვენ ამათ დაღას-
თან ხელა სუ გაქვსა, რაც თქვენგან მოხეიდული გქონდესთ, დადა
ამათი არას, და თუ სხვა რიგად სიტყვა გქონდესთ ვასმე, ჩვენ მა-
ტყახსენეთ. ქსე უკე □ (თათრული).

481. წყალობის წიგნი სელი-ხანისა ოთარ ამილახვარისადმი, 22 X
15,2 სანტ., დაწერილია ჭაღალდხე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737. ქ. ჩვენს მატარ ჩვენგან მატავ დეოულს ოთარ
ამილახვარს ასე უამბეთ: შერმე სხლელების და ჯავარს ხეობის
ათა შენავს მოკვბარების და შესს ზავთში იქნენ, ან თქვენ წადით
და ამათა კომლი ასწერეთ და ან ერთა შენი კაცა გავზავნე, რომ
ამათა კომლი დასწეროს. თუ თქვენ წახვდეთ ქცხინყაღს, მამსახ-
დასიაც თან იახლეით, და თუ შენი წასვდა ან მოხდეს, ერთა შენი
კაცი და მამსახდასი გავზავნე, რამდენა კომლი არას დასწერონ და
დაეთარა შეისსე. რაც სხვას ასებს ბეჯარას გამოვართმევთ. იმ
რავათ, რაც მატათა გამოსალები ბეჯარას იქნება, მატათ ბეჯარასაც
შამის ავადობინებთ. დაწერას: მარაობის ა, ქსე უკე. ჯავარს ხეობის
თსებთ, თანამ ამადხორას სიტყვს მორჩილა იყავთ და რასაც ჩვენს
სამსახერს გეტყვადესთ, გაუგონებდეთ. □ (თათრული).

482. პირაობის წიგნი ვაჩხაძიანთა კარდანახის ციხის აშენების შე-
სახებ, დაწერილია ჭაღალდხე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, მარამამბისთავს 23.

ქ. ჩვენითა და შეწყნითა დვთისათა, ესე წიგნი მოკართვთ ჩვენ
ვახნაძემ ბეძურ ირას შვილებმა—მამრიზამს, ბეძურ და
თამაზ, გიორგიამ, თამარ და რამაზ, გორჯასამ, ადემურ, რევაზ—
შვილებმა და მამავლთა სხლისა ჩვენისათა—თქვენს ვახნაძეს
დაანს, ქახინხორის შვლს, აფხაზის შვლს დაყითს, ავათაშვლს ბე-
ჯარს, ავათაშვლს რევაზს, შვლთა და მამავლთა სხლისა თქვენის-
ათა, კარდანახის ჩვენი სხლი ვამულობინეთ სიღანეთ, ჩვენც ვამული
ვქენით, დაფდევით საგვარეულოთ, არას ჩვენას სხლის კაცს საქმე არ

ქქონდეს სასკოლო და საჯაროებოთ ამიერთ უკუჩანამდინ. მღვთის
თავდებობით არაფერი დაზარალი არა იყო რა. დაიწერა ესე წიგნი
მანამდინისთჳს ოცდა სამს გასულს, ქქს უკე □ +.

483. სურსათის მღვდლის წიგნი, 8,2×4,4 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით; ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი
წერტილი. რიცხვი ასი ამ წერილში არაბულის ციფრებით
არის მოყვანილი.

1738. ქ. ქქს უკე: მოვალა თუ მან ანათ სურსათის საღვანო
რეისი დამ, ახალდაბი დამ და გარეკვირადამ ჰური, დიტრა ორასი, იქს
სახეჯარი 100 □. ბეჭედზე კაცის თავია გამთხატული.

ქ. განჯის სურსათი აუთხანდილას უახზავ.

484. მამულია მირის შეწერა თუმანიანთათვის, 12×14,6 სანტ.,
დაწერილია ქალალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით
ნახმარია თითო წერტილი.

1735—1738. ქ. ბატონის ალაკერ დი-მირზისა და ვექი-
ლის ალაკერ დი-ბეგის დღათ იმედათ მისსჩქელო მდივანო
გორჯახში და ერთობათ თუ მან ანათ თქქესა მამულის შარი
ოცი თუმანა, ონდაღუხი ორი თუმანი, ეს თეთრა გარბეკთ. თუ
გინდათ სურსათი ჩამოიტანეთ გარს. ბეჭედს აწერია: „ალაფერდი,
ქქს უკე. (გარდა პირველი ახლისა სხვა ასოები ქორონიკონისა არ განო-
წვეა). □ (თათრული).

485. წყალობის წიგნი ალი-ფუოი-ბეგისა, 15×11 სანტ., დაწე-
რილია ქალალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმა-
რია ორ-ორი წერტილი ვოველი სიტყვის შემდეგ.

1735—1738. ქ. ვექილი ალაკერ დი-ბეგის დღათ მღვთის
წყალობაჲ. ძმა ბატონო ფარსადანი მერმე მრავალი ნაკეთება
მამასსჩქეპია. მერმე ხადისთავს რაც თუმანიშვალს ქაიხოსროს მა-
მულია მოუყვიათა გარბეკლასთავის და ტანის ზირი, მოკითხულა ვექი-
ნათ და სათუმანიშვალთხედ ყოფილა და შენ ამათ დაღასთან ხელი
ნუ გაქთ; დაქსენ. მეორე გვერდზე უნის თათრული ბეჭედი.

486. სითარხნის წიგნი თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული გოგია ციხე-კარაშვილისადმი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737. ნებიათ და შეწყვნიით ღვთისათა ჩვენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან ზანკრატანშან, შევეთ შევეუმან და თეია კვლე-შწიიუმან, დიდას კელ შწიივის გაკელშწიიეებულმან შევეუმ თ ე ი მ უ რ ა ზ და თან შემცხედრემან, დედოფლად დიარს ქინიადმან, ქართველთ შევეთ ასულმან, დედოფლამ თ ა მ ა რ მ ა, შირშიშომან და სასურველმან იქმან ჩვენმან ბატონისშვილმა ერეკლეჲმ და იოანემ, ძმისწულმან ასანშიარზამ, ეს წყალობის წიგნი და ნიშანი შევიწყალებთ და გიბოძებთ შენ გურჯაანელს თამაზის ემას ც ი ს კ ა რ ა ს შ ვ ი ლ ს გ ო გ ი ა ს, დუნიას, გურამს, მამუკას, შვილთა და მოძვედელთა სახლისა შენისათა, ახატონის წყალობა, არა სათსავარ არა გეთხოვბოდეს რა: არა საკელმწიფო, არა საბატონა გამოსადები, არა შური, არა დვინა, არა საკლავი; არა გამოსადები არა გეთხოვბოდეს რა, უწინაგ სამსახური კაცა იუავ; ახლა ბატონისშვილი ერეკლე უყენს კარზე ახლდა, ამის სამსახურზე ვაგისტუმრეთ. ამის სახეიქით ჩვენ ეს წყალობა გეიქნა. არ მოგეშლოს ჩვენგან, არა სხვათა შევეთ და შებატონებთაგან. გიბრძანებთ; კარისა ჩვენისა ვეკილე-გეჩინრო და ეოყელისა მოსიქმენთ, თქვენც ასე დაუმტკიცეთ, როგორათც წიგნსა და ნიშანში უწერას. ქ ვ ს უ გ ე . თეიმურაზ, თამარ, იოანე.

ქ. ჩვენ შევეთ ერეკლე ვამტკიცებთ ამ წიგნს, აკლამბერს და ქვეს უ მ თ. ერეკლე.

487. სითარხნის წიგნი, ბოძებული ანდრონიკაშვილების მიერ გოგია ციხე-კარაშვილისადმი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1737, მარიამობისთვის გასულს.

ქ. ესე წყალობის წიგნი გიბოძებთ შენ ჩვენს ემას და ერთგულს ც ი ს კ ა რ ა ს შ ვ ი ლ ს გ ო გ ი ა ს და გურამს და მამუკას და დუნიას, ასე რომ შენ ჩვენს ერთგულთაზე და ჩვენის ქვეყნის გულისათვის ბატონისშვილს ერეკლესთან ნოქრათა წახველ და ჩვენც ეს

წყალობა გიყავით თ ა მ ა ზ ი ე შ ი კ ა ლ ა ბ ა შ ი მ ა და სვიმონ და ზაზუნა და დათუაძე, ასე რომე, რაც ჩვენა ბუჯარა და გამოსავალი გუდვით, არაფერა აღარა გუთხვეუბადეთა რა არც შენ და არც შენს სახლის კაცს ჩვენგან ამის შუტი, რომა; სიდა შენი სახლის კაცა იყოს, და ჩემმა სახლის კაცმა წყალობის შუტი არაფერა არა გამოსართოს რა და არც ჩვენ და არც ჩვენს სახლის-კაცმა. დაწერა მარიამობისთვის გასულს, ქმს უ კ ე.

488. არხა პაატა ცისკარაშვილისა და არხაზე მიწვრილი ბრძანება ერეკლე II-ისა, დაწერილია ქალაქდზე ნუხა მხედრულის ხელით.

1796, მაისის 9.

ქ. დმურთმან ბუღნიერის კელმწიფის ქირი გურჯასხელს ც ა ს კ ა რ ა შ ვ ა ღ ი ს ზ ა ა ტ ა ს მომცეს. შერე ამას შთგახსენებ: ქიზაიის შაურაფის ემა განჯაფარ და იმ ჩემის ბატონიდაგან აზატობის წიგნი მაქვს, რომ მე არაფერ ხანჯში არ უნდა გამრთონ და კურთხეული მამათქვენის, შეთე თეიმურაზის, წყალობის წიგნიცა მაქვს, რომ არაფერი არ უნდა გვეთხოვას და თქვენგანაც დამტკიცებული მაქვს და ახლაც არც თქვენგანა მაქვს შედავითა და არც ჩემის ბატონისაგან. წყალობას ვითხოვ, რომ რაც ამ წიგნებით წყალობის მოგოდით და გავაზატებოთა, იმ აზატობისზედ დაგვამტკიცეთ და არა გამაგვართოს რა თქვენ სადღეგრძელოთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენა ბრძანება არის, მოხელესო და რომელნიც ჩვენის კარადამ იასუფის წართხაზებობდეთ. შერე ამ არხის ბატონის ხუტარად ხსენებულის ბატონის შამის ჩვენის წიგნი ექვს აზატობისა და ის წიგნი ჩვენგანაც დამტკიცებული არის. ჩვენ იმ წიგნს ვერ მოუძღვით, რადგან იმ წიგნში უცხადეს, ისე უთვალის სათხოვრისაგან აზატი არის, სულარავის შეაწესებთ სათხოვარზედ. თორემ დიდით გაწყნთ, ადრდეთ ამ წიგნის მოძღვა არსი გზით არ იქნება. უუკვამ ასე ირადეთ და ამ ჩვენის ბრძანებისაებრ მიჰქეცეთ. მაისის 9, ქმს უ კ ე.

ქ. ბატონო ქიციანის მოურავი ზაქარაიუ და შინაშე აბელ! ამას კურთხეულის მამის თქვენის წიგნიცა აქეს თქვენის სათხოვრისკან კათარხნიისა და როგორც მამის თქვენის წიგნიცა უცხადებს, თქვენც ასე უნდა აღესრულოთ. აღნათ, ივერს დაქმართა მამის ეს საქმე: ჩვენს სისხლისაგ, ეკლესიების ეშობსაც და თავდაშვილების ეშობსაც და ამასაც ასე უნდა აღესრულებს. ქრეველი.

489. ბძანება თამარ დედოფლისა, თეიმურაზ II-ის მეუღლისა, 40,5 X 18 სანტ., დაწერილია ქალაღბუ შორეველო მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1738, მარტის 28.

ქ. ჩვენი ბძანება არის სულ ერთობლივ კაზიუეკანო(სი) უფროსისა და უმცროსისა: მერმე აბელ მოურავი თვახით და ჩამოსავლობით ერთგუდნი და დიდათ გარჯილნი უყოფილან და ჩამეტრევათ ეს სულ მოურავა, ჩვენ ამისაჲის მოურავობა შაკვიცია და არც გამაგვიროშევა. ვინცაჲის ჩვენი ერთგუდნი ხართ და ან ჩვენი თავი გინდათ, ამ აბელ მოურავს შემოეხვიებით. შაკ გიოს ბებურიშვილისათვის არც შაკვიცია და არც თქვენში საქმე აქვს. მოურავობა ამისთვის შაკვიცია, შაკვას შაკ ქეუენაში კელი არა აქვს. დაწერა წიგნი ესე თვესა მარტსა კ'ნ, ქ'ს უკვ. □ ბეჭედს აწერია: „ასულა ჩემო, დავით მრტვა, შენ იყავ ჩემი ამარი, ვახტანგ მეფისა ასული და დედოფალი თამარი“.

490. შერიგების წიგნი ენისელთ მოურავის დათუნასი და ენდრონიკაშვილის დავითისა, დაწერილია ქალაღბუ ნუსხა მხედრულის ხელით. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წიგნი უნდა ეკუთვნოდეს 1738—1739 წლებს.

1738—1739. ქ. ესე კარდაწყვეტის წიგნი მოგვეცით ჩვენ ენისელთ მოურავის და თუნამ თქვენს კნდრანის ქაშვილს დავითს, ასე რომ ზიარელთ და ჩემს ბიბლიოთეკას შერაბს ცოტა რამ

ჩხუბი გამარჯობდა და ბატონს თეიმურაზთან გადახარაკეთ და კაის
ბზით შეტყვარაკა თქვენთან და ზიარულთან კელი აღარა გვაქვს რა,
აღარც მუ და აღარც ჩემს სხდვის კაცს. არის ამისი მოწმე მარტ-
უაფის მოსურავი ჩერქეზი ქაიხოსრო. მუ ზაღლ ბაზიერთხუციშვილს
დაძიწერია და მოწამეცა ვარ. □ □.

491. ბაფიურის წიგნი თეიმურაზ II, მოცემული ენდრონიკაშვი-
ლებისადმი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
თარიღი არა აქვს, მაგრამ სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს 1739 წ.

1739. ქ. ჩვენ, დეთაე გვირგვინოსანისა შეფემან და კელმწიფემან
მეტრანმან თ ე ი მ უ რ ა ზ, ზიმშაშან და სასურველმან შეიღმან
ჩვენმან, ბატონმან ურეგლე, ესე უკუნისამდე ფამთა და ხახთა გას-
თავებელთა სხობლათა მტკიცე და უცვალებელი წიგნი და სიგელი შე-
გაწუხალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ე ნ დ რ თ ნ ი კ ა შ ვ ი ლ ს დ ა თ უ-
ნ ა ს, ძმას თქვენსა გორჯასზის, აღამს, შეიღათა და მოძავლათ ს-
ხდვის თქვენისათა ასრე და ამა ზარსა ზედან: დმერთმან თუ ჩვენ
კახეთის მატონოსა მოგვეცეს, ვიუხუთ თქვენიუის კარგნი და მო-
ხატეგნი, არც ცანთ და არც გაზიანთ და გაუკათხავად არ შე-
გიბეზღათ და არც, რისაც მამულისა და სახელისა შექანეკლნი იყოთ
და ყოფილიყოთ, არც იმისეგან დაგამცარათ, და თუ ეინმე თქვენა
თავა შემოგუიხლას, გაუკითხავად არ გაგიწერეთ. ამასა გარეთ
კადეუ არც მამულა ან ჩემს ბატონბაში გტანდეს და ან ტეშოვხოს,
არც ერთა მოგიძღვოთ და არც დაგამცროთ. თ უ ბ ე დ ნ ი უ რ მ ა
უ ა ე ნ მ ა ჩ ე მ ი მ ა მ უ ლ ი მ ი ს ო ძ ო ს, მ ე თ ქ ვ ე ნ ა რ ა
მ ო გ ი შ ა ლ ო თ რ ა *).

492. სიგელი თეიმურაზ II-ისა, მოცემული ომან ჩოღაჯაშვილი-
სადმი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1739. ქ. ნებითა და შეწვენიათ დეთაისათა ჩვენ აქსიან,
დავითიან, სოლომონიან, მანკრატავანმან, შევეთ შეფემან, თვით კელ-

*) ეს ხაზ-განმული სიტყვები თვით თეიმურაზის ხელით არის ჩა-
წერილი.

მწიფემან ზატონმან თ ე ა მ უ რ ა ლ და თანა შემტხედრემან ჩვენმან ქართველთ მეფის ასუღამან დედოფალთ დედოფალმან ზატონმან თ ა მ ა რ, ზირმშომან და სასურველმან ქემან ჩვენმან ერეკლეუმ, ძმას-წულამ ჩვენმან ჩაზარალი-მირზამ და ასან-მირზამ ასე და ამა ზირ-სა ზედა, მოხვედით კართა დარბაზის ჩვენსათა, ბავუტრისეს თქვენს სამკვიდროს ემას ჭადუკიშვიდის გვეჯებით, ვისმინეთ აჭა და მო-ხსენებთ თქვენი და კიბოძეთ თქვენ, ჩვენს ერთგულთა და თავდადებოთ ხამსაბურთა ემათ ჩვეითა, ჩაღთ ე ა მ გ ი ლ ს ქ ი ა უ რ თ მ ი უ რ ა ზ ე თ მ ა ს ს და ძმას მინსა ჭამშურს და ქახსარას, ბისშვილსა მინსა ზაადს, ანდერმანს და დავითს, ასე რომე ემთა ვათარების-გან ცოტას ხანს გამოგროთიოდით და რინაშვილს მისცემოდთ. გავ-სინჯეთ და თქვენა სამკვიდრო კოფილიეთ, ჩვენ ძმასაც თქვენთვის ემთა და ახლა ჩვენც თქვენ დაგამტკიცეთ, უნდაარს გავახლდით და ბევრი გვემსახურეთ და თქვენს სამსახურის სახეუფოდ ეს ჭადუკი-შვილები, რეგორც თქვენს მამა ზაზა ჭქონებთა, ასრე თქვენთვის გკიბოძებთ და დაგამტკიცებთ სახლით, კართთ, შითთა, ბართთა, შესვლითა, გასვლითა, წულითა, წაქვილითა და ყოველის სამართ-ლიანის სამხდვრითა, კქონდეს და კიბუნებურს ჩვენს ერთგულ-ობას და სამსახურსა მინა და არაოდეს არ მოგეშალოთ არც ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთაგან. თუ ვინმე ამ მამულის წაგნი წამო-აუწიას, ამ წიგნით გავკვიტუენებთა, ნურგან კელეოფთ შდაჯ ამისა. დაწყება ბრძანება და ხომანა ქვს უ კ ლ. |თეიმურაზ |, |ერეკლე |.

493. წყალობის წიგნი მეფე თეიმურაზ II-ისა, ბოძებული გურგენ-ხაძეებისადმი, 41 X 28 სანტ., დაწერილია ერთ-ერთ მწედროლის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილები, მძიმეები და წერტილ-მძიმეები.

1740. ქ. წყალობითა დ'თისთა ჩვენ დ'თავ სკელით გურგენისან-მან, იესიან, დავითიან, ზანკატლანმან, საქართველოს მეფეთ მეფემან, ზატონმან თ ე ა მ უ რ ა ლ და თანამეტხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან თ ა მ ა რ, ზირმშომან და სასურველმან ქემან ჩვენმან ბატონისშვილთა ბატონმა ირაკლიმ, ესე წყალობის წიგნი და ხომანი დაგიწერეთ და მოგიბოძეთ სამდითთა ჩვენდა ბრძანებულისა წესთაებრ კეთილ მო-ხიას და სახიერისა მსკაცსად მრავალსა ზედა დადგინებასა ბატონითა,

რომელმან მსახურებას შინა ჩვენსა იტურთუ სიღბუ შინას და სიმ-
 ძიმუ დამისა და მუშაკისეიერ სასიდედლისა დინსისა ჩვე(ნ)ცა მოწვა-
 ლეისაი ერთგულთათუხ მიუხეებულნი სიგლითა დატომტუცით თქუენ,
 მრავალფერად თავდადებულს და ჩვენს: სამსახურს შინა ნიდაგ მზად
 მუთფისა და ერთგულნი დაჯერებულს უმთ გურგენიძეს და
 ჩვენს არმის ემოკლახაში ბეყან ბეკას შვილს ს ი დ მ ა ხ ს, შვილ-
 სა შენსა გიორგის და შვილის-შვილს: შენსა სამის და მომავლთა
 სახელისა თქუენისათა უფულთავე ამად, რომუ როდეს ნადირში ერთ-
 ნი დაიჭირა, მაშინ აქ მომძინდა, ჩვენს ძმისწულს ალექსანდრეს
 ქართველით იატანსაბ: უბოძა, ჩვენც ბევრი ძალიანი სამსახური დავს-
 დევით: ლეკი და ურუმი გავრთდენ, ახალციხის უსუფ-ფაშა ქართლში
 ბატონობდა, ყარაღაჯის ცახუ ვჭირა, დიდის ჯარით და თოფხანით
 გამოვადა კახეთზედ, ჩვენს, მაჭმაღ-გული-ხანის სიკუდალიც და დარ-
 სიახელთ და ებანკაშისა ამოწუეცაც ითუეს ედვით მუხთლადით,
 დ'თის მოწალეობით დულოფის წუ:ღხუ დაუკსხიით, ქალაქიძი
 ვდივით, ბევრი ამგვარი სამსახურება გავსწივეთ, მაგრამუ არ დაჯ-
 ვინდა: გონს დაგვიჭირეს ჩუენ და ქართველი, ბარძამ ერისთავი
 ამარაზყარი გივი და თარხანა. ეუენი ისმანის იძინებოდა, წავუასხეს
 ტუსადთ, შენ თავდადებით დაწინაღობათ გუახელ, ცხეობედ კარგად
 გვმსახურე. მერმე ეუენმა ისმანის წაღობა გუაუო, კარგათ შეგვიქინ-
 რა, მ'გრამ უხდაარხედ გაადაშქრა, ჩვენ თან წავუასხა, ვინც გუერთ
 გუახლდენ დიდათ შეწუხდენ და თხოვნა შექნეს: მე ყუელა თავი-
 სუფლათ გავბადე, წამაუელის სეიბ მივეც. მაშინ შენ და ზატას
 ტუსიშვილს ზირობა გქონდათ, თავგარდადებით გარდმო(კ)უეუეით ისმ-
 ანიდამე, მანამდინ უხდაარს ჩვიდოდით, ცხახედ მრავალი განსცდელეი
 გარდაგვხვდა და რმიც: მირ-ეიხის შვილი ვაენა თავს დაგვესსა
 რმთცის ათსის კაცით დამით, მაშინ კარგათ გაისარჯე, სანკარხედ
 ეუენის ყუელთთან დასწრებოდა, ცხხილ მოგველა. ყუელის მოკესე-
 ნებობა ეუენისათუ: თეიმურაზ ხანის ყუელი ჩუენთან დაესწრეს
 და კარგად გაისარჯენო. ებრძნებინა: გურჯებს ამისთანაში არ
 ჰრცხევიანთო. მერგუს დღეს მადრიფლობა ებრძნით. მიველით უან-
 დაჭრს, შემოეიბუნს, დიდისხანს რმი იყა; ვინც ქართველი გუახლდენ,
 ან კახნი, კარგა იუენს, მირ-ეიხი კიდევ დაამარცხეს, უხდაარი მთა-

სირი გახდა. მერმე ჩვენი შვილი ირაკლია დაიბარა, სამთავროსკენ. ექვს თვეს მოასწარა იყო უანდაარი, იერიშით აიღო. შენ ციხეში გადახვედი, იქაც ვარჯით იყავ. ჩვენ დადის ზარბაზით და წყალობით ვუყვანდი. მერმე ინდოეთისაკენ გააღდაშქრა და ჩვენ მურხასხი გავიყო, აქათ გამოგვისტუმრა. ჩვენი შვილი ირაკლია თან წაიყვანა. გაურის დღეს დიდი შწუხარება შეტანილა, თხსაან შეზღოფნი ემანი დაეთხოფენ და წამოვიდნენ, შუნტ ჩვენთანვე წამოვიყვანეთ. ბატონისმეფლის გაურისათვის დიდით შეწუხებული ვიყავით ბატონ-უმანათ: არც მოჩუყუნადა, რამ ზარსული სცოდიდა. ჩვენს უდასტურათ წარჩვედი და გზასუდი მოუწიე და თან იახედი. ინდოეთში მრავალი განსაღდედი კარდახედიდათ, დიდრონი რამი გზასუდი, ტანტის სიხლავს შაქვანბათის ინდოეთ მეფე შემბობდა, დიდით სლამიმედი რამი ვოფილყო, ხადირშას კამრჯუიდა, ინდონი რცი ათასი მეტი მომედიარყო, ინდოთ მეფე მ:მ:დ:მ:მ: სხერდიამ გამეფუნს, შიბძინდა და შაქვანბათის ქალაქი აიღო, ინდოეთის თვითონ მეფედი დაჯდა. მასუკან დაბრუნდა და სინდეთი დაიჭირა და სინდეთ მეფეც შეიპურა და ასე უანდაარს შიბძინდა. თათონ ჩინეთისაკენ წაბძინდა, იატონისმეფილი აქეთ გამოესტუმრებინა ჩუენკენ. მახედიათ შმედილობით, ალავერდის შეიყარებით. ნახეთ, ჩვენი და დედიფლის რა სიხარული იქნობდა! მ:მ:ინ დაგვკაფებით და უბ:მ:ნეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და კსოდეხის ჩვენსე თაყვანწარებით ურდუელობით ს:მ:ს:რ:რა მოვიკენებთ და წყალობის თაფლიათ მოგხედიებით და შევიწყალეთ და გიბოძეთ თელავს ბაზონის ტარედიათ. მერმე ხადირშა დადისტანიდამ შიბრუნდა და კარგათ ვუმსახურებით და მივეტევიით და ქართუედი ბატონის კუბობათ. მ:მ:ინ ძველთავსე ჩვენ მამა-ზამბათავან დიდების მოურათობის წყალობა გქარებოდათ. ჩვენც იმ რიცით დიდების მოურათობა გიბოძეთ, რაცოროთაც ძველს სიკედიში გმწაროსთ. და რადგან მ:მ:ინ კიდევ უანდაარს გვასახედი, იქაც ხადირბათში ქაზიეთს ქალანთრობა გიბოძეთ და წყალობა გავიფით. გქონდეს და გიბედიჩიროსთ დმურთამ ჩვენს კრდუედიად სმსახურსა შინა. აროდეს მოგემდლოს ჩვენს და არცა შემდგომით ჩუენსა მეფეთა-შემბატონეთავსან. და რამეფინიცა დ:თ:ის მოყვარები მეფენი, კუთილ-მორწმუნენი დედიფანსი, კუთილად-შობილნი ძენი და ასეფინი

ჩვენს შემდგომად ბძინდებოდეო, სუვე მოუშდით და მწუჯღობელი იუუენათ, რაას თქვენცა გაცემული დმურომან კეთილ უმჯობესად გახატოს. აწი გიბრძნეთი, კარის ჩვენის ვეჩელ-ვეზინხო და სხვას მოსაქმენო, ბრძანება და ნიშანი ესე ჩვენი თქვენც კსრეთი დუმტვიცეთი. დიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე კვლითა კვლიანას მსტკრის გრკოკარ მღვდლის დეკნოზის ძის აღქმის დეკნოზისათა, ქრისტეს განკორტიეფენიადგან ჩ დ მ, ქრთხავანს უკლ. მეფე თეიმურაზ.

აწითე აწერია:

ქ. ჩვენ უფელის ზემოაღსა საქართველოს მხურობკვამან, მეფეთ შეფემან ერეკლე კსრეთი განჯაქსეთი, რომელ, რანიცა ვახუის ანუ მამულნი და ანუ სახელანი უბერეთნ ამთი იოსებულნი ჩვენგან, ესე უფელი საღამომის და მისსა შვიდის დარჩეს, და რაც ქართლში მამული თუ სახელი და დიდების მაურათაა ჩქინდესა, ესე უფელი ბრამს და მისს ძმას დარჩეს. წრასტეშობას კ, ქრისტეს აქეთ ჩ დ მ. □ ბეპელს აწერია: „მე ფერბთ ვაბბანილთა მიერ კვლესია ვადილი ერეკლე“.

494. წერილი დემეტრე ქარუმიძისა, 28×11 სანტ., გვი ამილიზგარისადში, დაწერილია ქალაღანუ ხელსა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იზმარება თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყველი სიტყვის შემდეგ.

1740, აბრილის 2.

ქ. დმურომან ბატონის ა მ ი ღ ა ხ ო რ ი ს ჭირი მოსტეს ქარუმიძის დემეტრეს, კადთან ვაღნას მაგახსენეთ. ჩენთივის წიგნი გებოძათ და გეიბანებინათ: კახსა*) შენთან ვაბირბობთა, დაცეპარებინენით: აქ ჩამოდით, მოურავი ხარო, სარქრასა ქენის, მართებულად შენა არისო, თუ რომ არ ჩამოხვადო, მოურათბანს სხვას უბოძებო. ჩვენცა ეს მოგვიხსენებია: ჩემი ჩამოსულა მანდ არ იქნება, ვერც გუახტეო დაღისტანში, ვერც დავდგები; ვისაც განდადეს იმას უბოძეთი ვასნიან მოურათბან. დმურომან მშვიდობაში მოაკმაროს. კახსა ზელი კაცა საღდა არის, სულ ამოწვევტილია. თითო ბიჭი საღდაც გარდაჩრთილია, იმთი ზოგნა ვის შეუძლია? ვერცა იმთის ცოდოში ჩავდგები, ბატონო. დიწერა აბრილის 2, ქს უკლ.

*) დედანში სწერია: კახსა.

საქართველოს სამკვლევარ

495. წყალობის წიგნი თეიმურაზ II-ისა, ბაძებული ნაზირის დავით ავალიშვილისადმი, ამ წიგნის ჩვენ პირი გვაქვს ხელში მართებლობის მიერ შემოწმებული.

1740, ენკისისთავის 22.

ქ. სეითა და შუქვნითა ღთისთა ჩვეს იესთა, დავითიან, სიდასმანისან მანვრატაყანმან, მეფეთ მეფეშან და თვით კელმწიფეშან ბატონიშან თუ იმ ურახ და თანამეცხედრეშან ჩვენშან, საქართველოს მეფის ასულშან, დედოფალთ დედოფალშან, ბატონიშან თამარ და სსურველშან ძემან ჩვენშან ბატონიშვილშან, ბატონიშან ერეკლეშ, და მის წულშან ჩვენშან ასან-მირზამ ესე ამოერთ უყუნიამდე ჟამთა და ხათა გასთავებელი წყალობის წიგნი და საგელი ესე შეგიწვადეთ და გაბოძეთ შენ, ჩვენსა ერთგულსა და მრავალ გვარად თაუდადებით დადით სამსახურს ეშთა ჩვენთა, აუღლი შეგასსახიარს და აუღლი, მადახვარს ასლანს და მასსა შესსა დემეტრეს და შვილთა თქვენთა გიორგის, ქახოსრის და არსენს და ყააკელთაყე შამაყასს სხელისა შენათა ასრე და ამ პირსა ზედან, რომე ძველადგან დადით სამსახურთა და ჭარხახთა იუკენით, მრავალგან გაჭირებასა და ერთგულობაში მამა-მანათ თანა ხდებოდით. ახლაც ჩვენს შვილს ერეკლეს ასლანს მადახვარი ინდოეთს მსჯახანბადთან ხელბოდა, მრავალი ჭირი და გაჭირება გარდაუხანდა და გადევ სინდეთსინ დადს გაჭირებამთ თან ახლდა ერთგულად ჩვენს შვილს. თდეს დემეტრეშვილი მოემართა, აქილამ დადს კელმწიფეს მანშანს მურახსი შიგნად მშვიდობით ბატონ-ეშანი მახვედით, მრავალი სამსახურთა და ერთგულობა გარდაუხანდათ. უწინდელი მანან ჩვენის ძველი წიგნი, კურთხეულის მამის ჩვენის წიგნიც ხელთ გქონდით, ჩვენის მისა მეფის იმამუფლისხისა და ჩვენგანაც წიგნი გაჭირა კელში და ხელახლად წიგნიან ამით გავახილოთ ამ შენის სამსახურის სსურველად ჩემდაყეს ჩვენი სხესთა გლეხები და რაც აეთს შენი და უშენი თავისის მიწა-წყლით, მითათ და იარით, შესუჯლით და გასაყლით—წყალობა გვაქნათ და გვაბოძებთ თქვენს სემოდ, რაგვარათაც ძველს წიგნებში გქნდით. იმავე რიგითა უღელის კარის უწიდეუქლად. გაბედიეროს დემეტრეშან ჩვენს ერთგულებასა და სამსახურსა შიგან, არ მარტყლას

ჩვენს და არა შემდგომის მეფეთა და მემკრთობეთაგან. აწკ ციბ-
ძანებთ კარის ჩვენის ვეჟალ-ვეზირსა, თქვენც გუთავებთ და სუ
შაჟღეთა, რა რიჯათაც იფარმასხა ამის მავს ეწერას. დაიწერა ბრძა-
ნება და ნიშნი ესე უხუეჩისთვის ებ, ხელათა ზურანს მღოუჩისათა,
ქსს უ კ ზ. მეფე თეიმურაზ, თამარ, ურჯელა, (თათრული).

მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. ჩვენი იძინება არის, მორდალო მ ა ა ტ ა ვ! ჩემდაცა ჩვენი
სახსრო ხელი აჟმართე დავით ნაზირსა და ასლანს, ბატონიშვილს
მიღახვარს მიაზარე, როგორც უწინ სწერადეს იმ გზით, ქსს უ კ ზ.
თეიმურაზ.

496. თეიმურაზ II ჰმანება საამილახვრო მკვიდრთაღმა, დაწერი-
ლია ქალღღზე მხედრულის ხელით.

1742, მკათათვის 18.

ქ. ჩვენი იძინება არის, ხეჯ ერთობით საამილახვრო აზნაუ-
რო, გლეხთა და რაითთ: ა მ ა რ ი ს დ ა ა მ ი დ ა ხ ე რ ი შ კ ა დ ა
კემწიფის სამსახურის იუჯათი არის და ჩვენი ერთგული, რათგან
თავადი კემწიფის დავლათის უქებს, ჩვენს მართებულათ ამისი ზუ-
რის მიტემა. გიფაბეგ გაიქტა, კემწიფის ხანი შეიქნა, ამილახვრობა,
როგორც ამითა თავახის სამკვიდრო იუა და გიფს ქქანდა, იმ წესით
ამირინდოსიოვის გვიბოძება. გიფა თუ თავის სწიით მოვა. კემწიფის
კარხედ უხდა ვავისტუმროთ, თუ არა, ამ ქვეყნიდამ უხდა დავკარგოთ,
იშისი თქვენი ბატონობა აღარ იქნება ამის მოუდექით. უოველი კა-
ცი ამისი სიტყვის მარხილთ იუავით, რაც კემწიფის სამსახური ვი-
თხროთ, ვაუკოჩეთ, ვანგ უარას მყოფელი შეიქნებით. გვიბძანება:
თამბას ვიზამთო, საბოღო მხუთმეტი თუმანა ამ თანადილამ წელი-
წადში ტოლსული გავვიჩენა. ამ ჩილო ხანს კემწიფის რაქმსაც შა-
უტრანეთ, ზემო ქართლს სანატრის კაცისმედიხთ, აზნაურთა და
რაითთ, ვათაც სხვას ამილახვრის მორჩაღთა იუავით, ზემო ქარ-
თლის ამილახვრობა ამის წყაღობა უფავით, რომ კემწიფისა დიღათ
ერთგული და სამსახური იუა. დაიწერა მკათათვის აღ, ქსს უ კ ზ.

საქართველოს საბჭოელნი

497. სალიტონის წიგნი, ზოდებული თეიმურაზ II-ის მიერ რვეთს ამილახვარისადმი, დაწერილია ქალაქზე მხედროულის ხელით. შესავალი განგებ გამოწვებულია.

1744, იანვრის 12.

ქ. სახელთია დეთასათა... ესე წყალობისა და მტკიცე წიგნი კაბოთით ზეეს შეიფთო შეიქმნა კახეთის, არაგვის და ქსნის ზატონის მთავრებისა და ქუთაისისა და ქუთაისის ზეეს მტკიცე, ესე ფიცი და ზარი მოგვეთ, თქვენ, ამისა და სხვისა და მტკიცე და სხვა რამ ზეეს და რაც შეხთან კაცნი არიან, რადგან ზეესი ერთგულობა და სამსახური ჰქონ, მოხვედ, ზეესიან წყალობისა და ზატონის შეტი არა დაგეპართათ და, დიდი წყალობა გიუთ. თუ დმურთმან და კელმწიფთ ქართლი მადობა, ამილახვრობაც შენ მოგვეთ, შენი მამულიცა. თუ რომ ქართლი არ მოგვეთ, რაც კახეთში შენი ემა არის, ის მოგვეთ, ერთი სოფელი სარხად წყალობა გიუთ, არც ეთხადისს ზეეს მიგვეთ, არც ზეესიან თქონი და სხვისა მოგიხდამით. ამასევე გული დაუფრე. ზეესი შეიღის ადგადად თვალი და ეური მოგიხდამით, ზატონი არ დაგვეთ, რაც ზეესიან თქმებოდეს. თუ შენ ზეესიად არ სტუფთ რა, არას დროს ეს მირა და ფიცი არ გავატეხათ. ამასდა გასათავებლად მოგვეთქმით თავად დმური, უფედი მასი წმინდა ხორციელნი, უხორციონი, ზეესისანი და ქვეყნისანი. დაიწერა ბრძანება და ნაშანი ესე კარას ზეესის მდივნის გორჯასმის ძის ზურაბისათა, იანვრის იბ, ქართლითა და უღბ.

498. ბძანება ერეკლე II-ისა: მამუა ანდრონიკაშვილისადმი, 24,2 X 10,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედროულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1746, აპრილის 9.

ქ. ზეესი მადიერად მოურავის შეიღეს მამუასა და უანეთ: შერქე ელების აერა რამ კიბისეთ, ახლა თახადიფას თაბუნი, ვარაზი და დამთბარამის თაბუნი ქეშვალს თქვენი ემა ასევე თამაზ მოურავის, მენთვას და ქათოსროსათვის, ისევე თქვენთვის

წვალობა გვიქნია და გვიბოძებია, მანდავე შეინახეთ ეგ თქვენნი ვძა.
აპრილის თ, ქვს უ ლ დ. [მწმ. გრემლი].

499. არხა გორის მელიქის ფარხადანისა თეიმურაზ II-ისადმი,
24,1×17,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით.
ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1746. ქ. დმურთმან ბუღნიერას ხეშწითის ქარი მასიგეს
მთ შიწა ფეხთა შტკერანს(sic), გარის მუღიქ თ ა რ ს ა დ ა ნ ს ა. ჩვენს
მოწყალეს ხეშწითესს აძას მოყახსენებთ: აუღნის ჟარა გუბოძებია
არი უზბაში თავისა თაბუნებითა, თითოს თრალი ცოდვი, სამ-სამა
ტყვე, სამ-სამი, თთხ-ათხი ცხენი და იბუ ეკუთ. შტკერსენებთ,
ამთი სუფთვი სხელი გარს არ არის, ზამთარი არის, თთხ-ხუთი
კომლი რათათა ჭეთრუღები თითო სხელში დამოეკნება, სხვა ამთ
შავეტი. კიდევ არ უყოფთ, ქადანთარმა სხვა, ახლა კიდევ ყასუმა-
ბეგი უსაში შოვიდა თაუის თაბუნითა, ხაზნიას, ტყვიით; ალაგი
აღარ არის, რომ ამასაც ალაგი მოუსრუთ, დიად ფერამანი შეიქნა
რიითი, თუ ამთ ერთს წვალობას არ გვიზამთ, ერთს და ერთს
უზბაში სხვაგან არ უბრძნებთ დადგომას, გარი დიად წახდეას.
ჩვენ მოგვიხსენებთ და სხაესტარი თქვენ ბძანდებით. ბძის წვალ-
ობაც გვიუკით, ქადანთარს უბძნათ რომა სოფლებში ავლა უუოს, დღეში
ათხას თრმოცდა ათი დიტრას ბზეს თხოვლობეს, რასაც სხელის
ბატრონებისას და ხარჯვეს იძას გარდა, ამდენი უხდეთ. ერთი რა-
უამიც მიბოძეთ, რიხე ყულაებთ კარეი გაამაგრონ და ქეშაკი გას-
წიან. [მელიქი ფარხადი]. მეორე გვერდზე ბეჭდის ქვემოთ სათაურავით აწე-
რია: „ქვს უ ლ დ. ბარსილისა ზემო ქართლის სათემანის შვილოს კა-
ბზი-ბარათი“.

500. წერილი ვახუშტი აბაშიძისა ბეჟან ნახუციშვილისადმი,
15,4×10,6 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1740—1746. ქ. ა ბ ა შ ი ძ ე ვ ა ხ უ შ ტ ი ს კეოიდად სხსე-
ნებელთა ნ ა ხ უ ც რ ი შ ვ ი ლ ა ს ი ე ვ ა ნ ი შერმე ნაკადოჲ დიასამი-

საქართველოს სამკვლევარ

ტყე მთავისი შვილის სახსარი ორა თუმანი თეთრი აქ შე მომხმარა, შე მატეს. ამ ორ თუმანს შე მატეცემ, შვალი მიეცე. აღარაფერსეცე გასჯო. ვ ა ხ ე მ ტ ი .

501. ბძანება თეიმურაზ II-ისა რევაზ ამილახვარი შვილისადმი, 18,5 X 16 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წებტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1746, გიორგობისთვის 12.

ქ. ჩვენი ბძანება არის, თიდვა ძველადამეც სახსოთ ყოიყიდა და ახლაც ასევე ჩვენითვის სახსოთ გაცვიხდათ. სხვის კანს ხელი არა აქვს. ამ ოდ ა ხ ო რ ი ს მ კ ვ ი ო რ ე ე ე ა ზ . ეს თიდვა შეხთვის მოგვიბარებია, თვალი და ყურა გეჭიროს, ძღვს და უსამართლად სურავის აქნევიანებ, რაც ამათი სახელმწიფოთ მადათათ ითოს, ყოველ წლიე მანათარებდენ და სხვის განათის ამათ სურავის გაარჯევიებუ. გიორგობის იბ, ქქს ე ლ დ . ბეჭედს აწვრია: „ქ. დავითის ტომად, მკვიდრ ტახტზედ მჯდომად მყო საქართველოსა დმერთმან ცხებულად. მედე თეიმურაზ“.

502. წყალობის წიგნი ერეკლე II-ისა, ბოძებულის ასლან ვახანძისადმი, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1751, დეკემბრის 1.

ქ. სახუდითა დვითისათა ჩვენ აქსიან, დავითიან, (სოლომონიან, ბაგრატიონებმა), საქართველოს მუფეთ ცხენიულის ოეიმურაზის ძემან კახო მეთეთე მეთემან და თვით კელმწიფემან, ბატონიმან ქერეკელემ, და თანა შემცხედრემან ჩვენმან, დადიანის (სულმან, დედოფელთა დედოფალმან ბატონიმან დარეჯან და ბირამომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, ორთავე საქართველოს უფლისწულმან ბატონისშვილმან ბატონიმან ვახტანგ და გიორგიმ, ესე ჯამთა და ხნთა გასათავებელი მამულის წიგნი და საეკელი შევიწყალეთ და უბოძეთო შენ, ჩვენს ერთგულს და ჩვენს სამსახურსეცე მრავალ-ფერად გარჯიღს და სამსახურს ვ ა ხ ნ ა ძ ე ს ა ს ლ ა ნ ს , ძმისწულსა შენსა ფარსადანს, შვილსა თქვენსა ყოფიანს და შვილის-შვილსა შენსა ღურაბის, ასე და ამა ბირსა წეღანს, მიხეკდით კარსა დარბაზისა ჩვენისასა და შე-

ნის ბიბლიის გიორგის კანკაფის ამოწმების სმინდარის
შეიღის გორგის საქონის მამულს გვიანებით. ვისმხეთ აუა და მობ-
სეხეთა თქვენი და რადგან თქვენს თუხნიდგან განსყარი აუთ და სხ-
ლის კაცი, ისევე მისი საქონი მამული კოდაკი სოფელი და ხდაუ-
ანი მისი წილი გდებებით, ზვრით, მარნით, ხადანებებით, მითით,
ბარით, წყლით, წასქვილით, შესვლით, კასულით და ყოვლის მის-
ის სმინდარის სმინდარით გვიანდებთ თქვენს სამსახურის
სახეობად. ჩვენს ერთგულთაზედ ჩვენს მამ-ძამათ წინ ბეჭენი და-
ხორციელნათ და ერთი შენი შეიღის თითონ ჩვენს ბიბლიის
ახლა ინდოკის სიფრთხი და აქ მოკვდა, შენი ძმისწული ფარ-
სადან აქ გვიანდა ინდოკის და სხდეთის თქონი და ბეჭედა
ჩვენს წინ კარგით გახორგა; და ახლად ჩვენა ერთგული და სამსახუ-
რის მომწირენია სართ და ამ წამსახურებისათვის და ერთგულის
სახეობად გითმით შენისუ ბიბლიის გიორგის მამული ყოვლის
კანის უნდაუ-მოკვდა. (გ)ქანდეს და გაბეღინათ(ს) დემოთინ
ჩვენს ერთგულთაში და სამსახურში. . . *) დაწერა ინდოკის
მეფისის ჩვენისსა წელსა მეფისა, თუკა დეკემბრის ა. კვლითა
ქანდელის მდებხის თითონათ, ქს უ და თ.

503. განსიხების წიგნი კახა სვიანლის და ქაბოხრო რამინისწი-
ლის დავის გამო, დაწერილია ნაღალდებ ნუსხა მწებრულის ბე-
ლით.

1751, გორგისათვის 24.

ქ. სვიანელი კახა რამინისსე და სქაიხოსის
უხიდა: „ჩვენა თმ ქსნის გრისთავს მსმსონათ აუთ და ის ჩვენა მმა
რომ მოკვდა, იმა სიკვდილის უკან იმ ჩვენა მმის ცხენი, ბარადი
და მსახური შენ გამოგატანათ ქსნის კრისთავთა და არც მსახური
მამგვარე და არც ცხენი და ბარადი. გზაზე კუიდე, თუ რადღა
აუტუხე იმ ჩვენს მმის მსახურსთა ადარც მკვდარა და არც ცოცხა-
ლი ადარ გამოჩინდა“. ამასუ სარჩელი ქონდათ. რამინისწილის
სიტყვა ეს იყო: შენი მმის მსახური მისის ცხენ-ბარადი მართალი

*) იქ ხვეულბრთვი წყველა განგებ გამოშვებულია.

სსიპ

არის შემთხვევითად აღმოჩენილი, მაგრამ მას უკან მკვლევარს გა-
მოძიება, კვლამ განუხილავს. ასე საქვე: სიგეხანის საქმე მაქვს, მე
იქ ავალ ვიხილავ, იქ ვიხილავ და სხვადასხვა წამოვადო. ის კასის ძმის
მსახურის სიგეხანისკენი გაბრუნდა, აქით წავიდა და მე შემთხვევით ჩემს
გზაზე წამოვად და ჩემს სიგეხანში მოვიხილავ, მას უკან აღარც მინ-
ხავს და არც ის ვიცი, მოკლა ვინმემ, თუ ცოცხალი დატოვდა.
მაგრამ სიგეხანს ამ რამისაშენი სწამობდა: შენ გამოვიდო, თუ მო-
კლავი, შენ იცო, რა ურისთვის გამოვიდოდა შენ და ჩემი ძმის
მსახურის ურისთვის წამოვადხარო, ის მას უკან სიგეხანის აღარ წა-
სულავო, რადგან ასე იყო, ხეც ასე გაყვამართავო: რამისაშენი
სამოციანის მოწმით იცო და ვადგო, ამის გამო იცოდა-აჲა მოწმე
სიგეხანის და სიგეხანის კელი ავადებინო და თვალ-ათვის გვხვს
კვლავ სიგეხანის კელი წადგეს რამისაშენი და ასე შევიდეს კას
სიგეხანის, რომ შენის ძმის მსახურის იქვე სიგეხანის გამოვიდო და
სიგეხანის თვის საქმეზე წავიდა, აღარც შემთხვევით გვხვავო წამოვად-
და და არც სიგეხანის და არც გახილავთ მე იმის საქმეში არც
არას ურევივარ და არც რა ვიცი ამ შენის მსახურის სიგეხანის
და სიგეხანის და არც რაში ვურევივარო. იასულავო, ეს ასე შე-
ვიდო. გიორგიანის კ. ქვს ე დ ა. □ ბეჭედს აწერია: „უფლისა მიერ
შევიდ ცხებულა, თვიერანის დამტკიცებულა“ *).

504. განაწილი დიმიტრი ცოციშვილის და ზურაბ ფურცელაძის და-
ვის გამო, 22,7 X 16,5 სანტ., დაწეროლია ქალაქზე ნუსხა
შევიდელის ბელით.

1760, აპრილის 23.

ქ. ცოციშვილმა და ზურაბ ფურცელაძემ დიმიტრიმ უწავდა
ფურცელაძის სურათის კროს კომპლს ჩუტკერაშვილის ბე-

*) სიგელ-გუჯარნი, აღბეჭდილი 463-503 ნომრებით, წინეთ და-
ისტამბა ვიცილავ განმარტებით პ. კარბელაშვილის მიერ გახეთ „ივე-
რიაში“ (სიგელ ერეკლე და მისი წერილები“. ივერია 1902 წ. №№ 18,
54, 55, 101, 102, 1903 წ. №№ 23, 31, 65, 69, 73, 104, 110,
112, 115, 118, 120, 121, 127 და 131). დედნები ამითი ზოგი ვად-
მოსკა ჩვენს საზოგადოებას პ. კარბელაშვილმა და ზოგი თავდა-ახნაურ-
თა სადგურებო საქმეებოში აღმოაჩნდა. რომელ ნომრითაც ზომა არ
ეწერია, ის ივერიიდან არის ვადმობეჭდილი.

რუბრულ. მსაყიდვენი თანხი, ერთად ვ(ა)დ(ა)ნ(ა)რაკეთ, ამითა სსხივარა
 გავსინჯეთ და ასე გვიბრძნებთ: მასე ჩუტკერაშვილმან ბერუამ წა-
 ეყნოს ერთი თავისი უადრი ჭავ(ა)ნი კაცი, რომელად დემეტრემ შეგუ-
 დოს უმტერ-უმოგრო შიძღვრანი და არც დემეტრეს ემა უნდა იყოს,
 წაყნოს ჩუტკერაშვილმან ბერუამ თავაკვად და ასე შეაფაცოს, რომ
 ეს ჩუტკ(ე)რაშვილი ბერუა, არც ამისი მან და არც ამისი მამა შენი
 ემა არ უთფილიყოს და არც ამ(ა)სთან ხელი გქმნებოდეს. თუ ასე
 ითფიცოს, დემეტრე ციციშვილი უუღარას მიედაოს, და თუ ვერ ითფი-
 ცოს, ეს ჩუტკერაშვილი დარჩეს დემეტრეს, ასე გარდაწედეც. ჩუტკ-
 ბძინება არის, მამაცაშვილთა ჩაუღალთ, მერმე რაცთარც ამ განახენში
 გვებძინებინოს, თუ დაიფიცოს, ხელი არა აქვს, და თუ ვერ ითფიცოს,
 აუუარე და მიეც. ამრელის კტ, ქსს უ მ ს | არედე |.

შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ამის სამართალი ასე გარდასწედა, რაცთარც მოთფიცარა ამ
 განახენში სწერათ: აღექსიდე რასებმა ამ კაცს შეგდაოს, ამ ერთს მო-
 ფიცრათ ასე შეტფიცოს, რომ არც მამასეში და არც მე არც მამა-
 მუნისა და არც შენ ემათ არ უთფილიყოთ, ჭავახუთადამ გარდმა-
 კვლით ატენს, ბატანის სხისთში მოვედათ და სამს წელაწადს იქ
 ყოფიეთ. თუ ასე დაიფიცა, აღექსიდეც ამ კაცთას კელი აღარ ექნება,
 თუ ვერ დაიფიცა, მამის ამის უწინ აღექსიდის ემა. . . .*)
 უთფიდა, მაგრამ თუ თინს უკან აღექსიდექ . . . სმუთი ქსა,
 რომ მამა ამისა აღექსიდის ემა უთფილიყოს, ამ კაცს ჭარბმა გარ-
 დასდეება და ჩუტკერაშვილი აღექსიდექ დარჩეთ. იასუღო . . .
 იშვილო ბერო, ეს ასე გაარბე: თუ ამ კაცმა ასე დაიფიცა, რადგან
 ჭავახუთს მამა ამისი გარდასული უთფიდა და ამდენი ხსია გამოსულა,
 მას უკან ატენს ჩუტკის სხისთში მოსულა, ეს კაცი ხადითავს ჩუტკის
 ემათ უნდა დადეს. აღიწერა დემეტრეს ივ, ქსს უ მ ს. ამ კაცმა ასე
 რომ დაბფიცოს, დემეტრე ციციშვილს რაც ამ კაცისთიყის გამოურ-
 თმევა, ის ასევე უნდა ამ კაცს მოსცეს. | არედე |.

505. წერილი მირი შქარ მელიქ-აღასი გელასთან, 16,8 X 9,7 სანტ.,
 დაწერილია ქალაღზე ხუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნა-
 ემარია თითო წერტილი.

*) აქ ერთი სტრიქონი გადათულია და აღარ განიხილება.

გონჯახში ვერას შეეყა. აღაწერა დეკემბერს ზ, ქვს უნ. შიღვანს გონჯახში თოთხმეტა თუმანი რომ მიეცა და სხელები დაეცნა, ეს თამასუქები ჩვენ გაუჩანჯეთ; ისინი სხელობით აუთ აღებულა. ეს ისინი რომ დაჭარბულად ეთთაღიყო, შიღვანს გონჯახში ეს თოთხმეტა თუმანი შავაღუებისათვის მარამდინ(ში) არ მიეცა, შარამდინ ამ ისინის საკვდილის ხმა არ დაუარდიდიყო. როგორ ამ ისინის საკვდილის ხმა დაეგდათ, რადგან იმისი კარავი არავინ ეთთაღიყო, შიღვანს აუთ თეთრა და შიღვანებისათვის მიეცა და თამასუქები გაშთაურთამა. ახლა ეს ისინი რომ მოვიდა, შიღვანმა და ამან ჩუქრთან ილაზარაჰეს. ამითი სამართალი ასე გავიზიხისა, როგორც ზემოთა სწერია. ღარსიდან, შიღვანის ედიშერ, □.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ შევემ ირავლამ ამ განახენს ასე ვამტკიცებთ, როგორადღე შიღვანსუქების ეს განახენი დაუწერათ ამ უარსზე, ამათი სამართალი უნდა იყოს. ანაილის ა, ქვს უნ ა ურაღუ.

507. შირთბის წიგნი ყარახოზიშვილის ნახიდანი, ენოკლისბანის ვივი ასლანიშვილისაში მიცემული, 25,5×15,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნობათ ნახიარია ორ-ორი წერტილი უფველი სიტყვის შემდეგ.

1765, მარტის დამდეგი.

ქ. ესე წიგნი შავართვი მე, ბოზნისეღმა უარას ცოცხაშვილმა ჩასწავლა და შვილმა ჩემმა მამამ, თქვენ ეშთავლასა იამის ასლანის შვილს გივსა და იოვანეს, ასე რომ თქვენი ხსიდი ვიუგათ და წუღობა გვიუგათ, თავი დაგუასხიგებინეთ და ჩვენს სოფელში კაცი არა სხედას, შადამდინ ჩვენი სოფელა ასევე აშენდებოდეს და კაცა დასახლდებოდეს, ასევე შენს მამელში ვადგე და, როგორც შამასურა, ასევე გუშახერო. დემურთმან რომ შადარსის და ჩემი სოფელი აშენდეს, ასევე ჩემს სოფელში წავიდე და თქვენ ჩემთან საქმე და საღათ ადარა გქანდეს რა კარ-კაცობის მეტი. არას ამისი შაწამე; ჩემდაყის ჩვევალი ზალი ბურდასშვილი, შერამხან თამაყილი, ბერა უჩახშვილი თარა, უდასშვილი ტელი, მე სიანის დეკანაზის შვილს დავათს დამიწერას და შაწამედა ვარ. დაიწერა მარტის დამდეგს, ქვს უნ გ + +.

508. არხა ბერი იმნაძისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 22X14,1 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნაშპარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1765, აპრილის 13.

ქ. დ'თს ბედიურის კემწიფის ჭირა მასტეს მთა ფეხთა მიწა-მტვერს იმნაძე ბერს შერმე ამს შოვასხსენებთ ჩვენს მოწყალეს კემწიფეს, რომ თქვენი აურაღა ხიზანა რომ ჩამთვიდა, ჩემი ზარი და კარი და კუთხი და კუთხის არაღა იმითი ჩამთვიდა და თქვენი ბძახება კი არა შეახდა, რომ ხიზანი ჩამთვივეს და, როცა თქვენი წყალობა დაძმარეთა, ხიზანს მამის ჩამთვივეს და ასღა ამს ვეუდრებით ჩვენს მოწყალეს კემწიფეს, რომ ფარეშთა ხუცეს კიეს მავჯანროთ, რომ სცა იმ ხიზანს მონსს, ჩვენს იტა ვხნათ. ჩვენ სკურისთაჲსა ყელარ დაუდგებით, თქვენთ კასმარევებდათ, ბედიურს კემწიფეს. დაწერა აპრილის იტა ქის უნტ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძახება არის, შერმე ამ იმნაძეს რადგან რისტამ მეფის წინათ შეეუბნის და ჩვენის შამა-შაზათა და ჩვენის ჩამომავალთ წივსება შეახდა, რომ ჩვენი სახასო ყოფილიყო, და ეს არც გაცემულა, ის იმნაძე ჩვენს სხისთავე დაგვიტყერია და თუ თარხანს ეს წივნი აქვს რამე და ახ სიტყვა, ჩვენ მოგვასხსენოს და სამართალი შეუცმა. დაწერა აპრილის ით, ქის უნტ. თუ არა და დაესხნის, ხელი აიღოს. ქრეელი.

509. მოხსენება ავტოქესის გორჯანაბი და გოფბარ მღვიმინის ეპილოპის შესახებ და მოხსენებაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 37, X21,7 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნაშპარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1769, იანვრის 24.

ქ. დ'თს ბედიურის კემწიფის ჭირა მთის ფეხთა-მტვერს ავტოქესის მოძიეს.

ქ. გორჯასში მდივანი და გორჯას მდივანი სახლზედ რომ ცდილობენ, იმისი ზედღვათის მოხსენება გეძინათ.

ქ. ეს სახლები კვლამწიფის უმა ასლანისი არის, თათონ უკიდ ამოვარდისა და ხმს. კვ*) ვაჟი დარხმთა, ეს სახლი უნდა გახედუდოთ და ამ ვადებში, როგორც ქადაქის რიგი არის, ასე მისცემოდა.

ქ. რათგან(ში) გორჯას მდივანი იმისი მოყვარე არის, ცხუბულის კვლამწიფისათვის მოუხსენებთა და კვლამწიფეს შულაქ მამასხლისსე ოქმი უბამებთა, როგორც ქადაქის განწყება იყოს, ასე გარდობონ. იმ ხანად ეს საქმე შეუქრულდება დარხამილიყო.

ქ. რათგან დარხმთა შულაქ ამხარბუგის თამსუქში გირაოდ სწერია, შირამქარ-ბაშის გორჯასში მდივანისათვის ეთხობინა, თქვენს-მეტა წელნიადი უქიროთ მდივანს გქონა.

ქ. მრავალჯერ ეს დარხმთა ეთხობნათ, რომ დაგვიცადეთ, რომი გავვიდოთ და არ დაიცვალა, რომ შეუკრდი შექრინი მოწამე გან-დავსთ **).

ქ. რათგან თავისის ნებით არ დასცადა, ბატონს მდივან-ბეგებს მოვასხსენე. იმით უბანეს: ან სახლი შენ იუადეთ და ან დასცადეთ; ქვეხულები მოვასხათ, დათვასეს უბ. ც.

ქ. მრავალჯერ მოვასხსენე გორჯასში მდივანს: ან შენ იუადე, ან ხუენი თეთრა მოგვეცე და შენთან გირათთ იყოს, იმ ხანად არც იუადა და არც დავიგინავა, ამისი მოწამე თავისი სისე შექარა გან-დავსთ **).

ქ. რათგან ხანარ-ბეგის შვილთაზეც გირათთ იყო, ის თცდა-ათ თუძანს აძლევდა.

ქ. მას უკან გორჯას მდივანმა მოახდომა; ღემა მოყვარის სახლებს შე ვიედიოთ, ბატონისშვილის გორჯასგან შირამქარ-ბაშსეც წაგნა მოიტანა, როგორც ქეთხულებს დაუთვასებოთ, ასეც ამის ასეიცივიყო.

*) ასოები ბატონით თუძანებს ნიშნავს; **) ს მავრთ დედანში უბ სწერია.

**) აქ სხვა ხელით ჩაწერილია: „შე შევტრადი მტრობი იმისი მოწამე ვარ“.

***) აქაც სხვა ხელით ჩაწერილია: „ამის მოწამე ვარ შე შექარმა“.

ქ. რათკან მდივანზე იმ სხლად ამ ფასად არ იხლამბ, თავისი მოყვარისაგ აუთ ეს სხლი, ვოვპარ მდივანს დინუბდა და ცოვპარ მდივანზე ამისის მიზეხით თავისი სხლი სხვავის დაგორავა და ამ სხლის ვადეში მისცა და თამახუქები დიხსს, ზოგი კადეე უნდა დაიხსს.

ქ. ამ ხანად ამ სხლის ვადის თამახუქი რვა თუმიან, რომ შუტრე დეკანახისა აუთ, გორჯანა მდივანს ან სეიდეით და ან სხვა მიზეხით, ის თამახუქი კელში ჩეკდა, რათკან ამ თამახუქში ცონათ ეწერა და ვერ ან დახსნიდეთ, ამისი მიზეხით სიბეჭდი არ დაიწერა. სხვა ხელით ჩაწერილია: „რაც ამას ზემოთ მოვახსენე, ბანდა ავტოქამ მოვახსენე“ ქვეტილი.

ქ. ამ ხანად გორჯანა მდივანი ერთს ამ მიზეხით კვადებო, ჩემს სხლზე ახლოს არის.

ქ. მთარეს(სი) მიზეხით, რათკან ის ვართან თამახუქი უმთონა დეკანახისკან, რათკან ზემოთ გართად არის, მე ვივადით.

ქ. გოვპარ მდივანი ამ მიზეხით კვადებო: ჩემი მოყვარისა არის.

ქ. მთარე ცხეპულის კელმწიფის თქმა მე მაცნო, რომ ამისი ვარის მე ვარო.

ქ. მესამე მოტლექი ვარო და მოქალაქის სხლი მე შერტებო.

ქ. მთარე ამგ თავით მე ვივადეთ და ჩემი სხლები დეკანახისკან, თუ გორჯანა მდივანს უნდადო, სხლი რათ დასტლად და ან იუიდა.

ქ. რათგორ ამ სხლის სქემეს ვაუვლით, ან რაც ამათ სიტყვად არის, ეს არის, რომ კელმწიფის მოვასხსენეთ.

ქ. ქალაქის განწყის ეს არის: ვინც მამულები მეტს ფასს ვადებს, ამის ერტებო, მეტად ამისთან სხლის, რომ ვადე ბეგრო არის, რომ გართან ვარდა თუმიანზე ქვესი ამაზე ერტებო.

ქ. მთარე რომ მოქალაქის სხლი მოქალაქემ უნდა იუიდას და კელმწიფის სამსახური ამათ ვასწიანს.

ქ. ქალაქის რიგი ეს არის, რომ მოვახსენეთ, და სხლის ბოძების, ვინც უბოძით, ბძინთ კელმწიფის ვადეეს. ანუ რის კდ, ქვეს უნდა. □ □ □ □ □.

თავში სხვა ხელით აწერია:
ქ. ჩვენს ბასილს არის: რადგან ეს ასე უფიქრად, ეს სისხლები
გოჭარ მდივანმა აკადოს. აგვისტოს ივ, ქსე უნ ზ. სხვას ამ სხს.
დებობს ვეღა ნურავის აქვს ერგალე.

ამოიხუ აწერია:

ქ. ჩვენ ბატონის შვილი გიორგი ამ ბატონის ძამის ჩვენს
ბასილს თან მოწამე ვართ. აგვისტოს ივ, ქსე უნ ზ. ხელით გიორგი.

510. სიველი ერგალე II-ისა, ბოიებელი გორჯასში თუშინიწე-
ლისადმი, 59,5 X 27,1 სანტი, დაწერილია კარგ ქალაღდზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშვიითათ ნახმარია
თითო წერტილი.

1769, მარტის 23.

ქ. წყალობითა დ'თისათა ჩვენს იესთან, დავითთან, სიდიამინთან
ხარატოვანთან, ძემან ცხებუდის მეფის თეიმურაზისამან, მეორე
ი რ ა კ დ ი მ, შევემან საქართველოსამან: ქართლას, კახეთას, კა-
ზახას, მამსადილას და ბორხდის მშურობელ-მქაიხებულმან, თან-
მემცხედრუმან ჩვენმან დავითის ასულმან, დედათვალმან ბატონმან
დ ა რ ე ჯ ა ნ, ძემან ჩვენმან მრწობლთავე სამეფოთა უფლის წუღამან
ბატონმან გიორგიმ, ლევან, იულან, ვახტანგ, თეიმურაზ და მა-
რიან, ძისა ძემან ჩვენმან დავით და იოანემ, ესე მამულის წყალობის
წიგნი და ნიშანი გიორგიმ შენ, ჩვენს დიდათ ერთგულს და თავ-
დადებით სამოსხურს კარისა ჩვენისა მდივანს თ უ მ ა ნ ი შ კ ა დ ს გ ო რ-
ჯ ა ს ე ა ს, შვილს შენს სულხანს, მანუჩარს და კადანდარს და მო-
მავალთა სიხლას თქვენსათა, ასე რამე შენას განსყოფის ახდულა-
შვილას ქაშვარისშვილს აფხაზს და მის ამქის თუ რამ ვინ ჭო-
დადით და მამული ქაიხებოდათ, უკელა შენთავს შემოაყუდრეინათ
და მოეცათ და თითონ რუსეთს წასუდრეყნენ. ქაშვარისშვილსა: სიმ-
ნაე ძმისა: აფხაზს, სიამს და ბევრს უშვილოთ ამოწვეუტადიყვნენ,
იმათა მამული ბეათადმით დარწმობადიეთ და შენ გეჭირა. იმან გა-
ურილი განსყოფი დედათვარს მოგად და ამ მამულს წამოგუდაკა.
ჩვენ ამის მოკითხული ვქენით, სწორეთ შევარეუკით, რომ ახდელან-

შეადგენიდამ ღვთისმეტყველის მამა-მამა ცაყრილი უთავილითუნი და რად-
გან ამოწვევითიან კანის მამული აუთ, ბეთადმანა იქნებოდა, მა-
ხვედით ვარს დანიახისა ზეუნასას და ამ ბეთადმანის წყალობას
დაეკუთვნათ, ვისმინეთ მასსენებს თქვენა. გითხეთ და წყალობა
ვაუვათ მუნს განათეთის აბუღანთ ქაშვარისშვილის აღსისასი და
მასის მქუთას მამული, რასაც მქონებოდა უთავიან ბუღანუბანს და
ზეშთარეხს, რაც ემა და მამული ჰქონებოდა, სისხლის ადგილი თა-
ყანის ქვერ-მანათა, სისურვეა, ხადბუნა, წყალი, წიქლი, სხ-
ნაუბნისა, სთითი, უთბი, ეთველი ამთი ნაქანი ემა და მამული,
რაც არის, მუნავის და შევლო მუნათოვის გვითბობას თაყანის სი-
მართლიანის სისდერთა, უთვლის კანის უდიდებულად. გქონდეს და
გიბუღანურის დანს ზეუნას ერთგ(უ)დად სამსხურის მიხა, არადეს
არ მოგეშადოს არცა ზეუნას და არცა შემდგომის მუხტროსეთაგან,
გითბებთ, კარას ზეუნას კვილ-ვეზარსა, ბძებთ ესე ზეუნას მო-
ძებული ფარმხა, თქვენც ესე დამტკიცეთ. დიწკარ კვლით ვარის
ზეუნას მდივან-მწიგნობრის ბეგთაბეგის ძის სუფას თქვენსმხავისა-
სათ. მარტას კა: ქს უნ ზ. უხის ბეგდები: ბუღის ერგულესი, დე-
დოფლის დარეჯანისი; ბუღის ბუთა: გიორგისი, ლევანისი, ივლიანისი,
და ვახტანგისი; ბუღის ბეგდები უხის ბეგდები სახლთ-ბუღის დავითისი
და ერთი კიდევ სხვა, რომლის წარწერა გადასულა.

511. არზა ტურ-ყაზარას და არზაზე მიწერილი ბძანება ირავლი
II-ისა, 18,5×10,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მოზაველი
მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1769, მაისის 8.

ქ. დან ბუღანური კვლამწივის ჭირა მასცეს ავტადელს მთ
ემას ტურ-ყაზარას შეიღეს გიორგის, თახყის ხაზნათ
გახადით, თქვენს ბძნებთა გასეკით ავტადას, გავი სეურავის
ჭვრთვი ბუღანებს: თუ ზემ კვლათ არ დასდებთ, აქ არ დაეყენოს,
მე ამას კვლათ დგამს არ შემოძლავ და თუ ამ ქვეუნას არ დამა-
ყენის, ემა თქვენი გახდავარ და სება თქვენა. მასის ან, ქს უნ ზ.
თქვენი სხვა ხელით აწერია:

ქ. ზეუნა ბძნებთ არა არზის ბატონათ: თუ დიდი ხნის მისე-

Handwritten notes in Georgian script, including the word "მამული" (maternal property) and other illegible text.

და ხან და ახლა ვინ წყდის? შენა ვუკვლით. ვუთ გამოვარამყო, ამხანაგე უნდა აუთ, რაჯარგ უთავიჯან და მდგარხან, ისე თუგ ამ ვერამისწყდის წადთან. მისა ვა, ქეს უნ ზ. თუ არა-და ხიტუვს მაკვახსენის ვრცლენ.

512. არხა მთიანთ გორჯანსია და არხაზე ნიწროლი მახებთა არაელი II-ისა, 24 X 15,5 სანტ., დაწერილი ქალაქდზე წესის მხედრულია ხელით. ნიწნები არა აქვს.

1769, თებერვლის 8.

ქ. დ'ან ბედნიერას კვამწიფის ჭიბი მასივს მის თეგვითა-მწას მდარხს გორჯანსია. ამს მთავსხენეთ დო'თა კანდა-ვრებულს კვამწიფეს: გამძნობათ დუთისაგან თემისისწყდის მდ-ყსიკეკითის კვამწარაგენა, ამს ხეჩიან რა სადამარაგა აქეს და ან ხეჩ ამხანს? ამასმა განაერთა სხლად: კაცმა თუგის ნუბით ამის-დომბს მამულა მამცა, ამატომ, რამ მდღუგათის მივემს მტრთა გა-ჭირდა და მადეს: ვედარ შიძელა და ამ მამულას სახიდავს და მ-დღუგათის მე მარამკვდენხ. დ'თმან ამდენი შენა წყალოთ, რამდენიკერ სიკვდალს და ამ ქვეყსადამ დავარჯვას ვანატრებდა ხოლმე, რომ არის შიურას ტულისათვის თუგის არ ვაგდელავებებდენ და ვოხის მავიერად სავას იცემებოდენხ. მავრამ რა დანე მქასდა; თაგს და-შედა და უნდა კარადმეხდა. ამამუდის(შიც) მამტეშია და ზატრანებო ამაწყდენხ და თრმოცდა ხუთი წელიწადი მე მაჭარავს, ამას მტრთა არც კი და არცაგის სხვა წამომდგებთა ვანმე. ახლა არ ვიცი რის ტ'ხათ შედავს; ამდენი ხანი მაჭარავს ამ მამულა და ვათუ და ჭარ-სისულა მქავს. ამს წინათ ამ მამულას ზატრანის დამ თქვეითის გვიმოვდა და ყადიც ხეჩ ვარდავიხადეთ. დათისაგანაც ამ ვამდ და-მარაგობდა და ჩიად, მავრამ კასისკეთ და მამულა ხეჩს ვვიბოძეთ და რუგის პარამაშვილად კვლით, რაც მქავდათ, კმსსურეთ. დ'თმან შენა რახსეა მამცეს, თუ დუთისაგანს ან თაგისა მამულას: მოვლა მქედლას; მავრამ სხვა ხეჩი მტურა ავთადიადებს, თარემ არაფერი სიტუვა აქეს. თქვენს დროში თრმოცდა ხუთის წლის მრავლად ჭი-რათ ხამოყნა მამულა რომ კამთკვერთვას, ვილას დროს უნდა ვიძოვ-ნოთ, დ'თი ვაგამარჯვებს? თებერვლის 8, ქეს უნ ზ.

თავში სხვა ხელით აწერია:
 ქ. ბატონო მისწამროდენო ეს კარგად შეატყუეთ ამ მამუ-
 ლის ბატონი, ან ვთარვასში მღვანის როგორ უყვის, ან ღვთისაგ-
 რას, ანთა ჩამოსვლას დასწერეთ და შორეუ ეს შეატყუეთ: დთ-
 სკარას მამა და ამ მამულას ბატონის რამ გაურადან, ისევ შეერა-
 დან, თუ არა? თუბრუდის ვს, ქს უნზ ურკლვ.

513. გაანაზნ ვივი გურამიშვილის და ავეტიკა ტერნაკაშვილის
 ღაღის გამო, 33,5 × 14,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა
 მუდრუღლის ხელით. ნიშნულთ ნახმარია თითო წერტილი.

1766, მასის 10.

ქ. მის სამღვდეს ბატონიშვილის გაორგის გურამიშვი-
 ღის გავის შეღის წაღისა და ტერნაკაშვილის ავეტიკას
 სამართალი წევნ მღვანისუკისათვის ებძხა. წევნ ეს მყოფითხეთ და
 სარწმუნო შევტიქნათ, რამ ეს კაცო თსმღლის გავს გურამიშვილს
 მსიქდათ. სამართალით ეს ღარგდი ტერნაკაშვილი ავეტიკა წაღ გუ-
 რამიშვილს ღარხა. ამის სამართალში მის სამღვდეს, ბატონიშვილს
 გაორგის, უხდდით და ახე გარჯსწუდა. ამ კაცთან სიყას სული არა-
 უასა აქეს, ადიწერა მასის ა, ქს უნზ. □ □ □ □. ბუბღეს
 აწერია: ითანე თრბეღლიანი; ღარხიდან; მონა ღვთისა ანიღახვარის ზვი-
 ლო მოღრაგი იესე.

თავში უწერია:

ქ. წევნ ბატონიშვილია გაორგო ამ მღვანისუკების ეახწკიბუღის
 სამართალს ვამტკიცებთ. ადიწერა მასის ა, ქს უნზ. ნუსხი მე გაორგო.

514. არზა ითანე ბარამიშვილისა და არზაზე მიწერთლუ ბძახრა
 თრკელი II-ისა, 34 × 20,7 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა
 მუდრუღლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1671, თვღისის 12.

ქ. ღას ბეღნიკრას კედმწაივის შინა მისწეს ბარამიშ-
 ვილისათვის. ამის მყოფისხეუბთ წევნს კედმწაივის: თქვენდ

კარგად მოგეხსენებათ, რომ ამ კაცსმა ოცდა თანამეტა თქმანი გა-
ღიერება მაქვს. ანდრია დამი გარდამიყვანია, იმის შუტი კაცი არა
შეუხანდა, ის აყო თათქმის სეში სივრცელე. ეს შუტოე წყდოწადი
არის, რომ სეში კაცი მკლავა, შირაის სე აყო; როდესაც ბატონი
ქართლში მოხმანდეს, ამოდა *) და შუხა კაცი მოვამართო. სხვა რომ
ქართლში მოხმანდეს, ვინაეღო და ისხული შირაიქო, იასხულმა
მოგახსენათ: უუღარადსმა გავჩედა და ასეთმა დამდათ. იათი წე-
ლიწადი არის, რომ ესხეა და თვეს გაწეხ, სისართლმა შამეა და
ამხ არ დამხეა. დ'თი გავამრეკესთ, ერთის გ'ნასის საქშით
ერთამხერთის მოგავმარეთ, რომ აღარც ხადვ ოქეჭი გაწეხათ თაეა
და არც ხეხ ვიფეთავდეთ, ბეღნიერა კელმწიფეე. ივლისის ია, ქქს
უნა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეხა იძახება არის, შერე ის კაცი ბარამიშვილს კლამერს
რადგან ორჯერ დახსნილი ჰქვანდა, ამასთვის თავის კაცი არ უნდა
დაეჭროთ. ხეხ ერასთავსაც და უუღარადსსაც ამის შიგემა შუეთ-
ყაღეთ, იმათ ერთამხერთსე შიგეღოთ და არ მოეგათ. რადგან ამ
აგხე ბარამიშვილს თავის კაცი არ მოსეგეს, ქსხს ერასთავის უმა,
საცა კახეთში ამ აგხემ ამაყის, ორი კომლი კაცი უნდა მოეგეს.
იასხულა ავღაღიშვილა ვათ! საცა ამ აგხემ ერასთავის და უუღარა-
დსის უმა იძახეს, ორა კომლი კაცი აუერე და მოამარე. აღიწე-
რა ივლისის ია, ქქს უნა მეფე ერეკლე.

515. არხა ნიკოლოზ თუმანიშვილისა და არხაზე მოწუბილი მძა-
ნება ირაკლი II-ისა, 19X14,1 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმართია იათი წერტილი.

1671, დეკემბრის 5.

ქ. დ'თხ ბეღნიერის კელმწიფის ჭარი შათს იერისთ მოტერს
თუ შანის შუი და ს ნ ა კ ლ ა ზ ს მოსეგეს. შერმე ოქეჭი უხე
წყდლათ ხეხს თაეჩეა მოვადა, მამული გეკობა, ზოგაერთი მძაფე-
რობათ და ურდასათ სხეთ უქირაყია, არცა აქვა ხასეღობის წი-

*) დუღანში სწერია: ამიღი.

ტეხასი და მოწმობის მოგახსენებებს და მამულის ზატრახებიც, რომ
 თქვენის (RIG) საწყალობევი არის. ერთი იასუღლის წყალობა გვიყოთ, ყო-
 სავ წიგნი ქონდეს გვიხუენის, ვისაც არა ხუენი მამული დაგვანებონ.
 დმერთი გავიძარყვესთ!

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხუენი იმხუება არის, იასუღლი დავით ხერხუელიც: შერე არ-
 სით რომ მოუხსიქეთ, ვისაც ამითა მამული ეჭირის, თუ ვინმეს
 ჩასვიდაბის წიგნი ქონდეს ვისმე, ხუენ სომართაჲთა შოატახანე, და
 ვისაც წიგნი არა ქონდეს და შოაზრეთო და მსდაფორაბით ეჭირისთ,
 ევეღას გამოყრთავი იაფისა მამული და შოაბარე. სეკვეშმარს ქ. ქეს
 უნთ. ურელი.

516. სიგელი ფანიაშვილებისა, ბოძებულნი მეფე კოსტანტინე მესა-
 მისაგან, 49X14,6 სანტ., დაწერილია ეტრატხედ ლამაზის
 მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
 ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1491. ქ. სხუღათა დ'თისათა მეფეთა მეფისა კოსტან-
 ტანესიკან და ძეთა ხუენთა დავით (დ'თ), გიორგი (გ'გი), ბაგ-
 რატ, და დამიტრისვან, ხუბათა და შუქუნათა დ'თისათა, აფხაზთა
 და ქართველთა, კახთა, რახთა და სომხთა მეფისა, შინა და შირ-
 ვანს და ყოფილს სრდადაეთის და საქართველოს მტკიცედ-კელ-
 მწიფედ მშერთებელ-მქიანეთათსა, შოვადეს წინაშე ხუენსა ხუენსა
 დიდად ერთგულნი და მადისხებრ მათისა დიდად ნამსახურნი ფ ა ნ ა
 ა ს შ ი დ ნ ა ა დ ი უ ლ ა და მძნა მძნა ნიკ'ზარ, სეუღადულე,
 ხუბანი და კახბერი, გვიანეს და შოგუახსუხუქ, რთამტა ერთგულთ-
 ბა ნამსახურთა მათთა სამეფოდ ზუენცა მათეთას წყალობა გუგუა და
 საგღათა ამით შერეუწყადესს. ვისმანეო აჯა და მოქსენება მათი და
 შოუბადეთ ო უ ი ს სუღრის უბანს ე ლ ა ა ს შ ი დ ი მათთა სსხს-
 ღათა, ვეჩათა, ჭერ-შარხათა, სუხუეთა, ჩსუიღათა, წყღათა, წის-
 ქუიღათა, ჭადათა, სთაბობთა, სთიანხუღათა, სსხადირთა, საკმრთ-
 თა და უკმრთა, სძებრთა და უქებრთა და მასთა მამდგამათა
 სმართლანთა სრულად და უკლეუად, ტიბუღაიურთს დმერთან (დ'ნ)

თქვენ ფანასშიაღათ ადრუდს, სუკზარს, სუკუდაკუკს, სუკინს და
კასბუკს, ძმთა, შვილთა და შამსუკათა სხვების თქუენისთა ვა-
კულოთუკ რუკის სუკუდრას უბსს უღათსშიაღათ შითათა მამუღათა, სსს-
ხლათა, კუკუღათა, სსსსუღათა, შაგნათ და გარუკა, სუკრ-მარ-
ნათა, სუკლათა, წისქუღათა, სუკუღათა, სთათათა, სსსსუღათა, მან-
დრათა, სსსსსუღათა და სსსსუღათა, სსსსრათა და უკმრათა, სს-
სსრათა და უკმრათა და მანათა შხლურათა და შამსუკათათა სს-
მარუღათათა კრათის უღათათა. არა სუკუკუღათა და არა შამსუკათა
არა სუკუღათ და არა შუღუღათ სუკუღათ შამსუკათა სუკუღათ და სს-
დრუღათათა და არა სსსსსუღათა შუღუღათათა და არაუკმ ვუკმრ-
სუკათა შუღუღათ და შუღუღათ შუღუღათ შამსუკათათა (შუღუღათ) ამის
სუკუღათ, თუკათუკ სსსსსუღათ და თანდრუღათათა კუღუ. დააწკრა
წაგნა და სსსსსუღათ სსსსსუღათ, კუღათა შუღუღათ ქაღუღათა მ-
შ ა რ ბ უ ღ ა ს ა თ ა. შუღუ კ თ ს ტ ა ნ ც ა ნ უ (სართულათ).

517. ვახანხეი ნაზირის ბარამის (გურგენიძის) დაქრის გამო შორ-
დლის გორგის შიურ, 36 X 20,5 სანტ., დაწერილია ლიბრე ქა-
ლადზე ნუსხა შუღუღათ ბელით. ნუსხათათ ნახარათა თითო
და ორ-ორი წურტილი. სსსსსუღათ გურგენიძეებს და
ინახება თავად-აზნაურთა საუღუღათათ სსსსსუღათში 498 ნომ-
რით დაბეჭდილ სსსსსუღათ.

1793, ახურის 28.

ქ. შორდღის გ ო რ გ ა ს და სსსსსუღათ ბ ა რ ა მ ის დაბარაკი
შამსუკათათა, შორდღის უკუღრად კათა წაუქსუბინა ბარამისთვის;
თუღის ქუღუღათ ქუღუღათ გუღუღათ. რაღუღათ ბარამის ბარაკი არა ქათ-
და რ და გუღუღათ შორდღის წაუქსუბინა და თუღათათ დიღათ
გუღუღათ. ბარამის სრადღათა გუღუღათ, ცხრა ქურთ. შორდღის სსსს
სრადღათა ქუღუღათ. ბარამ რაღუღათ შუღუღათ თუღათათ ამის აღრუღუღათ
შუღუღათ თუღათათ კრათის ქურთის შორდღის სსსსსუღათ სსსსსუღათ არის უ
თუღათა და თათა შიღუღათათ, რომ აღუღათ ცხრა ქურთის შორდღის
სრადღათათ სსსსსუღათ, სუ ორთაღუღათ სუღუღათ თუღათა და ქუღუღათ შა-
ღუღათათ. სსსსსუღათ ასე სსსსსუღათ: კათათა გუღუღათ ხმღათ გუღუღათ-

„სომხის“ მიერ. წიგნი ინახება წერა-კითხვის საზოგადოების ბიბლიოთეკაში და აღნიშნულია № 1287.

1712, თებერვალი.

ქ. უზარადავლის ფაშას, ოღეს შერეუნიქლმან გუბოფიციითა სამ ხატოფანმან მდათეპანს და სსიეპანს სრუდმან, დიდუბითა და სმარადისოფითა და შერეუბითა ღნ განყოფილმან, არცა უწხა ქძიადმან, რამელი არაოდეს მთავლად ძე მ.მ.ს, არცა ძეს სული, არცა აღიარადა ერთობა თანობად, არამედ უბეკველად ჰბეკველმან ღან სამკამან, ერთ-არსებმან, ერთ-დასებმან, ერთ-ბადმან, ერთ-მეუფებამან, უგუდავმან, დაუსიამამან, მაუწყდომლობით ცნობადმან, დამბადებულმან ყოველთა არსებმან, ფაშა და წელთა სიმრავლისთვიან დარეუნიქლმან, უსკლავთა და მაკუდავთა ცხობრების მოძიარეულმან განხრახეთა და სიბრძნისა შექმნა და და ქვეყანა და აყო ქვეყანა ესე უხადავი და განუშხადებელი და ბნელი აყო მდგომარე ზედან უფსურულთა და სულა დიასი ბეკოდა წყდთა ზედან, ირებ და დინადის მსუღლოხნი სულად და მსხურნი მისხა ალად ცეცხლთად შთავარ ახველოხნი, უფლებანი და ძლიანი, მრავალ თუდა [ხა სურამ]იხნი და კქის-ქქის ფრინხნი ქერბანი და განუხინა [ახველოხნი], რომელნი არა ვარდავდებან სხვაერთაგან მისთაგან და განსხვდვანს ემელნი, დინადნი- მის ხი და სიბრძნის მადანნი და მდაინანი, უსკლავნი უსიწყხი და შიბრანი, დეე და დამე, ქროდა ქართ, ცა შიბრე გრადი შიბრვარე, გაუენ: წყდანი სიბრძელე და სიბრძელე, აღმოცენა ბირისგან ქვეყანის ყოველნი მდელთანი, მწყახე მწყახლანი თავანი სითესავი, ხე ხადთანი და უხადი, შიე და მითავარე და ვარსკვლავნი, დინადნი ყოველნი იბერისნი, ირინუელნი, ქვე-წარმავლნი, ვეშხნი ზღვას მისი და კქელთა ზედან ყოველნი ბირეცეხნი, შვეხნი, ხადარნი, იბერისნი ქვეყანისა ზედან. ოღეს სრულ აქმნა ცანი და ქვეყანა, ყოველი სამკულანი მთონი განხორულა და განხორულ ყოველთა საქმეთა მისთაგან, რომელნიცა ქმნა. შემდგომად ამისად შექმნა კაცი ღან მტვერისა მამდებულმან ქვეყანისგან და მოაბერა შარსს მისსა სულა სიცოცხლისა და აქმნა კაცი სრულად ცხოველად და დასხა სამთავრედმან ადმინისტრაციით და დადვა მუხ კაცი, რომელი შექმნა, აღმოვე-

არქის ქვეყნით უთქვამს ხე, შეგნაერი ხელკად, კეთილი სჯამელად, ხე
 ცხოვრების შორის სიმთხედ და ხე იგი ცნობდა კეთილას და
 ბორბოსა. მერმე თქვან ღთს: „არა კეთ[ილ] არს კაცისა ამის მარ-
 ტოსა“, და უქმნა შეშვე მსგზავსი მისი და [დახდ]ის განკვირვებ-
 დებსა ზედან და ღაძიანს და შიდილა ფე[რდისცანი] ერთი გვერ-
 დისა მისისა და აღმოუეს კორცითა მის წად და აღუქმნა გვერდა,
 რომელთა შიდილა აღამისცანი, ცოლად და შიდიუქანს იგი აღამისდ და
 თქუა: „აღამ, აწ ესე ძედი ძედიანს ხეშინა და კორცნი კორცთა ჩემ-
 თანი, ამის უწოდის ცოლ, რამეთუ ქმრისა მისისცანი გამოდებულა
 იქმნა, ამისთვის დაუტყოს ვაძმის მამ და დედა თვისი და შე[რ]ეოს
 ცოლსა თვისს და იუყეს რამევე ერთგორც“. ხადლა შემდგომნა
 ამისი მოგითხროსი წერიდმის სხვამს, და ხუყს მიუაქვეთ ბორველ-
 სავე სიტყუას ზედან. ამად აღამდნს ესე უთქვანი არა არსთა არსე-
 ნად შამეყანებდმის ღთს, რათა ჭქობდეს კაცთა სიმეუბლად და ესე
 ორნი შექმნა კვლავსებით კვლითა სუფლეთთ, რათა ამით შიდი
 აღმეხდეს და განმრავლდეს ქვეყანა თეს-ტომისა მათითა და უთვლებ-
 დეს უსუღათა ზედან, ადიდებდეს და თაუქანისცემდეს მარადის დამა-
 დებულნი დამრავლებლს თვისსა. მის აქათთვან აქორწინებდეს და
 განაქორწინებდის და განმრავლდეს და იმუნეს კაცნი ღთისა სანთ
 ზესილია; აწეს მართალი, ბარბოსსად ღთისად მსხვერმლდას შექმარ-
 ველა, ესუქ უთვლავ ქმნილი; სიმთხესა მკვიდრა, ხოე წყლით (ზ)დვა-
 სავან განმარინებელი, აბრავმ მუხას მამრავს თანს სიმებან სტუმ-
 რად დირს ქმნილი, ისე სიბეს სეს ვერმ კადრითა განთავისუფ-
 ლებულა, აკობ ქვეყნისავან რად აღწეხიდად ვახეთ მიხდველა, მა-
 სე სტაურისავან მეგებტკრის განმარინებელი, ჭარას კვერთხით
 უკუდავ შუთლდის ხეთის განმოდებელი, დეით მკევე, რომელსა
 უწოდდა ღთს მამსა, მკ მისი სულამის აღაქმითვან სიმბნით
 შობილი, სხვანი რადქმნა: ხადლის-მცემელი თაქსე და თავკამ,
 კაცი მართლის მშობელი, რამდისცანი სივა მშობელი შემექმედისა
 ღთისა; მარადის ქაწული მარამ და ამისგან იმეა უთვლა და მე-
 უთვე დამსადებელი ხეხი, ღთა თესა ქრისტე, რამდითა მოკვეთ-
 ხეტარკო იგი ბორველი, ხუყს შიდი ურხეთთა წარწემდელი, და მო-
 ველი წარმართისა ორსევე სთველსა ცხოვრებისსა და აღმრულე-

ბას უთვლის კუთვალისს. ამისთვის მისთავებდნენ მისძის და ივედ და თარუდ მინდობდნენ ხსენებ ვეყო დათუ დიდურელის ამ წინასწარმეტყველთა ძირთავის აღმოცენებულის და მთავის რტოდ კარდ-მოთქნადის, დათუ აღმარქათ დამარქებულის და დათუ წყვით კვარტეინასხის, ნარველთავსვე წყვით საქართველის მეფედ განკუთვლის და აწ სსიუთვეუდეს ცათ შინ სულ ბრწყინვლად მანათიქდას, ასიან, დეათიან, სოლომთიან, მანვრ(ა)ტოანის, მხვ-ახვ-ვან, ქველ-დადებულის მეფის, მტრანის შ ა ჳ ნ ა ე უ ა ზ ი ა, რომელი მეუბდა ქართველთა და ვათა ღიქდას, კდით დამწერობელ ექმნა ღიხი ამერსდა, სმთავე სსიუთას აფხასდა, ვადრე მავს ზღვად-მდე. ვახენათ ამ მღვლის მეფის მიერ აღმობწყინებულა და განმანთილქედი უთვლათ მიღამთ, უწორად ქვეყნად სსიუდ-განწენილი, და მისი მარშით მეფე; მტრანა ა რ ს ი დ, რომელი ასი უხილავთ და ხილულთ მტერთა კადათებრ დამტყელი ანათე შერდულთ, ანამედ ძღვთა ვვარანთა და სთინას მღვანად ეტგურად წინებულა ქრისტეს სტრატელატა კდო, ვუღან სთქმულა დათის, რომელს იტყვის: „ვბოვე ვდი გუღათდა სკითა“, რომელმან მიწვესულეთ თავა თვას მტრანისი სწართა მეფე მეფასად და გაეს ცხოვრბით და მტრით სწორბით მისთა, ვუღად ვთქვეთ და მისვე ნარველ კრქეიულის მეფას, სვანტრა მეუბის და ტახტა კვარტეინასი შესაფერი იღეთ-მსლეველი, მტრთა ვუღებან სწ-წყით შამაქწუნებულა, ღამა ღამთა, კმართავს უგმარესი, მეფე ქართველთა, სრულად ერხის სმასლად, უსლანთ და ქორმხან იუღანბეგი, ვირამქას და ადლათის მქანავა კ ა ი რ გ ა, კმობილი მეორე მანავსის, რომელმან მიწვესულ ქმს ძღვთა და სიმქითა თავა თვას სსიუთამდე, ვათრც ვახტანგ კურგას(ა)და, რომელი ადენრულა მერ მტრანისთა კვით მითა მიწმულა უთვით.

აწ სხვის ვაწეთ ძან მსეუ მეფას და მოძვით ამ მეფეთა უმწველესი, რომელი თეს საქითა სრულა, კახსრახვით მღვანთ. მომვლათ სქითა სიამწყინთ წინსწარ მიქმულა, თავა იუღანსო-ფითა, მსგობა; უხე და თავ-მღანდა, მათლად კახმეველი და კარდევქვლად მასამთლუ, სრულად ერხის მღვანბეგი, მტრანა დ ე ე ა ნ, და და მისი ქართველთა მეფე; სრულად ერხის სმასლად

რო, თანრობის და აღიარების იდეალთაგან, მუხუ. ზატრანია სოხ-
 რთ, რომელი იყო დასაბამი უფლის სიკეთის და აღზრდილი კელ-
 მწაიკეთის ქვევითა, ბრძოლათა შიგან გუფარულად შეტკავებულა, მზა-
 ვად კუეთა რაზმთა შემაძსწუნებულა და მტკბელი სხულის და შე-
 თმბრბის. აწ ხუენ ღათის ერთ არსების და სემ ხათლად ცნობი-
 ლის, მამის, ძას და სულის წმანდის გულ-მხურვლად და შეშმა-
 რატად მდიდრებლმან და თაუენის მტკმელმან უბაწოდ მშობულის
 ძისა ღათის, მარადის ქაღწყულის მანამის მითისუტან და მინდო-
 ბილმან, წილ კლამილთა მათა ქვევითა მანა ქართლისათა, მუეო-
 დრქიხადმან, უფლის და მუეფის ხუენისა იესოს ქმარტკეს კვართს
 და სვეტის ღათი აღმარებულს და მართის აღმომდინარეს ზუ-
 დან აღმებულის დუდა ქლქის მანა მტკეთის, სომტბიქული კათა-
 ლიკე კელესის, მტკებლმან, ძას იქმან ზარგულ სხუებულის მუეფის
 ზატრანის მანაზობისმან და მძისწულმან მუეფის არბილის და მუეფის
 გიორგისმან, იქმან კრხის მდივანბეგის ჯუენისმან და მშამან მუ-
 ფის ხასროვისმან, საქართველის გამგებლმან, ბატონის-მვილმან,
 ზატრანის უახტახტა და თან-მუნხედრემან ხუენმან, ზურქუთ მუ-
 ფისა ასულმან, დედოფალი დედოფალმან, ზატრანის ორსუდას,
 ნებთა, გახტებთა და წადილთა ხუენთა, თანზრახვითა და შეწვე-
 ხითა ქართლის და კხეთისა და სმტკეს(ა)თაბავთს მკურთხეველს(სი)
 მტკეთის ზარისხსა ზედა მდგამელის და სსქედ მშურბულის ძისა*)
 ხუენის ზატრანტკის, ზატრანის დამკურთხეთა, უფლის სიკეთის
 მქანსებლის, მანურთაღ-მთასმარუნის ძმას ხუენის, ბატონისმუელის,
 ბატონის თსესითა, უფლის სმდიოთ-სმტხედრო მხუობით აღსკვის
 ძისა ხუენის, ბატონისმუელის ბატონის სვიმონისათა, ზარმთის და
 სხუარეული ძისა ხუენის ბატონისმუელის ბატონის ბატონისათა, ვი-
 გულეთ და ვიგულისმთადებეთა, წყლთა ვუკით და მთუბაქეთ დიდ-
 კარ თავდას, დიდებულს და წარჩინებულს, კრთკულს და მინჩ-
 დოს, ხვამადთა**) ხუენთა შემხხუთ, თანა შეზდილს და გაზდალს,
 მრავადიერად და უცხო სხუდ თავდადებთა ხმსხხურის, მუენსდეთა

*) დედანში სწერთა: ძისა.
 **) დედანში სწერთა: შვაშიადთა.

ჩვენთა მბრძოლად თავდადებულსა, განსიდაგრებისა და დიდებისა ჩუენისათვის მომჭირნესა, ძად-მწყისა აბაძაძეს მატონს ვახუშტის მიჯნათხოვეთ მეუღლედ და თან-მეცხედრედ ასული ჩვენა სუსურველი. ქრისტეს სარწმუნოებაზედ*) აღზრდილი, შხალ ტამბაქმისაჲთ თავად-მეუღლესა, მისთა სხავთა მიმგზავსებით ხათველ მომთხოვნილი, თვარის მადარყედ მქნელი, სახუთმეტ დღისა მისევე სხით ტყვილი, უგბრად სავედ სხვა-დაუდებელად, თვით სხეობითა მკაცლითა, ხათველი თვალთა ჩვენთა და სისარული***) გახეყათა ჩვენთა, მატონს-მკადამა ანუკა. აკურთხეს დინ მეუღლად ამათი, ვითარცა ანამ და სარა, ის(ა)კ და რებეკა, ავამ და რაქელ, აკამ და ანა, რაქონა და ულისებედ და დავით მისა თვისი, რომელსა აღუთქვა ხყოთისა მუცლის მისისთა დამს სუდართა მისთა, ვინ თუ იდექს ქსტუმრს უთვლი ჩვენი იესო ქრისტე ვახსი ცადიდ-ასი მექორწინეთა და აკურთხნა, ეგრეთ აკურთხევით თვაქს ძენი და მის ძენ(ი) და თვის-ტომნა ამათი, რომელსა იტყვიით, და ვით ხე დახერგულა თანა წარსიდიხელსა წყადთას, რომელსა კამისდის ხყოთა მისა ვამს თვისს და ფერტელნი მისნი არა დასვევებს და ყოველი, რაცა ვინ წარემართოსთა სიძარლით, ვითარცა თინივი აღუვანეს და, ვითარცა ხაძვი ღიბანისხა, განმრავლდეს დახერგულნი, სხელს მისა უღელისთა უვაკოდან და აკურთხეს ევარტონი წელაწადთა ამათთა სიტკობითა და ველნი მათი აღიქსეს სიძინითა. წარგვიტანებთ ზითვეთან, რომელსა მრავალთაგან მგირელსა მოვითხრათ: წარგვიმძღვრება წინა სერვადით შემუშობიანი მატონისხი ხატნი და ვარნი, მრავალ ხაწილი და სისწულთ-მოქმედნი, წაგნი სამღალთსნი ყოველითურ მოეგლებინი, ბერნი და მღვდელნი სიწმინდისა აზრადით, სამკაულნი და სუხვენი კაცთაგან მიუწდამდელნი აღრაცხვით, თავდაგარნი მუქთა მომთველები, მარკალიტნი უსსიოდლთნი, თქონა და ვერცხლთა აღუწკრებნი; სიწმინთა წარგამხი, სტავრა და სხელთა ქრით ნემსურნი ქსოვიდნი ხატაკეთ-მისა და მხველნი ხდომურთ და მკადანი თავადთა და ახსიერთათა სარანგთურ; სუდრის აზრადი: მცხობურის ხატი მურასა თქრითა მამკადიდა თორმეტის მატონისნი: აკურ-

*) დედანში სწერთა: სარწმუნოებაზედ.

**) დედანში სწერთა: სიხული.

დით; ათის მატარების ბედნიერების დაღით, თითქმის ხომბ-
ბურის ფარეხით, თანმხედ ათი ხომბის მარჯალიტათა და ვერ-
ცხდის ბუდით შექცობილი; ძედი ქეშმირთა მატარა მურასად მო-
ქედელი ცხრის ხომბის მარჯალიტათა, შუადის ატეხდათ, თხის
ხომბურის ფარეხათ; ყოველ წმინდის ხეტი მურასად მოქედელი
ქეხის ატეხდათ; ქეხის ხომბურის ფარეხათა, ხომბის ხომბის
მარჯალიტათა; წმინდის მარხის ხეტი მურასად მოქედელი ქეხის
ატეხდათ; ქეხის ხომბურის ფარეხათ; თხის ხომბის მარჯა-
ლიტათა; ხომბის ვერა მურასად მოქედელი თითქმის ხომბის
მარჯალიტათა, თურამეტის ატეხდათ, თურამეტის ზურმუხტათა;
ვერცხლით მოქედელი ხომბისა მატარა ვერა, თურამეტის ხომ-
ბის მარჯალიტათა, ხეთის სეაღხათა; მურასად თანმხედური ვერა
თანმხედის ზურმუხტითა, თვეხის ებადის თანმხედური მოქედელი;
თანმეტ სეაღხათ ხეტი ერთა; ვადევე თანმხედური ხეტი ერთა,
რუსული ამა მოქედელი ხომბის ხეტი ერთა; რუსული ამა მოქედელი
წმინდის ხედილახის ხეტი ერთა; ადვანდის ხეტი თანმეტ
სეაღხათ ერთა; წმინდის გურსამის ხეტი ერთა, მოქედელი მურა-
სად; ხომბისა ერთა; ვადევე ხომბის სტამბისა ერთა; ხომბისა
სტამბისა ერთა; ვადევე სტამბისა ერთა; დავათხა სტამბისა ერთა;
ვერცხლით მოქედელი მატარა დავათხა ერთა; სტამბის მიქედელი; დავ-
ათხა ერთა; ხომბის სტამბის სტამბის წიგნი ერთა, თვეხის თქრ-
ქსელით თანმხედით; ხედილახის სეაღხათ დავათხა ერთა; ს(ა)ერის წი-
გნისა ვადევე; ვადევე სეაღხათ ერთა, ვადევეთ დავათხელი ერთა; დავ-
ათხა მურასად ერთა; ვადევე ხედილახისა ერთა; ს(ა)მისა ერთა; ს-
თამბის ზედნა ერთა; ხომბის ხომბისა ერთა; ვადევე ერთა;
ხედილახის სეაღხათ ერთა; ვადევეთ დავათხელი და ვადევეთ თვეხ-
თხელით სეაღხათ სეაღხათ.

მარჯალიტის ქედი ერთა მურასად ხომბის მარჯალიტათა, ხ-
ვერცხლით მოქედელი; თ(ა)დელი ერთა ვადევე და მატარისა მურასად ხომ-
ბის მარჯალიტათა, მად ხედილახის ვადევე ზურ(მ)უხტი და ატეხ-
და მისის თქრის თითქმის; ხომბის მარჯალიტა ერთა ვადევე და
მატარისა, არის მარჯალიტა დავათხელი მარჯალიტ(ა) ხომბისა შუადი,
მად ვადევე ხომბის მარჯალიტა ხომბისა შუადი თვეხის თქრის

მურასს ფაქტობრივად, თანხის მურასს ვაგებთ; საყურა წყვილი ერთი, ორის უირმისხს ბადანძისხს დადითა, ორის ობღის მარგალიტათა, ორის ხიმ(ბ)ურის ფირუხათა, თაყასს მურასს ფაქტობრივად, მაგ სხედს უირმისხს იაკუნდი ოცდა ოქტესმეტე; სირ'ხა ერთი კარგი და მატე-ასხის ცხრას ოქროს ქუდიანთა, მაგ სხედს მატეისხის ზურმუხტი, შუადი უირმისხს, იაკუნდი ოცდა, ხომორ მარგალიტი ორმოცდა ცხრა-მეტე მისის მურასს ვაგებთ და თათრმუხთ მუქობილი; ეამხა მურასს ერთი, კარგი და მატეისხის; მრავლის ფერფისის თუფათა და მარგალიტათა მუქუფა; ჭიდა ერთი კარგი და მატეისხის, მაგ ზის უირმისხს იაკუნდი, ფრახ-ფასადნი ორა, უირმისხს დადი ბადანძისხს შუადი, მატეისხის ზურმუხტი ორის, უეთილი იაკუნდი ერთი, თავისის ორის ოქროს მურასს ვაგებთ, ორის მურ(ა)სს მტოთა, თავში უსხედს ორა ობღია მარგალიტი, ოქტესმეტე მატეისხის ზურმუხტი, თათრმუხტი უირმისხს იაკუნდი, სხვა მრავლს აუფლით და მარგალიტათა მუქუფა; კიდემ მურე ჭიდა ერთი, მაგ ზის სამი მატეისხის ობღია მარგალიტი, ოთხი უირმისხს იაკუნდი, ორმოცდა ოთხი ხომორა მარგალიტი მისის მტაყითა და ჭახუფათა; ეუფსანამი ერთი კარგი და მატეისხის, ზეთის-სეთის ოქროს ქუდიანთა, მაგ სხედს ფრახ-ფასადი, უირმისხს იაკუნდი ცხრა, ზურმუხტი ორა, ხიმ(ბ)ურა ფირუხა ცხრა, უირმისხს დადი სამი, ღურჯი იაკუნდი ორა, ხომორა მატეისხის მარგალიტი ორმოცდა ხვადმეტე მრავლის ოქროს ქუდიანთა და თათრითა, წურღის იაკუნდი და ფირუხათა და სიღსაღებთ და სიღსაღებთა მუქობილი; ეამხა ერთი კარგი და მატეისხის, მრავლის მატეისხის ავალითა, მარგალიტათა, ოქროს ქუდიანთა და სინსილითა მუქუფა; ღებანის წყვილი ერთი ოქროს, მრავლის მატეისხის ავალითა მუქუფა; მურასს ოქროს ეულ-ჭაჭვი ერთი, ვარდი ორის ორმოცდა ერთი, მაგ ზის უირმისხს იაკუნდი ორმოცდა ერთი, ზურმუხტი ორმოცდა ერთი, სხვის მრავლის იაკუნდი და მარგალიტათა მუქუფა, ამირან ოქროსი ერთი, კარგი და მატეისხის; მაგ სხედს დიდრფახა უირმისხს იაკუნდი, ოთხი დიდრფახა ზურმუხტი, ოთხი ხომორა მარგალიტი, თათრმუხტი სხვის იაკუნდი და ზურმუხტითა მუქუფა; კიდემ კარგი და მატეისხის ოქროს ეულ-ჭაჭვი; კიდემ ერთი მატეისხის მარგალი-

ციის უკალი(ს) ვაჭვი; ანის მარცვლი დიდრთვიანი მარცვლითა ახი
 აქროს ბირვი არმთვი; თმისტახი ზეტოხსინი მრავლის მარცვლი-
 ტითა და სმთავის აქროს მადეითა შემკობილი; ურდნადა წყვილი
 სანი, შავ ურუვის დიდრთვიანი მარცვლითა ახ სმთვი, თმისმარცვ-
 თქმსმეც აქროს ქერითა და ბირვითა, სხვას მრავლად ფერავისის
 თუფლითა შემკული; ზურანგის ახი გრვი და მარცვლისანი, არას მსხვი-
 ლა მარცვლითა მრავლი; შავ სხუდს მარცვლისანი ზურანგის აქროს
 ბუფლითა; თმსმეც ახრუქ ურმანა იკუნილი; თმისმეცა ზეტვილი,
 გრვი და მარცვლისანი, ათი ზემისანი, ურმანის ფერავისის თმის-
 ლის იკუნილი არა, ღურავის იკუნისა ერთი, ურმანის იკუნისა
 ერთი, ზურანგისა არა, ხამ(ბ)ურის ფერავისის ერთი, გრვის და
 მარცვლისის მარცვლითა ერთი; ამისზედ მოკვდილია მარცვლი
 ერთი; ვიდუმ სხვა აქროს მარცვლითა ერთი; სმთავის ფ-
 რმისანი აქროს მოკვდილი სმთავი ერთი; თვის აქროს მოკვ-
 დილის თკითა; მესისანს ფერის აქროსანი უფლითა ერთი; სმთავი
 აქროსანი ერთი; სმთავი აქროსანი ერთი; აქროს წითელი ერთი; აქ-
 როს მურის სმთავი ერთი; აქროს სმთავი თმის; აქროს ამის
 სმთავი ერთი, თვის უხის ურმანა იკუნილი ერთი; აქროს მო-
 კვდილია მურის სმთავი ერთი მისის მარცვლითა ბუფლითა, მარც-
 ვლითა სმთავი ერთი თვისანი აქროს მოკვდილის წმინთი, ბრ-
 დის აქროს მოკვდილის უმრავლის სმთავი ერთი, მისი ურ-
 ცხლის სმთავი; წყვილი ფილი ურცხლისა ერთი, თვისანი ურცხლის
 ხელმეცითა; სმთავი ხელმეცითა ურცხლისა ერთი; ხელმეცითა ურცხლის
 ერთი; დიდა სმთავი ურცხლის ზემისანი ერთი; აქროს მოკვდილი
 სმთავი ერთი; სმთავი სმთავი ერთი; სმთავის-ფერავისი ურცხლის გოდარი
 მოკვდილი ერთი; ღმრთი ღმრთული(ს) ცხრა; ღმრთული ღმრთი
 ცხრა; სმთავი მოკვდილი ცხრა. ახისი არადა: სმთავი ერთი, უ-
 დილი არა, ზურანგი ხელმეცითა სმთავი ერთი, მარცვლითა არა, ფერ-
 თა ღმრთის არა, მისი ღმრთის და სმთავის: თმის, თმთავი
 ერთი, ქმის ერთი; ურცხლის სმთავი დიდა ზემი ერთი, ხელმე-
 ცითა დიდა ერთი, სმთავი თმთავი ერთი, სმთავი ტმთავი ერთი,
 ქმთავი ერთი; ზურანგი და მისი ტმთავი: ზურანგი სმთავი ცხრა-ცხრა,
 ბურანგის ცხრა; მურანგი: ცხრა, ფერანგის მთავის (ცხრა), ზურანგის

დიდი ობოლი მატეოსანი მარგალიტის მარცვლი ცხრა, ბადახშნის უარშია ღაღის ერთი, გილახურა გულქანდა ვის თუღუთა მუ-
რასა ზურანგის დიდი ცხრა, კიდევ ოქროს თუღუთა მუშობილი
დიდა ორი ცხრა, კიდევ ერთი ოქროს ბუღთა, სამის მარგალიტი,
ერთის თურუნათ ცაკეთებული ზურანგის დიდა, ამთი ტოლი ფე-
რადის სდა ხარის ცხრა, დარა-ბანთის ცხრა, შუადამის ცხრა,
ახლეხა ფერადის დარაბანთის ცხრა, უარში(ზა)ს სამი, თეთრი ერთი,
ბრწყულ თუღუღის თურა ერთი, ასეურა ორი, ჩინი ერთი, მწვანე
ერთი, ფერადი დარაბის არხაღუხა თეთრი ერთი, ვირშია ორი,
ხარისჯი ორი; ხახბის უღა ერთი, ღუღა უუთხის თეთრი ერთი,
მწვანე ორი, იქნ არხაღუხის ჯამა ორი ცხრა; ფათანის მატეოსნის
ღაღანდასა სკულაჟუბი უარშიანის სამი მისის მატეოსნის და-
ღუბთა და სრუკუთა, უარშიანს მატეოსნის ებაკურის სკულაჟუ-
ერთი მისის დიღთა და ხრუკუბთა, კიდევ მატეოსნის გულახარის
უარსურის სკულაჟუ ერთი, მისის შუადის ოქროს დიღთა და ხრ-
კუთათა, კიდევ მატეოსნის მძიმეს ზურქუზ-ბანის სკულაჟუ ერთი,
დიღთა და ხრუკუბთა; კიდევ ფერადისა საქსოვის სკულაჟუ სამი,
უარშიანს ერთი, ხარისჯის ერთი, ასეურის ერთი; სკულადის ვა-
ძა ცხრა; ვის ასმანის დამას უეითღი და მატეოსანა ერთი, შუა-
ღის თურუნქარის გილახურის ოქროს დიღთა, მისის ოქროს ხრ-
კუბთა, წითუღის ასმანის საქსოვის ვაძა ერთი, ცხრის მარგალი-
ტის დიდრუკის დიღთა; ერთი ცხრის მარგალიტის დიღთა და
ხრუკუბთა; ასეურა იქუღის საქსოვის ვაძა ერთი, ჩადიღუღის(მც)
გილახურის დიღთა და ხრუკუბთა; უუთუღა ოქროქსოვილი ვაძა ერ-
თი გილახურის გულქანდას ოქროს დიღთა და ხრუკუბთა; ასმანის
საქსოვის ვაძა ერთი, გილახურის ჩადიღუღათა და
ხრუკუბთა; ხარისჯის თურა ასმანის საქსოვის ვაძა ერთი, გილახურ-
ის ჩადიღუღათა და ხრუკუბთა; ასეური საქსოვის ვაძა ერთი
გილახურის ჩადიღუღათა და ხრუკუბთა, უარშიანთა და მწვანითა;
საქსოვი ვაძა ერთი, შუადის მარგალიტის დიღთა და ხრუკუბთა;
კიდევ ასეურის იქუღის საქსოვის ვაძა ერთი, გილახურის ჩად-
იღუღათა და ხრუკუბთა; ფრანგის ატლანის ვაძა ჩადის თურა ერთი,

ორის არშათ, ცხრას წყვილად აქროს ხაფრასტომს და ხრავებომ; დარბაზობის კას ცხრა, სჰმი წითელა, სჰმი ასფერა, სჰმი შწვანე, მისის დადიას და ხრავებომ; ზარღუ-ხაქხის კას ხუთა, წითელა ორო, შწვანე ერთა, ყუთიელა ერთა, ასფერა ერთა, მისის ხად-ღუღათა და ხრავებომ; თუარის აუზდის დარბაზობის კაბ ერთა, ცხრას აქროს ფარუხაქხის დადიას და აქროს ხრავებომ; სჯღ ხაქხის კაბ ცხრა, წითელა ერთა, სარხხვის ორო, კაბის ყველა სჰმი, ასფერა ორო, ფარუხის ფერა ერთა, მისის დადიას და ხრავომ; სჯღ ფარხეულის ხრავს კაბ, ფერად-ფერადი ცხრა, წითელა სჰმი, ყუთიელა ორო, ფარუხის ფერა ორო, ასფერა ორო გაღისს ზადღუღათა და ხრავომ; ფერდის დარბაზ კაბ ცხრა, ბროწეუდ ყუთიელის ფერა ორო, ყუთიელა სჰმი, ფანტრა სჰმი, თუარა ერთა მისის დადებომ და ხრავებომ; კადვეუ სჰმი დარბაზ კაბ ხაქხისს თუარა ერთა, ყუთიელა ერთა, ხარხხვა ერთა, აქხ კაბის ჯუშადი ყუთის ცხრა და სჰმი; წელ-სკადის: წელ-სკადისს მურასღ ზატოასხა დახა ერთა ზატოასხა თვადებომ, კრადასხა მარხხის ორო, ერთა ხუთის აქროს ბარკათა, ქარვის ერთა, გაშ-რას ერთა, სხვა ფერადი ხუთა, კადვეუ სხვა ზატარა ჯუქუ-დახს აქროსი ერთა კარვა და ზატოასხა; მისიე აქროს ქაბრა ერთა, სარტყელა ასმხისს ერთა კარვა და ზატოასხა, ბუთა-დარს ასფერა, ყუთიელა მურას ზატოასხა; სარტყელა ერთა თუარა, მისიე მურას სარტყელა ორო, მურასს ყუთიელა სარტყელა ერთა; მუშტა შდია, უხბის ფერა ზატოასხა ერთა, კადვეუ ზატოასხა მუშტა შდია ერთა, თუარა მუშტა შდია ერთა, აქხ ჯაბი სარტყელის ცხრა; აქრო-შველი ქსოვილი წმინდა კუდისხთვა ერთა, თუარა ჯარბა სკერა სჰმი, დობის ორო, ფერდისს ხაქხის ორო, ხა-ღასღ სკერა და ზატოასხა; ქათობა ერთა, კარვა ზატოასხისს სია-სამურთ დიუწვად; ქათობი ასმხისს ყუთიელა დობისს ერთა, კარვა და ზატოასხისს სიასამურთ დიუწვად; აუზდის ასფერას კარვისს და ზატოასხისს ხაქხისს ქათობი კურდღლით დახეწადი, კადვეუ კარ-მახის ხრავს ქათობი კურდღლით დახეწადი; ტყვა ერთა მარვა-ღატისს დიდის ასიას, მრავლის ათხისს ხამორის მარვაღატათა, კარბისს ფარხეუდს ატფასსე სკერა, კარვისს ზატოასხისს სიასამურთ

საქართველოს სამეცნიერო

დაბეჭდავდა, ოთხის წყვილის საქრის შერასის ქერთუბლითა, შიკ
 სეკდს ოთხი უარმაზა ავუხდი, ოთხის ნიამბურას ფირუზა, სხუ
 მრავლას აკუხდომ და ფირუზითა შექუდა, მარჯავლიტას ფიქ
 ბათა, საქრას სინსილეგათა, საქრას ქსაველას ზახრუბათა; ვაღვე
 ტუჯო ერთი უუთიელის ისინის დაბის, მარჯავლიტის სასამურთა და
 ბეჭვიდა, სამის წყვილის სამარას მარჯავლიტას ქერთუბლებათა,
 საქრას ქსაველის ზახრუბათა და საქრას სინსილეგათა; თუთრა
 ანინის დისის ტუჯო ხახამურთა დაბეჭვიდა, სამი წყვილი ქერთუბ
 ლებთა, საქრას ხინსილეგათა, საქრას ქსაველას ზახრუბათა; ფრან
 გას მძიმე უარმაზას ხარს ტუჯო სასამურთა დაბეჭვიდა, სამი
 წყვილის მარჯავლიტათა, საქრას ხინსილეგათა, საქრას-ქსაველას
 ზახრუბათა; ვაღვე წითელის ფრანგის ატლასი, ზარბობის ტუჯო
 სასამურთა დაბეჭვიდა, მისის ქერთუბლებათა და საქრას-ქსაველას
 ზახრუბათა; თუთრის ქამხის ტუჯო ერთი, კურდღლთა დაბეჭვიდა
 მისის ქერთუბლებათა და საქრას ქსაველას ზახრუბათა(სი); ხარობა
 ქამხის ტუჯო კურდღლთა დაბეჭვიდა ერთი მისის ქერთუბლებათა,
 საქრას ქსაველის ზახრუბათა; წითელი ხარის ტუჯო ერთი კურდ
 ღლთა დაბეჭვიდა მისის ქერთუბლებათა, საქრას ქსაველას ზახრუ
 ბათა; ყუათელი ხარის ტუჯო ერთი; კურდღლთა დაბეჭვიდა მისის
 ქერთუბლებათა, საქრას ქსაველას ზახრუბათა; ცის ფერა ხარის
 ტუჯო ერთი, არმათა კურთღლთა(სი) დაბეჭვიდა მისის ქერთუბლებ
 თა და საქრას-ქსაველას ზახრუბათა; აქუზის ახეგრის ხეჭსავის
 ტუჯო ერთი, ზარღლთა დაბეჭვიდა, მისის ქერთუბლებათა და საქრას
 ქსაველას ზახრუბათა; დიდი ნიშადის ხეჭსავის ტუჯო ერთი,
 ზარღლთა დაბეჭვიდა, მისის ქერთუბლებათა და საქრას ქსაველას
 ზახრუბათა, ვაღვე ახეგრის ხეჭსავის ტუჯო ერთი, ზარღლთა
 დაბეჭვიდა მისის ქერთუბლებათა და საქრას-ქსაველას ზახრუბათა;
 ხელსხდ ხაკურს და მარჯავლიტის ტუჯო-ერთი ერთი, სასამურთა დაბეჭ
 ვიდა; მისის მარჯავლიტის(სი) ქერთუბლებათა, საქრას სინსილეგათა,
 საქრას ქსაველის ზახრუბათა; ვაღვე ერთი დიბის ტუჯო-ერთი კურ
 დღლთა დაბეჭვიდა, მისის ქერთუბლებათა და საქრას-ქსაველას ზახ
 რუბათა, ესე უთუელი სამის ცხრას ხაკურისა საქრას-ქსაველის და
 რასი ბოხლებათა; ცხრა ხელსხდ ხაკურს წუდა, სამი ხელსხდ ხაკურს

მშის კქხი, კადკ სხუ ფურადი მშია არი; წყუდი ხქმა წითე-
 ლი და თუარი; გამდელი ერთი და ზატოასნის თავის თვალი და
 მარკალიტის სამკუდილია, კარკითა და ზატოასნის მარკალიტის სუ-
 ბურითა; ცხრა აქრას ღილითა; სმის ზატოასნის ტყავითა, ერთი
 დაბისა სისამურით დაბეწვილი, არი აუზდის ხქსავის, ერთი კურ-
 დღლით დაბეწვილი; ერთი კურნით დაბეწვილი, მისის თორმეტის
 ხელის აქრო-ქსოვილისა; კანა სკუელითა, აქრო-ქსოვილის სარტყელ-
 ბითა, სმის აქრო-ქსოვილის კურდღლით დაბეწვილის ქათიბითა
 და ტყავ-კაბითა, მისის უავლის რივის ტანისმოსითა; ზირისფარკში
 კარკი და ზატოასნი ერთი, მისის რივის სამკუდილია; აუზდისა ხქ-
 სოვის ტყავი არი, კურნითა და კურდღლით დაბეწვილი, არის აქრო-
 ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა, ცხრის ხელის აქრო-ქსოვი-
 ლის კანა-სკუელითა, სარტყელითა, მისის უავლის რივის ტანისმოს-
 ითა; შედამსკე მხლებელი არი, თითო არის ქსოვილის ტყავები-
 თა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი, ერთი კურნით დაბეწვილი, არი
 აქრას ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა, ცხრის ხელის აქრო-
 ქსოვილის კაბითა და სკუელითა, სარტყელითა და მისის უავლის რი-
 ვის ტანისმოსითა; აგრევე შორე შედამსკე არის აქრას ქსოვი-
 ლის ტყავითა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი, მუარე კურნით და-
 ბეწვილი, არის აქრო-ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა, ცხრის
 ხელის აქრო-ქსოვილის კანა-სკუელითა, მისის უავლის რივის ტა-
 ნისმოსითა; მთლარე ერთი, მხლებელი არის აქრას ქსოვილის
 ტყავითა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი, ერთი კურნით დაბეწვილი,
 არის აქრას ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-კაბითა და მისის უავ-
 ლის რივის ტანისმოსითა და ცხრის აქრო-ქსოვილის კანა-სკუელი-
 თა; კადკ სხუ ტყავანი მხლებელი არი კარკი და ზატოასნი,
 არის აქრო-ქსოვილის ტყავითა, ერთი კურდღლით დაბეწვილი,
 ერთი კურნით დაბეწვილი, არის აქრო-ქსოვილის ქათიბითა და ტყავ-
 კაბითა, ცხრა ხელის აქრო-ქსოვილის კანა-სკუელითა, სარტყელითა
 და უავლის მისის რივის ტანისმოსითა; სმი უმცროსი მხლებელი
 შედის ხელის აქრო-ქსოვილის კანა-სკუელითა და აქრო-ქსოვილის
 ქათიბითა და მისის რივითა და ტანისმოსითა, მისის სარტყელ-
 ბითა; გამდლის მუხლე ერთი, მისის შეფერებულის სმის ხელის

ტანისამოსითა და ქათობითა, ესე უფველი უფრას შედეგა მხლე-
ბელნი, მათ შთის შართებულის ქვეშ-საკებლითა, ქვეშ-საფენითა და
ზანდუკებითა, მათრამებითა, ტამბ-წუმწუმითა, სუფრითა, თასითა,
სურითა, უფვლის მისას რაგის სუფრის იარაღითა უფველად გაწყო-
ბით გარიგებულნი: საწოლის *) იარაღი: დიდი ქინძის თაქნაბადი
წუყელი ერთი; ოქრო-ბეჭდზე ხაკრა სუზანი ერთი; ცახს ერთი;
ხლასა დაფრი ერთი; ვერცხლას თელუთიანი ერთი; იარაღი თინი;
თახნა-ფეხი ექუსი; ჩინისა და ვენეტუკის თეფში და ჭამი, სურა,
სირხა, შივ უცხოდ სახე უვაილებათა მინა; ჩინის კეფა, იქნა ჭა-
მი ოზდა(ში) ხუთა. ვერცხლის იარაღი ერთი; ფაიშ-ბუხარი შაბაქა ერ-
თი, მისის ჭავრდელის თეშქაშითა და შავშითა, მისის საის წირან-
დაზითა; სკანრა ოთხი, ორი ხთანბანდისა და ერთი დიდი და ერთი
ზატარა სარკისა, ერთი დახატული; ვერცხლას ოქროთ დაფერული,
დაწმული ვიდელა ერთი; შირაზის მინა მრავალი; ვერცხლის დიდი
სურა; ერთი ზატარა ვერცხლის სურა; ერთი კიდევ ვერცხლის სურა;
ერთი თასი ოქროსა; თასი ვერცხლისა ხუთი; ფაილას ვერცხლის
ორი; სხაყურე დიდი ვერცხლისა ერთი; სხაყურე კიდევ ვერცხლისა
ერთი; თას-ყაშული ვერცხლისა ერთი; სამრადე ერთი; ვაფიხი ერთი;
სუფრა-ყაშული ვერცხლისა ერთი; სხაყურე დახა ოქროთ მოქცეული
ერთი; წირანდაზი კარგი თელათანის ერთი; ახტანი ერთი; ხლას-
ფეხი საისა ერთი; სბადენისა სურა ორა; აზარეუშა ვერცხლისა
ერთი; წინ-დასაფეხი წირანდაზი ერთი; ვერცხლის ფაილა შვიდი;
ვერცხლის ჭამი შვიდი; ვერცხლის ხლბაქა შვიდი; თეფში ვერც-
ხლისა ხუთი; სბადენისა ხამჩა ერთი; ავგარდახი ერთი; ბადა ერ-
თი; შავშა ხუთი; ხლბაქა ცხრა; ფაილა ცხრა; ხანხა ხუთი; ქამ-
ხური ჭამი ცხრა; ხლბაქა ცხრა; ფაილა ცხრა; მინა ცხრა; ვაფხის
დასტა ერთი; სადამაჟო კარგი, სრული და შტოთისანი, დამაჟის
ხაკედის წირანდაზი; ერთი ბუნბული ვუვას, სბირე კარგი და ბ-
ტოთისანი, ოქრო-ქსოვილის მძიმის ხაქსოვისა; ერთი დამაჟა ზატა-
თისანს ხაკედის; ერთი ზეწარი კარგის ელამქარის; ერთი დორი
კარგისა და შტოთისანს ოქრო-ქსოვილის; ერთი ბაღიში კარგისა და
ბატოთისანს ასმანის დამისა; სბირე ერთი კარგი ხაქსოვისა; ბადა-

*) დღევანდის სწერითა: საწოლის.

შის საძირე ერთი; საბანი ხელახად ხავერი ვარჯი და მატოისანი ვრ-
თი; საბანი ვარჯის მატოისნის ისინის დიბის ერთი; საბანი ვარ-
ჯის დარაბობისა ირი; დეფრა თქრო-ქსოვილის ერთი; მფრამა
თაღთისის წყვილი ერთი; ფარდაგისა წყვილი ირი; თუღუბთანი
ვერცხლის ერთი; სხვა თუღუბთანი ირი; სავარუმას იარაღი ვარჯი
და სრული; თხზვა ტირმანისა წყვილი ირი; ხელის ირი; თაქნა-
ბილი ცალი სამი; ფიზოზი ვერცხლის ერთი; ფიღანი და ვაკუზი
ვერცხლის ერთი ზირანდაზითა; შამდამა ვერცხლის ერთი, თავის
ვერცხლის ზირანდაზითა და მყაშითა; სწილქმის ფიზოზი ირი;
ტაშტ-წუშქუმა ვერცხლის ერთი, სწილქმის ირი; ფიზოზი-სათ-
ბობი თუხვი ერთი; სუფრა და მატოისნის ხაქსოვის ერთი; ყვადამ-
ქრის ირი, სხვა ხათის ითხი; ხაქნაზი ერთი; მყაღი ირი; ნი-
სმდანი ერთი; სამხარეულას იარაღი; დიდა სპირსე ქუბი ერთი;
სხვა ქუბა სამი; ტაფა ერთი; თხვირა ერთი; უბი და ზარფუმი
შედი; თუფი სპირსეა ათი; ყაში იცი; სუფრა-ყაშუხი ერთი; თუშ-
ფადანვა ერთი; აჯვარდანი ერთი; ვარას ტაფა ერთი; მამფერი
ერთი; ხათრთი ერთი; სხარასის იარაღი; ქუბი ერთი, სამტკადი
ერთი; სტერა სამი, ჩახვლი ერთი, უკვილისეგრის მისის იარაღი-
თა; სხინდრის(სი) სრული და ვარჯი; ბეღური ცხენი ერთი; უხვიარი
მურასი თქროსი, ვარჯი და მატოისანი ერთი; თაქალით ხელახად
ხავერი ერთი; რახტი თქროსი, ვარჯი და მატოისანი ერთი; ბიღანი
ვერცხლის დეფრული ერთი; ზიდფუმი სისა ერთი სმარქათათი
შუქამაღითა და ყავლის მისის იარაღითა, სუღითა და სპირსე(ი)თა,
თქრო-ქსოვილის ზონრითა და მრავლის ხომარის მარგალიტითა;
მათირა ერთი მისის მოვამუღობითა, მისის იარაღი სუღის ტანი-
სამოსითა; ხახურანსშედი ბეჯან მერქიფ(ე)თ, სავსეღი ამირანს
მერქიფეთ, რუსშედი ვორგი მერქიფეთ, მათის შედარეულის
ტანისამოსითა; თუშღათ მათამაღი ბეჭუა, მისის შედარეულის
ორის სუღის ტანისამოსითა; მალარეთ ხუცისშედი დათუნა, მისის
შედარეულის ირი; კელის ტანისამოსითა; ფარეში ერთი იარაღი სუ-
ღის ტანისამოსითა; ზინდარი ერთი იარაღი სუღის ტანისამოსითა.
ვ ა ხ ტ ა ნ გ (ჩართულათ).

519. შხითვის წიგნი ქსნის ერისთავის დავითის ასულისა ვლენესი, რომელიც ცოლათ მიეცათ უზბამ ჯიხოსრო ავალიშვილისასუვის, დაწერილია გრაგნილ ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით, თავი აკლია, ქვემოთაც ზოგიერთი კიდევინი მოხვედრი აქვს, დაცული ქალაღის სიგე და განი არის 514 X 24 სანტ., ეს შხითვის წიგნი მივიღეთ თ-ის ზაქარია ერისთავისაგან.

1713, სექტემბრის 5.

. . . ის განება ღთისა თან. . . ტარებუდი. . . ს ხა
ყოფისა უქწინარესა და ვერცა ამა კელმწიფეთაგან მოუესად კსე-
ნებულმან, საქართველოს წარხინებულმან თაყადმან, ქვეყნისა მშერო-
ბელის, ვიდრე შაგ-ჯდუამდი მჭირავის, დიდისა [კვისრის] იუსტ-
კინიანეს მეფისაგან დიდად კულმოდგინებით სამაღლედ აღწევნიდ-
მან და გამდიდრებულ-გახდებულმან, ვიდრე აქამდე შემდგომთა
კელმწიფეთაგან მატე-საფარველ მოუკლებარმა, მისვე [ძლიერისა იუს-
ტკინიანეს] მეფისაგან ერისთავთ-ერისთავად კომბილმან, მოუესან და ვო-
ფადმან არა წერილისა მისა მსგავსად ქვემას ზედან შენებულმან, არა-
შედე კადესა ზედან დამყარებულისა სახლისა და საღაროს მქარნებულმან,
სახელისა და საკეთის ძებნებულმან, საქართველოს მეფეთა სიჭადვლ-
მან და უნაკლულამ საღმრთო-სამხედრო ქრევათა, ერისთავმან
ბატონმან და ვით, ძემან როსტომიძემან, სხატრულმან სიჭაბუ-
კით, უოფლითა სავაჟვანის სამხედროთა სწავლათა აღვებულმან
უფლარადსმა შანშემ, აესემ, გორგომ, რევაზს,
სადმრთო სწავლითა უნაკლულამ ქრისტეოფორემ ნებითა და
ბრძანებითა ღთისათა, ვაშენითა მსახლათა, მოუესად მოვი-
დებს ხსენებულისა დიდ-გვარ დიდებულის ესე ვითარისა და კელ-
მწიფეთაგან მოუესად დირს-ქმნილისა, რომელსა არა აკლავა
ნატევი კელმწიფეთაგან, რამეთუ თხროვი იყო კულმოდგინებით, ნა-
ტრონის ერახის დიე(ა)ნიეგის რევაზის მიერ შექმნილად გიორ-
გის ასული თინათინ. ესე იყო სიწმინდით, განებითა ღვთისადმა
აღტარებუდი, სულის წმინდისაგან გამარხველი, მისგანვე განმე-
ნებულ-განათლებული. ამა კელმწიფეთა მოუერობით გამდიდრე-
ბულს, რომელთა არა მოკლებია მატევი მირველათა და ამა შეფე-

თა და მეზატრანკუაგანცა, ზუშო-ქართლის თაყადს ა ვ ა ლ ა შ ი ა დ ს გ ი თ რ გ ი ს, ჯუარსანს, სადმერთო შეტუუელს, ქრისტეს საკეთარს მისხურს ნაიფლოზს, მეთარს, როსტომს, დაგვესიძს და მავათხავეთ იძის მათისა, უოვლისა სავაგატოს ზნებით აღსაყისს და სიკეთით უნაკლულად, ზარმშობს უ ზ ბ ა შ ი ს ქ ა ი ხ თ ს რ თ ს თ გ ი ს ახუდი ჩეხი სასურველი, აღწრდილი ქრისტეს სარწმუნოებაზედ, უოვლის შევიწერეთთ აღსავსე, უნაკლულად ბანთავანთა ქცევათა, მეორე მზე, მეორე შიოფარე, სინათლე თვალთა ჩვენთა, სინათლე გონებისა ჩვენისა, შატრთა ე ჯ ე ნ ე. აკურთხეს ღთსვენი გუბრუბის ქორწინება ამით, ვითარცა აკურთხნა ღთს აზრამ, სარა, ისა, რაბეკა(810), იაკობ, იოკიმ და ანა, ზ(ა)ქ(ა)რთა და ელისაბედ, აკურთხეს ღთს მართაღნი ესე, ჭურთთა სთისაგობისთა გურგუზისს უთს, სიტყუანი ამათნი უურად იმურეს უფაღმან, გულის გამ უთს დაღადებოსა მისთავის, მოხედნეს ღთს გამსა ღოცვისა ამათისსა.

აქ ესე რა წინამძღრობათა მისეუ ცხოველს-მოთველისა ჯარისათა, მზითვის უწინარეს მოგიძღვანეთ შატრთისნა, უოვლად განმაცხოველებელი ჯარი, ბურძულად მოჭრილი მთხარათ; კადეკ ჯარი ბურძულად მოჭრილი; შატრა [ტანი]ს სიტო, ძადზედ სორმეტ საუფლოდ მოჭრილი; სიტო სამებისა, რუსულად მოჭედილი; სიტო უოვლად წმინდისა დახატული; სიტო აღდგომისა დახატული, სიტო კადეკ უოვლად წმინდისა დახატული, ი. ვითარს ზარმანის ბუდეებითა და ზარმანის ფარდითა.

ქრისტეს საფლავის სახე სადაფით ჩასხმულია.

სამდთო წიგნებისაგან: სახარეთა, დაუთნი კელით ნაწერ(ი), ვერცხლის ბარკებითა; ვამხი ერთი კელით ნაწერი, შატრა ვამხი; სტამბისა ვამხი ერთი; უოვლად წმინდის სავედრებელი ერთი; წმინდის შარანს ცხორება ერთი, სარწმუნოება ერთი.

იუდეჟნი მავს ატლასზედ შიამედ სინმით ნაკერი.

ჟიდა შატრთისნა მურასად შექველი ერთის დიდის ღალით, გარემომო ოთხის იაკუნდით, ორის ზურმუხტით, სკარე ზირი ერთის დიდის ღურჯის იაკუნდით, ორის ღალით, ორის ზურმუხტით; ზეთით თელის ფეხი შეადის იაკუნდით, ოთხის ზურმუხტით,

გარეშეშა აშია წვრილის აგუნდით, შერთე შირი აშია წვრილის ნიშბურის ფირუხით.

თხი ტოტი სიმთცდა თრის ხომორის მარგალიტით, თრის დიდის მარგალიტით, თრის ღაღით, თქრის თითრამეშუბით(SiO), თრის შურასას ჟინჯილით, თხის აგუნდით, თხის ზურმუხტით, თრის კავით, შისის თომრით მარგალიტით, სინსილით და თქრის თითრამეშუბით.

საყური შატოსხნად შეშეული თრის შადსშხის, დიდრთანის ღაღით, თრის თბლის მარგალიტით, თხის შსხვილის მარგალიტით, ჟინჯილით შურასას, თრითცდა თხის ნიშბურის ფირუხით, სიმთცდა თორმეტის მარგალიტით, თხის კავით, გარეშეშა წვრილის აგუნდით, თრით.

უქლსაშა თხითცდა კქსის დიდრთანის მარგალიტით, ერთის დიდის ღურჯის აგუნდით, ხეთის ღაღით, ათის ზურმუხტით, ათის ფირუხით, თრითცდა თხეთმეტის დახურებადის აგუნდით, ახ კქსის თქრის ბირკით, შურასას ბოლოებით.

სირაზა შატოსხნა ერთის დიდის შადსშხის ღაღით, ერთის კიდევ აგუნდით, თრით ათის ზურმუხტით, ათის წვრილის აგუნდით, ცამეტის ხომორის მარგალიტით, შისის თქრის სინსილით, თრის კავით.

თამსატანება ხეთი სიმ-სიმ გოზგონანა, სემის ათისის შადის მარგალიტით, თრით თქქსმეტის თქრის შილით, სიმთცდა თორმეტის აგუნდით, სიმთცდა თორმეტის ზურმუხტით, შისის თქრის ქუდიანებით.

გუღის შირის ხამოსულება ათის ხეთისის მსხვილის მარგალიტით, თთხმეტის ზურმუხტით, თრით რუის აგუნდით, სემის ფირუხით, შისის თქრის ქუდიანებით(SiO).

შირის მარგალიტისა თრის ჟინჯილი, თხი კავი.

შურასას დილი შურასა ერთი.

თქრის ჟაჭვი შურასას აშბარხით, ხეთის დიდრთანის ზურმუხტით, რუის დიდრთანის აგუნდით, თქქსმეტის წვრილის აგუნდით, თრითცდა ცამეტის ნიშბურის ფირუხით, ერთის მსხვილის მარგალიტით.

საქართველოს სიმკვლევა

ბ. ს.

ბეჭდვით წითელის აკურნების ერთი; ღაღისა ერთი; ყუთლის აკურნების ერთი; ობლის მარჯალიტის ერთი; ზურმუხტის ორი, მოჭრილი ყორუხე(810) ერთი; ორი დიდოვანის ნიშპურის ფიორუ-სისა, იქნა თ.

საშარის-ფარუშის აარდისგან: ცოდორი ჭრეღის ხვედით ერთი, შინისხატა ერთი, სავარცხელა თევზის კიბლის დახატული ერთი. სავარცხელი მუშახელ მოჭრილი ოთხი; სავ(ა)რცხელი რქისა ერთი.

ზურვეე მიჭვრიტან ვერცხლის თევით მოჭრილი ა; მიჭვრიტან დიდი სადაფისა ერთი, მიჭვრიტან დიდი დახატული ერთი; სადაფი ვერცხლის თევით მოჭრილი თავის მოჭვდიდის თავსაბურავით; საფესვი ბროლისა აქროთ მოჭვდილი, ერთის მარკალიტით, მისის ზარბაზის ბახხით; სურმის ჩხინი აქროთ მოჭვდილი ერთის მსხვილის მარჯალიტით, ორი ვერცხლის ჩხინი, ერთი თმის საყოფი მათის ვერცხლის . . . ჩოფი ვერცხლისა, ჩიფი ვერცხლისა, საწერელი ვერცხლისა, მატარა თასი მისა, მკარტული კავისა [ერთი], ხალაქი ვერცხლისა, საბამე ვერცხლისა; მოჭრილი [საქ]ანძისთვე ხალასათ ხაკერი ორი დიდოვანის [მა]რკალიტის ქინძისთვით, ხალასათ ხაკერი სისურმი, სა...დიდილე ბროლისა ერთი; ზედ კარდასთვარებული ხალასად ხაკერი თახჩა-ფუში; ყუთი დახ(ა)ტული ერთი, თავისის ზანდუკით, ზედ კარდასთვ(ა)რებული ხალასათ.

ზურვეე თავსაგრაფი ხაკერი სირმით სამი, დეტუდილი შუკა-შით ერთი, სია სამი.

ზურვეე დეჩაქი თორმეტი მისის სსხაშუბლის ტაფით.
 ზურვეე ზერანტეპი ფერად-ფერადი თორმეტი მისის იუზდის დარაიბავთის ბოხხით.

ზურვეე არხალუხი ჩარინჯი დარისა ერთი, ხაკერი ხოხბის ყელი დარისა ერთი, ხაკერი უარშიზი დარისა ხაკერა ერთი, უდამ-ქრისა ერთი, საგულე სამი, იქნა ჭეშაღი შვიდი.

ზურვეე კაბა თუარი იუზდის ზარბაზის შიმი; კიდევ კაბა თუარი იუზდის ჩივინისა ერთი; მალ-ჩივინი ზარდლე ა, ჩაქსულა ერთი; სოსნისყერი ჩაქანი ზარდლე ერთი; ისფერი ჩაქანი ზარდლე ერთი;

წითელი ხაჩანი ერთი; უცთელი იუზდის ხაჩანი ერთი; ხარინჯი ხაჩანი ერთი; ზარდუ ფისტა დარბაყთი ერთი; ხაჩანი ისფურა ერთი; მწვანე ზარდუ დარბაყთი ერთი; თეთრა იუზდის დარბაყთი ერთი; ათას სარმის ქურთუბდათ, კლიტით და მარკალიტით მორთულია; თეთრი ანდაური ლაქური ზარდუ ერთი; ხარინჯა კილანის დარბაყთი ერთი; თასთახა დარბაყთი ერთი; ჩინო დარბაყთი, მისას ზარბაზის ბოხხით, ჭუმალი იქნა თქვესიტი.

აგრევე წყლისსარტყამა მისას ფარეხქრის აქროს დარბაყთი; კრიალესანი მარჯინის; კიდევ კრიალესანი დიდრავანის ქარვისა; კრიალესანი გიშრის, დიდრავანი და დიდრავან ქარვა-სარევი, ქარვის ჯვართ, სარმის ფიხებთა; კიდევ კრიალესანი ქარვისა; გიშრის კრიალესანი; ერთი კიდევ ქარვისა; ერთი კიდევ თეთრა კრიალესანი, ერთი თაკუთვას სარმის ფიხებთა; კიდევ შინის ერთი, მარკალიტის ვაზგონთა.

აგრევე კელსახოცა სარმით ხაკური ერთი; კიდევ სარმით ხაკური ერთი; ულაშქრისა ერთი; კიდევ ულაშქრისა ერთი; კიდევ თქრომკედით ხაკური ერთი; კიდევ ხაკური ერთი; იქნა ჭუმალი ქეშისა.

აგრევე სარტყელი თეთრი დარბაყთი ერთი; მწვანე თარმა-შალი ჩიგინი ერთი; თეთრა თარმა-შალი ერთი; ჩიგინი წითელი ქარმანი შალი ერთი; ხორცის ფერი თარმა-შალი ერთი; შავი თარმა-შალი ერთი; ბასმა სარტყელი ერთი; იქნა ჭუმალი შვიდა მისას ზარბაზის ბოხხით.

აგრევე ქათამი მძიმე იუზდის დარბაყთა, სახუთის ბეწვითა დარბაყთი; კიდევ იუზდის ხაქსოვის ქათამი წყროს ფერა, მისას სახუთის ბეწვით, მისას ზარბაზის ბოხხით.

აგრევე ტყავი ისმინის ქარხნის, დარბაყთად ქლოვიდა, შავის სისამურის ბეწვით, ერთას ჭუფთის მარკალიტის ქურთუბდათ, ორის დიდის მარკალიტით, შვიდასის მარკალიტის მარკალიტით; კიდევ შავის მძიმეს იუზდის ხაქსოვის ტყავი მისას სისამურის ბეწვით, ერთას ჭუფთის მარკალიტის ქურთუბდათ; ისმინის თეთრის დარბაყთი ტყავ-კურდღლით, მისას ქურთუბდათ; თეთრა მძიმე იუზდის ხაქსოვი კურდღლის ბეწვით და ქურთუბდათ, ფრანგულის ატ-

დასისა, კერძოდის ბეწვით და ქურთუბადით; უუთაული იეზდის ნაქსოვისა, კიდევ მისის სანჯათის ბეწვით და ქურთუბადით, თაუ-თავის ოქრომკედლის ზარნებით; კიდევ ხორცის თური იეზდის ნაქსოვისა, სანჯათის ბეწვით (და) ქურთუბადით, ერთის ცალხურის დიდის ბოხხით, აქნა ჯუმალი ტუავი შვიდი.

აგრევე ტალამა იეზდის ნაქსოვისა რისიური მისის ქურთუბადებით, მისის ზარბაზის ბოხხით.

აგრევე ჯორბუბი ხალსათ ხავერი დობისა და იეზდის ნაქსოვისა მისის წუღებით, ჯუმალი ცხრა.

აგრევე მაშაუბი კემუხტისა ოთხა.

აგრევე აბანოს აარაღისაგან: ქირმანული ხაღისა, სურხანი ერთა, აბანოს ზეკანგი ერთი, დარის ფუთა ერთი, ზირსახაღა ერთა, ქისა ორი, უადილა ელაშქრისა ერთი, თაჟსხვევი ორი, კელსახვევა ზარბაზის ჯუფთი ერთი, თეხსხვევა ჯუფთი ერთი, მათის დარის ბოხხით, ხაღართა ერთი, ტაშტი ერთი, თეხის ქვა მოჭედილი ერთი, ლეჩაქების ტაშტი ერთი, სარეცხის ტაშტი ერთი, სანახე დიდი ტაშტი ერთი, ალთაფა ერთი, ქუბა დიდი ერთი, თუხვი ერთი.

აგრევე სწოდას მოფენიდაბა: ორხოფა წუელი ერთი, ჯუჯიში წუელი ერთი, თაქნაბდი წუელი ერთი, ქუნთა ერთი, ქანა ერთი, სურხანი ერთი, დორა ხავერი ოქრომკედლით ერთა; ბუნრის აარაღი: თეცარი, ათაშქაში, შაშა.

დიდი ფარდა ერთი მძიმის იეზდის ზარბაზისა ქაბათ, ლანის სარხულით, თაჟათ, აღებით.

აგრევე სკიური ხათაბანდისა ერთი, ხვედით შუშისილი, ვერცხლით მოჭედილი დაფურილი ა; კიდევ უუთა ჩანრისა მისის ბოხხებით და წვრილდით.

აგრევე გარემურ წიგნისაგან: ვეფხის ტყაოსანი, ზიღისხანიანი ერთი, ირდუხტიანი ერთი.

განჯაფა ერთი, ხარდა ხათაბანდისა თეჯის კბილის კაცებით, ქ(ა)მათლით.

აგრევე სწოკელი სადაფქრისა ერთი, ვერცხლის თავით და გაწეობილობით.

აგრევე ქვეშეკებისგან: ღაზაკა, ქაშანის ჩივიანი შალყუთის სარჩულით, კიდევ ბუმბული ისფერის ზარბაზისა, ერთის უუთნის სარჩულით, ერთის ჭეფთის საქლეშის(sic) მათრასით, ქვემოურის ჯარდასაფარებელის ჭეფთითა, კიდევ ღარი იეზდის ნაქსოვისა, ზეწარი მისხლისა.

აგრევე ბაღში მწვანე იეზდის ნაქსოვისა უუთ, კიდევ ისფერი იეზდის ღარიბაზუთის ბაღში უუთ; უურის ბაღში იეზდის ნაქსოვისა ორი.

აგრევე საბანი ხორცის ფერა იეზდის ღარიბაზუთისა, კიდევ საბანი უუთღლის ღიღის ღარიბაზუთისა, წითლისა და ჩინის იეზდის ღარიბაზუთის აშაბით, კიდევ საბანი ფათანის უუთნისა, კიდევ საბანი ფათანის უუთნისა მათის ტუილგლის სარჩულეობით, მისის ქვეშ-საფუენის წითლის ღანდრის ხაღიხ-ფუჩით, წყუდლის მათრასით, ზედა-ჯარდასაფარებელის ფარდაკეობით(sic).

აგრევე ვერცხლის იარაღისგან: სასახლე ვერცხლისა ერთი, მისის მუაშით და ზარანღასით, ლიტრა წელის სასმელი ვერცხლისა ერთი, ტაშტი ვერცხლისა ერთი, ათათა ვერცხლისა ერთი მისის იეზდის ნაქსოვის მუკლზე ჯარდასაფარებულათ.

სურა ელმალადი ერთი ვერცხლისა, სურა ურთანი ვერცხლისა ერთი, ოქროს თასი ერთი, ვერცხლის ფიალა ორი, ვერცხლის თასი ორი, სამარადე ვერცხლისა ერთი, საეჩილე ვერცხლისა ერთი, კაფია ვერცხლისა ერთი, თუფში ვერცხლისა ერთი, სურა სწილენძისა ერთი, სამარადე სწილენძისა ერთი, იეზდის ჩაქანის ზარანღასით, იქნა უუდლას ვერცხლის იარაღის ჭუმადი ოქროს თასით ჩვიდმეტო.

აგრევე სუფრა უუთღლის იეზდის ზარლე ჩაქანისა წითლის ღარიბაზუთის აშით, ქაბით, სარჩულით; ბაბამათის ჩითის სუფრა დიდრახნი წყული ერთი; ურდუარის ჩითის სუფრა წყული ერთი, მათის ლახის სარჩულეობით, ჭუმადი სუფრისა ხუთი, ახტანა ერთი.

აგრევე ქარხის იარაღისგან: თუში ყაღა ცხრა, ხაღბაქი ცხრა, ბაშაბი ოთხ-ცხრა, აშის ჭამი კიდევ ცხრა, დიდა აშის ბაღა ერთი მისის აშაშულით, ყაბი ერთი, მისის ზარფუშით, კიდევ ყაბი ერთი მისის სარფუშით(sic), კიდევ ყაბი ერთი მისის ზარ-

ფუძითა, სუფრავაძუდითა; დიდი საძროხე ქვაბი ორი, საცხვრე ქვა-
ბი ორი, ქაფქაირი ერთი, აუგანადანი(SIC) ერთი, თუშფაღანგი ერთი,
შამიფურა ერთი, ზუდადგარი ერთი.

აგრევე ფისოზი სმალენძის ორი, მისის ზირანდაცხებით, ფი-
დანი ერთი, კაფუზი ერთი; ფანარი ერთი; მაშხალა ერთი, აქნა ჭუ-
შადი ნაჭკერი სამოცდა ათრმეტო.

აგრევე საცხენოს იარაღისაგან: ტუფუვაბა შავს ატლასზედ
მძიმედ სირმით ნაკერი, სავსე სიასაშურის ბეწვით, ქურთაუბადებით
და ზონრით.

ოქრომძეგდით შეკერილი ჩიგინი, კელსკლები ჭუნია.

თაკსადები ჭუნია მისის მძიმის მუყაიშის ფათითა, მისის და-
რანის ბახჩითა.

აგრევე საწვითარა სირმის აშით მისის ბახჩით.

ჩექმა ერთი, კელსკკერი მარაა ერთი.

აგრევე ზანდუკი ქაშახის წუელი ერთი, თავთავის ზედ-გარ-
დასაფარებელის ფარდაკებითა.

აგრევე და ცხენის იარაღი: უხაგარი ოხბეგური ვერცხლისა,
მუდანილი, ოქროთ დაფურადი; ვერცხლის რახტით, მისის ზანბაშის
აუფანდებითა, თაქალთა საიისა, ორთუვი წითლის სიასა, მძიმეთ ნა-
გერი.

აგრევე გამოგურტანებია გამდელი ზატოისანი, სამის ზატოისნის
ხატითა, მანდილითა, მარგალიტის საუბურითა, ჭაჭვითა, ცხრის
ოქროს დიდათ, ოქროს ბეჭდებითა, ერთის იახდის ნაქსავის ტუ-
ფითა, შავის სიასაშურის ბეწვითა; ვადევი მუღრის იუზდის ნაქსავის
ტუფით, ასმანის თუთრის დიბის ქათაბით, სინჯაფის ბეწვით, კიდევ
იუზდის ნაქსავის ქათბით, სინჯაფის ბეწვით, იუზდის სუთის ტა-
ლავით, კვერნის ბეწვით, ცხრის ზარბაზის განებით, ორის დიბის
სარტულთ, ერთი თინძა-შაღით, ხუთის კელის მოვებით და შურ-
დინებით, ხუთის ლუხაქებით; აგრევე ვერცხლის დიდის თანით,
სწილენძის სურათ.

აგრევე ქუეშავებისაგან ექუსის გაის სანით, ერთის ბუშინულთ,
ერთის ღორით, სამის გაის ბაღაშითა, ორის ქაშახის ზანდუკითა,
ოთხის მათრამითა, ხაღინქნითა, ჭუფიკებითა, ფარდაკებით. სწილენ-

ძის იარაღისაგან: ხუთის ქვაბით, ზედადგომით, თეფშებით, ჭამუბით, ფისოსით, სისხნოდით, ტაშტით, ავთაფით, თუჩგით, ტაფით.

აგრევე მხლებლითა ბიჭითა, ოსბეკურის უნაგით, ვერცხლის რახტითა, მისის იარაღით, იუზდის ხაქსოვის სიასამურის ბეწვის სავსით, ტყავ-კაბით, ორის საწვიშრით.

აგრევე აზნაურშვილის ფიცხელაურის ქალი ზატოასხნი, ორის ხატით, ოთხის კვლის ტახანსმოსით, იუზდის ხაქსოვის ქათობით (sic), სარტულით, ღუჩაქებით, დიდით, ბუჭდით, მისის ქვეშაგებით, ჩუქებით.

აგრევე ზირის-ფარეში ზატოასხნი მისის ორის ხატით, მძიმის იუზდის ხაქსოვის ტყავით, ტყავ-კაბით, ცხრის ოქროს დიდით, ზარბაზის ქათობით, ექუსის კვლის კაბით, ღუჩ(ა)ქებით, დიბის სარტულით, ქირმანის მადით, საწვიშრით, ორის საბნით, დამაქით, ბადიშებით, ხალიჩითა, ჭუჭუბითა, ფარდაგითა, ზანდუკითა, მაფრაშითა, ჩუქმითა, ჭამებითა, თუბშუბითა, ცხენის იარაღით.

აგრევე მთლარე ზატოასხნი ორის ხატითა, იუზდის ხაქსოვის ტყავითა, ტყავ-კაბითა, ქათობითა, საწვიშრითა, ცხრის ოქროს დიდითა, ექუსის კვლის კაბითა, მისის ფურადების ვერახებთ, დიბის სარტულითა, ქირმანის სარტულით, ღუჩაქებით, ზანდუკითა, მაფრაშითა, სარბით, ბადიშით, ღუჩებითა, ჭუჭუბითა, ფარდაგებითა, თუფშუბითა, ჭამებითა, ცხენის იარაღითა, ჩუქმითა და მაშითა.

აგრევე მუღამაჟე ზატოასხნი იუზდის ზარბაზის ტყავითა, ტყავ-კაბით, ქათობითა, ცხრის ოქროს დიდითა, ექუსის კვლის კაბითა, დიბის სარტულით, თარაშ-მადით, საბნებითა, ბადიშებითა, ლუკონითა, ზანდუკითა, მაფრაშითა, ჭამითა და თუფშუბითა, ჭუჭუბითა, ფარდაგითა, ცხენის იარაღითა, საწვიშრითა, ჩუქმითა და მაშითა.

აგრევე კადვე მსადებელი ტყავ-კაბითა, ქათობითა, ხუთის კვლის კაბითა, ვერახებთა, სარტულითა, ღუჩაქებითა, შ[აფ]რაშითა, ქვეშაგებთა, ჩუქმითა, მაშითა.

აგრევე გამთავებლანება მურიქიუეთ აზნაურშვილი [ფ]იცხელაურის ზაზა მათის ორფლის ხელის კაბითა და ტახანსმოსითა.

აგრევე კადვე აზნაურშვილი აბულაძე ვაიორცა.

აგრევე მათირი.

აგრევე გამაგვიტანება ფარუში ჩაქლადე შერმაზან, [კადე] ფარუში ტაკილური თამაზა.

აგრევე შხარეული ღუგასაშვილი.
ხააზა.

აგრევე ცხენის ჯაგა ცხრა მისის შეჯოცია.
სამეხრეო გამართულის მისის ტუთხას-დედით.
სადასხლასო ფური ცხრა მის დასხლასით.

ცხვარი ასი მისის მეცხვარითა.

ღარი ოცდა ათი მისის შეღარიითა.

ჩეხი შორჭმა, დიდება, უფო, სიცაცხლე [თქვენი]-
ვის მარადის უმურველია აზად, რომე [დაიმტვი]-
ცა ჩვენ შორის მათეურობისა სიტემა [საე]-
ურულის ქველი, რომე ღლეს ამს [შემდეგ თქვე]-
ნი ხართ ჩეხი ზურგი შეშვე და სქულმან წმნი
დამკიდრანს ურთა-ერთსა მისა, სთ[ნაკა და]
მხარულეს მათეულეული, სიურარული უც[ვალელი]
ურუნისმდე. იურთსა გვირგვინი დ'აისა სი. . .
ამათისა თვესა სეკადენბერსა ხეთს, ქმს უ ა.

520. არხა ჯაბიაშვილის ქიტესაირ და არხაზე მოწერილი ბაჟნება ირაკლი II-ისა, 19,2×16,6 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1772 იანვრის 10.

ქ. ღ'თხ ბუღნიერის კელმწიფის ჭირი მოსცეს ზეგვალელს ჯ ა ბ ი ა ს შ ვ ი ღ ს ქ ი ტ ე ს ა ს. დამკეტი წელიწადი დადისტანში ტუვეთ გახლდა, თქვენი ბძსიება რომ ქვეუანსხედ განეფისა, ტუვე-სათუის ახადობა კეპძანათ, გამოვწიე და თუშთ მოვრავა თუშეთ გა-ხლდათ, ჭინთიას ჯარი რომ შოვიდა, იმ ჯარს შოვევე; ჯარიდამ გამოვეზარე, მთელი თუშთ იციან, მამუკა სავინსაშვილმა, გიფი ფა-რუში-ხუცესმც იცის, თუშთ-მოვრავი(SIC) იმ ზამთარს ქალაქს წამოვიდა, აქ თქვენი ჭირის სისცვლიად შეაქნა, მე იმ საფეხულს ვარ მოსუდი.

ჩემი მოსვლის ორი-სამა წყაიწადს უწის ტყუობაში გვესმიადა: ბატონმა ტყუობა შერახსისთან უბანსა, იმ თარიღს აქეთ მოსული ტყუობა ათავსეფადნი იქნებანსა; ახლა იქვეის ბძახებით ტყუობათვის დადებელი წიგნი უიარბელს კიარცა უეიქანს აქვს, ის წიგნი აუთხვანეთ, აუ იმ წიგნის უკან არ ვიყო მოსული და ტყუილათ მოკახსენებდე, რა რატათც ღირსი ვიყო, გადამხდევინეთ. ცოლი და შვილი იქ გამაშვია, მე ამ ამბავზე მოვსულვარ, სუ დაგვარგამ, დ'თი გ'გემარჯვებს. იანერის ი, ქვს უ ა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო მსაჯულნი! ამ ან'ის ბატონის რამ მოახსენებია, ეს გამიხსენია, ეს რამ ტყუობიდან მოსულა, თუ თავისაც ბატონისან მოსულა და მასთან ხანი დაუყვია, თუ იმაც თავისაც ბატონის ემბა არ უნდადა, არ უნდა მოსულიყო, რადგანც მივიდა და მასთან ხანი დაყო, კვლარ წაუა. რომელიც ამისი ბატონი არის, მოწმით სპოთა უნდა უეოს, რომ იმასთან მოსულივოს და იმისი ემა აქნება, და თუ სპოთა ვერ უეოს და თავის ბატონისან არ მოსულა, ვისთანაც უნდა შივა. იანერის დ, ქვს უ ა. ორკალი.

521. წიგნი დიმიტრი ორბელიანისა, მიცემული თავის მამიდა თამარისთვის, 17X12,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედროულის ხელით. ნიშნებათ ნაბმარია თითო წერტილი.

1777, თებერვლის 24.

ქ. ესე წიგნი მოგართვი მე დ ი მ ი ტ რ ი ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ს ა თქვენს მამიდახემს თამარს, მამა-თქვენისგან და ბიძაკის თქვენისგან მხათვით კამოტანებულ(ი) აღიხანაშვილი და დინდარაშვილი გუვანდათ, მუც ასე დამომტყიცებია ნაპების ჩემის ბძახება. მოგვიართმევია ღონდარაშვილი და აღიხანაშვილი, მოდავა(SHC) არვის გუვანდექ, არც მე და არც ჩემი შვილები, დ'თნ დლეგრძელთაში(ი) გახმაროს. თებერვლის 24, ქვს უ ა. ე. დ ი მ ი ტ რ ი (ხართულათ).

522. არზა ხაღლ გურამიშვილისა და არზაზე მიწერილი მძანება ორკალი II-ისა, 21X12,7 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორ-

გვალა მზედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია ორ-
 ორი წერტილი.

1779, მარტის 2.

ქ. დან ბედნიერის კელმწიფის ტირა მისტკეს გუკამოს-
 შვილს ფაადს. უიხილბაშობას თრიადეთიდამ ტერ-უზანა ჭავ-
 ჭდას მამხეშმ მისუფია, ყოფიდა ჭავჭადას, არიბობას ჭავჭადე-
 ლები რომ აურლიან, ის ტერტერაც ჭავჭადელო თან მიქყოლია; მას
 უკან არბაბობა რომ კარდაკარდა და ჭავჭადელები თავაჩით ალაგს მო-
 სულან, ის ტერტერაც თან მიქყოლია. ბოყაწინის გალავანს რომ
 აკეთებდნენ, ამ ხნათ ჭავჭადელი საგურამოს შივიდნენ, ის ტერ-
 ტერაც ჭავჭადელებთან საგურამოს მისუფა, იქიდან რომ ჩამოსულან
 ჭავჭადას, ისეე თან ჩამოქყოლია. რომ კიდევ წახდა ავჭადა, ის
 ტერტერაც ავჭადელებთან თიანეთს მივიდა, რომ ამ ტერტერასშვი-
 ლი შამა ჩემს მასურათ ხდეობა, ტერტერა თიანეთის მივიდა. ამას
 წინათ ავჭადა რომ კიდევ აშენდა, ამ ტერტერას შვილამ თქუქს არხა
 მოგართოთ, გურამისშვილია ემად შეკადებოა. თქმი გებობებინათ,
 რადგან უიხილბაშობის ჩასუფი ხარ, გურამისშვილს ვეღარ გამოვარ-
 თმუეთა. ახლა ეს ტერტერასშვილი კიდევ მაჩივის, არ ვუქმობით.
 თქუქსგან ჩამოტები წყალობის თქმი კელში მიჭირავს. ამ კაცს მი-
 ბოძებთ, თუ გამომართმუეთ, ნება თქუქსია. მარტის 2, ქვის უ.ა.ზ.

ბოლოზე ექვსი ბეჭედი უხის. თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხეჩია ბიასება არის: როგორც მსჯულთ განუზუნათ, ეს ისე
 უნდა აღსრულდეს. ანრიდის იზ, ქვის უ.ა.ზ. ეროელი.

აზიანე აწერია:

ქ. მისის სიმადლისკან განწესებულხა მსჯულთ შუარეულები
 მოკასსენებთ, ბატონო განსუვან უშიკადასბაში: ამხუდ ერთი იას(ა)-
 უღი აჩინეთ, ამ არხას ხატრონი და ამისი მთადი(ეი) სამართადში
 მოიყვანას და აღაზარაკას. ანრიდის იზ, ქვის უ.ა.ზ.

523. მოხსენება ზაალ გურამიშვილისა ირაკლი მეორისადმი მისი
 ყმის მიქელის საჩივრის პასუხად, 20×10 სანტ., დაწერილია
 ქალაქდზე მორგვალა მზედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათად
 ნახმარია თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი.

1779, მაისის 24.

ქ. ღონ ბუნბურის კლდეში იმის ქირი მასტერს გურამის-
შვიდს წავადს. ჩემს უმას მიქელისშვილს თქვენთვის არწა-
მართმევი: „ბატონმა ჩემმა ერთი კარი წამართო“. კარის წართ-
მევის მიზეზი ეს არის: შემძლეული კაცი არის, დავკარგე და არა-
ერთი დამადგა, დედა მომიკრძა, რიგი იყო, რომ უნდა შემაკვია
რამ და არაფერი შემომწია; თუ აზნაურები იმის, მსახური უნდა
მხადდეს ამისი, და თუ მოყადნება, რაც სხუა მოყადნება კაცი შემსახუ-
რება, რატომ ესეც არ შემსახურება? ბატონათ არ მაკდეს და არა-
ფერს შემსახურება; კარის წართმევის მიზეზი ეს არის. მე და ეს
მიქელისშვილი ან თქვენს სამართალში, ან მსაჯულთ სამართალში
გვადანაკეთა, თუ აზნაურები იმის და ან აზადი კაცი, ამ რიგი სამ-
სახური დაიდას ჩემი, და თუ მოყადნება, მოყადნის სამსახური და-
დეს და, თუ ჩემი უმას არ არის, კელი ამაღებინეთ. მაისის კდ,
ქვს უ. მ. მ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძახება არის მიქელისშვილი! ამ არწით ბატონი შენი
რომ ასე გიჩივის, ამისი მოხსენებუდი თუ მართალი არის, ამას
კაის გზათ შეურიგდი, თორემ თუ სამართალში დაზარაკი მოცი-
დათ და სამართალში გაგამტყუნა, აუთ მოცივა. თითხვის დ, ქვს
უ. მ. მ. ერეკლე.

ამიხე აწერია:

ქ. უფალო მსაჯულნო! ესენა თქვენთან დაზარაკით და სამარ-
თლანის გზით ბატონ-უმობის სამსახურზე თქვენ ვაარბეთ. თუ-
ბერგდის ია, ქვს უ. მ. მ. ერეკლე.

524. სია კაკაბელთ ასაურელის კაცებისა და სიაზე მოწერილი ბძა-
ნება ერეკლე II-ისა, 28,4×14,7 სანტ., დაწერილია კალაღლზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია თითო წერტილი.

1779, თებერვლის 17.

- ბ ქ. კაკაბელი კაცი ასაურელი მოვიდა გორაშვილი, იქა
იმისი სახლისკაცი დაჯისეურან.
ა ქ. თოხთავაღში კაკაბელი ბერო.

საქართველოს სიძველენა

- ჰ ქ. რუისშირს ქემისიშვილი ზურაბა.
- ჰ ქ. შერეს ახალკაციშვილი.
- ჰ ქ. ახატულში ქემისიშვილი.
- ჰ ქ. თელავს შენაბდიშვილი.
- ჰ ქ. თელავს შექვაბუ.
- ჰ ქ. კანდოლის შკერიშვილი.
- ჰ ქ. შილდას შენაგჩე დაფთას.
- ჰ ქ. შილდას ხახარა.
- ჰ ქ. შილდას ტუჩაშვილი.
- ჰ ქ. უვარელში ციქუბასე.
- ჰ ქ. უვარელში გონა.
- ჰ ქ. კუხატანში ფერდულაშვილი კაკაბულთაგან ფიციით გემათანილი.
- ჰ ქ. ჭიკანში თქროშკელიშვილი.
- ჰ ქ. ცქელმინდარს ტანილას ჭირი.
- ჰ ქ. გურჯანში იდანასეილი.
- ჰ ქ. ვაჭირში ბერძენიშვილი ითარა.
- ჰ ქ. შირსანში აფუდიშვილი.
- ჰ ქ. საგარეჯოს იოსებ.
- ჰ ქ. ქალაქს სტეფანე მჭედელი.
- ჰ ქ. ცქელმინდარს კუხატაძე სვიმონა.

ჭ ა შ ი ე ლ .

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩუენა ბძახუბა არის, ვით ავადიშვილასი მერმე ამ კაკაბუთის კაცების ასურელად შენ დაკვიყენუბიხარ იასუელად. ახლავ უნდა წახვადე ამ სით, რომელსაც სოფელში ამ სის კაცნი კახეთში ესანჯლას, ახლავ უნდა აურო და კაკაბუთის უნდა მოიყვანო. თუ ვისმე ამ სის კაცთ თუ ვისმე ჩუენკან თქმა ქანდეს, ის კაცი ჩუენთან მოვიდეს და ილაზარაკოს და ვისაც არ ქანდეს, ახლავ უნდა აურო და მოიყვანო. ამ საქმესკდ თუ ბუკითად არ მოიქცე, იტლადე შენ გარდაჯანდუყინებთ, ფეებრელის იზ, ქვს უ.ა.ზ.

ქ. ესენი არც მამულსკდ დამდგარან, უმამულათ არიან კახეთში. რათ უნდა იუენენ? ალაკერდლის უმანი არიან და კაკაბულნი არიან,

უნდა აიკარნუნს ხსენებ და კაკაბეთს თავისავ შესამდგენთან მოვიდ-
ნენ. არქილი.

525. შეყრილობის წიგნი თუმანიშვილებისა, 44 X 11,5 სანტ.,
დაწერილია ქაღალდზე ნახსია შევდრულის ტყლით. ნიშნებათა ნა-
ხმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის წყმდგ. წიგნი
1779 წელზე უფრო ადრე უნდა იყოს დაწერილი. ამ წელს მარ-
ტო ბენანიშვილის გოგის დამტკიცება გკუთვინს.

1779, თიბათვის 10.

ქ. ნუბთა და შეწყენთა მდ'ათათა მამისა, მას და სულის
წმინდისათა, ესე ამიერთი უკუნისამდი ჟამთა და ხანთა მტკიცე და
შეუცვალადელი და სხილთვით განათხუებელი წიგნი და ზირი დაუ-
დევით ჩვენ თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი დ მ ა თ ი რ ა ნ და ჩუმა შეიღმა ბე-
ფანმა, ასე რამე მოვედით და თქვენ ჩემს განათხუეს მ ა ნ უ რ ა ნ ს-
შ ვ ი დ ს გ ა რ ვ ა ს მ ა ს შემოგუგარეთ, ასე რომ მანამდი ცოც-
ხალი ვიყოთ, შენ არ გაცევაართ, ჩვენს სსახლითა და უმითა და
მამუღით, თუ რამ გვაქვს ქონებითა და ამ ხართითა, რამ მანამდი
ცოცხალი ვიყოთ, არ მოვსიარდოთ და ჩვენს უკან ჩვენი მამუღი და
სსახლე და თუ რამ გვაქვს, ისიც სულ შენი იყოს. არა კაცი არ
გად(ა)გუბოდეს და ყვარდ ვინ მოგამდლოს. ვინცა და რამც გაცმა ამის
სღათ ხელი უოს, მასმც რისხეს თავად ღმერთი და ყოველი მისი
წმინდანი ხორციელი და უსარცონი. არის ამისი მამუქ თავად ღმერ-
თი და ყოველი მისი წმინდანი, კაცთაგან: თუმანაშვილი მღვანა
ბირთველი □, ქრისტეფანკუ+, სსახ+ და სსლმ(ა)ნა+ და ზანუა
იასეშვილი, ტურ-გრიქოლა+, შუ თვით(თ)ნ იფინანს დამაწერთა და
ყაბუდიც ვარ+. შუ ზანუა თუმანისშვილი ამის მოწამე+.

ქ. შუ თუმანისშვილს ბეჯანის შეიღს გოგის ამ კურთხეულის
ზანის ჩემისაგან და მამის ჩემისაგან მოცემუღის შეურილობის წიგნის
ყაბუდი მამც, ღ'თ სიცოცხლეც და სიყვდიდიც თქვენთან მამცეს.
თიბათუ. ი, ქვეს უ. მ. ზ. გ. ი. რ. გ. ი.

ამიანზე აწერთა:

შუ იასესშვილი ზანუა ამის მოწამე+.

526. არხა ხაალ გურამიშვილისა და არხაზე მიწერილი პრანანება დარეჯან დედოფლისა, 20,2X15 სანტ., დაწერილია ქალაღ-ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1781, მაისის 7.

ქ. ღთის ბედნაურის კელმწიფე-დედაფუდის ქარი შათი მწიწს გურამიშვილს ზაღას მოსცეს. მერე ამას მოვასხენიო: ასევე თქვენს ბრგუდს გაუჭინდებო; როგორათაც ბიღობით მე სიქმე მიჭინდეს. ხემა ხემწიფევე. მრავალჯერ შათის სიმადლეს შევეს თაკი ფაწვინე და არა მემევედა რა; ღამის ხემა სხღაღს-კატკემს სუღაღს-ხორცაღსთ ღამკარგონ. მე შომისხენებია, რომ გგენი მე არ მატოცხლებენ, მე თქვენის მწიფელებით, თქვენს საღარგულს ქვეშე გასღადი ვარ, აქვე თქვენს კარზედ კღვითა სუღს ამოვიბოთქმ და მე ხემა მამუღი, როღა იქნება, მოუღღავს არ გამიშვეს. ის მამუღი თქვენთვის ხახსთა ღადღევით, ხემა წაღა მამუღი ღთის თქვენ შამგამართთ და ამათ უსმართღოს ხურას აქნევიბით ხემთავისა და აწერთი კაცი უხინეთ თქვენა, რომ ხემის ემაღამ და მამუღიღამ სწორეთ წაღს აღღებღეს და, როგორღ სამოურათის რიგია, ისე აღღენიღეს, მოურავი ღაუგენეთ და ისე იმსახურეთ, ან ერთი გზა მამუღით რამე, ღთი შეღღებს გიღოცხლებს, მამუღელთ რამე. მაისის 7, ქვს უღთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ხემა ღთის წუღღობავ, შეღღა გიბრგვი ამ ზაღას და შათს ხახღის კატკის სამართაღი უსავეთ; ბატონი წამღის ღადღევას ანირების და სანიღური არ იქნება. თქვენზან ღადღ იმეღი მატკეს, რომ კარგად გასინიღავეთ და სამართაღს უსავით. ღადღ მადღობეღი ვიქნები, რომ ესენი გამუღღოთ. მაისის 7, ქვს უღთ. მერეღ წუღის და შუღთთიღ რად გაქვსთ, და მადღავ არი შათი გამუღღავთ დეღღადღი დარეჯანს.

527. სია გურამიანთ კმებისა, 21X16 სანტ., დაწერილია ქალაღ-ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1781, ივნისის 21.

ა. ქ. სააღ გურამიშვილის უმა ავტადას კომლი ათი, ერთი კომლი ახნაურშიელი და ერთი თიოლი ანჩაკვალ...

ბ. ქ. გურამიშვილის უზბაშის გიორგის უმა კომლი ბ.

ზ. ქ. გურამიშვილის უზბაშის გიორგის და ვიფრემის უმა კომლი ზ.

ე. ქ. გურამიშვილის მამუკას უმა კომლი ე.

ვ. ქ. მილახვარ ეთიელის გურამიშვილის დოდუხვარის უმა კომლი ვ.

ქ. ბატონს მდივნებს მოვასხსენებ დავით მდივნის, მათის უმაღლესობის შეფის ოქმის ძლით მოვასხსენებთ: გურამიანთ ამაზედ უნდა ეთხოვოდეს ხარჯი. ივნისის კა, ქქს უ ა თ | დავით.

528. განხიზვების წიგნი ახალ სოფლელების და კვარხითელნის დავის გამო წყალზე, 49 X 20,6 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1782, ეკებრისთვის 12.

ქ. ერთობით ახალსოფლელები და ერთობით კვარხითელები, სოფლის სარწყავს წყლის რუხედ დაზარაკობდეს: ამათ ძველათგან არი რუ ჭქინათ, ერთი მუშეე(?) რუ და მეორე ზედადუყუთას რუ, არის რუს წყალზე ახალსოფლელები კვარხელებს ამას ელამარაკობოდენ, რამ ორი წილი წყალი ჩვენ ახალსოფლელებმა უნდა წამოვიუყვანოთ და შესამედა წყალი თქვენ კვარხითელთ უნდა წამოვიუყვანოთ. კვარხითელები ამას უმასუხებდენ ახალსოფლელებთ, რამ ძველათგან ამ ორის რუს წყლიდამ ჩხევეარი ჩვენი ეთიელია და ჩხევეარი თქვენ ახალსოფლელებისათ. ჩვენ ბატონისშვილმან ვ ა ხ ტ ა ხ გ, ჩვენთან საქართველოს მსაჯულთ შერეულებების თანადანწრებით, ამითი ეს ზემო სჩივარი მოვისმინეთ, თუ(მ)ცა წყლის საქმეზე მეტნაკლებობაზე დაზარაკობდენ, მაგრამ ჩვენ ახლა ასე გაუსამარადეთ, რამ ამ ზემო-ხსენებულს ორს რუში რაც წყალი შემოვიდეს, იქიგ კვარხითის თავს სწორეთ შუა უნდა გაიუთოდეთ, ჩხევეარს წყალს თქვენ ახალ სოფლელები წამოვიუყვანეთ და ჩხევეარს წყალს თქვენ კვარხი-

თელნი წამოიყვანდეთ. ამისე მეტ-ნაკლებობით ერთმანერთზე წედის წამოყვანა არ იქნება და, როდესაც ამ თან რუს გაკეთება უნდოდეს, ასრეთვე სურთით უნდა გაკეთებდეთ და მერეუკაც ერთით უნდა დააჭერდეთ, და თუ ვისმე ამ ზემო-ხსენებულას ორის რუს წყაღზე მოღაპარაკე გაგინდესო, სამართლით თქვენ ორმა სოფელმა უნდა გასცნეთ ზასუხი და ამ წედის გამოისათ ერთმანერთმა შტაციც პირობის დადებით წერილი უნდა დასდოთ, რამ ცალოფილს წყაღზე: რომელმაც ნაკლებობა იხმაროს, კარდახადვევინოთ. ერთა ამისთანა განაჩენი თქვენ კვარსითელთათვის მოგვიცია და ერთა ამისთანა განაჩენი ახალ სოფელელთათვის მოგვიცია. იასუდო, ახსაურშეილო შიშურასშეილო, მოურათ ფიანან! როგორათაც ამ განაჩენისაში ეწეროს, ასე აღასრულე. ენკეჩისთუას იბ, ქვს უო. □ ბეჟდს აწერია: „ლომად იუდას ბაკეთად, ვაბტანგ ირაკლის ნაკეთად“.

529. ბძანება მეფის შინ გიორგისა ზაალ გურამიშვილის ყმების შესახებ, 20×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1782, სექტემბრის 17.

ქ. ბატონისშეილი გიორგი გიბძანეთ ალიხანაშვილო ბეჟანავე, იასუდო! შერე ზაალ გურამისშეილი და თავისი ყმება რომე ღაპარაკობდეს, გულაშეილი კოვიც დაასაღისათა უნდა იმყოფებოდეს და საქებაშეილი დათუა ხაბაზათ უნდა იმყოფებოდეს და ზადისაგან ამ თან ვაცხ თავისი სათხოვარა ანათურა არა ეთისაქება რა და, რომელიც საქვენთ გამოსადება შეხედებით და შეკწერვით მისის სიმაღლის ბატონისაგან, ის კი უნდა გამოიღოს და მორიგე მისცენ. ამას გარდა, ეს თავისა შებატანე ვურას გამოართმევს და სსენი, ვინცა ქუეჯანხ, რიგიანისა და სამართლიანის საქმით უნდა იმსახუროს და ასე რიგიანათ ამყოფოს. სეკდეშენის იბ, ქვს უო. [მეფის მე გიორგი].

530. განჩენება სარუსთველო დროშის შესახებ და მისთა სპათათვის კახეთის მეფის დავით მე-III-ისა, ანუ იმამ-ყული-ხანისა.

ამ განწყობისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს, რომელიც გადმოღებულა მღვდლის პეტრე ტაბლიჯის მიერ 1852 წელს და დაკრულია წერა-კითხვის საზოგადოების ხელნაწერში № 1557 (ნებრდი იუ—კ). მართლ-წერას ეტოვებთ ზენი დედნისას, თუმცა ნამდვილში არ შეიძლებოდა ყოფილიყოს ზ. სიტყვებში: „შამთუ“, „ანუ“, ასოს „უ“-ს უზის მახვილი, ჩვენ ვეზმარობთ, ვინაიდან მახვილიანი „უ“-ნი სტამბაში არ არის. ტაბლიჯის დღენი, როგორც მინაწერი უჩვენებს, გადმოწერილი ყოფილა რუსთველ ეპისკოპოსის ზოსიმეს ბრძანებით ვინმე მიხაილის მიერ.

1710, მარტის 3.

დროშისა და სხვათაჲს, რომელნი განუწყობიანთ მიწველათა შეფუთა უწინარეს ჩვენსა და აწ კუალად ჩვენსა ესრეთ დავაძტვიტეთ, რომელი ესე აღკვიწერით.

ამიერთგან ვ(ა)უწყეთ ძართა და მდგომბათა თავადთა, ასინაურათა, ეპისკოპოსთა, წინამძღუართა და გლეხთათვის, თუ რავდგინი თუქნი და თავადთა ძენი მიუბოძებინან დროშისა ქვესე და ანუ სხანი თვისნი დაუმორჩილებინან რუსთველთათვის ესე ვითარად: უკეთუ ასინისა დროშისა დიდი, ანუ მცირე, სდმროთა განა საქრთ, თავადი, ანუ მოყრავა და ერისთავი სხუას დროშისა ზედა მიუბიროს, ანუ ბატონსა, ანუ გიხთის ჯარსა შინა დეკობდეს, რადენ ძალ-უღვას, ბატონთან შესამინოს და ბატონებსა მამულის წარიმით განმეტოფოს და რუსთველთაგ ძლიერად სხათ თვისთა საგვემეკად მისარჩილას ამთგანი უმანი და სხუელთნი უოველნივე. ოდეს დროშისა მართუა ანუ რუსთველთა კლასქრება შეფუთა ბრძანონ, კარისა ჩვენისა მღვანნი და მოკვლენი ჯართა ანაწერს და რადენთათვის რიცხუს რუსთველთა მისტემდენ და რა გამგზავრდებოდენ რუსთველთა, უფლებს აქენ და ბრძანება ძველთაგანთა შეფუთა და ჩვენსა აგრევე ვბრძანებთ: შვიდ უღას შინა ერთგუის ჯარსა განთვლიდეს და ვასტვიან დაკვლდეს, კარსა სარუსთველად წაარამიდენ რუსთველთას მკვლენი და მარჩილას მისი ასსულნი გამართმიდენ, საკლებსა თავადსა ბატონს შესამუნდენ და შეფუთა აკვირინოს ანუ მამულისა, ანუ კერთხითა, ამისინა დროშის მტვიართველნი სარჩიას ჭაჭინაძენი უოფილაიქენ და ჩვენსა მათ-

ვე მივანდევით, ვგრეთ რომე, ადეს დრომა წასაყენან, ერთს ძლი-
ერსა და უმჯობესსა კეთილ-ცხენოსნსა კაცსა კვლთა შათაფაღვედენ
და სხენი ჭიჭინძენი გარე შემოუხვეოდენ ამსა შინა, გინა მშვი-
დობასა და, ადეს ადვილსა დასაყენან, ქეშიკი და მტველთა ამათ
მიანდენ დრომისა, ადესცა ხუთთა დროთა მტვერთა მსდენს და
ხატვეენი ქვეყანისი ეოფელივე დეთაების დრომის ყარას მოვებუდი-
საცან, ფახიეტი სხეენად და სარუსთველოდ ასწერდენ ჩვენსა მო-
კვლენი და რუსთაველის ძეგროშენი, და ერთად მუკერქიდი ცხოვარ-
სა, ზრახსა, ცხენსა, გინა რვაღთა, ანუ ვერცხლთა და აქროთა ეო-
ფელსავე ორად გაჭოფდენ, სახეარს დეთაების დრომისა და რუსთ-
ველს მარტობადენ, სახეარს ჩვენსი მოკვლენი წამადებდენ, ყითა
გვესმა რიგნი ძველთა მუფეთასი, ესრეთ ეოფილითენს და სახელთ-
ვანსა და მრავალჯერ ამ გამარჯვებულსა ხატოსს თეიმურაზსაც კე-
რეთ დაუმტკიცო და ჩვენსა კერვე დაუმტკიცეთ, და არა რა მოკ-
შალოთ, არამედ უმტერს დაუმტკიცეთ და რისხუა დროსა მძველთა
დაუდგენით, და წყაღობა და შეწყება ხატისა დეთაებისა და ზირისა
სუფელთსა დაუმტკიცებულთა დაუმტკიცეთ.

აწე დრომისა სარუსთველთა შინაწერნი თავადნი ესე არიან: თა-
ყაღნი ერისთავნი, ეპისკოპოსნი და ელეენი. შირველად ადგეს რეს-
თველი და ადიდოს დრომა ბრძანებთა ჩვენითა და სადაცა ვბრძნოთ,
ყითა თვისითა და სამოურათთა თვისითა მარტოფითა ჩვენსა სხა-
სოთა და ერთს ადგილს დაიუფნოს. ამას შემოუყაროს სამკვლელი
უჯარმო და ავადის-ძენი, აქადგანვე იორთა ზედა და სამ-გორთა ში-
ნა საბიძრის სახლნი, არავის შირნი, ძაგნა-კორანი და გურამის-
შვილნი და სერგის კუენი; მიერთაცან გარდაღმა კახეთანი, თანხეთანი,
ფშაენი და ჩქესურნი, ერწანი, ფაღელანი და მათ შინა მასხადენი
ახნაურნი და თავადნი, ჩამთაროს ჩოღაყაშვილნი, გილდამვილნი,
სამაყანონი, მავაშვილნი, ჭანდიერიშვილნი, ზემონი თელავნი და გა-
მოდმა რუსისშვილნი, შამაზ კალაურნი, კასის უბნის და ჭიშინას
შორაენი, საკვლათთა ხია უორჩის ძენი, მდივან-ბეგისა და თარხნის
სახლნი უმით და სახელოთ, კადმარა საჯინაშვილნი, ქუმისიშვილნი,
ზანკისის კეობა; ფშაველი და მარტობის კაცნი ართასა, იფლთასი და
გვერდის ძირნი, საბუვე, ვეძის კვეი, ენისელთა მოურაყის სახლნი,

ფორმაციის*) ენისუღით და უმით, ნადარიშვილნი უმით და სხულოთ დადოთ, ნეკრესელი ნეკრესის უმით, კოსტანტინეშვილნი შისის სხლით, გაყანი და ევარელი, სწინამძღვრო, ჭაურთ მთურავი სხულოთ და უმით. ესრეთ შემოკვანენ ღვთაების დროშის და ვითა ძველთა შეუთა ებრძანა, ანუ ჩვენ განიცდეთ, ამრიგად რუსთველთ მორჩილებენ და სიტუქას გაუგებებენ და მათს რჩევას და სმარობინარს და ჩვენის ჯარის რიცხს, თავადების რჩევით, რუსთველნი უძღვებოდენ ამა სმათ და ჯართა, რომელნი აწ დაჯიწკროთ.

ესენი არიან თავადნი, აზნაურნი, ეპისკოპოსნი, გლეხნი და წინამძღვარნი: ენისუღთ მთურავი, ენისლით უმით და სხლის-კაციც; ნადარიშვილი სხულოთ დადოთ, უმით და სხლის კაციც; ნეკრესელი ეპისკოპოსი უმით, სამწყსოთ; კოსტანტინეშვილი უმით, სხულოთ, სხლის-კაციც; შატავისშვილები სხლის კაციც; განუყოფით და უმით, სკელოთ; სვამილიშვილები განუყოფით, უმით, სხულოთ; ჭავჭავაძე(ე)ბი განუყოფით, შისის და ბარის უმით, სხულოთ, სხლის-კაციც; რუსისშვილები სხლის-კაციც, უმით და სკელოთ; კარის წინამძღვარი უვარელიც; ყარაღაშვილი უმით, სხულოთ, სხლის-კაციც; აბაღიშისშვილი უმით, სკელოთ; სალთხეცხი სხუკრელი უმით, სხულოთ, თუშით, სხლის-კაციც, ბემურისშვილნი უმით, სკელოთ; ბეტრიშვილნი მით, უმით და განუყოფით; ხაბაღიშისშვილები უმით, განუყოფით და სხლის-კაციც; ყარაღაშვილნი განუყოფით, უმით და სხლის-კაციც; ჩოღაყაშვილნი ერთობილად; სხლთ-სრულიშვილები, რაშქარისშვილები; თიანეთის მთურავი თიანეთით, ფშავით, კვეშურით(სი), სხლის-კაციც, უმით და სხულოთ; გიდაღაშვილები ერთობით, განუყოფით, უმით და სკელოთ; ხარჭაშვილი ეპისკოპოსი უმით, სამწყსოთ; ტარიელისშვილნი განუყოფით, უმით, სხლის კაციც; აზნაურისშვილნი სვიმონელი უმით, სხლის-კაციც; ერწინი კომლნი სრულიად და სხლისა შემძლე მეომარნი; ხამშიაშვილნი ერთობილნი, განუყოფით, უმით და სხულოთ, სხლის-კაციც; ტყვისშვილნი უმით, მით, განუყოფით და სკელოთ; გიგაურელნი(სი) ერთობით, უმით, სკელოთ და განუყოფით; მიწობლიძენი სხულოთ, სხლის-კაციც და განუყოფით; გარაყანიძენი განუყოფით, უმით და სკელოთ; გურამი-

*) ღვდანიში სწერია: ჯორჯაბენი.

შვიდნი ერთობიანი უმან, თავიან განყოფიანად; ჭვარის წინამძღვარნი; ზედასის წინამძღვარი; დაუჭამიაშვილი; ავალიშვილი სხლისკაცით, საუბით, საკვლით; სამებელი ეპისკოპოსი, სამებით, საემით, სამწყსით; ჯანდიურიშვილი ქისტურით, გრწით, სამთავრით; საგონაშვილი განყოფით, უმით და სხლისკაცით; მამდვართ-მამდვართ უმით, სამწყსით; ხოდაშინის წინამძღვარი ხოდაშინის უმითა; მათაშვილი ერთობით, უმით, საკვლით; რუსისშვილი თელავით; ურჩიბაშიშვილი სხლისკაცით; კისისხევის წინამძღვარი უმით, თავით; თაყაშვილი და ბახტაშვილი; აზნაურნი: ხისა ურჩიბაშვილი სხლისკაცით, უმით, შაშინ-კადაურით და კადაშ მამულით; თარხანიშვილი სხლისკაცით, უმით, კადმართით და კამადმართით; ბარამიშვილი უმით, სახელით, კახის-უბნით, ჭიმიით; ჩუშლაუი სა-რუსთველი.

აწე სახსარი ჩვენი ესე არიან: სახსარი ენისელი, სახსარი ჭიანჭური, სახსარი ზნეისი, სახსარი თეშველი, სახსარი მადრანი, სახსარი თუშეთი, სახსარი ხოდაშენი, სახსარი თიანეთი, სახსარი ერწო, სახსარი ჩვეური, სახსარი ნოდარა, სახსარი ბორცოტაძე, სახსარი ილიშვილიძენი, სახსარი ლავანთშვილი, სახსარი ბიწენი, სახსარი ჭილაური, სახსარი მარტყოფი, სახსარი შაშინ-კადაური და ხოდაშენი, სახსარი კარის-უბანი, სახსარი ახალ-შენი, სახსარი ჭიმიითი. ესე სახსარი და თავადნი ესრეთ განუხეიანთ რუსთველის და დროშისათვის და ღვთაებისა სფარწლისა ქვეშე შეუკადრებიათ ძველთა მეფეთა და ეფროსდა ბატონს თეშურაზს დაემტკიცებინა და ჩვენც ესრეთ. ეინცა მეფემან, ანუ უფლისწულთ ერთი რომელიმე სახსართა სოფელთაგანი, ანუ თავადნი, გინა აზნაური გამოაკვან, ანუ თავთაყისთვის, ანუ სხვათა დროშათა შიუბოძონ თეინიურ თხაებისათვის, ესე ზემონი წვეკანი უოველითე თავსა შათსა ზედა დაუხდების, და უკეთე მეფემან სხლდობით ინიოს, ნუ გამოაკვებს, რომელიცა ენებოს, რუსთველისა ნება დართეთა იგი ცლესნი, ანუ თავადი, გინა სხვა რომელიმე იანდეს და გამოსაკვებდად ნუ მოიწადებს და სინიდავოდ.

ესე ესრეთ დაემტკიცებენ ნებითა და შვეკებითა ღვთისათა და შეოხებითა შათისა წმიდისა ანტონისათა, აწ და უკუნი სამდე დამამტკიცებულნი ამისნი დონ დაემტკიცებენ და განაძლიეროს, ამინ. ქვს უ. ი.

საქართველოს სამეცნიერო

ესე ზემო აღწერილი თხოვითა ყოვლად სამღებლოს რუსთაველ არხივისეკოპოზის ზოსიმესითა გარდმოინუსხა გუჯარისაჲსან, რომელი უბოძებინს მეთესა დავითს იმამქულისან ზედ წოდებულსა, შვირულისაგან წიგნად, ბოლოდ დადებულისა, ტეშმარიტებით, ვითარ იგი ეწერა, უწყის ტეშმარიტებამან. მარტის 6, წელსა ჩ დ ო . მ ი ხ ა ი ლ (ხართულათ).

ნამდვილიდგან გადმოიწერა ჩუნბ წელსა, მარტის 1 დღესა. მღვდელი პეტრე ტაბლიევი.

531. არხა გიორგი თუმანიშვილისა და არხაჲ მიწერილი ბძანება მეფის ძის ვახტანგის, 30,5 X 16 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1783, აზრილის 3.

ქ. დ'თნ ბუღნიერის კელმწიუის ძის ვახტანგის ჭირი მათ მსახურს თუ მანის შვილს გიორგის მოსცეს. მეტყე ამას მოგასსენებთ: ახალ-დაბას ერთი კომლი გლეხი კაცა ჩემი უმა ამოკარდა და ადარავინ არ დარჩა და იმისი შვიდრი ფირბეშაული ნაქონი მიწა, ხუთის დღისა მიწა, ჩემა განაყოფიმა კაცუამ წა-მართვა და სტკამს. ამას გვევდრებით, რომ ერთას ოქმის წყალობა დაგვმართოთ, ახალ-დაბელს ვინცავინ გლეხნი კაცებნი იუენეს, რომ დ'თი წანაშენ ის ჩემა გლეხის კაცისა გაუკონიათ, თუ არა და ან იმისგან მოხსნული და ნაჭკმი უნახამთ, თუ არა, შოიკითხეთ და დ'თი აფიეტო და მამის თქვენი და თქვენი შიგე და თავანთი სარწმუნება, ის მამული ჩემი არის, თუ ჩემის განაყოფის კაცისა? ჩემი განაყოფი ამას შეუბნება, რომ ჩემი გლეხის კაცისა არის. დ'თი გადღეგრძე-ლებთ, ახალდაბელს უფროს კაცებს აფიეტო და ვისიც უფთიდა და ან სტკრია, ისინი მოგასსენებენ. აზრილის 6, ქვს უ ო ა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონიშვილი ვახტანგ კობრძეებ ერთობით ახალ-დაბელე-ბო: ვინცა ვინა ხართ ბერნი, თუ მოხუცებულნი, დ'თს გაუფიეტებთ, რომ როგორც დ'თის წინაშე ამ არხის მატრონის ასე მოხსენებუ-ლი ტეშმარიტათ იცოდეთ, ისე წერილითა და სით მარხვარის დას-წე(სი) მოგვასსენეთ, როგორც თქვენ იცოდეთ. აზრილის 6, ქვს

უთა. სწორეთ, როგორც იცოდეთ, ამისი თადიდათ(ი) ჩვენ მოგვასხუნეთ.
□ ბეჭდის აწერია: „ღობად იუდას ბაქეთად, ვახტანგ ირაქლის ნაკ-
ვითად“.

532. არხა თუმანიანთა და არხაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა,
83,3X15,1 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის
ხელით. ყოველი მუხლის ბოლოს უზის ორ-ორი წერტილი. სხვა
ნიშანი არა აქვს.

1783, აგვისტოს 9.

ქ. ღთნ ბუდნიურის კელმწიფის ჭარი მისცეს ერთობ თუ მან-
ნიანთ. ამის წინათ გორს ჩუბნის სამეუადრო ბატონა უფლად
წმიდის ეკლესიის საქმეზედ ზაად თაეინა შვილი საგანსა
ნივარი მოგასხუნეთ. თქმი გეიბიქეთ და ზაადი დაიბარეთ. ზაადი
აქ გაიხლათ, ჩვენ ასე გვექნადა, რომ სამართლიანის საქმით ერთმა-
ნერთთან მოურთვეთუფუფუფით და თქვენთვის თავი აღარ გვექნა,
მაგრამ აღარ მოხდა და აღარც იმ ჟამად ზაადმა მოიბადა, რომ სა-
მართალში გაგვევლო, გორს წავადა და იქ ბატონა ტერ-საქამ გო-
რელები შექმნა და ასე გამოუცხადა: რადგან თუმანიანი ამ თა-
ვიანთ საუღარზე გველანარაკებიანო, ჩვენ იმითი შურით სხუა კვლე-
სია ავაშინოთო, სიმდიო და საერო ხალხი ჩვენს ამუხეულს საუღარ-
ში შევადეთო და ის თავიანთ ეკლესია გაუქმდესო. აქ გასინჯეთ
იმათ უსვინიანობა რა განუზრახეთ! ამუხეულის ეკლესიის გაუქ-
მება და განარაბება, მივედრს, დთასაგან ვითარ არ შეიკვიმეს, და ვე-
ლამ თაე-თავის ნებისთ, ვის რა გუტებოდა, თეთრის დადება აღთქმეს,
რომ ეკლესია ამქნან და ეკლესიის ამუხეუსადა ექვე ჩვენის ეკლე-
სიის ახლო ამირებენ.

ქ. როდესაც იქ ეკლესია ამუხეუს ჩვენის შურით, ჩვენს ეკლე-
სიაში გორელები სომ დადარავან შემოვა და სოფლები დამ მლოცავიც
ადარავინ მოვა და ის ეკლესია გაუქმებულად და განარაბებულად შეიქ-
ნება. ამათი ქრევა და უფოა მოგვასხუნებთ, თუ ღთის სახითო მერე-
ბიან და შურით არ ჩადიან.

ქ. გორს ორი-სამი ეკლესია არის, რომ სსიძველები ჩაერი-

ლიც და ისე ხარბათ ჰრის, იმაში რომელაც უნდაღესთ, ის გააკუ-
თან, რომ დ'თის სათნაც იქნება და უმთოთვარაც იქნება. ამასუდ
ბუერა რიგი საჩივარი გვაქვს და აქვენი მისხსენებელი გაქვსთ, მაგ-
რამ მშვიდობისათვის არ ვახლეით, მაგრამ ესენი კიდევ არ ისვენებენ.

ქ. ამ მოწოდებას ვითხოვ: ერთი ოქმი გვიბოძეთ აქა მყოფს
წინამძღუარსე, რომ დეკანოზები შემოქყარას და ეს ჩვენი საჩივარი
გამინჯონ, თუ ან სჯუდიერის განხით, ან ქვეყნიერას სამართლით
გგვღვინა ერთი მორეკხედ შურით აშენდება, ან ისე ახლო აშენების
რიგია და ან სამრევლო მოეძღება და გამოეწირება, ესენი გაცინჯონ
და წერილით მოგახსენონ. აგვისტოს თ, ქვს უ ო ა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ მაგაერად ანაჯნუარის კარაშვიტს ასე უამბოთ: შერე ამ
არწის პატრონებს რომ ასე მოუხსენებიათ, ქადაგის დეკანოზები
შენთან დაისწარ, ამათი სამართალი ჭკმშარიტებით გამოიძიეთ და
განახნით კარდუწვევატეთ, რომ სადაო ადარა ჭქონდესთ რა. აგვის-
ტოს კთ, ქვს უ ო ა. ორველი.

533. განხიზმების წიგნი მეფის ძია გიორგიაა გივი ავალიშვილის
და რუსთელის ყმის დავის გამო, 36 X 14 სანტ., დაწერილია
ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნაზმარია თი-
ლო წერტილი.

1783, აგვისტოს 11.

ქ. ავალიშვილი გივი უჩიოდა ჩემდაქს რუსთელის
ყმის დედაბრიშვილს დაუდაის, ასე რომ ამისი უმა მამია
ამ დაუდის სახლის კარსუდ მისუდიეთ, დაუდაის შინ სტუმრები ეო-
ლოდა და დვინო ხსოში ყოფილიეთ. ამ შემოსხსენებულს გივის ყმას
დაუდი კარსუდ გამოეხმო სიტყვის რისამე სათქმელად, რამწამ კარ-
სუდ მოსუდიეთ, ამ დაუდს მამოკვინებინა უძვერი სიტყვიათა და მ-
მასსად შეკვინებინა. შუაში ჩსუბი მოსლოდათ, წაჭიდებუდიეუგენ და
ამ დაუდს ხანჯდები ჩაუცა და ეს მამია მოკვდა. მოკადნენ ეს ზე-
მასსენებელი ავალიშვილი გივი და რუსთელის ყმა დაუდი მათს უკ-
ნათლებულესთის ბატონიშვილს გიორგისთან, იღამარაკეს და ამათი

სამართალი ჩვენ მოსამართლეთ გვიბძნა. რადგან ამით საქმეს ესე ზემო მოხსენებულისებრ ასე გაუფლია, რომ ი მამას მატონი დასა-
შაუფი არაფერი არა ქანია რა და უბრადო სული მოაუფლავს, ჩვენ
მათის უმადლესობის ბედნიერის კუძმითვის გახენილის სამართლისებრ
სამართალი გაუჩინეთ, ასე რომ ამგვარმან კაცმან რომ ამგვარი კაცი
მოკლას, ბძანებულა არის მათის უმადლესობისაგან, რომ ერთი-არად
სისხლი უნდა დაჭურვოს, რომ იქნება მისი სისხლი ოცდა ოთხი
თუმანი. ეს ოცდა ოთხი თუმანი ზოგი ხლდი და ზოგი ჯინში და-
უდამა და ამისმან შვილებმან ამ ზემო სსენებულის მამას ობოდს
უნდა მისცეს. იასუფლად ამ უკანტიშვილს! ეს ასე შენ უნდა გარი-
გო და შიანტეინო. რაც მისცეს ეველს ღირებულის ფასათ უნდა და-
აჭურანო. აგვისტოს ია, ქვს უ ა ა □ □.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ ბატონიშვილი გიორგი ამ სამართალს ვამტკიცებთ.
აგვისტოს ია, ქვს უ ა ა. შეთის მე გიორგი.

534. წერილი ნახორი დავითისა ვმღების მიბარების შესახებ, 15, ა
X 15, მ სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნბათ იშვიათათ ნახარია თითო წერდილი.

1783, დეკემბრის 5.

ქ. მას ბატონს თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ა დ ს მათი სიკეთის მოწადე
ნახარა და ვით მოკითხვას მოგახსენებ. მერე ეს ჩვენი ვშუბი:
აჭანა და ათუა რომ მანდა სახლობენ. ესენი უნდა თქვენ ტუბარუბო-
დესთ მინემ შე მოვიკითხედე და ამითხედ ასე თვალ-ყურა უნდა მი-
უგდოთ, რომ არავინ არა გაკლოფონ რა, და შენის ძმობისაგან ამას
ველი, რომ, რადესაც ჩემი ყმები მოვიკითხო, ესენი ასეუ თქვენვე
მამანართ და ანახას მტნვართან, მინემ არ გაიყოფა, არცერთს კელი
არა აქვს. დეკემბერს ე, ქვს უ ა ა. ნახორი დავით.

მეორე გვერდზე სწერია:

ამასაც ამთან უნდა მოვიდეს, მატყლას და ყველს ამთან მო-
იტანდეს, მაგრამ რიგანათუე უნდა დახარჯოს. ნახორი დავით.

535. სიგელი ერეკლე II-ისა, ბოძებული იოსებ თუმანიშვილისადმი, 77X35 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ხელსა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1784, ახურის 7.

ქ. წყალობითა ღთისითა ჩვენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან, მანვარტოვანმან, ცხებულისა მეუთის თეიმურაზის ძემან არაჯდო მეორემან, ზატრონმან მეფემან ქართლისა, კახეთისა, ერევნისა, განჯისა, შამქორისა, შამშადილისა და ბორჩხალისამან და თან-მეცხედრემან ჩვენმან დადიანის ასულმან, დედუფალმან ზატრონმან დარეჯან, პირშიმან და სასურველმან ჩვენმან უფლის-წულმან ძემან ჩვენმან, ზატრონმან გიორგიმ, ზატრონმან იუფან, ზატრონმან ვახტანგ, ზატრონმან შირიან, აღექსანდრემ და ფარხავაზ და ძის-ძეთა ჩვენთა, დავით, იოანე, ბაგრატ და თეიმურაზ, ესე შტვიტა და შეუცვალე-ბედი წყალობის სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ შენ ჩვენის კარის შიდავანს მწიგნობარს თუ მანის შვიდს იოსებს, შვილსა შენსა დიმიტრის, ზაქარიას, გიორგის, დავითს, სვიმონს, იოანეს, სოლომონს და სახელისა შენისა მომავლათა, ასე რამ ბიძის შენის ფარემუხისშვილი თათარ შენი გახდილი იყო და ცოტა რამ სამღერავი მოავლადათ და ამას წინა წყაღადს სამ ძმად გაიყარებით და ასეა ის ფარემუხისშვილი თათარ უშვილად ამფარდა და არა დარჩა რა, მოგვიდეთ კარსა დარბაზისა ჩვენისასა და იმ ფარემუხისშვილის თათარის წილს უმასა და მამულს დაგვეჭუ. ჩვენც ვისმინეთ შენი ზჯა და მისხუება, რადგანც სახატრედის ბატონის მამის ჩვენის ერთგულად და თავდადებით ნამსახური იყო კურთხეული მამა შენი და ასრუთვე ჩვენიც დიდათ ერთგულათ ნამსახური იყო და შენც სიურმოთვე ჩვენს ნამსახურში აღზრდილიყავ, ამ ნამსახურობისათვის შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ შენის ბიძისშვილის ფარემუხისშვილის თათარის წილი უმა და მამული, რაც ამას თავის წილათ ბარათით რეუბია, სრულებით შენთვის და სახელისა შენისა მომავლისათვის გიბოძებია და სიკუდილის დღესაც იმ შენს ბიძისშვილს თათარს თავისის ნებით თავისი წილი უმა და მამული შენთვის კანდერძებინა. ტქონდეს და გიბუდნიეროს ღთს ჩვენს ერთგულსა ნამსახურსა შინა, არ

მოგეშადოს არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთა შეფუთა და შეპატონეთაგან. აწე გიბძნებთ, კარისა ჩვენისა ვუქალ-გუზირნო და სხვათა საქმეთა გამგეთ დადგინებუდნა: წუაღობის სიგელი ესე ჩვენგან ბოძებულა, თქვენც ასე დაუმტკიცეთ და შლად ნურგინ კელჯეაფთ. აღიწერა ფარმანი ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-შწიგნობრის თუმანავის (sic) მდივანს გარჯასშის ძის მდივან დაშქარნივისის მანუჩარისთა. თვეს იანვარსა ზ, წელთა ქ'ეს აქეთ ჩ დ ჰ დ, ქვს უ ა ბ. ბოლოზე ათი ბეშვიდი უზის: მეფე ერეკლეზი, დედოფლის დარუჯანისი, მეფის ძის გიორგისი, იულიონისი, ვახტანგისი, შირიანისი, ბატონიშვილის დავითისი, იოანესი, ბაგრატისი და სპასპეტ-საზღო-ხუცის დავითისი (ციციშვილისა).

აშიაზე აწერია:

ქ. ჩვენ სრულიად ქართლასა, კახეთისა და სხვათა მეფე ვიარკი, კურთხ(ე)ულის შეფის ბატონის მამის ჩვენისგან ბოძებულს წუაღობის წიგნსა ამას ვამტკიცებთ. ივლისის 8, ქვს უ ა ზ. □ ბეშვდს აწერია: „მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ვიარკი“.

536. პირი ვენახის შეწირულობისა წმ. თევდორესადმი, გადმოღებული ძველი სიგლიდან 1784 წელს, 32,7×16,3 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაბმარია თითო წერტილი. ძრიველ დაზიანებულია და მარჯვენა მხარე ჩამოხეული აქვს. პირს ამტკიცებენ ბატონიშვილი ვიორგი და დავით.

1786, აპრილის 1.

ქ. ნებითა და შეწვევითა მღ'თისათა მს[მის] და ს[უ]ლისა წმინდისათა, ესე ამიერ უკ[უ]ნისამდი ჟამ[თ]ს და ხანთა დას[ს]რულამდე, უაველთა კაცთა უცნაულებელი ჩემი სამეკვიდრო მამუდი ჩ. . . . კის კვერდზე ბოლას იასუების ბოს. . . . ძვერამდინა, კვერდზედ გუამდინ თავის. . . . დიდამ გუამდინ, რადგან ბატონის [შვილმა] კიორგიმ ის ბაგა შესწირა წმინდას. . . . ს იმ ვენახის სწახლის აღავი ისიუ. . . . დვალს მხარეებელს თანიკაშვიდს ბატონიშვილის გიორგის სადეკრძელად და ჩემის ცოდვილის გულის სათხად შემიწირავს წმინდის თუქ[ლარე]სთავის ესე სწახლის აღავი. შეიღ-

სა . . . რანუს და ევსტათის, რათა მუცხ გვიქცოს] ... იელათა და დღესა მას განსჯისასა. . . შეწირულობის სავდის ზირადი კარდმ[ოვიდ]ე მე ნიკოლოზ მღვდელმა ჩოდაყაშვილმა [სიკელ]ი ძველი იყო, ასე ეწერა, მეტ-ხველები არა არის რა ამაში. მოწამეც ვარ ამისი. აღიწერა აზრილის ა, ქვს უ ო დ.

აშინაზე აწერია:

ქ. მისის უმაღლესობის შეფის ძე გიორგი ვამტკიცებ სიკელის ამას. ფებერვალს გვ, ქვს უ ო ე გიორგი.

მეორე გვერდზე აწერია:

ქ. ბატონის მამის ჩეენის ბატონისშვილის გიორგის დამტკიცებულისა თანა მოწამე ვარ და ვამტკიცებ სიკელსა ამას ბატონისა შვიდი დავით. ფებერვალს გვ, ქვს უ ო ე □. ბეჭედს აწერია: „ერთს ღ-თსა ვესავ სამობით, დავით ღ-თის მამის ტომობით“.

537. განჩინების წიგნი თუმანიშვილი მდივნის და სულხანის დავის გამო, 27 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრობის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1785, მკათათვის 11.

ქ. თუ მ ა ნ ი შ ვ ი ღ ი მ დივანი ს უ ღ ხ ა ნ და მ დივანი მ ა ნ უ ს ი ა რ ჩოაღენ: ერთი მოასლე გვეანდა, აიანე მ დივანის შვილი ავთანდილ გადგვიდა, დაარსულა, შვილი აუოლა. მოახლი მოგვიცვდა და თავისგან შექნილი შვილი ავთანდილს მიუგდევით. ავთანდილმა თავისგან შექნილს შვილს ზრდა დაუწყო. ის ბუშიც მოკვდა, დამარხა. ახლა სამართლით ჩემის მოახლის სისხლს ვითხოვთ, სამართალი გვადიარეთო. ჩვენს საქართველოს მსაჯულთ შეკრებულებამ ავთანდილ მოგუგვანინეთ და ვადაზარაკეთ. ავთანდილ ასე ჩიოდა: „შენა მოასლე კახა იყო, სხვათაც ჭეყარობდა და მეც გადაშეკვიდრო და შატღინაო“. რადგან თავს იღვა იმ მოახლესთან სიძვა, უნდა მოახლის სისხლი მოსტეს, რომ იქნება ცეცხლ ათხა თუმანი. იასულთ ვაფინაშო ბერო! ცეცხლ ათხა თუმანი გამართვი ავთანდილს და მიეცი მ დივანს სულხანს და მანუჩარს. კათათვის ია, ქვს უ ო გ. ბოლოზე ხუთი ბეჭედი უნის,

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენ შევე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ამ განახენს ვამ-
ტაიებთ. იანვრის თ, ქს უ ა დ. წარგალი.

538. არხა თუმანიშვილებისა და არხაზე მიწერილი ბჰანება ერეკ-
ლე II-ისა, 25, 2X 20 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხე-
დრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი
სიტყვის შემდეგ.

1785, აგვისტოს 3.

ქ. დ'თნ ბედნიერის კელწითის ჭირი მოსტეს მათს მიწას
თ უ შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ე ბ ს. რადესაც თქვენი წყალობა ახალ-დაბა მო-
გვცემია, დიად დიდის ხნის ამბავია. ახლა გ ა რ ს ე ყ ა ნ ა შ ვ ი ლ ე-
ბ ი ქ უ რ დ უ ლ ა თ და უ ა ხ ა ს უ რ ა თ მოგვზარვენ და მოგვტაცებენ ხელში:
არც ჰატროსებს შუატყაბინებენ, ვინც მოხნავს. საქართველოს და-
ლის ადგბა ასე არის: უნდა ჰატრონი შიუეუანოს, დაუთვალოს და
დალა ისე აიღოს. გარსევანაშვილი უნატროსათ, რადესაც ან კვირა,
ან უქმე იქნება, შივა და მოატაცებს. მიღვით სოფელი ჩივის, ზო-
გისა შესამედი მოუტაცნია, ზოგისა მეოთხედი, არა წელიწადი იტა-
ცებს, გვატყუა: სიგელი მაქვსო. რაც სიგელში უწერია, არც ჩვენ
ვეცადებით, ახალი სიგელიც არის და იმისა ებუღიტა გვაქვს. გა-
მოატანოს, გვიჩვენოს, სადამდინაც ეწეროს, ამისი იყოს. დიად ბევ-
რი კაცი არის მტადნე, ან იმან მოაუვანოს, ან ჩვენ მოვიუვანთ.
ერთი არხა ქადაქს მოკაროვით, კაცი დაჰიქირავეთ და ახლა ეს მო-
გვირთმეუია. არასი კალი ზურა შუტი მოგვტაცა შარშან და წლეულ.
ერთი ბესბი არის სვიმონა, გლეხს გაცებს ზოცს თითო წართა,
ზოცს საკანია, რომ დღესაც გაუდულა აქვს. მოგვხსენებთა, ჩვენ
დიად ბეესპობის და ჩხუბან შორიდადნი გახდავართ. ერთის აასუღის
წყალობა გვადირსეთ, ჩვენი მოგვცეს და სამართალში გველამარავს,
დმერთი გავიმარჯვებსთ. ამილახკართან ვინიელეთ, ასე გვიბძხა: „შე
იმაზე სამართალს ვერ ვიზამთ“.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძინება არის, აასუღა ამილახარიშვილა ერასტი!

მერე ამ თუმანიანთ მამულის დაღა გარსეგანაშვილებს რომ მოუტაც-
ნიათ, თუნდა ის მამული საცილებელი უოფილიყოს, სამართალში უნდა
ელაზარაგნათ და სამართლით გაეტანათ. რაც დაღა წავდოსთ, ის გა-
მოერთვი და ამათ მოგც. თუ გარსეგანაშვილებს სიტუვა აქესთ რამე,
მას უგან სამართალში ელაზარაგნენ და სამართლით გაიტანან. აღი-
წერა აგვისტოს 6, ქვს უ 6 ბ ერგელი.

539. ვალის აღების წიგნი 15,5×17,5 სანტ., დაწერილია ლიბერ
ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1786, ოქტომბრის 13.

ქ. ავიდე მე ც ი ც ი ს შ ვ ი ღ მ ა საღთ-ხუცესმან ზ ა ქ ა რ ი ა მ ა ნ,
თქვენ თავილდამი ო ა ნ ე ზ ა ს ა გ ა ნ ოცდა ათი თუმანი თეთრი,
იქს ნახევარი შუ (თუთხმეტ თუმანს) ამდენს, რაც ხანი ჩვენს ხელთ დაუოს,
თუმანის თავს თვეში ორი შური სარგებელი მოგცეთ. ღვით ჩვენ
რომ მოვიდეთ და შენი თეთრი გაუელაზარაკებოთ თამამად მოგცეთ თა-
ვის სარგებლითა. თუ(ი)თ მე ამდებს საღთ-ხუცეს ზაქარიას ჩემის
ხელით დამიწერა და ეს თეთრიც ჩვენ (მა)გვიღია. ოქტომბრის იც,
ქვს უ 6 ღ.

540. ვალის აღების წიგნი, 21,5×15,8 სანტ., დაწერილია ქა-
ლაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნაზმარია თითო
წერტილი.

1787, თიბათვის 1.

ქ. ავიდე მე გ ო ვ ჳ ა რ მდიუნის შვილმა ა ვ თ ა ნ დ ი ღ მ ა, შენ
მდიუნი მანუხარისჯან ექვსი თუმანი, ახალი წარაფხანის ოთხი დანჯიანი
აბაზი, რომ იქს ამისი ნახევარი შუ (სამ თუმანს) ამდენი და მოგცე ამის
გირაო ჩემი სახლები. მდამდე ეს თეთრი ჩემს კვლთ დაჭეოს, შენ
თუმანზე ორი შური სარგებელი მოგცე და სახლებში ისევე შევე ვა-
დგე. როცა შენი თეთრი მოიდომო, მოგართო. არის ამისი მოწამე
ავერტიქანთ ოქანეზა □ და შეწერილმანე ზანა პაპი და მე გოვჳარ
მდიუნის შვილს ავთანდილს დამიწერა და უაწუდიტა მაქვს ამ სახა-
თისა. დაიწერა თიბათვის ა, ქვს უ 6 ე. ა ვ თ ა ნ დ ი ღ (ხართულაო).

ქ. ამ ზემო ნაწერის მოწამე ვარ შადინათ ისიასშვილი თამაშ(810) აუთანდილის სიტყვით. □ ბეჭედს აწერია: „შდინთ თამა“.

ქ. აუთანდილის სიტყვით, ამ სანთის მოწამე ვარ მე ბუენათ ავეტიქას შვილი ბუყანა. □ ბეჭედს აწერია: „შნა ღთისა ბეყან“.

541. არზა ამირაღაშვილის თამაზასი და არზაზე მოწერილი ბძანება დედოფლის დარეჯანისა, 21,3×11,2 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღზე ნუსხა მნებრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1788, მარტის 8.

ქ. ღთ ბენიერის ხემწიფე დედოფლის ტირი მოსტეს ამი-რადაშვილს თამაზასი. ჩემს მამა-ბაბისაგან ნასუადი დუქანა ხეჩასშვილს ტურეაზარას უჭირავს და სჭამს, ეს ექვსი წელიწადი წყაღიას ვათხოვ ერთა ოქმისას ოთარ ამილახორზედა, სამ-დუდელო და საერთო შეჭვაროს და გვალაზარაკოს. თუ ჩემის გღს (ტუღის) გასამტყუნებუდი წიგნი ქონდეს, რომ უჭირავს და ჭქონდეს, თუ არა და ჩემი დუქანიც დაშობდეს და რაც ხანი ჩემი დუქანი უჭიროს ისიცა. მარტის 8 (=8), ქვს უოვ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ბატონო ამილახვარო ოთარ! ამარზით თამაზ ამირაღაშვილს ასე რომ მოუხსენებია, რაგორც უთხრებია, გორედნი სამდთო კაცნი და მოჭთაბარნი სერო კაცნი დაუსხი და რომელსაც დუქანზედ ეს ჩივის, იმ დუქანს საქმე კარგად ზედ-მიწევნით გამოიძიონ და ტემ-მარიტებით სამართალი მისცენ და გადაუწვეიტონ და ხუღარ აჩივ-დებენ. მარტის 8, ქვს უოვ. და თუ ტემმარიტა სიტყვა ჭქონდეს ჩვენ მოგვასხენოს. დედოფალი დარეჯან.

542. ყობობის წიგნი, რომელიც მიუცია მამუკა ლომჯანიძეს ოთარ ამილახვარისათვის, 23,5×16,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მნებრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია ორ-ორი წერტილი. სიტყვებს ხშირათ ხმოვანი ასოები აკლია.

1788, მაისის 2.

ქ. ესე წიგნი მკვართვით თქვენ, ბატონს ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ს
ოთარს შე რაქველმა ლ ო ბ ჯ ა ნ ი ძ ე მ შ ი მ უ ჯ ა დ ო ტ ვ ე შ ე უ
ლ ა შ ვ ი ლ მ (ა) გ ო გ ი ა მ. ასე რომე ჩვენი ნ(გ)ბაყოფილობით
მოგ(ე)დით, შენ(ო) ბატ(ა)ნ-უმონა მოვინდომ(ე)თ, შენ შწყალობ(ე)დ
ბატონი იუ(ა), ჩვენი ერდგული უმან(ო) ვიუბ(ე)თ, არც შენ მეტი
ბატონ(ო) საქართველომ(ო) მაყინდო(მო)თ, არც არავინ მც(ო)დუ
გვეყვს, თუ სხვა ბატონ(ო) მაყინდ(ა)მოთ, ამ ჩვენმ(ა) მოც(ე)მ(უ)ლ-
მ(ა) წიგნი(ა) გაგვამტუნოს. მაისის 2, ქვის უთვ:

მეორე გვერდზე სწერია:

შე სოფლისა ჭავჭავიძის დამიწერია, ამათი სიტყვით მოწა-
შედა ვარ.

ქ. შე გორის მამასხლისი ამირაღასშვილი ზურაბ ამ წიგნის
მოწამე ვარ ამათი სიტყვითა □.

ქ. იარაღისშვილი ბერუა ამისი მოწ(ა)შე ვარ, შე მარდახს დამი-
წერია ბერის სიტყვით.

ქ. შე მაშისთავაღასშვილი მარდახა ამისი მოწამე ვარ, ეს ჩემი
ხელაა.

ქ. შე იარაღაშვილი იასეფა ამ ზემო ნაწერის მოწამე ვარ,
მაშეკასა და გოგიღას სიტყვითა, ეს ჩემი ხელაა +.

ქ. შე გრიქოღასშვილი ფარსადანა ამა ზემო ნაწერის მოწამე
ვარ, ეს ჩემი ხელაა +.

აზიანე აწერია:

ქ. შე აღისა მამასხლისი იოვანე ამ წიგნისა მოწამე ვარ, ეს
ჩემი ხელაა.

ქ. ჩვენა შერმახანაშვილი არუთინა ამა წიგნის მოწამე ვართ, ეს
ჩვენა ხელაა.

წინა გვერდის აზიანე აწერია:

ქ. შე დავითიშვილი ზაალ ამისი მოწამე ვარ ამ კატის სიტ-
ყვით.

ქ. შე თარხან ბუღია ამისი მოწამე ვარ ამ კატ(ე)ბის სიტყვით.
□ ბეძვდს აწერია: „შნა ღსა ძე თარხნისა იოანე“.

ქ. შე ხ(ე)რხ(ე)უღიძე ჭამსში ამისი მოწამე ვარ.

543. არხა გოგი თუმანიშვილისა და არხაზე მოწერილი ბიჭნაძის ბატონიშვილის ვახტანგისა, 21,1×15,7 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1788, გიორგობისთვის 8.

ქ. დონ ბედნიერის კელმწიფის ძის ვახტანგის წიგნი მათს უუღლესს თუმანიშვილს გოგის მოსტეს. შერე ამას მოგახსენებთ: ჩუმა განყოფილა კაციაშ ახალ-დაბას შაწები წამართვა და თქვენ არხა მოგართვით და ახალ-დაბელებსკედ თქმი მიბოძეთ და აღიდათი იკითხეთ: ეს კაცია თავის განყოფის რომ უხივის მინდაურს დათას მიწასკედათ, კე მიწა ამ თუმანიშვილი კაციასა არისო, თუ კაცია-სია? და ახალდაბელების შუგალამც ხომ თქვენ მოგართვით, რომ ასე მოგახსენეს, რომ ოსმალბას აქეთ სულ ამ კაციას ზანას და მამას უჭირამსო და ამის ემა შკამდაო და არც არაეისგან მოდავობა გეინახმსო, დიდის ფიციით მოგახსენეს და ახლა მე ამას ბევედრებით, რომ ერთი თქმი და იასუელი გეობოძით, რომ რაც ამ ჩემს განყოფის კაციას ჩემთვის შაწები წერთმის, ხელი აუშროთ და ჩემი შაწები და ან რაც დალა ელოს ჩემს შამუღშია, ისიც გამამართვას და მე მამებარას, დ'თი კაცამარჯვებო. გიორგობის წ, ქქს უოვ.

თავში სხვა ხელით უწერია:

ქ. ბატონიშვილის ვახტანგის კეთილად სახსოვრო მამამსო ათარ! შერ(ე) ამ არხის ბატონი და მისი მოდავე რაიე შენ მიეკანე და ამათი დაობა გაშინე და ჭეშმარიტათ დ'თას წინაშე უსმართლე და ერთმანერთისაგან ასე განაშორე, რომ ამ მოხსენებულთან სდავით საქმე აღარ ჭქონდეთ. ნ(ო)უმბრის ი, ქქს უოვ. □ ბეჭედს აწერია: „ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაქეთად“.

544. არხა მანუჩარ ლაშქარნივისისა ერეკლე მეორისადმი, 14×10,1 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1788, გიორგობისთვის 18.

ქ. დონ ბედნიერის კელმწიფის წიგნი მათს მონას დაშქარ-

ნივის მანუჩას მოსცეს. შერე ამას წინათ ზემო ქართლიდამ არზის მორთმეებით და მან უკან აქ ორჯულ შირათ მოხსენებით ჩვენის სამეფიდროს ვარიანის მამულასა ბოძება მოგახსენე და ბოძებან წყალობა მუბძანა. შრაკადნი სულნი არაან თქვენი მონანი, რომ თაჴიანს მამულებს კარდა თქვენი წყალობა სხვა მამულსიგ ბოძებათ.

ჩვენც სახატრელის ტყეპულის კელმწიფის და თქვენის სიძაღლის მოწყალებით გვიდგია სულდი და ვცხადობთ და ვინცა ვინ ჩვენს სახლში უმანი-მონანი გახდავან, იმათც თქვენის ბედნიერობის მოწყალებით და თქვენის შვილების საფარველ ქვეშ უნდა იცხადონ. ჩვენის მამულისა ამა ჟამამდინ სხვაოვან ჭკრა და მონაშრება საკმა-რებელია, ვედრებით ვითხვეთ, რომ თქვენი ბძანება ასეთს მოწყალებათ მოჴთვინოთ თქვენს მონათ, რომ არა თუ ჩვენს, სხვა მამული კებობებინოსთ და თქვენს უმანი-მონათ ეს მამული არ დაეკარგოსთ და სხვათ აღარ მიუბოძოთ.

შოშისათვის და საბაღლის ჯიმშურისათვის აღვითქვამთ ბოძება და იმათ აღიარეთ თქვენის ბედნიერის კალთის თაჴვანის ტემა, სება და ბძანება თქვენის სიძაღლისა აღსრულდეს. გიორგობის ის, ქვს უ ო ვ.

545. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 21 X 15,5 სანტ., დაწერილია ჯაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მარიამობისთვის 29.

ქ. დ. თნ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მდივანს დაშქარნივისის მანუჩასს მამცეს.

შერე ჩემის ბიძაშვილის ნიკოლოზისაგან რაც უსამართლობა მჭარს, ის სხვა არაით მოგხსენდებათ. რაც თქვენი წყალობა ორით კომლი კაცი გახდავთ და ან მამული გვაქვს, ის ხომ თქვენს სიძაღლეს მოეხსენება, რომ ამას წინათ ხელთუბანი და ახალ-დაბა რეკორ წახდა და დატყვევდა მტრისაგან და რაინც გარდაარჩენ, იმათ ხომ ნიკოლოზისაგან მოხსენება არა აქვსთ, რომ მტკერზე უარესათ ეშერთბა და სულ აქა-იქ დაგვიფანტა, რომ ზოგისა არც კი ვიცი

სად წავიდნენ. საქონელი და იარაღი არავის შეარჩინა, რომ არ წართვა. ამას წინათ სამს კომლს კაცს ქურდულად ხუთი ურეში ჰური ამოუყარა და გაუყიდა. თუ ბატონობით წართვა, უფროსი ერთი ჩემი იყო, ჩემთვის უნდა მოეგა და თუ დაუნაშავებდოდა წართვა, ჩემს გლეხთ იმას როდის დაეკარგებინებ. წყალობას ვითხაყ: ერთი თქმი შიბოძოთ, რომ ის ხუთი ურეში ჰური იასულმა ნიკოლოზის გამთართვას თავისის მოსავლიდამ და თუ სიტყვა ქქინდეს, სამართაღში შეღაზარაკას. მართამობის ვთ, ქქს უ ა ზ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის უშვიკადა-ბაშო ავადისშვილო ზეტრე! შერე ამ არზით მანუჩარ დაშქარნავისი ასე რომ ჩაიყოს, ამის ბიძაშვილს ნიკოლოზს გლეხი კაცებისათვის რომ ჰურა წაუერთმევი, ის ჰური ნიკოლოზს ახლავ ათეის მოსავლიდამ უნდა გამთართვა და მანუჩარს შიბობრო. ხუთი ურეში ჰური უოთიდა და ხუთი ურეში უნდა გამთართვა და თუ ნიკოლოზს სიტყვა ქქინდეს, ჩამოყიდეს და აქ ჩვენს სამართაღში ეღაზარაკოს. აგვისტოს ვთ, ქქს უ ა ზ.

ქ. ამისი ძმა სამსახურებდ არის წასული და ამის შეუტუთობად და უიძისოთ ამისი კაცება რათ უნდა არბიოს? ერგლე.

546. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 21,5 X 15,8 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1789, მართამობისთვის 29.

ქ. დ'ონ იენიერის კელმწიფის ჭირი დაშქარნავისს მ ა ნ უ -
ჩ ა რ ს მამკეს.

შერე თქვენა წყალობა თქმი გვაქვს ბოლებული ამის წინათ ამი-
ლახვარს რეკავსზე, რომ საერთოს მამულიდამ ჩვენი ბიძაშვილები
მამულს ვერ ტატევიოდათ და ვერც არავინ იუიღის და, ვისაც ნაეი-
დაბა ექებათ უცოდინარობით, ისიც ძირს უნდა დასდვან. ჩემი ბი-
ძაშვილის ნიკოლოზისაგან რაც უსმართლობა მქარს, ის სხვა არზით
მოგხსენდებათ. ახლა რომ ჩემი უფროსი ძმა გაიგულა და მე დამი-
მარტობელა, ახლა მამულს სეიღვა დაუწყო, ზოგაერთა ისეთი მამუ-

ღებო გვაქვს, რომ იმაში სამართლით, არც სულ ხელი არა აქვს და რაც მამულები გვაქვს თქვენს წყალობა, იმისი ზოგიერთისა მეოთხედი და ზოგიერთისა მერვედი ერტებს და ის საუკეთესო მამულებს გვიუიდას. ახლა ერთი ვენახი გაუუიდას რუისს და გორულს ტურტრაშვილს ზურაბას უუიდას, რომ ამან ჩემთან იცოდა, რომ ჩვენს მამულს ახლო არ უნდა მისდგომოდა. წყალობას ვითხოვ, რომ ერთი ოქმა შებოძოს, ის ნასეიდობა დადგეს და ის ზურაბა თავისის ნასეიდობის წიგნებით, აქ სამართალითა გიხდოს და შელაპარაკოს. მარიამობის კთ, ქვს უ ა ზ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ავლიშვილო ეშია-აღას-ბაძო მეტრე; მერე ამ საქმეზედ ჩვენი ძველი ოქმიც არის, რომ ამთ თავუთი სახლის-განგაბი მამულს ვერ გაუუიდას და თუ ვინმე იუიდას, ის ნასეიდობა დაეკეზული იქნება. ტურტრაშვილს ზურაბას ამისი ბიძაშვილის ნიკოლოზისაგან რუისს ვენახი რომ უუიდას, თვითონ ამ მხუზარისაგან ზურაბს ნათქაში ვქონია, რომ არ უნდა უუიდას და რომ უუიდას დაუშაგებია; ახლა ამ მაგასგან ნასეიდს ვენახზედ კედის ამართვის ოქმი სხვა გვაბიძებია, მაგას ის ნასეიდობის სიგლები ჩამართვია, დაბეჭდუ და აქ გამოგვიგზავნე, და თუ ზურაბას სამართალითა დაპარაკი უნდადგეს, ჩამოვადგეს და აქ სამართალითა შელაპარაკოს. აღიწერა აგვისტოს კთ, ქვს უ ა ზ. ერველი.

547. არზა ნიკოლოზ თუმანიშვილისა და არზახე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა, 21,6×16,6 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1789, ენკენისთავის 17.

ქ. დონ ბენდიერის კვამწითის ჭირი მათს მიწას თუ მან იშვიდს ნიკოლოზის მისცეს. მერე ოქმი აუდა მხუზარ მდივანს: მეტრე ავლისშვილი იასუდი არის, რუისს ვენახზედ კელი ამართვია და სიგლებიც წართვით. სამოცდა თხუთმეტის წლის ნასეიდობის სიგელი ერთი მაქვს, რომოცდა თხუთმეტის წლის სიგე-

ლიც ერთი არის. თარი წელიწადია ის ვენატი გამოვიტანე, თქვენი რისხვა არა მატებს, ან გორჯასში მდივანს ეხახოს, ან მამა ჩემს და ან მანუჩარას ზამას და ან ზამა ჩემს შიომ მდივანს. მე გამოვიტანე შარ- შან, ხომ მოგეხსენებთ, თრთვილმა წაკლინა წელს, ცოტა რამ შერ- ჩა, სამუშაოს ფასიც არ გამოვა. ჩემთვის მიმუშავებია, არას მუშაკს კელი არ მოეჭრება, იმდენი თქვენი წყალობა მატებს, რამდენი ბეი- თალმანი ვენატი კარგი ჩვენს სამს სოფელში იყოს, იმუშაოს და თა- ვისთვის ჰქონდეს. ამზუდ უსამართლოს ნუ მიზამ, დამართი გაცე- მარჯვესა. იასუღსუდ თქმი მიბოძეთ, როდესაც სამართალში მიი- ძახათ, თუ არ გიხლო, კელიც ამითართეთ და ამას უბოძეთ; ტუ- ილად რათ მიტანჯავს?

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ავადისძეილა ეშიკ-აღა-ბაძო ზეტრე და მამცაშვალთ იოსებ: შერე ამ არხით ნიკოლოზ თუმანიშვიდს ასე რომ მოუხსენებია, მადამდიონ მანუჩარ მდივანი და ეს ნიკოლოზ ერთად სამართალში არ ილაზარაკებენ, მაგ ვენახზედ ხელს ვერ აუ- მართათ, კელი აიდევით. მშვიდობა არის, ქალაქს რომ ჩავალთ, ნიკოლოზა იქ ჩამოვა და სამართალი იქ გადასწედება. ეხკენისთვის იბ, ქეს უ ა ბ. ერველი.

548. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისის თუმანიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 16,5 X 9,7 სანტ., დაწერი- ლია ქალაქზედ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს

1790, იანვრის 17.

ქ. დონ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი და მქარნივისის მანუჩარს მამცეს.

შერე ამას მოგახსენებ: ჰამაქარას ქალაქს მოსახლე შეიღის კომ- ლის კაცის სურსათი შემოუწერია ჩემთვის, თიტით ვარწმუნებ თქვენს სიძალადეს, რომ ერთის კომლის კაცის შეტო მხეველ-მთესველი არა შეავს და სხვანი ხელათუბნის წახდენის უკან აქ ხიზნათ გახლავან, რომ ამითიც მსახურები გვევას. თარი მსახური ჩემს ძმისთან გახ-

დავს და იმით ცალს-შვიდს სარხის შე ვაძლევე და სურსათი ვის გამოვართო და შოგართო?

ერთისა მისხურაც აქ შე შევს, ერთიღ მწარეთ უმოწყად, გლანს და დარიბი განდავსთ, თუთხ(შ)ეტის თუმბის მოვადე რომ ამის ხელა იმერლები უდგანან სახლში, ცოლი და წვრილი შვილები გარეთ უყრია, სახლში თე რამ უბრალო რაგინდა რა ჭქონია, ის სულ აუკლავთ და გაუფუჭებიან და სახლსაც უჭევენ, ბოძებს უყრან და უწვენ.

ერთისაც თბლები გახლავან და არა შეუძლიათ რა, მოწყადეო კვლმწიფევე, თუნდა ეს ყუმოსხენებულა მიზეცები არა ჭქონდესთ, მაშინც თქვენა მოწყადება უოვედს სულზე ასე ეოფიდა: თუ რომელიმე კაცი ან სამსახურზე წარგატყავინათ და ან ურთა რამ განსაცდელი მისდგომია, თქვენა ნუგეშისცემა არა ჭქვებიან.

ჩემი ძმა ზამ აგერ რა ერთი ხანა სამსახურზე გახლავს, იმის წასვლას უკან შე რამთენი რიგი განსაცდელი და შუწუხება მამდგომია, ესეც მოგეხსენებთ. წყალობას ვითხოვ: ამ სურსათის წყალობაც მოდიოთ და ჩემის ძმის მოსულამდინაც ადარაზე შემაწუხონ. ანგრის იზ, ქვს უო წ.

თავში სხვა ბელით აწერია:

ქ. ჩვენა მოხუცენო! ამ არხით მდივანს მანუხარს რომ ასე მოუხსენია, რაც სურსათი შეგიწერიათ, ისიც გვიბატეებია და სანამდინ მდივანი სულხან შოვიდოდეს, მანამდინ სულარს სხვას რასმე შეაწერო. ანგრის კვ, ქვს უო წ, ადბათ. ფრეკლე.

549. არხა მანუხარ თუმანიშვილისა და არხაზე მიწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 19,5×10,6 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახარია თითო წერტილი.

1790, მარამბახისთვის 23.

ქ. ღთნ ბეღნიერის კვლმწიფის ჭირი და შქარნივიის მანუხარს მამცეს.

მერე რა მდივანი თქვენს სამსახურზე გაგისტუმრებიათ, ბევრი რიგი შწუხარება მამდგომია და დღესაც დიდს შწუხარებაში(ი) გახლავ-

ვარ, მაგრამ თქვენთვის თავი არ მიწვევია. თუდა ცამეტი სული შე-
სახსავი გვეყ, ამათ სასმელ-საჭმელი და ტანთ-საღმელა მტარი არ
კეთათ. ასრეთვე თორმეტს ზირუტყვს ცხენსა და ჯიჲს ვინახავთ,
ამათს ხარჯს, თქვენის წყალობით, არნა ძმანი რის დანისძიებით
აუღიადით, ასლა მარტოვა შე რის შემძლებელა ვარ, რომ ამით
ხარჯა შე შემძლას?

დღეში რვა ღიღრა ფქვილი და რვა ღიღრა ქერი გვიხდება
და ჩვენს სახელზე ერთის დღის მიწა არ მოახეხება და ამთვის ზუ-
რისას და ქერისას სულ სეიღვით განლაგართ.

რაც თქვენი ბუღნიერი თვალი შე და ჩემს ძმისწულს არა გუნუ-
დავთ ტანთ ჩაცმულს, სხვანი ვინცა ვინ გუფყანან, აითქმის სულ
შიშველნი განლაგან და იქაური მდივნის ცხოვრებაც ხომ მოგკესუ-
ნებთ.

თქვენ მუდამ ამ მოწყალების ჩვეულება გაქვსთ, რომ, რომე-
დიც კაცი თქვენსა და ქვევინის სამსახურზე გაგისტუმრებიათ, იმისი
გლეხნი თქვენის და ქვევინის სათხოვრიდამ ვითარხნებითა და თავისი
ბატანი გაუძლებინებიათ. მეც ამ წყალობას ვითხოვე, რომ მდივნის
ხლებამდინ, ის მოწყალებაც იხებოთ და წრევანდელი ჩვენის გლეხების
სურსათი ამთვის სულის გამოსაზრდელათ გვიბოძოთ, რომ სხვა
იღაჯი არსით გვაქვს. მარიამობის კბ, ქვს უოტ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენა ბძახება არის: ვინცა ვინ წრევანდელის სურსათის მო-
ასიღნი იუვნეთ, მერე რაც სულხან მდივნის ემას ჩვენის მოხელე-
ებისგან სურსათი შესწერებოდეს, სულ სულხან მდივნის და მახუნარ
მდივნისათვის გვიბოძებია, თქვენ ვი კვლა აიღეუთ და ამით გამო-
ართვან თავიანთთვინ. ენკენისავის გ, ქვს უოტ, აღბათ | ერეკლე |.

550. არზა გივი ავალიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძახება
ერეკლე II-ისა, 23 X 15 სანტ., დაწერილია ღიღბერ ქაღალდზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1791, გიორგობისთვის 10.

ქ. ღთნ მოწყალე კემწითის ჭირი მათს მონას ავადი შვი დს
გივს მისცეს.

მართალია მე და ჩემს ძმას ერთმანერთთან დახმარაგი მოგვიხდა, ერთად ვვლარ დავდეგით, ოტია მდივან-ბეგი კადმოვეყვანა, მამული გაყო, არც გაურა მინდოდა, არც ბარათები ვინდოშე. ჩემი ძმა თქვენი სჭირის სანაცვლო შეიქნა. ჩემი რძალი ფიციხლავ ჩემთან შემოვიდა, რაც შემეძლო მუჟდარიც დავმარხე და ჩემს რძალსაც ვინახუვდი.

ჩემს შტრებმა ჩემი რძალი ჩემთან ადარ დაუენგეს. მოგეხსენება, ჩვენი უმა და მამული გასაყოფი არა არის რა.

თუ ინებებს ჩემი რძალი, შტრის ქართულს არ ახეყება, რაც შემეძლება მატოვით შევიხახე და თუ არ ინებებს ჩემთან დგომას, როგორც სხვას განწყესება პური, ღვინო და საცმედი, ჩემს რძალსა და ობოლსაც ისე განუწყესეთ და მეტობით მაიმეტეშინეთ, ობოლი რაღა გაიზარდოს, რაც შემეძლება, ისე გავისტუმრებ.

თუ ასე არ ინებებთ, ჩემი თავი თქვენი სჭირის სანაცვლო ქმნას დმურთმან. ბრძანება თქვენი ადსრუდდეს. გიორგობის ი, ქვს უოთ.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი იძახეა არის, ავალიშვილო გიო! შენ ხათრავაში იყავი, შენის ძმას ითახეს წილი უმა და მამული შენ არ გამოგერთმევა, შენთვის გვაბამეობა. შენი რძალიცა და შენი ძმის-წული ობოლიც შენ უნდა შეინახო, ობოლი გაზარდო და გათხაო და შეკადებისაგერ გაისტუმრო, და რაც შენს ძმას ვალი დარჩენა გვლია შინჯაკაშვილისა, ესეც შენ უნდა მისცე და შოიშორო. ამაზედ ჩვეთან ნულარ დახმარაკებ. გიორგობისთვის იგ, ქვს უოთ ერეკლე.

551. არზა მანუჩარ თუმანიშვილისა და არზ.ზე მოწერილი ბძანება ერეკლე II-ისა, 16,5 X 10,2 სანტ., დაწერილია ლიბურ ქალაქ-დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1793, მკათათვის 8.

ქ. ღონ ბეღნიერის კელმწიფის სჭირი მათს მონას და მქარნი იგის მანუჩარს მამცეს. ჩარჩისშვილი მქარა თავისის მო-

საქართველოს სიმეკლენა

ცემუდის თამასუქით თეთრს არას გასცემს. წყალობას ვითხოვ, ოქმი შეიძლოს, რომ ჩემი თეთრა თავისის ანგარიშით გამოიმირათს და მომამბაროს. მკათათვის ს, ქვს უ 3 ა.

თავში სხვა ხელით აწერია:

ქ. ჩვენი ბძახება არის, ეშიკ-აღათ-ბაშო თამაზ! მერე ამ არწით დაშქარნივისი მანუჩარ ჩარნიშვიდს შაქარას თამასუქით თეთრს რომ უჩივის, თავისი ჭახეი ახლავ გამოურთავი და მოკეც და თუ ჭეშ-მარტი სიტუვა ჭქონდეს რამე, მოგვახსენოს. მკათათვის კ; ქვს უ 3 ა. ერეკლე.

552. სიგელი ხელმწიფის შვილის ელენესი და მისი შვილის მანუჩარ ათაბაგისა, ბოძებული წინამძღვარ იოვანე და ზაქარია ავალიშვილებსადმი, 22 X 15 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. სიგელი ძრიელ დაზიანებულია, თარიღი არა აქვს. აქ მოხსენებულია ათაბაგი მანუჩარ III და დედა მისი ელენე, სვიმონ I-ის ქალი და ათაბაგის მანუჩარ II-ის მეუღლე.

1600—1605. ქ. ესე წყალობისა წიგნი გიბოძეთ ჩუენ კვლმწიფის შვილმა ბატონმა ე ლ ე ე და ძემან ჩუენმან ათაბაგ-მან, ბატონმან მანუჩარ, თქუენ ავალიშვილს, წინამძღვარს ბატონს იოვანეს და თქუენს ძმას ზაქარიასს, ასე და ამ ზირსა ზედა, რომე რას წამ დ'თნ იზრინოს და ჩუენი საბატონო ჩუენ დაგურჩეს და, ვ[ინ იც]ის სოფლის საქმე, თუ ესრომიშვიდი ზაზუნა უშვილოდ გარდავადინდეს, ჩუენ იმისი კერძი მამულიცა და თქუენი კერძი მამულიცა გელ შეუფად თქუენ გიბოძოთ, თუ მოხვიდეთ და ჩუენი უმანი შეიქნათ, და არა ძე კაცი არ შემოგაცილოთ. ამისად გათავებისა თავდებოდ მოგუიციეშია დ'თი და ყოველი მისნი წმინდანი. ე ლ ე ე (ხართულათ).

553. სიგელი გიორგი X-ისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილისადმი, 20 X 14,1 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე მრგვალი მხე-

ღრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1605, შვათათუის 11.

ქ. ესე წყალობისა წიგნი და ნაშენი გაბოძეთ ჩუენ ღთოე გუიერგუინოსანს მუფეთ მეფემან, პატრონმან გიორგი, თქვენს ავალი შვილს ზაქარიას, ასრუ და ამა პირსა ზედა, რომე აშირეჟობობ რამინ სადამდის ცაფხადი აქოს, მისის მამულითა თქვენთუის მოკუიბანება და კარგა შეინახეთ და, რა სოფელმან მისი წესი არ დაიშალოს და რამინ მოკუედეს, რაც პატრონის მამის ჩუენისაგან რამინისათუის მამული არის ნაბოძეი და ფარფანსი უწერია, მის სამართავანის სამდურითა და საქმითა, ის მამულიც თქვენთუის გუიბოძებია, გქონდეს და გაბუნებინოს ღთმან ჩუენს კრდგუელად სამსახურსა შეგან. დაიწერა ბრძანება ესე ქვის სტე, შვათათუეს აა. გიორგი (ხართულით).

554. საფიცრის წიგნი არაგვის ვრიხთუის დაეითისა, ნიციმული ლეონ ავალი შვილისადმი, 24,8 X 22,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ შორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1629—1635. ქ. ნებთა და შეწეებითა ღთას(ა)თა და მეოხებითა ყდ წმიდისა უბრწეელისა, უმეტესად კურთხეულისა დედოფლისა ჩუენისა შდთის მშობელისა, მარადის ქაღწეულისა მარამოსათა, მეოხებითა ცხოველს მუათუელისა ჟვარის(ა)თა, წმინდის დიდებულის წინასწარმეტყველის, წინამორბედის ხათლის მტემელის იო(ა)ნესითა და ითანე ქაღწუელ მახარებელის(ა)თა, წმინდისა სვეტისა ცხოველისა, კვართისა სუფელისა, მირან ღთ მოთუელისათა, ესე აუარებელი ფიცო და პირი მოკვეტ შე გრისთ(ა)გმა, პატრონმა და გიოთ, ძამა ჩუენმა რეგაზ, შენ აგ(ა)ლი ს შვილი დუონს, ძამა შენსა დემეტრეს, გიორგის*), ზადს, შეიღთა თქვენთა დათუნს, ასე და ამა პირსა ზედან, ვიუენეთ კარგნი და კარგის

*) ეს სიტყვა ზაზ ზემოთ არის მიმატებული სხვა ხელით და მუდნით.

მდომნი, თუ გაგაჭირდეს, რაც შეგვეძლოს სატანთ(ა)ნ მოკმარები-
თა, ან თუ აგრე სქმე მოკდეს, ჩვენთან დარჩეთ, კარგა მოგაგზავრათ,
კარგა ღაც(ა)რჩინოთ, არცა ვის მტერს დაგანებოთ. რაც დოითა და
კაციითა კარგი დაგეპართოს, იმისა მტდეფნი ვიყოთ. ამის(ა)თ ვას(ა)-
თ(ა)ეებლათ შომიტეშია ღთა და უოეულნი წმინდანი მისნი, კორცი-
ელნი და უკორცთანი. ამას ზევიათ რანიცა წმინდანი სწერიათ,
ამათის მოწმობითა და თავდებობითა მართლათ გაგიათათ ეს ში-
ნობა. დავით ერისთავი.

555. ბძანება მარიაშ დედოფლისა, 10,6×15 სანტ., დაწერილია
ქალღმრთე მრგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახმარია
ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს.

1659—1681. ქ. ჩვენ შავიურად შ ა ტ ბ ე რ ი შ ვ ი ღ ს
შ ა ა ტ ა ს და შ ა ნ ა შ ვ ი ღ ს თ ა ნ ი ა ს ასრე უამბუთ: შერმე ამას
წინათ წიგნი მოგწერეთ და არ დაგინებებია. თამთის წყაროს ნასეი-
და მიწა ჭქინდით და ნასეიდობის წიგნაც კელათ აქვს. ჩვენის წიგ-
ნის კატედება, არ ვეჭობ, რომ ან თქვენ კარგად მოგივიდეს. აწე
რას წამს ეს წიგნი მოგივიდეს, ამ შირაღასთან და დღემზასთან
კელი რე გაქვს, თავისთვის მოენან, ამისთვის გეობოძებიათ, და თუ
რამ საღაპარაკო სქმე გქონდეს, ამ ჩვენს კარზედ აუბუნიოთ. შ ა რ ი ა შ
(ჩართულათ).

556. სიგელი ელენე დედოფლისა და მეფის ნაზარალიხანისა, ანუ
ერეკლა I-ისა, 18,2×23 სანტ., სიგელის მარტო ერთი პატა-
რა ნაწილია დაცული, თავი და ბოლო აკლია. დაწერილია ქა-
ღმრთე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახ-
მარია სამ-სამი და ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1693—1703. ...და წინა მორბედის ნათლის-მცემლის
იოვანესითა და იოვანე ქალწულ შასრეულისათა და სხვათა მოცი-
ქელთა წინასწარმეტყუელთა; მღრდელთ-მოძღვართა, მოწამეთა და
რანიცა წმიდანი და ანგელოსნი წმიდას და ჰატოისასს სეინაქსარსა

შინა მოახსენებიათ, ამათი შუამდგომლობითა, ესე უთუო და უთუმ-
 ცო, დრო დაუდებელი და მიზეზ შემოუდებელი სითარხნის წიგნი
 და სიგელი გაბოძეთ თვით ჩვენ მდთის სარწმუნოებასკედ აღზრდილ-
 მან, დედოფალთ დედოფალმან ელენემ და ძემან ჩუენმან იესი-
 ან, დავითან, სოლომონიან, ბატარქოვანმან, მეფეთ მეფემან პეტ-
 რონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ თქვენ ჩუენს ერდგულსა და თავდადუ-
 ბით ნამსახურს დიდმუღს უმან შ ა შ ა ძ ე ს ა ბ რ ა მ ს, შვილთ შენ-
 თა სვიმონს და ადამს, ძმას. . . .

მეორე გვერდზე დაცულია შემდეგი დამტკიცებანი:

...[ჩუენ მეფე მეო]რე ირაკლი გამტკიცებთ სიგელს ამას
 მასის გ. . . .

ქ. ჩუენ უოვლისა ზემოისა [საქართველოსა]. . . დედოფალი
 დადიანის ასუდი, პეტრონი [დარეჯან] გამტკიცებთ მკათათვის ლ,
 ქვს უ ა . . .

ქ. ჩუენ ბატონიშვილი აულან [გამტკიცებთ] ამ ბატონებისაგან
 ბოძებულს სიგელს. ქვს უ ა ზ □.

ქ. ჩუენ ბატონიშვილი ალექსანდრე [ამ ბატონებისაგან ბოძე-
 ბულს სიგელს გამტკიცებთ. ივლისის. . . [ქვს უ] ა ზ □.

ქ. ჩუენ უოვლისა საქართველოსა კათალიკოზ-პატრიარხო, მე-
 ფის ირაკლის ძე ანტონი, სითარხნის სიგელს ამას გამტკიცებ. იუნი-
 სის აბ, ქვს უ შ ა . ა ნ ტ ო ნ ი (ხართულათ).

- 557.** წყალაბის წიგნი იმერეთის მეფის გიორგისა, ბოძებული
 მთავარ ეპისკოპოსისადმი, 29×17 სანტ., დაწერილია ქალა-
 ლზე მრგვალი ლამაზის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია
 ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თა-
 რილი არა აქვს. მეფე გიორგი, მისი მეუღლე თამარი და შვი-
 ლები ალექსანდრე, როსტომ და მამია იხსენებიან კიდევ ამბრო-
 ლაურის ეკლესიის წარწერაში რაჭაში (იხ. ბროსეს Bapp. XII,
 p. 62), მაგრამ დაბეჯითებით ძნელია თქმა მეორე გიორგი იგუ-
 ლისხმება აქა († 1585), თუ გიორგი III († 1639). ჯერ-ჯე-
 რომბით ჩვენ ამ სიგელს ვაკუთნებთ გიორგი მესამეს.

1625—1639. ქ. სახელითა დმრ თისითა, ჩუენ დმრთავ აღმატე-
 ბულმან და დმრთავ დაშვარებულმან, ძღვაერმან და უძღვეულმან, ჩუენ

დმრთივ გვირგვინისანმან შეფეთ შეფუძან, ზატონმან გიორგი და თანამცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ზატონმან თამარ და ძეთა ჩვენმან პირმშომან, ზატონმან ალექსანდრე, როსტომ და მამიამან, ესე წყალობის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქვენ, ბატონს შავარ-გევისკოპოსს და თქვენს ძმას ზაქარიას, შის შვილს და მომავალს, ასრე და ამ პირს ზედან, რომე დაგვიჯგინით და ჩვენ ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და გიბოძეთ ნაყარძეთს, რაც ხახუას მსჯავრანს ჩვენგან გლეხი და მამული ჰქონდა, ესენი მათის სახლ-კარიას, ტეთას, ველითა, გენახითა, სუახითა, სთიბითა, კელქსითა, სასთელათა, წელითა და საწაქვილითა, მათის უოვლის-ფერთა, მართლის სამართლიანის სამზღურითა, რაც ხახუას მსჯავრანს ნაყარძეთი ჰქონდა, უგუდა უგლებლად თქუენთვის გიბოძებოა. ქონდეს და გიბუდნიეროს დმერთმან ჩვენსა ერთგულთანსა და სამსახურსა შიგან, ამისად გასთავებლად, თავსდებად მოგვიტემათ თავად დმერთი და ყოველნი მისი წმიდანა □.

558. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული გივი გურამიშვილისადმი, 33×15 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე შრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია სამ-სამი წერტილი.

1627, მარტის 5.

ქ. ნუბითა და შეწეზითა დ'თისათა ესე წყალობის წიგნი შეგიწვალეთ და გიბოძეთ ჩვენ შეფუძან, კელმწიფემან, ბატონმან თამარაზ და თანამცხედრემან ჩვენმან, დედოფალმან ბატონმან ხვარაზან, და სუფარელმან ძემან ჩვენმან, ზატონმან დავით თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და თავდადებით სამსახურსა ყისა, ტურამაშვილს გივსა და ფაღლს*) და მომავლთა სახლას თქუენისა ყოველთავე, ასრე რომე მოგვიდგეთ კარსა და მამულისა წყალობასა და გვიჯგინით, ჩვენ ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი, შეგიწვალეთ და გიბოძეთ სოფელი ლერწამი, თემურყუთუნის ნაქონი, მათითა ეოვლითავე მთითა, ბართა, ველითა, ვენახითა, წელითა, წიქვილითა, ქალითა, სთიბითა, სასოფლალოთა და მათითა სამართლიანითა ყოვე-

*) ეს სიტყვა შემდეგ გადაკეთებულია სხვა მელნით.

ლითავე. გქონდეს და გიბედნიეროს დ'ონ ჩვენსა ერდგულად სისის-
ხურსა შიგან და თუ ვისმე იმ მამულას წიგნი და ნიშანი გქონდეს,
სიგლითა ამით გაგვიცუდებია და თქვენთვის დაგვაბრძანებია. აწე
ვინცა და რამსც კადმან ესე ჩვენგან ნაბოძარა სიგელი მოგიძალოს,
რისხავესმცა დ'თა მამა, ძე და სული წმიდა, კრულ-წაქულ და შენ-
ვესებულ იუოს ნაწილი და სახსენებელი მისი. დაწერა წიგნი და
ბასნება ესე ჩვენი ქვის ოთხი მარტის ხუთისა, დამაბრძანებულნი
დ'ონ აკურთხუნეს და დამტკიცუნეს. თ ე ი მ უ რ ა ზ (ჩართულათ).

559. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული არხენი საფარგლისადმი,
60,5×21 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ. თავში აკლია.

1630, სექტემბრის 9.

.თა ყოველთა საკუირველებთა მზგავსს.თა მომ-
ფენელსა სასოს მგველსა შენ. შივარველსა და მეოსად ქრი-
სტეს წინაშე ჩ. ებელსა, დიდებულსა და ხათფ-შემოსილსა
[სა]კუირველსა, საფარისად საფარველად სასულა წ[ოდებულსა], რომლი-
სა მადლინი დაინ უსუებით, გურნებანი უწამებულად წუაროიან, რომ-
ლისა გურნებანი და საკუირველებანი ვერცა უდ'თათა აკარიანთა
ზედა მოსულამა დაქენეს, დაღაცათუ სადრით შენით ექსორია გუგეს,
არამედ (ა'დ) მოუკდეებულადვე აღასრულებ ნიშთა მხელაანთა, რამე-
თუ [წაქვი]თა დაბორკალებულთა ეშმაკეულთათა აბტებ, ეშმაკთაგან
დაიხსნი მტერთა ძეგლთაგან ეშმაკეულთა დაბორკეულთა, ხოლო
ჩვენ მონდობილნი თქვენნი, შევე თ ე ი მ უ რ ა ზ და დედოფალი
ხ ვ ა რ ა შ ა ნ და ძე ჩვენი ყოვლად სასურველი დ ა ვ ი თ, შვიგორ-
დებით და გვედრებით, რათა გუისხსნუ ხილულთა და უხილავთა მტერ-
თაგან და შემუსრნუ ქვეშე ფერკთა ჩვენთა ხილულნი და უხილავნი
მტერნი ჩვენი, მას ვაშსა ოდეს უდმითთა მთავმადიანთა მიერ მო-
ხასტერი თქვენნი ყოვლად დიდებული მოკბეულიყო, ზარკისანი ხა-
ტი წარმოსუენებულიყო, მამულნი, მეტოქნი, სოფელნი, დაბანი და
აკარანი წაადომილიყუნეს, ხოლო რადენნიმე დათომილიყო უმანი
წმიდისა მინასტრისსა თქვენისანი, მოგაგროეთ და დავასხდეთ სისა-

საქართველოს სიმკვლენი

ხეისა ქართლისსა არადეთისა ბოლოს, კომუღსა ზედა სხლეებუდი-
უენეს სხუნინა მესხნი და ეკლესიანა ნაგარაღა იუა და დავსვით
წინამძღურად და შამად წმიდისა ხატისა თქუენისა ძმის-წუდი შარ-
ველისა მდღელთ-შთაგონის, ქართლისა შთავარ-ეფისკოპოზისა, კან-
ისა სწავლათა უფსკრულისა და ზუცისა ბუდისა სრულისა და ფილასო-
ფისისა იოვანე, მეოთხედ იოვანედ დირსისა, ავალიშვიდი, აღზრ-
დილიეუ მისი კუაილად და სამონად ქრისტეს და შედგომილი
კუაღსა მონაზონებისა არსენი, კაცი სარწმუნო, რაშეთუ შარველ-
თა ესენი ნათესაობით დირს-ქმნილ-იუენეს სხლამად საუდარსა თქუენ-
სა ზედა, და რაადენნა ვინ იქმნეთ და გამაგვთა წმიდასა ამის ხატსა
და წინამძღურასა, კუებულ იქმნეთა სუფუფასკან ვუარისა სოფელი
ესე უოფლად და უოფლითურთ მისითა სამართლიანითა უკლებლად,
ანუ წარმღებ რასამე ვინ იქმნეთ თვინიერ თანადგომისა და შეწვე-
ნისკან კადე, ანუ ადგილთა, ანუ სხუათა საკმარათაგანისა, წელათა,
ტეითა, შიწითა, საკნავათა და უკნავათა, მთით, ვიდრე ბარამდე და
ვინდა ესე მთადას, წვეულ იუენეს დ'თისა დაუსნაბასკან მამი-
სკან და ძისკან და სულასა წმიდისკან, უოველთა წმიდათა დ'თი-
სკან, ზუცისა და ქუენისკან, კორციელთა და უკორცილთაგან, ესე
მეუადრო და საბოლოდ გასათავებელი წიგნი თქუენდა, ქრისტეს მად-
დეებლრო მდღელთ-შთაგონო და ერნო, ესრეთ დამუტკიცეთ წინამ-
ძღურასა სავარისისა ავალიშვილსა, უფაღსა არსენის. ხო-
ლო დაიწრა წიგნი ესე ქქსა ტილ, სეკადენბერსა ა, იაკვიმ და
ანანს, მდღელთ-შთაძღურობას საქართველასისა დიდისა მის უოფლად
ბრძნისა ზაქარია კათალიკოზისისა, გარნა კელითა უოველთა უნარჩე-
ვეისა, უოფლად მცოდველასა ზებედესითა. დამამტკიცებულნი ამისნი
დ'თნ აკურთხენეს და წმიდაშა დ'თის მშობელმან, ამინ. თქიმურკაზ
(ჩართულათ).

560. სიკვლი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული ჯამჯაურს ბერუასადმი,
40,5 X 15 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტ-
ყვის შემდეგ.

1631, თებერვლის 21.

ქ. ნებითა და შეწევითა დ'თისათა, ზუენ დ'თავ გვირგუნიას-

სანამან მეფემან, კელწიფემან, შატრონმან, თეიმურაზ, თანამეცხედრემან ჩუენმან დედოფალმან, შატრონმან ხუარაშან და შირშომანს საყურადღებო ძემან ჩუენმან, შატრონმან და ვით, ესე უგუნისამდე გასათავებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი გიბოძეთ საგურამოს თქუენ ჭაბჭაურს ბერუასა, იაკიმესა, გიორგასა, თევდორას და გიორგისა, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისა უფელთავე, ასრე რომე, ოდეს მოგუიდეგით კარსა დარბაზისა ჩუენისათა და საკლდეწიფოს გამოსადების თარხნობას დაგუეჯებით, ვისძინეთ აჭა და მასსენება თქუენი და მოკითხულიცა ვქებით და ამას წინათ ბედიარა ჩუენს მამა-მამა(მამა)თაგანც საკლდეწიფოს გამოსადების თარხნი უთავიდიუენით და ჩუენც გათარხნით და გათავისუფლეთ, ასრე რომე არა გეთხოვებოდესთ არა ბერი, არა დეხა, არა ძროხა, არა ცხუარი, არა სამარხი, არა სასხნიდო, არა სმდეგურა, არა შასწევარი, არა საური, არაფერი საკლდეწიფო არა გეთხოვებოდესთ რა ერთის დაშტან-ხადრობის მეტი. ესე ასრე კაცითაგდეს და არა მოგეშა(ღეს)თ არა ჩუენგან და არა ჩუენს უკან სხუათ მომადლო(sic) მეფე-მეშატრონეთაგან. გიბძინებთ, კარისა ჩუენის ვაქიდუაზინისა(sic) და კარის მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა როგადცა ამ ჩუენს ნაწყალობეს ფარვანაშა ვწეროს. დაიქერა სიგელი ესე თუესა თებერვალსა კა, ქვის ტით. თეიმურაზ (ხართულათ).

561. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ბერუა ჯაბჯაურისადმი, დაწერილია წინა სიგლის ბოლოში მრავალი მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ბოლო დაზიანებული აქვს.

1651. ქ. ჩუენ დთივ გუირგუენოსანმა ქართლისა და კახეთისა ორისავე მხურთხეულმან, მეფეთ მეფემან, კელწიფემან, შატრონმან როსტომ და ძემან ჩუენმან, შატრონმან ღუარასან, ესე წყალობისა და სითარხნის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებთ და გიბოძეთ შერ ჭაბჭაურს ბერუასა, იაკიმეს, გიორგის, თევდორას და გიორგას, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისა უფელთავე მას ფაშის, ოდეს სითარხნის წყალობას დაგუეჯებით, შეგიწყალებთ და ასე გათარხნეთ,

რამე არაფერისთვის საჩუქრო სათხავარი და გამოსაღები არა გეთხარებოდეს რა ერთის დაშქარ-ხადირობის მქონე, და რაგუარადაც ამ სიკვლით თარხანი ხარ, იმ რიგად ჩუენც გუითარხნებისათ და უთხარებლმა ჩუენმა მოსაქმეთა ამ რიგად ამუაფეთ. ქვის ტ ლ თ.

562. ხაუციტრის წიგნი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილისადმი, 25,5 X 18,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდუღუღამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იმპარებზე ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს.

1630—1633. ქ. ღთისა და უბიწოდ მშობელისა მისისა თავდებობითა, მოწმობითა და შუამდგომლობითა, ყოველთა წმიდათა დიკოსთა ზეცისათა და ქუეყანისათა, კორციელთა და უკარცილთათა, ამითითა თავდებობითა, მოწმობითა და შუამდგომლობითა, ესე ურვალებული, უმაზუხო, ყოყლისა ხლათისა, ილათისკან გამოსული, მტკიცე და შეუცვალეზელი სოფინისა წაგნი გიბოძეთ ჩუენ კელწიფეთა შეფეთან, ზატრონმან თ ა ი მ უ რ ა ზ და თანა მეტხედრქმა ჩუენმა, დედოფელთა დედოფალმან, ზატრონმა ხ ვ ა რ ა შ ა ნ, და ზარმომან ძემან ჩუენმა, ზატრონმა დ ა ვ ი თ თ ქუენ, ჩუენსა ერთგულთა და თავგარდადებით ნამსხურთა უმათა ა ვ ა დ ი შ ვ ი ლ ს ა, ზატ(რ)ონსა ზ ა ქ ა რ ი ა ს და შეიღთა თქუენთა ბოდბელ მთავარ-გებისკობრისსა ზატრონსა არსენის, ავალსა, ქაინასროს, დავითს, დანენასა და ბუჯანს, ასე და ამა ზარსა ზედა, თუ ან უეენმა და ან როსტომხან თქუენი თაყი მოგუიდეას, არას მიზეზისათვის არ მაგვეთ და არც ჩუენის ქუეყანით დაგუითხოვთ, არც ჩუენ და არცა ბძანებისა ჩუენისა მოსმინოს კაცისკან არა გვენოს და არც არა გეზიანოს და, თუ ვინმე საძლათ მოგინდომოს, არას მიზეზისათვის არ დაგანებთ. ესე ასე გავითათ და არა გიმტუეფნთ, და ვინცა ესე ასე არ გავითათს, თაფდმც რისხავს ღთი და ყოველნი მისნი წმიდანნი და თვით უოფლად წმიდა ღთის მშობელი. თ ე ი მ უ რ ა ზ, ხ ვ ა რ ა შ ა ნ (ჩართულები), ა რ ჩ ი ლ (ეს ჩართულათ სხვა მელნით სწერია).

563. სიგელი თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილი-

სადმი, 34x22,4 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ლამაზის მრგვა-
ლი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი მოხეული აქვს და აკლია.

1633, მაისის 30. ...კელმწიფეუმან თაი მურაზ და თანამეც-
ხედრეუმან ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან, მატრონმან ხუარა მან,
და ზიკშომან და სასურველმა ძემან ჩუენმან და ყოთა თქუენ, ავა-
ლი შვილითა ზაქარიას, შვილთა შენტა არსენის, ავადსა,
ქაიხოსროს, დავითს, და დონენასა და მომავალთა სახლისა თქუენისა უო-
ველთავე მას ქამსა, ოდეს ქართლს ეყენი მოგუიკდა და ველარ დაუდე-
გით და გარდაჟედით ლახთ-იმერით და გარდმოგუევეით თანა და
მრავალი ჭირი და განსაცდელი, ერთგულობა და სამსახური თავს
იდევით, ხოლო ჩუენ ბრძანებითა დთისათა თქუენისა ერთგულო-
ბისა და ჭირხაულობისა სხარეულად, გიბოძეთ ისე თქუენი სამეუდი-
რად შეუეთაგან მოცემული სოფელი სომახეთი და აბისი შათის
სამართლანი, რა რიგაცა ზარეულ გქონებოდა და შენის მამიდაშვილის
ფაენელი შვილის იათამის კერძა მამული, რაც განაყოფათაგან
მოხდომიდა, გდებითა, აზნაურითა, სუდრითა, სასაფლაოთა, მთი-
თა, ბარითა, წყლითა, წისქვილითა, სკანავითა, და მინდურითა, და
რაც მამის მის განაყოფათაგან მოხდომიდა, მისის სამართლანი
და გაღმა ჭერედითა და რაცა ვის რამ მისის მოხდომილის მამულისა-
გან ჭქონიდა, ან ჭქონიდა, უფლებითურთ თქუენთს გუიბოძებია და
დაგუიბოძებია საბოლოად, შეუიღრად და შეუიღრად. ჭქონიდა
და გიბედნიეროსი დთნ ჩუენსა ერთგულათ სამსახურსა შინა, ესე
ასრე გავითაოთ და არ გიტუოთ. ამისა გათავებისა თავდებად და
შუამდგომელად დაუსაბამო დთი, უფლად წმიდა დთის მშობელი და
უფველნი წმიდანი დთისანი ზედისანი და ქუეყანისანი, კორციელნი
და უკორცილნი თავდებით მოგუიციებია. დაიწერა წიგნი და ბრძანება ესე
ქუსა ტკა, თვესა მაისსა დ. ესრეთ იუოს, ვიდრე გებადმდე სოფ-
ლისა, ამინ. თეიმურაზ, ხუარა მან (ხართულები).

ქ. ამოიფე იოთაში ფაენელიშვილის (ეს სიტყვები ასე განცალკევებ-
ბულად სწერია).

564. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული ზაქარია ავალიშვილი-

სადმი, 32,5 X 14,7 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალთ მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1637. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისათა, ჩუენ შეყუთ შეყუე[მა]ნ, ჰატრონმან რ ო ს ტ ო მ და თანამეტხედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან მ ა რ ი ა მ, ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეკაწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა კრდგულთა უმთა ა ზ ა ლ ი შ ვ ი ლ თ ო ა ქ ა რ ი ა ს, შვილსა თქვენთა ავალს, დავითს, ქიხოსროს და დონენსს, შვილთა და მომავალთა სხლას თქვენისათა უოველთავე, მას ჟამსა, ოდეს მოკუიდეკით კარსა და თქვენსავ ნაქანს სამკუიდრას სომ(ა)ნეთს გუეაჟნით, შეკაწყაღეთ და გიბოძეთ ხიღირბეკის შესხებს კარეთ ორი კუამლი თქუენი მკუიდრი უმა და ალაგი სამართლიანის სამძღურითა, რისაც მქონებუელი სომანეთი უთფიდიუოს, იმ სამჭმით \square თქუენთვის გუიბოძება. კქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩუენს კრდგულად სამსახურსა შინა და არა ოდეს არ მოკუშდოს. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-ვეკარნა და სხუანთ მოსაქმენთ, დდეს ვინცა ვინ იუუნეთ და ანუ დღეს წადმს იქნებოდეთ, თქუენც ასრე გაუთავეთ და ნურას მოუშლით და შეცადებთ. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს ტ კ ე, კეკლითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანიშვილის ბირთუელისითა. მ ა რ ი ა მ (ხართულათ).

565. ვანწესება მორდლის სარგოისა, ბოძებული ოსტომ მეფის მიერ მანუჩარ თუმანიშვილისადმი, 32,5 X 14,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. მეორე ვგერდზე სპარსული წარწერა აქვს სპარსულის ორის შემკვლით.

1638, მკათათვის 2.

ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისათა, ჩუენ ქართლისა და კახეთის ორისავ ტახტის მშურთბელმან, შეყუეთ შეყუემან, ჰატრონმან რ ო ს ტ ო მ, ესე უგუნისამდა ჟამთა და ხანთა კასათავებელი, უოვლის კაცისაგან მოუსარჩლედი და მოუდეკარი წყალობისა და სარგოს წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა კრდგულთა

და მრავალფერად წესისაჲთ თავდადებით ურდგულად გუდათ მისხნ-
დასა და ხუაშადაის შემხნახვს ემასა თუ მან იშვილს, ჩუენის ბეჭ-
დაის შემხნახვს მუერდარს(გო), მატრანის მან უჩარს, მას ჟამსა თდეს
შოგუიდეკით კარსა და საბეჭდავის სარგას წყალობას დაგუიჯებით,
ჩუენბა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი, მკათბუღი ექვით და
შეგიწუაღეთ და ტიბიძეთ საბეჭდავის სარგო: თუ სოიფდს ტავსტემ-
დეთ, კუმილის თავს თუითთს მარჩაღს აიღებდე; გლეხის სითარხნუ-
სედ რა მარჩაღი; სამთურათსედ ათს კუამლსედ სიმი მარჩაღი;
მსახურას ჟამს გარხედ თუშნის თავს ერთი შაური; ინამსედ თუშნის თავს
თუითთ აბაზა; ჰამსაღასედ თუშნის თავს რი შაური; თათრის საბაღახუ-
სედ რგი მარჩაღი; თათრის შირასთავსედ ათი ცხუარი; კადისშუ-
რის წიგნსედ კატის თავს თითო მარჩაღი; ფუშტუქუს სამთურათსედ
რგი მარჩაღი; საბაღახუსედ კიდუე თასიღდარის თავს თუითთ მარ-
ჩაღი □; ზარათუნანის წიგნსედ რგი მარჩაღი; ვინც იჯარაღარი
იუთს, თუშნის თავს ერთს შაურს აიღებდე; ვიღანის თასიღდარიღამე
ხუთი მარჩაღი; ვისაც ანკარიში გამართვან და მუფარა დაუწერონ,
თუშნის თავს თუითთ ფუელი; საურას თასიღდარხედ, რაც მესურეს
ერგოს, თუშნის თავს თუითთ აბაზი □. ეს ამ გუარად გაცუიჩენია
და გაცუირიგებია და წყალობად გუიბიძება, უხაკულოდ აიღებდე.
უხედაესთა შოგასხენებთ და უქუედაესთა გიბისხენთ, კარისა ჩუენის
ვექილაგუიბირთა და სხუანთ მოსაქმენთ, თქუენბა ასრე კუთავკეთ,
რ რიგადაც ამ ჩუენგან საწუაღმბუეს საგედშიგან ეწეროს, ხურათ-
დეს ხუ მუუშაით და ხუ შეგვიღებით თუინიერ თანა-დგომისა და
შეწუენისგან □ კადე. უხედაესთა შოგასხენებთ და უქუედაესთა გიბ-
ისხენთ, ვისაც ჩუენგან წყალობა დაკემართოს, რა რიგადაც ამ ჩუენს
ნაბისხენთში ეწეროს, ხურა კაცი სარგოს ხუ დაუჭერთ და ხურც
დააკლებთ. დაწერა ბოსნება, წიგნი და საგუდაი ესე ქვის ტკვი. შკა-
თათვეს ბ, კელათა ჩუენის სღაროს მუშრიფის გორუღის ფირა-
ღისითა □ □.

566. ვანწესება შორღლის სარგოსათვის, დაწერილია ლიბერ ნა-
ხეგარ თაბას კალღღზე მეცხრამეტე საუუენის დასაწყისის ნუს-
ხა მხედრულღის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია მძიმეები და წერ-

ტილები. ეს განწესება შეადგენს მე-78 მუხლს ვახტანგ მეფის დასტურ-ლამაღისა (დაბეჭდილში მე-77 მუხლათ არის აღნიშნული), მაგრამ ცოტა განიხრევა დაბეჭდილისაგან, და ამიტომ მოგვეყავს აქ როსტომ მეფის განწესების დასამატებლად და შესაღარებლად.

1703—1724. განწესება მორღლისა.

მწ. ქ. გლეხის ცაცემასზედ კომლზედ მარჩილი, სამიურათთ რომ ცასცემს, კომლზედ აბაზი და ორი იუული; გათარხნებაზედ კომლზედ ექუსი შაური; კოდის-პურის ცაცემასზედ ტხრა აბაზი თითო მხარეზედ; აგრევე საბაღასზედ, აგრევე ნახირის თაგზედ; პირის თაგებზედ თითო მარჩილი; გილანს წამსუღელზედ სამი მინალთუნი; მუფასზედ ექუსი მიღანთუნი; აათის¹⁾ ჟამაგირზედ თუმანზედ შაური; ინაშზედ თუმანზედ აბაზი; ქალაქის ბაჟის ოქმზედ თორმეტი მიღანთუნი; თამბაქოს აჯარაზედ, რამდენს თუმანთაც აიღებენ, თუმანზედ შაური; ზარაფზედ²⁾ თორმეტი მინალთუნი; დაბახანაზედ თუმანზედ შაური; აგრევე უფნისაზედ; ბატახის განაჩენზედ თუმანზედ აბაზი; არაუხანაზედ თუმანზედ შაური; ცარიელი საკამლას მიცემასზედ ექუსი შაური; იუშთუქნის³⁾ ბარხნიდამ საბანი დიტრა ა, ბრწეული სუთი, ზეთის ხილი ჩარქი აუ ხახვი გ. სხვა ამისი შემდგომი მდაფან-ბეგების განაჩენის ბოლოს იძიეთ, სხვაგან ვიპოვე და იქ დაესწერე, აქ არ დაეტია.

სამორღლო გამოვა: აქლემზედ სამი აბაზი, უღაუ ტხენზედ სამი შაური, ჭაკ ტხენზედ ორი შაური, ძროხაზედ ერთი შაური, ვირზე ერთი შაური, ტუვეზედ ერთი აბაზი, კამბენზედ ორი შაური, ჟორზედ ერთი აბაზი, ტხვარზედ და დორზედ ორი იუული⁴⁾.

567. ბძანება თეიმურაზ I-ისა ზაქარია ავალიშვილისადმი მამულის ბოძების შესახებ, 13,8×9,6 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე

¹⁾ პ. უშიკაშვილის გამოცემაში: თათრის.

²⁾ Ibid.: კარაფზედ.

³⁾ Ibid.: მუშთუქნის.

⁴⁾ ეს ოთხი სტრიქონი უშიკაშვილის გამოცემაში მოთავსებულია მე-101 მუხლში, რომლის სათაური არის: „მდივან-ბეგის ასაღებისათვის“.

მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ობ-ობრი წერტილი.

1642. ქ. კალაურში ზადდასტინისეული მამული, შენი და უშენი, მთათა და ბარათა, რისც მქონებულა უოფიდიოეს, ყუკლა უკლებდად ზ ა ქ ა რ ი ა ს ა და ა ვ ა დ ი ს ა თ ვ ი ს და მისის ძიქ-ბისათვის გუბოძებია. ქქსა ტ კ ი . თ ე ი მ უ რ ა ზ (ჩართულათ).

568. სიგელი რახტომ მეფისა, ბოძებული თუმანიანთადმი, 50 X 21,5 სანტ, დაწერილია კარგ ჭიდალდზე ლამაზი ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შეზღვევ. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულის ბეჭედით.

1649, მარტის 21. ქ. ნებითა და შეწყვეითა დთათათა ჩქენ მეფეთ მეფემან, ზატონმან რ ა ს ტ ი ა მ და თანამეცხედრემა ჩუენმან, დედოფალა დედოფალმა, ზატონმან მ ა რ ი ა მ, პირმშობლან და სსურველმა ძემა ჩუენმან, ზატონმან დ უ ა რ ს ა ს, ესე წყალობისა წიგნი გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა ერდგულთა უმათა თ უ მ ა ნ ა ა ნ თ მ ა მ უ კ ა შ ე ი დ თ ა და შამავლთა სხლისა თქვენისათა, მას ვამს, რდეს შოგუადეკით კარსა თქვენის სთავნოს და თქვენის უმის აშნ-მეშანშიდლის ხუდადასა, ეზარასა და ზაზის სითარხნეს დაგუაჯუნით, ჩუენ ვისმინეთ აზა და მოხსენება თქვენა, ასრე კათარხნეთ, რომე სამოცის თუმნისა, რაგინდა რა სავაჭრო მოქალაქემ თქვენს უმებმან აშგზაყროს ჩუენს სბატონოში, არა ქალაქს, არა გარს და არა სხუკან ბაჯი არ ეთხოვიოდეს ამ საქმიითა, რომე სხუის კაცის საქონელი არ იმისნოს ამ სამოცის თუმნის კარდაისად და არც ამისგან ნამუტნავი არაინოს. უხუდაესთა მოგახსენებთ და უქუდაესთა გიბძნებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭიდ-ვეჭირნო, ქალაქისა, გორისა და ჩუენის სბატონოს მოურავნო, მუშრინო და მეზაყნო, თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ და ხურას შეეცილებით და მოუშლით თუინიერ თანა-დგომისა და შეწყებისკან კიდე. დაწყება ესე წიგნი და სიგელი ქქსა ტ დ ზ, მარტის 21, კარისა ჩუენისა სდადრან მუშრინის ოფიადლისითა. ვინ-გინდა-ვინ მეზაყნო მოსაყლას იკარადარნი ხართ,

საქართველოს სიბეჭდენა

რახდენიტი(ში) გზობა ქნას, უაბზი გამოართვიოთ და ჩუენ ახგარიში(ში) ხაგიგდებო. რ თ ს ტ თ მ, მ ა რ ი ა მ, ჯ უ ა რ ს ა ბ (ჩართულები).

569. ნახილობის წიგნი მიცემული არაგვის ერისთავთა მიერ მოლარეთ უზუცეს ქაიყუბათ კოხიაშვილისადმი, 43,5 X 16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელიოთ. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს. ვრცელი შესავალი და ბოლოს წვევლა გამოვეუშვიოთ.

1675—1700. ...ესე ამიერ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასთავებულო, მიზუზ შემოუღებულო, დრო მოუღვეარი, სმეკეადრო და სობოლო ნასიედაობის წიგნი და ზირი ციბოძეთ ჩუენ, არაგვის ერისთავის შვიდ მან, ზატრანშან ზატრანშან, ზატრანშან ზად, ნუგზარ, რეკაზ და ზურაბ და ედიშერ, შვილთა და მამავალთა სხლისა ჩუენისთა, შუნ ჩუენს ნამსახურს უმას კოხიაშვილს მოღარეთ ხუცეს ქაიყუბათ, შვილსა შუნსა ზადსა, შვილსა და მამავალსა სხლისა თქუენისთა, ესე და ამა ზირსა ზუდა, რომე მოგუიდე მუნჯის შვილი ხუცესი შაკაოზ იმისის ცოლათა, შვილითა და მოსადეკოთა უციღებდივ, რომ არას კაცს შენტან კელი არა ქონდეს, შოგტეს და ციბუღნიერას დმერთმან, ავიდეო ზუნ შუნგან ფასი სრული და უედებულო, რითაც ჩუენი გული შეტყუარდებოდა, ადარა დარჩომიდა რა ჩუენსა და თქუენში სდაზარაკო კასი საქმის შუტი...
ბოლოზე ზუთი ბეჭედი უზის.

570. სიგელი მარიამ დედოფლისა, ბოციბული ავალიშვილებისადმი, 41 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელიოთ. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს.

1651—1660. ქ. სხულისთა(ში) სახერისა, არსება დაუსობა-მოსა და დაუსრულებულისა დთისა მამისა, ძისა და წშიდისა სული-სთა, თავსმდებობათა, შინდობათა და შუამდგომელობათა უოვდად წშიდისა უხრწნელისა და უმეტესად კურთხეულისა დედოფლისა ჩუე-

ნის, ღთის შობბუდისა და მარადის ქალწულისა მარიაშისითა, ძლი-
ერებითა და ცხოველს მეოფეულისა, ზატოასისისა ჟუარისითა, რომელ-
სა ზედან განიშურნა ზატოასისა და უხრწნედნა მკლავნი თუისნი
ქრისტუმან ღთის ჩუენზან კსნისათვის ჩუენისა, ამათითა თავმდებო-
ბითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა; წმიდისა წინაწარმეტ-
უეულისა, წინამორბუდისა ხათლის-მცემლისა იოვანისითა და იოვანე
ქალწულ მანარბუდისა და ღთის მეტუეულისითა, წმიდათა ზეცისა
ძალთა ანგელოზითა და მთავარ ანგელოზითა მიქაელ და გაბრიელი-
სითა, წმიდათა მღვდელთ-მომდგურთა, მოწამეთა და უოველთა წმიდა-
თა ღთისითა კორციელთა და უკორცოთა, ზეცისა და ქვეყნისათა
თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა, ესე ჟუარბუელი
ფიცი, ზირი და წიგნი სობლოდ გასათავებელი გიბოძეთ ჩუენ დე-
დოთაფთ დედოფალმა, ზატრონიზნ მარკიამ, თქუენ ავღღო ს-
შვიდს ალავერდელს, ზატრონს არსენს, ძმას თქუენს ავღღს,
დათუნას, ქახოსრას, დანენას, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე,
თუ თქუენ ჩუენი ურდგულნი, კარგის მდომნი უმანი იუენეთ, ჩუენზე
არა სტუეთთ რა, ჩუენ ვაუუენეთ მართლად გულ-განწმედით, თქუენ-
თუის კარგნი და კარგის მდომნი და მოზატოენი, არც ტუეილად
მტრის ენით შუგბეზდოთ, არცა რა გაუნთთ, არცა რა გაჩინოთ,
არც სიკუდილითა, არც დატყრითა და ტუეობით, არც სათათრის
ტუეის გამორთმუვით, არც სახუოდ და სობლოდ კაცს დაგანებოთ, და
რაც წმიდას გიორგის ალავერდის მამული თქუენ ბატონის თუიშურა-
ზისიგან მოგბარებოდექ, იმისგან არც ურთი კუამლი კაცი არ მოგი-
შალოთ; კიდევუ, რაც თქუენს მშობს მამულები ქქონდექ, არც არა
იმთ მოუშალოთ. ამისად გასათავებლად და თავდებად თავად მოგვი-
ცემია ღთი მამა, ძე და სული წმიდა და თუით უოვლად წმიდა
ღთის შობბუელი, მარადის ქალწული მარიაშ, სვეტი ცხოველი, კუარ-
თა საუთლო და მარტნი წმიდა ღთ მეოფეული, უოველთა მოწამეთა
შორის წარჩინებული, მოწამეთა მთავარი წმიდა გიორგი ალავერდისა
და უოველნი წმიდანნი მდთისანნი, ზეცისა და ქვეყნისანნი, კორციელნი
და უკორცონნი, კუმშარიტად კელიც ასრე ჩავგვართავს, რომე სხვა
თქუენი საზიანა გულში აღარა აღვიართოთ რა. მარკიამ (ხართულათ).

საქართველოს სიბუდეები

571. გაყიდვის წიგნი თუმანიშვილებისა, 104 X 21 სანტ., დაწერილია კარგ სქედ ქალაქებზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ბოლოს რამოდენიმე ნაწილი ქალაქისა დაუწერელია. თარიღი არა აქვს.

1653—1658. ქ. ზე ჯიდნეს დ'თნ მეფეთ მეფე, ბატონი როსტომ და სასურველი და საუარული ძე მისი, ბატონი ვახტანგ, ბრძანებითა მისითა ჩუენ სახლთ-უხუცესი ჩოღაჯას შვილი, ბატონი ბიძინა, თბილელი ეფისკოპოსი, ბატონი ელისე და მდივნი უორღანას შვილი მეტეხა, მივედათ კვლთუბანს თუშანაშვილის თაყვასი, მდივნის ბირთველისა, მორჭდრის მანუხარისა და ჯამშიტას მამულის გასჯოღელად, სანკელი და სანიაკარი ეუქდას გაუსიხჳეთ და დ'თისა შიშას ქვეშე, რისაც მიუხდით, სამართლიანის საქმით გაკჳარნეთ და მამული გაუბარათ და მივეცით მანუხარს და ჯამშიტას საქონისათა ქალაქს მამანასშვილი მათთარა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იუოს; კიდევ დარბას დომიტიშვილები, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იუოს; მიხუდა კვლთუბანს იურუსშვილები მათის მამულითა ბერა და მანუხა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იუენეს; ხოჯურასშვილები მათის მამულითა; ცოცელია ცოცელაური მისის მამულითა; ხუცისშვილი და მქანდარა, რისაც მამულის მქონებელი არის; ება მისის მამულითა; დაღამასშვილები მათის მამულითა და ზედ დავადევათ დათუას, რომ თორტიზის მერასაკენ მიწა გამოვართვათ; ამირასშვილები მათის მამულითა; კაცია მისის გერებითა, რისაც მამულის მქონებელი იუოს; ბოჯანო მკელია და დამედა მათის მამულითა; ბატონსშვილი თაგის ბაგითა და მიწას ბაღათა; მანუდა ბრთავ ახადდაბას ხოსროასშვილი ბერა, კაციაზასშვილის ვენხი რომ ეჭირა, იმითა და დემეტრულის მამულითა, დღეს რისაც მქონებელი იუოს; იჭვე ხოსროასშვილის ბატონს შვილები მათის მამულითა, კაციაზასშვილის მესამედის მიწის მამულითა; აბეწყასშვილი მისის მამულითა; ელიასშვილი ხასილა, რისაც მამულის მქონებელი არის და იუმანთ შუა შვილის დღის მიწითა; ასათა მისის მამულითა;

მამასახლისი ოთხი, რისაც მამულის მქონებული იყოს; ვუბათასშვი-
ლები, რისაც მამულის მქონებული არიან; შურადსშვილები, რისაც მამუ-
ლის მქონებულნი არიან; ნაცვალე გოგია მისის მამულითა; ხუცუ-
ლი ღვით მისის შვილითა და მამულითა; გარეჯვარს ღელუასშვილი
ნადირა და ქრისტესია მათის მამულითა; ეჭუბა მისის მამულითა;
საოფთახასშვილები მათის მამულითა; დედაბრისშვილი ბანდურა თა-
ვის მამულითა; შამატა მისის მამულითა; მამასახლისი შატა მისის
მამულითა; საქილა მისის მამულითა; ბერი შურადა მისის ვენაკითა,
არი შურადს მიწა და ძამს მიწა სამად უხდა გაიყონ თავამ ბართ-
ყელმა და ჭამიციტამ, რუსას ანდრია და ენია მათის მამულითა; წყა-
დთახასშვილი გიორგი მისის სახლკართ, ჭაგითა, უშიწით მიხუდა;
გორს ასატურასშვილი ზანინა მისის კერძის უმითა და მამულითა;
წატურასშვილი რასტომ მისის უმითა და მამულითა; არუთინა მისის
ძმითა და მამულითა; ბანილუსა მისის მამულითა; ალიხანა მისის
მამულითა; შურდასანკა მისის მამულითა; ქარუა მისის მამულითა;
იქავ გორს ნახურევის შერთიხედი, ახლდინიდან მოყუნელი ნურადა
მისის მამულითა; ორი თვალი წისქელი, იქავ გორს მეწისქელი
ივანე მისის მამულითა; მიხუდა დარბას წილში მამული, დღეს რისაც
მამულის მქონებული იყოს; აბრამასშვილები მათის მამულითა.

572. სიგელი როსტომ მედისა, ბოძებული ავალიშვილთადმი, 36,2
X22 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ.

1651. ქ. ნებითა და შეწყენითა დ'თოსითა, ჩუენ დ'თივ
გუარგუისისნმან, მეფეთ მეფემან, კელშიაფემან, შატრანმან რა ს-
ტომ და თანამეცხედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფადმან, შატ-
რონმან მ ა რ ი ა მ, ზირშიომან და სსურველმან ქემან ჩუენმან, შატ-
რონმა დ უ ა რ ს ა მ, ესე უეუისამდე ვამთა და ხანთა გასათავებელი,
შტკიცე და უცვალელებელი სპეუიდრო და საბოლო წიგნი და ნიშანი
შეაიწყალეთ და გითითეთ თქუენ, ჩუენსა ერდუელსა და მრავალეურად
თავდადებით ნამსახურთა უმითა ა ვ ა დ ი შ ვ ა დ თ ა ა ვ ა დ ს ა, ძმა-

სა თქვენთა დავითს, ქაინოსროს, დონენსა, შვილთა და მიმავალთა სახლისა თქვენისთა უოველთ. ვე, მას ვაძს, ოდეს მოგვიდგეკით კარსა და ამოვარდნილის გომშარი შვილის ვანხასის დაკითის კერძს მამულს დაგუიავუნით, ჩუენცა ვისმინეთ აჟა და შახსენება თქუენა, ვითაც თაჟის სინცინცხეში ამას შემოგუესუენეს, რამე ჩუენს სიკუდილს უკან ვისაც ეს ჩუენი უმტროსი შვალი შერთოთ და წყალობა უყოთო, ჩუენი მამული და ალაგაც იმით უბოძეთო. აწე იმისი შვალი თქვენს სახლში გამოავთხოეთ და მამულიც თქვენ დავიძუენადრეთ და ვიბოძეთ შთითა, ბარითა, სასახლითა, წყლითა და წიქუილითა, ვეღითა და ვეჩაითა, სასუფლაოთა და ეკლესიითა, შენითა და აკერითა, საძებრითა და უძებრითა, საკმრითა და უკმრითა, შესავლითა და განავლითა, ეოვლითურ უნაკლულად თქუენათის და თქუენთა შვილთათაჟის ამ წესით გუიბოძება, რამე სადამდი დავითის ცოლეოფილი ცოცხალ იუას, მამულშიაც ეკითხოდეს და პატროსნადაც მოეზერათ. გქონდეს და გიუენიეროს დონ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არა როდის არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა შეუეთა და შემატროხეთაკან. აწე ვიბახნებთ, კარისა ჩუენისა ვეკილე-ვეზარნო და სხუენო მონაქმენო, ვინცა ვინ იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე დაუმტოგეკით და ნურაოდეს რე მოუშლით და შეცილებით, თუნიერ შეწუენისა და თანადგომისგან კადე. დაიწერა ბრახნება და ნიშანი ესე ქქსა ტ ლ თ, გუღითა კარისა ჩუენისა მდიავან-მწიგნობრის თუმანიშვილის ბიძათუენისითა. რ ა ს ტ რ მ (ხართულათ).

573. სიგელი მარიამ დედოფლისა, ბოძებული ივალის შვილთადმი, 30X18 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში ცოტა აკლია.

1653, დეკემბრის 8.

[ქ. სახელითა დონასათა ჩუენ დადიანის ასულმა, დედაოფალთ დედოფალმან, [პატრონმან მარიაშ, შეგვიწყალებთ და ვიბოძეთ ესე საბოლოო კამთა გასათავებელი, მტოცნე და უნებლებელი წე-

ღობისა წიგნი და სიგელი თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა და თავდადებით ნამსახურთა უმათა, ა ვ ა ღ ი შ ვ ი ლ ს ა ვ ა ღ ს ა, დაუთოს, ქაიხოსროს, დონენის, დეკანის და ზაფის, მას ჟამსა ოდეს მოგუიდეგით კარსა, მამულისა წყალობისა გვეჯგუნით, ჩვენ უისმინეთ ანა და მოხსენება თქვენი, შეგიწვადეთ და გიბოძეთ კისისხვევს ვარდიშვილი დათუნა მისის მამულითა; ძაცანაშვილი მისის მამულითა; გურდელაშვილი ირემა მისის მამულითა; თათრაშვილი ზაზია მისის მამულითა და ორი კვამლი სახლის-გუნტის რევაზის საქანი დათუ და გიორგი მათის მამულითა და რაც რევაზის საქანი ბეთაღმადლი მამული იყოს, უკლებრად თქვენთვის გვიბოძება(ა); ექანდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩვენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგა, ესე ასრე გაცითავდეს და არაოდეს არ მოგუძღლოს არა ჩვენგან და არა შემდგომად სხვათა შეპატრონეათაგან. აწე ვინცა და რამაშცა კაცმა ესე ჩვენი წყალობა შეგიძღლოს, ღთს შეშაღოს რჯულისა ქრისტიანობისაგან, რისხავსიცა ზირველად დაუსაბამა, დაუსრულებელი ღთი მამა, ძე და სული წმინდა, უოველნი წმინდანნი ღთისანი, ზეცისა და ქვეყანისანი, კორციელნი და უკორციენი, ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღთს აკურათსხუს. დაიწერა ბძახება და ნიშანი ესე ქვის ტიპა, თვესა დეკემბერის ც, კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრისა მარტიროზის შვილის ავთანდილისათა. მ ა რ ი ა მ (ჩართულათ).

574. სიგელი მარიამ დედოფლისა, ბოძებული ავალ ავალიშვილისადმი, 30 X 14,8 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებით ნახშირია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1655. ქ. სუბთა და შეწვენიათა დმთისათა, ჩვენ დედოფლათა დედოფალმა, მატრონამა მ ა რ ი ა მ, ესე უკუნისამდე უმათა და ხნთა გასათავებელი, შტეტიცე და შეუცვალეპელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწვადეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა და შრავად იურად თავდადებით ნამსახურთა უმათა, ა ვ ა ღ ი შ ვ ი ლ ს ა, მატრონის ა ვ ა ღ ს ა, მძას შენსა ქაიხოსროს და დონენსა, შვილთა შენთა დეკანის და ზაფის, შვილთა და მამაკალთა სახლის თქვენისა-

თა უოველთაჲსუ ასრუ და ამა ზირსა ზედან, რამჟე მოგუიდეგით კარსა და კაისისკევისა მოურაობისა წუღობასა დაგუიფენით, ვისმინეთ აჲა და მოხსენება თქუენი, შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ კაისისკევისა მოურაობა ყაყღის მისის სამართლიანის მოსკვათხუითა, რა გვარადცა ამას წინათ კახის ბატონების ჟამში უოთიდეოჲს სამოურაოს სარგო და მოსკვათხუა, ასრუვე კანემულ გუენკემულსუდ კელი გეღვას და თქუენ მოიკითხუედო, თუ ვინმე ნაცუღობა ითხოოს, არცა ვინ ნაცუღო დაგიუენო. ესე ასრუ გუიბოძება, ყაყღის კანის შემოურეიდეგობად. ქანდეს და გიბუღნაბროს დმ თნ ჩუენსა ერდგუღობასა და სამსახურსა შიკან, არადგეს არა მოგეშადოს არცა ჩუენგან და არცა სხუთ კელმწიფეთატან, ვინცა და რამხნცა კანმა ესე ჩუენგან ნაბოძები წუღობა და მოურაობა მოგეშადოს, თავადმცა რისხვას დაუსაბამო, დაუსრულებელი დმთა და უოველსი წმიდანი დმთარსანი ზუცისა და ქუეყანისანი, კარციელნი და უკორციონი. კადევე ვარდაშვილის სანაცუღოდ იქივე კაისისკევს ძნელა გიბოძეთ მისის მამუდიითა, შესუღლითა და გასუღლითა, მითთ ბარამდის, რისაც მქანებუენი იუოს, უოგლის კანის უცილებლად თქუენთვის გუიბოძება. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ქვას ტ მ გ კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მარტიროზაშვილის შადვასითა. მ ა რ ი ა მ (ჩართულათ).

575. სიგელი როსტომ მეფისა გივი გურამიშვილის მამულის შენახებ, 24X14,4 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ვოველი სიტყვის შემდეგ. მარჯვენა აწია დაზიანებულია და მისი წარწერა სრულად არ იკითხება.

1655. ქ. ესე წიგნი დაგუიფით ჩვენ კელმწიფემან, შეგუეთ მუფემან, ბატონმან როსტომ ასრუ და ამა ზირსა ზედან, რამჟე გურამიშვილი გივი, მასი ძმა და სხლის კანნი იურკიბადეს და მოკითხუდი ვქენით და ვითაც გივის თავის ალაგსა და მამულსუდ ბეერა ჭირახუდი დაეღვა, იმისთვის სჭირახუდიად ერთი კუმდი ვარდანაშვილი ტურია, ერთი კუმდი შაჰკაშვილი, ერთი კუმდი ხააშვილი დასარე, გივისგან ამენებელი დუარაოს ზუ-

არი, ესები უწილად გავსა და მისთა შუიდათაყვის გუიბოძება და სსუა რატ იუას, მართლის სამართლიანის საქმით ჩუენის კარის მო-საქმეთ გაუუონ, ქქსა ტ მ გ. რ ა ს ტ ა მ (ჩართულათ).

აშიაზე აწერია:

ესე ჩუენი ბანება ასრე უნდა, რომ კათავდეს, თუ კადევ რატ ამ წერადშა სწერია..... და არტ რას ემართლების. რ ა ს ტ ა მ (ჩართულათ).

- 576.** ნასკილობის წიგნი თუმანიშვილებისა, 22,5×16,7 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვისა შენდევ. შესავალი გამოუეშეით.

1659, აბრლის რ.

ესე წიგნი და სიგელი მოგეცით ჩუენ, თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ მ ა ს ა ს ი ტ ა მ და შვილშა ჩუენშან აბდუღამ და ესტატემ თქუენ, ჩუენს განაუოფს მუერდარ მ ა ნ უ ჩ ა რ ს, ძმათა თქუენთა ჯიმშატასა და შვილთა თქუენთა ზურაბს, სუღხანს, ქაშვარს და ყადანდარას, მას ჯამსა, ოდეს მოგეიდეთ ხეჩატურას ნაქანი მიწა, ერთი გუერდი გოგოღაურის ნათუშურამდინ, ერთი გუერდა ბუღახაშვილის მიწამდინ, სიგელე აგოფაშვილის მსითარას მიწამდინ. ავიდეთ თქუენგან ფასი სრული, რითაც ჩუენი გული შესჯერდებოდა. არიან ამისნი მოწამენი მარგოზაშვილი გოგინა, ორბუღაშვილი აშირანა, მოურავი გოჩია. დაიწერა ესე სიგელი ქქსა ტ მ რ, აბრლის ვ. შუ შდივანს ფირადის დამაწერია და მოწამეტა ვარ + + + +.

- 577.** ქალის გაყიდვის წიგნი, 20,2×15,2 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი.

1676, აბრლის 18.

ქ. ესე წიგნი მოგეცე მე ახადადებულ სუღხანის უმა მ ა ტ ა მ ა შენ, მ ე რ ა ბ ა ს ასე და ამა შარს(ა) ზუდ(ა)ნ, რომ ჩემი ქალი მა-

რამ შენ მოგეც ჩემს ნებით მახსლეთ, ჰქონდეს და გიბედნიაროს, შენის ნებით ქმარიც შენთა და შენთყენ ემათ დასახლდ, ამის იქით შენთ(ა)ნ კელი არაჟის არა ჰქონდეს, არც ბატონი და არც ემა, არც ჩემის გუარის კაცი, ერთი ღთოერასი მეტი. თუ ვინმე შავისი მადგე გამოჩნდეს, ზირის და ზასუხის გამცემი მე ზატამა ვიეთ. და არის ამისი მოწამე ბერთა და მე გასმარას დამიწერია და მოწამეც ვარ (ა)მისი(ი). დაწერა ქქს ტ ნ ი დ, აზრადის იჰ (==ილ) გასულს +.

578. გუჯარი ქსნის ერისთვის ქვენიფნველის შალვასი, ბოდებუ-ლი ლარგვისის მონასტრისადმი, 167×17 სანტ., დაწერილია კარგს ეტრატზე ლამაზის ნუსხა ხუცურის ხელით. ნიშნებათ იხ-მარება წინადადების გათავების შემდეგ თითო წერტილი, მუხ-ლების გათავების შემდეგ სამ-სამი და ზოგჯერ ორ-ორი წერ-ტილი. ეტრატი შესდგება ოთხი ერთი-ერთიანებით მიკრებუ-ლის ნაჭერისაგან. პირველ ნაჭერზედ დახატულია წელს ზეით თვით ერისთავი შალვა ფერადებით, სურათი ცოტა დაზიანებუ-ლია, ეს გუჯარი ძლიერ საყურადღებოა, ვინაიდან მასში მო-თხრობილია ისტორია ლარგვისის მონასტრის განახლებისა და კანონ-მდებლობა იქ ჩადენილს დანაშაულობის შესახებ. გუჯა-რი მივიღეთ თ-ის ხაქარია ერისთვის ოჯახისაგან.

1470. ეჭა არსებით დაუბადებელისა და ხატოვნებით გა-ნუჯომელისა, კონება მიუწდომელისა, ძღ-უხუჯავისა, უხილავისა, სიტყვა-მიუბებელისა, უტყუელისა, უსაზღვარათისა, უოველთა არსთა მბადისა, ნიშებ-შემსადაისა, უოველთა მისთა დაბადებულთა წყალო-ბისა თვალთა მხედველისა, მისთა მცნობელთა აღმამდლებელისა და ვერა მცნობელთა მიწეუ ჭოჯობითად შთამთხვეელისა და კულად ჩვენის ცხობებისთვის ზეცით ქვეყანად გარდამოსრულისა, ჭუარ-ცმუელისა, დაილეულისა და მუსამეს დღეს ადგამილისა, ჭოჯობე-თისა დამარდუელისა და შემმუსრველისა, ქვეყანით ზეცად აღმადღე-ბუელისა და მარჯუენით ღთის მამისა მჭდომარისა, დაუსაბამოსა ღთის სიტყვსა მჭადაკებელისა, დასაბამს სოფელისა სიხარულისა, შთაიეს მას მიუწეუელსა მზის სიმართლისა, ხუთუსა მადლისა,

წვაროს უკუდავებისა, უფსკრულს მას ზირველ წინა მომდინარეს,
 შენ, ქუეყანის ანგელოზსა და ზეციის კაცს სრულსა, სულთა და
 ძაღთა უღიანითა ქრისტეს მოსლვისა ქადაცა, შევეთა მამხილე-
 ბელსა, უღაბნოასა მოუარესა, წინამორბედსა სიპერისა, სჯულთა
 (სჯულთა) დამკნელსა, მთიებსა (მთებსა) ზირ-მეტყუელსა, მამის
 უტყუებლსა საკრველად აღმატუებელსა, მოწამესა სარწმუნოსა სმე-
 ბისა წმიდისა, ქადაცა მეუფისსა (მფისსა), წინასწარმეტყუელთა
 ბეჭედსა, ხარებითა მუცლად ღებულსა, სახთელსა ხათლის მის და-
 უვალისა წინა-ღნთებულსა, მიწისაგან ბუნებისა უსხეულათა წესი-
 თა*) გამოჩენილსა, სიხარულსა ცნოელთასა, ჭეშმარიტად (ქსენად)
 შთასრულთა სულთა ხათლისა უსხეულათა მასარებულსა, ყოველთა
 ღედთა ხაშბთა უადრეს წარჩინებთ წოდებულსა, სულისა წმიდისა
 მხილველსა და თუთ ერთისა სიმებისაგანისა, ჭეშმარიტისა ქრისტეს
 ღთისა, მკნელისა ჩვენისა და მცნოვრისა, ხათლის მიუხარდილებე-
 ლისა მომეგრელისა, წარმართთა მოსლდღებელისა, წინასწარმეტ-
 ყულთა მიერ მოსწავებულისა, უფლისა და ღთისა ჩვენისა ძრწო-
 ლით შეხებითა თავისა ხელისა დამღებელისა და ხათლის მცემელისა,
 ურწმუნოებით დაღუებულისა ზაქარიასა აღმატუებელსა ძისა შობ(ი)სა,
 და აღვსებულმან სულთა წმიდითა და ღედისაგან მოხუცებულისა შო-
 ბილსა, შთაფარ-ანგელოზისა გაბრეულსაგან ხარებულსა, მხოლოდ ზა-
 ქარიას არა ჭრწმენა შობისათუ წინამორბედისა, არამედ უტყუ იქმნა
 ვიდრე შობადმდე და ზამსა შობისასა აღწერა, ვითარმედ ეწოდენ მ-
 ტას იოანე (იე), ვითარცა მუწუა მე ანგელოზმა უფლისამან, შენ
 ხათლის მცემელსა ქრისტესა, რამდისა მიერ იმდეთა ბრძენთ მეტ-
 ყუელთა და მოუძღურდა სიბრძნე კაცთა და რიტორთა და ღრ(ა)-
 მატეოსთა და ყოველთა განუცხდა სიტყუთა მადლისა და განუხუნა
 სოფელსა ბჭეზი სინახულისა, და აღმოუბწიხდა სოფელსა სათუფი
 დაუმრეტელი და უუვილი დაუჭნისელი, წვართა უკუდავებისა აღმო-
 ცნებული, წინასწარმეტყუელთა ყოველთა უადრეს წოდებულსა მოწა-
 მესა, სარწმუნოსა ჭეშმარიტისა ქრისტეს ღთისა ჩვენისასა (ჩინას-
 ს), ბერწისა სამოქსაგან შობილსა, ზირველ შიხას ცისკარს მოვ-
 ღინებულსა, სადღუმელათა დაფარულისა გამომეტყულსა და ბუნე-

*) ეს სიტყვა გამოვრებულია დედანში.

საქართველოს სამეფოებანი

ბის სენთა შვედნაღს, წინასწარმეტყუელებიის დამოკიდებულს და მტერ-
თა სირცხვლის შემოსულს და მოკწმუნეთა ნათლის მიმფენულს,
დიდებულს ჭეშმარიტის დ'თის ჩუენის ქრისტეს ნათლის-მცე-
მულს, გურტის უდაბნოაღს და ადონის ხმა-ტუბიდად შემობარეს
იოანეს (ი'ეს)! და შენ დიდს ღუაწლის მძლეს და საღმრთოაღს
(ს'დას) სარკის მკუდ აღმსრულებულს, ძლევის გარჯის დამ-
დებულს, სარწმუნოების ჭერს, მახვას მადლისს, ჭარისა (ჭ'ისა)
ძლიერებ(ი)სა შემოსულს, წინადმდგომთა ძალთა დამცემულს, ანგუ-
ლოთა თანა-მოხარულს, ეშხეთა გუნდის დამცემულს, სიკუდილი-
სა ნუესით თავს-მღებულს, უკეთურისა და სულ-მურდისა ვეშანის
შემმესერულს, ძიწუელისა ბრწყინვალისა შემოსულს სისხლითა
ღუაწლითა, მენაგეთა თანა-მოგზაურს, მძინარეთა მღვდარებს, დელო-
ვა გულშულთა ხეო-სადგურს, ჭირვეულთა შემწესს, დიდის მეფის
მკნეს მკედარს, სთნა მყოფულს შ'ლითას, კერძთა მსახურებისა
ადამოფენულს და სანდურისა საქმიანობას დამკნელს, საკერძოთა
ბომბთა შემმუსრველს, ღუაწლითა წამებისათა ცად აღწევულს,
ანგლოთა მხერულებ(ა)ს(sic), ეშხეთა მწუნარებ(ა)ს, გლახეთა ზედა
სიმიდრისა განმამხეველს და დიდებისა საუკუნოაღს სასოებით (ს'სით)
ღუაწლითა წამებისათა შემბმულს, ქრისტეს ვნებათა მობაძვს და
თანამედრისა მეფისს, სთნოებთა ხყოფისა განმამრავლებულს და
შემდგომთა წამების ბილწად ხარბოეთა შეგინებისკარ ჩულწებით
გამომკნელს, წარჩინებულს მოწამესა თეოდორეს!

შე მინდობილმან ცვა-ფარვთა თქუენტამან (თ'ქნთაშ'ნ) და გულს-
მოდგინედ მსასოებელმან ქუენ იფნ ე ვ ე ლ მ ა ნ, ერისთავმან შალ-
ვა, ვიკულსმოდგინე შემდგომად ჩემთა (შ'დ'ნ) ჩამომავლთა
ერისთავთა და ხელ-ყავა მთიან სასოებით აღმჩენებულს საუკუნისა
სამკედრებულს საქაღეს ჩუენს, მონასტერსა ღარცესს, რომელი
(რ'ი) სულ-კურთხეულთა მან(ა)თა, მამათა და ჩამომავლთა ჩუენთა
აღებენ და ეოვლითურთ უნაკლულად შეემკა ხატითა, წიგნიითა,
ხატითა და ეოვლითა მოწეობილობითა და შემდგომად მათისა შეუ-
წუა საღ'თოაღთა განკებულებითა და ვიწუე შენსად. ზირველად და-
ვხატვინე კამარათა უკანითა წმიდის თეოდორესი თავი ევლესიაჲ და
აღმართე ვუარი საკურთხეველისა კართა, სავსე ნაწილიანითა ხატუ-

ბითა, დავაწერინე ახალა სუელ-დავითი და სწინასწარმეტყველოა.
ერთ წიგნად, ერთა დადი თუეში ვეცხლისაჲ, დავაწერინე წიგნები
ხატაფრასა (ხიცი), დავდევე შესამოსელი მოწიობილი, ალვაშენე ეკლე-
სიაჲ ხათლის მცემელისაჲ, დავახატე ვინე და შევაშევე ხატოთა, წიგ-
ნითა და შესამოსლითა სრულიად უკლებად; შემოვაკლებ ზღუდენი და
ალვაშენე ტრახეხნი და შოვაწუკენ ზედა ჩარდახნი და შევხურენ სი-
ბითა; ალვაშენე მარხნი ჩარდახთა წინაჲთ და მო(ვ)აწუკენ ტურები-
თა; მოვტევენ კარნი კოშკისანი და ზღუდისანი, ალვაშენე ზღუდის
კართა ზედა სამრეკლოჲ, დავიხურე სიბითა და დავასერენ ზედა ჭურნი
სხილენძისაჲ, დავდევენ ბეღენი და ჩავდგი მათ ქუეშე ტური, ბიუ-
რით მივიტანე-

და სხუა (სხა), რაჲცა ეკლესიისა შემოაბიღებთა უნდოდა,
შევაშევე მონასტერი ესე ჩუენი საქალე და სუეწროჲ სამკვიდრებე-
ლი, სულის ჩუენის მუახი და ხუეკშიანს მცემელი, ბირველითგან
სუელ-კურთხეულისა ისტრნიანესგან ბერძენთა მუფისა და თათ-მშერ-
ბელისა აღმენიჲული და ჩუენთა ჩამომავლთა ერისთავთა და ხათე-
სავითათს საქალედ ბოძებულა და წინაჲს ჩუენსა უოველთა ჩუენთა
ჩამომავლთაგან სურვალით მატევიცემელი და შემოაბიღა. აჲ კუ-
ლად მადირს დმურთმან და უოველითურთ ეხაგელოდ ალვაშენე და
შევაშევე ქ(ა)რ(ა)ნიკ(ა)ნსა მკათათხმეტელ მოქცეულსა: ო წ: ტ:
სრულ ვუავით მუფოსას დ'თაჲ ტრეკუნასისსა მუფეთ მუფისა ბ ა გ ა
ტ ი ს ს ა, სმლოცველოდ სულის ჩუენისა და წარსამართებლად ერის-
თავთისა ჩუენისა და ოისა ჩუენისა. ალვაშენე სოფელნი: მუფუდის
კვეს სოფელი ახალ-უბანი ასეთსა ადგილსა, რომე ადამითოგან იქი
კაცი არ სხლდებულ-იყო, შემოუკრიბენ მამულნი და უჩინე მზღვარი
უოველის კაცისაგან ვსარხლელი; ალვაშენე ზუარი და გაუხანენ სავუ-
ნაკენი-

ალვაშენე სოფელი ივრეთი, რომელ (რ'ლ) მურკანის გამსა უკა-
ნით კაცი არ სხლდებულ-იყო. ავრევე ქსანზედა სოფელი ჭერკაჲ
თუერი ალვაშენე და ზუარი, ქურთაჲ და სხუაჲ, ვინცა ლარკასა მო-
ხსტრასითსა შეწირულნი იყო ჩუენთა მამ(ა)თა და ჩამომავლთაგან,
კვრეოვე უნდალბელად იყოს-

და მას კარეთ ესე ჩემგან მონადეულებნი და უკაცურნი სო-

ფელნი, სმნი აგარკნი აღმიშენებიან შეფეთა, ერისთავა, ქართლისა ერისთავთა და ეოკელთა ბატონთა(810) და ხელის-უფალთაგან შეფუ-
ვალთ და თაყისუფალთ და მოუსარხლელ-მოუღვეურთ და შემოაგწორენ
ამის საქმითა და წესითა, რომე შორედ ქრისტეს მისდგადმდე და
ვინდრე გებამდე ჟამთა ვერაფერ კელ-უოს შლად და ქტევა ჩუენგან
სსსოებით და სურვილით გუფს-მოდგანებით ჩუენისა სულისა სამელ-
ტველოდ, საადმედ და საესენებლოდ სულისა ჩუენისა შემწარულთა
ამთ სოფელთა და არცა რაჲ ვის საქმე უც ამათთანა (ამთა), არცა
სუფიერსა კაცსა არა. და თუ ვინმე კელ-უოს შეტვალებად, შლად და
ქტევად თზიერ შეწეებისა და თანა-დგომისა ანუ მძლავრობით, ანუ
ბატონობით(810), ანუ მიტაცებითა რაჲთაჲ, დშერთმან ჩემთა ცო-
დკათათჳს იგი გაიკითხოს. ამისთჳს ადვაშენე და განვადიდე მონას-
ტერი ესე ჩუენი საუკუნოჲ სამკვდრებელი და საძუალე ჩუენი და საკ-
სენებელი სულისა ჩუენისაჲ, რათა სხუათა მიერცა იდადებოდეს და
ბატოე-ინეშებოდეს, შემატებოდეს და არაჲ დააკლდებოდეს. ვისცა
აქა სოფლავი უნდა და ანუ სოფლავი, რაიცა თდენ ძალ ჰქონდეს,
ძალ-მიტეპით შეუმტებდეს და არას აკლებდეს. და ვინც ამის ჩუენისა
მონასტერსა შემოსავალსა, მამულსა აკლებდეს და არა უმატებდეს,
დშერთმან და ნათლის-მტეპელმან ქრისტესმან და წმინდამან ქრისტეს
მოწამემან თოდორემ მას დააკლეს და ამთ ეოკელთა წმიდათა (წთა)
ნაწილთა მადლმან და ხატთამან, რომელნი მონასტერსა ამის შინა
მკვდრ არიან, და ვინცა შემდგომად ჩუენსა ერისთავთა იყენთ შექა-
ფა თქუენ უფავით და შდ ნაწილად თქუენ კარდააკლევინეთ, და მა-
ტიუ ვნით სავდრებელსა ამთ ჩუენსა და საძუ(ა)ლესა, საუკუნოჲს ად-
დგომისა მოსლოდებულსა:-

და განუჩინეთ ესე რომე, ნუმიცა ვინ იკადრებს შუდლსა, ანუ
სიძვლსა, ანუ მარვლსა, ანუ ღაღატასა მოკონებსა, ანუ მდდელთა,
მონაზონთა, დედაბერთა და ენკრატისთა უმატიან(ა)სა:-

და თუ შუდლი ვინმე იკადროს და მხვლი იკადოს მონასტერ-
ის შინა, ანუ კაცი დაჭრას, ანუ კიდე სისხლი აღიხოს, მისი ანჭარი
კვლესიან შეიღებოდეს და თჳთ იგი კაცი ცემით და ჭლავით გან-
ძებოდეს, და რაჲ გინდა უმართლე იყოს, მისი სამართალი წადეს.
აგრევე თუ შესისხლე შესისხლესა შეუფროს, შორს უსუბროდ აღხდუ-

ბოდეს და თუ არა დასკლავად გამოამატოს და ველარ მოკლას, სისხლის ნახევარი გაუტუდეს და კართა და ერთთა სხადნითა ზურ-ღვნითა ეკდესისა შემადხუეწებოდეს, და მძინდა გადბრჭობოდეს და ეკდესისა უმატიობისა საქმე ბჭობიანცა იაქემოდეს, ამაღ რომე აქა კრძლისა ამოდებამ არ იკადრებოდა. და თუ მოკლას, მისი სისხლი გატუდეს და მოკლულსა სრული სისხლი დაუტრფოს:-

ესე მანდაშდის არის, სადამდისცა სარკელისა და ზარისა ემაღ (კ) იმოდეს. თუ ვინმე მონასტერსა შანა სიძეაა ქნას, თრეგნთ და უმატიობით გაიძებოდეს და მისი კახთა მოძღურისაგან დაეღებოდეს:-

და თუ ვინ იბროს, შჯდ ნაწილად ეხდვიოს, და მონასტრისა უმატიობა დაეგრჭობოდეს, და თუ ვინმე შდღელი უსამროლოდ უმატიოდ გაქვდეს, ანუ საცემელი შესდვას, მისს სამართ(ა)ლსა დიდითა შესუწითა ნახევარი სხუაა ემატოს. დედაბერთა და მონაზონთა უმატიობა და ეხვარტისთაა ზატრთისა ბრძახებთა წინამძღურისაგან და მათაგან მოაკითხვოდეს და გაუკდინებოდეს, ავისა მქნელისა ზატრისა უყოფდენ და კარვისა მქნელსა ზატრისა:-

ესე ასრე გაუჩინათ, შეესწირეთ და დავამტკიცეთ კითხულობითა და ბრძახებთა დთავ კვრჯუნოსისა მეფეთა მეფისა ბატონისითა სამლოცველოდ, სადამოდ და საკსებებლად სულისა ჩემისა და რათა ვიქსე საუკუნეთა სატანჯუელთაგან და დირს მეს ნაწილსა მართალთასა და ხილვად ხადაისა ზირისა მისისისა დმერთმან უტუენდმან, რომელსა უთველთა კაცთაა ქნებაჲს ცხორებაა და მეტნიერებასა ჭკმბარტებისასა მოსდვად და რათა გუნსმეს სნატრული იგი ემაღ, მიმწოდებელი ხათელსა მას დაუღამებელს, დეუსრულებელი სსუკუნთაღისა, ტკიბისა მას და წარუვალსა:-

და კაკსნეს ბხელისა მისგან გარესებელისა, ცეცხლისა უბრეტელისა და ბნელისა წუუდაადისა, ღრჭენისაგან კბილთაღისა და მტღისა უძღისა, რომლისაგან კაკსნენ ჩუენ, უყალო! და შემდგომად ჩუენსა, რომელნიცა ივენეთ ერისთავნი, ერისთავთა ერისთავთანი და უაკვლნივე სახლისა ჩუენისა ძმანი და მარყაჩნი, უოველთავე დაუმტკიცეთ მონასტერსა ამას ჩუენსა, სსუკუნესა სამკედრებელსა, სიძეულსა ჩუენსა:-

საქართველოს სიმკვდები

ესეთნი სოფელნი მომიკსებებიან და მინიჭებთან შონასტრისა ჩუენისათჳს და მიიწიას წინამძღუარი უ უ რ უ ღ ი ს შ ვ ი ღ ი გ ი ო რ გ ი (გ ო) და შ ვ ი ღ ნ ი შ ი ს ნ ი *) და გამოიკებიან, და ჩუენისა მამულისათჳს ერთი კლესი არ დაშიკლია, უუელაჲ (უ ლ ა ჲ) კაცები სხუაცნით მომისხამს და აკერხნა სოფელნი ამით აღმიშენებთან და ამით ჩუმი და ჩუმიტა გუართა სოფელაჲ, ღთოუ გურგუნოსნისა ბურძენთა შეთვის ისტუნანესაგან საღთოჲთა გამოცხადებითა აღშენებულდი ეკლესიაჲ და ჩუენთა შანა) იათჳს სძუაღუდ იმძიებულდი, აღმიშენებთან, შემომკვია და გამოადიდებთან:

და ამას გარეთ აღმიშენია და შემომატებია უკაცური სოფელი ჩუმიტა მამულისათჳს და აღშენებულა ჩუმიტა მამულსა შინა ჩუმიტა ოღ-მიტეპითა და შირველ (შ ო ლ) ხეითა დმრთისაჲთა (ღ ო ჲ თ ა) და შეწეებითა ზოგი ჩუმიტან და ზოგი ჩუმიტა უმათაგან ჩუმიტა ერისთოვანსა შინა ეკლესიაჲ:

და აწ ვინცა და რამანცა კაცმან ამას ჩუმიტან სსოებით და სურვილით აღშენებულსა, შემეკობილსა და კადიდებულსა ეკლესიასა მტრობაჲ და კლესიაჲ და უწუოს თხიურ შემატებისა და კადიდებისა, დმრთმან და ამით უოველთა წმიდათა მადლმან, ჩუმიტა ცოდვანი და ორალნი უსაკროდ მას ჰკითხნეს. უოველთავე წინა დაიხუდებით, რაშეთუ მიწად მიქცეულა წინა ცუც ცოდვილთა და მართალთა. ესე საწუთოჲ უხანოჲ და წარმავალი არს და აღდგამაჲ შეკუდართაჲ და განახლებაჲ სუკუნოლსა ცხორებისაჲ დაუსრულებულდი და წარუვად არს. ამისთჳს გვადირს, რათა უოველნი საუკუნოლსა ცხორებისათჳს ვიზრუნვიდეთ.

579. გუჯარი ქსნის ერისთვის იასეხი, მოძებული ლარგვისის მონასტრისადმი, დაწერილია წინა გუჯარის მეორე გვერდზედ ნუსხა ხუცურის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია წინადადების ბოლოს თითო წერტილი, ხოლო მუხლების ბოლოს სამ-სამი. თარიღი არა აქვს. მაგრამ სიგელი ხელის მიხედვით ეკუთვნის მეოთქვსმე-

*) ეს ხაზ-გასმული სიტყვები წითლურით სწერია, მაგრამ პირველი სიტყვა გადასულია და საქმაოდ არ მოჩანს.

ტე საუჯუნეს. უველა ამ სიგელში მოხსენებულნი პირნი იხევერისთვის ოჯახისა იხსენიებიან აგრეთვე გუჯარში, რომელიც დაწერილია ყანჩაეთის ტყაეის სახარების აშიახე და ამ სახარების გუჯარსაც იხეთი სპარსული ბეჭედი უზის, როგორც ჩვენსას (იხილეთ „ძველი საქართველო“, ტომი I, განყოფილება III, გვ. 64—65).

XVI სუჟუნე.

ეს ანსებით დაუბადებელისა და ხატოვნებით განუზომელისა, გონება მიუწოდებელისა, თეაღ-უხვავისა, უხიდავისა, სიტყუა-მიუგებელისა, უტუეელისა, უსაზღროსა, უაყელთა არსთა შაადისა, ნიშებ შემოსილისა უაყელთა მისთა შადიბებელთა, წეალობით თეადითა შხედგებელისა მისთა მტნობელთა, და შენ დიდსა ღუაწლისა შიდეუსა და საღმრთაის (ს'ღმთოს) სრისის მტნედ აღმასრულებელსა, ძღუვისა გვრჯინისა დამდებელსა, საწმუნობისა ჭურსა, შახჯლსა შადლისსა (შადლისსა), ჭურისა ძღიერებასა შემშოსელსა, წინა-აღმდგომთა ძადთა დამცემელსა, ანგელოზთა თანა-მხარაღლსა (მოდ), უშმაკთა გუნდისა დამცემელსა, სიკუდილისა ნეუთით თავს-მდებელსა, უკათურისა და სულ-მურლისა ვეძამისა შემშესწვრელსა, ძაწუელისა ბრწეინვალისა შემშოსელსა, მენახეთა თანა-მოცხარესა, დიდისა მეფისა მენესა შკედარსა, სათნო-მოთფელსა შადლისსა, კერძთ-მიახურებისა ამომფხურელსა, ღუაწლით წამებისათა ცად აღწეწუნელსა, ანგელოზთა შხიარულებასა, უშმაკთა შწუნარებასა და ქრისტეს ვნებით მოხაძეუსა და თანა-შკედარსა მეუფისსა (შ'უფისსა), სათნობათა ნაყოფისა განმამრავლებელსა და წარჩინებულსა მოწამეს თეადარეს! მე შინდაბიღმან ცვა-თვარკათა თქუენთამან და გუელს-მოდგინედ მასსათებელმან ერასთავთა ერისთავმან, ქემან ქუწნიფეველამან, შატრონმან იასკე და თანაშკედარემან ჩუენმან შატრონმან რა და მ და ძეთა ჩუენთა დარგუწდამან და ქუწნიფეველემან და ჩუენთა შამთავან სასაბებითა აღშენებულსა საუკუნოსა სამკვდრებელსა, ღარგუეს შონასტერსა წმიდაღს თეადარეს, ვიკუელსმოდგინე და შემოგწირეთ თეში ქუურთა*) და ცხიხა**) ჩუენთს და ჩუენთა ძეთა სადღეგრძე-

*) უნდა იყოს ქურთა.

**) ეს სიტყვა ხაზ-ხეშოთ არის მიმატებული სხვა ხელით და მელნით.

საქართველოს საძველენი

ლოდ და სულისა ჩემისა საკსრად, მისით სამართლიანით გამოსადე-
ბითა, შითთ, ბართ, წუღათა, წინაქუღათა, ვუღათ, ვუხაიოთ, საკმა-
რითა და უკმარითა, სუფუბითა და კნუთა და თესეთა, რაჲც საუ-
დარს მოუნდებოდეს, ან წინამძღვარსა, ასრე რომე ჯაშქარ-ნადირა-
ბისა და სთვეზას ძლევის(SIC) მუტა ჩუენგან არა გუთხვებოდეს
რაჲ. ვინცა და რამანცა კაცმა, შეუუმან, ან კელმწიფუმან, ან დელ-
ფაღმან, ან დიდმან, ან მცირემან, ან ჩუენის გუარის კაცმან, ან
ძლიერობით, ან შიტაცებთა, ან სხუით რაჲმე მიზუზითა ესე ჩუენ-
გან შეწირული გამოაკას, ჩუენთამცა ცოდვითათჳს იგი განიკითხვის
უსაკსრად და ზასუხი თქუენ კაცით, წმიდათ თეოდორე! რისხვასმცა
დმერთი, მამა, ძე და წმიდაჲ სული და ყოველნი წმიდანი დ თის-
ნი, ზეცისანი და ქვეუისანი, ხელულნი და უხილავნი, კორციელნი
და უკორცონი და შემწაელების ცეცხლი გეგნისა(SIC), ძრწოდა კახისა,
შიშთვილი თუდასა, ღაითქმ დათან და აბირანისა, კრულ, წუეუდ
და შეჩუენებულმც არის სული მისი აჭა და მას საუკუნესა. გამთა-
გებელნი და დამატყიცებელნი დმერთმან აკურთხეს. □ (ბეჰედზედ
მუსულმანური წარწერა არის).

580. ყმობის წიგნი ზურაბ და სულხან თუმანიშვილებისა, 27 X
15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მორგვალის მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1670, ენკენისთვის 24.

ქ. ესე წიგნი მოგვცა მე ვ ა ვ უ ნ ა მ და ჩე(მა) შვიდმა ქრის-
ტესიამა შენ, მდ(ი)ვანს ზ უ რ ა ბ ს, ძმას თქუენს მდივანს ს უ ლ-
ხ ა ნ ს ასე და ამა ზირსა ზელა, ახალ-გორეთთ, ხელთუებულთ, ბა-
რისელთ ვალი შემართა ორმოცი მარჩალი, შიმშილობაში დამიხსენ
და მოკალუბას მამარჩინე. მანამდინ თქუენს ორმოცს მარჩალს მა-
გართმევე. იმის სარკებულში მე კ(მ)ს(ა)ხურებდე, არც შენის თეთრის
სარკებელი იუოს, არც ჩემი ჭამაგირი, მანამდინ თეთრი არა მა-
გართო, არც მე გაკეურო. არის ამის მოწამე თუმანიშვილი ბეჟან,
თქუენი ყმები: მიქელა, კოკია, ქერა, მე ზამბაშვილს პ(ა)ინდურას

დამიწკრია, მოწამვე ვარ ამის. დაიწკრა ენკენისთვის ოცდა ოთხს, ქვს ტ ნ ჯ (=ტნ⁶). + +.

581. ფიცის წიგნი არაქელაშვილებისა თუმანიშვილებისადმი, 27 × 14,8 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1679, მკათათვის 1.

ქ. ნებიითა დ¹თისითა, შამისა, ძისითა, სულას წმინდითა ესე სანატრანუშა წიგნი მაგარათით ზუენ, ა დ ი ხ ა ნ ა შ ვ ი დ ე ბ შ ა ა რ ა ქ ე დ ა მ და ა ს ა ტ უ რ ა მ და ბ ა ი ნ დ უ რ ა მ და ზუენმა შეიღმა თქვენ, ბატონს ზუენს, ბატონს მდივანს ფუტახს და სულასს, ყაჯანდარს, გიგს, დავითს, შიას და თუყუენის სახლასა მამაყადათ ყოველთავე ასრე, რომ თუ ჩვენ უმობით სადმე წაგივიდეთ, თუ ეიზიდმაშის ქვეყანას წაგივიდეთ, უენის მესისსლე ვიეთ, თუ ურუმის ქვეყანას წაგივიდეთ ხინთქანის და იუშის მესისსლე ვიეთ, თუ ქართლის ქვეყანას წაგივიდეთ, გიორგი შეფისა და ამილახორის მესისსლე ვიეთ. არის ამისა მოწამე ნაზირა ზად, ჩუღაბაშვილი ბუჯან, თუმანიშვილი ბუჯან, მე ბაზუს დამიწკრია და მოწამვე ვარ. კათათვის ა, ტ ნ ი ზ □ ბეჭედს ქართულათ და სომხურათ აწერია: ასატურა. +.

582. სიგელი ბატონიშვილის ლევანისა ბოძებული ზურაბ და სულხან თუმანიშვილებისადმი, 32 × 20 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1680, მარტის გასულს.

ქ. ნებიითა და შეწუწითა დთისითა ესე ამიერ უეენისაშდე ვამთა და ხანთა გასთავებელი წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგოწყაღეთ და გიბოძეთ ჩვენ, ბატონისშვილმან, ბატონმა დეუჯან, მამან ჩუენმა, ბატონმა დუარსამ და ბატონმა სულამან, შეიღმან

ჩუენმა, ჰატრანმა ქახოსრამ და ვახტანგ, თქუენ, თუ შ ა ნ ი ს -
შ უ ი ლ ს მდივანს ზ უ რ ა ბ ს, ძმსა თქუენს მდივანს სუფხანს და
უაღანდარასა, შვილთა თქუენტა გივსა, დავითსა და შიომსა, მამა-
ვალთა სხდისა თქუენისთა მას ჟამსა, ოდეს შენს განაყოფს ესტა-
ტეს თავისი ემა ელისაარაშვილი თავისის მიწა-წყლით მოევიდნა;
ჩუენს შეგიწყალებო და გიბოძეთ ელისაარაშვილი თავისის მიწულითა,
მიწა-წყლით, შესავალ-გასულითა, გქონდეს და ვაბეძინოროს დ თხ
ჩუენსა ერდგულბანასა და სამსახურსა შინა, არაოდეს არ მოეკმადოს
არა ჩუენგანა და არა შემდგომად სხვათა მეპატრონეთაგან. დაიწერა
ბასხეპა და ხიშხია ესე ქქს ტ ნ ი ს, მარტის გასულსა, დ ე ვ ე ა ნ,
ს უ დ ე ი მ ა ნ (ხართულები).

583. სიგელი ვიორჯი XI-ისა, ბოძებულნი ზურაბ და სულხან თუ-
შანიშვილებისადმი, 49,5 X 23,5 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაბმარია ორ-ორი წერ-
ტილი სიგელი სიტყვის შემდეგ, თავში ვრცელი სპარსული
წარწერა აქვს სპარსულისავე ბეჭდებით.

1681, მაკათავის 20.

ქ. ნებითა და შეწეწითა დ თასითა ჩუენ დ თივ გუირგუინოსანმა,
მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან ჰატრანმან გ ი ო რ გ ი შ, თანამეტნად-
რ(ე)მან დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრანმან თ ა მ ა რ, ჰარმშომან და
სასურველმან ძემან ჩუენმან ჰატრანმან ბ ა გ რ ა ტ ა, ესე წუადობისა
წიგნი და სიგელი შეგიწყალებო და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერთ-
გულსა და მრავალ ფურად ნამსახურსა ემათა თ უ შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს
მდივანს ზ უ რ ა ბ ს, მდივანს სუფხანს, უაღანდარას, დავითს,
შიომს და მანუჩარს, ასე და ამა ჰარსა ზედან, რომე სუფხანიშვილები, ქრისტესიანშვილი ბასილა,
მახარობლისშვილი ფოფონა, მამუკაშვილი დათუნა, ჰაზუნა, სუიომონ
მდრდელი, მისი იმა ძამა, მაზიტა, ბასილა, ხოსიტა და ბერიაშვი-
ლი გუგუზა, ესენი მეშევიდრე წადორუდნა ჭავჭავანთ ემანი უოფი-
დან, რომცა ამითი ბატონი ჭავჭავანიშვილი ამოვარდნილას და უძეთათ
გარდავლენილას, იქილამ ესენი როსტომ (მ)ეფეს აუერია და დევაბარში

დაუსახლებია და სახასიდად დაუტყურია, ვითაც სულხანთან აქედამ წოდორეთოს თავიანთ მამუელი ვედარ ეკმათ, დასწარებოდათ და თავიანთ წოდორული სამუეიდრო და ნასეიდი-უსეიდი მამუელი სრულადობით შითიათ. ბარითა, ვეღითა; უკნასითა, წელათა, წისქვილითა, სასახლითა, ჭურ-მარხითა, კადა-საბდლითა და რისაც წოდორეთ მამულის მჭონებელი ყოფილიყუნენ, სრულადობით თქუენთვის მთუეიდათ და რითაც თავიანთ გული შესუფრებია, ფასი აუღათ და ნასეიდობის წიგნაც მთუენათ. მთხუედით, ამავე მამულის წყალობის წიგნს დაეუფავენით, ჩუენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი; რა რაკადაც იმათ მთგუედა და ნასეიდობის წიგნი მთუენათ, იმავე სამძღურით და წესით ჩუენც წყალობა გიუავით და ამავე სიკვლით გიბოძეთ უსუდას კაცის უციღებოდათ. ქონდეს და გიბუენიერას დ'თნ და არადეს არ მოტეშადოს არცა ჩუენგან და არცა შემდგომათ შეფუ-დედოფელთაგან. აწე გიბძახებთ კარისა ჩუენის ექვიდ-ეწინარხო და სხუნა მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურადეს ნუ მოუშდათ შეციღლებით, თუენიერ თანა-დგომისა და შეწევისსაგან კიდუ. დაიწერა სიკვლი და ბძახება ესე ქსნ ტ ნ ი თ, შკათათვის კ, კვლითა კარისა ჩუენის შდიფან-მწიგნობარის მანდენაშვილის როსტევესითა. გ ი რ გ ი (ხართულათ).

584. სიგელი ბატონიშვილის ერეკლესი, ბოძებული ლეევან და სხვა ავალი შვილებისადმი, 49,5 X 24,1 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ქორონიკონში შეცდომით სწერია ტით, „ტათ“-ის მაგიერ. ეს ინიტომ, რომ მე-XVII საუკუნეში მხედრულში „ტ“ ჯერ კიდევ არ იყო შემოღებული. ერეკლი შესავალი გამოფუშვით. აქ მოხსენებული ბატონიშვილი ერეკლე უნდა იყოს ერეკლე I, შემდეგ მგფე კახეთისა და ქართლისა.

1681, აგვისტოს 18.

...ესე მტკიცე და უცვალებელი სიგელი და სიფიცარი შეგვიწუღა (sic) და გიბოძე მე იესიან, დაჯითიან, სოფლომანიან და ბაკრატიანმა, ბატონმა, ბატონისშვილმა ერეკლემ, შვილმა ჩემმა და მამავალმა შათ ყოველთავე შენ, ჩემთა ერთგულთა ემთათ ა ვ ა ღ ი ს-

შვიდსა ლევანს, დემეტრეს, ზაღს, გიორგის, ზურაბს, შვილთა თქვენთა დათუნას, გ(ი)ვსა და მამავალთა სახლისა თქვენისათა უაფელთავე, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე არაჲერ ჩვენის გუდასათვინ რუსეთს შეგვიხვედით და გვეშასხურყინით, წყალობას გვააჴენით, ვისმინეთ აჴა თქვენი, წყალობა გიუაფით და გიბოძეთ კავახეთა მისის სამართლიანის საქმითა, მითათა, ბარითა, წყდითა, წისქვილით, საჩხავითა, უგნავითა, შესავადითა, გასავადითა უაფელთავე; კიდევუ წყალობა გიუაფით და გიბოძეთ სისაღახუ დემურჩასლისა ამასადად უაფლის კაცის უცილებელი, ვინცა და რამაცა ჩვენმა მონათესავემა, ანუ მეუღემა, ანუ დედოფალმა, ანუ დიდმა, ანუ მდიარემა ესე სიგული და საფიცარა შაკიმაღლის რისხამსცა დაუსაბამოდ თი შამა, ძე და სულა წმიდა, ეთყუენი მისნი წმიდანნი ზეცისა და ქვეყნისანი, კორციენნი და უკორციენნი, შემცვალებელს (შეცვალებს) რაჴუდასკან ქრისტიანობისა და მას ზედაშეცა ადესრულების შესადა რვე იგი ფსალმუნს და ხუდარმცა იქნების კნსა სულისა მისისა. ქონდეს და გიბადნიაროს დმურთმა ჩვენსა ერთგულთასა შინა. დააწერა ესე წიგნი თვესა აგვისტოს არმატსა (თვრამეტსა), ქვს ტ ი თ*).

პ რ ე კ ლ ე (ჩართულათ).

585. პირობა ხამდიენო ჴემოსავლის გაყოფის შესახებ ოთარ და გივი თუმანიშვილებსა, 40,5 X 15,7 სანტ., დაწერილია ქალღღუე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1786, მარტის 24.

ქ. ესე უკნისამდის გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი ხამდიენის საქმეზედ ზირობისა და ამხანაგობის წიგნი მოკენი შე, მდივანმა ოთარ, შენ, ჩემს ბიძაშვილს მდივანს გივს, ასე და ამა ზირსა ზედა, რომე სასამდის ცოცხალი ვიუუნეთ და ზირში სულა შედგას, რაც ხამდიენო საწაგნო რუსუმი, ან თემის აწერა, ან სხვას საქოღნის აწერაზედ, ან რაც ქართლში ვამოეთ ქრთამა, სახუვარი შენ მოგართვს. ვინ აცის, რომ შენ სხვაგან იყო და ან შინ იყო და შე ისტონთან ვიყო, რაც რომე ვიმოვნო ქრთამი, თუ სარგო, სახუ-

*) უნდა იყოს: ტთ.

ვარი უკვლევადი მოგვცე. შენ რომ ერთი ბურთი ვერ იშოვო და მე ასე თუმანი ვიშოვო, მაშინც წილი არ დაგაკლავ. თუ კლავ აწერა, თუ სხვა რაღი თათარზედ გასვდა, ელავ აურა, ამ რაღი საშოვარი, რომელმაც ვაშოვნოთ. ერთმანერას წილი არ დაგაკლავთ. ვინ იტის, რომ ბ-ტონმა წყალობა გვიყოს და სხვას ქვეყანას საშასურზედ გაგვგზავნის და ან უმისაცან და ან სახელის საიუდეში ვიშოვნო რამ, იმაში ერთმანერთან კელი არ გვაქვს. ვინც ეს ჩვენში ერთმანერთში მიტეხული წიგნი და ზირობა მომადას და გასტეხოს, მასამც რისხავს დაუსაბამო დამოადეკელი დ'თა შამა, ძე და სული წმინდა, მასამც ედების კეთრი გეზისა და მიშთეალი აუდისა, დანთქმა დათან და აბორხისა, ნურათამც ნუ იხსენიან სული მისი ჯგუფხეთიდაშან; დამტეკიკებელი ამისი აკურთხოს დ'თნ. არის ამისი მოწამე უკვლავნა წმინდანი ზედიურნი და ქვეყნიერნი, კარდიელები და უკარტონი, კაცთაგან მოწამე; მე მახდარ-ბაში აღაპურდი და თუმანიშვილი თარსია. თუ მოგპარო რამ და ან დაგამადო, მას შეთრეთ მოსულას პასუხა ბაბეცე. ქვს ტო დ, მარტის კდ თათარ მდიენისი.

586. ანჯარიშის გასწორების წიგნი ლევან მელიქიშვილისა და ვივი თუმანიშვილისა, 8,2x15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1688, თიბათვის დამდეგა.
 ქ. ესე წიგნი მოკეტი მე, მელიქიშვილი დ'მან დ'კვან, თქვენ, მდივან გივის, ასე რომე, თქვენ თეთრი მეშართა, რაც ძველის თამასუქის შამა თქვენს და თქვენ მოტეგოდა, ამის ეახზები მქონდა, სეღში ვერ ჩავიგდე, რაც ეახში ჩამოხადეს (sic), გარეულებულია, ეველას გამოსუღვარო, ამ რცდა ათ თ(უ)მანში არ ურკეია. ქვს ტო კ, თიბათვის დამდეგს □.

587. სივლი იმერეთის მეფის სოლომონ II-ისა, ბოძებული სოლომონ მდიენის ლეონიძისადმი, რომელშიაც მოთხრობილია სოლომონ ლეონიძის დამკვიდრება იმერეთში და როსტომ რაჭის ერისთავ-

ვის მოკმელებანი, 55X35 სანტიმეტრი, დაწერილთა ქალაქდზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება მძიმე და წერტილ
მძიმე. სიგელი დროებით ვადმოგვცა თავადმა ლეონიძემ.

1804, აკადემიის 3.

წყალობითა დ'თისთა ჩვენ შევემან სრულად იმერთა და სხვა-
თამან წინაშე დ'თისა მერედ მოსვლასა მას სპინელსა მისცანა
ესე წიგნა, მაწმობითა მღვდელთ-მთავართათა და წმინდთა მტრო-
სნთა სმღვდელთათა და თავადთა იმერეთისთა, გაბაძეთა მენ თავადს
მდივანივეს სოფელთა დიონიძეს, შეიღესა შენსა ითხეს,
აღეკსან დრეს, შეიღესა და მომავლთა თქვენთა ასე, რომ ბატონის
მამის ჩემის, სნატრელის მეფის ერეკლესაგან, შენი სიყვარული ქვეყანა-
ზედ განცხადებულ იყო, რომ ერთ ერთს შეიღეს შენ ერჩიე, და ბატონ-
ებთან გაყოფილთა სიყვარული თქვენზედ დასრულდებოდა; რადგან
მისი მისთანა სიყვარული იყო და მის სიყვარულს უკან ამდღებულის
მისის თქანის დამდამებას ვუღარ გაუძულ და ჩვენთან მოსვლა იხე-
ბე, ჩვენს სნატრელის მამის ჩვენის, მეფის ერეკლესაგან, დიდის ჭირ-
ხანულობის ჩვენზე ვალი შენ მისს სიყვარულზე ასე ვარდაგანადეთ,
რომ მტკიცებითა ამით და დაუსხნელითა ბატონებთანთა, სიყვარულ ემად
ჩვენდა დაგამკვიდრეთ სამეფოსა შინა ჩვენსა იმერეთს, და გაბაძეთ
ეფლის კაცისაგან უცვლელი და მიხეც შემოხლებული ჩვენი ს-
უფლის-წულთა კაცნი სავალდებულო წყალობით კაცხურათი; და ვიდრე გაბა-
ძეთ რაჭას წესი სრულად სისხლით ეკლესია ბარაკობით, ხი-
დილი-კარი და მანდა-ციხე შემამავალით, რომელიცა ეხერა უწინა-
რეს რასტომ რაჭის ერისთავს, და თუმცა ამოხლებიან იმერეთს ძეხი
და ძის ძენი მთნი, კარნა ორგულებითა დიდითა ქვეყანისათა და დღეს-
ტითა მეფისათა, სუფითა საზოგადოებისაგან და მეფისა წყევით და
შეჩვენებით დაკადრენ შემკვიდრებისა რაჭისსა შეიღითი შეიღად-
მდე სიყვარულად, ვინათგან დროის ბაძის ჩვენის, მეფის სულამინისსა,
ორგულებითა მეფისა და ქვეყნისათა, განდგა რაჭის ერისთავი რას-
ტომ, მისცა ფიცა უსწულთა მახმადანთა, შთამავლანა იმერეთს ვა-
რი თათართა, და უმრავლესთა ქრისტიანეთა, თავადთა, ახნაურთა და
სმღვდელთა დათხევითა სისხლითა დაიძურეს თათართა იმერეთი და

კანსდევნეს შეეე სოღომონ, შემკვიდრე სჭუდიერი; კვლად შეწენით
 თს ღთისთა შემოვად იმერეთს შეეე სოღომონ; და იგივე თრ-
 გული ქრისტეანობის და ათსწელ შემკვიდრისა შეთვის, შერთული
 შტერთათანა შეეე შეეეს. დაამარცხა შეეეშნ სოღომონ, დაიშრო
 იმერეთი, მთიუგან როსტომ, მიუტევა უსჭუდიერობა და სსიკვდილთ-
 ნა არგულებსნი თვისნა, მისტა კვლად რაჭის ერისთობა, და მან
 კვლადღა შსკავსობითა აუღასითა აღიღო მხეილი შეეეს თვისსა ზე-
 და, და მრავალგზის შემოკება ჯარსა შეთვისსა, და ესე ვითარ დაუ-
 ცხრომელათა თრგულებითა მასითა, მრავალნი ქრისტეანენი სსმღვდუ-
 ღანი და სკერანი დააკლდენ სიტოცხელს; უკანსხეულ მისტა ღმნ
 თრგული იგი უფლის სსმეფოს და მამულის კვლათა შეთვის სო-
 ღომონისთა; მიუღო შეეეშნ ციხენი და მამული რაჭისა სსსისხლად
 შეეეობის თვისისა, და დააკლო იგი სსხედველთა შვილებით თვისით,
 და დასდგა წერილი წყევით და შეხეხებით მსოფლიოთა მატრიარხ-
 თაგან, რათა დასსრულადმდე ქვეუნიის ძენი და ძის ძენი და შთამო-
 მუღობანი მთინი არღა რა მიღეულ იქმნენ შემკვიდრედ რაჭისა წარ-
 ვიდა შემდგომად ძე როსტომისა ხანკრადი მქ თ ო დ ი, შთამოუძღვა იმე-
 რეთს ჯარსა ასმასლათს, შეეე შეეე შეკდრობითა თვისითა, დაამარ-
 ცხა, შეიძურა ტყვედ შეთადი და დასთხარა თვალნი. წარვიდა კვლად
 ძე როსტომისა გ ი ო რ გ ი თვალდაშწვარი ხენთქრისათანა, აღუთქვა მი-
 ტეზად თათართა ციხენი და ტყვენი იმერეთისანი, და ცდილობდა მრავ-
 ლთა წელთა დამხობასა შეეეობის იგერაელთასა. ხოლო თდეს მი-
 ვილე სჭუდიერი შეეეშნ შემკვიდრეშნ იმერეთისმან, დავიშვიდრე
 სსსისხლად ჩემდა მამული რაჭისა სსხსლად და სსმეფად; აქესთ სხვა-
 თა სსხლად წელთა და ხათესავთა რაჭის ერისთავისთა თვის თვისნი
 მამულები და აჯარაენი; და თვით ძეთაგა ვითრგისათა, დირსთა სრუ-
 ლად აღმთფხერასითა, მიუგათ მოწვადლებით შტარელები მამულები სსრ-
 ხოდ მათდა; და ზემოხსენებულნი იგი ციხე-მინდა და კვლესნი ია-
 რკონი მათით შემომავალით სჭუდიეთა სსმეფთა სსსისხლად შეეე-
 ბისა ხეხისა, წყევით და შეხეხებით უკუნისმდე მათგან და უფლის
 კაცისგან უცილებლად და უმიზეზოდ ვითრძეთ და დგამკვიდრეთ
 მას ზედა სსმედიმეფელ ემდ ჩვენდა სუკუნთოდ; და უკეთუ დღეთა
 შეეეობისა ჩემასათა შენ და ძენი შენნი დაჯაკლო წყალობასა ამან ხეხ-

ველს ამისს ვსწევ და შევანუწებ სულთა უდ წითა და მღუდელთ
მთავრობითა კვამწითებთა ზეგარდამა ჩვენდა მოცემულითა □.
ბეჭედს აწერია: უდ სამღუდელთ ქუთათელ მიტროპოლიტი დონითეოს.

ჩვენ უდ სამღუდელთა განათელ მიტროპოლიტი ვითეობა ვამ-
ტკიცებ ამს წერილს და დამარღუჭველს ამისს ვსწევ და შევანუწე-
ნებ სულთა უდ წითა და მღუდელთ მთავრობითთა კვამწითებთა
ზეგარდამა ჩვენდა მოცემულითა □. ბეჭედს აწერია: გენათელ მიტ-
როპოლიტი ვითეობი.

ჩვენ უდ სამღუდელთ მთავრ-გზისკამასმან ანტონი დავამ-
ტკიცე წერილი ესე და დამარღუჭველს ამისს ვსწევ და შევანუწებ
სულთა უდ წითა და მღუდელთ მთავრობითთა კვამწითებთა ზე-
გარდამა ჩვენდა მოცემულითა იაკობმურს თ: წელთა: ჩუდ □.
ბეჭედს აწერია ხუცურად: მთავრ გზისკამასი ანტონი.

ჩვენ უდ სამღუდელთ ვუმათელ მიტროპოლიტი მქსიმე ვამტკი-
ცებ ამს წერილს, და დამარღუჭველს ამისს ვსწევ და შევანუწებ
სულთა უდ წითათა, მღუდელთ-მთავრობითა კვამწითებთა ზე-
გარდამა ჩვენდა მოცემულითა: მქსიმე (ხართულათ).

თავადი წულუკიძე კაცია ვამტკიცებ □. ბეჭედს აწერია: მონა-
ღისა წულუკიძე კაცია.

ჩვენს უდ სამღუდელთ ნიკოლას-წმინდელ ჰრხეუბისკამასი
სოფრობის, განმტკებელი სდ რაჭის, ვამტკიცებ ამს წერილს და
დამარღუჭველს ამისს ვსწევ და შევანუწებ სულთა უდ წითა და
მღუდელთ მთავრობითთა კვამწითებთა ზეგარდამა ჩვენდა მოცე-
მულითა. □. ბეჭედს აწერია: ნიკოლას წმინდელი სოფრობი.

საქართველოს სამეფოს
სამღუდელთა კანცლარის
სამსახურის

სამღუდელთა კანცლარი
სამსახური

ქრონოლოგიური სამიკბელი.

(პირველი ციფრი უჩვენებს №-ს, რომლითაც სიგელი აღნიშნულია გამოცემაში, ხოლო მეორე გვერდს).

წელ.	№№ გვ.
1408, ივლისის 4. სასისწლო სიგელი კასტანტინე მუევისა, ბაძებუდი გელათის მუღვისუთ-ხუტესთა ცირდიდასძეთადმი	461—432
1463. სასისწლო სიგელი ორდულისეთა-კვიტაშვილთა, ბაძებუდი მეფე გიორგი მე-IX მიერ .	462—435
1470. გუჯარი ქსნის ერისთავს ქვენაფხაგულის შაფუასი ბოძებუდი დარგვისის მონასტრისადმი .	578—555
1491. სიგელი ფანაშვილების ბაძებუდი მეფე კასტანტინე III-სგან, რომლითაც უბაძებს რუის სეფდრის-უბანს ერთ კომდ კატს ელიასშვილს .	516—475
1580, თბათვის 30. მეფე სვიმან I უბაძვის ფრადან საკაძის შეიღებს სოფლებს: სამღერეთს, ახალმებს და აბაღიას	162—140
1584, აკტამბრის 16. სიგელი კახთა მეფის ალექსანდრე II, ბაძებუდი როსან ჯანდიურისადმი .	202—185
1593, მკათათვის 24. დედოფალი ნესტან-დარეჯან, მეუღლე სვიმან I-სა, უბაძებს საკაძეთა ხასოფლარ-ხათხარს ჩალის-ცისეს	163—140
1578—1600. გუჯარი იტრიის ეკლესიისა, სურამის მახლობლათ, რომელშიაც მოთხრობილია მთელი ისტორია იტრიის მონასტრისა, შავთამაზ უკენის მიერ აკლესია ქართლისა და სხვა	155—124
XVI სუეუნუ. გუჯარი ქსნის ერისთავის იასესა, ბაძებუდი დარგვისის მონასტრისადმი	579—561
1600—1605. სიგელი სვიმან I-ის ქალის ეკლესიო და მისი შეიღებს ათაბაგ მანუჩარ III-ისა წინამძღვრის ივანე ათაბაგისადმი	552—533

- 1605, შკათათვის 11. საგული გიორგი X-ის ზაქარია ავალიშვილისადმი 553—533
1610. საგული კათალიკოსის დომენტი II, ბოძებული-შესუთისშვილის წიარადისადმი 203—186
- 1626, ქრისტეშობისთვის 15. მეფე სვიმონ II უბოძებს თაყ სააკეს სპარსთაშვილოში მამულს ბოცის-ჯვარს 165—142
- 1627, მარტის 5. საგული თეიმურაზ I-ის ბოძებულია გივი გურამიშვილისადმი 558—437
- 1629, თებერვლის 3. მეფე სვიმონ II უბოძებს თამაზ სააკეს შისი იძისშვილის თორასს ნაქონს მამულს სპარსთაშვილოში 164—141
- 1630, სექტემბრის 9. საგული თეიმურაზ I-ის ბოძებული არსენა საფარულისადმი 559—538
- 1631, თებერვლის 21. საგული თეიმურაზ I-ის ბოძებულია ჯანჯარ ბერუსადმი 560—539
- 1630—1633. საფიცრის წიგნი თეიმურაზ I-ის ბოძებულია ზაქარია ავალიშვილისადმი 562—541
- 1633, მაისის 30. საგული თეიმურაზ I-ის ბოძებულია ზაქარია ავალიშვილისადმი 563—541
- 1629—1635. საფიცრის წიგნი არაგვის ერისთვის დავითისა, მიცემულია დეკან ავალიშვილისადმი 554—534
1636. მეფე თეიმურაზ I უბოძებს ილიამ ამილახვარს შვილებითურთ შისი განაყოფის თამაზის მამულს 1—1
1637. საგული თეიმურაზ I ბოძებულია ჯანდიერიშვილებისადმი 204—187
1637. საგული როსტომ მეფისა ბოძებულია ზაქარია ავალიშვილისადმი 564—542
- 1638, შკათათვის 2. განწესება მორდღის სარგოსა, ბოძებულია როსტომ მეფის მიერ მანუჩარ თუმანიშვილისადმი 565—543
- 1625—1639. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფის გიორგის ბოძებულია მთავრებისკაზმისადმი 557—536

1642. ბძსეუბა თეიმურაზ I-ისა ზაქარია ავალიშვილის-
სადმი მამულის ბოძების შესახებ 567—545
- 1643, თებერვლის 22. როსტომ მეფე უბოძებს ფარ-
სადან ბარათაშვილს გლეხებს ენაგეოს 166—143
1645. როსტომ მეფე ჰსწირავს იტრიის ეკლესიას ჩუ-
მათელიძეებს 156—129
- 1649, მარტის 21. სიგელი როსტომ მეფისა თუმა-
ნახთაძეძი 568—546
1650. როსტომ მეფე უმტკიცებს თაზიშვილებს მთას
და ახთაფისეულებს ზამუნა ციციშვილის დავისაგან 168—145
1651. როსტომ მეფე უახლებს სიგელს თავის კარის
მესტრუშკეს დანდარა ეკუთმისშვილს და უბოძებს
სოფლებს ეუდრას და შინწობანს სამხითში 2— 2
1651. სიგელი როსტომ მეფისა ბოძებული ბერუა ჭაბ-
ჭაურისადმი 561—540
1651. სიგელი როსტომ მეფისა ბოძებული ავალიშვილ-
თადმი 572—550
- 1653, დეკემბრის 8. სიგელი მარიამ დედოფლისა ავა-
ლიშვილთადმი 573—551
1655. სიგელი მარიამ დედოფლისა ავალ ავალიშვილი-
სადმი 574—552
1655. სიგელი როსტომ მეფისა გივი გურამიშვილის
მამულის შესახებ 575—553
- 1653—1658. ვაჟოთის წიგნი თუმანიშვილებისა 571—549
- 1659, აბრელის 6. ნასყიდობის წიგნი თუმანიშვილებისა 576—554
- 1651—1660. სიგელი მარიამ დედოფლისა ავალიშვი-
ლებისადმი 570—547
1664. სიგელი გიორგი XI ბოძებული შაველი ფარდა-
ნაშვილისადმი 214—202
- 1670, ენკენისთვის 24. უმობის წიგნი ზურაბ და სულ-
ხან თუმანიშვილებისა 580—563
- 1673, იანვრის 1. ქადაგის მოურავი მხუჭარ იძენს სა-
რტაშვილის ელიზბარისაგან მამულს ტფილისში 3— 3

1676,	აპრილის 18, ქაღის გუბიძის წიგნი	577—554
1679,	მკათათვის 1. თეოდოს წიგნი არაქელაშვილების თუმანიშვილებისადმი მიტყუელი	581—564
1659—1681.	ბძნუბა მარიაშ დედოფლის მატრე- შილის ხატსა და მხაშვილის თანხადმი	555—535
1680,	მარტის კასულს. სიგელი ბატონიშვილის ჯე- ჯნისა ზურაბ და სულხან თუმანიშვილებისადმი	582—564
1681,	მკათათვის 20. სიგელი გიორგი XI-ის ზე- რბ და სულხან თუმანიშვილებისადმი	583—565
1681,	აგვისტოს 18. სიგელი ბატონიშვილის ერეკ- ლესა ზუღიშვილებისადმი	584—566
1684,	მარტის 17. მეფე გიორგი XI ათარხნებს თა- ვის სახსოვ აზნაურებს უარღანაშვილებს	167—144
1688,	თიბათვის დამდეგი. ანკარაშას გასწარების წი- გნი ჯეჯნ მელაქიშვილისა და გივი თუმანი- შვილისა	586—568
1689.	მეფე ერეკლე I უმტკიცებს თავის სახსოვ აზ- ნაურებს უარღანაშვილებს თავიანთ მამულებს	4—4
1696,	გიორგობისთვის 15. მეფე ნაზარაღიან უმტკი- ცებს ლაგუნდიშვილს ხატას ძმებთან ერთად შერთულს	169—145
1675—1700.	ნასეიდობის წიგნი მიტყუელი არაგვის კრისთაუთა მიერ მოღარეთ უხუცეს ქაიყობათ კა- ბიაშვილისადმი	569—547
1700.	სიგელი კათალიკოზის იოანე დავანთისა ბოძე- ბული ხუცია მღვდლისადმი	115—203
1700,	აპრილის 12. დედოფალი ანა, ერეკლე I მეუ- ღლე, მსწარავს ატრიის ეკლესიას თორმეტ ღლის მიწას	157—131
1701,	მარტის 10. ჯამგირის განწესების წიგნი ნა- ზარაღიანისა ანუ ერეკლე I-ისა	418—404
1701,	ივლისის 1. სიგელი ერეკლე I ბოძებული გი- ორგიშვილის შერთვისადმი	205—189

საქართველოს სამეფოები

1701.	ანუკა ტიციშვილის ქალი შეიღებოთურთ უმტკი- ცებს აზნაურს ღამი გვარამძეს ვახი ბურუკაშვი- ლების მამულს	170—146
1693—1703.	სიგელი ელენე დედოფლისა და მეფის ერეკლე I-ის ბოძებული აირაამ მამასისადმი	556—535
1703,	შაისის 20. სიგელი ერეკლე I-ის ბოძებული შოთა თუმანიშვილისადმი	419—405
1703,	შკათათვის 29. ზირაბის წიგნი აფრამა დაფი- თასშვილისა და გივი თუმანიშვილისა	420—406
1704,	იფნისის 15. მეფე დავით III აძლევს უდაღა- შვილს გარსევანს ნახევარ კახეთის მდივანობას	171—147
1706,	თებერვლის 15. ვახტანგ IV უთარხნებს ინლა კაბაშვილს მის კერძ ემებს	172—149
1707,	თებერვლი. ბძახუბა ვახტან VI-ისა, რომელითაც ფიროზ თუმანიშვილს აწესებს თავიუდრად	422—406
1703—1709.	ზირაბა გასაზრა ხითარაშვილისა, მიტე- რული გივი თუმანიშვილისადმი ქირაშის გიორგი შეიქისთან წასვლის შესახებ	421—406
1703—1709.	ვახტანგ VI აძლევს გივი თუმანიშვილს ბარქდარას ნასოფლარის მოურაობას ტაშირზედ	437—416
1703—1709.	განხიხება ვახტანგ VI შოა დათუნაშვი- ლის საქმის შესახებ	438—416
1703—1709.	განხიხების წიგნი ვახტანგ VI-ისა ქა- ლის მოტარების შესახებ	456—428
1709.	ზირაბის წიგნი მიტერული გივი თუმანიშვილი- სადმი აფრამა დაფითაშვილისა	423—407
1710,	მარტის 3. განწესება სარუსთველს დროშის შე- სახებ და შინათ სმათათვის კახეთის მეფის და- ვით III-ისა	530—509
1710,	შაისის 12. სიგელი დავით III იმამ-ყული-ხანი- სა ბოძებული აუთანდიდ ჯანდიერიშვილისადმი	206—193
1711,	აგვისტოს 2. ნიკადაზ რატიშვილი უიღუდაობს ზაზა ტიციშვილისაგან გლეხებს	15—14

- 1704—1712. ვახტანგ VI ბახნოს გლეჯიძის მამუ-
 ლი გაუგონ 173—150
- 1703—1712. ბახნოს ვახტანგ VI ბუჯან ამილახვარი-
 სადმი 223—210
- 1703—1712. ბახნოს ვახტანგ VI ბუჯან ამილახვარი-
 სადმი ტარსიატაშვილების შესახებ 224—211
- 1712, თებერვალი. მეფის ვახტანგ შუაქვის ასულის
 ანუკა ბატონიშვილის შერთვის წიგნი 518—477
- 1712, აპრილის 28. ვახტანგ VI უმტკიცეს ინდო გა-
 ბაშვილს ზადის 174—151
- 1713, მაისის გასულს. სამხითის მელიქისშვილები ას-
 ლეკუნ გვი თუმანიშვილს თახჩილისის მორჯაბას 424—408
- 1713, სექტემბრის 5. შერთვის წიგნი ქსნის ერისთავის
 დავითის ასულისა ელენისი, ქახოსრო ავალიშვი-
 ლის ცოლისა 519—492
- 1714, მაისის 16. სსახლის ნსუილობის წიგნი ზაფხ-
 ბატონიშვილისა 425—408
- 1709—1715. განხილების წიგნი იასუ ბატონიშვილისა 427—410
- 1715, იანვრის 2. ბახნოს იმაშეუღლისხისა თიანეთის
 მორჯავისადმი 426—409
- 1715, თებერვლის 8. იესე მეფე უბოძებს ფანჯული-
 შვილს ზაატას ქრცხინვალს გლეჯებს 175—151
- 1716, თებერვლის 20. ნსუილობის წიგნი გვი თუმა-
 ნიშვილისა 428—411
- 1716, ენენისთვის 1. სიგელი ქვასსეკის წინამძღვრი-
 სს ქრისტეფორე ფაღავანიშვილისა ზადია ავ-
 თანდილისშვილისადმი 429—411
- 1717, თებერვლის 17. გარდაწყვეტილობის წიგნი ძმი-
 ლაშვილის მამუკასი და მხუზარ თუმანიშვილისა 430—413
- 1717, გიორგობისთვის 20. რუსუდან დედოფალი, მე-
 უღლე ვახტანგ VI-ისა, უმტკიცეს პანტა სს-
 აკაძეს ამოყარნილის სეხნა სავინაშვილისა მ-
 შულს 176—152

1718, მარტის 8. სიგელი ბაქარ მეფის ბიძებულა ხოსიტა თავუელიშვილისადმი 216—204

1718, ივლისის 15. მამუკა და სხვა ორბელაძეები უბოძებენ თარსადან მსჯავრობის სიგელს გელდიგოლანს შაკეს 177—154

1717—1719. ბძახეა ბაქარ მეფის თირან თავიდაურისადმი 431—413

1717—1719. ბძახეა ბაქარ მეფის თუმანიშვილების მამულის გუფიის შესახებ 432—414

1721, აბრელის 16. ვაღის ალების წიგნი ასლანიშვილის მძძისი 433—414

1723, ენკენისავის 7. ჯამგირის განწყობის წიგნი კახთ მეფის კოსტანტინესი 434—415

1717—1724. ბძახეა მეფე ბაქარის მხუზარ თუმანიშვილის კატების დარბუვის შესახებ 436—415

1717—1724. განხილება ვანტანგ V-ისა და ბაქარ მეფის ხელდასმულებების და ბურაძეების დავის გამო 457—428

1703—1724. განწყობა შარდლის სარკოსი 566—544

1724, იანვრის 21. მეფე ბაქარი ტახის ზირს უბოძებს ზურაბ და ქაიხოსრო თუმანიშვილებს 435—415

1725, თებერვლის 1. ბაქარ მეფე გაუს ცალკლამსიძის უთარხხეს მის წილ ნაბახტვეს რუსეთში სმსსხურისთვის 178—155

1725, თებერვლის 21. კათალიკოზი დომენტი III უმტკიცებს ხელთა მელაძის ამენდის შოურაბას 207—194

1728, მარტის 25. კოსტანტინე მეფე უმტკიცებს ჯანდიერისშვილს ზაადს ერწოს სმთავრობის შოურაბას 179—156

1728. განხილების წიგნი კახთა მეფის კოსტანტინესი მამუკა ხატულიშვილის და გივი თარასშვილის დავის გამო 217—205

1723—1729. წყალობის წიგნი კახთ ბატონის კოსტანტინე II-ისა ვადასხ ხეთავურისადმი 265—252

1731, ანხერის 10. გუთოვის წიგნი მამულაშვილების.	439—417
1730—1735. განხილების წიგნი გურამ და ფარემუხ გურამაშვილების დავის კამო	440—418
1732—1735. ისაყ-ფაშის ბძახება, რომელითაც ის აძ- ღუეს სებას მამუკა მუხრან-ბატონის დაიბრუნოს ყრილი ხანდაკი	441—418
1732—1735. ბძახება ისაყ-ფაშისა გივი ამილახვარ- სადმი, რომ ბეჟან თუმანიშვილს დაებრუნოს ყუ- რილი უშები	442—419
1735. ქართლის გამგე უმტკიცებს სულხან მდივანს თა- ვის მამულს	443—419
1735. საფიგროს წიგნი მიტეხელი გივი ამილახვარისა- დმა მისი სხლის კატებისაჯან	467—442
1735. ბძახება ვექილის ალი-ყული-ბეგისა მდივან გორ- ჯანისადმი	468—443
1735. ვექილის ალი-ყული-ბეგის ბძახება ასპანსადმი.	469—443
1736, თებერვლის დამდეგი. ვალის აღების წიგნი	445—421
1736, მარტის 30. სიგელი ალაყერდელისა, ბოძებული ხაგვლიშვილებისადმი.	251—239
1736. ნასუიდობის წიგნი გოგებაშვილებისა	444—420
1736. ბრათა ბეჟან თუმანიშვილისა სურსათის მიღების შესახებ	470—443
1736. დედოფალი თამარ, თეიმურაზ II-ის შეუღლე- უბოძებს აბეღ მთურავს ანდრონიკაშვილს ელს არახლეს იორჯედ	471—443
1735—1737. სიგელი ქაბაღაი ხანის გურგენ და დე- მეტრე შილახვარისადმი	458—429
1736—1737. წყალობის წიგნი თამარ დედოფლისა ასე ანდრონიკაშვილის უზაგაღსამისადმი	472—444
1737, ანხერის 21. განხილება შეფე ადექსანდრეს და ბატონიშვილან ერეკლესა ასლან ბეურეიშვილის და ფარსადან ანანაშვილის ერთმანეთის დავის შესახებ.	463—439

- 1737, ახვარი, თეიმურაზ II-ის წერალი თავის შუა-
ღის ირავლისადმი 464—440
- 1737, თებერვლის 6. ბაბათა ბატონიშვილის შინა-
ხისა უბნის მიბარების შესახებ 473—444
- 1737, თებერვლი. წერილი ერეკლე ბატონიშვილისა
თავის დედა თამარას 465—440
- 1737, თიბათვის 7. ფუღას მიბარების წიგნი 474—445
- 1737, თიბათვის 15. მირის მიბარების წერილი 475—445
- 1737, შაათავის 12. ბძსება სეფი-ხანისა, რომელითაც
ოსებს უბოძებს შუხრანის ბატონს ლევანს 476—445
- 1737, შარიაშაბისთავის 23. ზირთის წიგნი ვახსიან-
თა კარდხანის ცახის აშუგების შესახებ 482—447
- 1737. თეიმურაზ II ათარხუის გოგია ცისკარსშვილს;
ერეკლე ბატონიშვილსა სჯულისთავის 486—449
- 1737. ანდრონიკაშვილები ათარხუიეს გოგია ცისკარს-
შვილს ერეკლე ბატონიშვილისადმი სჯულისთავის 487—449
- 1737. თეთრის მიბარების წერილი 477—445
- 1737. ვუჯის მიბარების წიგნი 478—446
- 1737. მიბარების წერილი სეფი-ხანის სურსათისა 479—446
- 1737. სარდარ სეფი-ხანის ბძსება, რომ მირი თემ-
ნიშვილებს მისცენ თხუელხულებმა 480—447
- 1737. სეფი-ხან აბარებს ოთარ ამილახვარს სსლელების
და ჯაყის ჯეობის ოსებს 481—447
- 1735—1738. მამუღას მირის შეწერა თუმანიანთათვის 484—448
- 1735—1738. ალი-ეული-ბეგ უბძსებს ფარსადანს ცა-
ხის ზირის დადაზე ხელი აიღოს, რადგან ს-
თუმანიშვილი არის 485—448
- 1738, მარტის 28. თამარ დედოფალი უმტკივნეულებს ახელ
ანდრონიკაშვილს ქაზიუის მოურავობას 489—451
- 1738. სიგელი ერეკლე ბატონიშვილისა ბოძებულა ან-
ღას ავადიშვილისადმი 466—441
- 1738. სურსათის მიღების წიგნი 483—448
- 1738, ენკენისთავის 9. თეიმურაზ II აძღვეს ბეჟან ნა-

- ცელიძეების ლექსებზე გამხრევეებისთვის კორკ-
ლის და თბილისის მოურავობას 180—157
- 1738—1739. შერატკის წიგნი ენისეღ მოურავის და-
თუნასა და ანდრონიკაშვილის დავითისა 490—451
1739. საფიგროს წიგნი თეიმურაზ II-ის მიტეპული
ანდრონიკაშვილისადმი 491—452
1739. თეიმურაზ II უბოძებს ომის ხელაუშვილს ჭაყ-
რის მოურავობას 492—452
1740. ანრილის 2. წერილი დამიტრი ქარეშიძისა გა-
ვი ამილახვარისადმი. ქარეშიძე უარს ამბობს კას-
პის მოურავობაზე 494—456
1740. ენკენისთვის 22. თეიმურაზ II აძლევს ფაღა-
შვილს ნაზარს დავითს ერეკლე ბატონიშვილი-
სადმი ანდრონიკაშვილისთვის წყნადესი სე-
ნისა გლეხებს 495—457
1740. უმაჯანსაში ელაზბარ და მისი ძმა ვახტანგ აძ-
ლევეს შხათოთ თვის დასი თამარს ვაგო-ბიჭს. 446—421
1740. წყალობის წიგნი თეიმურაზ II-ისა გურგენიძე-
ებისადმი, რომელშიც მოთხრობილია ამ დროის
საქართველოს ისტორია და სოფლის გურგენი-
ძის ღვაწლი თეიმურაზ და ერეკლესადმი. 493—453
1742. შკათათვის 18. თეიმურაზ II უბოძებს ამილახ-
ვანს ამირიხლო ამილახვარს ნაცვლად გაქცეუ-
ლის გივი-ბეგ ამილახვარის და ბასილის შის
მორჩილებდენ 496—458
1744. ანკრის 12. საფიგროს წიგნი თეიმურაზ II-ის
რეჯაზ ამილახვარისადმი 497—459
1745. ღვინობისთვის 15. ვაღის აღებას წიგნი ხათ-
რანთ ესაის დედისა. 447—422
- 1740—1746. წერილი ვახუშტი ანაბაძისა ზეჟან ნა-
ხუცრიშვილისადმი 500—460
1746. ანრილის 9. ბისხეა ერეკლე II-ის ზამუა ანდრო-
ნიკაშვილისადმი კლეობის ყურის შესახებ 498—459

საქართველოს სიმკვლეზა

1746.	არზა გორის მედიქის ფარსადანის თეიმურაზ შუარისადმი ავღნის ჯარის გარძი შუნსევის შესახებ	499—460
1746,	კიარგობისთვის 12. თეიმურაზ II აბარებს რუკაზ ამილხნვარს თადუას	501—461
1748,	აზრიღის 7. ერეკლე II უმტკიცებს შაბაძეიღის სერგეის ამიწვევტიღის ბერუკას მამულს და ქვეხიბას	208—195
1748,	აზრიღის 15. სსუიღობის წიგნი თუმანიშვიღების	448—422
1750.	ბძსხება ირავლი II-ის სზარსუღათ დაწკრიღი და ქაროუღათ სთარგზნი	364—349
1750,	თებერუღის 19. შარი ბძსხებისა ირავლი II-ის მახუღუ კაფარისადმი	365—349
1750,	ჩოქემბრის 28. დღათადღი ახსახუმ უმტკიცებს კაცია ფადუენიშვიღის ქრტიხნვადს მის მამულს	181—158
1750,	კიარგობისთვის 29. ბძსხება თეიმურაზ II, რამ კაცია ფავნღლისშვიღს თავისი მამული დაახობან	182—159
1751,	კიარგობისთვის 20. კახჩინების წაკნა კახ სავანუღისა და ქიხისრობ რამინიშვიღის დავის გამი	503—462
1751,	დქქემბრის 1. ერეკლე II უბოძებს სოიუღ კოლაკს ასღან ვახჩიქს ინღოკაში და სიყვან სძსხურისათვის	502—461
1752,	აზრიღის 10. ვადის აღების წიგნი დათუნა ფადავანდიშვიღისა	449—423
1752,	აზრიღის 10. ვადის აღების წიგნი თეიმურაზ ფადავანდიშვიღისა	450—423
1752,	შვათათვის 2. კახჩინება შოფუ ერეკლე II-ს ჩრდიღუღ ჩრდიღუღიშვიღისა და ლუღუშურის შესახებ	218—206
1752,	დქქემბრის 23. კახჩინების წიგნი მღაფანიგვის იახუ არბუღიანისა	451—424
1753,	მასის 10. თეიმურაზ II-ის კახჩინება ტიფიშვიღების დავის გამი	459—430

1753,	ღვინობისთვის 6. წერილი თეიმურაზ II-ის დავით ამილახვორის შვილთან	266—252
1754,	თაბათვის 28. სიკვდილი თეიმურაზ II ბოძებული ამირინდა ამილახვორისადმი	219—206
1755,	თელავის 9. ზირი განხიზგიან კრწანისკელების და თელაველების სამხედვარზე დავის გამო	452—425
1756,	თებერვლის 7. თეიმურაზ II უწყალობებს სურგი ზინაშვილს ღვეპებზე გამარჯვების დროს სამსხურინათვის შამულს და გუჯებს	183—160
1757,	თახრის 22. შვილას გაყიდვის წიგნი	453—426
1758,	შვათათვის 18. წერილი ედიშერ მღვიმის თემინიშვილის თავის ძმისწუღთან კაცყასთან	455—427
1758,	ოქტომბრის 27. განხიზგიან ერეკლე II-ის გურამიშვილების დავის გამო	454—426
1759,	ნასიდაბის წიგნი დამატრი ამილახვორის	460—431
1750—1760,	კახეთის ბეების გარეგან და შთაი განწილება ბატონის, მურაყისა და სხვა მახელეთა შორის	160—133
1760,	თებერვლის 14. თეიმურაზ II-ის გამოყვინდი ლეკისგან ციციხით ახსურო დანდღაშვილი ბუჯანს. ციციშვილები: სარდალი ალექსანდრე, გიგია, შატა, კლასა და ნიკოლაზ ზირობის ადგილებზე თეიმურაზს, თუ ხასარჯი ვერ მისცეს, ბეჯანს მის დაუტოვონ.	16—14
1760,	აპრილის 23. განახენი დამატრი ციციშვილის და ზურაბ იყურცვლამის დავის გამო	504—463
1761,	მაისის 24. წერილი შირიშქარ მელიქ-ბასი გელასთან	505—564
1762,	დეკემბრის 7. განახენი გორჯასში თუმანიშვილის და ისაი განხიზგიანის დავის გამო	506—465
1764,	თებერვლის 28. ბძნებ ირაკლი II-ის დედამის მამასახლისის დავითის შამართ	380—363
1764,	ივნისის 8. სიკვდილი ერეკლე II-ის ბოძებული	

საქართველოს სიმკვლეზნი

- მღუდღის იესე მჰყვარინისადმი, რომელშიაღ
 მთხრობილია მხუ გარეილობა მჰყვარინის
 სხუ და სხუ ერეკლეს თმებში 209—197
- 1764, ქრისტეშობისთვის 17. მთქლადქუ უმკანო სტუ-
 ფანსშვილის ასეფას ცლავი სთხავს ირავლი მუ-
 არეს, მკვლევუმ დაცლან მისელს ჭ ვაღის გა-
 დანდა თავის ქმანს და ერეკლე დანტუნს აძლევს 5— 5
- 1765, მარტის დამდევი. ზირობის წიგნი უარანგონა-
 შვილის ნსვიდასი და გივი ასლანიშვილის . 507—466
- 1765, ანრილის 13. არზა ბერი ამსამის და არზაზე
 მიწერილი ბძხება ირავლი II-ისა 508—467
- 1766, დეანობისთვის 10. არზა ღომი გვარამსამის და
 არზაზე მიწერილი ბძხება ერეკლე II-ისა . . 184—161
- 1768, თებერვლის 7. მუთის ირავლის ძე გიორგი უბო-
 ძებს სვიმონ მჰაშვილს, თავის კარის უმავლას-
 ბაშს, მუბადეს მარქარაშვილს ავაქას 6— 6
- 1768, მარტის 7. მთქლადქუ სადელთელთ უმიკანო ასე-
 ფას ჯალაბი უზავის შინ-მამამდას სხლის ქირას.
 ერეკლე II სწერს ჩემი ხათრისთვის ამ ზამ-
 თარში კიდევ ქირთა დაყენუთ 7— 6
- 1769, თებერვის 24. მახსენება აგეტოქისი გორჯანში ჭ
 კოვქარ-მდივანის ცილობის შესახებ და მახსენ-
 ებასზე მიწერილი ბძხება ირავლი II-ისა . . 509—467
- 1769, თებერვლის 8. არზა მდივანი გორჯანშია და არ-
 ზაზე მიწერილი ბძხება ირავლი II-ისა 512—472
- 1769, მარტის 23. სიკვლი ერეკლე II-ისა ბოქბუღი
 გორჯანში თუმანიშვილისადმი უმების და მამულე-
 ბის შესახებ 510—470
- 1769, ანრილის 4. კათალიკოსი ანტონ I აძლევს ვე-
 ნახს სვეტიცხოვლის უმებს ქობულას, იესეს და
 მამასხლისს დავითს 8— 7
- 1769, მაისის 8. არზა ტერ-უზარასი და არზაზე მი-
 წერილი ბძხება ირავლი II-ისა 511—471

- 1769, ივლისის 31. წერილი ერეკლე II იესე მანა-
 ლისადმი 210—199
- 1769, სექტემბრის 18. განჩინება ბერძნობელების მა-
 მულზე ღავის გამო დამტკიცებული ერეკლე II-ის
 ბიერ 225—211
- 1769, მაისის 10. განჩინება გივი გურამიშვილის და
 ზუკუტია ტურნავაშვილის ღავის გამო 513—473
- 1771, მარტის 13. არზა ქახისისრა სსკადის და არ-
 ზსზე მიწერილი ბძხება ირაკლი II-ისა 185—162
- 1771, მაისის 3. არზა ქახისისრა სსკადის და არზაზე
 მიწერილი ბძხება ირაკლი II-ისა 186—163
- 1771, ივლისის 12. არზა ითანუ ბარამიშვილის და არ-
 ზსზე მიწერილი ბძხება ირაკლი II-ისა 514—473
- 1771, დეკემბრის 5. არზა ნიკოლაოზ თუმანიშვილის
 და არზაზე მიწერილი ბძხება ირაკლი II-ისა 515—474
- 1772, იანვრის 10. არზა ჯაბიაშვილის ქიტოსისი და
 არზაზე მიწერილი ბძხება ირაკლი II-ისა 520—501
- 1772, თებერვლის 23. მოქალაქე ასეივას სთხოვს ირა-
 კლი II-ს მიერქს ხება დაბრუნდეს ქალაქში, რომ
 შეკადეუმს შეკადათი მისცენ 9—8
- 1773, თებერვლის 16. განჩინება ქალაქის მარტავის
 ღავით ციციშვილის და შულთ-მამასხადისის ვუ-
 ტიქისი შესხებ უმკანო ასეივას მამულის გა-
 უთვისა თუმანათა მოვალეების შარის 10—9
- 1773, აპრილის 24. თხოვნა ჩრდილულის და თხოვნა-
 ზე მიწერილი ბძხება ერეკლე II-ისა 226—213
- 1774, ნოემბრის 26. არზა სამსხუელაშვილის თსუბი-
 სის და არზაზე მიწერილი ბძხება ერეკლე II-ისა 227—214
- 1775, იანვრის 18. გამომძიების წაგნი ნიკოლაოზ ჩა-
 დაყაშვილის და თადია თუმშიშვილის შესახებ
 დამტკიცებული ვიორგი XII-ის შერ 228—215
- 1777, თებერვლის 24 წაგნი დიმიტრი არშულაიხის
 მძეპული თავის მამიდა თამარისათვის 521—502

1777, ივლისის 22.	ათბაგ მედიქიშვილის ასული ული-საძვ, სხვიძის მეუღლე, ჰსწირავს იტრიის გვლე-სიას ერთ კომლს კაცს შატა უღუშმედაშვილის.	158—132
1777, აგვისტოს 25.	განხიება გრეკლე II-ის სვიამი-ნიძეშვილის ბეჭათისა და მისი უძის უახანაშვილის ზახას შესახებ.	229—216
1777, ოქტომბრის 27.	წყალობის წიგნი იმერეთის შიგვის სოფლობის II-ის კარის მწერლის თხოუ-რე ჯაფარიძისადმი.	267—253
1778, მარტის 4.	წერალი დავით სარდლის თრეკა-ხისა მამსახრისა აღიხიონ.	187—164
1778, აბრელის 3.	არეთის ამირსახაშვილი ექიმბა ზა-ზა კლავრაშვილის.	188—164
1778, ოქტომბრის 24.	დავით ციციშვილი სარდარ-თაურავი ეიდულობს სსსსლეს ათსკე კლიოზა-შვილისგან.	19—18
1779, თებერვლის 17.	სია კაკაბეთ ასურელის კაცებისა	524—504
1779, მარტის 2.	არზა ზაად გურამიშვილისა და არ-ზაზე მაწერილი პასხება ირაკლი II-ის.	522—502
1779, მაისის 24.	მასხუება ზაად გურამიშვილისა ირაკლი მეორისადმი მისი უძის მიქელის სახიუ-რის შესახებ.	523—503
1779, თებერვლის 10.	მეურიდობის წიგნი თუმანიშვი-ლებისა	525—506
1780, მაისის 16.	კათალიკოსი ანტონ I უბრუნებს თუ-ხარელს ხიკოლაოზს მამუკაშვილის საქონს მა-მულს სოფელ მეტეხში.	189—165
1780, ივნისის 7.	ანტონ I კათალიკოსი ადგენს თავის სოფლის დარბაზის მთურაბას თახიშვილებს.	190—167
1780, დეკემბრის 15.	ქალაქის მთურავი დავით ციცი-შვილი უჩივის ეპისკოპოსს დავით ხიქოზელს მის მიერ მიბრუნულს ორ კომლს კაცს და ორს ხუცესს	11—10
1781, მაისის 7.	არზა ზაად გურამიშვილისა და არზა-	

- ზე შაწერილი ბრძანება დარჯან დედოფლისა . 526—507
 1781, ივნისის 21. სია გურამიანთ უმებისა 527—508
 1782, იანვრის 8. სეფრაჯა ზურაბ ზურაბიშვილი თავს
 ახსნის რამზანშიდას გურგენს 20— 20
 1782, მაისის 6. ერეკლე II უბრუნების რუსეთიდან შა-
 სუნდს მახინარ ყორდანაშიდას თავის მამულს . 191—167
 1782, ენკენისთვის 12. განხილების წიგნი ახალ სოფ-
 ლების და კვარხითელხის დავის გამო წყაღზე . 528—508
 1782, სექტემბრის 17. ბძანება მუფის ძის გიორგის
 წაად გურამიშვილის უმების შესახებ 529—509
 1783, აბრელის 3. არზა გიორგი თუმანიშვილისა და
 არზაზე შაწერილი ბძანება მუფის ძის ვახტანგისა 531—514
 1783, აგვისტოს 9. არზა თუმანიანთა და არზაზე შა-
 წერილი ბძანება ერეკლე II-ისა 532—515
 1783, აგვისტოს 11. განხილების წიგნი მუფის ძის გი-
 ორგისა გივი ავალიშვილის და რუსთელის უმის
 დავის გამო 533—516
 1783, გიორგობისთვის 25. შატა ციციშვილი უმარ-
 შის დავით სარდალს თუ რა უწერა ციციშვილე-
 ბის სსისხლად სიკელმა, რომელიც კარილე
 ენისკობოზმა დახია 12— 11
 1783, დეკემბრის 5. წერილი ნაზირი დავითას თუ-
 მანიშვილთან უმების მიბარების შესახებ 534—517
 1784, იანვრის 7. ერეკლე II უმტკაცებს იასკებ თუმანი-
 შიშვილს მისი ბიძაშვილის ფარემუხანაშვილის
 ოთარის უმებს და მამულს 535—518
 1784, თებერვლის 25. მუფე ერეკლე II აძლევს და-
 ვით ციციშვილს ქლავის მთურაობას ძველის
 წესით. სიკელს ამტკიცებენ მუფე ერეკლის ოჯა-
 ხის წევრები 13— 12
 1784, მარტის 4. დავით სარდალი ციციშვილი, ქლავ-
 ჯის მთურაეი, სთხაეს მთქლავქეთ დაამოწმონ:
 მუფე ერეკლე I-ის დროშა, ვახტანგის VI-ის

საქართველოს სამკვლევრო ცენტრი 389

და თეიმურაზ II-ის დროში ქსელქში შეიქმნა მო- ურავის მეტი მოურავი და შელიქის, მამსხლი- ნის და ხაველას მეტი მონღეუ ყოფილად ვინმე თუ არა? უკვლახი ამტკიცებენ, რომ მეტი არ ყოფილად. 17— 15	
1784, ენკენისაჲს 9, სარდაღ-სელახუეის იახნე მუხ- რან-სატონის წიგნი იასუბ მამარამთან. 54 — 41	
1784, თქტომბრის 14 იახნე მუხრან-ბატონის წიგნი იასუბ მამარამთან. 30 — 27	
1784, დეკემბრის 2. წერილი ერეკლე II-ის ბოქიქული ფარსადან ესიტაშვილისადმი 268 — 254	
1785, მარტის 24. წერილი ბატონიშვილას გაორგის ბატონიშვილს თელთთან 21 — 22	
1785, მკათათუის 4. არხა შამა კლარაშვილისა და არ- ზახე მაწერილი ბახუბა დარუჯან დედოფლისა . . . 192 — 169	
1785, მკათათუის 11. განჩინების წიგნი თუმანიშვილია მდიუნის და სულხანის დავის გამო 537 — 520	
1785, აგვისტოს 3. არხა თუმანიშვილებისა და არხა- ზე მაწერილი ბახუბა ერეკლე II-ის 538 — 524	
1785, აგვისტოს 6. წერილი ერეკლე II-ის მდიუნბე- გი ნიკოლოზისადმი 193 — 171	
1785, თქტომბრის 5. წყალობის წიგნი ამერეთის მე- ფის დავით II-ის თხოფრე ჯაფარიძისადმი 269 — 254	
1785, დეკემბრის 12 წერილი ერეკლე II-ისა ხე- ვის თავის ფარსადან მხაბდასადმი 211 — 199	
1786, თებერვლის 9 ამერეთის მეფის დავით II-ის წყალობის წიგნი თხოფრე ჯაფარიძისადმი 270 — 256	
1786, მარტის 24 შირობა სამდიუნო შემოსავლის გა- ყოფის შესახებ თაარ და გიფა თუმანიშვილებისა . . . 585 — 567	
1786, აპრილის 1. შირი უჩხანის შეწარულობის წმ. თევედრესადმი 536 — 519	
1786, ივლისის 11 წერილი შალახვარ-ბაშის თხოფრეს- სუგან მიშარამა იოსებთან 22 — 23	
1786, თქტომბრის 13. ვაღის ადემან წიგნი ზაქარა	

	ტიტოშვილის სახლსიუგის	539—522
1787,	აბრამის 10. წერილი ბატონიშვილი გიორგის ოსებო მიშვარბაშთან	24 — 24
1787,	აბრამის 10. ვახტანგის დადარების არჩა ერეკ- ლე მისთან	55 — 42
1787,	თბილისის 1. ვადის აღების წიგნი გოგუბარ მდი- ვნის შვიდის ვახტანგისადმი	540—522
1787,	შვანთის 14. წერილი ერეკლე II ფარსადის მხინდისადმი	212—200
1787,	ავღანის 14. ერეკლე II წერილი აფხაზ ბა- ტონიშვილთან	56 — 43
1787,	სექტემბრის 23. ერეკლე II-ს წერილი ოსებო მიშვარბაშთან	25 — 25
1787,	სექტემბრის 6. წერილი ერეკლე II მიშვარბაშ ოსებოსადმი	23 — 24
1787,	სექტემბრის 6. მეფის ერეკლე II წერილი ოს- ებო მიშვარბაშთან	26 — 25
1787,	სექტემბრის 6. აფხაზ ბატონიშვილის წერილი ოსებო მიშვარბაშთან	27 — 26
1787,	სექტემბრის 7. ერეკლე II წერილი ოსებო მი- შვარბაშთან	28 — 26
1787,	სექტემბრის 43. გიორგი ბატონიშვილის წერი- ლი ოსებო მიშვარბაშთან	29 — 27
1787,	სექტემბრის 14. აფხაზ ბატონიშვილის წერი- ლი ოსებო მიშვარბაშთან	31 — 28
1787,	სექტემბრის 16. ერეკლე II წიგნი ოსებო მი- შვარბაშთან	32 — 29
1787,	სექტემბრის 22. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი ოსებო მიშვარბაშთან	34 — 30
1787,	დვინთბილისის 24. წერილი მიშვარბაშ ოსებო- სადმი მისი სადღერის შუახანსაგან	35 — 30
1787,	სექტემბრის 25. გიორგი ბატონიშვილის წერი- ლი ოსებო მიშვარბაშთან	33 — 29

1787, აქტომბრის 26. გიორგი ბატონიშვილის წიგნი იასკე მიშკარბაშთან	57— 44
1787, აქტომბრის 30. წერილი გიორგი ბატონიშვი- ლის მიშკარბაშ იასკებისადმი	36— 31
1787, დეკემბრის 10. ქახსისრა მურვანიშვილის წი- გნი იასკე მიშკარბაშთან	37 — 32
1787, დეკემბრის 13. წერილი გიორგი ბატონიშვილის მიშკარბაშ იასკებთან	38 — 33
1787, დეკემბრის 16. წერილი იუღან ბატონიშვილი- ის მიშკარბაშ იასკებთან	39— 33
1787, დეკემბრის 19. წერილი აიანუ მუნრან-ბატონი- ის მიშკარბაშ იასკებთან	40— 34
1788, იანვრის 31. წერილი ერეკლე II მიშკარბაშ იას- კებთან	41— 34
1788, იანვრის 31. წერილი ბატონიშვილის იუღანის მიშკარბაშ იასკებთან	42— 34
1788, მარტის 8. არჩა ამირლასიშვილის თამაზისი და არჩაზე მოწერილი იასკებ დედოფლის დარუჯა- ნის	541—523
1788, აპრილის 13. წერილი ბატონიშვილის ვახტან- გის მისი ძმის იუღანისადმი	43— 35
1788, აპრილის 13. წერილი შირვა მისიადის მიშ- კარბაშ იასკებისადმი	44— 35
1788, აპრილის 20. წერილი ირაკლი II ბატონიშვი- ლის იუღანისადმი	45— 36
1788, აპრილის 21. წერილი დარუჯან დედოფლის მი- შკარბაშ იასკებთან	46 — 36
1788, აპრილის 24. წერილი დარუჯან დედოფლის მი- შკარბაშ იასკებისადმი	47— 37
1788, აპრილის 28. ერეკლე II წიგნი იუღან ბატო- ნიშვილთან	58— 44
1788, აპრილის 30. ერეკლე II წიგნი იუღან ბატო- ნიშვილთან	59— 45

- 1788, მაისის 2. უმთბის წიგნი მიტროპოლით მამუკა ლომ-
 — უხბობის მიერ ათარ ამილახურისადმი 542 — 523
- 1788, მაისის 26. იულის ბატონიშვილის წიგნი მამ-
 — კარბაძის 60 — 46
- 1788, მაისის 30. წერილი ბატონიშვილის იულისის
 — მიშკარბაძე იოსებთან 48 — 38
- 1788, თბილისის 11. წერილი ერეკლე II მიშკარბაძე
 — იოსებთან და ქახასირო მურვანაშვილის 49 — 38
- 1788, ივნისის 27. განხილვა ხიმშიაშვილის სულხანის
 — და მისი სხვისი კაცების დავის განთავსება 213 — 200
- 1788, სექტემბრის 9. წერილი იაშვი მუხრან-ბატონი-
 — სს მიშკარბაძე იოსებთან 50 — 39
- 1788, სექტემბრის 9. წერილი იულის ბატონიშვილი-
 — სს მიშკარბაძე იოსებთან 51 — 40
- 1788, სექტემბრის 13. წერილი იულის ბატონიშვი-
 — ლის მიშკარბაძე იოსებისადმი 52 — 40
- 1788, დეკემბრის 18. წერილი ბატონიშვილის გი-
 — ორგის მიშკარბაძე იოსებისადმი 53 — 41
- 1788, გიორგობისთავის 8. არზა ცაგია იუმბინაშვილი-
 — სს და არზაზე მიწერილი ბძინება ბატონიშვილის
 — კახიანის 543 — 525
- 1788, ნოემბრის 17. წერილი ბატონიშვილის ვახტან-
 — გის 61 — 47
- 1788, გიორგობისთავის 18. არზა მხუჩარ დაშქარნი-
 — ვისის ერეკლე მეორისადმი 544 — 525
- 1788, ნოემბრის 19. წერილი იაშვი მუხრან-ბატონი-
 — სს მიშკარბაძე იოსებთან 62 — 47
- 1788, ნოემბრის 24. წერილი ბატონიშვილის იულის-
 — ნის მიშკარბაძე იოსებთან 63 — 48
- 1788, ნოემბრის 25. წერილი სხლთხუცის თეიმურა-
 — ზის მიშკარბაძე იოსებთან 64 — 48
- 1789, აბრელის 26. არზა შტეტილკუბის ერეკლე მე-
 — ორისადმი 65 — 50

საქართველოს სამკვლევრო

1789, მისის 25. წერილი ბატონიშვილის დავითის მიშკარბაშ იოსებთან	66— 51
1789, მისის 30. შორიგების წერილი დავით სარდლისა ციციშვილისა და შლიკაშვილებისა	18— 17
1789, თაბათვის 28. წერილი იოანე მუხრან-ბატონის მიშკარბაშ იოსებთან	67— 51
1789, შვათათვის 6. ერეკლე მეორის წერილი იულონ ბატონიშვილთან	68— 52
1789, მარამობისთვის 29. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ს	545— 526
1789, მარამობისთვის 29. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ერეკლე მეორისა	546— 527
1789, ენკენისთვის 17. არზა ნაკლავს თუმანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ს	547— 528
1789, სექტემბრის 29. იულონ ბატონიშვილის წერილი მიშკარბაშ იოსებთან	69— 52
1789, დეინობისთვის 10. წიგნი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან	71— 54
1789, გიორგობისთვის 1. ერეკლე II-ეს წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან	72— 54
1789, ნოემბრის 4. იოანე მუხრან-ბატონის წიგნი იოსებ მიშკარბაშთან	70— 53
1789, დეკემბრის 14. წერილი ბატონიშვილის დავითის მიშკარბაშ იოსებთან	73— 55
1790, ანბრის 17. არზა მანუჩარ ლაშქარნივისისა თუმანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ერეკლე II-ს	548— 529
1790, აგვისტოს 7. წერილი ბატონიშვილის იულონისა მიშკარბაშ იოსებთან	74— 56
1790, მარამობისთვის 23. არზა მანუჩარ თუმანიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძანება ირაკლი II-ს	549— 530
1790, ენკენისთვის 3. წერილი ერეკლე II-ს მიშკარ-	

	ბაშ იოსებთან.	75 — 56
1790,	ნოემბრის 8. იახუ მუხრან-ბატონის წიგნი იოსებ შიშკარბაშთან	76 — 57
1791,	იანვრის 4. იულონ ბატონიშვილის წიგნი იოსებ შიშკარბაშთან .	77 — 57
1791,	აგვისტოს 4. ერეკლე II სწერს ქაღაჩის მთურავს დავით ტატიშვილს, გამოცხადებს ის დიდ თავადებით ქაღაჩში ფერისცვალების შესახებ დღეს საქვეყნო საქმეების შესახებ.	14 — 13
1791,	სექტემბრის 27. განხილება შდიგანბეკას თანისშვილების შესახებ დამტკიცებული ერეკლე II-ის მიერ	230 — 217
1791,	აგტომბრის 8. წერილი დარეჯან დედოფლის იოსებ უორდანაშვილისადმი.	253 — 241
1791,	აგტომბრის 12. წერილი ერეკლე II თარსიდან მახაბლისადმი .	220 — 207
1791,	გიორგობისთვის 10. არზა გივი ავალიშვილისა და არზაზე მოწერილი ბძახუბა ერეკლე II-ს.	550 — 531
1791,	დეკემბრის 26. ბძახუბა ერეკლე II-ს ქურთების აერის შესახებ	231 — 219
1792,	იანვრის 4. წერილი ერეკლე II სასიღოსუცის გიორგი სააშიძისადმი	194 — 171
1792,	მარტის 2. წერილი ერეკლე II ხერთვისის და იბრეიმი-ბეკთან და შიშკარბაშ იოსებთან .	78 — 58
1792,	მარტის 6. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ უორდანაშვილისადმი .	254 — 242
1792,	მარტის 14 ქახოსრო სააშიძის წიგნი იოსებ შიშკარბაშთან .	79 — 59
1792,	მარტის 14. წერილი ერეკლე II-ს იოსებ შიშკარბაშთან .	80 — 61
1792,	მარტის 16. წერილი ბატონიშვილის იულონისა ხურთვისის და იბრეიმი-ბეკთან .	81 — 62
1792,	აბრილის 27. წერილი ქაღაჩის მთურავის დავით	

საქართველოს სიმბოლოები

ციციშვილის მიშკარბაში იოსებთან	82— 63
1792, ანდროსის 29. დარეჯან დედოფლის წერილი იოსებ მიშკარბაშთან	83— 64
1792, აგვისტოს 24. წიგნი ერეკლე II-ის მიშკარბაში იოსებთან	84— 65
1793, იანვრის 28. განხილვა ნაზირის ბრძანების გუგუნიძის დაწერის გამო შარდლის გიორგის შავრ.	517—476
1793, თებერვლის 6. არზა კაცთა თვალსაშინებისა და არზაზე მიწერილი ბძახება ერეკლე II-ის	195—172
1793, მკათაფის 8 არზა მხუჩარ თუმანიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძახება ერეკლე II-ის	551—532
1793, ივლისის 7. ბძახება დარეჯან დედოფლისა ზეგ დონდორაშვილისადმი	306—291
1793, ივლისის 8 წერილი მალახვარ იოსებისა ზურაბ დონდორაშვილისადმი	381—364
1794, აგვისტოს 22. წერილი ივანეაზ ბატონიშვილისა ალფო უორლანაშვილისადმი.	334—320
1784—1795. სინანულის წიგნი გოდერძის მეფის ირაკლი მეორის წინააღმდეგ შეთქმულობაში მონაწილეობის მიღების გამო	137—105
1784—1795. მოხსენება გოდერძის ირაკლის წინააღმდეგ შეთქმულობაში მონაწილეობის მიღების შესახებ	138—106
1794—1795. ღირი წერილისა ალა-მამად-ხანის შესახებ.	139—108
1794—1795. წერილი იუფან ავადიშვილისა იოსებ უორლანაშვილისადმი	383—366
1799—1795. შავი წერილისა დარეჯან დედოფლისა შიომ თუმანიშვილისა შმისთან შიომის ცოდვის შერთვის შესახებ	410—395
1795, იანვრის 5. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა ალფო უორლანაშვილისადმი	234—221
1795, იანვრის 11. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა მალახვარ იოსებ უორლანაშვილისადმი	235—222

- 1795, ახნგრის 21. წერილი მეფის ძის შირაზისა იასკუმ ზურაბიშვილისადმი 341—330
- 1795, ახრადის 9. წერილი ბატონიშვილის გიორგისა მიშკარბაში იასკუმთან 85— 65
- 1795, მაისის 8. განხილების წიგნი შავლაბლაშვილის დიმიტრის დავის შესახებ სწისქვილდოზედ 232—219
- 1795, ივლისის 17. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა დარეჯან დედოფლისადმი 236—222
- 1795, სექტემბრის 24. წერილი დარეჯან დედოფლისა მედიქ დარჩაისთან ფარნის გამთავახების შესახებ. 255—244
- 1795, ოქტომბრის 7. წერილი დარეჯან დედოფლისა იასკუმ უარდანიშვილისადმი 256—244
- 1795, ოქტომბრის 11. წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე უარდანიშვილისადმი 257—245
- 1795, დეკემბრის 30. წერილი შირაშქარ იასკუმას მიღახვარ იასკუმ უარდანიშვილისადმი. 374—356
- 1795, ოქტომბრის 30. წერილი დარეჯან დედოფლისა იასკუმ მიღახვართან 382—364
- 1795, ნოემბრის 1. წერილი დარეჯან დედოფლისა მიღახვარ იასკუმ უარდანიშვილისადმი 309—293
- 1795, გიორგობასთვის 13. მოხსენება იასკუმ უარდანიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი 375—357
- 1795, ნოემბრის 27. წერილი შირაშ თუმანიშვილისა ალაფა უარდანიშვილისადმი 406—392
- 1795, გიორგობასთვის 28. მოხსენება იასკუმ უარდანიშვილისა დედოფალ დარეჯანისადმი 376—358
- 1795, ქრისტეშობისთვის 9. მოხსენება იასკუმ უარდანიშვილისა დედოფლისა დარეჯანისადმი 378—361
- 1795, დეკემბრის 22. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა იასკუმ უარდანიშვილისადმი 342—331
1795. წერილი დარეჯან დედოფლისა სტეფანე უარდანიშვილისადმი 258—245
1795. მოხსენება იასკუმ უარდანიშვილისა დედოფალ და-

საქართველოს სამკვლევო

რეჯანისადმი	377—360
1794—1796, წერილი სპიით ფაშას დედოფლის და- რეჯანისადმი	399—385
1796, ახურის 1. არზა მოქალაქეთა მუხე ირაკლი II-ის შიმართ.	325—311
1796, ახურის 23. წერილი ამერთა დედოფლის ანსა- სი ალაფა ყორღანაშვილისადმი	366—350
1796, თებერვლის 18. ბძახება ერეკლე II იასკო ში- შკარბაშისადმი.	86—66
1796, შარტის 1. საყარადრო ზირობის წიგნი სპი- დებროს შესახებ დარეჯან დედოფლის მიერ მი- ცემული ასე უსტრიაშვილისადმი	259—246
1796, აზრილის 4. წერილი თახუნსა დედოფალ და- რეჯანისადმი	337—324
1796, აზრილას 16. მოხსენება მელაქ დარჩიასი ირა- კლი მეორისადმი რუსების ბარგის გარიგების შესახებ	344—332
1796, აზრილას 21. მოხსენება მელაქ დარჩიასი ირა- კლი მეორისადმი რუსების დარუბანდში გამარჯუ- ბის შესახებ	345—332
1796, აზრილის 24. არზა თაჯიფხან-თაღლის-ალასი და არზაზე მიწერილი ბძახება ბატონიშვილის გა- არგის	314—302
1796, შახის 9. არზა ბატა ტისკარაშვილის და არ- ფაზე მიწერილი ბძახება ერეკლე II-ის	488—450
1796, შახის 14. წერილი დარეჯან დედოფლის იო- სებ ყორღანაშვილისადმი	260—247
1796, შახის 27. ბძახება ირაკლი II-ს იასკო ყორ- ღანაშვილისადმი	343—331
1796, შახის 30. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილი- ს დედოფალ დარეჯანისადმი	237—223
1796, აგვისოს 16. წერილი დიმიტრი ყარბუღაიანის დარეჯან დედოფლისადმი	388—371

1796,	იენისის 24. წერილი შიომთხვარისაშვილისა და- ლო უორდანაშვილისადმი	407—393
1796,	იენისის 15. არზა ღვარსნიას დიდის დარქვან დედოფლისადმი	446—333
1796,	იენისის 16. ბძნება ერეკლე II-ს იოსებ მიშ- კარბაშისადმი	87—66
1796,	იენისის 23. წერილი დიმიტრი ორბელიანის მიდახვარ იოსებისადმი	390—373
1796,	იენისის 26. ბძნება ერეკლე II-ს იოსებ მიშ- კარბაშისადმი	88—67
1796,	შვათაფის 29. წერილი დიმიტრი ორბელიანის მიდახვარ იოსებისადმი	389—372
1796,	იენისი. წერილი დიმიტრი ორბელიანის დედო- ფალ დარქვანისადმი	391—375
1796,	ავისტოს 4. წერილი ბატონიშვილის ვახტან- გის მიდახვარ იოსებ უორდანაშვილისადმი	328—314
1796,	მარიამობისთვის 4. წერილი საბა-ფაშის მიშ- კარბაშ იოსებთან	129—97
1796,	ავისტოს 24. მოხსენება სულთან მდივნის არა- კლი II-სადმი	347—334
1796,	ავისტოს 26. წერილი სელიმ-აღა ეიფიანის იოსებ მიშკარბაშისადმი	89—67
1796,	ავისტოს 26. წერილი ბატონიშვილის ვახტან- გის მიდახვარ იოსებ უორდანიშვილისადმი	329—315
1796,	სექტემბრის 3. წერილი დიმიტრი ორბელიანი- ს დედოფალ დარქვანისადმი	392—375
1796,	ენკენისთვის 7. წერილი იოანე მუხრან-ბატონი- ს იოსებ მიშკარბაშისადმი	90—68
1796,	სექტემბრის 19. შირი წერილის დარქვან დე- დოფლისა ზოლგოვნიკ ივან ერერუმის სირხევისთან	261—249
1796,	სექტემბრის 19. შირი წერილის დარქვან დე- დოფლისა ზოლგოვნიკ ივან ერერუმის სირხევისთან	262—249
1796,	აგდამბრის 13. ბძნება არაკლი II-ის იოსებთან	

სსიპ

საქართველოს სიმკვლეები

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

	უორღანაშვილისადმი	315—303
1796,	დეკემბრის 31. წერილი ალექსანდრე ბატონი- შვილის ადამა უორღანაშვილისადმი	238—224
1796.	წერილი ჭავჭავაძის დედოფალ დარეჯანისადმი.	312—300
1796.	ზარი წერილის დარეჯან დედოფლისა ჭავჭავაძის- ნისადმი.	313—302
1797—1797.	არს მთავარქეთა ირკული II-სადმი	326—312
1795—1797.	ზარის მუგესთან ბატონიშვილის გიორ- გის მაციერ სოლომონ ლეონიძისკან მიწერილის წერილის	386—368
1795—1797.	ზარები სოლომონ მდივნის ლეონიძის სამი წერილის	387—370
1797,	იანვრის 8. ზარი წერილის დარეჯან დედოფ- ლის არქიერ იოსებთან	263—250
1797,	იანვრის 15. წერილი შიომ თუმანიშვილის ადა- ლა უორღანაშვილისადმი	408—394
1797,	თებერვლის 2. წერილი ბატონიშვილის ადამ- სანის დედოფალ დარეჯანისადმი	242—229
1797,	თებერვლის 7. წერილი კარსევან ჭავჭავაძისა და- რეჯან დედოფლისადმი	348—335
1797,	ფებერვლის 11. წერილი დედოფლის ანასია ადა- ლა უორღანაშვილისადმი	367—350
1797,	თებერვლის 19. წერილი დიმიტრი ორბელია- ნის მილახვარ იოსებისადმი	393—377
1797,	თებერვლის 23. წერილი თანჯასი დედოფალ დარეჯანისადმი	339—327
1797,	მარტის 5. წერილი თანჯასი დედოფალ დარე- ჯანისადმი	340—329
1797,	მარტის 11. წერილი ბატონიშვილის ვახტანგი- სა ადამა უორღანაშვილისადმი	300—316
1797,	მარტის 18. წერილი კუთიში ბერისა დარეჯან დედოფლისადმი	349—335
1797,	მარტის 27. წერილი შიომ თუმანიშვილის ადა-	

	ლო უორდნანსუაღლისადმი	409 — 395
1797,	მარტის 30. წერილი შირაქის ოისების აღ- ლო უორდნანსუაღლისადმი	379 — 362
1797,	აპრილი. წერილი შუგის ასულის ანსტრასია მიშ- შარის ოისების ცოდვან ქალუხასან	91 — 69
1797,	აპრილის 7 წერილი თანხისა დედოფალ და- რუჯანისადმი	338 — 326
1797,	აპრილის 15. წერილი გიორგი არხი-ქვისკოლო- ნის კათალიკოს ანტონ II-სთან	324 — 310
1797,	აპრილის 26. ზირა წერილის დარუჯან დედო- ფლის იმერეთის კათალიკოსის დისიოკოსისადმი.	264 — 251
1797,	აპრილის 28 თუღან ბატონიშვილის ბძნება ქა- რუმ ქარუმიძე და სარმანსუაღი რამიზინადმი	271 — 257
1797,	მაისი 1. ზირა წერილის, რომელიც მიუწერია დარუჯან დედოფალს ზოფკოვნიკ ხელიდოვისადმი	275 — 265
1797,	მაისის 14. ზირა წერილის, რომელიც მიუწე- რია დარუჯან დედოფალს შაქსიძე კატკატოვისადმი.	276 — 266
1797,	მაისის 14. ზირა წერილის დარუჯან დედოფ- ლის არქივ ოისებ არდეთაშვილისადმი	277 — 267
1797,	მაისის 20 წერილი შუგის ირაკლი II ასულის ქუაყვანისა მიშარბაძის ცოდვან ქალუხასთან	92 — 70
1797,	მაისის 20. ზირა წერილის დარუჯან დედოფ- ლის ხელიდოვისადმი	278 — 267
1797,	მაისის 23. წერილი მანუჩარ კატკატოვის დარუჯან დედოფლისადმი	350 — 337
1797,	მაისის 23. ზირა წერილის დარუჯან დედოფ- არქივ ოისებ არდეთაშვილისადმი.	279 — 268
1797,	ივნისის 1. წერილი შირაქ თუმანაშვილის აღ- ლო უორდნანსუაღლისადმი	411 — 397
1797,	ივნისის 2. წერილი შირაქ თუმანაყვის აღდუ უორდნანსუაღლისადმი	352 — 338
1797,	თბილისის 3. ბძნება ირაკლი II-ის ოისებ უორ- დნანსუაღლისადმი	316 — 303

საქართველოს სამკვლევარ

1797, თაბათუის 6	განხილება შანშე მილანხვარის და მისი განაკითვის დავითიშვილის წაადის დავის გამო	196—173
1797, თაბათუის 12	ბასნუბა ურუკლე II-ის იასუბ მიშკარბაძისადმი	93— 71
1797, იენისის 12	წერილი შიომთქმნიშვილისა ადალა უორღანაშვილისადმი	412—398
1797, იელისის 6	წერილი შეფვის ძის ფარნახის იასუბ უორღანაშვილისადმი	353—339
1797, იელისის 21	წერილი მანუჩარ კატეჯოვისა დარუჯან დედოფლისადმი	351—337
1797, იელისის 28	წერილი საბუთ-ფაშისა დედოფალ დარუჯანისადმი	243—230
1797, აგვისტოს 18	წერილი სულამესა, ბატონიშვილის იუღონის ცოდვისა, მიშკარბაძის ცოდვას	94— 71
1797, აგვისტოს 27	წერილი სარდარ-სახლასუგის იასუბ ორბელიანისა იასუბ მიშკარბაძის	95— 73
1797, აგვისტოს 30	ბასნუბა შეფვის ძის გიორგის იასუბ უორღანაშვილისადმი	317—404
1797, ენკენასოვის 21	წერილი იუღონ ბატონიშვილისა იასუბ მიშკარბაძისადმი	96— 73
1797, სექტემბრის 5	წერილი შეფვის ძის გიორგის იასუბ უორღანაშვილისადმი	354—339
1797, სექტემბრის 8	წერილი შეფვის ძის გიორგის დარუჯან დედოფლისადმი	318—305
1797, სიკემბრის 3	ბირა წერილისა დარუჯან დედოფლისა იენ ვასილიანს	280—268
1797, სიკემბრის 16	განხილების წიგნი მდევანუგის მელარუგის შესახებ	221—208
1797, სიკემბრის 21	წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილისა დედოფალ დარუჯანისადმი	239—225
1797, გიორგობისოვის 22	წერილი ბატონიშვილის ალექსანდრესა დედოფალ დარუჯანისადმი	240—226

- 1797, ნოემბრის 28. წერილი ალექსანდრე ბატონიშვილის დედოფალ დარეჯანისადმი 241—227
- 1797, დეკემბრის 22. წერილი იულიან ბატონიშვილის დედოფალ დარეჯანისადმი 335—320
1797. ბახუბა დარეჯან დედოფლის სვიმონ შიფინისადმი. 281—269
- 1790—1798. წერილი შიოშ თუმანიშვილის დედოფალ დარეჯანისადმი 405—391
- 1794—1798. წერილი ერეკლის მამად-ხანის დარეჯან დედოფალთან 400—387
- 1795—1798. წერილი ამერთა შუფის სოლომონ II-ის დარეჯან დედოფლისადმი 247—235
- 1796—1798. ჰირი წერილის ჭავთ-ხანის და იბრეიმ-ხანის შესახებ. 140—109
- 1797—1798. წერილი დედოფლის ანასი ალალე უარლანაშვილის მიმართ 368—351
- 1797—1798. წერილი დედოფლის ანასი ალალე უარლანაშვილის მიმართ 369—352
- 1797—1798. წერილი დედოფლის ანასი ალალე უარლანაშვილთან 370—353
1798. წერილი ჭავთ-ხანის დარეჯან დედოფლისადმი . 402—389
1798. სამცხის წერილი ჭავთ-ხანის დარეჯან დედოფლისადმი 403—389
1798. სამცხის წავჩი იბრეიმ-ხანის დარეჯან დედოფლისადმი 404—396
- 1798, იანვარი, ჰირი წერილის დარეჯან დედოფლის გუდოვიჩისადმი 287—274
- 1798, იანვარი, ჰირი წერილის დარეჯან დედოფლის ბუზბარაღვასადმი 289—275
- 1798, იანვარი, ჰირი წერილის დარეჯან დედოფლის ბუზბარაღვასადმი 290—276
- 1798, იანვარი, ჰირი წერილის დარეჯან დედოფლის იმპერატრიცასადმი 282—269
- 1798, იანვარი, ჰირი წერილის დარეჯან დედოფლის

	იმპერატორისადმი	283—270
1798,	ანჟარი. ზირი წერილის დარუჯან დედოფლის იმპერატორისადმი	284—272
1798,	ანჟარი. ზირი წერილის დარუჯან დედოფლის კნაზ კურაკინისადმი.	285—272
1798,	ანჟარი. ზირი წერილის დარუჯან დედოფლის შუსინ-ბუშკინისადმი	286—273
1798,	ანჟარის ბ. ზირი წერილის დარუჯან დედოფ- ლის გუდოუხითან მიწერილი	288—275
1798,	ანჟარის 30. წერილი იუღონ ბატონიშვილის იასუბ მიშკარბაშისადმი	97—74
1798,	თბილისის 6. წიგნი დარუჯან დედოფლის იო- ანუ მუხრან-ბატონთან	98—75
1798,	მარტი. წერილი თამაზ ორბელიანის ალაფუ უორ- დანსშივისადმი	355—340
1798,	მარტის 22. წერილი მუღიქ დარჩიასი ალაფო უორდანსშივისადმი	396—382
1798,	მარტის 23. ახატაბის წიგნი ბოძებული გიორ- გი XII-ის მიერ	233—220
1798,	აპრილის 22. ბძიებუ დარუჯან დედოფლის გო- რის მოურავისადმი	291—277
1798,	მაისის 8. წერილი ბატონიშვილის იუღონის მიშკარბაშ იასუბთან	99—76
1798,	მაისის 13. წერილი ბატონიშვილის იუღონის მიშკარბაშ იასუბთან	100—76
1798,	მაისის 14. ზირი წერილის დარუჯან დედოფ- ლის გრაფ არაკლი იფანითან	292—277
1798,	მაისის 27. წერილი გიორგი XII-ის დარუჯან დედოფლისადმი	319—306
1798,	მაიათაყვის 31. წერილი ბატონიშვილი იუღონის ცოლის სალამესი მიშკარბაშის ცოლთან ქაფუს- თან	101—77
1798,	ივლისის 16. გიორგი XII უმტაცებელს კლიზ-	

- ბარ შინაბედს ვარიანს მამულს 222—209
- 1798, აგვისტოს 19. წერილი გიორგი XII-ის დედოფალ დარეჯანისადმი 320—307
- 1798, სექტემბრის 1. წერილი დარეჯან დედოფლის გიორგი XII-სადმი 293—279
- 1798, სექტემბრის 4. ზირა წერილსა დარეჯან დედოფლის გრაფ ირაკლი ივანიშვილს 294—280
- 1798, ენკინისთავის 5. განჩინების წიგნი ბატონაშვილის იულიანის ბერძნობის შესახებ 245—231
- 1798, სექტემბრის 5. წერილი გიორგი XII-ის დედოფალ დარეჯანისადმი 321—308
- 1798, სექტემბრის 18. მთავრე განჩინება დედათაშვილის ზაფხლისა და მისი რამზისძვილის დავის გამო 197—180
- 1798, ოქტომბრის 2. არზა ტყუილ მჯდომობაშვილისა და არზასე მიწერილი ბახუბა გიორგი XII-ს. 246—234
- 1798, ოქტომბრის 15. წერილი გიორგი XII დავით ბატონაშვილისადმი 102—78
- 1798, დეკემბრის 20. ზეზა ფეიქრიშვილი თავის თავს შვილებითურთ მიტყუადის სვამონ ქართველიშვილს 244—230
- 1798, ნოემბრის 12. ზირა წერილის დარეჯან დედოფლის კულმწიფესთან მიწერილი 295—281
- 1798, დეკემბრის 5. წერილი თაბუღა ექიმის ადამურდნაშვილისადმი 356—340
- 1798, ქვისტყუობისთავის 11. წერილი მელაქ დარჩიასა ადამურდნაშვილისადმი 397—383
- 1798, დეკემბრის 12. წიგნი გიორგი XII-ის იოსებ მისკარანაშვილისადმი 103—79
- 1798—1799. წერილი დედოფლის ანხსა ადამურდნაშვილის მიმართ 371—354
- 1798—1799. წერილი დედოფლის ანხსა ადამურდნაშვილის მიმართ 371—354

ღანაშვილისადმი	372—354
1798—1799. წერილი ჭავჭავაძისა და დოლოძისა და რე- ჯანისადასადმი	401—388
1799, იანვრის 19. წერილი შირაზის ბატონიშვილისა და დოლოძისა და რეჯანისადასადმი	357—341
1799, იანვრის 27. წერილი ბატონიშვილის იულოვის შეუღლის სალომესა მიშვარბაშის ცოლისა ქა- ლესთან	104—80
1799, თებერვლის 2. წერილი შეუღი და რჩიასია იოსებ ეორღანაშვილისადასადმი	398—384
1799, თებერვლის 14. წერილი შირაზის ბატონიშვი- ლისა იოსებ ეორღანაშვილისადასადმი	358—342
1799, თებერვლის 14. წერილი შირაზის ბატონიშვილი- სა და დოლოძისა და რეჯანისადასადმი	359—342
1799, მარტის 7. ბძახუბა გიორგი XII-სა იოსებ ეორ- ღანაშვილისადასადმი	322—309
1799, მარტის 20. წერილის მეფის რძლის ქეთევანი- სა და დოლოძისა და რეჯანისადასადმი	327—314
1799, მარტის 29. წერილი იულოვის ბატონიშვილისა მიშვარბაშ იოსებთან	105—81
1799, მაისის 13. წერილი მეფის ძის ვახტანგისა და- ლო ეორღანაშვილისადასადმი	331—318
1799, თიბათუას 17. წერილი მეფის რძლის სალომე- სა მიშვარბაშის ცოლისა ქალესთან	106—81
1799, მკათათუას 22. წერილი მეფის რძლის სალომე- სა მიშვარბაშის ცოლისა ქალესთან	107—82
1799, აქტობრის 18. სალუკის ვაწერის სია	272—258
1799, აქტობრის 19. ბძახუბა გიორგი XII-სა მამუ- კა ხიდიბეგეიშვილისა შესახებ	198—182
1799, ნოემბრის 1. ზირა წერილისა დელოფელ და რე- ჯანისა გიორგი XII-სთან	296—281
1798—1800. ზირა ვახტანგისა და რეჯანისა შესახებ მეფის გიორგი XII-ისა მიშვარბაშ იოსებისადასადმი	135—103

1796—1800.	წერილი იმერთა მეფის სოლომონ II-ის მალახვარ იოსებ ურდღანაშვილისადმი	249—237
1800,	თებერვლის 2. წერილი მეფის ასულის ქეთევანის მიმკარბაშის ცოლთან ქალუასთან	108—83
1800,	თებერვლის 15. შვი წერილისა დარეჯან დედოფლისა კვლმწიფიანადმი	297—283
1800,	მარტის 1. სიგელი დედოფალ მარამისა გიორგია ციციშვილისადმი ბაძეპყლი	360—343
1800,	აპრილის 21. თხოვნა ჯანდოურებისა და თხოვნაჲე მაწერილი ბახუბა გიორგია XII-ისა.	199—182
1800,	მაისის 3. წერილი გიორგია XII თავის შვილის ბაკრატიისადმი ხარჭაშვილისშვილის მამულის შესახებ	248—236
1800,	მაისის 15. გიორგია XII უმტკიცებს თუადორე კოტეტიშვილს კუთისხევის სადეკანაზო მამულს.	200—183
1800,	ივნისის 25. ჯარის შეწერა სთარხნის და სარციციანისა	273—260
1800,	აგვისტოს 26. წერილი გიორგია XII მიმკარბაშ იოსებთან.	109—83
1800,	ოქტომბრის 30. ზირა წერილსა დარეჯან დედოფლისა დამიტრა ხალიჩისადმი	298—283
1800,	ნოემბრის 27. არზა უცნობი ზირისა მიდახვარ იოსებისადმი	299—285
1800,	დეკემბრის 2. წერილი დარეჯან დედოფლისა იოსებ მიმკარბაშთან.	110—84
1800,	დეკემბრის 4. წერილი გიორგია XII მიმკარბაშ იოსებთან	111—85
1798—1801,	ივნისის 11. წერილი გენათელა ევათაშვის დედოფალ დარეჯანისადმი.	141—110
1801,	იანვრის 13. ზირა წერილისა დარეჯან დედოფლისა ივან ჰეტრთვიანისადმი	300—286
1801,	იანვრის 15. ზირა მხიფეოსისა ბატონიშვილის დავითისა	323—309

საქართველოს სამკვლევანა

1801,	აპრილის 8. მოხსენება იასუბე უარღანაშვილისა საქართველოს შინაგარეული დაფითისადმი	384—367
1801,	აპრილის დამკვეთი. ხუხუხი სიგელთაგან მამულე- ბისა და სიგელთაგან დარეჯან დედოფლის მიერ წარდგენილია	311—295
1801,	ივნისის 11. წერილი ბარბარე კონსტანტინისა დე- დოფლთან	142—112
1801,	ივლისის 5. წერილი მეფის ძის დავითთან სერ- გეი ლახარაშთან მიწერილი	361—343
1801,	აგვისტოს 2. წერილი ალაფა უარღანაშვილისა მეფის ძის ვახტანგისადმი	394—378
1801,	სექტემბრის 3. წერილი თარნაყაზ ბატონაშვი- ლისა ალაფა უარღანაშვილისადმი	336—324
1801,	ენკენასთვის 23. თამაზ ორბელიანის წერილი იასუბე მიშვარაშთან	112—86
1801,	აქტომბრის 11. ამერეთის მეფის სოლომონ II წერილი იასუბე მიშვარაშთან	113—86
1801,	აქტომბრის 25. მოხსენება ბეგთაბეგ მდივნისა დედოფლისადმი	362—345
1801,	დეკემბრის 8. დარეჯან დედოფლის წერილი იას- უბე მიშვარაშთან	114—87
1801,	დეკემბრის 9. იუღან ბატონაშვილის წერილი იასუბე მიშვარაშთან	115—87
1801,	დეკემბრის 18. იუღან ბატონაშვილისა წერილი მიშვარაშ იასუბეთან	116—88
1801,	დეკემბრის 21. წერილი მეფის რძლის საფა- შესი იასუბე მიშვარაშისადმი	117—88
1801,	დეკემბრის 21. წერილი იუღან ბატონაშვილისა იასუბე მიშვარაშთან	118—89
1802,	იანვრის 27. წერილი იუღან ბატონაშვილისა იასუბე მიშვარაშისადმი	119—89
1802,	იანვრის 31 შირა წერილისა დარეჯან დედოფ- ლისა ბეგრე გრიგოლიანისადმი	302—289

1802, იანვრის 31. ზარი წერილისა დარუჯან დედოფლისა ზნითობაჲ ადუქსისთან	303—289
1802, თებერვლის 24 წერილი იუღონ ბატონიშვილისა მიშვარბაშ იოსეთთან	120—90
1802, მარტის 12. წერილი მეფის ძის დავითისა თამაზ სულთანთან და დემურჩინანის ადაღარუბთან	121—91
1802, მარტის 25. ბძახუბ დარუჯან დედოფლისა მიღასჯარ იოსებისადმი	304—290
1802, მარტის 25. წერილი მეფის ძის ვახტანგისა იოსებ უორღანაშვილისადმი	332—318
1802, მარტის 26. წერილი მეფის ძის ვახტანგისა ადაღარ უორღანაშვილისადმი	333—319
1802, აპრილის 1. წერილი დარუჯან დედოფლისა ადაღარ უორღანაშვილისადმი	305—290
1802, თბბათვის 10. ზარი სიკლისა დარუჯან დედოფლისა, ბბბბუღი ჭბბბბბბბ ადი-აღასათვის	301—287
1802, მკათათვის 17. წერილი ბატონიშვილისა იუღონისა მიშვარბაშ იოსებთან	122—91
1802, მკათათვის 19. წერილი იოსებ უორღანაშვილისა თამაზის შუბბბბბ ადაღარ, ივანე და თბბბბბბ	373—355
1802, იუღისის 21. წერილი სულბბ-აღა ხეშბბის ძისა მიშვარბაშ იოსებთან	123—92
1802. ხულისა კახეთის ბბბბბბ და მთბბ ბბბბბბბ, გაღწერილი 1802 წელს რუგაზ ხნდრბბბბბბბბბბის მიერ	161—138
1803, იანვრის 11. წერილი სულბბ-აღა უბბბბბბის იოსებ მიშვარბაშისადმი	136—104
1803, მარტის 1. წერილი სულბბ-ბეგ ხეშბბის ძისა მიშვარბაშთან	124—92
1803, მარტის 19. ბატონიშვილი დავითის წერილი მიშვარბაშ იოსებთან	125—93
1803, აპრილის 20. წერილი სულბბ-აღა უბბბბბბის მიშვარბაშ იოსებთან	126—94

- 1803, ივნისის 4. წერილი სულაიმ-ხანს უიფიანის მიმართ
კარბაში იასკუბთან 127— 95
- 1803, ივლისის 11 კათალიკოსი ანტონ II უბნებში
სეიმის თაზიშვილს სსსმხეთში დარბაზში ორ
კომედი კატს 201— 184
- 1803, ივლისის 21. წერილი სულაიმ-ხანს უიფიანის მიმართ
კარბაში იასკუბთან 128— 96
- 1803, აგვისტოს 26. წერილი სულაიმ-ხანს უიფიანის მიმართ
კარბაში იასკუბთან 130— 97
- 1803, სექტემბრის 10. წერილი სულაიმ-ხანს უიფიანის მიმართ
კარბაში იასკუბთან 131— 99
- 1803, ნოემბრის 4. წერილი მთავარ ვარდგის სტუფიან
უორდსაშვილთან 413— 399
- 1803, დეკემბრის 14. წერილი იასკუბ მიმართ კარბაშის
კათ-ხანთან 132— 99
- 1803, ქრისტობინისთვის 25. წერილი სულაიმ-ხანს უიფიანის
მიმართ კარბაში იასკუბთან 143— 113
1803. მთხუბებს იასკუბ ბეყოივას ზუგუ დამატრის
ძის ციგანოვიისდმი. 133— 101
1803. წერილი სულაიმ-ხანს უიფიანის მიმართ კარბაში იასკუბთან
თან 134— 102
- 1804, ანგურის 13. წერილი დარუჯან დუდოფლის მთავარ
კათ-ხუგის ადალა უორდსაშვილისდმი 307— 291
- 1804, აგვისტოს 3. სულაიმ-ხანს მიმართ კარბაშის სოფლის
მთავარ II-ისა, ბოქუბული სოფლის მთავარის
დუბინისდმი, რომელმაც მათხრობილთა სოფლის
დუბინის დამკუადრუბ ამურეთში და
როსტომ რაჭის ურისთავის მოქმედებანი. 587— 569
- 1803—1805. წერილი მამისთავად უიფიანის მიმართ კარბაში
იასკუბისდმი 144— 114
- 1805, ანგურის 30. მთავარ წერილის ადალა უორდსაშვილის
მთავარს მიმართ მთავარისდმი. 395— 379
- 1805, უნგურისთვის 8. წერილი თამარის თავის მთავარს

	ადელე უორდანაშვილისადმი	363—347
1805.	სექტემბრის 12. წერილი დარეჯან დედოფლის ადელე უორდანაშვილისადმი	308—292
1806.	მაისის 22. წერილი დარეჯან დედოფლის ადელე უორდანაშვილისადმი	310—294
1806.	მაისის 22. წერილი დარეჯან დედოფლის მო- ღარუების მრამდისა და თამარისა ადელე უორ- დანაშვილისადმი	414—400
1806.	ენკენისთვის 19. ზირი წერილისა ღებურად- მათრას ნესტეტაყვისა ალექსანდრე ბატონიშვი- ლისადმი	145—115
1808.	ივნისისა 14. წყალობის წიგნი იმერეთის მე- მის სოლომონ II კრას მღვდლის რაჭდენ ვა- ფარაძისადმი	274—262
1808.	ოქტომბრის 9. წერილი დავათ ბატონიშვილი- სა მიშვარბაშ იასუბისადმი	146—116
1808.	დეკემბრის 2. წერილი ბატონიშვილისა იასუხსა მიშვარბაშისადმი	147—117
1810.	დეკემბრის 21. წერილი ბატონიშვილისა ალექ- სანდრესა მიშვარბაშ იასუბისადმი	148—118
1812.	მაისის 12. წერილი დარეჯან დედოფლის მო- ღარეთ მსახურებისა მრამდისა და თამარისა სტე- ფანე უორდანაშვილისადმი	515—401
1812.	მაისის 12. წერილი დარეჯან დედოფლის მო- ღარუების ვარდატ და მრამდისა ადელე უორდა- ნაშვილისადმი	416—403
1812.	მაისის 12. წერილი ალექსი დევანოზის სტე- ფანე უორდანაშვილისადმი	417—404
1814.	შვი წერილისა იასუბე მიშვარბაშისა მეფის ძის ალექსანდრესადმი	149—119
1814.	შვი წერილისა იასუბე მიშვარბაშისა ალექსანდრე ბატონიშვილის მხლებულ თაყაღთან	150—121
1816.	მაისის 6. წერილი უფხაბის სოლომონისა ადელე	

და სტეფანის ყორღანშვილისაღმა	250—237
1816, თვლისის 1. წერაღა შუგის ძის იანუხა შიშ- კარბაშ იასკუთან	151—122
1816, თქტამბრის 17. წერაღა შუგის ძის დავითის აღაღა ყორღანშვილისაღმა	385—367
1816—1822. წერაღი შუგის ასუღის მარაიის მამ- კარბაშის ცოღის ჭღუსაღმა	152—122
1816—1822. წერაღი შუგის ასუღის მარაიის მამ- კარბაშ იასკუთან	153—123
1822, თებერღლის 6. წერაღი შუგის გიარღის ასუ- ღის სოფიასი, ლუარსაბ თარხნიშვიღის შუღ- ღის, იასკუბ ბუბუთაშვიღისაღმა	154—123
1836, ნოემბრის 15. ლუგან ანშიძე ჭწარაგის იტრის კვღუსიას ჭღის მამუღს	159—132

შენიგნულნი სთომილგგანი.

გვ.	სტომიონი.	დაგეფილია.	უნდა იყოს.
34	10 ზემოდამ	ალთხუცეთი	სალთხუცეთი
36	5 ქვემოდამ	ვერვალე	ვერვალე
42	16 ზემოდამ	ერესლე	ერესლე
106	11 —	ბაქარა	შაქარა
—	4 ქვემოდამ	ხომ	რომ
106	1 ზემოდამ	აღას	აღარ
—	5 —	და რომ	რომ
—	9 ქვემოდამ	მაგრა	მაგრამ
107	12 ზემოდამ	მაგახედ	მაგახედ
—	7 ქვემოდამ	მაშინ	და მაშინ
118	12 ზემოდამ	1811	1810
140	11 ქვემოდამ	თათრული, თათრულიც	სპარსული, სპარსულიც
142	5 ზემოდამ	თათრული	სპარსული
—	1 ქვემოდამ	თათრული	სპარსული
148	7 ზემოდამ	1702	1704
304	12 —	7797	1797
318	5 —	იოსებ	ადალო
329	1 —	თედოფალ	დედოფალ
331	3 ქვემოდამ	ბრძანებაა	ბრძანება
339	9 ზემოდამ	ადალო	იოსებ
350	16 ზემოდამ	2796	1796
384	9 —	ადალო	იოსებ
416	8 ქვემოდამ	ქ	1703—1709. ქ.
432	7 —	ციდრილასქეთადმი	ციდრილასქეთადმი
466	3 —	ეაჩაშვილი	ეაჩაშვილი
473	3 ქვემოდამ	1671	1771
474	6 —	1671	1771
577	2 ზემოდამ	IV	V

NB. მე-II ტომში „საქართველოს სიმედიცინა“, გვ. 12, ნაჩვენებია: „ქსი იკ“. უნდა იყოს: „ქსი ღვ“.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

